MAX SEYDLITZ

Noaptea cea mai lungă

EDITURA LIDER

MAX SEYDLITZ

Noaptea cea mai lungă

EDITURA LIDER

(7) Atunci Iisus a spus:

„Binecuvântat este leul care se face om atunci când este mâncat de om; dar blestemat este omul pe care leul îl înghite, pentru că atunci leul devine om“

Evanghelia după Toma

Totul a început în dimineața în care l-am cunoscut pe Paul Costa. Uitându-mă înapoi, mă gândesc că în lumina lăptoasă a zorilor nu fusese nicio umbră care să anunțe ce avea să urmeze.

Era a treia lună de front, și încă nu văzusem niciun soldat german sau vreun honvez austriac. În timpul ofensivei, regimentul nostru fusese în rezerva Armatei a II-a, iar după Turtucaia primisem ordin să ne retragem pe Argeș, lângă Pitești. Acolo stătusem două săptămâni lungi, după care ordinele noi ne aruncaseră mai la est, aproape de Ploiești. Trenurile militare cu trupe treceau spre Sibiu și Brașov, încrucișându-se pe drum cu cele care aduceau răniții înapoi. După un timp, trenurile cu întăriri deveniseră tot mai rare, iar cele cu răniți se îndesiseră. Dar noi rămâneam pe loc. Uneori, mă gândeam că ne uitaseră. Și nu știam dacă trebuia să mă revolt sau să răsuflu ușurat.

Din când în când, noaptea ne trezeau clopotele din Ploiești. Erau nopțile în care venea zepelinul să bombardeze sondele de la Moreni și Băicoi. Întâi se auzea un zumzet depărtat, apoi cerul era despicat de o pată prelungă de lumină. Ne strângeam în tăcere în fața corturilor noastre și-l urmăream înfiorați până când ajungea deasupra orașului. Atunci izbucneau salve răzlețe de tun, dar niciuna nu îl atinsese vreodată. Zepelinul își stingea luminile, dispărând în întuneric, iar în noapte nu mai rămânea decât murmurul monoton al motoarelor lui.

Până în dimineața aceea de noiembrie, aerostatele fuseseră singurul inamic pe care îl cunoscusem.

Ordinul de plecare venise pe neașteptate. Abia avusesem timp să împărțim efectele și câte două sute de cartușe de om, apoi, în două ore, eram în coloană de marș, în drum spre gară.

Nu ne aştepta niciun tren. Peroanele erau uleioase şi murdare, iar oamenii încărcaţi cu bagaje se strângeau în jurul nostru împingându-ne din toate părţile. De la ultimul bombardament, prin tunelul subteran dintre peroane nu se mai putea trece, aşa că am traversat pe deasupra, ocupând toate liniile. Strigătele mulţimii erau asurzitoare, acoperind vocile ofiţerilor.

– Ce pluton e ăsta? Era locotenentul Dimitriu, aghiotantul comandantului de batalion. Abia îşi făcuse loc printre soldaţi, iar chipiul îi stătea strâmb pe cap. Nu mă văzuse.

– Aici, domnule locotenent! Plutonul doi, compania a doua!

– Tu eşti, Grigorescule? Îi împinse pe cei din jur. Daţi-vă, mă, la o parte! Grigorescule, ceilalţi unde sunt? Ajunsese lângă mine, dar continua să strige.

– Sublocotenetul Ciurea e în dreapta, cu plutonul unu. L-am văzut adineauri. Cred că toată compania a reuşit să rămână la un loc.

– A rămas pe mă-sa! Alături sunt de la dracu' ştie ce batalion! Se întoarse, apucând un soldat de umăr. Bă, tu de la ce companie eşti?

– E al meu, domnule locotenent. Nu ne-am împrăştiat.

Dimitriu îi dădu drumul nemulţumit şi, în sfârşit, îşi aranjă chipiul.

– Ţine-i împreună, Grigorescule. Încă nu se ştie sigur, dar se pare că noi o să plecăm întâi. Nu au vagoane să formeze un tren pentru tot regimentul, aşa că ne mişcă pe rând. Voi să staţi la un loc. Trimite pe cineva să-i spună şi lui Ciurea. Dădu să plece.

– Dom' locotenent, permiteţi-mi să vă întreb! Unde ne duc?

– Asta nu se ştie... Voi staţi împreună, să nu ne pierdem! Ultimele cuvinte le strigă în timp ce se îndepărta.

M-am uitat în jur. Nu se mai vedea niciun ofiţer în marea de uniforme azurii. Apoi cineva mă apucă de mânecă. Ciurea îşi croise drum până la mine.

– Acum ar fi bună o alarmă aeriană... Rânji pe sub mustață. Lucian Ciurea era ofițerul din batalion pe care îl cunoșteam cel mai bine.

– Cică plecăm întâi noi. Pe Matheescu l-ai văzut? Căpitanul Matheescu era comandantul nostru de companie. Venise de o săptămână, și încă nu aflasem mare lucru despre el. În afară de faptul că-l chema Matheescu, cu doi de „e". Accentuase asta din prima zi.

– Unde ne duc?

– Habar n-am! Dimitriu a zis că încă nu se știe.

– Îl cred. Ăla nu știe nici în ce zi suntem.

– A zis să nu ne împrăștiem... Un grup de soldați înainta spre noi. Ăsta nu e plutonul trei?

– Ba da. I-am văzut ordonanța lui Bengescu. Uite-l și pe el! Îi făcu semn cu mâna sublocotenentului care se apropia. Acum chiar s-a strâns toată compania. Lipsește doar Matheescu. Ca de obicei... Mă duc la ai mei. Dacă ai vreo veste, anunță-mă.

Veștile veniseră abia la căderea întunericului. După zece ore de așteptare, soldații se așezaseră pe jos, pe dalele înghețate ale peroanelor. Nimeni nu pusese ceva în gură toată ziua, nici măcar noi, ofițerii. Oamenii stăteau spate în spate, cu puștile pe genunchi. Ordinul era să nu își dea jos ranițele, pentru că puteau pleca în orice clipă. Era ordinul căpitanului Matheescu.

Dimitriu venise cu ordinul de îmbarcare cu câteva minute înainte ca trenul să tragă la peron, așa că apucasem să ne apropiem cât de cât, înainte ca civilii să se repeadă la vagoane și să ne bareze calea. Se opriseră în baionetele santinelelor de la uși. Atunci izbucniseră țipetele, imediat acoperite de fluierele ofițerilor. Nu se aprinseseră luminile în gară, așa că nu se distingeau chipuri. Doar o mare de capete, împingându-ne din toate părțile.

M-am suit în vagon, fără să știu dacă plutonul meu reușise să se țină după mine. Încă nu-i cunoșteam pe toți, dar, oricum, în întuneric nu aș fi putut să-i deosebesc. Mi-am făcut loc până

la geam, şi de acolo am început să strig „plutonul doi la mine!“ cât de tare puteam în vacarmul acela.

Când a plecat trenul, în cele câteva vagoane nu urcaseră decât două din batalioanele regimentului, iar soldaţii se amestecaseră între ei. Oricum, aşa cum aveam să descopăr mai târziu, nu se pierduse nimeni. Cel puţin nu de la noi. Doar Batalionul 34 îşi lăsase mitralierele şi servanţii pe peronul de la Ploieşti.

Trenul înainta cu luminile stinse, cu toate că ne îndreptam spre munţi, unde nu mai exista ameninţarea zepelinelor. Încă nu ştiam nimic despre ordinele primite. Ciurea nu se suise în vagonul meu. Era noapte, era frig, iar oamenii se strânseseră tăcuţi unul în altul, clătinându-se în ritmul mersului.

Oprirea în gara de la Sinaia i-a trezit pe toţi.

Am văzut luminile de departe. Pe peroane ardeau focuri de lemne, în jurul cărora erau strânşi soldaţii. Peroanele erau pline, ca la Ploieşti, numai că aici nu se mai vedea niciun civil. Doar soldaţi, cu uniformele murdare, mulţi fără arme, uitându-se la noi cu priviri goale. De-a lungul zidurilor erau înşiraţi răniţii acoperiţi cu mantale. Holul se umpluse, aşa că trebuiseră să-i scoată şi afară. Din ambulanţele Commer se descărcau alte trupuri.

– E Regimentul 55 infanterie. Ce a mai rămas din el... Îi duc la Câmpina.

M-am întors, descoperindu-l pe Ciurea alături. Şi m-am simţit uşurat. Era prima figură familiară pe care o vedeam de la Ploieşti.

– E ordin să luăm oamenii de la geamuri şi să se tragă perdelele. Cât stăm aici. Ciurea reuşi să zâmbească, dar privirea îi fugi iarăşi spre peron. Nu trebuie să demoralizăm trupa. Ridică vocea. Ai auzit, soldat? Închideţi toate geamurile şi trageţi perdelele. Nu-i nimic de văzut afară! Doar armata română în retragere, adăugă încet, pentru mine.

– Ce-ai aflat? Unde ne duc?

– Acum se adună comandanţii de companie, dar din câte am aflat de la Dimitriu, se pare că batalionul o să ocupe poziţie defensivă la ieşirea din Azuga, împreună cu unităţi din 73 infanterie şi vânătorii de la 10. Nu ştiu unde, dar, oricum, mâine-dimineaţă eşti în linia întâi, Mişule. Îţi faci freza cu faţa la inamic... Doar nu credeai că o să stai tot războiul în rezervă.

– La Azuga? De ce la Azuga?

– Pentru că Predealul stă să cadă. Închide geamul ăla, soldat! N-ai auzit ordinul, cap sec?.. Lucian Ciurea se întoarse spre mine. Şi Craiova a căzut. Acum două zile.

M-am uitat în jur, la feţele oamenilor de lângă noi, sperând că nu-l auziseră sau că măcar nu înţeleseseră. Am încercat să schimb vorba.

– Ai reuşit să te sui împreună cu plutonul? Eu nu cunosc pe nimeni aici...

– Ai tăi sunt în vagonul de alături, cu ai mei. Compania întâi şi a doua. Înghesuială mare. Aici e batalionul 34.

– Fără ofiţeri?

– Mai bine... Dincolo s-au scos hărţile, şi napoleonii de la batalion desenează planuri. O să stau cu tine. Dacă mă suporţi.

Trenul se puse în mişcare, smucindu-ne podeaua de sub picioare. Focurile începură să alunece încet de partea cealaltă a perdelelor.

– Ai apucat să-i scrii Mariei?

M-am sprijinit cu coatele de fereastră, gândindu-mă la ea. În august împlinisem patru ani de când eram căsătoriţi.

– Nu. O să-i trimit veşti despre mine zilele astea. Nu vreau să se îngrijoreze.

– Mişule, ce nu înţeleg eu, e de ce nu te-ai dus la pionieri. Cu şcoala ta nu aveai ce să cauţi la infanterie. Când ai nevastă acasă, nu încerci să-ţi pui pielea pe băţ.

Altă dată, cuvintele lui Lucian Ciurea poate că m-ar fi enervat. Şcoala de Infanterie fusese alegerea mea. Nimeni nu o privise cu ochi buni. Pe Maria o scosese din minţi. Îi spusesem

că era datoria mea, aşa cum o vedeam eu. Sau ceva asemănător. Era demult. Uitasem.

Imaginea răniţilor de pe peron era încă proaspătă, iar afară se întunecase. Dintr-odată, datoria devenise ceva foarte abstract.

Am tras aer în piept.

– Cum o să fie?

A trecut mult timp până să-mi răspundă.

– Nu ştiu. Asta mă sperie cel mai rău.

Când am ajuns la Azuga, trenul a oprit departe de peroane. În gară erau trase alte două garnituri, aşa că noi nu mai încăpeam. Ne-am regrupat pe o stradă noroioasă, lângă case, şi abia atunci comandantul i-a chemat pe toţi ofiţerii batalionului. Ne-am strâns zgribuliţi într-o curte, în jurul unei lămpi de vânt. Erau şi doi ofiţeri pe care nu-i cunoşteam, un căpitan şi un maior, ce veniseră cu o şaretă. Auzeam calul fornăind la poartă.

Ordinele erau simple, iar maiorul Stavrescu, comandantul nostru de batalion, nu se obosi să le mai înflorească. Trebuia să ocupăm cota 117, la trei kilometri nord de Azuga, pe Malul Ursului. Să închidem valea. Pe creste, de o parte şi de cealaltă, se aşezau Batalionul 34 şi o companie din Regimentul 10 vânători. Misiunea era să ne fortificam poziţiile şi să împiedicăm inamicul să urmărească forţele aflate în retragere. Cineva de la compania întâi pusese întrebarea care ne venise tuturor în minte:

– Cât timp trebuie să rezistăm?

Răspunsese maiorul abia sosit. La lumina lămpii am văzut că purta uniforma neagră cu fireturi roşii. Ofiţer de Cartier General.

– Până primiţi ordin de retragere. Ne văzuse privirile, aşa că adăugase: Nu vi se cere să câştigaţi de unii singuri războiul, trebuie doar să întâlnească rezistenţă şi să nu înainteze prea repede. Sunt două regimente pe drum. Mâine veţi fi întăriţi sau schimbaţi.

Am plecat de acolo în spatele căpitanului Matheescu. Îşi împăturea harta. Am grăbit pasul, ajungându-l din urmă.

– Domnule căpitan, trupa nu are hrană şi apă. S-a spus ceva de asta?

Matheescu îşi îndesă harta în porthartă.

– Trimite-ţi şi dumneata ordonanţa să găsească ceva pe la casele din jur.

– Nu pentru ofiţeri, domnule căpitan. Pentru trupă...

– Lasă-mă dom'le cu prostiile! Dacă îndurăm noi, să îndure şi trupa! Nu e timp de mâncare. În cinci minute plecăm!

Am încetinit, lăsându-l să o ia înainte. După câţiva metri, Matheescu s-a întors şi a strigat:

– O să vorbesc să ne aducă apă! Tu adună-ţi oamenii, domnule sublocotenent, şi execută ordinul!

Am ieşit din Azuga, iar coloana s-a desfăşurat, cu serviciul de siguranţă în marş. Imediat am dat peste primele poziţii întărite: o baterie de tunuri de câmp de 75 milimetri, lângă care erau şi câteva puşcoace de 53. Apoi am părăsit drumul şi am început să urcăm. În afară de câte o santinelă, în întuneric nu mai vedeam pe nimeni.

Nu puteam să-mi reprim senzaţia că bâjbâiam fără ţintă. Dar coloana continua să înainteze în ritm susţinut. Din faţă a venit zvonul că aveam călăuze de la vânătorii de munte. Le-am repetat şi oamenilor. Le auzeam respiraţiile alături şi aş fi vrut să-i ştiu mai liniştiţi. Niciunul nu se plânsese până acum. Abia dacă cunoşteam câteva nume, dar, într-un fel, mă mândream cu ei. Erau soldaţii mei.

La un moment dat, Batalionul 34 şi vânătorii se desprinseră din coloana principală, apucând-o de-a dreptul spre pădure. Apoi, după încă un kilometru, prima şi a treia companie se desfăcuseră în evantai, una coborând spre şoseaua din vale, iar cealaltă spre râu. Rămăsesem singuri, şi continuam să înaintăm.

Când ne-am oprit, un colţ de lună se ridicase pe cer, luminând împrejurimile. În faţă, şoseaua făcea un cot, dispărând

pe lângă poalele unui pinten împădurit. O şoaptă trecu din gură în gură, iar un soldat se aplecă spre mine:

– Ofiţerii, la domnul căpitan.

Am fugit în faţă, cu o mână pe porthartă, şi cu cealaltă pe Steyer-ul din buzunarul mantalei. Când am ajuns lângă Matheescu, nu eram decât patru ofiţeri: eu, Ciurea, Bengescu şi sublocotenentul Crainic, care avea în grijă singura noastră mitralieră Maxim.

– Să aprindă cineva un chibrit, spuse Matheescu cu harta în mână. Staţi şi voi mai strânşi, să nu se vadă...

Flacăra oscilă şi se stinse imediat. Al doilea chibrit nu se mai aprinse.

– Lasă, dă-l în mă-sa! Oricum, ştiu harta! Poziţia noastră era marcată înainte de o curbă, care nu poate să fie decât aia care e sub noi. O să ne întărim aici. Ne desfăşurăm cu mitraliera pe flancul drept, cât mai sus. Dacă vine cineva pe drum, nu poate să ne vadă decât după ce trece de cot. Îşi duse binoclul la ochi, încercând să descopere ceva de partea cealaltă a văii, dar renunţă imediat. Compania a treia trebuie să fie în pădure, iar ceilalţi, pe malul Prahoviţei. Râse nervos. Măcar au apucat să bea apă când au traversat... Nu-i aşa, Grigorescule?

M-am uitat la el, înghiţindu-mi cuvintele. Căpitanul făcu din nou gestul inutil de a-şi duce binoclul la ochi.

– Lasă că soldaţii mai au apă în bidoane. Şi cei care au terminat-o, or să bea de la ăia care au apucat să le umple în oraş. Nu v-am spus să vă trimiteţi oamenii după apă şi mâncare?

– Ordonanţele, domnule căpitan...

– Lasă-mă dom'le cu ordonanţele! Ordinul era limpede! Apă şi mâncare, cât mai repede! Nu mai dormiţi pe voi!

În clipa aceea, pe drum îşi făcuse apariţia o maşină. Farurile galbene decupau un petic de lumină pe şosea.

– E ambulanţă, spuse Ciurea cercetând-o atent. Se întoarse spre soldaţi şi strigă: Nu trage nimeni!

– Eşti sigur?

– Da, domnule căpitan. Uitaţi-i însemnele. E o ambulanţă Commer, din alea franţuzeşti.

Am intervenit.

– Trimit pe cineva să o oprească.

– Trimite, dom'le, să nu apuce să treacă!

Am alergat spre plutonul meu. M-am uitat la feţele oamenilor, încercând să găsesc pe unii cărora le cunoşteam numele.

– Alradii, Simion şi cu Bucur! Daţi-vă jos ranitele! Vedeţi ce-i cu automobilul ăla! Restul plutonului, la copaci!

Îi auzeam tropăind greu în jurul meu. Ne-am dus spre lizieră, ceva mai jos, şi ne-am ghemuit lângă trunchiurile copacilor. Am întors capul. Gheorghe, ordonanţa mea, se uita în jur. Câţiva soldaţi îşi ridicară puştile.

– Nu trage nimeni! Înţeles, soldat? Nu trage nimeni fără ordin.

Fără să-mi dau seama, mi-am pipăit pistolul Steyer din buzunar. Aş fi vrut să-l scot, dar probabil că plutonul s-ar fi neliniştit şi mai mult.

Şoferul ambulanţei îi văzuse, pentru că încetini până când automobilul ajunse să meargă la pas. Soldaţii trecură peste rigola şoselei şi îi ieşiră în întâmpinare. Parcă nu ştiau ce trebuie să facă mai departe. Dacă cei din ambulanţă ar fi deschis focul, niciunul dintre ei nu ar fi avut timp să se ferească.

M-am ridicat în picioare. Oamenii de lângă mine se mişcară.

– Lăsaţi armele. Sunt ai noştri. Încă nu eram convins de ce spuneam, dar nu aveam nevoie ca cineva să scape un glonţ. După aceea ar fi ciuruit ambulanţa. Şi, mai ales, pe camarazii lor de pe şosea.

Îl alesesem pe Bucur pentru că era caporal şi pentru că era cel mai bine legat din tot plutonul. El îi făcu semn şoferului să oprească. Se duse spre ambulanţă, iar ceilalţi îl urmară, ca şi cum nu ar fi vrut să rămână prea departe de el.

Nu am auzit ce vorbeau, dar, oricum, discuţia nu durase mult. Ambulanţa plecă, lăsând în urmă un nor de fum. Cei trei se întoarseră.

– Spune, Bucure.

– Dom' sublocotenent, se retrage corpul medical din Predeal. Or să mai treacă automobile şi căruţe. Se retrag întâi răniţii. După aia vine şi trupa.

Caporalul se apropiase mai mult de mine, apoi îşi coborâse vocea:

– Dom' sublocotenent, mi-a zis că i-au tocat nemţii. Până spre seară i-au bătut cu artileria. Acum i-au înconjurat din toate părţile şi se pregătesc să atace. Abia dacă mai pot ofiţerii să ţină oamenii pe loc...

Am dat din cap, întrebându-mă câţi dintre cei din jur îl auziseră.

– Bine, caporal. Foarte bine. M-am întors spre pluton. Gata, înapoi!

Matheescu mă aştepta înconjurat de ofiţeri. Plutoanele încă nu se apucaseră să sape adăposturile.

– Ce faci, domnule? Ai înnebunit? Cine ţi-a ordonat să pleci cu tot plutonul la şosea? Vocea lui ascuţită străpunse întunericul.

M-am uitat la el, la început fără să înţeleg.

– Domnule căpitan, permiteţi-mi să raportez... Am asigurat acoperirea militarilor trimişi în cercetare. În caz de incursiune inamică, trebuia...

– Ce incursiune, dom'le? Nu mişti pe nimeni! Nu-ţi duci plutonul nici la latrină dacă n-ai primit ordin de la mine...

Lucian Ciurea îl întrerupse:

– Domnule căpitan, dacă-mi permiteţi... Să trimit pe cineva după soldaţii care au oprit ambulanţa?

Matheescu se răsuci în loc.

– Ce să faci cu ei, dobitocule? Se întoarse apoi iarăşi spre mine. Ce, nu ţi-au raportat?

– Ba da, domnule căpitan.

– Păi atunci spune-ne dracului şi nouă!

Am strâns pumnii.

După ce i-am dat raportul, Matheescu s-a liniştit. Dar dură încă o vreme până când stabili poziția fiecărui pluton. Când, în sfârşit, dădu ordinul să săpăm adăposturile, pe drum curgea un şuvoi de căruțe şi automobile. Apoi începuseră să se audă împuşcături şi tir de artilerie.

În fața noastră cerul luminat de flăcări căpătase o culoare sângerie. Din când în când, sclipea o lumină foarte albă, ca un fulger.

Soldații săpau cu lopețile cu mâner scurt, iar eu mă plimbam printre ei, fără un cuvânt, evitându-le privirile. În căruțele de pe drum se clătinau mogâldețe negre, înconjurate de alte mogâldețe ce mergeau pe şosea. Camarazii lor treceau, şi, în scurtă vreme, nimic nu avea să mai fie între noi şi ce era la intrarea în vale. Iar eu, în clipele acelea, nu ştiam ce ar fi trebuit să le spun. Pentru că încă nu-l cunoscuseṃ pe Paul Costa şi încă nu aflasem că existau şi lucruri mai rele decât incendiile ce însângerau cerul nopții.

Spre dimineață, coloana de refugiați se rărise. Şoseaua rămăsese goală. Apoi dispăruse, înghițită de aburul zorilor. În depărtare, tunurile erau mute. Acolo nu mai rămăsese nimic de ucis. Se auzea doar sunetul apei, vătuit, ca şi cum ceața ar fi fost un zid de piatră. Soldații tăcuseră. Ghemuiți în adăposturile lor strâmte, scrutau umbrele ascunse în ceață. Frigul umed ne pătrunsese pe toți până în oase.

Mulți nu-şi puteau stăpâni tremurul. Şi poate că nu era provocat doar de frig.

– Mi-aş vinde sufletul pentru o cană cu cafea fierbinte... Lucian Ciurea îşi frecă umerii cu palmele. Avea mănuşi de piele moale. Eu îmi țineam mâinile în buzunare, strângând mânerul Steyerului.

– Când or să vină?

Ciurea se uitase la mine. Avea cearcăne, iar barba nerasă îi înnegrea obrajii. M-am întrebat dacă şi eu arătam tot ca un strigoi.

– Aşteaptă lumina. Dacă noi nu-i vedem, nici ei nu ne văd. Poate până atunci ne iau de aici...

Ca să-l contrazică, parcă, o răsuflare de vânt mişcase vălătucii de ceaţă iar sub noi apăruse iarăşi şoseaua. Pentru prima dată se zări şi calea ferată. Ne-am uitat amândoi în urmă. Unde ar fi trebuit să fie celelalte companii.

– E prea linişte.

– Bucură-te, Mişule!

Ciurea se aplecă spre un adăpost.

– Ai înghețat, soldat?

Soldatul îşi trăsese capela pe urechi, şi îşi frământa mâinile.

– Da, dom' sublocotenent. E tare frig, domnule.

– Mişcă-te, soldat. Ieşi de acolo şi fă câțiva paşi până la copaci. Ciurea se întoarse spre mine. Lasă-i să se dezmorțească pe rând, că altfel nu or să mai aibă mâini să-şi țină puştile. Mă duc să le spun şi alor mei...

– Şi căpitanul?

– Dă-l dracului! S-a băgat în pădure, şi dacă nu îl împiedica Crainic, făcea foc. O să-i raportez mai târziu. Când o ieşi soarele...

Se îndepărtă. Am strigat după el:

– Poate-l convingi să trimitem câțiva oameni, cu bidoanele la râu.

Ciurea a ridicat mâna şi a dispărut înghițit de aburii ceții.

Plutonul meu acoperea flancul drept. După noi nu mai era decât pădurea. Matheescu aşezase Maximul la jumătatea poziției noastre, pregătit pentru un atac dinspre drum. Dar, dacă cineva ar fi vrut să ne învăluie, s-ar fi apropiat de-a lungul crestei. În afara bătăii Maximului.

La asta mă gândeam, când din spate am auzit vocea sergentului meu.

– Dom' sublocotenent, caporalul Bucur vă roagă să vă duceți până la adăpostul lui.

– Ce-i, Ionică, a găsit ceva de mâncare în pământ?

Dar Ion Ionică era serios. Chiar îngrijorat.

– Nu, dom' sublocotenent. A văzut mişcare în pădure.

Am simţit o gheară în stomac. Mi-am scos mâinile din buzunare şi l-am urmat. Bucur se număra printre oamenii în care aveam încredere. Şi nu era unul care să se sperie de nişte umbre în ceaţă.

Soldaţii pe lângă care treceam erau înşiraţi în adăposturi. Se uitau cu ochi încordaţi drept înainte, cu puştile pregătite. Caporalul Bucur era ultimul din şir. Pe măsură ce ne apropiam, sergentul Ionică se mişca mai precaut. Când am ajuns lângă caporal, ne-am întins amândoi alături de el.

– Dom' sublocotenent, a fost cineva aici, îmi şopti. S-a apropiat din faţă. L-am auzit, şi după aceea, dintr-odată, nu l-am mai auzit! Dar ştiam că e acolo. Îmi zâmbi strâmb. Ca la vânătoare, când te simte animalul... Îngheaţă şi nu se mai mişcă. M-a învăţat moşul, când mă ducea la pădure...

– Dar de văzut, ai văzut ceva?

– Da, dom' sublocotenent. Mai târziu... A trecut printre copaci. Numai că acum venea din spate...

– Cum, din spate?

– Cred că ne-a ocolit, dom'sublocotenent. Şi după aia s-a întors pe acelaşi drum. Era mai aproape şi am apucat să-l văd.

– Şi de ce nu l-ai somat? De ce n-ai dat alarma?

– Dom' sublocotenent, mi s-a părut că avea manta sinilie, ca ale noastre.

Am tăcut, gândindu-mă.

– Poate era un cercetaş de la celelalte companii...

– Se poate, dom' sublocotenent. Aşa am zis şi eu. Dar m-am gândit că ar trebui să vă spun. Mai ales că mi s-a părut că purta chipiu de ofiţer. Din ăsta nou, franţuzesc, nu din acela teşit la spate, cum are dom' capitan Matheescu.

– Ai avut timp să-l vezi, caporal...

– Doar o clipă, dom' sublocotenent. Nici n-am apucat să duc puşca la ochi.

Asta însemna că încercase. Am cântărit ce-mi spusese, hotărând că trebuia să-i raportez şi căpitanului.

– Cască ochii. Şi anunţă-mă dacă mai apare.

– Dar nu era neamţ, dom' sublocotenent... Dacă nu avea chivără din aia cu ţepuşă, înseamnă că nu era neamţ, nu-i aşa?

– Bucure, dacă mai vezi pe cineva, somează şi, dacă nu stă, trage! Ai permisiunea mea. Dar numai tu, caporal! am adăugat mai tare, pentru ceilalţi.

Am plecat, ducându-mă spre copacii unde ştiam că se ascunsese căpitanul. Sergentul mă urma, de parcă i-ar fi fost frică să rămână singur.

– Ionică, ce te ţii după mine? N-ai nimic de făcut?

– Ba da, dom' sublocotenent, dar voiam să vă raportez că trupa nu mai are mâncare.

– Ştiu, Ionică. Apă mai au?

– Nu prea. Ce mai era, am dat ordin s-o împartă cu soldaţii domnului sublocotenent Crainic, care au terminat-o de aseară. Cu ce au băut pe drum şi cu ce au turnat în ţeava de la mitralieră... Nu puteam să-i lăsăm aşa... Şi dom' sublocotenent Crainic rămăsese fără o picătură... Nu vă supăraţi, domnule, nu-i aşa?

– Nu mă supăr, Ionică. De ce să mă supăr? O să văd ce pot să fac, ca să primim apă şi mâncare. Acum du-te la pluton.

Când am ajuns la el, căpitanul era singur. Stătea sprijinit de un copac şi scurma absent cu un băţ de lemn în pământ.

– Domnule căpitan, permiteţi-mi să raportez.

Clipise, ca şi cum abia atunci se trezea din somn.

– Raportează, Grigorescule, dar să nu-mi spui iarăşi despre apă...

– E şi apa, domnule căpitan. Oamenii sunt însetaţi, şi nu cred că o să le treacă dacă nu beau...

– Îţi baţi joc de mine? Pe frunte îi apăruseră pete roşiticc. Îşi chemă ordonanţa. Soldatul alergă spre noi. Miroanc, mai am apă?

– Nu, domnule căpitan.

– Adică, dacă acum ţi-aş cere apă de băut din bagajul meu, să-mi potolesc setea, Matheescu accentuă cuvintele uitându-se fix la mine, tu mi-ai răspunde că nu ai ce să-mi dai?

Soldatul se foi speriat.

– Nu mai e nimic, dar dacă ordonați, pot să mă duc la trupă să văd dacă...

– Nu-i nevoie. Liber, soldat! Ordonanța făcu un pas, dar se opri.

– Dom' căpitan, să aduc apă de la trupă?

Matheescu se întoarse şi urlă la el:

– Nu faci nimic! Pleacă de aici, dobitocule! Soldatul o rupse la fugă.

Inspiră adânc. Îşi aranjă mănuşile pe degete.

– Domnule sublocotenent, după cum vezi, şi mie îmi e sete. Dar, dacă eu pot să îndur, atunci şi ultimul soldat din compania asta poate să îndure. Şi asta o să şi facă, până când primeşte alte ordine. Până atunci însă nimeni nu-şi părăseşte adăpostul. Iar dacă o face, va fi considerat dezertor. Suntem pe front. În prima linie. Mai ai ceva să-mi spui?

Mi-am descleştat cu greu maxilarul.

– Un caporal mi-a raportat că a văzut pe cineva trecând pe lângă adăpostul lui. E ultimul din şir. După el nu e decât pădurea... A raportat că necunoscutul ne-a ocolit pozițiile, apoi s-a îndepărtat în direcția inamicului. Caporalul crede că era îmbrăcat în uniformă românească, şi purta chipiu de ofițer.

– A mai văzut cineva stafia asta în afară de caporalul tău?

– Nu, domnule căpitan. Dar, eu, personal, am încredere în caporalul Bucur. Nu cred că inventează.

– Atunci o fi având vedenii... Poate din cauza setei, adăugă sarcastic. Eşti liber. Data viitoare aşteaptă confirmarea, înainte să vii la raport.

M-am uitat la el fără să înțeleg.

– Am spus că eşti liber.

Am salutat şi am făcut stânga-împrejur ca la paradă, după care m-am îndreptat țeapăn spre plutonul meu.

Cred că nu m-am dezmeticit minute întregi. Când a venit Liviu Ciurea, priveam în gol.

– Revino-ți, Mișule! Voia să pară vesel, dar era îngrijorat. Când am vrut să deschid gura m-a întrerupt. Știu, nu-mi spune. Te-au auzit soldații din plutonul unu, așa că de-acum a aflat toată compania. Mă trase de braț, îndepărtându-mă de adăposturi. Dar nu știi altceva și mai frumos. Se aplecă spre mine, vorbind încet. A început să se spargă ceața și, spre vale, nu se vede nici urmă din celelalte companii. Nici măcar vânătorii, care ar fi trebuit să fie deasupra noastră. Iar când Bengescu și-a luat inima în dinți și a zis să trimitem un cercetaș după ei, bănuiești ce i-a răspuns? Ar trebui, Mișule, pentru că tu ai auzit-o primul: suntem pe front, în prima linie, și cine mișcă e un dobitoc dezertor. Dacă are ceva de ordonat, atunci maiorul Stavrescu o să trimită un curier de la batalion. Până atunci nimeni nu se clintește.

– Ce naiba se întâmplă, Liviule?

– Dobitocul e la comandă. Asta se întâmplă.

În clipa aceea se apropiase în goană sergentul Ionică.

– Dom' sublocotenent, veniți repede! Vă cheamă caporalul Bucur! Vorbește cu cineva din pădure!

L-am urmat, încercând să ținem pasul fără să alergăm, ca să nu-i speriem pe cei din adăposturi. L-am prins de mânecă pe Ciurea.

– Anunță-i pe Crainic și pe Bengescu. Dacă dăm de necaz, să fie pregătiți!

Când am ajuns, Bucur era în picioare, cu arma ațintită spre un caporal cu uniformă de artilerist. Avea mantaua sfâșâiată și acoperită cu pete de noroi, dar altfel părea teafăr.

– Ce se întâmplă?

Bucur răspunse fără să se întoarcă:

– Domnule sublocotenent, a început să strige dintre copaci să nu tragem, că e român. Eu am trimis după dumneavoastră, că nu știam ce să fac, dar între timp a ieșit la iveală. Acu' iată-l aci!

– Domnule sublocotenent, dacă-mi permiteți...

– Vorbeşti când eşti întrebat, caporal. Bucure, l-ai căutat de armă?

– N-am avut timp. Dar, dacă poate domnul sergent... că eu nu l-aş lăsa din cătare...

Ionică îl ocoli pe departe, ca să-i ajungă în spate. Îl pipăi pe tot corpul.

– Nu are nicio armă, domnule. Se retrase la loc, lângă mine.

– Am lăsat puşca în pădure. Aşa mi-a ordonat domnul locotenent...

– Care locotenent, caporal?

– De infanterie, ca dumneavoastră. Dânsul ne-a scos din oraş.

M-am uitat la el fără să înţeleg. Poate că era momentul să-l las să-şi spună povestea. Înainte să apară căpitanul.

– Cine eşti? Şi cum ai ajuns aici?

Artileristul vru să-şi coboare braţele, dar Bucur clătină ţeava armei.

– Sunt caporal Dumitru Ilina, să trăiţi! Divizionul unsprezece, de pe lângă Regimentul 6 vânători. Ne-am pierdut de unitate azi-noapte, după ce ne-au bombardat nemţii bateria. Ne-au bătut cu tunurile alea mari, dom' sublocotenent... Când s-a ordonat retragerea, noi n-am mai aflat, că pe dom' sergent al nostru l-a spulberat de la primul obuz. Am stat pe loc, până ne-au înconjurat nemţii şi cu ungurii. Acu' am fi fost cu toţii morţi sau prizonieri, dacă nu venea dom' locotenent să ne ia de acolo...

– Şi unde-i locotenentul ăsta, caporal?

– În pădure. Aşteaptă să-i dau semnal. După ce vorbesc cu dumneavoastră...

În spate se auzeau paşi grăbiţi.

– Ce semnal?

– Trebuie să strig. Dânsul a rămas cu băieţii mei de la baterie. Avem răniţi şi a trebuit să-i cărăm în spate până aici. Nu s-au apropiat, pentru că dom' locotenent vrea să fie sigur că nu o să trageţi în noi.

– Ce-i, Mişule? Cine-i ăsta?

M-am întors. Liviu Ciurea venea împreună cu sublocotenentul Crainic.

– Nişte artilerişti... Au scăpat din oraş. Cică ar avea cu ei un locotenent de infanterie. Vor să vină încoace. Au şi răniţi...

– Sau e un spion, iar ai lui vor să ne ia prin surprindere, spuse răstit Ciurea.

Îl smuci pe artilerist, cercetându-l de aproape. Era mult mai înalt, aşa că se apleca ameninţător spre caporal.

– Eşti spion, mă?

– Nu sunt, dom' sublocotenent! Sunt român!

– Şi ce, dacă eşti român, nu poţi să fii spion? De unde eşti?

– Din Mălaieşti, dom' sublocotenent! E aici, sub munte!

– Ştiu, mă, unde e!

Ciurea lăsă mâinile jos şi se uită la mine.

– Ce facem, Mişule? Dacă îl vede ăsta, dă ordin să-l împuşte.

M-am gândit repede.

– Te duci tu la Matheescu, şi în drum îl anunţi pe Bengescu. M-am adresat lui Crainic: Domnule sublocotenent, dumneavoastră întoarceţi-vă la Maxim. Eu merg cu caporalul să verific. Dacă e inamicul, o să trag un foc de pistol sau o să strig. Găsesc eu ceva... Aş fi vrut să par încrezător, dar aveam serioase îndoieli.

– Dacă nu te execută spionii, atunci te execută sigur Matheescu.

– Vezi să nu mă împuşcaţi voi, când vin înapoi. Caporal, unde ziceai că ţi-e puşca?

– În tufişurile alea, dom' sublocotenent...

– Las-o acolo.

Ne-am îndepărtat de liniile noastre. Ceaţa se ridica, iar deasupra copacilor se întrezărea cerul albastru. Se anunţa o zi frumoasă. Speram să apuc să trăiesc până la sfârşitul ei. Artileristul bâjbâise puţin, dar, până la urmă, îşi găsise drumul.

Călcam pe un strat gros de frunze uscate. Foşnetul lor mi se părea asurzitor. Apoi am început să aud şi altceva. Era murmurul unor voci. Am scos Steyerul din buzunar şi l-am armat.

– Nu-i nevoie.

Vocea venise din spate. M-am întors, gata să trag, dar nu am văzut pe nimeni. Inima îmi bătea să spargă pieptul, şi simţeam sângele pulsându-mi în urechi.

– Eşti printre prieteni, domnule sublocotenent.

M-am răsucit, şi l-am descoperit drept în faţă.

Nu îşi încheiase mantaua. Îşi pusese centironul pe dedesubt, direct peste veston. Avea un toc lung de pistol pe şoldul stâng, iar de centiron era agăţat un ham, cu şase cartuşiere aşezate una deasupra celeilalte, câte trei pe fiecare parte. Catarama lucea în lumina slabă. În mijloc era o coroană, înconjurată de o inscripţie. Îmi urmări privirea.

– *Gott mit uns*, domnule sublocotenent. „Dumnezeu cu noi"... E prusacă. A fost centura unui ofiţer. De vreme ce o port eu, înseamnă că pe el Dumnezeu îl părăsise. Poţi să laşi pistolul. Sunt locotenentul Paul Costa. Îşi depărtă mâinile de corp, să văd că nu ţinea nicio armă în ele.

Nu am coborât ţeava Steyerului.

Locotenentul mă fixa cu o privire inexpresivă. Abia trecuse de patruzeci de ani, şi la colţul ochilor pielea i se încreţea în riduri subţiri. Cearcănele îi trădau oboseala, dar obrazul îi era ras proaspăt.

– Veniţi cu mine, domnule sublocotenent. Fără să mă împuşcaţi în spate.

Se îndreptă spre copaci. Neştiind ce să fac, l-am urmat. Vocile deveniră mai clare.

Îi adunase aproape de lizieră. Patru soldaţi erau întinşi pe jos în iarba uscată, iar alţi trei făceau de gardă la distanţă. Caporalul Dumitru Ilina ţinea o puşcă Mannlicher, aşteptându-ne.

– Ăştia sunt toţi. Pe cei care nu pot să meargă, i-am cărat. O să-i mai ducem până la liniile dumneavoastră. După care, niciunul dintre ei nu mai e în grija mea.

Se aplecă. De lângă trunchiul unui copac luă o raniță pătrată de piele, pe care și-o puse în spate. De alături, culese o carabină cu țeavă foarte scurtă.

– Sunteți gata, domnule sublocotenent?

M-am simțit ridicol, stând acolo cu pistolul îndreptat asupra lui. Am coborât arma și am încercat s-o bag în buzunar. N-am reușit de prima dată. Paul Costa nu mă mai lua în seamă. Își aduna oamenii. Răniții fură ridicați de ceilalți.

– Toată lumea are armă? Țineți-le pe umăr, să nu speriați pe nimeni. Se uită la mine. După dumneavoastră, domnule sublocotenent.

Drumul de întoarcere mi se păruse lung. Dar cele mai lungi fuseseră ultimele zeci de metri, când înaintasem direct spre puștile plutonului meu.

– Nu trageți! Sunt sublocotenentul Grigorescu! Nu trageți! Avem răniți! Simțeam transpirația curgându-mi pe spate. Era de-ajuns ca unul dintre soldații companiei să-și piardă cumpătul, și am fi fost cu toții morți.

Când am intrat în liniile noastre, ofițerii ne așteptau lângă mitraliera Maxim. Niciunul nu scotea un cuvânt. Căpitanul Matheescu era palid. Costa se întorsese spre grupul său.

– Lăsați jos răniții și armele. Se îndreptase spre căpitan și, ajuns în fața lui, salutase cu mâna la chipiu. Purta mănuși de piele neagră, care se prelungeau deasupra încheieturii. Căpitanul nu se uita la el.

– Sublocotenent Grigorescu, ordinul meu era să nu părăsească nimeni fortificația. Când ai hotărât că în cazul dumitale nu se aplică?

– Domnule căpitan, dacă-mi permiteți...

– Nu-ți mai permit nimic! Dacă nu aș avea nevoie de fiecare om, ți-aș cere să predai arma! Asta nu înseamnă că nu te așteaptă Curtea Marțială... Sublocotenent Ciurea, preiei și comanda plutonului doi.

În sfârșit se întoarse spre Costa.

– Cu tine ce-i? Matheescu îl măsură cu buzele strânse. Cine eşti şi de unde vii? Pe figura lui Costa nu apăru nicio emoţie.

– Locotenent Paul Costa, Regimentul 55 infanterie. Încerc să-mi găsesc camarazii.

– Aseară, Regimentul 55 era la Sinaia. Îl fixă insistent, dar Costa nu avu nimic de adăugat. Eşti ofiţer de infanterie, dar comanzi opt artilerişti. Care-i motivul, domnule locotenent?

– Nu-i comand. I-am găsit şi i-am luat cu mine. Să nu cadă prizonieri. În zori am reuşit să ieşim din încercuire.

– Iar dumneata erai singur. Pierdut de orice alt soldat din Regimentul 55...

– Aseară, mai aveam cinci oameni în pluton, dintre care patru răniţi. I-am dus la spitalul de campanie. Evacuau răniţii. I-am lăsat în curte. Când am venit înapoi, în locul în care stătuseră era groapa unui obuz de 42 de centimetri.

Mi-am adus aminte de globurile de lumină pe care le văzusem spărgând întunericul nopţii. Fiecare dintre ele însemnase vieţi stinse şi trupuri sfârtecate. Iar noi fusesem atât de aproape.

– Cum am zis, erai singur. Nu înţeleg ce cauţi aici, când Regimentul 55 e în altă parte. Şi aş vrea tare mult să-mi explici.

Din nou Costa nu avu nicio reacţie. Ochii lui erau opaci. L-am privit, şi cred că atunci am simţit prima oară că mă uitam la un înveliş gol, de parcă prea puţin din Paul Costa se găsea alături de noi.

– Acum patru zile am reuşit să ne desprindem din urmărire. Batalionul a primit ordin să rămână pe loc, să acopere retragerea artileriei. A fost ultima oară când mi-am văzut comandanţii. Când s-a retras batalionul, pe noi ne-au părăsit, fără muniţie şi fără hrană, în faţa avangardei germane. Mi-au trebuit trei zile să fac cincisprezece kilometri prin pădure. În timpul ăsta mi-am îngropat pe rând soldaţii din pluton. Până la obuzul de aseară, când nu a mai fost nimic de îngropat.

Matheescu zâmbi nervos.

– Domnule locotenent, nu ştiu ce să cred... Poţi să fii spion sau dezertor, dar nu eu trebuie să optez pentru una dintre variante. Până când te predau celor care or să hotărască, mă aştept să-ţi faci datoria, la fel ca oricare dintre cei de aici. Se uită strâmb la carabina lui Costa. Nu voi da ordin să predaţi armele. În caz că inamicul e aproape, avem nevoie de fiecare puşcă.

– E foarte aproape... De partea cealaltă a colinei se află un divizion de ulani[1] austrieci. Au trecut podul peste Prahoviţa şi aşteaptă să se ridice ceaţa, ca să-şi trimită patrulele. În Predeal, sunt vânători bavarezi, infanterie prusacă şi câteva plutoane de *sturmtruppen*, cu care au învăluit bateriile înainte de atac. Din ce am văzut noaptea trecută, au şi două obuziere grele de 42 de centimetri, probabil, pe vagoane de cale ferată. Părerea mea e că trebuie să plecaţi, înainte să aflaţi care dintre ei or să atace primii.

– Nimeni nu ţi-a cerut părerea, domnule locotenent. Matheescu se întoarse spre sublocotenentul Ciurea. Aşază-ţi artileriştii pe aripa dreaptă, în continuarea plutonului lui Grigorescu. Răniţii să se ducă înapoi, unde o să-i strângem şi pe ai noştri. Dacă vor fi...

Liviu Ciurea interveni.

– Domnule căpitan, dacă-mi permiteţi, apa...

– Ştiu, dom'le! Şi eu am nevoie! Şi mie mi-e sete! Şi mie mi-e foame! Crezi că am mâncat mai mult decât voi? Plângeţi ca nişte muieri! Pufni, uitându-se în jur. Strângeţi toate bidoanele trupei, şi trimiteţi ordonanţele la râu, să le umple. Acum ceaţa s-a ridicat suficient ca să vedem dacă se apropie cineva.

Dădu să se întoarcă.

– Şi de mâncare, domnule căpitan?

---

[1] Ulani – corp de cavalerie ai cărui soldaţi sunt înarmaţi şi cu lance.

– Găteşte-ţi, dom'le, nişte rădăcini, dacă ţi-e aşa de foame! De unde dracu' vrei să-ţi scot eu mâncare?

– Nu, domnule căpitan, dar mă gândeam să trimitem un curier până la batalion...

– O să trimitem, dom'le! O să trimitem o sută, dar după ce o să ştim ce dracu' se întâmplă! Până atunci nu mai vreau să aud pe niciun ofiţer că pomeneşte ceva despre curieri! Ai înţeles?

– Înţeles, dom' căpitan!

– Liber. La plutoanele voastre. Crainic, vino cu mine!

Bengescu se îndepărtă grăbit, în timp ce sublocotenentul Crainic plecă după căpitan. Aveau amândoi aceeaşi statură şi, unul lângă celălalt, păreau fraţi. Până şi mersul le era la fel.

Locotenentul Costa se retrase spre copaci. Se trânti pe jos, cu spatele sprijinit de trunchiul unui fag tânăr. Mi-am dat seama că nu avea porthartă, ca ceilalţi ofiţeri. Ducea doar ranița pătrată, de piele, pe care îşi aşezase carabina.

– Crezi că e spion, Mişule?

– Cine?

– Ei, cine... Locotenentul tău.

– Nu-i al meu.

– Tu l-ai adus... Ciurea încercă să schiţeze un zâmbet, dar nu reuşi. Simţeam că între noi apăruse o distanţă. Poate fără să vrea, mă făcea responsabil de spaimele lui.

Am mers în tăcere până la poziţiile plutoanelor noastre. Liviu Ciurea se opri să vorbească cu subofiţerii, lăsându-mă să o iau înainte.

Pâcla se ridicase şi plutea deasupra văii. Începuse să bată un vânticel, aşa că în scurtă vreme avea să se limpezească atmosfera. Mi-am scos ceasul din buzunar şi l-am întors. Era opt fără un sfert. Sau, cel puţin, atâta arătau limbile pe cadran.

Gheorghe se întorsese de la râu cu bidoanele plutonului. Oamenii le goliseră imediat, aşa că, fără să mai cer permisiunea nimănui, îl trimisesem să le mai umple o dată.

Cei patru artileriști își terminaseră de săpat adăposturile. Caporalul Ilina era primul, chiar lângă Florea Bucur. Îi vedeam de departe cum vorbesc. Ilina își pusese frunze pe fundul gropii, și două pietre sub țeava Mannlicherului.

– Dom' sublocotenent, e adevărat ce-a spus dom' sublocotenent Ciurea, că nu mai sunteți comandant la pluton? Sergentul Ionică își trecu puşca dintr-o mână în alta.

– Deocamdată, Ionică.

– Dar nu plecați nicăieri?

– Nu, Ionică. Sunt aici, cu voi. Nu plec nicăieri.

– Stă și dom' locotenent Paul?

M-am uitat lung la el. Ion Ionică se foi sub privirea mea.

– Locotenentul Paul?

– Ne-au zis artileriștii... Îl mai cheamă într-un fel, dar n-au înțeles bine, așa că-i spun doar după numele ăsta. Dom' locotenent nu știe... Ar fi vrut să adauge și că nu ar fi trebuit să afle de la mine, dar nu îndrăzni.

– Și ce v-au mai zis artileriștii despre domnul locotenent?

– Că nu e șpion! Sergentul vorbea cu multă căldură. Trupa a aflat că dom' căpitan Matheescu crede că dânsul e dezertor și șpion, dar artileriștii ne-au povestit cum a venit la baterie noaptea, și i-a scos pe toți din încercuire, chiar și pe cei peste care se răsturnaseră tunurile, cu picioarele frânte... O noapte întreagă i-a plimbat printre nemți, până i-a adus aicea. De două ori au trebuit să se lupte, o dată au fost și nemți călări, dar n-a murit niciunul dintre ai lor. Cică așa le-a și zis dom' locotenent, că cine e cu el n-are voie să moară!

Strângea Mannlicherul în pumni și se îmbujorase la față. Cu locotenentul Paul nimeni nu avea permisiunea să moară. Așa că plutonul îl voia cât mai aproape. M-am uitat la ei, culcați în adăposturile meschine. Erau flămânzi, obosiți, înfrigurați. Și cine știe cât de speriați. Poate la fel de speriați ca mine.

M-am gândit la femeia care mă aștepta acasă. Acasă... Căsuța noastră de pe strada Triumfului, colț cu Siminocului.

În față era un puț cu roată, din care scoteam apă rece, chiar și în zilele cele mai fierbinți ale verii. Îi spusesem mereu că aveam apa cea mai gustoasă din tot Bucureștiul. Poate că asta se datora pământului, pentru că toți pomii din curte ne dădeau rod, iar vița se ridica pe trunchiul nucului de la poartă, până când ciorchinii ajungeau lângă crengile mai joase. Seara stăteam pe iarbă. Mariei nu-i plăcea mereu. De fapt, niciodată. Seara, când se făcea liniște, și nu se mai auzeau decât fluierele sergenților. Departe...

M-am scuturat. N-am spus nimic. Am plecat, lăsându-l acolo pe Ion Ionică.

Paul Costa nu se mișcase de lângă fag. Avea ochii închiși și își ținea carabina pe genunchi. Mantaua i se desfăcuse, lăsând să se vadă mai bine tocul pistolului. Era un toc neobișnuit de lung, în care probabil că nu era un pistol Steyer ca cel pe care îl aveam eu în buzunar. Pe centiron erau pete întunecate. Centironul unui ofițer prusac, cel pe care Dumnezeu îl părăsise. Ca pe noi toți.

Locotenentul avea la brâu lopată, ca un soldat simplu. Și-o mutase într-o parte, ca să poată sta așezat. Un ofițer cu raniță și lopată. M-am oprit deasupra lui. Pe culata carabinei era gravată o coroană, sub care stătea scris SPANDAU 1916.

– E un Mauser, domnule sublocotenent. Modelul scurt de carabină, pentru artileriști și pentru *sturmtruppen*. Costa își deschise ochii abia atunci. Erau de un cenușiu palid, aproape aceeași culoare cu oțelul armei. Mi-am mutat privirea, întrebându-mă cum știuse unde mă uitam.

– Ați pomenit și mai devreme cuvântul, dar mă tem că nu știu ce înseamnă.

– *Sturmtruppen*... Nu vorbiți germana, domnule sublocotenent?

– Nu. Dumneavoastră? Întrebarea mea sunase acuzator. Paul Costa mă măsură cu privirea lui opacă.

– Am stat în Germania, înainte de război. Sunt trupe de asalt. Germanii îi aduc noaptea. După care urmează un baraj

de artilerie scurt. Ne ocolesc pozițiile, iar apoi, când tace artileria, lovesc din spate. Atacuri prin surprindere. Unde rezistența e slabă... Sunt îmbrăcați ușor și au arme bune. Mângâie cu mâna înmănușată patul carabinei. Muniția noastră e insuficientă, așa că a trebuit să-mi iau arme pentru care găsesc gloanțe.

Se ridică în picioare.

– Căpitanul dumitale a uitat să-mi spună ce am de făcut. Dacă tot nu mă vrea, mai bine m-ar lăsa să mă duc mai departe spre Azuga.

– V-ați abandona oamenii?

– Nu sunt ai mei, domnule sublocotenent. Eu doar i-am adus. De acum sunt ai căpitanului...

– Artileriștii au povestit altceva. Le-ați spus că, alături de dumneavoastră, nimeni nu are permisiunea să moară.

Zâmbi. Un zâmbet lipsit de căldură. Am avut o strângere de inimă și am simțit fiorul unei frici pe care o uitasem de mult. Ca aceea din nopțile copilăriei în care mă trezeam singur, în întuneric.

– De la începutul războiului am pierdut optzeci și trei de soldați. Și niciunul nu a avut nevoie de permisiunea cuiva ca să moară.

Se aplecase să-și scoată ceva din raniță. Am fost bucuros că se întorsese cu spatele. Îmi dădea un răgaz să-mi adun gândurile.

– Mai e o companie lângă dumneavoastră. În urmă, dar nu foarte departe. I-am văzut dimineață.

– Unul dintre soldații mei a raportat că a observat pe cineva trecând pe lângă el. De două ori. S-a dus, s-a întors...

– Un caporal. Paul Costa termină de căutat. În mână ținea un binoclu. Are răbdarea vânătorului.

Și Florea Bucur spusese ceva legat de vânătoare, dar îmi ieșise din minte. Costa își puse ranița în spinare.

– Avem două batalioane desfășurate. Și o companie de vânători.

– Puțin. Cât vor să rezistați?

– Până când primim alte ordine.

Vorbea de parcă tot ceea ce se întâmpla nu avea legătură cu el. Își aranjă curelele raniței, după care își agăță binoclul de gât.

– Să sperăm că ordinele alea nu or să întârzie prea mult. Aveți muniție?

– Câte două sute de cartușe pentru fiecare soldat.

Locotenentul se opri, cu mâna în aer.

– Două sute? De unde două sute?

Am ezitat.

– E muniția cu care am plecat de la Ploiești. Până ieri-dimineață am fost în rezervă.

– În rezervă... Făcu o pauză. E prima zi?

– A doua. Am ajuns ieri-seară.

– Prima zi de front și v-au așezat aici...

Mă dădu la o parte și se îndreptă spre linia de trăgători. Ceața se ridicase pe toată valea, lăsând să se vadă șoseaua goală și calea ferată. Între ele șerpuia apa Prahoviței. Paul Costa își duse binoclul la ochi. La câteva zeci de metri în stânga noastră, lângă servanții mitralierei Maxim, căpitanul Matheescu făcea același lucru. Costa cercetă pădurea de pe malul celălalt al râului.

– Încă o mitralieră... Și încă o companie. Vânătorii unde sunt?

– Acoperă flancul drept, pe creastă.

– Adică deasupra noastră.

– Da... La șosea e o companie, iar peste râu, alta.

– Poate așa ar trebui să fie... Compania pe care am văzut-o de dimineață era mult în urmă. Doar cei de peste râu sunt aliniați cu frontul vostru. Mai sus nu era niciun vânător... Printre voi poate să treacă o coloană întreagă în pas de defilare, fără să tragă un foc. Se întoarse spre pintenul împădurit care tăia șoseaua. Tocmai asta fac!

La un kilometru distanță, în curba pe care o făcea șoseaua pe la poalele colinei, apăruseră niște călăreți. Mi-am încordat privirea, tânjind după un binoclu.

În jurul nostru, întreaga companie începu să se agite. Se auziră vocile subofițerilor, urmate imediat de sunetul baionetelor care erau montate la țevile puștilor.

– Ulani crăiești. Doar o patrulă. Nu or să încerce să se apropie. Paul Costa coborî binoclul. Aș fi vrut să i-l cer. Cum îl cheamă pe sublocotenentul de la mitralieră?

– Crainic, Tănase Crainic...

Dădu din cap și își duse iarăși binoclul la ochi. Ulanii se desfășuraseră și înaintau cu precauție. Păstrau spații mari între ei, așa că depășiseră cu mult lățimea șoselei.

– Nu au cum să vă vadă, murmură Costa, după care mă lăsă acolo și se îndreptă spre mitraliera lui Crainic. După o ezitare de o clipă, l-am urmat. Locotenentul se opri lângă servanți. Matheescu era ocupat să studieze cu binoclul lui cavaleriștii din vale, așa că nu-l observă.

Ulanii nu mai înaintau. Ceva se întâmpla, dar eu nu vedeam decât niște mogâldețe scăldate de primele raze curate ale soarelui.

– Ce fac? Întrebasem în șoaptă.

– Același lucru ca noi. Se uită. Costa era calm. Au doi subofițeri, *spiess* sau *feldwebeli,* nu le văd bine mânecile... Amândoi au binoclu și încearcă să-și dea seama câți suntem și, mai ales, unde suntem. Ridică vocea. Domnule sublocotenent Crainic, nu deschide focul, chiar dacă vecinii de peste râu încep să tragă.

Crainic se întoarse mirat spre el, iar Matheescu își lăsă jos binoclul și vru să spună ceva. Nu mai apucă, pentru că Maximul companiei de pe mal scuipă o rafală lungă. Sunetul împușcăturilor umplu valea, spărgându-se în zeci de ecouri.

– Nu trage nimeni! Lasă mitraliera aia, soldat!

Strigase Paul Costa. În zare, gloanțele loviră pământul, ridicând un nor de praf mult înaintea ulanilor. Aceștia nu

întârziară nicio secundă. Îşi întoarseră caii şi dispărură la galop după cotul drumului.

Matheescu, stacojiu, se apropie de Costa.

– Aştept explicaţii, domnule!

Paul Costa îşi ţinu binoclul la ochi până când nu mai fu nimic de văzut. Apoi îl coborî fără grabă.

– Nu ştiu la ce vă referiţi, domnule căpitan.

– La faptul că îţi permiţi să dai ordine ofiţerilor din companie!

Pe faţa lui Costa nu se citea nimic. Trăsăturile păreau îngheţate, iar ochii complet morţi.

– Mă iertaţi, domnule căpitan. Nu se va mai întâmpla.

– De asta poţi să fii sigur. Grigorescu, ia doi oameni din pluton, şi pune-l sub pază! Dacă face un pas, împuşcă-l! Ai înţeles, dobitocule?

Mi-am plimbat privirea de la unul la celălalt, după care am dus mâna la chipiu.

– Am înţeles, domnule căpitan.

– Executarea!

Am plecat de acolo în urma locotenentului. Când am ajuns lângă plutonul meu, Costa a încetinit.

– Alege doi soldaţi buni. Dacă poţi, ia-l şi pe caporalul care m-a văzut.

Costa o luase înainte, îndreptându-se spre lizieră, de parcă cu nici nu mai existam. Aş fi vrut să strig după el, să-l somez să se oprească. Poate că în momentul acela trebuia să scot pistolul din buzunar şi să-l împuşc în spate. Dar nu am făcut-o. În schimb, m-am dus spre adăposturile soldaţilor şi i-am spus caporalului Bucur să mai ia pe cineva şi să mă urmeze. Bucur se scutură de ţărână.

– Pe cine, domnule sublocotenent?

Am răspuns, cu senzaţia stranie că nu-mi recunoşteam vocea.

– Un soldat bun, caporal. Cineva de nădejde.

– Pot să-l iau pe caporalul Simion?

Erau din acelaşi sat. Îmi aminteam. Semănau, erau chiar rude. Doi munteni înalţi, cu palmele late. Niciunul dintre noi nu trăsese un foc de armă în războiul acela, dar, când avea să înceapă, aceia erau doi dintre oamenii pe care aş fi vrut să-i ştiu lângă mine.

Ne-am dus spre copaci. Crengile se încolăceau deasupra noastră. Călcam cu bocancii pe frunzele căzute. Cerul era senin, dar se făcuse mai rece decât fusese în zori, înainte să se ridice ceaţa. Când respiram, îmi ieşeau aburi din gură.

Costa apăruse din spate. Trecusem pe lângă el, fără să-l vedem. Ilie Simion tresări, îndreptând arma spre el.

– Poţi să dai jos baioneta, caporal. N-ai nevoie de ea.

– Iertaţi-mă, domnule locotenent...

Se întoarse spre mine. I-am evitat privirea.

– Ai ales bine.

Nu spuse dacă vorbea despre Simion şi Bucur sau despre faptul că-l ascultasem. Se aşeză, sprijinindu-se din nou de trunchiul unui copac. Un timp nimeni nu spuse nimic.

– Eşti însurat?

– Da, domnule.

– De mult?

– Patru ani.

– Pot fi mulţi... Sau prea puţini. Cum o cheamă?

Am ezitat. Prin minte îmi trecuse un gând prostesc: dacă i-ar fi aflat numele, i-ar fi putut face rău. Atunci am înţeles că îmi era frică de Paul Costa.

– Maria.

Locotenentul îşi mutase privirea goală spre cei doi.

– Pe tine cum te cheamă, caporal?

– Bucur, dom' locotenent. Şi Florea. El e Ilie Simion, vărul meu de-al doilea, domnule. Mai mic...

– Eşti vânător, caporal?

– Nu eu, moşul meu. Dar mă mai lua şi pe mine, când eram mic.

– Singur nu te-ai dus?

– Nu, dom' locotenent. N-am mai fost de când a murit moşul, acu' vreo nouă ani.

– Cu puşca ai învăţat să tragi acasă sau la armată?

Bucur zâmbi larg.

– Acasă, dom' locotenent! M-a scos moşul la pădure, de cum am putut s-o ţin în braţe.

– Şi vărul tău?

– A învăţat mai bine decât mine.

– Aşa e, caporal?

– O fi, dom' locotenent. Dacă zice Florea...

Tensiunea se destrămase dintr-odată. Îi zâmbeau. Fusesem dat la o parte.

Dar Paul Costa nu terminase. Zâmbetul lui era subţire, ca o lamă de cuţit.

– Ce o să alegi acum, domnule sublocotenent? Pe Maria sau o groapă la marginea şoselei?

Din spatele nostru se auzi un sunet ce se apropia ca un tren în plină viteză. Costa înălţă fruntea. Aerul din jurul nostru deveni aproape palpabil, făcându-mi urechile să pocnească. O fracţiune de secundă fu linişte. Timpul se opri, apoi pământul se zvârcoli sub picioarele noastre, în vreme ce două explozii, una după alta, izbucniră în vale, făcându-ne să ne clătinăm. Peste crengile desfrunzite trecu suflul, ca un vânt de furtună.

Paul Costa sări în picioare. Îşi dusese binoclul la ochi. Bucur şi cu Simion se uitau speriaţi spre vale.

– Obuzierele de 42, domnule sublocotenent.

Din pădurea de pe malul celălalt se înălţau două coloane groase de fum.

– Trag în compania întâi.

– Unde au auzit mitraliera.

Costa îşi mută binoclul, cercetând colina din faţă.

– Ce fac, dom' sublocotenent?

– Ne bombardează, Bucure.

În față, soldații se ridicaseră din adăposturi, încercând să zărească ceva.

– Spune-i prietenului dumitale să-şi țină plutoanele ascunse. Altfel, or să fie ținta următoare.

Dar nu fu nevoie. Se auziră fluiere, iar gradații trecură în fugă, culcând soldații în adăposturile lor.

– Şase minute până când încarcă... murmură Costa cu binoclul la ochi. În continuare, era absorbit de pâlcurile de copaci de pe colină. Îşi focaliză mai bine lentilele.

Înțelegeam de ce oprise servanții Maximului. Păru să-mi citească gândurile, pentru că lăsă binoclul de la ochi şi se întoarse.

– Nu-ți face iluzii. Vă vine rândul. Cel mai bine ar fi să nu mai fim aici când o să se întâmple.

– Nu depinde de noi.

– Nu de mine... Se uită peste umărul meu. S-au trezit la viață şi curierii.

Din vale urca spre pozițiile noastre un soldat fără armă. Trecuse râul şi avea uniforma udă până deasupra centurii. Traversă şoseaua, începând să urce pieptiş. Costa îi mai aruncă o privire, după care scoase un ceas din buzunar.

– La care companie e comandantul de batalion?

– Pe malul celălalt...

– Sper că s-a pus la adăpost...

Curierul continua să urce. Ajunsese la douăzeci de metri de plutonul trei. Matheescu îi ieşise în întâmpinare, îndepărtându-se de Maxim.

Costa bagă ceasul în buzunar, apoi îşi ridica Mauserul.

– E timpul.

Îmi trecu prin minte gândul că nici nu ar fi trebuit să-i dau voie să se apropie de linia adăposturilor. Ar fi trebuit să-l împuşc fără somație. Sub noi, curierul îl saluta pe Matheescu. Căpitanul nu era singur. Îl însoțiseră Bengescu şi sublocotenentul Crainic. Nu mai rămăsese niciun ofițer la mitralieră.

Costa îşi ţinea carabina în braţe, lovind uşor ţeava cu degetele mâinii stângi. Nu se mai auzea niciun sunet, de parcă rămăsesem singuri pe lume.

Apoi pământul începu iar să vibreze. Am ridicat privirea, încercând să văd ceva. Deschisesem gura şi respiram repede. Golul din piept se făcea tot mai mare, pe măsură ce vuietul se apropia. Dacă aş fi vrut să fug, picioarele nu m-ar fi ţinut. Îmi era frică, aşa cum nu-mi fusese niciodată până atunci.

În faţa mea, Simion închisese ochii, cu mâinile încleştate pe patul de lemn al Mannlicherului. Caporalul Bucur încercă de mai multe ori să înghită, în timp ce buzele i se mişcau în ritmul unor cuvinte. Degetele înmănuşate ale locotenentului se opriseră.

Vuietul se târî de-a lungul văii. M-am încordat, aşteptând clipa de linişte dinaintea exploziilor. Nu veni. Aerul reverberă în două tunete, ce aproape că nu se distinseră unul de celălalt, după care se auzi un şuierat ascuţit. Paul Costa se aruncă peste noi, trăgându-ne la pământ. Am căzut cu faţa în frunzele tăioase, exact când pe deasupra noastră trecu o răbufnire de vânt fierbinte, ce desprinse crengi şi aşchii din copaci, împrăştiindu-le în toate direcţiile. Am închis ochii.

Multă vreme nu am auzit decât bătăile inimii mele. După o veşnicie, frunzele foşniră, când cineva se mişcă, alături. Apoi am desluşit voci şi strigăte îndepărtate. Am deschis ochii, uitându-mă împrejur.

Simion şi cu Bucur arătau ca treziţi din somn. Frunzele care fuseseră spulberate de suflu încă mai cădeau ca o ninsoare galbenă peste noi. M-am scuturat şi am inspirat adânc. Trăiam.

Paul Costa dispăruse. M-am ridicat în picioare. Nu-l vedeam nicăieri.

– Unde-i locotenentul? L-am zgâlţâit pe Bucur, care arătă spre lizieră.

L-am zărit printre copaci. De jur împrejurul lui era agitaţie; soldaţii ieşiseră din adăposturi şi nimeni nu mai încerca să-i

aşeze la loc. Liviu Ciurea trecu în fugă prin faţa locotenentului, dar acesta nu-l luă în seamă. Scruta iarăşi cu binoclul colina dinaintea poziţiilor noastre.

Soldaţii din plutonul meu erau la fel de derutaţi ca şi ceilalţi, părăsiţi de ofiţeri. L-am lăsat în pace pe Costa şi m-am dus la ei. Ionică îmi ieşi în întâmpinare. Nu aveam răniţi. Însă oamenii nu ştiau ce să facă. L-am luat pe sergent şi, cu el alături, am trecut pe la toate adăposturile. În câteva minute în liniile mele era din nou ordine. Gheorghe Puiu, ordonanţa, se ţinea după mine. Ca să scap de el, l-am trimis să aibă grijă de artileriştii răniţi.

Când m-am întors, Bucur şi cu Simion stăteau de o parte şi de cealaltă a lui Costa.

M-am uitat pentru prima dată spre vale. Câţiva copaci se prăbuşiseră de-a curmezişul şoselei. Malul celălalt al Prahoviţei nu se mai vedea din cauza fumului. Coloane groase se ridicau spre cer, înclinate de adierea slabă a vântului.

– Proiectile fusante... Au căzut în spate, unde era compania pe care am văzut-o dimineaţa. Nu cred că au descoperit-o, dar sunt metodici.

Matheescu adusese ofiţerii lângă mitralieră. Dădea din mâini şi striga ceva. În jur, soldaţii se uitau la el, fără să intre în adăposturi. La plutonul meu, oamenii aruncau priviri speriate, dar stăteau cuminţi, la locurile lor.

– Or să mai fie. Tot mai aproape. Iar apoi urmează atacul, să cureţe ce a mai rămas.

Încă o dată vorbea de parcă nimic din ceea ce se întâmpla nu-l privea şi pe el. Stătea acolo, cu Mauserul în braţe, ca şi cum ar fi fost cu nişte prieteni la vânătoare. Am simţit încă o dată impulsul să scot pistolul din buzunar şi să trag. Dar, între pereţii văii, începu să se audă iarăşi vuietul aducător de moarte.

Venea, mişcând mase de aer în drumul său. Aş fi vrut să mă arunc la pământ, dar privirea de gheaţă a lui Costa mă opri.

– Doamne, apără-ne, Doamne...

– Nu te aude, caporal.

Ochii locotenentului se îngustară.

– Ce alegi? Să mori aici, acum?

La o jumătate de kilometru distanță, pădurea se sparse în două bucăți enorme. Două mingi de foc explodară una după cealaltă, împrăștiind trunchiurile în toate direcțiile, ca pe niște bețigașe. Schijele de metal trecură printre crengile uscate, ca o grindină, și se înfipseră în pământul rănit de dedesubt. Și în orice mai era viu acolo. Suflul mătură pădurea, în timp ce ecourile se stingeau.

Am înghițit cu greu. Îmi simțeam gâtul uscat, de parcă nu respirasem niciodată altceva decât cenușă.

– Ce trebuie să fac?

Costa dădu din cap.

– Te ții după mine. Și voi doi.

Porni imediat spre adăposturi. Începuse să alerge.

– Cum îl cheamă pe sergent?

– Ionică. Ion Ionică...

Costa ajunse lângă sergent, și-l apucă de umăr.

– Ioane, ține oamenii în pământ! Mută și răniții în adăposturi. Îl luă până în fața liniei de trăgători. Soldații se uitau la el. Deschide ochii și ai grijă să nu tragă în noi când ne întoarcem! Ionică abia apucă să bâiguie ceva.

Am luat-o la fugă, toți patru, umăr la umăr. Ne îndepărtam de liniile noastre, ducându-ne drept spre inamic.

– Unde mergem?

– Sa amuțim tunurile. Măcar o vreme...

– Cum, Doamne iartă-mă?

Nu răspunse. Respira ritmic. Controlat.

– O să ne mai întoarcem, domnule? întrebă Florea, înecându-se în cuvinte.

– Da. Altfel aș fi alergat în cealaltă direcție. De unul singur.

Am înaintat, ținându-ne la adăpostul copacilor. Apoi Costa ne puse să ascundem între rădăcini lucrurile inutile pe care le căram: portharta mea și rănițele lor.

Îşi descheie după aceea toţi nasturii mantalei, pipăindu-şi cu un gest automat cartuşierele prinse de ham.

– Aţi încărcat?

– Da, domnule.

– Muniţie de rezervă aveţi?

– Şaizeci de gloanţe în cartuşiere, restul în ranițe... Să le scoatem?..

– Unde să le pui, caporal? Goleşte o cartuşieră şi bagă gloanţele în buzunar, să fie la îndemână. Aveţi lamele?

– Nu, dom' locotenent, nu ne-au dat.

Se încruntă.

– Băgaţi cartuşe în buzunar... Încărcaţi de fiecare dată când puteţi, chiar dacă nu s-a golit magazia. Se uită la mine. Ai altceva în afară de Steyer?

Am scos pistolul şi lamela de schimb, cu opt cartuşe pe ea.

– Atât?

– Mai am cartuşe în bagaje, la ordonanţa...

– Îţi trebuie altă armă.

Îşi aranjă mantaua la umeri şi se mişcă de câteva ori pe loc, întinzându-şi braţele.

– O să înaintăm desfăşuraţi. Nu vă depărtaţi. Bucure, stai în dreapta mea. Simion şi cu dumneata, la mijloc. Când vă fac semn, vă opriţi. Ţineţi-vă capetele jos tot timpul. Dacă ne văd, s-a terminat. Sunt mai mulţi şi or să fie mai bine aşezaţi.

– Da' unde sunt, dom' locotenent?

Costa îl privi scurt pe Bucur.

– Vezi colina?

– Da, domnule...

– La jumătatea pantei sunt brazi. Brazii nu se scutură toamna, aşa că dacă aş vrea să găsesc un loc ferit de unde să dirijez tirul artileriei, acolo m-aş ascunde.

A trebuit să-mi dreg vocea înainte să vorbesc.

– Câţi ar putea să fie?

– Observatori, puţini... Dar uneori au escortă. Mai sunt trupele care încep să se strângă, pentru atac...

– Asta poate să însemne şi un batalion întreg!

– Şi mai mult, domnule sublocotenent... Nu uita ulanii.

Îl fixam neîncrezător.

– Suntem patru. Ce să facem noi...

– Nu ne ducem să luptăm. Trebuie să ajungem până la observatori, iar apoi să plecăm de acolo înainte să ne simtă. Obuzierele de 42 nu sunt tunuri dirijate de ultimul soldat. Dacă-şi pierd observatorii, o să dureze până când aduc alţii. Şi dacă se grăbesc să atace, atunci trebuie să ne încerce, nu să vină cu toata forţa... Aşa că batalionul o să aibă parte de retragere, nu de măcel.

N-am ştiut ce să spun. Costa mă măsură încă o dată din cap până în picioare.

– Îţi trebuie o armă. Repede. Se întoarse spre ceilalţi. Gata?

Am pornit. Ţineam Steyerul în mână, simţindu-mă de prisos. După o sută de metri, Costa ne îndreptă spre creastă, aşa încât am început să urcăm. Gâfâiam, străduindu-ne să facem cât mai puţin zgomot. Din când în când ne făcea semn să ne oprim. Ne întindeam în frunze sau ne adăposteam după trunchiul unui copac, în timp ce el cerceta pădurea din jur.

Mi se părea că alergam de o veşnicie, dar abia dacă trecuseră câteva minute. Când am ajuns foarte aproape de creastă, Costa ne făcu semn să ne adunăm.

– Coborâm, spuse în şoaptă. Aveţi grijă pe ce călcaţi. Se uită la cei doi caporali. Ţineţi-vă puşca cu ţeava în jos. E mai uşor să ţinteşti repede. Dar nu trage niciunul până nu spun eu. Dacă auziţi sau vedeţi ceva, la pământ!

Cred că am simţit obuzele de 42 de centimetri înainte să le aud vaierul.

– Vin iarăşi, domnule locotenent, spuse Simion băgându-şi capul între umeri.

O luă înainte. Proiectilele trecură pe deasupra noastră scrijelindu-ne timpanele. Loviră încă o dată pozițiile aflate pe malul celălalt.

Paul Costa ridică mâna, ghemuindu-se lângă trunchiul unui copac. M-am aruncat la pământ, uitându-mă în jur. Nu se auzea nimic. Locotenentul ne făcu semn să stăm pe loc.

După doi paşi dispăru între crengile lăstărişului. Bucur se târî până la mine.

– Dom' sublocotenent, şopti, dacă e spion? Dacă ne-a adus până aici doar ca să ne facă prizonieri şi să ne dea la ai lui?

Nici nu-mi trecuse prin minte gândul acela. Îmi simțeam creierul amorțit. Abia reuşeam să mă concentrez. Am strâns Steyerul. Trebuia să ne întoarcem sau să mergem înainte? Caporalul îmi simți deruta.

– Eu zic doar să fim pregătiți, dom' sublocotenent. Să nu ne ia din oală, dacă vine cu...

Cu coada ochiului am zărit o umbră. M-am întors. Costa era în spatele nostru, la mai puțin de doi metri. Păşi peste frunze fără niciun zgomot şi se opri deasupra noastră. Țeava carabinei era înclinată în jos. Îşi ținea degetul pe trăgaci. Ochii îi erau reci ca două scobituri în gheață.

Am încetat să respir.

Costa răsuci carabina în mâna. Mi-o întinse.

– Ai grijă de ea.

Am clipit, ca trezit din somn, dar am luat carabina.

– Bagă pistolul în buzunar. Poți să-l şi arunci. Nu foloseşte la nimic. Nu în războiul ăsta. Se aplecă, arătându-mi siguranța. Spre stânga, e gata de tragere. Când o roteşti la dreapta, nimic nu se mişcă: nu poți să tragi şi nu poți să încarci. La mijloc, cum e acum, închizătorul se deschide, dar percutorul e asigurat. Deocamdată las-o aşa.

Îi făcu semn şi lui Simion să se apropie. Când îmi pusesem pistolul în buzunar, mâinile îmi tremurau. Mi le am încleştat pe patul de lemn al carabinei, sperând să nu observe nimeni.

Vorbea atât de încet, încât a trebuit să ne strângem mai aproape.

– Mai jos, cam la o sută de metri e postul de observație. Sunt cinci. Doi ofițeri cu binocluri, într-un brad, un *obergefreiter*[1] jos, la telefonul de campanie, și trei soldați la mitralieră.

– La mitralieră?

Costa se întoarse către Simion.

– Da, caporal. Un MG 08. Mitralieră ușoară. Trebuie să-și păzească cu ceva observatorii...

– Păi cum să atacăm în patru o mitralieră?

– N-a zis nimeni că trebuie să atacăm. Nici măcar nu trebuie să vă apropiați de ea. Nu voi.

– Dar, domnule locotenent...

– N-am terminat. Și nu e timp...

Bucur și cu Simion se închiseră într-o tăcere încordată.

– Au apucat să strângă trupa. Lângă noi e ceva infanterie și vânători bavarezi. Jos sunt austrieci: ulanii, și altă infanterie. Cu totul, vreo două batalioane, fără cavalerie. Am făcut un ocol. În urmă, și deasupra noastră, nu e nimeni. Pe malul ăsta încă nu se mișcă...

– Cât de aproape sunt?

Costa strânse buzele.

– Dacă ne simt, n-avem timp de fugă... Se uită la fiecare din noi. Ne târâm prin stânga, pe sub creastă. De jos, n-au cum să vadă printre brazi, dar o să fim în bătaia mitralierei... Când o să vină salva următoare, voi trei împușcați ofițerii și *obergefreiter*-ul, iar eu mă duc la mitralieră. Trageți odată cu exploziile, să acopere zgomotul.

– Domnule, care e... Cum ați zis? îndrăzni Florea Bucur.

– Galonatul, caporal. Galonatul...

---

[1] Obergefreiter – caporal.

Îşi dădu jos mantaua. Pe veston erau pete închise la culoare, ca de rugină. La gât purta *Coroana*[1] cu spade. O zăriseră şi caporalii, şi se uitau lung la ea.

– Verificaţi-vă armele. Carabina are magazia plină. Când o să fie nevoie, roteşte doar piedica...

Îşi desfăcuse tocul, scoţând un pistol cum nu mai văzusem până atunci. Avea mânerul rotund, ca o coadă de mătură, şi magazia înaintea trăgaciului. Locotenentul îi trase piedica, fără să-i ridice cocoşul, apoi îl înfipse în centură, la îndemână. Îmi surprinse privirea.

– Tot Mauser, domnule sublocotenent. Îl am din august. Fără el nu mai eram astăzi aici... Îi dădu mantaua lui Simion. N-o pierde, caporal.

Îşi trecu în faţă lopata de la brâu şi descheie şiretul tecii. Marginea era ascuţită ca o lamă de cuţit.

Imediat ce am ieşit din lăstărişul desfrunzit, am început să ne târâm. Costa ne ducea peste rădăcinile copacilor, pe unde nu erau frunze. Mi se părea că fiecare sunet se auzea la depărtare de kilometri. Dar Costa înainta fără să arunce nicio privire în urmă. Şi fără să încetinească.

Când s-a oprit, eu mă uitam spre marginea crestei. Vârfurile copacilor erau mai jos, iar deasupra se vedea o dungă subţire de cer senin. Aproape că m-am ciocnit de el.

Erau sub noi. Îşi aşezaseră mitraliera după un trunchi uscat, punând peste ea crengi de brad. Servanţii erau întinşi pe jos. Probabil că din liniile noastre nu i-ar fi văzut nimeni, nici chiar dacă ar fi ştiut că sunt acolo. Subofiţerul stătea sub brad, cu spatele la ei. Avea receptorul alămit al unui telefon de campanie la ureche. Firul curgea pe la picioarele lui, pierzându-se spre vale. Ofiţerii se suiseră pe al doilea rând de crengi, unul lângă celălalt. Pe cap aveau căşti de oţel,

---

[1] „Coroana" – ordinul „Coroana României" (1881-1947). Exista în cinci grade: Cavaler, Ofiţer, Comandor, Mare Ofiţer şi Mare Cruce

vopsite în verde-deschis, fără țepușă. Amândoi se uitau prin binocluri. Îi auzeam vorbind în șoaptă între ei. Pe genunchiul drept aveau prinse în curele câte un caiet gros, legat în piele. Unul dintre ei își luă binoclul de la ochi și se aplecă să noteze.

Costa se întoarse spre noi. Îi arătă lui Bucur pe *obergefreiter*. Rămâneau ofițerii din brad. Costa își plimbă degetul în aer. Eu cel din stânga. Simion, dreapta.

M-am răsucit, trăgând carabina pe lângă mine, până când am dus-o la umăr. Metalul rece îmi atinse obrazul. Încă nu puteam să mă uit spre cel pe care trebuia să-l ucid.

Costa își mută lopata în mâna dreaptă și se ghemui cu capul în piept. Câteva secunde stătu nemișcat. Apoi se ridică în picioare și din câțiva pași ajunse în spatele unui fag tânăr. Se opri cât să arunce o privire în jur, după care porni mai departe. Înainta, de parcă ar fi călcat pe un covor gros de o palmă, nu pe frunze uscate. Ocolise punctul de observație și se ducea spre vale. Prin spatele lor. După un timp se făcu nevăzut, iar când reapăru, era la doar câțiva metri de *obergefreiter*-ul cu telefonul. Își luase receptorul de la ureche. Dacă ar fi întors doar puțin capul, l-ar fi descoperit. Dar nu se întoarse. Toată atenția îi era îndreptată spre ofițeri.

Costa se lăsă jos foarte încet, și se târî sub primele crengi ale bradului, punându-se la adăpost de privirea *obergefreiter*-ului.

Mi se părea că trecuse o veșnicie de când auzisem ultima salvă a obuzierelor. Spusese că dura șase minute până când erau încărcate. Aș fi vrut să am ceasul la îndemână, nu în buzunarul de la piept al vestonului. Ochii mi se împăienjeneau. Dar nu aveam nimic. Totul era doar în mintea mea.

Mi-am șters fruntea și am răsucit piedica Mauserului până când s-a oprit. Alături, Simion își așezase cotul pe mantaua locotenentului. Costa nu mai era decât o pată pe fondul frunzelor.

Amândoi ofițerii își luaseră binoclurile de la ochi. Panta se rupea imediat după brazi, așa că vârfurile celorlalți copaci erau sub ei. De unde stăteau, se vedea toată valea. Șoseaua, râul, calea ferată. Pozițiile noastre. M-am întrebat unde aveau să cadă următoarele obuze.

Obergefreiter-ul vorbea iarăşi în receptor. Ofiţerul de deasupra se aplecase spre el. Ceva se întâmpla.

Am ridicat mâna spre Bucur şi Simion. Dar şi ei văzuseră. Îşi duceau puştile la ochi. Pe stofa mantalei lui Costa, sub ţeava Mannlicherului lui Ilie, erau patru cartuşe. Cum le spusese; la îndemână.

Respiram prea repede. M-am oprit. Aveam gura uscată şi spinarea udă de transpiraţie. Am ridicat ţeava, ţintind spre ofiţerul german. Nu-i distingeam faţa. Nici nu voiam.

Dură o fracţiune de secundă până când să apară vibraţia în aer. Obuzierele de 42 de centimetri îşi aruncaseră încărcătura. Vârfurile copacilor se înclinară sub presiune. Ofiţerul îşi strânse binoclul la piept, trăgându-şi capul între umeri.

Privirea lui se opri asupra noastră şi, în primul moment, nu păru că înţelege ce vedea. Vuietul se îndepărta. Ofiţerul deschise gura să strige.

Mâna stângă mi se încleştă pe patul carabinei. Dar degetul de pe trăgaci nu se clinti. Un urlet din creierul meu îl oprise.

Obergefreiter-ul ţinea încă receptorul la ureche. Numai că eu nu aveam ochi pentru el. Şi nici pentru soldaţii care se luptau cu ţeava mitralierei, încercând să o îndrepte spre noi.

Apoi fu linişte. O clipă.

– Foc!

Sunetul împuşcăturilor fu înghiţit de cel al exploziilor din vale.

Glonţul îl lovi pe ofiţer în piept, smulgându-l din brad. Începu să cadă, dar un picior i se agaţă de crăci. Rămase atârnat cu capul în jos.

Obergefreiter-ul reuşi să se ghemuiască. Glonţul plecat din puşca lui Bucur îl atinse doar în umăr, răsucindu-l în loc. Ţipă, aruncându-se la pământ, chiar când peste el se prăbuşea cadavrul celuilalt ofiţer.

Am smucit închizătorul. Tubul gol zbură departe, în dreapta mea.

Paul Costa sări peste *obergefreiter*. Servanții mitralierei nici nu apucară să-l vadă. Brațul coborî, iar lama lopeții se afundă în spinarea unuia dintre ei, despicându-i coloana. Trosnetul ajunse până la mine, înfiorându-mi toată carnea. Soldatul se arcui cu un spasm, dar deja Costa își scosese lopata. O pendulă în aer și lovi următorul soldat dintr-o parte, la baza gâtului. Stropi de sânge țâșniră în toate direcțiile, împroșcându-i vestonul și fața. Costa se întoarse spre ultimul dintre ei și, ridicând lopata ca pe un topor, i-o înfipse prin casca cu țepușă, despicându-i craniul.

Sunetul osului ce se sfărâma îmi sfredelea creierul. Aveam plămânii goi, altfel aș fi urlat.

Obergefreiter-ul încercă să se scoale, murmurând cuvinte dezlânate. Paul Costa fu lângă el. Aș fi vrut să pot să-mi întorc capul, dar orice urmă de voință mi se scursese din vene. Lama ascuțită sclipi în lumina dimineții, iar apoi se făcu liniște.

Costa se aplecă după telefonul de campanie. Îi tăie firul, după care îl aruncă în pădure. Apoi trecu pe la cei doi ofițeri, scotocindu-le buzunarele. Răsfoi în fugă însemnările, după care le rupse în bucăți mici. O clipă se opri, ascultând. De unde eram noi nu se auzea niciun zgomot.

Ne ridicasem în picioare, fără să știm ce trebuia să facem. Stăteam cu puștile în mâini. Costa își șterse lama lopeții pe uniforma ofițerului atârnat în brad.

Am făcut câțiva pași înainte. Costa se întoarse spre vale, iar eu, instinctiv, m-am lăsat jos. Acum auzeam vocile. Se apropiau.

Își prinse lopata la centură, înnodând o singură dată șiretul, cât să nu cadă. Apoi își băgă pistolul în tocul de la șold. Împinse cadavrele soldaților și ridică mitraliera. Banda cu cartușe atârna până la pământ. Și-o înfășură în jurul brațului stâng.

Bucur vru să plece spre el.

– Stai pe loc. Îl acoperim de aici.

Costa venea în fugă, aplecat înainte. Mitraliera nu părea grea. Era mai mică, fără roți și fără scut. Trecu pe lângă noi, fără să se oprească.

L-am urmat. Alergam toți patru, uitându-ne din când în când în urmă. Simion îi zări primul.

Ne-am trântit la pământ. Ne-am împrăștiat, căutând adăpost după trunchiurile copacilor.

Apăruseră lângă postul de observație. Erau mulți. Un pluton întreg. Alții continuau să vină dinspre vale. Ofițerii se duseseră imediat la cadavre. Gradații începură să strige. În câteva momente dezordinea încetă, iar soldații se desfășurară.

M-am strâns mai aproape de copacul prea subțire, întrebându-mă în ce măsură se distingeau printre frunze uniformele noastre azurii. Aș fi vrut să mă acopăr cu ele, dar îmi era prea frică să mă mișc. Bătăile inimii îmi răsunau în urechi.

Costa vorbi în șoaptă. Era la câțiva metri, ascuns după un fag tânăr.

– Simioane, când îți spun, trage spre ei. Voi doi, duceți-vă spre creastă. Acoperiți-ne de acolo. Nu-i nevoie să nimeriți ceva. Faceți zgomot, să-i țineți pe loc.

Îi răspunseră doar respirațiile noastre repezi.

– S-a înțeles? Bucur mormăi ceva. Mai tare!

– Da, domnule!

Se întoarse spre mine. Scoase dintr-o cartușieră de la piept două lamele, fiecare cu cinci cartușe. Mi le aruncă.

– Când le-ai golit, nu le pierde... Cearcănele parcă i se adânciseră și mai mult. Poți să-mi dai mantaua, caporal.

Și lui Simion îi tremurau mâinile.

– Drum bun, domnilor. Așteptați-ne sus.

Costa se rostogoli într-o parte, înfigând picioarele mitralierei în pământ. Am luat-o la goană încercând să țin Mauserul cu țeava în jos. Cum ne învățase el. Înaintam prea încet. Sau așa mi se părea. În spate, îl auzeam pe Florea gâfâind. Am ridicat ochii, încercând să văd cât mai aveam.

Un strigăt, în spatele nostru. După el, răsună prima împuşcătură. Ne descoperiseră. Toţi muşchii mi se crispară în aşteptarea gloanţelor. Alergam cât puteam de repede. Bucur se ciocni de mine. Câţiva metri ne-am împiedicat unul de celălalt, ca nişte beţivi. În urma noastră, împuşcăturile deveniră din ce în ce mai dese. Se auzi şi un fluier. Veneau după noi.

Pe frunte mă izbi un bici fierbinte. Retezată, o creangă se desprinse la câţiva paşi înaintea noastră. Imediat, aerul se umplu de şfichiuiturile gloanţelor. Din când în când, unul nimerea un trunchi, zburând aşchii din scoarţă.

– Stai după copaci!

Caporalul se uită peste umăr.

– Sunt peste tot!

Cuvintele îi fură acoperite de răpăitul mitralierei. Rafale scurte şi metodice. Izbucniră urlete. Cineva fusese lovit. O bucurie sălbatică mă cuprinse, acoperind orice altă senzaţie. Fuga deveni mai uşoară. Împuşcăturile se stinseră, atât cât să ne lase să ajungem pe creastă.

Ne-am aruncat amândoi după acelaşi copac, umăr lângă umăr. Bucur îşi descleştă pumnul, lăsând să cadă o grămăjoară de cartuşe. Am dus Mauserul la ochi căutând o ţintă

Printre copaci apăru o pată cenuşie. Am lăsat-o să înainteze până când a căpătat o formă mai clară. Mi-am golit plămânii şi am apăsat trăgaciul. Pocnetul îmi făcu dinţii să clănţăne în gură. Pata cenuşie se zbătu şi dispăru. Mâna îmi plecă singură spre închizător, în vreme ce mutam ţeava.

Alături, Bucur trase două focuri, după care începu să-şi încarce arma.

– Biserica mă-tii! Paştele, anafura şi Dumnezeii!

Costa trăgea câte un glonţ o dată, economisind muniţia. În primul moment se retrăseseră, dar îi vedeam desfăşurându-se iar. Erau prea departe să ţintesc ceva. Am golit magazia carabinei în coroanele copacilor.

Ilie Simion sări în picioare, rupând-o primul la fugă. Costa dădu drumul încă unei rafale, după care îl urmă.

Am încărcat. Lamela aproape că-mi scăpă printre degete.

– Bucure, e rândul nostru.

– Să vină, dom' sublocotenent. Numa' să vină!

Sub noi se strigau ordine. Vocile galonaților le repetau pe rând. Primul şir de soldați se oprise. Îşi duseră toți puştile la umăr. Paul Costa apucă să se uite în urmă, după care întinse brațul după Simion. Reuşi să-l apuce de pulpanele mantalei, trăgându-l la pământ.

– Jos! Strigătul îmi fu acoperit de sunetul salvei.

Costa şi cu Simion căzură unul peste altul, târându-se spre un copac. În jurul lor, bulgări de pământ şi frunze săreau în toate direcțiile. Se auzi un nou ordin. Un grup de soldați ocoli linia de trăgători. Puşcaşii trebuiau să ne țină pe loc, în vreme ce ceilalți ne flancau. În mai puțin de un minut totul avea să se termine. Costa şi cu Ilie Simion erau blocați.

Un singur gând îmi veni limpede în minte. Trebuia să fug. Nu mai era nimic de făcut, aşa că trebuia să-l iau pe caporal şi să încercăm să ne salvăm. Noi doi. Doar noi doi...

Am înghițit de mai multe ori, dar uscăciunea din gât nu-mi dispăru.

– Bucure, mergi după mine!

Strângeam carabina lui Costa de parcă aş fi vrut să o rup. M-am năpustit spre vale. În stânga noastră, pe pantă era o aglomerare de bolovani, deasupra soldaților. Numai că până acolo era mult. Foarte mult...

M-am aruncat orbeşte înainte. Ne văzuseră, pentru că auzeam gloanțele înfigându-se în copacii pe lângă care treceam. Am început să strig, în timp ce alergam din ce în ce mai repede. Gleznele mi se răsuceau, dar nu simțeam nimic. În spate, Bucur striga odată cu mine. În jurul nostru ploua cu gloanțe.

Am căzut lângă unul dintre bolovani. M-am răsucit, ducând arma la umăr. Între noi şi soldații în uniforme cenuşii nu mai era niciun obstacol. Le distingeam fețele şi vedeam flăcările ieşind din țevile puştilor lor.

– Ţinteşte ofiţerii!

Aşchii de piatră ţâşneau în jurul nostru. Palma, udă de transpiraţie, îmi alunecă pe patul carabinei, deviind primul foc. Al doilea trecu dintr-o parte în alta prin umărul unui galonat, împrăştiind la ieşire un nor purpuriu. Subofiţerul căzu în genunchi. Doi soldaţi se repeziră la el. Am tras spre ei.

Din dreapta noastră răsuna lătratul mitralierei, însoţit de sunetul Mannlicherului lui Simion.

Alături de mine, Bucur trase, spulberând pământul la picioarele unui ofiţer.

Am manevrat închizătorul. Tubul gol sări peste capela lui Bucur. Am căutat în buzunar, cu gândul că pierdusem ultima lamelă de la Costa. Dar era acolo. Am înfipt-o în locaşul din magazie şi am împins cartuşele. Mitraliera tăcuse şi nu se mai auzeau decât împuşcăturile Mannlicherului.

Bucur aruncă o privire peste mal.

– Se retrag!

– Nu, se regrupează. M-am uitat spre locul unde erau Costa şi cu Simion. Ce dracu' fac? În clipa aceea, Simion se ridică şi începu să alerge. Se duse câtiva metri, după care se lasă jos, cu arma la umăr. Locotenentul ieşi din adăpost, îndreptându-se spre el. Îl depăşi, după care se opri la rândul lui, să-l acopere pe Simion, care se muta iarăşi.

L-am prins pe caporal de umăr.

– Dacă nu plecăm de aici, ne ia dracu'! I-ai văzut cum fac? Bucur mă fixă cu ochii mari. Ce ai, mă?

– Dom'sublocotenent, sunteţi rănit...

Mi-am pipăit faţa udă. Nu era transpiraţie. Aveam mâna plină de sânge. Mi-am şters palma pe poalele mantalei. Nu simţeam nicio durere. Poate doar o arsură la frunte.

– N-am nimic. Hai, mişcă!

Bucur sari în picioare şi dispăru după bolovani. Se auzi o singură împuşcătură. Probabil că ne pândeau. Am inspirat adânc şi am ieşit din adăpost. Caporalul stătea în picioare după un

copac, cu arma îndreptată spre vale. Costa şi cu Simion alergau spre creastă. Ceva luci printre crengi. Mitraliera locotenentului. M-am întrebat câte focuri îi mai rămăseseră.

– Dreapta! După ei!

M-am chircit lângă un trunchi subţire şi am dus Mauserul la ochi. Cinci focuri. Magazia plină. Trebuia să încep să număr cartuşele...

Nu se zărea nimic. Am simţit o frică nouă, proaspătă. Voiam să-i văd, să ştiu unde erau. Gândurile mi se învălmăşiră haotic în minte, în timp ce îmi încordam urechea pândind un sunet. Ne învăluiau! Erau peste tot! Ascunşi după fiecare copac!

Când m-am întors, rămăsesem singur.

Aproape, se auzea foşnetul frunzelor călcate de multe picioare. Dar nu veneau spre mine.

Am început să fug printre copaci, până când, în loc să urc, m-am trezit coborând.

– Aici, dom' sublocotenent!

Erau toţi trei. Costa prinsese banda mitralierei şi o înfăşura iar în jurul braţului. Abia dacă mai avea câteva cartuşe.

– Mergem spre liniile noastre. Atacă, aşa că n-o să-şi mai bată capul cu noi. Desfăşuraţi-vă în stânga mea!

Alergam unul lângă celălalt. Pulpanele mantalei îmi fluturau dezordonat, îngreunându-mi mişcările. Carabina începea să cântărească cât un munte de fier.

– N-au mai tras tunurile, dom' sublocotenent, spuse Simion între două gâfâituri. Atunci mi-am dat seama că obuzierele tăcuseră. Am înghiţit, strângând toată saliva care îmi mai rămăsese în gură.

– Unde au lovit ultima dată? Aveam plămânii în flăcări şi rosteam anevoie cuvintele.

– Între ai noştri. Dar poate a fost mai în spate...

Costa ridică mâna şi se lasă în genunchi. Ne-am împrăştiat, căutându-ne adăposturi. Toţi trei ne mişcasem în acelaşi timp, fără să ne dea ordin. Cu o oră în urmă, nu s-ar fi întâmplat la

fel. Ceva se schimbase. Brusc, am văzut parcă aievea imaginea ofițerului agățat de crengile bradului. Știam că nu aveam să o uit niciodată. Am alungat-o. Cu toată forța minții.

Locotenentul căută în vestonul descheiat. Apucase să-și pună mantaua deasupra. Fuseseră aproape încercuiți, dar găsise timp să se îmbrace. Trase de curea, și își scoase binoclul de la gât. Se uită de jur împrejur.

– Ori au trecut de partea cealaltă, sub noi, ori se duc spre drum. Lăsă binoclul. O să vedem când ieșim dintre copacii ăștia. Hai să găsim rănițele și poate ajungem la ai noștri înaintea lor.

Se întoarse spre mine.

– O să-ți iau carabina, domnule sublocotenent.

Întâi mantaua, și acum carabina. Avea grijă de lucrurile lui. Fără armă m-aș fi simțit dezbrăcat. Se întoarse spre Simion.

– Dă-i puşca ta! Îi întinse mitraliera. Ia asta.

– 'Nțeles, dom' locotenent.

Costa verifică magazia.

– E plină. I-am aruncat lamela fără cartuşe.

O prinse cu o mână. Apoi o luă înainte.

Recunoșteam drumul. Curând, am zărit rănițele așezate una peste cealaltă, așa cum le lăsasem. Ne-am apropiat, pândind orice sunet. Dar era liniște.

Locotenentul se duse primul. Își puse rănița pătrată în spate, trecându-și carabina dintr-o mână în cealaltă, apoi ne făcu semn să venim.

Mi-am luat portharta. Lucrurile mele...

Ne-am reluat drumul, îndreptându-ne spre lizieră. Tot nu se auzea niciun zgomot, dar se simțea o încordare în aer. Când răsună prima împuşcătură, aproape că o așteptam.

Fusese la distanță mare. Urmă o rafală lungă de mitralieră. Cuiva nu-i păsa cât de mult se încingea țeava. Am început să alergăm.

Dintre liniile noastre se ridicau nori groși de fum. Exploziile aprinseseră copacii, iar focul se răspândise. Vedeam soldații

mişunând pe ambele maluri. Pe şosea apăruseră trupe care ar fi putut să fie de la compania a treia. Numai că nu erau. De pe poziţiile companiei noastre se trăgea cu toate armele. De acolo pornise şi rafala mitralierei. Servanţii o încărcau, în urletele lui Crainic.

– În cine naiba trag?

– În cei de pe pe drum, caporal.

– Nu numai pe drum...

Pe malul celălalt, ca şi pe şosea, uniformele soldaţilor erau cenuşii. Urcau spre creastă în formaţii ordonate.

– În urma noastră e cel puţin un batalion. Învăluie ambele flancuri în acelaşi timp. Ulanii or să vină ultimii.

M-am întors spre Costa.

– Ne-aţi mințit! Aţi spus că nu o să fie un atac. Aţi zis că or să ne încerce... La ce a mai folosit să lovim postul de observaţie?

– Vânătorii ăia... există?

Mi-am înghiţit cuvintele care îmi veniseră pe buze.

– Aseară erau. Au rămas în spate, cu celălalt batalion...

– Au mitraliere?

Bucur răspunse în locul meu.

– N-au. A noastră e singura de pe malul ăsta. În afară de a lui Ilie...

Costa se gândea la ceva. Privirea îi era şi mai opacă.

– Nu vă ascundeţi. Să vă recunoască din tranşee.

Ne-am îndreptat spre liniile noastre, fără să ne ferim.

– Credeţi că ne văd? Bucur pusese întrebarea în şoaptă.

– Dacă se uită încoace, atunci ne văd.

– În urma noastră sunt nemţii, dom' sublocotenent... Ar trebui să se uite încoace...

Am continuat să înaintăm. Parcă eram invizibili.

– Ce fac ăştia?

Ieşeau din adăposturi, retragându-se spre pădure.

– Caporal, ştii să fluieri?

– Da, dom' locotenent.

– Țineți armele sus, la vedere.

Bucur își agață puşca de umăr. Duse două degete la gură şi fluieră lung. Câțiva soldați se întoarseră spre noi. În rândurile lor se stârni agitație.

– Acu-i, acu'... murmură Simion.

Sergentul Ionică apăru dinspre adăpostul mitralierei. Își dăduse jos ranița şi făcea gesturi largi spre ceilalți.

– Sergentul ne-a recunoscut...

– Era şi greu. Încă puțin, şi îi călcam în picioare. Dacă crau nemții în locul nostru...

– Lasă vorba, caporal! Costa se uită peste umăr.

Ultimii metri i-am străbătut în fugă. Pe măsură ce ne apropiam, sunetul vocilor deveni din ce în ce mai puternic. Câțiva soldați se întorceau. Le vedeam fețele bucuroase. Erau din plutonul meu.

– Ce s-a întâmplat, Ionică?

– Am primit ordin de retragere, dom' sublocotenent. Dom' maior Stavrescu a fost rănit. Sunt pierderi mari la compania a treia. Pe malul celălalt nu mai au cum să reziste, aşa că se retrage tot batalionul...

– Până unde, sergent?

Costa își îndreptase binoclul spre vale. Ulanii se grupau la baza colinei, pe versantul celălalt. Deasupra lor, uniformele cenuşii își continuau înaintarea.

Ionică se uită derutat la locotenent.

– Nu ne-au spus...

Soldații din pluton se strânseseră în jurul nostru.

– Dom' sublocotenent, unde mergem?

Vorbeau în acelaşi timp, înghesuindu-ne. În privirile lor era îngrijorare, dar şi uşurare. Aveau pe cineva care să le spună ce să facă.

– Ionică, unde sunt celelalte plutoane?

– Plutonul doi a plecat cu dom' căpitan. Plutonul unu e aici, în pădure. Dom' sublocotenent Ciurea a zis că o să vă întoarceți, chiar şi după ce s-au auzit împuşcăturile...

– Dom' locotenent, vin nemții! Simion se trăsese lângă Costa, cu mitraliera în brațe. Își aruncase banda cu cartușe peste umăr.

– Știu, caporal.

Costa stătea cu binoclul la ochi, de parcă noi n-am fi existat. Își sprijinise carabina Mauser de șold. Părea o statuie. Mai devreme, probabil că aș fi așteptat un ordin de la el. Nu și acum.

– Sergent, adună plutonul. Luați tot. Artileriștii unde sunt?

– În pădure. Așteaptă și ei.

Am căutat niște fețe cunoscute.

– David și cu Toader! Duceți-vă să-i ajutați să-și care răniții.

– Am înțeles! Dispărură în direcția lizierei.

Toată lumea se mișca. Nu mai era dezordine. Costa își vârî binoclul la piept.

– Bucure!

– Aici, dom' locotenent!

– Ia Maximul.

Între valurile de pământ ridicate în fața adăposturilor se zărea silueta părăsită a mitralierei.

– O să fie o zi lungă... Camarazii ne-au lăsat și toată muniția...

Costa trecu pe lângă mine, încheindu-și vestonul până la gât.

– Încolonează oamenii.

În pădure am dat peste plutonul unu sau, mai degrabă, peste ce rămăsese din el. Ciurea alerga dintr-o parte în alta. Ordonanța și cu un sergent abia dacă puteau să se țină după el. Când ne văzu, se repezi la noi.

– Mișule, unde dracu' ați fost? Nu-mi lăsă timp să răspund. Continuă precipitat: Matheescu ne-a părăsit! A dispărut spre vale, și mie nu mi se întoarce niciun curier de la el! Ce facem, Mișule? Unde s-a dus dobitocul?

Se răsuci, urlând spre pluton:

– Stai pe loc, soldat, că te împuşc! Apoi spre mine: Vor să fugă după plutonul trei. Unde-i dobitocul? Dădu să plece, dar se opri după doi paşi. Ce-aţi făcut? Am auzit că se trăgea, şi după aia a încetat bombardamentul... Voi aţi fost?

Bucur apăru, ţinând în ambele mâini cutiile cu benzile cu cartuşe. Îl urmau trei soldaţi cărând în spinare mitraliera cu afet.

– Dom' locotenent, o desfacem?

– Du-o aşa, caporal. Ştie vreunul din voi să tragă? S-o încarce? Soldaţii clătinară din cap. Îşi trecuseră puştile în bandulieră la spate, să aibă mâinile libere. Feţele le erau transpirate. Alergaseră să ajungă din urmă coloana.

– Nu, dom' locotenent. Da-l pun pe văr-meu Simion să ne arate. Că n-o fi mai brează asta decât aia nemţească, pe care i-aţi dat-o dumneavoastră.

– Nu e.

Costa se întoarse spre Ciurea.

– Restul companiei a coborât spre şosea?

– Nu ştiu. Probabil... Curierii nu s-au...

– Urcăm spre vânători! În cinci minute, de aici până la şosea nu o să fie decât infanterie prusacă. Înalţă ţeava carabinei şi, sub privirea speriată a lui Ciurea, trase un foc în aer. Toţi soldaţii se întoarseră. Unii dintre ei se aplecară, speriaţi.

– Ce pluton e ăsta?

– Unu..., spuse Ciurea.

– Plutonul unu! În coloană, câte trei! O secundă nu se întâmplă nimic. Mauserul scuipă încă un glonţ. Executarea!

Îi trezi. Împiedicându-se între ei, începură să se strângă în formaţie.

– Sergent, stai ultimul. Dacă fuge vreunul, vă împuşc pe amândoi. Sergentul lui Ciurea se uita la Costa cu ochii căscaţi.

– Domnule sublocotenent, ia-i şi ţine-te după noi. Fii pregătit să te desfăşori.

Se întoarse către mine.

– Du-te în față cu plutonul tău. Urcăm spre creastă. Unde știi dumneata că sunt vânătorii.

Nu știam. Dar nu era timp pentru asta.

– Am înțeles.

– Ia-l pe Simion. Stau între voi, cu Maximul. Trimite-ți sergentul la mine. Se uită în jur. Unde-s artileriștii? Ridică vocea. Artileria! Unde-i artileria?

– Aici, dom' locotenent! Dumitru Ilina își agită puşca în aer.

– Vino-ncoace, caporal! Ce stai, domnule sublocotenent?

Am plecat în fugă spre capul coloanei.

– Ionică, nu te desprinzi de locotenent. Eşti umbra lui. Executarea!

– 'Nțeles!

M-am oprit lângă şirul de soldați. Se uitau la mine. Aşteptau.

– Puneți-vă baionetele!

Se auzi acelaşi sunet din toate părțile. Metal lovind metalul. În dreapta se zărea o îngrămădire de trunchiuri şi crengi. Locul unde căzuseră obuzele germane. Din stânga răsunau împuşcături. Neliniştitor de aproape. Am ridicat privirea spre panta abruptă. Nu aveam cum să ajungem sus, înainte să ne prindă din urmă. Iar atunci am fi fost între ei şi cei care veneau dinspre şosea.

– Trebuie să plecăm, dom' sublocotenent! Se văd nemții sub noi!

Era Bucur. Venise împreună cu cei trei soldați.

Am dat ordinul. Picioarele începură să frământe pământul uscat.

– Unde e mitraliera?

– Au luat-o artileriştii. Ştiu să tragă cu ea.

– Răniții?

– La plutonul domnului sublocotenent Ciurca...

– Strânge rândurile, soldat! Mişcă-te!

Gheorghe, ordonanța mea, fugea în spatele nostru. Își căra ranița, împreună cu puținele mele bagaje. Schimburi și niște nimicuri trimise de Maria, când încă eram la Ploiești. Am încercat să-mi aduc aminte ce erau, dar nu am reușit.

– Nemții, dom'sublocotenent! strigă Bucur.

M-am întors, fără să mă opresc. Uniformele cenușii se revărsau din pădure, o sută de metri mai jos. Înaintau la pas. Privirea mi se încrucișă cu a lui Costa. Îmi arătă creasta.

Oamenii gâfâiau, dar alergau mai departe, uitându-se mereu peste umăr. Erau palizi. Erau speriați. În primul rând, unul dintre ei se împiedică, iar formația se rupse.

– Alradii, Ciucu! Ridicați-l!

Petrică Pescaru, cel mai tânăr din pluton. Îi spuneau Copilul.

Creasta era prea departe. Nu se putea să ajungem.

Alradii îl adună de jos pe Petrică și-l împinse înainte. Copilul apucă să facă doi pași, după care jumătate din cap îi dispăru. Capela îi sări într-o parte. Bucăți de creier și de os împroșcară uniforma lui Ion Alradii. Se prăbuși fără niciun gest.

– Trag!

Unii dintre ei dădură să fugă. Primele rânduri din plutonul lui Ciurea se amestecară cu soldații mei.

– Stai în rând!

Nu se putea. Erau ultimele clipe. Urma să murim. Vocea mi se sparse.

– Nu te opri!

M-am repezit la ei și am început să-i îmbrâncesc. În jur, șuieratul gloanțelor devenise continuu. Îi vedeam strigând. Dar nu-i auzeam. Mi-am înfipt brațul într-o rană, smucind cu toată forța.

– Mișcă, mă! Nu te opri! Soldatul căzu peste mine. Glonțul îi ieșise prin piept, printre curelele raniței. I-am dat drumul. Mâinile îmi tremurau nestăpânit. Abia dacă mai puteam ține pușca.

Artileriştii trecură pe lângă mine. Ocoleau resturile coloanei. Trei ţineau mitraliera, iar Dumitru Ilina deschidea drumul cu cutiile cu muniţie.

– Dom' locotenent a zis să nu tragă nimeni! Doar să meargă mai departe! Ilina se îndepărta, de parcă s-ar fi mişcat într-un alt univers, în care nu existau gloanţe.

– Opriţi focul! Simioane, Bucure, luaţi-i de aici! Nu-i lăsaţi să se oprească!

M-am întors, trezindu-mă cu ordonanţa în faţă.

– Gheorghe, aruncă bagajele! Găseşte-ţi o puşcă!

Pădurea se închise protector în jurul nostru. Ajunsesem. Târându-ne metru cu metru. Părăsind în urmă trupuri.

Simion şi cu Bucur îi mânau dintr-o parte şi din cealaltă. Simion nu lăsase mitraliera germană din mâini. Sergentul Ionică şi cu Costa erau în spate, în golul ce se căscase între cele două plutoane. Uniformele cenuşii nu se mai vedeau. Nu mai erau decât trunchiuri de copaci. Împuşcăturile încetaseră. Abia dacă puteam să respir. Îmi simţeam plămânii în flăcări.

– Unde s-au dus, Bucure?

– Au trecut, dom' sublocotenent. Ne-au lăsat în plata Domnului. Noi am ajuns, dar restul companiei e tot în vale. Ca într-un lighean!

Dură câteva minute până când, sub noi, izbucni infernul. Oamenii băgară capetele între umeri, iuţind pasul. Acolo ar fi trebuit să fim şi noi. Dar nu eram.

Ionică apăru lângă mine.

– Dom' locotenent a ordonat să opriţi coloana.

Să ne oprim? De ce să oprim?

Dar n-am întrebat. Până acolo, Costa ne ţinuse în viaţă.

Am ridicat mâna stângă.

– Bucure, Simioane, opriţi-i!

Oamenii se conformară. Instinctiv, toţi se lăsară jos, cu puştile pregătite. Peste noi se pogorî liniştea. În vale, măcelul continua.

Plutonul lui Ciurea manevră, ocolindu-ne. Se postară pe flancul nostru stâng.

– Atacăm ceva în vârf, dom' sublocotenent? Vorbise în şoaptă.

– Nu ştiu, Bucure... O să vedem.

Costa trecu de la un copac la altul. Înaintând fără zgomot, ca un animal sălbatic. Se ghemui lângă noi.

– Ce s-a întâmplat?

– Mai e o coloană care merge de-a lungul crestei. Îşi scoase binoclul, şi îl ţintì spre un punct precis. M-am uitat şi eu, fără să văd nimic.

– Sunt acolo?

– Nu. Acolo e mitraliera noastră.

Stătea neclintit, cu binoclul la ochi. Bucur îşi pierdu răbdarea.

– Îi vedeţi, dom' locotenent?

– Nu, caporal. Îi văd pe artilerişti. Se îngroapă în frunze.

Lăsă binoclul.

– Unde sunt vânătorii?

– Aveau ordin să se aşeze pe creastă...

Îşi duse iarăşi binoclul la ochi. În vale, împuşcăturile se înteţiseră, dar Costa nu le auzea.

Un soldat se ascunse în spatele unui copac mai gros. În ciuda zgomotului din depărtare, paşii lui mă făcură să tresar.

Locotenentul îşi bägă binoclul în vestonul descheiat.

– E nevoie de ochii unui ofiţer. Arătă spre un punct în pădure. Acolo e mitraliera... Dacă e cazul, o să-i dau ordin lui Bucur să ia nişte oameni, să-i întărească. Eu rămân cu plutoanele. Află ce e pe creastă.

Se lăsă în genunchi.

– Vânătorii dumitale, câţi sunt?

– O companie.

– Suntem iarăşi între două focuri... Vânătorii vor trage în tot ce se apropie. Trebuie să lăsăm coloana asta să treacă. Ne

strecurăm prin spatele lor. Dumneata hotărăşti dacă se poate. Altfel trebuie să traversăm creasta şi să ocolim prin valea cealaltă. Să căutăm alt drum spre oraş... Dacă o să mai fie al nostru până ajungem acolo...

– Cum să hotărăsc eu...

– O să ştii, când o să-i vezi. Lasă puşca aici.

I-am dat lui Bucur Mannlicherul, simţind că-mi venea greu să mă despart de el. Nu mai aveam decât Steyerul. L-am mutat în buzunarul de la pantaloni. Mi-am scos portharta şi mantaua, rămânând îmbrăcat numai cu vestonul. Mi-am luat reperele şi am început să urc.

Înaintam încet. Fără manta mă mişcam mai uşor. Când am întors capul, plutoanele nu se mai vedeau. Pădurea ne ascundea pe toţi. Indiferent de uniformă.

Cu coada ochiului am prins o mişcare. M-am întins pe jos. Pământul nu apucase să îngheţe, iar frunzele erau ude. M-am târât până sub crengile unui copac doborât de o furtună.

Erau artileriştii. Se îngrămădiseră după o buturugă groasă, acoperită cu muşchi. Dincolo mitralieră nu se zărea decât scutul. Presăraseră frunze şi crengi peste ea. Caporalul lor, Dumitru Ilina, ieşise puţin din adăpost. Arătă în ambele direcţii, apoi, cu degetele, imită pe cineva care merge.

Împuşcăturile din vale acopereau zgomotele pădurii. Cu toate acestea, nu foarte departe, se auzea altceva. În gură aveam un gust metalic. Aş fi vrut să mă ghemuiesc sub trunchiul meu, să închid ochii, şi să-mi astup urechile. Să nu mai văd, şi să nu mai aud. Să uit unde eram.

Mi-am părăsit adăpostul. Ultimii metri i-am făcut târându-mă printre frunze şi rădăcini. Ţărâna îmi intrase pe la mâneci, strecurându-mi-se printre haine. În desiş apăru o lumină nouă.

Creasta era dezgolită, lăsând soarele să se reflecte în ţevile armelor.

Stăteau pe loc, cam la cincizeci de metri deasupra mea. Nu se desfăşuraseră şi nici nu aşezaseră santinele. Nu aveau de

gând să rămână mult timp. Ofițerii erau în jurul unei hărți, pe care un soldat o ținea desfășurată. I-am numărat. Șase. Șase comandanți. Cu toate acestea, părea să fie mai puțin de un batalion. Cam o companie. Poate că nu-i vedeam pe toți.

Ar fi trebuit să încerc să mă apropii, dar simțeam că, dacă mai făceam un singur pas, copacii s-ar fi dat la o parte, să mă trădeze. Îmi lipsea un binoclu. Ca al lui Costa.

Aveau căști cu țepușă, învelite în pânză. Dar uniformele erau maronii. Nimeni nu purta cizme, nici chiar ofițerii. Aceștia erau îmbrăcați în mantale mai scurte, iar gambele le erau strânse cu moletiere. Soldatul din dreptul ofițerilor strânse harta și se întoarse spre mine. Avea cinci cartușiere la centură, iar puşca pusă de-a curmezișul spatelui părea identică cu Mannlicherul pe care i-l lăsasem lui Bucur. Erau austrieci.

Ofițerii se răspândiră, pândiți pe ascuns de soldații așezați în șiruri ordonate.

Dacă trebuia să se întâmple ceva, atunci nu avea să mai dureze mult. Era timpul să plec.

Am început să cobor, fără să-mi pot desprinde privirea de la ei. M-am târât cu spatele, din ce în ce mai repede, până când n-am mai avut înainte decât o cortină din trunchiuri de copaci. Respiram repede, dar nu mai simțeam nici durere și nici oboseală. Rana de la frunte se închisese. Sângele se uscase pe piele. Și pe mâini.

Am trecut mai aproape de artileriști. Și apoi m-am dus spre plutoane.

Ceva se schimbase. Întâi, nu am știut ce. Apoi mi-am dat seama. De jos, nu se mai auzeau decât împușcături răzlețe. Ce fusese în vale, se terminase.

Costa adunase plutoanele la un loc. Păreau grămezi de cârpe aruncate printre copaci.

Bucur îmi întinse mantaua și puşca.

– Honvezi crăieşti. Chiar pe vârf... Am scuturat mantaua și am îmbrăcat-o.

– Câți sunt?

– Au șase ofițeri cu ei, dar n-am văzut mai mult de o companie de soldați.

Am luat puşca. Trebuia să-i cer lui Ilie Simion muniție de rezervă.

– Au mitraliere?

– Niciuna. Stau, ca şi cum ar aştepta ceva.

– Asta şi fac. Două aripi de atac, una pe fiecare versant... Câmpul deschis din vale e bun pentru şarja ulanilor. Pot să învăluie orice poziție. Dacă sunt opriți undeva, oricum valea e blocată. Şi sunt gata să întâmpine orice contraatac. Dacă ar fi apucat să termine bombardamentul, la ora asta totul era gata.

Liviu Ciurea se uită lung la locotenent.

– De unde ştiți?

– În ultima lună numai asta am văzut. Eşti sigur că nu era decât o companie?

– Cam atât... Dar aveau şase ofițeri... Prea mulți pentru o singură companie. Una fără mitraliere...

Costa dădu din cap. Avea din nou privirea absentă. Se ridică în picioare, de parcă ar fi vrut să plece. Dar rămase pe loc, nemişcat. Câteva secunde mai târziu păru să revină în lumea noastră.

– Erau puțini, pentru că nu de-a lungul crestei va fi atacul principal. Grosul o să vină prin flanc, dinspre vale. Asta dacă vânătorii mai sunt acolo şi rezistă...

Ridică Mauserul. Cinci cartuşe îi răsăriseră între degetele mâinii drepte. Le bagă în magazie, unul după celălalt, cu îndemânarea unui scamator. Ne cercetă pe rând. Avea ochii sticloşi, ca ai unui mort.

– E vremea! Zâmbetul fără viață îi dezveli dinții ascuțiți. Mă trecu un fior. Galonații la plutoane. Sergenții pe flancuri! Nu ne desfăşurăm încă, să manevrăm repede. Bucure, tu rămâi cu mine. Eşti legătura mea cu mitralierele. Domnilor, pornim spre creastă.

Mergeam aproape umăr la umăr. Auzeam respirația soldaților de lângă mine. Focurile de armă aproape că încetaseră, dar pădurea fremăta de sunete ascunse. Am întors capul spre stânga. Sergentul Ionică era acolo.

Înaintam pe pantă poticnindu-ne.

Când am ajuns în dreptul mitralierei, ne-am oprit. Bucur se duse la artileriști, alergând cu arma în cumpănă. Costa spuse ceva în șoaptă, iar plutonul lui Ciurea se desprinse de noi. În clipa aceea izbucni iarăși infernul.

Împușcăturile se auzeau atât de aproape, încât în primul moment am crezut că cineva dintre noi deschisese focul.

M-am aruncat la pământ, dar imediat am ridicat capul, uitându-mă după Costa. Era în picioare. Gloanțele treceau ca niște bondari mari printre crengi. Din când în când, câte unul se înfigea cu o plescăitură în lemn. Dar erau mai departe, în față.

Costa își flutură mâinile.

– Sergent, ține oamenii grupați.

– Dom' sublocotenent, trag! Vocea răsunase strident. Era al treilea caporal al plutonului. Se ghemuise în spatele unui trunchi firav care nu avea cum să-l apere.

– Nu în noi, Stancule! Numele îmi veni în minte fără să mă gândesc. Hai, sus! Sus, mă!

Doi dintre ei aveau sânge pe uniforme. Dar încă stăteau în picioare. La plutonul meu erau doi răniți și un mort. Deocamdată.

M-am smuls din loc, simțindu-mi corpul greu ca un bloc de piatră. Să mă întind și să nu-mi mai pese... Măcar un moment... Un singur moment...

– Mai repede!

Bucur ne ieși înainte.

– Dom' locotenent a ordonat să se întoarcă plutoanele! Noi intrăm în aripa dreaptă, cu frontul spre vânători!

– A ordonat pe dracu'!

Scuipasem cuvintele. Gâfâiam iarăşi. Am încercat să-l descopăr pe Costa. Am coborât, târând tot plutonul după mine, până când oamenii lui Ciurea ajunseră deasupra noastră. Ne îndreptam direct spre locul de unde se trăgea. Costa era nebun. Avea să ne omoare pe toţi. Era cel mai limpede gând care îmi trecuse vreodată prin minte.

Se auzi un sunet metalic. Lângă umărul meu apăru caporalul Ilina, zdrăngănind cutiile cu muniţie ale mitralierei. În spatele lui veneau ceilalţi artilerişti, cu Maximul pe umeri. Alergau în acelaşi ritm. Puştile aşezate în diagonală pe spate se izbeau de ţeava groasă şi de scut.

Ilina rânji spre mine.

– Mitralierele la mijloc! Să acopere plutoanele! Părea că se distrează. V-am văzut mai devreme, dom' su'locotenent! Îşi pusese la gât două benzi cu cartuşe. V-aţi furişat după nemţi!

– Austrieci, mă Artilerie! Vorbisem fără să-mi dau seama. Sunetul vocii îmi răsună străin.

Râse uscat, şi fu cât pe ce să se împiedice.

– Austrieci, să fie... Mama lor! O luăm noi primii. A ordonat dom'locotenent!

Mări pasul. M-am uitat după ei. Erau de pe altă lume.

– Ăştia au înnebunit! Gheorghe încă mai căra bagajele, dar îşi găsise şi o puşcă. Ştiam de unde: morţii nu mai aveau nevoie de arme.

Bucur se aruncă după un copac. Ne făcu semn să ne ascundem.

Împuşcăturile răsunau din toate direcţiile. Dar încă nu vedeam pe nimeni. Uneori auzeam crengile căzând. Frunzele uscate ţâşneau în sus, când un glonţ se înfigea în pământ.

Am alergat aplecându-mă până la caporal.

– Sunt în faţă... Vorbise în şoaptă, deşi în vacarmul acela ar fi putut să urle. Cineva mă trase de manta. Era sergentul lui Ciurea.

– Vă cheamă dom' locotenent...

L-am căutat din priviri.

Plutonul unu era de partea cealaltă a mitralierei. Artileriştii nu o aşezaseră. Ilina o încărca, dar erau gata să se mişte iar. Costa stătea alături, împreună cu Ilie Simion.

M-am strecurat pe lângă copaci.

– Suntem între ei... Când or să-şi dea seama, or să ne strivească din amândouă părţile!

– Până atunci, noi o să fim în liniile vânătorilor.

– Aşa să fie, domnule!

Ridică mâna spre artilerişti. Ilina plecă, urmat de soldaţii lui.

– De aici, e doar înainte. Ţine oamenii în spatele mitralierelor, să nu fie prinşi în foc. Ai grijă să nu se împuşte între ei. Sunt neinstruiţi şi speriaţi. Trebuie să ne mişcăm repede. E numai o singură încercare.

Am plecat spre pluton.

L-am pus pe Bucur să meargă mai în faţă cu câţiva paşi. Îi prinse pe artilerişti. Îşi cărau mitraliera ca pe un sicriu. Doar pusă jos, şi era gata de tragere. Simion stătea în spatele lor, cu mitraliera uşoară. Prea aproape. I-am făcut semn să urce spre plutonul lui Ciurea. Eram desfăşuraţi ca aripile unei păsări, cu mitralierele între noi.

M-am apropiat de sergent.

– Ionică, mai larg. Să fie cât de cât loc între ei... Nu mai vorbeam în şoaptă. Nu mai era nevoie.

Bucur se opri şi se aruncă la pământ. Dădusem peste ei.

Erau austriecii. Ultimele lor şiruri. Înaintau încet, cu spatele la noi. Un ofiţer şi câţiva soldaţi. Cred că am fi putut să-i ajungem din urmă, fără să ne simtă. Pentru ei, pericolul era în faţă.

Bucur trase primul. Ofiţerul se împiedică, de parcă l-ar fi îmbrâncit cineva. Un moment mai târziu, tot plutonul deschisese focul. Continuaseră să tragă, chiar şi după ce nu mai rămăsese nimeni în picioare.

– Gata! Am apucat țeava soldatului de lângă mine, smucind-o în sus, când încerca să bage alt cartuș. Se întorsese spre mine, cu ochi de bețiv.

– Sunt morți. Ajunge... Am ridicat vocea. Mișcă! Nu vă opriți!

Un timp nu se întâmplă nimic, de parcă rămăsesem singuri în pădure. Apoi, i-am găsit din nou. Erau peste tot. Se desfășuraseră, dar nu înaintau. Stăteau adăpostiți după copaci, revărsându-și focul spre locul unde ar fi trebuit să fie întăriturile vânătorilor. M-am lăsat jos, măsurând distanța din priviri. Mai mult de o sută de metri.

Ne-am întins cu toții printre frunze. Pădurea mișuna de uniforme maronii. Parcă erau furnici într-un mușuroi. L-am tras de mânecă pe caporalul de lângă mine.

– Stancule, du-te la mitraliere și spune-le să stea până când ajungem mai aproape. M-am uitat repede în jur. Spune-le că o să încercăm să ieșim mai la lumină, să nu fie copaci între noi și honvezi... Zi-le să se așeze acolo... Am întins mâna, arătându-i o denivelare, ca o cocoașă. Să se miște după ce văd că ne-am oprit, și putem să-i acoperim.

Trebuia să ne târâm toată distanța. Oamenii se mișcau greoi, dar veneau după mine. Privirile tuturor erau atrase hipnotic de cei care, până în urmă cu o zi, nu fuseseră decât un cuvânt lipsit de substanță. Inamicul.

Îmi auzeam bătăile inimii în timpane. Mi se părea că pot să disting și cutele pe care le făceau uniformele lor, deși eram prea departe. Copacii se ridicau ca un zid între noi și ei. Erau mulți, și încă nu-i descoperisem pe toți.

Urma să mor în pădurea aceea. Îmi era atât de frică, încât nu puteam să mă gândesc la nimic. Mă târam cu creierul gol, așteptând momentul în care unul dintre soldații aceia avea să se întoarcă și să ne vadă. Iar apoi valul de gloanțe avea să se îndrepte spre noi.

Când, în sfârșit, se întâmplă, fu ca o eliberare.

Strigătul reuşise să acopere vacarmul. Izbucnise de undeva, de deasupra noastră. Bucur se ridicase şi ţâşnise înainte. Trăsese o singură dată, de la adăpostul unui trunchi de copac. Strigătul se oprise.

Lângă mine, cineva gemea la fiecare mişcare. Ne luptam pentru nişte centimetri. M-am întors cu faţa în sus. Cerul era încă acolo. Coroanele dezgolite se întâlneau sub el.

Mi-am culcat obrazul pe patul puştii. Împuşcătura îmi împunse urechile, asurzindu-mă. Am apucat închizătorul. Tubul gol se învârti în aer, lucind în lumina blândă a dimineţii.

Ţăcănitul mitralierei răsuna deasupra noastră. Simion trecu de mine, trăgând din mers cele din urmă cartuşe. Se aruncă la pământ, fără să ia degetul de pe trăgaci. Flacăra linse frunzele, înnegrindu-le.

Soldaţii austrieci încercau să se pună la adăpost. Am ţintit. Am apăsat pe trăgaci. Apoi am încărcat şi am tras din nou, fără să mă uit. Un glonţ îmi spulberă o mână de pământ în faţă. Alte gloanţe trecură piuind pe deasupra. Trebuia să ne mişcăm.

Am sărit în picioare. Soldatul de lângă mine era doar o formă neclară. Pe obrazul meu, pământul se amestecase cu sângele scurs din rană. Îl auzeam pe sergent strigând. Am început să alerg.

Cineva căzu, încurcându-mi-se în picioare. M-am împiedicat. În clipa următoare eram jos. Puşca îmi fugi din mâini.

Îl chema Tudor. Ţineam minte. Am încercat să-l ridic.

Nu mai avea unul dintre ochi. În locul lui era o gaură din care sângele negru ţâşnea afară.

Un glonţ se înfipse în corpul pe care îl ţineam, făcându-l să-mi zvâcnească în braţe. I-am dat drumul. Apoi mi-am şters mâinile pe mantaua lui şi i-am luat puşca. Cartuşe. Îmi trebuiau cartuşele. I-am desfăcut cartuşierele, încercând să nu mă uit la faţă.

Cineva mă apucă de umăr. Era Ilina, cu artileriştii lui. M-am ridicat, gata să mă împiedic iarăşi, şi am plecat cu ei.

Plutonul ajunsese la pozițiile de unde îi alungasem pe austrieci. Stăteau întinși, trăgând spre rândurile care se retrăgeau. După primul moment de panică, honvezii începeau să se adune și răspundeau la foc.

Pușca ce fusese a soldatului Tudor era descărcată. M-am răsucit într-o parte și am început să o încarc, fără să pierd din ochi manevrele austriecilor. Erau ca un râu maroniu ce curgea prin pădure.

Nu-mi numărasem cartușele. Continuam să le îndes în magazia puștii. În spate, răniții fuseseră abandonați. În clipa aceea nimeni nu avea timp pentru ei. Câțiva se mai puteau târî, dar ceilalți zăceau unde căzuseră, tresărind la fiecare împușcătură mai apropiată. Mulți erau dintre ai noștri. Prea mulți.

Ultimul cartuș nu mai intră. Am zăvorât închizătorul și am dus arma la ochi. Șuierăturile gloanțelor se îndesceau.

– Domnule!

Am tras. Împușcătura îmi făcu urechile să țiuie dureros.

Soldatul ajunsese lângă mine. Își pierduse capela. La tâmplă avea o tăietură lungă, iar părul îi era năclăit de sânge

– Dom' sublocotenent, mă auziți?

Am clipit, încercând să mă dezmeticesc.

Armele noastre tăceau pe rând. Erau cei care căzuseră și cei care încărcau. Focul se oprea. Aveau să contraatace. Râul se pregătea să curgă înapoi, spre creastă.

M-am uitat la soldat. Nu-l cunoșteam. Era de la plutonul lui Ciurea.

– Unde e locotenentul? Și unde dracu' sunt mitralierele?

Dădu să răspundă, dar un glonț trecu pe deasupra noastră, făcându-ne pe amândoi să ne lipim de pământ. Arătă spre creastă.

– Dom' locotenent ordonă să atacați când auziți mitralierele!

– Cum să atac? Dacă ne...

– Dom' locotenent a spus că nu se poate trece decât acum! Aşa a zis! Soldatul îmi strigase în faţă ultimele cuvinte. I-am citit în ochi. Credea fiecare cuvânt. Costa voia să-i omoare. Iar eu trebuia să-i conduc. Era nedrept.

– Unde ţi-e puşca?

Abia atunci îşi dădu seama că o pierduse.

– Găseşte-ţi una şi stai aici...

Cuvintele îmi muriră pe buze.

Un glonţ îi sfârtecă mâna. Se uita la bucata de carne din care mai atârnau degete, dar când gura i se deschise, alte două gloanţe îl loviră, unul după celălalt. Soldatul se frânse de la mijloc. Mâna mutilată se zbătu încă o dată, când el era deja mort.

M-am uitat în toate direcţiile, ca un animal încolţit.

– Ionică!

– Aici!

– Ionică, mă vezi?

– Da, dom' sublocotenent!

– Bucure, tu mă vezi?

– Vă văd, dom' sublocotenent! Caporalul era mult mai aproape decât mă aşteptasem.

Am inspirat de câteva ori, încercând să opresc vibraţia ce-mi cuprindea tot corpul.

– Trebuie să atacăm! Când mă vedeţi în picioare, ridicaţi-i pe toţi! Ai auzit, Bucure? Ionică!

– Da, dom' sublocotenent...

– Or să ne omoare pe toţi, dom' sublocotenent...

Furia izbucni pe loc. Înlocui orice altceva.

– Dacă rămâne vreunul jos, jur pe Dumnezeul meu că-l împuşc, chiar de e ultimul lucru pe care-l fac în viaţa asta!

Nu urmă niciun răspuns.

– Aţi auzit? Urletul meu acoperi zgomotul luptei.

– Am înţeles! Strigase Bucur.

– Staţi aproape, să nu vă împuşcaţi între voi! Sergent, ţine aripa dreaptă, Bucur, la mijloc, eu stau stânga! Nu rămâne nimeni înapoi şi nu o ia nimeni înainte!

M-am încordat, ascultând sunetele împuşcăturilor. Ceva se schimbase. Se auzeau din mai multe direcţii.

– Nu mai trageţi! Încărcaţi!

Austriecii îşi continuau focul. Apoi răsunară strigăte şi ordine. Împuşcăturile se răzleţiră.

– Încărcaţi puştile... Vorbisem în şoaptă, fără să-mi dau seama. Palma stângă lăsase o urmă umedă pe uluc.

Urmară câteva clipe ireale de acalmie, după care se porni lătratul Maximului. Gloanţele împroşcară liniile austriece, ridicând o perdea de frunze şi pietre, ciopârţind trunchiurile copacilor, măturând tot ce întâlneau în cale. Era muzica morţii. Uniformele maronii trebuiau să danseze în ritmul ei.

Se auzi un strigăt ieşit din multe piepturi şi, deasupra noastră, apăru plutonul lui Ciurea desfăşurat, cu soldaţii aproape umăr la umăr. Se năpustiră spre austrieci, căzând de pe creastă în flancul lor. Între plutoanele noastre, mitraliera avea câmp liber.

Era o nebunie. Fu ultimul gând conştient.

– Sus!

Mi se păru că se mişcau încet, de parcă ar fi fost cufundaţi în apă.

Bucur îl apucă de gulerul mantalei pe unul dintre ei, ca pe un pui de pisică. Amândoi aveau feţele albe. Toader şi cu Nuţă David se aşezară de o parte şi de cealaltă a mea. Nuţă alerga, gâfâind ca o locomotivă, şi se împiedica la fiecare pas.

– Nu trage! Aşteaptă...

Gloanţele începură să ţiuie. Poate era doar mitraliera noastră... Nuţă îşi dădea sufletul, iar Toader bolborosea ceva de neînţeles. Crengi, bulgări de pământ, aşchii de lemn, toate săreau de jur împrejurul austriecilor. Dar, în curând, Maximul avea să fie descărcat. O puşcă se roti în aer, lovită de un plonţ, iar soldatul care o ţinuse se ghemui cu mâinile la cap

Nu-l mai auzeam pe David. Murise sau rămăsese în urmă.

– Ţine rândul! Încă puţin!

Bucur trase de la şold de trei ori, spre un grup strâns în jurul unui subofiţer care urla, arătând spre noi.

Maximul tăcu.

– Joooos!

Am căzut în genunchi, ducând puşca la ochi. Cătarea se opri pe pieptul subofiţerului austriac. Am scuipat aerul din plămâni. Înălţătorul era prea sus şi era murdar de pământ. Nuţă David alunecă pe frunze, lângă mine, iar glonţul lui plecă spre crengile copacilor. Subofiţerul mă văzu şi se aruncă într-o parte.

– Dreapta!

M-am răsucit, cu patul armei înfipt în umăr. Am tras. Şi uniforme cenuşii... Germanii...

Dinspre austrieci, tirul era slab. După sunetul împuşcăturilor, plutonul unu era foarte aproape de noi. Aş fi vrut să mă întorc, să văd unde ajunseseră. Am tras încă o dată, ţintind un soldat german ce apăruse printre copaci.

– Să fiu al dracu'! Vin nebunii!

Nuţă David se uita peste umărul meu. Artileriştii soseau în fugă, cărând mitraliera. În spatele lor tropăiau Ilina şi cu Simion, cu cutiile cu muniţie. Simion nu mai avea MG08-ul[1].

Îi văzuseră şi austriecii, aşa că îşi mutară focul spre ei.

– Înainte! Salt!

M-am ridicat strigând ca un apucat. O clipă am fost singur şi m-am temut că oamenii mei aveau să rămână pe loc.

Am alergat spre austrieci, trăgând glonţ după glonţ, până când magazia fu goală. Apoi m-am aruncat la pământ într-o groapă, adâncă până la gleznă. M-am răsturnat cu faţa în sus şi am început să încarc.

Unde erau? Trebuiau să pună în funcţiune mitraliera până când nu ajungeam cu austriecii în braţe.

---

[1] Maschinen Gewehr 08 – mitralieră uşoară, introdusă în serviciu în mai multe ţări, din 1908-1910.

Ultimul glonț. Am împins închizătorul şi m-am întors. Austriecii erau tot acolo, atât de aproape, încât am avut senzația că, dacă mă săltam puțin, aş fi putut să arunc puşca până în linia lor.

– Domnule... nemții ăia parcă fumează...

Nuță David bâjbâia, încărcându-şi arma.

Am ridicat puțin capul. Gloanțele treceau, şuierând ucigaş. În față, trei soldați germani fugeau de la un copac la altul. Fiecare dintre ei avea în gură un fel de țigară care fumega, lăsând o dâră în urmă. M-am uitat la ei, fără să înțeleg. Nu cărau arme, dar în mâini țineau ceva.

– Se duc spre mitralieră... David se cocoşă peste puşcă. Trase un foc spre ei, făcându-i să se ascundă.

În față se auzeau comenzi. Austriecii se regrupaseră iar.

Alături, David înjură şi ținti din nou spre cei trei germani. Unde era Costa?

Maximul se trezi la viața, revărsându-şi focul pe deasupra noastră.

– Capul jos, că trece aproape! Sergentul Ionică se târî înapoi, încercând să scape de pe denivelarea pe care stătea. Câțiva oameni îl urmau.

Bucur se rostogoli între noi.

– Ne împuşcă artileriştii noştri...

– Încă nu, dom'caporal, da' dacă îi vine ăluia să tuşească, e jale! Nuță căută iarăşi nemții printre copaci. Ce fac ăştia?

Mi-am şters cu mâneca rana de la frunte. Chiar dacă mai sângera, măcar nu mai simțeam.

David înjură încă o dată, mai tare. Soldații în uniformă cenuşie îşi schimbaseră drumul. Veneau spre noi. Unul dintre ei se ghemui după un copac şi îşi duse mâna la gură. Jarul țigării se aprinse într-o ploaie de scântei. Am simțit gheață pe şira spinării.

– Grenade!

Am tras, dar soldatul se ascunsese după copac. Lângă el izbucniră alte două flăcări.

– Grenadieri în stânga! Strigătul lui Bucur îi făcu pe toți să se întoarcă.

Soldatul ieşi de după copac, plonjând înainte. Îl aşteptam. Am apăsat pe trăgaci fără să țintesc. Aveam ochii larg deschişi, de parcă aşa aş fi putut să dirijez traiectoria glonțului. Germanul se opri. Picioarele se frânseră sub el. Grenada se rostogoli peste frunze, iar mânerul de lemn se clătină dezordonat.

Am tras în clipa în care zăvoram închizătorul. Nu mai eram singur. O ploaie de gloanțe plecă în direcția celorlalți doi.

Unul dintre ei apucă să arunce grenada, înainte să se retragă la adăpost. Celălalt căzu secerat.

Prima grenadă explodă între copaci.

A doua se roti în aer, apoi explodă deasupra noastră.

Nu am văzut decât o lumină sângerie. Suflul mă strivi de pământ, smulgându-mi puşca din mâini. Un vuiet îmi umplu creierul. A treia explozie răsună doar ca o bătaie din palme. Apoi n-am mai auzit nimic.

Am încercat să mă ridic în genunchi. Când am reuşit, am descoperit că nu îmi puteam ține capul drept. Mi-am mişcat fălcile. Aveam pământ între dinți. Am căscat gura larg, până când mi-a pocnit mandibula.

Închideam şi îmi deschideam gura, ca un peşte. Timpanele îmi țiuiau de parcă prin ele gonea un tren. Cineva m-a împins din spate, obligându-mă să mă întind. Era Nuță David, fără capelă, cu fața şi părul acoperite cu țărână. Probabil că aşa arătam şi eu. Numai că el mai avea puşca.

Îmi striga ceva ce nu puteam să aud. Trenul începuse să se oprească, pentru că, în timpane, aveam acum scrâşnetul frânelor lui. Mi-am dus mâinile la urechi şi am apăsat. Urletul dinăuntru începu să scadă. Am apăsat şi mai tare.

Un gând îmi veni în minte. Nu mai aveam chipiul. Îl pierdusem...

Altcineva ajunse deasupra noastră. Era caporalul Toader. Atunci mi-am adus aminte şi celălalt nume. Îl chema Grigorie.

Grigorie Toader. Se sprijinea de armă, ca de o cârjă. Din urechi îi curgea sânge. Deschidea şi închidea gura, ca mine. Eram amândoi nişte peşti, sufocându-se pe uscat.

Sunetele se întoarseră cu un tunet. M-am tras înapoi.

– Dom' sublocotenent!

Faţa rotundă a lui Nuţă David se înroşise şi mai mult.

– Te-aud! Nu mai urla!

Nuţă închise gura.

– Fereşte-te, Toadere!

De pe buze îmi ieşise un croncănit. Am tuşit. Îmi ardea gâtul. Toader se clătina. Îl traseră jos.

Mi-am pipăit urechea. Nu curgea sânge.

O altă umbră apăru lângă mine. Costa. Se uita spre pădure. Mi-am dat seama că nu se mai auzeau împuşcături.

– Poţi să stai în picioare?

Încă nu ştiam. Mă ţinu Nuţă David. Nu am căzut după primul pas. Eram întreg. Mai mult sau mai puţin.

– Adună plutonul. Se întorc. Trecu mai departe. Am dat să răspund, dar nu mai aveam cui.

Simion şi cu artileriştii se trântiră alături de noi, aşezând Maximul.

– Dom' sublocotenent, era să vă împuşcăm! Dumitru Ilina avea un rânjet întins pe toată faţa.

Simion se aplecă spre mine. Îl vedeam ca prin ceaţă.

– Sunteţi bine?

– A căzut o grenadă pe noi, cum să fie bine? Aţi stat prea mult cu artileriştii, dom' caporal!

– N-am nimic, Simioane. Nuţă, nu-mi mai striga în ureche!

– Iertare, domnule...

– Da' mitraliera nemţească unde ţi-e, Simioane?

Dumitru Ilina i-o luă înainte.

– Aruncată, fără gloanţe...

– Am fărâmat-o de un copac, să n-aibă neamţul ce lua înapoi.

M-am uitat la Ilina.

– Are doar şaizeci de kile. Îţi ajung artileriştii tăi... Simioane, stai aici. Caută-ţi o puşcă... Şi caută-mi şi mie una...

Ilina îi lua locul lui Simion la mitralieră. Am strigat, când plecau:

– Artilerie! Aţi făcut treabă bună!

Rânjetul apăru iarăşi. Dar, acum, era plin de căldură.

– Nu v-am nimerit cu căţeaua, dom'sublocotenent!.. Asta a fost a mai bună treabă!

O luară la fugă, cu povara în spate.

– N-au minte... David zâmbi în urma lor.

– Unde-i Bucur?

Îmi răspunse Alradii. Capela îi alunecase într-o parte, dezvelindu-i ţeasta acoperită cu păr blond. Era din Suceava şi trecuse de ceva timp peste douăzeci de ani. Înmuia cuvintele, după rostul moldovenesc.

– Înapoi, l-a trimis dom' locotenent după răniţi.

– Sergentul?

Ion Alradii coborî privirea.

– L-a prins în piept... Nu mai scapă...

La nici zece metri distanţă, Liviu Ciurea stătea între soldaţii lui. Privirile ni se încrucişară, dar am avut senzaţia că nu mă recunoştea. Se uita în gol, mişcându-se doar când cineva se ciocnea de el.

– Stancule, strânge oamenii. Repede!

Ilie Simion se întorcea cu două puşti. Veni după mine.

M-am dus spre viroaga unde ne ascunsesem de focul austriecilor.

– Domnule, am dat şi de una nemţească...

Simion tăcu. Sergentul zăcea cu faţa în sus. Îi desfăcuseră mantaua şi vestonul. Gheorghe Puiu îi apăsa pieptul, încercând să oprească sângele. Ionică respira dezordonat, iar sunetul părea să aibă ecou. M-am lăsat în genunchi alături de el.

– Simioane, adu pe cineva, să-l ducem de aici.

– Rămâne!

Am tresărit, surprins de vocea lui Costa. Era în spatele nostru. Nu-l auzisem venind.

– Adu doi oameni, caporal.

Costa îşi ţinea capul înclinat într-o parte. Ca un animal ce te cercetează de la depărtare. Am avut senzaţia că mă uitam la o mască. Că în spatele învelişului de la suprafaţă era altceva. Privirea rece şi calculată se tulburase. Erau umbre înăuntru. Un foc izbucnit într-un bloc de gheaţă. Umbrele nebuniei.

Simion nu încercă să plece. Făcu doar un pas în spate.

– Nu-i luăm decât pe cei care merg singuri. Ceilalţi rămân.

Se aplecă spre sergent, iar nările i se deschiseră, ca şi cum ar fi încercat să detecteze un miros.

– O să moară. Ca să-l ducă, doi oameni trebuie să meargă încet. Vor fi împuşcaţi sau or să cadă prizonieri. Pentru un mort.

– Atunci o să-l car eu singur.

Costa dădu din cap.

– Glonţul a ricoşat. I-a rămas în plămân. O să moară.

– Da, dar acum trăieşte...

Îmi scosesem portharta, şi eram gata să i-o întind lui Simion. Nu am văzut pistolul decât când Paul Costa îl îndreptă spre capul sergentului.

Am ridicat braţele, scăpând din mâini portharta. Am aşteptat detunătura.

Dar nu urmă decât linişte. Nu se mai auzea nici respiraţia sergentului.

Costa se uită la trupul însângerat, după care dezarmă cocoşul.

– Acum e mort. Putem să plecăm.

Îşi bagă pistolul în toc. Privirea îi căzu pe una dintre puştile pe care le ţinea Simion. Semăna cu Mauserul lui, dar avea ţeava mai lungă.

– De unde o ai?

Simion arătă puşca, ca şi cum ar fi vrut să se ascundă după ea.

– Unde au explodat grenadele... Erau doi nemți răniți...

– Morți, sau răniți?

– Răniți, dom' locotenent... Când i-am căutat de cartuşe, s-au mişcat...

– Luați bidoanele cu apă de care nu mai e nevoie, şi duceți-le acolo.

Se îndepărtă spre plutonul lui Ciurea. Simion îmi dădu Mauserul şi un pumn de gloanțe.

– E nemțească... Ca a lui dom' locotenent....

Gheorghe desprinsese bidonul pe care îl avea sergentul la brâu

– Grabiți-vă, să nu vă pierdeți de noi!

Un curier de la plutonul lui Ciurea venea în fugă.

– Ce-i, mă?

– Dom' locotenent a ordonat să punem răniții noştri împreună cu nemții...

M-am uitat în urmă. Erau cinci. Doi dintre ei erau artileriști. Unul nici nu mai era conştient. Avea fața acoperită cu sânge. Am întors privirea.

Bucur se întoarse. Plutonul era gata de plecare. După neliniştea pe care o citeam în ochii lor, mi-am dat seama cât de mult voiau să nu mai întârzie.

În față, plutonul lui Ciurea se puse în mişcare. I-am urmat şi noi. Am mărit pasul, apropiindu-mă de Bucur.

– Câți răniți au fost?

– Trei, dom' sublocotenent. Doar Marinică Anculia nu putea să meargă. Noi l-am fi luat, dar dom' locotenent ne-a întors din drum, şi a ordonat să-l ducă... Unde i-au dus, domnule?

Începeam să înțeleg. Bidoanele cu apă. Răniții noştri şi răniții inamicului. Strânşi împreună...

– La adăpost. Unde or să-i găsească sanitarii... Care sunt ceilalți doi?

– Frații Dănilă. Marcu şi Cristache; ăia care au venit ultimii, săptămâna trecută...

– Îi ştiu. Mi-am amintit de feţele celor doi. Erau doi vlăjgani veseli, olteni de undeva de pe lângă Craiova. Rău?

Bucur reuşi să râdă.

– Pe Marcu l-a zgâriat la umăr. Fra'său a sărit după el, când l-a văzut jos, şi un glonţ i-a găurit o bucă. Au carnea tare, amândoi. Nu s-a sfărâmat nimic. Înjurau ca nebunii...

Am dat din cap, încercând să amân cealaltă întrebare.

– Şi morţi, Floreo?

Bucur îşi strânse buzele.

– Nouă, dom' sublocotenent. Nouă... Sergentul Ionică, Mitu Dumitrache...

– Nu mi-i spune. Vedem mai târziu. După ce scăpăm de aici. Nu s-a terminat...

Am rămas în urmă şi m-am uitat înapoi. Gheorghe şi cu Ilie Simion nu se zăreau. Dacă nu apăreau curând, nu erau speranţe să ne mai găsească. M-am oprit, lăsând plutonul să treacă pe lângă mine. Mi-am sprijinit puşca germană pe braţ şi i-am tras închizătorul. Am băgat mâna în buzunar şi am început să o încarc, cercetând pădurea.

– În dreapta.

M-am răsucit, cu degetul pe trăgaci. Iarăşi nu-l auzisem. Îşi ţinea puşca pe îndoitura cotului stâng, cu ţeava îndreptată spre mine.

– Oamenii pe care îi aştepţi... Vin din dreapta.

Îşi îngustă ochii până când nu mai fură decât nişte fante. Apoi se lasă în genunchi. M-am lăsat şi eu, cu puşca pregătită. În faţa noastră, cineva se mişca printre copaci. Se întrezări o lucire, apoi fu sunetul unei crengi care se rupea. Alte sunete se auzeau din toate direcţiile.

– Se întorc! Vorbisem în şoaptă. Îmi răspunse la fel.

– Se ţin după soldaţii tăi. I-au văzut când au cărat răniţii.

– Ne încercuiesc...

Costa zâmbi şi îşi scoase pistolul din toc, înfigându-l în centură.

– Credeai că s-au speriat şi or să ne lase să le trecem pe sub bot, fără să muşte?

În spatele nostru răsunară paşi repezi. Am tresărit.

– Uşor, domnule sublocotenent...

Erau artileriştii, cu Maximul. Rămăseseră numai doi. Şi Dumitru Ilina lipsea. Costa le făcu semn să aşeze mitraliera între doi copaci.

– Ar fi bine ca vărul Simion să aibă ochi buni. Şi minte, să nu se apuce să tragă în honvezi...

Locotenentul aruncă o privire către Maxim

– Nu mai ai nimic de făcut aici. Du-te la plutonul tău.

Am început să mă îndepărtez, mergând cu spatele.

– Nu ne aştepta. Dacă mai sunt, Ilina o să-ţi găsească vânătorii. Plecaţi cu ei.

M-am ridicat şi am luat-o la fugă, străduindu-mă să nu calc pe nimic ce ar fi putut să facă zgomot. Pădurea era plină de umbre. Deasupra copacilor se întindea cerul însorit. Parcă ar fi fost dintr-o altă lume.

Când mi-am ajuns din urmă plutonul, eram lac de sudoare. Înainte, Ciurea se oprea. Am trecut pe lângă coloană, ducându-mă la el. Se amestecase printre oameni. Stătea pe loc, cu mâinile atârnând de-a lungul corpului, ca un spânzurat.

– Ce e?

De jur împrejurul nostru nu mai erau decât copaci subţiri şi lăstăriş. Niciunul nu ne-ar fi apărat de gloanţe. Îmi răspunse sergentul:

– Artileristul, dom' sublocotenent... A zis să stăm pe loc...

– Liviule, scoate doi soldaţi pe flancuri şi pune-i la zece metri de coloană. Până când plecăm de aici... Eu îi desfăşor pe ai mei...

Se uită la mine, de parcă abia atunci mă recunoştea.

– Îţi curge sânge...

Mi-am trecut palma peste frunte. Apoi m-am şters pe pieptul mantalei.

Nu mă auzea. Vorbeam degeaba.

– Sergent! Nu ştiam cum îl cheamă. Îl privea neliniştit pe Ciurea. Execută ordinul! Spune-le să stea cu ochii în patru. Dacă văd ceva, să se furişeze înapoi. Să nu se apuce să tragă! Ai înţeles?

– Da, domnule! Se răsuci în loc, gata să strige.

L-am apucat de umăr.

– Încet, mă! Pe tăcute!

Am plecat mai departe. Grigorie Toader şi cu Bucur erau ultimii. Desfăşuraseră plutonul pe două rânduri şi supravegheau pădurea din spatele nostru. Făcuseră ce trebuia făcut, fără să fie nevoie să le mai spună cineva.

Răsună o împuşcătură răzleaţă, urmată imediat de o rafală de mitralieră. După care, în pădure, începu să se tragă de peste tot. Ambele plutoane se culcară la pământ, cu armele pregătite. Bucur se târî până la mine.

– Ăştia de la unu or să ne împuşte în spate!

– Caută-le sergentul! Spune-i să-şi mute plutonul pe flancul nostru şi să-l desfăşoare!

M-am înălţat puţin să mă uit. Dacă nemţii treceau de mitraliera lui Costa, ne-ar fi prins înainte să avem timp să manevrăm. Dar în loc de nemţi apăru Dumitru Ilina. L-am oprit pe Florea.

– Lasă! Stai aici.

I-am ieşit înainte lui Ilina, stând pe lângă copaci, deşi gloanţele nu veneau spre noi.

– Zi, Artilerie, şi zi ceva de bine!

– Ne aşteaptă vânătorii, dom' sublocotenent! Sunt sub creastă. Au primit ordin de retragere, dar stau pe loc, să-i ajungem. Au lăsat gol în linii, pe unde să intrăm. Da' trebuie să fugim repede!

– Ca vântul, caporal! Tu-i conduci?

– Eu, dom' sublocotenent, să mă recunoască! Dar vor să fie şi un ofiţer în primele rânduri...

– Ia-l pe sublocotenentul Ciurea. Stai! Du-te la sergentul de la plutonul unu şi spune-i să ţi-l ţină pe Ciurea în faţă...

M-am întors să plec. Chiar lângă mine erau răniţii de la plutonul unu, încadraţi de fraţii Dănilă. Ca nişte pui de găină între două cloşti mari.

– Marcu! Cristache! Mai puteţi să mergeţi?

– Eu da, dom' sublocotenent! Cristache mai greu, că-l mănâncă spinarea de jos...

– Cristache, alergi?

– Alerg, dom' sublocotenent!

– Atunci alergaţi cum n-aţi alergat niciodată până acum, şi ţineţi-i pe amărâţii ăştia cu voi! Răspundeţi de fiecare! Nu cade nimeni şi nu rămâne nimeni în urmă! Fuga! După artilerist!

N-am stat să văd ce se întâmplă. În jur, toţi se mişcau. M-am întors la plutonul meu. În pădure, împuşcăturile se răriseră, dar erau mai apropiate. Şi nu se mai auzea mitraliera.

– În picioare! Floreo, ridică-i!

Răsună sunetul metalului lovit de metal.

– Încet, soldat! Retragere pas cu pas!

Am aruncat o privire peste umăr.

– Floreo, îi mai vezi pe fraţii Dănilă?

– S-au dus.

– Simion şi cu Gheorghe? Locotenentul?

– Nici urmă. Dar încă se trage. A tras şi mitraliera până adineaori...

Încă se mai trăgea. Mai era cineva în viaţă.

– Parcă s-au mutat... Urcă spre creastă...

Toader îşi strecură un pumn de gloanţe în buzunar, scoţându-le cu degete nesigure din cartuşieră.

– Spre creastă, pe dracu'! Vin încoace!

Avea dreptate. Cineva ar fi trebuit să rămână pe loc, să mai câştigăm timp. Pe care însă ar fi trebuit să-l schimbăm cu alte vieţi. N-aveam de gând să plătesc.

– Ştiţi să fugiţi?

Cei doi caporali se uitară la mine în acelaşi timp.

– Ar fi bine să ştiţi, că altfel nu mai scăpăm... Ce staţi? Daţi-i drumul! Daţi-i drumul, mă!

I-am îmbrâncit pe cei care erau la îndemână, împingându-i după Bucur şi după Toader.

În clipa următoare, toţi fugeam. Le auzeam gâfâielile, însoţite de sunetul lopeţilor izbite de pulpane. Picioarele răscoleau pământul. În urmă, armele tăcuseră.

Primii morţi nu erau dintre ai noştri. Zăceau ici şi colo, răspândiţi printre copacii tot mai rari, unii ghemuiţi, alţii cu mâinile larg desfăcute. În lemnul trunchiurilor se zăreau tăieturi şi găuri de gloanţe. Panta deveni mai grea, iar soldaţii din pluton începură să încetinească.

Mi se părea că alergam de ore întregi. În jur nu mai erau cadavre. Acum erau gropi şi întărituri de pământ. Părăsite. Poziţiile vânătorilor. Oamenii continuau să fugă, târându-şi picioarele. Am ieşit puţin în lateral, încercând să văd ce era mai departe. Câteva tufe desfrunzite. Şi cerul, înjumătăţit de linia crestei.

Pe ultimii metri am avut senzaţia că în partea cealaltă nu era nimic. Iar noi am fi păşit drept în pata aceea de albastru ce se căsca înaintea noastră.

Apoi am trecut peste creastă. Alţi copaci, altă vale, alţi oameni alergând.

– Dom' sublocotenent!

Era Ilina.

– Dom' sublocotenent!

– Aici!

Era mai odihnit decât mine.

– Dom' sublocotenent, vă aşteaptă comandantul vânătorilor!

Se uita la mine, cu ochii căscaţi. Îmi simţeam fruntea umedă, şi nu era numai transpiraţie. Probabil că sângele îmi acoperise toată faţa.

– Unde sunt vânătorii?

– Tocmai ați trecut printre ei, domnule.

În momentul acela, coloana se opri atât de brusc, încât oamenii din ultimele rânduri se ciocniră între ei. Ajunsesem. Nu știam unde, dar ajunsesem.

– Să vorbiți cu locotenentul lor... Acum, domnule!

L-am împins ușor, făcându-mi loc.

– Toadere! Bucure! Un singur rând, cu frontul spre creastă!

Izbucniră ordinele. Oamenii se mișcau repede, chiar dacă erau obosiți. Abia acum îi vedeam și pe ceilalți soldați, de o parte și de cealaltă a noastră. Când plutonul se desfășură, golul se umplu și nu mai fu decât o singură linie de trăgători. Ușa se închisese. Ar fi trebuit să mă duc și la celălalt pluton. Ciurea nu-și desfășurase soldații, care stăteau pe loc, înghesuindu-se cu răniții. Numai că nu era timp. Nu în josul pantei era locul cel mai bun pentru a opri un atac. Probabil că asta știa și comandantul vânătorilor.

– Du-mă la el! Repede!

– Asta vă ziceam și eu, dom' sublocotenent!

Vânătorii se uitau urât după noi. Din cauza noastră erau încă acolo.

Bărbatul care ne ieși înainte avea peste patruzeci de ani. Nu era foarte înalt, dar era bine legat, chiar dacă peste centura ce-i strângea mantaua se revărsa un început de burtă. Avea o uniformă croită pe măsură, iar bocancii din picioare erau din piele moale și scumpă. Am salutat.

– Sublocotenent Grigorescu, batalionul...

– Lasă-mă dhomnule! Te-am văzut ieri, când am ajuns pe coclaurile astea... Unde ți-e comandantul?

Am coborât mâna de la chipiu.

– Nu știu. Cred că s-a dus spre șosea...

– Ce șosea, dhomnule? Unde-i locotenentul Costa?

L-am privit nedumerit.

– În urmă, cu o mitralieră și niște soldați de-ai mei... Dar nu dânsul comandă compania...

– Lasă-mă, dhomnule, că știu! Mi-a povestit artileristul pe care l-a trimis Costa... Matheescu e un chretin și m-aș bucura să aud că a chrăpat! Mai așteptăm pe cineva?

Vorbea cu accent, de parcă româna nu era limba lui. Sau poate că era, numai că nu fusese obișnuit să o folosească. Era și prea bătrân pentru gradul pe care îl avea. Poate că era ofițer de rezervă, ca noi ceilalți. Nici Costa nu arăta a militar de carieră, dar, dacă mă gândeam mai bine, nici a rezervist.

– Pe nimeni. Locotenentul Costa a ordonat să nu-l așteptăm!

– Asta spune-mi! Întoarce-te la compania dhumitale și ține-te după noi...

– Ne unim cu Batalionul 34?

Se uită la mine, de parcă eram nebun.

– Dhomnule, Batalionul 34 s-a mutat azi-dimineață, și dhracul știe unde e! De aici până la Azuga nu mai e niciun soldat român în afară de noi. Am primit ordin de retragere după ce batalionul dhumitale n-a fost în stare să oprească primul athac! Ați avut noroc că ne-ați mai găsit!

Aș fi vrut să-i spun că dacă nu ar fi fost plutoanele noastre cu Maximul, probabil că înaintea ordinului de retragere l-ar fi ajuns germanii și honvezii crăiești. Dar nu era momentul cel mai potrivit.

L-am oprit când se întorcea să plece.

– Unde mergem, domnule locotenent?

– La Azuga, dhomnule!

L-am oprit din nou.

– Pe unde, dacă-mi permiteți?

Locotenentul mă fixă nedumerit. În jurul nostru mai erau ofițeri, dar eu nu aveam ochi pentru ei. Timpul devenise iarăși prea scurt.

– De partea cealaltă sunt cam două batalioane de infanterie. Imediat după creastă... Întâi, ar fi bine să ne îndepărtăm de ele. Cât mai repede. Abia după aceea, putem să ne întoarcem spre Azuga...

– Aşa a spus Costa?

N-am avut nicio ezitare.

– Da, domnule locotenent!

– Atunci aşa facem. *J'ai confiance dans cette espèce de fou*[1]. Se adresă celorlalţi. Dhomnilor, ce staţi? Aţi auzit! Şi dhumneata, marş la trupă! Te ţii după noi. Dhacă poţi...

– Am înţeles!

Am rupt-o la fugă, cât mă ţineau picioarele. Pe linia crestei încă nu apăruse nimeni. Dar nu avea să dureze. M-am repezit în mijlocul oamenilor, căutându-i pe artilerişti.

– Ilina!

Ambele plutoane se desfăşuraseră. Oamenii se uitau îngrijoraţi la mine.

– Aici! Dumitru Ilina se ridică de jos.

– Te-am făcut curier. Du-te la răniţi şi zi-le fraţilor Dănilă să se bage în plutonul de vânători de lângă noi şi să nu se desprindă de ei, orice ar fi. Spune-le că o să fie goană mare. După aia întoarce-te la mine.

– Care-s fraţii Dănilă?

– Ăia mari de tot. Du-te!

Ilina dispăru imediat.

– Sergent! Unde-i sublocotenentul Ciurea?

Ciurea stătea jos, cu capul între genunchi.

– Pune pe cineva lângă el. Un galonat... Ridică-ţi oamenii. Plecaţi primii. L-am întors către vânătorii care treceau pe lângă noi pe ambele părţi. Du-te cu ei! Dacă trimit ordin să vă opriţi să ne aşteptaţi, să ştii că-i împuşc pe toţi ăia care nu stau! Ai înţeles? Spune-le oamenilor!

M-am întors la pluton.

– În picioare!

– Ce facem, dom' sublocotenent?

---

[1] Am încredere în nebunul ăsta. (fr.)

– Ce am făcut toată ziua, Floreo.

Bucur îşi propti mai bine baioneta la ţeavă.

– Fugim!

– Ca vântul, caporal! Ţineţi-vă lângă copaci, să ne mai ascundă de gloanţe! S-a înţeles?

Oamenii îmi răspunseră în cor, amestecându-şi vocile.

– Inamic pe creastă! Caporalul Toader ridică puşca. L-am dat la o parte.

– O singură salvă!

Am tras, urmaţi de vânători. Deja, pe deasupra noastră treceau gloanţe. Iarăşi... Nu avea să se mai termine niciodată.

Am urlat cât am putut de tare:

– Retragerea!

Am început să alergăm spre vale, ducându-ne spre copaci. Mai auzeam gloanţe, dar niciunul dintre noi nu fu lovit. După un timp, ne-am trezit între vânători. Rândurile noastre se amestecară.

– Floreo, unde-i plutonul unu?

Caporalul Bucur se uită de jur împrejur.

– Nu sunt, dom' sublocotenent...

Mări pasul, apropiindu-se de vânători.

– Bă, care aţi văzut infanterişti pe aici?

– Da' tu ce eşti? Cavalerie ungurească? Se auziră câteva râsete răzleţe. Încetară repede.

Bucur se îndepărtă, în timp ce ritmul marşului scădea. Parcă nici nu mai coboram. Probabil că ajunsesem în vale. Sau pădurea era înşelătoare. Coloana se opri. Din faţă răsunară ordine, iar vânătorii se desfăşurară.

– Ce se mai întâmplă, dom' sublocotenent, luptăm iar?

Oamenii aruncau priviri speriate printre copaci, căutând umbre ce nu ar fi trebuit să fie acolo. Soarele dispăruse după creastă, iar cerul senin fusese înghiţit de coroanele pline ale brazilor.

– Încărcaţi! Acum, cât e timp!

Lângă mine, Nicu Ciucu îşi deszăvorî închizătorul, iar cartuşul care era pe ţeavă sări într-o parte.

– Lasă-l, soldat! Încarcă arma, şi-l aduni după aia!

Mi-am sprijinit Mauserul de şold. Puşca era grea. Mai grea decât cea pe care o pierdusem. Am căutat în buzunar. Mi-a trecut prin minte că îmi trebuiau nişte cartuşiere. Unele cum avea Costa. Am tras de închizător, ţinând palma deschisă. Nu ieşi niciun glonţ. Magazia fusese goală. Nu-mi aduceam aminte când trăsesem toate gloanţele. Am băgat repede cinci cartuşe. Îmi mai rămâneau trei. Bucur îşi făcu loc printre rândurile de vânători.

– Spune, caporal!

– Sunt în faţă. Sunt primii... Avem avangardă din infanterişti şi răniţi...

Se auziră alte ordine.

– Ce fac ăştia? Aşteaptă să ne ajungă nemţii?

Desişul ne ascundea. În acelaşi timp, îi acoperea şi pe cei care se apropiau. Plutonul de vânători făcu o întoarcere şi îşi reluă înaintarea. Bucur se uită la ei, apoi la mine.

Locotenentul nu era prost. Schimbasc frontul, să răspundă unui atac dinspre deal, şi, în acelaşi timp, se deplasa mai departe spre liniile nostre.

– Ce-i, caporal? E aceeaşi fugă. Dar în altă direcţie... După ei! În linişte.

M-am depărtat, încercând să aud ceva. Pădurea forfotea. Erau deasupra noastră şi în spate. Dar nu mai răsunau împuşcături. Nu în apropiere. Lupta lui Costa se încheiase. M-am dus la ultimii soldaţi din plutonul meu. Mergeau cot la cot cu vânătorii.

– Spuneţi din om în om: nu trage nimeni fără ordin!

Am înaintat în linişte, încercând să ne afundăm în pădure, până când am pierdut socoteala timpului. Soarele, pe care doar îl bănuiam pe cerul de deasupra brazilor, nu-şi schimbase locul, aşa că nu trecuse nici măcar o oră. Dar, pentru mine, fuseseră zile întregi.

Transpirația mi se scurgea pe piele, lipindu-mi-se de spate. Mi-am descheiat vestonul. Imediat hainele umede au început să se răcească, şi a trebuit să mă închei la loc.

Nu se vedea şi nu se auzea nimic. Eram singuri pe lume.

La un moment dat, am început iarăşi să urcăm. Panta era mai blândă. Nu mai creşteau brazi. Doar copaci goi. Printre coroanele lor desfrunzite, soarele se ducea spre centrul boltei.

Soldații din față se lăsau la pământ. Am ridicat mâna, făcându-le semn alor mei să facă acelaşi lucru. Ajunsesem în vârful colinei. În sfârşit, aveam să ştim unde eram.

Plutoanele de vânători se mişcară înainte, descoperind grupul de răniți. Avangarda noastră de infanterişti şi răniți...

Din stânga se auzi un ordin. Trecu din gură în gură. Rândurile de soldați tălăzuiră. Mi-am trecut repede mâneca peste frunte. Durerea ascuțită îmi aminti de rană. Am ridicat puşca, căutând o țintă. Cineva era acolo, în fața noastră.

Ion Alradii se târî lângă mine. Capela i se dusese spre ceafă, descoperindu-i puful blond pe care se uscaseră pete de noroi. Alături era Ilina, cu obrazul culcat pe patul Mannlicherului. Am înghițit de două ori ca să pot să vorbesc. Gura îmi era atât de uscată, încât simțeam că fălcile mi se lipiseră una de cealaltă.

– Dacă trage vreunul, îl ia dracul... Şoapta mea plecă mai departe.

Trecură câteva secunde fără să se întâmple nimic. Ilina se aplecă spre urechea mea.

– Domnule, cred că în pădure e dom' locotenent Paul...

M-am uitat spre desiş.

Ilina dădu din cap.

– Sigur e dom' locotenent!

– De unde ți-a venit?

– Azi a trebuit să mă duc de două ori către cineva care stătea să mă împuşte. Ştiu ce-i în capul ăluia pe care l-a trimis dom' locotenent... E acolo... Şi nu e neamț, că ar fi tras până acu, să-i cheme pe ai lui. Stă pe loc şi-i e frică să iasă, să nu-l

găurim noi. Nici nu poate să strige, că-l aude neamțul... E sigur unu' de-al nostru, dom' sublocotenent...

– Şi dacă nu e?

– Este. Iar noi stăm degeaba aici, să ne ajungă nemții!

– Ți-ai pune gaj viața, caporal?

Ilina întâi nu înțelese, după care zâmbi larg, copilăreşte.

– Adică să mă duc la el?

– De unul singur.

Ilina se şterse la nas şi se ridică în genunchi.

– Singur, dom' sublocotenent... A mers de două ori, merge şi a treia!

O luă spre copacul cel mai apropiat. Se făcu nevăzut. De lângă locotenentul vânătorilor, un soldat plecă în fugă spre noi. L-am apucat de umăr pe Stancu.

– Găseşte un ofițer la plutonul vânătorilor şi zi-i că e ordin să nu deschidă focul înaintea noastră. Dacă întreabă de unde-i ordinul, fugi de acolo, nu sta să-i răspunzi!

Era o liniște deplină. Nu se auzeau decât paşii curierului care se apropia.

Apoi răsună vocea lui Ilina:

– Dom' sublocotenent?

Vorbise tare, dar nu într-atât, încât sunetul să ajungă departe.

– Aici, Artilerie...

Curierul se oprise, de parcă vocea venită din pădure îl paralizase. Am văzut că era un sergent.

Se auziră şoapte, apoi altă voce:

– Dom' sublocotenent, sunt eu, caporalul Simion...

– Mai încet, mă! Ilina preluă iarăşi inițiativa: Zice că e de la dumneavoastră din pluton! Io-l cunosc... Urmă o pauză. Dom' sublocotenent, ne ridicăm în picioare... Să nu tragă... Aud nemții şi ne ia mama dracului...

Apărură amândoi, unul lângă altul, țepeni, ca două sperietori de păsări. M-am ridicat şi eu, urmat imediat de tot plutonul. M-am întors spre sergent:

– Raportează că e de-al nostru şi că s-ar putea să mai fie şi alţii. Mă ocup eu. Puteţi să daţi ordin de marş.

Alături, vânătorii întâi se codiră, după care, pe rând, se ridicară şi ei.

Sergentul plecă. Am ieşit în întâmpinarea celor doi. Ilie Simion avea o frunză lipită pe gât, iar ochii parcă i se adânciseră şi mai mult în orbite. Arăta mai bătrân. Sau era doar pământul care-i murdărea faţa. O clipă m-am temut că era singur, dar se uita peste umăr, căutând ceva între copaci.

– Cum e, Simioane?

– E bine, dom' sublocotenent... Am pierdut Maximul, dar nu e niciunul căzut. Suntem toţi...

Privirea i se umbri. În nări îmi ajunse un miros abia simţit, metalic. De sânge. Purta după el mirosul fricii.

– Unde sunt ceilalţi?

– Or să fie înaintea noastră, când ajungem sus. Dom' locotenent a spus că or să iasă prin dreptul plutonului nostru, să-i cunoaştem...

Treceau vânătorii pe lângă noi.

Le-am făcut semn să vină după mine.

– Sunt şi doi prizonieri, dom' sublocotenent... Simion mergea cu capul plecat.

– Ce prizonieri?

– Doi honvezi. Un soldat şi un ofiţir... I-a adus dom' locotenent.

– Cum adică i-a adus? De unde i-a adus?

– Când a rămas în urmă să...

Simion se opri. Vocea i se stinse, de parcă şi-ar fi pierdut răsuflarea.

– Să ce, Ilie?

Simion îşi răsuci cureaua puştii în jurul încheieturii. Era tot un Mauser. Ca cel pe care mi-l adusese mic cu aproape o oră înainte.

– Să vadă dacă se ţine cineva după noi. Dom' sublocotenent... Cuvintele îi muriră în gât, şi tăcu.

Am aşteptat.

– Ce-aţi făcut acolo, Simioane?

Se uită la mine cu ochi înceţoşaţi.

– Nu ştiu, dom' sublocotenent! Când i-am văzut pe nemţi şi pe austrieci, i-am lăsat pe răniţi şi am rupt-o la goană... Eram cu Gheorghe şi cu soldaţii ăia de la plutonul unu, şi deodată ne-am trezit cu foc de mitralieră în faţă şi cu dom' locotenent peste noi! Ne-a oprit şi ne-a pus să tragem în gol, că nu vedeam pe nimeni... După aia am fugit iar, dar parcă tot în cerc, că erau nemţi peste tot! Ne-a dus prin mijlocul lor...

– Uşor, Simioane, nu striga.

Soldaţii din pluton se uitau la noi.

– Trăgeam în ei de la un braţ depărtare, dom' sublocotenent. Îi ajungeam mereu din spate... Nici nu ne auzeau, de parcă le luase Dumnezeu minţile!.. Dom' locotenent se întorcea după ăia care fugeau... Cu lopata...

Îşi trecu repede palma peste faţă.

– Am mers printre ei, până am ieşit din pădure. Arătă spre creastă. Sus nu mai sunt copaci şi se vede tot oraşul. Se văd tunurile şi întăriturile. Dom' sublocotenent, nu ştiu cum ne-a adus până aici... Parcă vede prin piatră!

În dreapta, Bucur îmi făcea semne. Dar nu părea alarmat.

Simion tăcuse. Ar fi trebuit să-l pun să intre în rând. Dar l-am lăsat să meargă cum voia.

Am înţeles ce încerca Bucur să-mi arate.

Costa şi soldaţii pe care îi condusese apăruseră deasupra noastră. Coborau, rămânând sub creastă, astfel încât să nu fie zăriţi din vale. În coloană se iscă agitaţie, mai ales când descoperiră prizonierii.

– Dom' sublocotenent, vine comandantul de la vânători...

– Stancule, cheamă-l pe caporalul Bucur.

Locotenentul vânătorilor se apropia. Îl urma curierul şi un sublocotenent.

– Cine-i, dom'le? Costa?

– Da, domnule locotenent.

Răscoli în porthartă şi scoase un binoclu sidefiu, de teatru. Îmi văzu privirea şi ridică din umeri.

– În trei luni de fhront am spart trei... Unul pe lună. Ăsta l-am adus de acasă. Bine că e! Îl duse la ochi. De ce nu vine încoace?

– Ne iese în întâmpinare, domnule. Când trecem de creastă o să se unească cu coloana...

– M-am gândit eu... Ai aflat ce e dincolo?

– Suntem aproape de liniile de apărare...

– Aşa şi threbuie.

Îşi luă binoclul ridicol de la ochi.

– Ar threbui să ştie şi unde sunt batalioanele chare ne urmăresc. El sau austhriecii ăia doi.

Îşi vârî binoclul în porthartă şi porni spre plutonul din faţă. L-am oprit.

– Dacă-mi permiteţi... Îl cunoaşteţi pe locotenentul Costa?

– Am auzit de el. Toată lumea a auzit, după ce s-a phornit să-şi împuşte comandanţii.

Plecă, urmat în fugă de ceilalţi doi.

Coloana şerpui, luând-o de-a dreptul spre creastă. Pe măsură ce distanţa se micşora, oamenii începură să meargă tot mai repede. Sub povara raniţelor, cu puştile în mâini, târându-şi bocancii grei. Nimeni nu mai vorbea. Nu se mai auzeau nici măcar ordinele galonaţilor.

Ne-am oprit înainte de vârf. Pădurea curgea sub noi, spre răsărit. Dar aici sus nu mai era decât iarbă uscată şi puţini copaci răsfiraţi. Din avangardă se desprinseră patru soldaţi conduşi de un sublocotenent. Când ajunseră sus, se aruncară pe burtă, târându-se ultimii metri, până pe culme.

Îi urmăream, aşteptând. Simion apăru lângă mine.

– Credeţi că-i văd pe nemţi, dom'sublocotenent?

– Poate...

– Ai noştri sunt în vale...

– Mi-ai zis, Ilie.

L-am simțit încordându-se. Am întors capul.

Costa venea spre noi. Își desfășurase oamenii rămași. Păşeau în acelaşi ritm, cu armele îndreptate spre pământ. Cum le arătase Costa. Cum ne arătase şi nouă mai devreme.

Prizonierii erau în spatele locotenentului. Nu își ridicaseră niciun moment privirile din pământ. Ofițerul avea capul gol şi mergea împleticit, înghesuindu-se în camaradul său.

Pe Gheorghe aproape că nu l-am recunoscut. Era cenuşiu la față şi-şi ținea buzele strânse, de parcă s-ar fi temut să respire.

Florea Bucur se opri lângă Simion.

– Băi, Ilie, unde ați fost? Uite la ăştia, parcă l-au văzut pe dracu'!

Simion nu răspunse. Își deschise gura, dar nu ieşi niciun sunet.

În jur se auzeau şuşoteli. Galonații de la plutonul lui Ciurea își făceau loc printre vânători, să-şi întâmpine camarazii.

– Caporal, să fie liniște.

– Gata, mă! Intră în rând!

Când Costa ajunse mai aproape, i-am văzut petele umede de pe uniformă. Mantaua i se deschidea la fiecare pas, descoperindu-i pieptul vestonului şi pantalonii strânşi pe gambe de moletiere. Culoarea postavului se schimbase, trecând spre o altă nuanță, mai întunecată. Cartuşierele semănau cu nişte mațe smulse, iar din centură nu se mai zărea decât catarama. Paul Costa se îmbăiase în sânge.

Soldații din plutonul unu se desprinseră de grup. Toți cinci păşeau ca nişte păpuşi de lemn. Artileriştii încadrară prizonierii.

Costa se opri.

– De ce stăm?

Am dat din cap, arătând către soldații de pe vârf. Nu se întoarse.

– Cine comandă? Am dat iarăşi din cap, arătând de data aceasta spre micul grup de ofițeri din avangardă. Costa îi săgetă

cu privirea. Avea ochii apoşi, ca ai unui om băut. Sau ca ai unui animal obişnuit să vâneze noaptea.

Sublocotenentul şi soldaţii coborau. Se auziră ordine, iar coloana se puse iar în mişcare. Costa ridică Mauserul şi-i puse piedica.

– Am strâns cartuşe. Sunt la Simion. Ilina!

Artileristul apăru ca din pământ.

– Aici, dom' locotenent!

– Prizonierii rămân cu băieţii tăi. Comanzi.

Ilina salută scurt, ca o maimuţă dresată.

Am vrut să-l întreb unde erau urmăritorii noştri. Dar Costa plecase.

Capătul coloanei se pregătea să ocolească vârful. Am căutat în jur pe unul dintre cei întorşi.

– Gheorghe, până unde au ajuns nemţii?

Mai făcu doi paşi înainte să dea un semn că auzise.

– Au închis valea, dintr-o parte în alta... O să-i vedeţi când trecem. Sunt aproape.

– Cât de aproape?

Ordonanţa avea o privire goală.

– Cât să tragă în noi, domnule...

Coloana se opri din nou. Costa şi cu locotenentul vânătorilor înaintară singuri până pe creastă. Soarele îi lumina dintr-o parte, întinzându-le umbrele peste iarba galbenă. Costa îi spuse ceva locotenentului, iar acesta îşi scoase binoclul de teatru, uitându-se spre vale.

După câteva clipe, amândoi coborau. Costa se duse la plutonul lui Ciurea.

Când ne-am pus iarăşi în mişcare, se mergea mai repede.

Un vânător îşi făcu loc până la mine. Vru să salute, dar l-am întrerupt.

– Lasă, soldat!

– Domnule sublocotenent, luaţi şi comanda plutonului din urma dumneavoastră. Ofiţerul lor a fost rănit dimineaţă, iar

domnul locotenent l-a trimis la Azuga, înainte să fim înconjurați. Am ordin să-i anunț că sunt sub comanda dumneavoastră. Să știți de ei și să nu-i lăsați singuri...

Salută, evitându-mi privirea.

Să știu de ei și să nu-i las singuri. M-am întors către vânători cu o strângere de inimă.

Am încetinit. Artileriștii au ajuns în dreptul meu. Prizonierii nu mai aveau arme, dar încă purtau centiroane. Soldatul mai avea cartușierele și teaca baionetei. M-am uitat curios la ei. Era prima dată când dușmanul avea o față pentru mine. Mergeau în cadență, umăr la umăr. Ofițerul era slab și înalt. Pe epolet avea o singură stea, iar dunga de stofă din jur era neagră. Culoarea pionierilor, armă la care ar fi trebuit să ajung și eu. Asta dacă nu ar fi fost Școala de Ofițeri de Rezervă. Fusesem întâi plutonier, iar la începerea războiului îmi puseseră tresa de sublocotenent pe umăr. Soldatul era mai în vârstă și mult mai greoi. Marginea căștii cu țepușă scurtă îi alunecase peste ochi. Stofa cu care era îmbrăcată se sfâșiase într-o parte.

– Sunt din piele, pe dedesubt...

Am tresărit. Ilina era lângă mine.

– Piele lăcuită. Așa ne-a spus domnul locotenent. Lama baionetei nu pătrunde. Dar lopata trece... Se întrerupse.

– A aflat ceva de la ei?

– I-a întrebat ceva, dar n-au răspuns... Cică ar fi unguri și nu vorbesc nemțește. Cum să nu vorbească nemțește? I-a lăsat în pace, că nu era timp. Se uită încă o dată la prizonieri. Numa' ei au scăpat cu viață... Erau la urmă. Cu elistatu'...

– Cu ce, mă Artilerie?

Caporalul ridică din umeri.

– Un telefon cu oglindă... Cum o fi asta, nu știu...

– Heliostat...

– Cum ziceți dumneavoastră...

Alături, soldatul crăiesc se poticni și fu gata să cadă. Răsuflă greu, dar profită să-și îndrepte casca.

– Mişcă, mă! Unul dintre artilerişti îl împinse cu patul puştii. N-are nimic de cărat şi urcă mai greu ca noi!

– Îşi cară burta, murmură Ilina.

Câţiva soldaţi izbucniră în râs. Un râs chinuit. Am mărit pasul. Capul coloanei dispăruse după creastă.

Când am ajuns sus, valea se deschidea sub noi. Copacii acopereau versanţii, ca nişte ţepi deşi. Şoseaua era acolo. Şi calea ferată. În râu, se reflecta cerul printre pietre. În stânga, o colină îngusta calea de trecere, ascunzând oraşul. Nu se vedea niciun acoperiş şi nicio uliţă. Doar stâlpii subţiri ai liniei de telegraf. Firele atârnau tăiate, acolo unde începeau întăriturile noastre. În spatele lor, în şir întrerupt, erau bateriile tunurilor de câmp.

Am clipit, ferindu-mi ochii de lumina soarelui. Întâi, n-am zărit decât pădurea, dar, o clipă mai târziu, am observat mişcare printre copaci.

– Parcă sapă tranşee... Bucur îşi închisese ochii aproape de tot.

– Se pregătesc pentru contraatacul nostru. Vocea lui Costa veni din spate. Dar asta nu înseamnă că s-au oprit...

Ca şi cum ar fi vrut să-i confirme cuvintele, dinspre liniile germane izbucniră focuri de armă. Oamenii dădură să se oprească. Unii se aruncară la pământ. Bucur se aşeză în genunchi, ducându-şi puşca la ochi.

– Dom' sublocotenent, ne desfăşurăm?

Costa răspunse înaintea mea.

– Nu. Lasă arma, caporal. Struneşte oamenii! Continuăm marşul!

– Trag în noi!

– Se trage de departe. Dacă stăm aici, într-un minut or să trimită un batalion întreg, ca să tragă de aproape... Le-ar conveni să ne toace în faţa liniei de apărare, ca să demoralizeze trupa...

M-am uitat în jur, ameţit de zgomot şi de agitaţie. În faţă, avangarda îşi relua înaintarea în pas rapid, de ofensivă. Le lipseau doar baionetele... Numai că noi fugeam.

Alături, Bucur şi cu caporalul Stancu urlau cât îi ţinea gura. Dintr-odată, toată lumea se mişca. Plutonul de vânători ne ajunse din urmă. Costa rămăsese iarăşi ultimul.

– Uite şi roşiorii... Dumitru Ilina alerga aplecat de mijloc, uitându-se înapoi.

– Ulani, băi Artilerie! mormăi Toader, strecurându-se printre noi. Nu le zice aşa, dom' sublocotenent?

– Să dea boala-n ei, cum le-o zice...

– S-a supărat Nuţă... Io-te-l cum gâfâie! Dacă nu mai poţi, stai pe loc! Te-or ajuta roşiorii crăieşti...

– Boala-n ei... Şi-n jivinele ăl'lalte, care trag!

Gloanţele ţiuiau în jurul nostru, înfierbântând aerul. Un soldat din plutonul lui Ciurea căzu cu faţa în jos, scăpând puşca din mâini. Costa ţâşni înainte. Se aplecă peste el. Soldatul strigă de durere.

– Tu!

Ion Alradii se opri descumpănit. Costa îl săltă pe rănit fără să-i ia în seama strigătele, şi-i desfăcu ranița de pe umeri.

– Agaţă-i puşca de gât, în faţă. Ia-l de mâini!

Simion se oprise. Trase de două ori spre ulanii care părăsiseră şoseaua şi se îndreptau spre noi.

Înainte, locotenentul vânătorilor ieşise din coloană şi striga ceva.

– Ce zice ăla?

Artileriştii rămăseseră în urmă. Prizonierii alergau mai uşor fără raniță şi echipament. Îşi băgaseră capetele între umeri. Fugeau, uitându-se spre ulanii care se apropiau repede.

Costa mă apucă de umăr.

– Luaţi toţi răniţii! Laşi în urmă doar morţii!

Nu mai părăseam pe nimeni. Nu atât de aproape de capătul drumului.

– Ne prinde cavaleria! Trebuie să ne desfăşurăm!

– Nu încă. Când ajung în faţa infanteriei lor şi le blochează focul!

Alergam. Paşi dezordonaţi. Respiraţia şuierătoare a soldaţilor. Strigăte, lopeţile izbindu-se de pulpe şi de ranite, sunetul depărtat al împuşcăturilor, gloanţele înfigându-se în pământ şi în carne...

Apoi se făcu linişte. Din urmă răzbătu tropot de copite. Ulanii erau între noi şi trupele de infanterie, care nu mai puteau trage.

Două uniforme maronii ieşiră din coloană.

– Stai, mă!

– Fug prizonierii!

Dumitru Ilina nu avu nicio ezitare. Îşi îndreptă arma spre ofiţer. Dar, în calea celor doi apăruse Nuţă David. Se repezi spre ei, cu faţa transpirată, ţinând puşca de-a curmezişul pieptului. Năvăli ca un taur. Soldatul apucă să bată aerul cu mâinile, înainte să cadă peste ofiţerul său. Nuţă îi acoperi cu trupul sau mare.

Un glonţ izbi o piatră lângă ei. Nuţă îi ridică pe amândoi. Îşi lăsă o palmă grea peste ceafa soldatului, zburându-i casca din cap.

În clipa aceea, un vuiet zgâric cerul deasupra noastră, făcându-ne să ne cocoşăm. M-am încordat, în aşteptarea exploziei. Dar vuietul trecu mai departe.

– Trage artileria noastră!

Lângă şosea, la aproape un kilometru în spatele nostru, se înalţă spre cer o limbă de foc.

Ulanii erau însă mult mai aproape. Schimbaseră direcţia şarjei, ca să deschidă câmp de tragere pentru infanterie. Ne flancau. În puţine minute aveam să fim prinşi din două direcţii. Nici n-ar mai fi fost nevoie să avanseze infanteria. Nu era nimic de cucerit. Era doar un măcel.

Costa era în mijloc, între plutoane. Ridică braţul şi urlă ordinul.

Ne-am oprit.

Ne-am desfăcut şi ne-am aruncat la pământ. Alături, plutonul de vânători se desfăşura, de parcă ar fi fost la paradă. Sergentul încheia şirul care se unise cu noi.

La lizieră, apăruseră iar flăcările împuşcăturilor.

Deasupra noastră, fierul se încrucişă cu alt fier: gloanţele celor din faţă, cu obuzele plecate din întăriturile oraşului.

Şuieratul gloanţelor ne biciuia spinările. Din rândurile noastre se auziră strigăte. Nu erau de durere, ci de frică. În zare, tot lângă şosea, alte trei coloane de foc şi fum se ridicară spre cer. Păreau mici şi fără putere.

– Nu acolo, Paştele şi Dumnezeul vostru!

– Unde trag ăştia?

Mi-am atins fruntea, încercând să-mi domolesc arsura rănii.

– Puneţi baionetele!

– Ne-a luat dracu'! De data asta, chiar ne-a luat!

Simion avea privirea umedă.

– Ceilalţi s-au dus! Numai noi am rămas! Ce să facem...

– Unde-s prizonierii?

Se uită la mine, de parcă eram nebun.

– Are Nuţă grijă... dom' sublocotenent...

Am dat din cap şi am strigat tare:

– Trageţi în cai! Ţintiţi caii!

Dintre rândurile noastre încă nu răsunase nicio împuşcătură. Îşi păstrau cumpătul. Sau, ca mine, erau prea îngroziţi.

– Fără cai sunt doar infanterie... prost echipată... Vorbisem încet, pândind primul foc de armă la plutonul de vânători.

– Înălţător o sută!

Vocea lui Bucur, de undeva din stânga:

– Pe naiba prost echipată, dom' sublocotenent... Cară două mitraliere, ca aia pe care am avut-o eu! murmură Simion.

Mi-am aţintit privirea, căutând caii pe care erau mitraliorii.

– Unde, Ilie?

– În mijloc!

Nu vedeam nimic. Doar mulţimea aceea de cai, iar, în spatele lor, purtat de vânt, fumul exploziilor.

M-am întors să strig, să le spun celorlalți ce trebuiau să caute. L-am zărit pe Costa. Se ridicase într-un genunchi, cu arma la ochi, sprijinită ca la instrucție. Silueta lui nemișcată, înconjurată de toate acele trupuri ghemuite, părea o imagine falsă, ca două fotografii fără legătură, lipite una peste alta.

Și el văzuse mitralierele.

– Nu trageți! Nu încă!

– Dom' sublocotenent, îi am în cătare...

Ilie Simion se culcase peste țeavă, cu privirea înghețată.

Nu aveam aer.

– Așteaptă! După el...

Răsună o împușcătură. Urmată de a doua, lângă mine. Sunetele lor se uniră. Doi cai se împiedicară. Unul își îndoi picioarele și se prăbuși, aruncându-și călărețul din șa. Celălalt continuă să alerge, smucindu-și capul într-o parte, de parcă ar fi încercat să muște. Simion încărcă și trase încă o dată. Din pieptul musculos al animalului sări un jet de sânge. Apoi calul se împletici și se răsturnă.

Escadronul se roti, începând ocolul. Spațiile dintre ulani se măriră. Se scurgeau ca un râu albastru și roșu prin fața noastră. Stăteau la distanță sigură și se mișcau repede. Infanteria ieșise din pădure. O cortină de uniforme de culoarea pământului ud venea spre noi.

Infanteria trebuia să ne țină pe loc. Ulanii se așezau în poziție, să ne șarjeze din flanc.

M-am uitat peste umăr. Coloana nu se îndepărtase. Înainta prea încet. Două plutoane de vânători și răniții noștri. Nu aveau să ajungă departe. Apoi urma rândul lor.

– Sunt mulți, dom' sublocotenent!

N-am răspuns.

Simion trase din nou, ridicând un pumn de țărână lângă animalul în agonie.

Un grup de ulani se desprinse de escadron, îndreptându-se spre mitraliori. Degetele lui Simion se albiseră strângând ulucul Mauserului. Aștepta.

Bucur se rostogoli alături de noi.

– E prea târziu să mai fugă coloana... Or să se oprească...

– Nu-i lăsa să tragă, Floreo.

– Şi să fie puştile încărcate... Ştiu, domnule...

Vru să-i spună ceva lui Ilie. Dar se opri.

Erau mai mult de două sute de paşi. Se ascundeau după cadavrele animalelor.

Ulanii călăreau peste coamele cailor, cu lăncile lungi aplecate la orizontală.

Erau prea departe. Mitralierele erau uşoare. Trebuiau să se mişte. Să se mai apropie de noi.

Din spate, răsună tunetul artileriei. Nu mai erau pocnetele tunurilor de 53. Aerul se cutremură.

– Şapte'ş'cinciuri!

Obuzele trecură pe deasupra capetelor noastre. Mi-am îngropat faţa în iarba uscată. Trâmbe de fum, ca braţele unei jumătăţi de stea, frânseră într-o clipă trunchiuri întregi de copaci. A doua salvă veni imediat, când în jurul nostru abia începea să plouă cu bulgări de pământ şi resturi de lemn.

Infanteriştii germani se opriseră. Se adăposteau.

– Uite că se îngroapă şi ei... Bucur rânji cu o sclipire sălbatică în ochi.

Tunurile tăcură. Fumul se întindea ca o ceaţă, alunecând spre apă. Am întors capul. Vânătorii se desfăşurau, cam la o sută cincizeci de metri de noi. Locotenentul ne acoperea retragerea.

L-am căutat pe Costa. Era deja în picioare. Ne-am înţeles din priviri.

M-am aplecat peste Simion, care pândea mitraliorii.

– Ţine-i acolo, Ilie! Ţine-i pe loc!

Degetul îi mângâie trăgaciul. Un foc. Apoi încă unul. Nu m-am uitat să văd unde se duseseră. Începeam să ne ridicăm. Întâi, vânătorii. Apoi, s-au mişcat şi rândurile noastre.

Strigăte din toate părţile. Împuşcături şi din faţă, şi din spate.

Stăteam încă lângă Ilie Simion. Florea urla spre Stancu. Drept înainte, pădurea ardea. Prin fum se zăreau cai şi sclipiri de o clipă. Poate că soarele se oglindea în armele lor sau poate erau împuşcături.

Rămăsesem singuri. Eu şi Ilie Simion. Băgă încă un cartuş pe ţeavă. L-am smucit cu forţa de acolo. Am luat-o la fugă după ceilalţi. Ajunseseră departe. Cu fiecare pas al nostru, păreau că se îndepărtează şi mai mult.

S-a împiedicat. L-am apucat de raniţă, ţinându-l în picioare. Gloanţele nu mai veneau. Vântul împinsese fumul spre noi. Ne învălui din toate părţile.

Coloana se adunase. Era linişte. Fumul parcă înghiţise sunetele.

Apoi vântul ce coborâse dinspre munte îl împrăştie. Se făcu lumină.

Vedeam iarăşi. Râul din zare, soldaţii mei, plutoanele de vânători, cu locotenentul lor gras, alergând cu picioarele lui prea scurte... Totul era înapoi, acolo.

– Am ieşit.

Costa plecă spre avangarda coloanei, sprijinindu-şi arma pe braţ. Gheorghe mă întrebă ceva despre rană. Abia i-am înţeles cuvintele.

– Nu-i nimic... Dacă sângerează, caut un sanitar, s-o coasă.

Mi-am trecut mecanic palma peste frunte.

Curierul îşi făcu loc până la noi.

– Domnule sublocotenent! Luaţi şi comanda celuilalt pluton de infanterie... Până ajungem...

– Unde sunt răniţii, sergent?

Vânătorul se uită peste umărul meu, spre ce lăsasem în urmă. Probabil că pădurea încă mai fumega. Poate că se mai vedeau şi caii. Sau poate că nu. Dar nu mai era nicio ameninţare acolo. O văzusem în ochii lui Costa. Viaţa noastră se prelungise cu încă o dimineaţă.

– Au ajuns în liniile noastre, domnule.

Salută şi plecă în fugă.

M-am întors spre ai mei.

– Artilerie, ce-i cu prizonierii?

– Au avut zile. Avem grijă de ei. Împreună cu Nuţă.

Cei doi austrieci mergeau alături. Am încetinit până când l-am găsit pe Bucur.

– Floreo, sunt alţi răniţi?

– La noi nu. La plutonul lu' dom' sublocotenent Ciurea a căzut cineva. Unul singur...

– L-am văzut. Alţii?

– Nu cred, dom' sublocotenent...

Am dat din cap.

– Mergem acasă, Floreo. Ia comanda şi du-i.

– Acasă, dom' sublocotenent! Am înţeles!

Oamenii începură să chiuie. Cei care încercaseră să-i ucidă erau la câteva sute de metri depărtare. Fumul se împrăştiase, iar flăcările se domoliseră. Dacă aş fi avut un binoclu, poate că aş fi descoperit infanteriştii printre copaci.

Scăpaseră. Şi se bucurau. I-am lăsat.

Ne-am continuat marşul în ordinea în care fusesem înainte: primele plutoane de vânători în avangardă, infanteria la mijloc şi un pluton de vânători în ariergardă. Costa nu se mai întorsese la noi. Rămăsese cu locotenentul vânătorilor.

Ulanii reapăruseră pe şosea, dar departe, retrăgându-se spre valea deja ocupată. Din pădurea de pe partea cealaltă a Prahoviţei se zărise la un moment dat o strălucire ritmică. Oglinda unui heliostat, care căutase un răspuns pe partea noastră. M-am uitat la prizonierii lui Costa. Mergeau, mânaţi de Nuţă David. Răspunsul nu avea să vină.

Am coborât spre şosea. Valea se lărgise, lăsând să se vadă şi munţii.

La mijlocul şirului era Liviu Ciurea. M-am dus la el.

– Se strică vremea, Liviule. Poate azi ne iartă.

Nu a răspuns imediat.

– Nu țin minte nimic... Își strânsese diagonala centironului cu ambele mâini. Pielea fină a mănușilor se încrețise și se crăpase.

L-am lăsat să o ia înainte. Strigase după mine.

– Crezi că o să zică?

Întâi n-am înțeles.

– Locotenentul tău...

– Ce să zică, Liviule?

– Ceva rău...

Mă privi cu ochi pe care nu-i recunoșteam.

– Despre Matheescu... sau despre mine...

Am mers și mai încet, despărțindu-mă de el. Băgase mâna în buzunarul mantalei. Își scosese pistolul.

– E gol! Am tras toate gloanțele! Am luptat! Să-i spui!

M-am îndreptat spre plutonul meu. Cuvintele ajunseră de departe.

– Vorbește cu el! Spune-i!

Ceasul stătuse. L-am întors și l-am scuturat. Secundele se scurgeau parcă mai încet.

– Ce s-o alege de noi, dom' sublocotenent? Am rămas numai noi trei. Acum s-au rătăcit și răniții noștri...

– Nu știu, Artilerie.

Un vânt rece se abătu asupra noastră. Se vedeau tranșeele și soldații din ele.

– Ce-o fi cu frații Dănilă? întrebasc încet Alradii.

Ilina râsese, ca de o aducere-aminte.

– Dom' sublocotenent... Ce e un artilerist fără tun? Un infanterist prost echipat?

Râdeau și ceilalți. Le făcea bine.

Râsetele se stinseseră, când, în zare, Costa se întorsese spre noi.

De parcă i-ar fi auzit.

– Bine că e de partea noastră, murmurase cineva.

Norul trecuse. Era iarăși cald.

– Artilerie, de unde eşti?

– V-am zis, domnule... Din Mălăieşti. E la o juma' de zi de aici.

– Şi voi, mă?

– Din Văleni, dom' sublocotenent. De lângă mine...

– Lasă-i să vorbească singuri, că au gură!

Zâmbiseră iarăşi. Erau Tănase Bornaz şi cu Nicolae Groza.

Apoi începuseră să tragă tunurile.

Alergasem în dezordine. Gurile bateriilor erau chiar în faţă, scuipând limbi de foc spre noi.

Ne-am clătinat. Rândurile erau gata să se rupă.

Când m-am întors, Costa era lângă umărul meu. Privirea îmi coborî spre petele de pe uniforma lui. Aproape că le simţeam mirosul greu.

– Pune prizonierii în faţa plutonului. Să-i ţină minte. Pentru Curtea Marţială.

Atunci nu am înţeles ce voia să spună. Cuvintele lui au trecut pe lângă mine, dar le-am ţinut minte. Şi am făcut ce-mi spusese.

Bateria de 53 trăgea fără încetare. Fumul era înecăcios şi ne ardea gâturile. Sunetele păreau să ajungă cu întârziere, ca şi cum timpanele noastre nu mai ţineau pasul cu ele. Dacă aş fi avut ceva în stomac, probabil că aş fi vomitat. Nu eram singurul.

Am dat ordin să se scoată baionetele. Dintr-odată, am auzit voci străine. Răsunau de undeva de jos, de la picioarele noastre.

Coloana se opri. Abia atunci m-am uitat în jur.

Cei de mai aproape se ridicau în tranşee să se uite la noi. Erau râuri de uniforme azurii, ce treceau dintr-o parte în cealaltă a văii, şerpuind spre vârfuri. Şoseaua nu mai exista. În locul ei era un val de pământ, din spatele căruia se ieşeau ţevi de mitraliere. Primul pluton de vânători începu să vălurească. Săreau peste tranşee.

– Jos!!

M-am ghemuit fără să-mi dau seama cine strigase. Şi de ce. În clipa următoare, am auzit tânguiala obuzelor ce se apropiau.

Căzură două câte două, din ce în ce mai aproape, pe malul celălalt al râului.

Bulgării de ţărână picau în apă, ca o ploaie. Galonaţii urlau. Soldaţii se lăsară în tranşee.

– Tun nemţesc de şaptezeci şi şapte...

Era un plutonier. Stătea sprijinit de peretele tranşeei. Îi vedeam doar faţa şi umerii.

– N-au nimic cu noi, ăştia micii, dom' sublocotenent. E baraj, să amuţească tunurile. Mai nimeresc şi tranşeele...

Lângă şosea, în întăriturile de pământ, răsăriseră două gropi, în care zăceau câteva trupuri frânte.

Între salve, coloana se mişcă. Bateria de 53 tăcuse. După ce se împrăştie fumul, am zărit ţevile răsturnate.

Trecusem de primul rând de fortificaţii. În tranşee era noroi. Soldaţii înotau în el. Am mers mai departe, pe lângă scheletele de fier ale bateriilor.

Feţele soldaţilor mei se amestecară cu cele pe care le vedeam în tranşee. Ochii injectaţi de sânge se deschideau ca nişte ferestre spre golul dinăuntru. Pulberea arsă şi fumul nu reuşeau să acopere duhoarea de urină şi de trupuri murdare. Mai era şi mirosul fricii. Iar deasupra, cel al morţii.

Ajunsesem. Coloana se opri.

❋

– Ai grijă, să nu dai pe jos.

Am desfăcut capacul de metal. Mâna nu îmi mai tremura.

Am băut, ferindu-mi ochii de soare. Lichidul alunecă direct în stomacul meu gol. M-am înecat şi am tuşit.

– Bines, dom'le!.. Coniac franţuzesc, şi dumitale nu-ţi prieşte!

Îmi turnă iarăşi.

– Thoată rezerva mea. Nu cred să se împrospăteze curând...

Gogu Demetriadi. Aşa se prezentase comandantul vânătorilor. Fără să-şi bată capul cu vreun grad.

– Să coşi porcăria aia. După ce se dumiresc ce-i cu noi, găseşte-ţi un sanitar. Coniacul nu-i medicament.

Pentru el fusese. Se clătina uşor, iar accentul devenise mai pronunţat.

Ne trimiseseră în oraş, lângă nişte clădiri cu zidurile afumate. Sub o streaşină mai atârna într-un singur piron o firmă: *Rhein şi Schesser– Fabrică de Postav.*

O explozie mai puternică decât celelalte făcu să se cutremure pământul sub tălpile noastre. Îi răspunse salva unei baterii. Acoperi şuieratul locomotivei aflate undeva, după garduri.

M-am uitat în jur.

– Unde suntem?

– Pe front, dhomnule, unde în altă parte?

Locotenentul Demetriadi îşi scutură bidonul de tablă. Nu mai era nimic înăuntru.

Din tren coborau trupe. Strigăte, ordine, sute de picioare mişcându-se în acelaşi timp.

Îl văzusem pe Matheescu. Trecuse pe lângă noi, înconjurat de alţi ofiţeri. Se băgase în mijlocul lor, ca după un scut. Nu îşi întorsese privirea spre mine. Îl luase cu el pe Liviu Ciurea, care păruse uşurat să plece.

Încă aveam comandant de companie. Însă bănuiam că ceea ce se vedea în jur era toată compania care mai rămăsese.

– De la ce regiment e locotenentul?

– Costa?

– Care altul, dhomnule?

– Parcă a zis ceva de 55...

Aghiotantul stătea lângă el, ca o umbră. Aveam senzaţia că nici nu respira.

– 55 trebuie să fie. L-au lăsat în urmă... Şi a scăpat, nebunul... Mă întreb cât noroc i-a mai rămas. *Espèce de fou...*

Aruncă bidonul în portharta pe care i-o ţinea deschisă aghiotantul. L-am întrebat, când se pregătea să plece.

– Chiar nu-l cunoaşteţi, domnule?

A ridicat din umeri.

– Auzisem că a muhrit luna threcută.

Se îndepărtă spre locul unde erau adunaţi vânătorii. Se aşezaseră pe jos, căutând peticele de iarbă din faţa curţilor. Eram pe o stradă desfundată, lângă gară. Puţin mai încolo se zăreau şiruri de corturi, după gardurile fabricii. Unele dintre ele aveau crucea roşie vopsită pe ele.

– Vine înapoi caporalul, domnule...

Ilie sări de la locul lui. Florea Bucur alerga de-a lungul marginii fără noroi a drumului.

Costa îl luase cu el, când se dusese să predea prizonierii. Plecase şi Nuţă David cu ei. Să găsească ceva de mâncare, pentru noi şi pentru vânători.

Bucur era singur. L-am tras deoparte. Arătă peste gard, spre gară.

– E Regimentul 61. Mai e nişte artilerie, şi tot 10 al lu' dom' locotenent. Se uită spre Demetriadi, care stătea între soldaţii lui.

– Lasă-i pe ei. Ce-i cu batalionul nostru?

– Ce mai e din el, dom' sublocotenent... Dom' maior Stavrescu e rănit. L-au adus acuma. Au ajuns toţi răniţii... A trimis vorbă de la spital dom' locotenent Paul.

– Costa, Floreo, Costa. Unde-i?

– A plecat cu Nuţă mai departe, să lase nemţii ăia la comandatură şi să aducă de mâncare. Dac-or găsi ceva.

M-am aplecat spre el.

– Câţi sunt căzuţi?

Bucur se uită într-o parte.

– De la noi, unsprezece. Cei mai mulți... Dom' sergent Ionică, Tudor, Dumitrache...

Fiecare nume îmi aducea un chip în minte. Fiecare avusese speranțele și visele lui, din care nu mai rămăsese decât un trup însângerat, abandonat într-o pădure.

– Și răniții?

– Frații Dănilă. Nuță David e și el atins deasupra cotului. Se poate să fi fost un glonț de la cavaleriști. Nu e rău, dar mai curgea sânge. A zis dom' locotenent că-l duce la sanitari. Mai e și Marinică Anculia...

Pe care îl părăsisem. Mi-am ferit privirea.

– O să-l trec prizonier. La sublocotenentul Ciurea cum e?

– La plutonul unu sunt opt căzuți, dar au mai mulți răniți decât la noi. Nu știu câți, dar mulți. Dintre artileriști, unul a murit. Să-i zic lui Artilerie... Dom' locotenent a spus să-i ținem cu noi, și pe el și pe băieții lui, că n-au unde să se ducă în altă parte...

Se amestecaseră cu plutonul meu. Caporalul Ilina stătea cu genunchii la gură, sprijinit de un gard. Pușca îi era la îndemână, alături.

– Să rămână, Floreo. Să rămână...

Din capul străzii se auzi întâi un zgomot de motor, apoi goarna unei mașini. Un pluton de soldați se desfăcu, lăsând să treacă o ambulanță Commer. Automobilul se clătina din toate încheieturile, fluturându-și prelata. Se îndreptă direct spre noi, cu roțile pe jumătate scufundate în nămol. Cristache Dănilă stătea pe aripa din dreapta, ținându-se strâns de lampă. Fratele lui atârna agățat de una dintre scărițele laterale, izbindu-se de cabină la fiecare hârtop.

– Asta ce-o fi, dom' sublocotenent?

L-am dat la o parte și am ieșit în întâmpinarea echipajului. Ambulanța se opri în dreptul meu, iar motorul tuși, de parcă și-ar fi dat sufletul. La volan era un maior cu însemnele corpului medical. Se aplecă afară din cabina fără portiere.

– Dumneata eşti Grigorescu?

– Dânsul este, domnule maior!

Medicul nu-l lua în seamă pe Cristache, aşteptând să-i răspund.

– Am onoarea. Sublocotenent Mihail Grigorescu.

Se întoarse înăuntru. Motorul mai gemu o dată, apoi tăcu.

– Dă-te jos, soldat! Şi voi! Să-l ajute cineva pe ăla împuşcat în cur!

Maiorul sări din ambulanţă. Florea şi cu Cristache se repeziră să-l ţină pe Marcu Dănilă, care rămăsese spânzurat de scăriţă.

Îşi scoase mănuşile lungi până la cot cu gesturi repezite.

– Trusa! Şi dezinfectant!

Un sanitar coborî din cabină şi veni spre noi.

– Hai, Grigorescule, aşază-te.

M-am uitat la el fără să înţeleg.

– Hai odată!

Mă răsuci fără menajamente, căutând un loc. Mă împinse spre ambulanţă, înghesuindu-mă pe podeaua cabinei, între banchetă şi suportul lămpii.

– Ţine capul pe spate! Atât...

Mormăi ceva.

– Închide ochii!

Un lichid îmi curse prin păr. Am simţit cum toată fruntea îmi lua foc.

– Nu mişca! Trecu o cârpă albă peste rană. Îmi pocneau urechile de durere şi mi se părea că aud pielea frecându-se de os.

– Glonţ cu noroc, Grigorescule. Dacă prindea o adiere de vânt, săptămâna asta erai pe listele din *Universul*. Te cos, să fim siguri. Stai potolit.

Ţineam ochii închişi, strângând din dinţi la fiecare împunsătură. Umbre şi lumini de toate culorile îmi dansau în spatele pleoapelor.

– Zgârieturile astea ce sunt?

– O grenadă. Vorbeam cu dinții încleștați.

– Aproape?

– Am crezut că mi-a spart timpanul. Mie și unui soldat. Vă uitați și la el?

– Trusa. Am auzit pași în apropiere. Desfă-o, mă! Am simțit cum lega firul. Poate să meargă? Soldatul tău?

– Până aici a putut...

– Să-și țină arma?

Aș fi vrut să deschid ochii, dar chiar atunci îmi varsă iarăși lichid pe toată fața. Fiecare zgârietură deveni un supliciu separat.

– Dacă merge și dacă își cară arma, atunci e valid. Mai bine te-ai îngriji de ăștia doi: unul merge, dar nu poate să tragă, iar ălalalt trage, dar trebuie să-l duceți în spate... Așa-i, soldat?

Marcu și cu Cristache răspunseră în același timp. Nu se înțelese decât un „nu, dom'maior".

– Oricum ar fi, se întorc la pluton. Toți se întorc la pluton... În afară de morți și de ăia care nu mai au mult până să crape... Îmi presără o pudră peste frunte. Apoi pocni din degete la fiecare ureche. Auzi? Am dat din cap. Deschide ochii. Simți ceva? Simțeam că pielea capului îmi rămăsese mai mică. Ești în putere. O să se lege repede.

Își șterse mâinile și făcu un gest nerăbdător spre sanitar. Acesta căută în trusă și îi întinse o față. Doctorul începu să mă panseze.

– Ține-o curată. Și peste o săptămână, zece zile, dacă mai trăiești până atunci, scoate firul.

– Și soldații mei?

– Sunt bine. Unul împușcat într-o bucă, altul pișcat puțin la mână, al treilea cu mantaua mai plină de găuri decât pielea. Azi au scăpat. Mâine, mai vedem. E treaba dumitale. Rupse fașa și o înnodă. Gata! Am opt răniți în ambulanță și dacă aș fi crezut că vreunul prinde seara, nu mă opream la tine. Nici chiar dacă Paul Costa se așeza în genunchi și se ruga ca la biserică.

Am ridicat capul.

– El v-a trimis, domnule maior?

– El m-a întors din drum. Spitalul se mută la Buşteni. Ieri eram în Predeal. Într-o zi o să mă trezesc la Istanbul. Viena e în direcţia cealaltă.

Aruncă restul de faşă şi se căţără pe bancheta înaltă a ambulanţei. Sanitarul se repezi la manivelă, împiedicându-se de trusă. Motorul scuipă o dată, iar maşina începu să se clatine ca bătută de valuri.

– Îi datoram o sticlă de coniac. Acum datoria a trecut la dumneata. Să nu joci niciodată cărţi cu el!

Sanitarul abia apucă să se suie în cabină, înainte ca ambulanţa să plece, lăsând o dâră de fum albastru în urmă.

M-am întors spre fraţii Dănilă. Privirea îmi trecu de la unul la altul. Se opri la Cristache.

– Cum aţi ajuns în automobil? Şi unde e David?

– Dom' sublocotenent, raportez: am fugit din spital, şi în automobil am ajuns pentru că trebuia să-l conducă cineva pe dom' maior până aici. Dom' maior ne-a lăsat să fugim, că a zis şi dumnealui că împreună facem cât un om întreg. Iar Nuţă s-a dus cu domnul locotenent şi cu nemţii.

– Austrieci, Cristache.

Ridică din umeri.

– Austrieci, unguri... Trag în noi, aşa că toţi sunt nemţi.

I-am lăsat să se aşeze.

Un sfert de ceas m-am învârtit ca o fiară în cuşcă. M-am dus de câteva ori la compania de vânători, întrebându-l de fiecare dată pe locotenentul Demetriadi dacă nu primise ordine. Dar şi el, ca şi mine, aştepta.

Când îmi pierdusem şi ultimul strop de răbdare, pe stradă îşi făcu apariţia un furgon jigărit, tras de doi cai voinici şi lucioşi. Niciunul nu părea animal de povară. Se smuceau în hamuri, făcând furgonul să sară peste denivelări. Subofiţerul care îi mâna îi lăsa liberi, ghidându-i doar din când în când spre marginea

străzii, pe unde şanţurile nu erau atât de adânci. Alături, pe capră, stătea Nuţă David, cu puşca între genunchi.

În dreptul nostru, caii s-au oprit fornăind. Nuţă se agăţă cu mâinile de marginea de lemn.

Era un sergent de intendenţă. Coborî şi îşi ţinu caii care deja începuseră să meargă înapoi. Îi apucă de zăbală.

– Hai, soldat! Sergentul avea o voce joasă şi răguşită.

Nuţă sări. Îşi luă şi puşca şi zâmbi cu toată gura.

– Dom' sublocotenent, am adus mâncare!

M-am dus în spate şi am ridicat prelata furgonului. Ce era înăuntru fusese acoperit cu o foaie murdară. În nări îmi veni un miros de prăjeală.

– Sublocotenentul Grigorescu?

M-am întors. Sergentul se afla lângă mine. Era mult mai bătrân decât mi se păruse în prima clipă. De sub capelă îi ieşea un ciuf de păr alb. Faţa îi era tăiată în colţuri ascuţite şi se uita la mine cu ochii mijiţi.

– M-a trimis locotenentul Paul Costa. Cuvintele se rostogoliră bolovănos. Parcă nu ar fi fost obişnuit să vorbească. Mantaua lungă până în pământ era descheiată. În picioare nu avea bocanci, ci cizme înalte, de cavalerie. Cizme cum nu erau în armata noastră.

– Eu sunt.

A dat din cap.

– Atunci v-am adus căruţa. Faceţi ce vreţi cu ea. Caii îi iau.

M-am întrebat cui îi lipsea furgonul, chiar în momentul acela.

– Şi vânătorii?

Se opri.

– Ce-i cu vânătorii?

– Ajunge şi pentru ei?

– Asta nu ştiu... Dacă vreţi să mirosiţi ceva în loc să băgaţi în gură, atunci ajunge. Dacă vreţi să mâncaţi, nu e nimic de împărţit. De vânători are cine să se îngrijească.

M-am încruntat.

– Iar de noi nu... Aşa ţi-a zis locotenentul?

Desfăcuse din câteva mişcări hamurile. Încălecă pe unul dintre cai.

– Câţi dintre comandanţi v-au căutat până acum? Ce ordine aţi primit?

Îşi înfipse călcâiele în burta animalului, întorcându-l în loc. Se aplecă să apuce şi celelalte hăţuri, după care se îndepărtă la trap. Chiar fără şa, călărea drept, ca un cavalerist, nu ca un sergent de intendenţă.

Am ridicat un colţ al foii de cort. Înăuntru erau două coşuri mari cu pâine neagră şi nişte pachete învelite în foi umede de ziar.

– Chiftele prăjite, dom' sublocotenent. Ouă fierte şi o cofiţă cu lapte dulce. Nuţă trebui să înghită în sec. De la populaţie... S-a strâns lumea la primărie şi se face de mâncare pentru trupă. Am ajuns primii, aşa că ne-am făcut parte...

– Cine e sergentul?

Nuţă ridică din umeri. Ochii îi fugeau spre foaia de cort. Ceva mă făcea să cred că nu apucase să bage nimic în gură, chiar dacă fusese acolo, când „se făcuse parte".

– Nu ştiu. L-a căutat dom' locotenent, după ce i-am lăsat pe fraţii Dănilă la spitalul de campanie.

Ezită.

– Pe domnul locotenent l-au oprit la comandatură, când am predat prizonierii. Cred că l-au arestat, domnule. Dânsul a ştiut, pentru că înainte să intrăm s-a tras deoparte să vorbească ceva cu dom' sergent. Apoi mi-a zis mie să vă transmit să nu vă mişcaţi de aici. Să nu vă duceţi la comandatură. Şi să staţi liniştit, orice s-ar întâmpla. Chiar aşa a zis.

Îşi descheie mantaua şi scotoci în sân. Scoase pistolul lui Costa. Mi-l întinse, împreună cu o legătură de pânză uleioasă, în care se simţeau cartuşe.

– Să i-l ţineţi... Puşca i-a dat-o lu' dom' sergent.

Mauserul era greu. L-am apucat de crosa rotunjită, din lemn, neştiind unde să-l pun. În comparaţie cu arma aceea, Steyerul din buzunarul meu părea o jucărie. L-am băgat în porthartă, împreună cu cartuşele.

– Cine l-a arestat?

– Un domn maior şi paza de la comandatură. Era şi dom' capitan Matheescu, împreună cu dom' sublocotenent Ciurea. Făcu o pauză, neştiind cum să continue. Dom' căpitan e comandant la batalion, în locul domnului maior Stavrescu. Dânsul ne-a spus că dom' maior a căzut, dar noi eram la spital când l-au adus brancardierii... Era doar rănit, nu mort...

– Poate că nu aflase.

Simion clătină din cap. N-aş fi putut să-l conving. Poate pentru că nici eu nu credeam.

– Dom' locotenent Paul nu era speriat. Zâmbea când l-au dus. Aşa cum zâmbeşte dânsul... de te trec fiorii...

L-am chemat pe Gheorghe şi l-am pus să dea jos mâncarea. Ce mai rămăsese din cele două plutoane s-a strâns lângă furgon, de-o parte cu sergentul lui Ciurea şi de cealaltă cu cei doi caporali ai mei.

Oamenii aşteptau, tăcuţi. Gheorghe, întâi, şi-a scos capela şi a spus o rugăciune. După primele cuvinte, soldaţii au început să murmure împreună cu el cuvintele, iar, la sfârşit, toţi s-au închinat. Nu ştiu pentru ce mulţumiseră mai mult: pentru bucate sau pentru că trăiseră să le mănânce.

O bucată de pâine, două chiftele, cu o umbră de carne înăuntru, şi o gamelă cu lapte rece. Ouăle erau prea puţine, aşa că le-am tras la sorţi. Pe oricare l-aş fi întrebat, mi-ar fi răspuns că fusese un ospăţ.

În minutele acelea de linişte am încercat să mă gândesc la Maria, la grădina din strada Triumfului şi la ce lăsasem acasă. Nu am putut. Amintirile mele se destrămau ca fumul de ţigară, iar în locul lor apăreau alte imagini: figura încremenită în moarte a ofiţerului german, agăţat de crengile bradului,

pământul răscolit de grenadă; ultima răsuflare a sergentului, în vreme ce Costa îşi îndrepta spre el pistolul, oameni alergând orbeşte printr-o pădure; frunze îngălbenite, arzând mocnit în gropi săpate de obuze.

Şi cerul albastru. Departe de noi.

Puşca mea o luase Gheorghe Puiu. Toate bagajele mele se pierduseră. El îşi pierduse şi arma. Nu i-am zis nimic. Îmi rămâneau Steyerul şi pistolul lui Costa.

Întâi, a apărut un curier cu ordine pentru vânători. După ce plecaseră ei, se întorsese Liviu Ciurea. Era schimbat. Părea alt om. Călca apăsat, de parcă ar fi fost mai înalt decât atunci când ne părăsise.

Căpitanul Matheescu trecuse la comanda batalionului. Maiorul Stavrescu era mort.

Nu l-am contrazis. Nu mai era cineva care să accepte contraziceri.

Ordinul prin care mi se lua plutonul fusese întărit. Ce mai rămăsese din companie trecea sub comanda sublocotenentului Ciurea.

Mă cercetase încruntat:

– N-am avut ce să fac. Ai greşit şi au murit oameni. Camarazii noştri...

Îmi venise să-l pocnesc. De fapt, să-l calc în picioare. M-am abţinut. Cred că era unul dintre momentele la care se gândise Costa când spusese să stau liniştit, orice s-ar fi întâmplat.

Soldaţii abia apucaseră să-şi termine de mâncat raţiile, când sosi al doilea mesager de la comandament. De data asta era un sublocotenent cu chipiu roşu, un ofiţer de Cartier General. Venea atent, ocolind bălţile. Deasupra diagonalei purta medalia aurie a *Virtuţii Militare*.

– Să mă ia dracu' dacă ăsta are o zi peste cin'şpe ani! Cu tot respectul, dom' sublocotenent...

Florea Bucur se sprijini în puşcă, uitându-se lung spre sublocotenent. Acesta sări peste un şanţ şi îl întrebă ceva pe un soldat de la plutonul unu.

– Caută ofițerul de la noi... comentă iarăşi Bucur. Cu tot respectul, dom' sublocotenent...

– Lasă-l încolo de respect, Floreo. Cred că de acum eşti mai mare în grad decât mine.

Râseră. Şi se strânseră mai aproape de mine.

– Pe ce-o fi luat medalia aia? După cum se uită în jur, n-a mai auzit tunuri.

– Şi nici soldați n-a mai văzut..., mormăi Dumitru Ilina, după care se întoarse: Care ai, mă, un deget de tutun?

Se aprinse o țigară. Trecu de la unul la altul.

Sublocotenentul veni spre mine. Pe drum se feri de un convoi de camioane ce se îndrepta spre ieşirea din oraş. Cu toate eforturile lui, pe poalele mantalei apăru o pată de noroi. Se opri, încercând să o curețe, dar nu reuşi decât să-şi murdărească şi mănuşile. Renunță şi schiță un salut.

– În plutonul dumneavoastră sunt soldați de la un alt corp. Îl fixă pe caporalul Ilina. Trebuie să mă însoțească la comandamentul Regimentului 73.

– Pentru ce?

– Pentru că acesta e ordinul.

Am rămas nemişcat. Sublocotenentul mai făcu un pas.

– În arest este un ofițer din Regimentul 55. A spus că soldații pot să dea informații despre el.

– Locotenentul Costa...

– Da. Îl cunoaşteți?

– De azi-dimineață. Am adăugat aproape fără să-mi dau seama: Când ne-a scos din încercuire.

Sublocotenentul îmi evită privirea.

– Comandantul batalionului dumneavoastră îl acuză de laşitate în fața inamicului. O companie şi-a părăsit pozițiile fără ordin din cauza lui.

M-am uitat la el.

– Aşa a zis domnul maior Stavrescu?

– Nu, noul comandant al batalionului. Căpitanul Matheescu. Nu ar trebui să vă spun, dar, dacă dumneavoastră sunteți sublocotenentul care și-a pierdut comanda, să știți că sunteți învinuit de același lucru.

Poate că ar fi trebuit să simt ceva. Dar, ca mai devreme, mintea îmi era golită de gânduri. M-am întors spre pluton.

– Dumitre, ia-ți artileriștii și du-te cu domnul sublocotenent.

Se ridicară.

– Dacă permiteți, unde ne cheamă?

Eram obosit. Foarte obosit. Dacă m-aș fi întins pe jos, aș fi adormit imediat. Nici nu știam de ce nu o făceam.

– Să puneți o vorbă bună pentru locotenentul Paul.

Sublocotenentul se uită mirat la mine.

– N-are dânsul nevoie de vorbe bune de la noi, domnule...

– Eu cred altceva. Hai, executarea.

Cei trei își puseră armele pe umăr. Aveau mâinile vinete de frig. Pe nesimțite se lăsase gerul. Soarele atingea crestele munților, strivit de o linie groasă de nori. Se strica vremea mai repede decât mă așteptasem.

Am răspuns la salut și m-am uitat cum se îndepărtau. Sublocotenentul, grijuliu, pe marginea drumului. Artileriștii călcând prin noroi.

– Măcar au apucat să mănânce... Nuță își îndesă capela pe cap și se duse să se așeze lângă un gard.

Ordinele veniseră abia o oră mai târziu, când deja începusem să credem că ne părăsiseră printre căruțele și mașinile ce se târau înaintea noastră pe șosea.

Ne întorceam în tranșee.

Am ocupat un sector în linia a doua de întăriri, la nord de gară.

Împușcăturile încetaseră și, după un timp, se stinseseră și salvele de artilerie. Se mai trăgea doar din când în când cu tunurile mici, cu Armstrongurile și cu Schneiderele bateriilor de munte.

Adăposturile noastre erau nişte scrijelituri în pământul îngheţat, în unele locuri fiind adânci numai până deasupra genunchiului. Nimeni nu ne lua în seamă şi niciun alt ofiţer nu veni până la noi, nici măcar Liviu Ciurea. Mi-am desfăşurat singur plutonul şi l-am aşezat în tranşee.

În dreptul nostru, pădurea fusese doborâtă, să fie câmp liber de tragere, iar între cele două linii de adăposturi se săpaseră fortificaţii şi se ridicase sârmă ghimpată. Cineva se gândise că va încetini înaintarea inamicului, în caz că prima linie era străpunsă. Acel cineva nu se gândise că la fel de bine i-ar fi încetinit şi pe soldaţii noştri, în caz că primeau ordin de retragere.

Noroc că, pe lângă sârmă, nu erau decât guri de lup, nişte biete scobituri cu un ţăruş ascuţit înăuntru. Ele n-ar fi întârziat pe nimeni, nici chiar dacă ar fi mers în genunchi.

Se făcea întuneric. Ne apropiam de ora patru. Norii înghiţiseră tot cerul şi, pe nesimţite, începuse să sufle un vânt tăios. Deasupra noastră se auzise un sunet, ce părea să se plimbe printre nori, apoi, chiar peste sectorul nostru trecuse un aeroplan.

Era prima dată când vedeam unul şi, după strigătele din jur, nu eram singurul.

Avea două rânduri de aripi. Pânza ce învelea scheletul de lemn era albă, făcând aparatul să strălucească pe fondul cerului de culoarea unei ţevi de puşcă. Se ridica şi se lăsa, ca şi cum s-ar fi luptat pentru fiecare metru. Viră dintr-o parte în alta a văii.

Nu semăna deloc cu pozele pe care le văzusem până atunci, pentru că elicea se învârtea între cuşca unde se zăreau două figuri cu ochelari, şi coadă.

Am ieşit din adăpost să-l urmăresc. M-am dus până la carul de baterie al tunurilor Armstrong. De acolo, se vedea până departe, spre şoseaua Predealului. Cred că aveam privirea uimită a unui copil, pentru că un sergent de artilerie, cu faţa

atât de murdară, încât nici nu i se mai distingeau trăsăturile, aproape că reuşise să-mi zâmbească.

– E primul pe ziua de azi. Chiar mă miram că nu s-au arătat.

Mi-am desprins cu greutate ochii de la punctul ce plutea agăţat de cer.

– E de-al nostru?

– Dacă nu era, acum ar fi plouat cu grenade peste noi. E un *Farman*.

– Cum?

– *Farman*, domnule...

– De unde naiba ştii, sergent?

De data aceasta, rânjetul crăpase de tot crusta de funingine.

– Acu' o lună, a căzut unul lângă baterie. Se stricase drăcovenia şi a picat între copaci. A trosnit ca gardul de la casă când trece porcu' prin el! Când l-am scos dintre dărâmături pe amărâtul ăla, avea un picior rupt, era tot numa' zgârieturi, dar el râdea şi se bucura ca la nuntă. Franţuz... Turuia pe păsăreasca lui, dar, în afară de camarad şi de *Farman*, n-am înţeles nimic. Camarad era el, aşa că *Farmanul* trebuia să fie drăcovenia. *Farman* din Franţa... Eu spun că numai un smintit se cocoaţă în aşa ceva, ca să plece la război...

Un aeroplan *Farman*. Pentru mine era un mic miracol.

Când s-a lăsat seara, am primit mâncare. Ne dăduseră o zeamă de ciorbă şi nişte pâine uscată. Nu se aprinseseră focuri, aşa că nu ne strica ceva cald în stomac. Simţeam că uniforma îngheţa pe mine şi se întărea încet, ca o tablă.

Începuseră să ne încerce de cum se lăsase întunericul. Prima linie deschisese focul, stârnind şi bateriile din spate. Toată lumea trăgea, fără să ştie în ce. Frica se lua mai repede decât orice boală. A trebuit să ies din adăpost şi să mă aşez în faţa tranşeelor ca să-i opresc. Altfel, şi-ar fi împuşcat camarazii din avanpost, culcaţi la nici cincizeci de metri depărtare.

Toată pădurea forfotea de umbre. Cele pe care le vedeam şi cele pe care ni le închipuiam. Din când în când, se auzeau strigăte sau apărea fulgerarea unei împuşcături. Adevărul era că cei din faţă voiau să ne înmoaie până la atacul adevărat. Să ne fie frică şi să nu ne lase vreme de odihnă. Mi-am adus aminte de ce povestise Paul Costa despre *sturmtruppen*, soldaţii care veneau noaptea. Simţeam că erau acolo. Ne pândeau din întuneric, aşteptând.

Pe la miezul nopţii, cineva n-a mai putut şi a aprins un foc, undeva în stânga noastră. Tunurile au tras, dar parcă în silă. Poate că întâi le-a fost frică să nu-şi lovească spionii ce mişunau în faţa tranşeelor noastre. Dar apoi răsunaseră bubuiturile îndepărtate ale obuzierelor de patruzeci şi doi de centimetri, iar noaptea s-a făcut zi. Pe malul râului s-au ridicat două coloane de foc. M-am uitat în jur, la feţele scăldate în strălucirea roşiatică. Erau figurile unor oameni care se pregăteau să treacă un prag. Cel dincolo de care ori înnebuneşti, ori nu-ţi mai pasă.

Încet s-a făcut iarăşi linişte. Şi întuneric.

La un moment dat, am adormit sprijinit de peretele de pământ. M-am trezit cu şiroaie de transpiraţie curgându-mi pe spate, deşi eram atât de îngheţat, încât îmi amorţiseră mâinile şi picioarele. Ceva cumplit îmi alungase somnul. Se târâse prin visele mele. Dar atunci orice amintire se ştersese, fără să lase nimic în urmă.

Dimineaţa a venit, cu lumina ei bolnavă. Soldaţii nu se mai mişcau. Parcă toţi muriseră.

Au căzut câţiva stropi, dar apoi ploaia s-a oprit. Norii atârnau jos, stând să cadă peste noi. Ochii îmi ardeau şi mă durea tot corpul.

Reîncepuse tirul de artilerie, numai că nu mai aveam forţă să-l luăm în seamă.

Era doar un sunet. După un timp, reuşeai să uiţi de el. Asta până când un obuz cădea aproape, aruncându-ne în adâncul

tranşeelor. Din când în când se auzeau urlete, iar brancardierii treceau în fugă. Se întorceau cărând pe tărgi ceva ce nu mai semăna cu un trup, ci cu o grămadă de cârpe tremurânde.

Uneori, se întorceau fără nimic. Resturile din gropi nu erau treaba lor.

Era a deţinuţilor. Schimbaseră o uniformă cu alta, iar în locul puştilor primiseră cazmale. Cu bandaje pe gură şi pe nas, ei erau cei care se duceau după cadavre. Atunci când rămânea ceva de adunat. Când auzeam lamele cazmalelor zgâriind pământul plin de pietre, îmi venea să-mi astup urechile.

Trei ore mai târziu, se făcuse dintr-odată linişte. Fumul se întinsese peste toată valea, ca o ceaţă, prin care abia dacă se mai întrezărea râul. Încet, ne-am ridicat din adăposturi, uitându-ne la camarazii de alături. Curierii treceau dintr-o tranşee în alta, fără să-şi mai bată capul să se ascundă.

– Nu-i a bună, domnule sublocotenent...

Ilie Simion îşi aşezase pe marginea gropii două lame cu cartuşe. Am deschis portharta şi am scos pistolul lui Costa.

Un curier se îndreptă spre plutonul unu. Ordine noi.

– Dom' sublocotenent! Bucur întinse mâna, arătându-mi malul celălalt al Prahoviţei. Printre vălătucii de fum, apărea o sclipire ritmică. Era la liziera pădurii, cam la doi kilometri depărtare.

– Telegraf cum aveau prizonierii... Caporalul Stancu îşi miji ochii. A ieşit soarele şi l-au scos. Cu cine or vorbi?

– Cu unii care sunt mult mai aproape...

Aş fi vrut să am binoclul lui Costa. Poate că aş fi descoperit în pădure locul în care îşi instalaseră postul de observaţie. Unul ca acela pe care îl atacasem cu o zi înainte.

Din spate apăru o coloană de soldaţi. Veneau de pe străduţa gării. Se desfăşurară pe toată lungimea tranşeelor. Era cel puţin un regiment. Sosiseră trenurile cu întăriri. Ceva îmi spunea că foarte curând avea să fie nevoie de ele.

Zece minute mai târziu, se înfiinţase şi înlocuitorul meu. Era un plutonier. Purta ţanţoş o porthartă pe umăr. Chemă doar galonaţii la el, fără să se uite în direcţia mea.

Când, în sfârşit, venise şi pe marginea adăpostului meu, nu salutase. Privirea îi întârziase asupra Mauserului.

– E ordin să rămâneţi la pluton. E nevoie de fiecare soldat, oricum ar fi el.

Mantaua era prea mare. Îi acoperea degetele, ca o haină de căpătat. Îşi atinse tocul pistolului de la brâu.

– Dacă încercaţi să fugiţi sau să treceţi la inamic, nu o să apucaţi.

Galonaţii se foiră lângă el. Plutonierul nu-i luă în seamă.

Am dat din cap.

– Până să împuşti pe cineva, ar fi bine să-i spui lui Ciurea să-şi îngroape plutonul mai adânc. Din câte îmi aduc aminte, obuzele de 42 nu i-au priit nici lui şi nici căpitanului...

Plutonierului îi tresări un muşchi sub ochi. Era prea bătrân să fie rezervist. Semăna cu aceia pe care îi întâlnisem la Şcoala de Ofiţeri.

– Nu-i trebuinţă. Ne mutăm. În linia întâi, tranşeele sunt îndeajuns de adânci... domnule sublocotenent...

Nu erau. Pentru ce a urmat, ar fi trebuit să fie săpate până în fundul pământului.

Când a început, încă ne făceam drum prin sârma ghimpată. Suflul fierbinte ne culcase în noroi, deşi exploziile fuseseră la marginea şoselei.

În prima oră, plimbaseră tirul de pe un flanc pe celălalt, concentrându-se mai mult asupra bateriilor. Porţiuni întregi de tranşee dispăruseră. Acolo, cioclii nu ar mai fi avut ce să găsească, nici chiar dacă ar fi scormonit zile întregi.

Ne înghesuiam în gropile noastre, unii peste alţii, de fiecare dată când obuzele se apropiau. După primele minute, tunurile noastre tăcuseră.

Unul dintre proiectile a căzut lângă carul de baterie unde stătusem de vorbă cu sergentul. Ţeava tunului Armstrong se rotise în aer ca un pai spulberat de vânt. Se oprise în peretele unei case, din care ieşea ca un deget strâmb.

La începutul barajului, în timpul dintre două salve, brancardierii încercaseră să ajungă în adăposturile de unde se mai auzeau strigăte. Mai târziu, strigătele încetaseră. Sau poate că nu le mai auzeam. În urechi nu mai aveam decât un vuiet dureros şi continuu.

M-am îngropat în noroi, tremurând. Strigând de frică, atunci când obuzele veneau.

Rugându-mă să nu fiu eu. Să fie altcineva.

Jumătăţi de oameni se târau afară din şanţuri. Trupuri arzând mocnit rămăseseră agăţate în sârma ghimpată. Bucăţi de cai căzuseră de câteva ori peste noi, ca o ploaie grea. Soldaţii alergau fără ţintă printre tranşee, cu urechile şiroind de sânge.

Un vers dintr-o rugăciune, repetat la nesfârşit. Într-o groapă, alături.

Să fie altcineva. Altcineva.

Nu eu am văzut primul umbra care a trecut peste tranşee. În momentul dintre două salve, când timpanele încă îmi pulsau, Bucur m-a zgâlţâit şi m-a întors cu faţa în sus. Am zărit întâi un aeroplan, iar apoi pe cel de al doilea. Zburau de o parte şi de cealaltă a văii. Erau *Farman*-uri. Le recunoşteam. Fu primul gând coerent, după multă vreme.

Obuzele de 42 de centimetri striveau metodic tranşeele de pe coasta văii. Următoarea salvă a întârziat. Când a sosit, nu mai era decât un singur obuz, care căzu mult în faţă, desprinzând o bucată din malul râului.

Fu ultimul.

Atunci când s-a făcut linişte, deasupra văii apăruse iarăşi o pată albă. Doar una. O bucată de pânză desprinsă din coada aeroplanului flutura ca un steag victorios. Deşi zborul nu mai

era la fel de drept, coborâse peste şosea, atât de aproape, încât roţile aproape că atinseseră caldarâmul. Îşi înclinase aripile dintr-o parte în alta. Din tranşee izbucniseră urale.

Am strigat şi eu cu ceilalţi, până când aeroplanul s-a ridicat şi a dispărut în spatele coşurilor fabricii.

Locul obuzierelor grele fusese luat de tunurile de câmp de 77 milimetri.

Barajul scăzuse în intensitate după o oră. Când s-a împrăştiat puţin fumul, am văzut şi de ce: de-o parte şi de cealaltă a văii, pădurea forfotea de soldaţi în înaintare. Unii împingeau piese uşoare de artilerie, ducându-le spre creastă, să ocupe poziţiile înalte.

Erau în bătaia artileriei noastre.

Prima baterie care începu să tragă fu cea a Armstrongurilor din spatele nostru.

Nu mai rămăsese nici jumătate din tunuri. În ritm intraseră apoi Schneiderele, iar apoi Kruppurile de 75 mm. Apucaseră să bată furnicarul de oameni aflat pe malul drept al Prahoviţei, înainte ca barajul german să reînceapă cu toată forţa.

Duelul de artilerie durase toată dimineaţa, dar, spre prânz, soldaţii din faţă se retrăgeau spre poziţiile lor fără să fi ajuns atât de aproape încât să tragă măcar un singur foc de puşcă.

Când bombardamentul se domoli, pe toată linia frontului începu iarăşi mişcarea. Răniţii şi morţii erau evacuaţi, în vreme ce dinspre gară veneau alte trupe proaspete. Încă un regiment de infanterie, precum şi unul de vânători. Se auzeau deja zvonuri, poveşti despre fire de telefon subterane, prin care spionii din oraş dirijaseră tunurile germane.

Despre telefoane aflaseră toţi, numai că nimeni nu ştia unde dispăruse plutonierul nostru toată ziua. Dar era viu şi nevătămat. Îl văzusem întorcându-se împreună cu sublocotenentul Ciurea, după ce tunurile tăcuseră de tot.

Când ne scoseseră din tranşeele pe care le împărţisem cu Regimentul 65, eram doar rămăşiţele unui batalion.

Ceilalți camarazi cu care plecaserăm din Ploiești nu mai ajunseseră la noi. Ordinul nostru de retragere veni ca o minune în care nu mai credea nimeni

Pe peron, eram o mână de oameni. Matheescu ne dusese în gară, sperând să mai găsească un tren care să ne ia repede de acolo. Tunurile se auzeau iar. Prea aproape pentru el.

Am băgat Mauserul în porthartă, întrebându-mă pe unde nimerise Costa.

Eram murdar cum nu mai fusesem niciodată în viața mea. Desfășurasem o bucată din pansamentul de la frunte. Bucata acoperită cu nămol. Măcar nu mai aveam senzația că pielea prinsă de cusături stătea să se rupă.

Nu mai simțeam decât frigul și foamea.

Am așteptat. Liniile erau goale. Nu se știa dacă avea să mai vină vreun tren.

Căpitanul Matheescu sperase, până când curierii comandamentului dăduseră peste noi.

Ne încolonaseră. Eram un batalion care nu mai avea soldați decât pentru o companie. Am pornit în marș pe marginea drumului, lăsând șoseaua liberă pentru carele cu muniție, care veneau, și ambulanțele, care plecau.

Era rece și umed. Spre după-amiază se limpezise cerul, dar norii erau la pândă, gata să se întoarcă.

Ne îndepărtasem de Azuga. Drumul făcuse o curbă, ascunzând vederii munții spre care ne duceam.

Din față apăruse aeroplanul *Farman*. Îl vedeam prima dată atât de aproape. Îi reparaseră pânza deasupra cozii, dar încă mai lipsea un petic. Elicea, așezată la jumătatea aparatului, era cât un stat de om. Când se învârtea, zgâlțâia din toate încheieturile locașul ca o copaie în care atârna aviatorul.

Aparatul a trecut de noi, ducându-se spre tranșeele din care abia scăpasem. Cred că am uitat de el, până când am auzit iarăși sunet de motoare deasupra noastră. Numai că acum erau mai multe.

Farman-ul zbura foarte sus. Îşi înălţase botul, încercând să se ridice şi mai mult. Îl urmăreau alte două aeroplane.

Zburau mai repede decât el. Erau mici şi se îndreptau spre el ca doi vulturi ce simţiseră prada.

Se auzi un răpăit de mitralieră. *Farman*-ul se roti într-o parte pe aripi, după care porni drept spre pământ în vuiet de motor. Dar era târziu. Până şi noi, de jos, vedeam asta. Îl prinseră şi, înainte să apuce să-l ocolească într-un balet, amândouă traseră iarăşi. Flăcările se întinseseră din ţevile mitralierelor, tăiate de palele elicelor.

O bucată lungă de pânză albă se desprinse. În aripa de sus a *Farman*-ului se căscă o gaură. Sunetul motorului deveni din ce în ce mai ascuţit, ca un ţipăt. Din motor izbucni o limbă de foc. Dar aparatul încă rămăsese întreg.

Căzu spre pământ. Dar, chiar înainte să se strivească, aviatorul îl îndreptă şi, pentru o clipă, păru că avea să se ridice din nou. Însă aripile se frânseră, în acelaşi timp. *Farman*-ul se prăbuşi pe burtă, desfăcându-se în bucăţi.

Flacăra de la motor pâlpâi, apoi, cu o tresărire, deveni vâlvătaie. Un fum gros şi negru se încolăci spre cer. Alături, un camion ieşi de pe şosea şi se îndreptă spre epavă, clătinându-se printre hârtoape.

Ceva se mişca înăuntru. Aviatorul apăru şi se lasă să alunece afară din copaia lui. Apucă să facă câţiva paşi poticniţi, înainte să cadă. În spatele lui, flăcările cuprinseră tot aeroplanul.

Camionul oprise. Am văzut două siluete care se repezeau spre aviator. Dar acesta era iarăşi în picioare. Aeroplanele germane trecură aripă la aripă pe deasupra lui. Erau vopsite în cenuşiu, cu dungi negre şi verzi, încrucişându-se în toate părţile pe pânza ce le învelea. Pe cozi aveau crucea neagră cu margini albe.

Vâlvătaia se înclină, de parcă s-ar fi ferit de ele. Aviatorul îşi scosese eşarfa lungă şi o fluturase spre cei doi inamici. Îi răspunseră la salut clătinând din aripi, iar apoi se întoarseră spre noi.

– În pădure!

S-au auzit strigăte. Una dintre voci era a plutonierului. N-am încercat să înțeleg ce spunea. Nu era timp.

Sunetul se apropia și curând fu deasupra noastră. Ultimii metri i-am străbătut fără să mai respir, scotocind orbește în porthartă după pistol. Ne-am aruncat la pământ, la adăpostul copacilor.

Aeroplanele se aliniaseră deasupra șoselei, unul în spatele celuilalt. Erau atât de aproape, încât vedeam ultima lumină a zilei reflectându-se în ochelarii aviatorilor. Soldații de pe șosea încercau să se împrăștie de-o parte și de cealaltă a drumului. Strigătele lor erau acoperite de zgomotul motoarelor.

Pârghia de siguranță a Mauserului era în partea stângă a cocoșului. În clipele acelea, degetul păru să-mi alunece pe lângă ea. Când am nimerit-o, cu mâna stângă, am armat febril și cocoșul.

– Foc de voie!

Pistolul îmi tună în mâini, smucindu-mi tot corpul înapoi. Alături, toți trăgeau în aeroplanul din față.

– Ilie, ținteşte-l pe neamț!

Avea două mitraliere. Începură să-și scuipe gloanțele, ridicând un zid de piatră sfărâmată chiar prin mijlocul șoselei. Dar rafala fu scurtă. Apăsam pe trăgaciul Mauserului fără să mai ochesc, uitându-mă la forma aceea cenușie care se mărise într-atât, încât părea să acopere tot. Săreau aşchii din ea. Chiar și în crucea neagră de pe coadă înfloriseră găuri, ce lăsau să se vadă lemnul de dedesubt. Motorul vui, iar aeroplanul se răsuci cu burta spre noi, urcând și îndepărtându-se. Al doilea pilot ne zări când se pregătea să tragă. Dădu drumul unei rafale, dar ultimele gloanțe fugiră spre cer, odată cu el.

Magazia Mauserului era goală. Lamela cartușelor îmi căzu în poală. Și puștile celorlalți tăcuseră.

– Încarcă, soldat! Nu sta!

Caporalul Stancu se ghemui lângă un trunchi de copac, uitându-se după aeroplane.

Am ridicat brațul.

– Nu trageți! Așteptați să se apropie!

Le urmăream toți cu privirea, fără un cuvânt. Pluteau, continuându-și virajul spre versantul din față. Apoi dispărură în spatele crestei.

Sunetul motoarelor se stinse treptat.

– Nu se întorc..., spuse Marcu Dănilă, după care se răsuci spre mine: Se mai întorc, dom' sublocotenent?

Am ascultat. Erau doar strigătele de pe șosea.

– Nu mai vin. Le-o fi ajuns, murmură Cristache.

– Taci, mă... Bucur băgă ultimul cartuș în magazie și împinse închizătorul.

Am lăsat timpul să curgă. Știam cu toții că aeroplanele plecaseră. Dar cred că încă nu ne venea să ne părăsim adăpostul.

Când ne-am întors pe șosea, celelalte plutoane începeau să se adune. Așa cum stăteau răsfirați, păreau și mai puțini.

Căpitanul ne ieși în întâmpinare, dar niciunul dintre noi nu se uita la el. Pe caldarâm zăceau patru trupuri, dintre care unul era al plutonierului nostru. Două gloanțe îl ajunseseră din spate.

– Uite cum am rămas fără comandant, spuse încet Bucur.

– O vrut să oprească aeroplanele cu curu', mormăi Ion Alradii în graiul său molcom.

Matheescu își scosese Steyerul din buzunar. Îi tremura în mână.

– Dumnezeii mă-tii, Grigorescule! Unde ați fugit? Vă împușc pe toți, dezertorilor!

Am simțit nevoia să-i iau pistolul din mână și să-l lovesc cu el peste față, până când avea să fie doar carne fără nicio formă.

M-am dus spre el, până când țeava Steyerului mi s-a oprit în piept. Iar atunci am mai făcut un pas, împingându-l înapoi.

M-am aplecat și i-am șoptit de aproape:

– Trage. Dar trage bine, pentru că n-o să mai apuci al doilea foc.

– Cum îndrăzneşti! Mă ameninţi?

– Din toată inima.

Se stăpâni. Se dădu la o parte. Încercă să-şi bage arma în buzunar, dar mâinile i se încurcară în cutele uniformei.

– Nu e nevoie să te împuşc eu... O să ai un pluton întreg, Grigorescule!

Reuşi să se aranjeze. Se îndreptă, cu spinarea ţeapănă.

– Adună morţii. Aşteaptă până trece o ambulanţă, să-i predai, după care ne ajungeţi din urmă. În pas alergător. Am văzut că pe ăsta-l ştiţi!

Am dus mâna la bandajul de la cap, salutând regulamentar, iar apoi m-am răsucit pe călcâie.

Oamenii aşteptau, ţinându-se deoparte.

Abia o jumătate de oră mai târziu am găsit o ambulanţă care ne-a luat morţii. Atunci mi-am dat seama că nici măcar nu ştiam cum îl chemase pe plutonier. Când furgonul s-a îndepărtat, unul dintre sanitari începuse să-i scotocească buzunarele.

M-am gândit că acelaşi lucru avea să mi se întâmple şi mie.

Am plecat după ceilalţi. Şi o bună bucată de drum am reuşit să nu mă mai gândesc la nimic.

Lumina pălea treptat. Brazii de la poalele munţilor erau la fel de cenuşii ca stânca, iar pădurea era nemişcată, de parcă îngheţase.

Eram murdari, flămânzi şi înfrigurați. Continuam să mergem doar pentru că eram prea obosiţi să pornim mai departe, dacă ne-am fi oprit.

Când am ajuns la canton, o ceaţă se lăsase peste toată valea. Sunetele răzbăteau vătuit prin aburul rece. Dacă nu ar fi ars focurile, poate că niciunul dintre noi nu ar fi zărit soldaţii şi trenul oprit pe şine.

Focurile aruncau lumini pe feţele soldaţilor strânşi în jurul lor. Nimeni nu se uita la noi. Ne-am adunat lângă ei, la fel de tăcuţi. Nu se auzea decât trosnetul lemnelor ude. Era linişte ca între morţi.

Abia îmi mai ţineam ochii deschişi. Mi-am pironit privirea în limbile flăcărilor, clipind doar când începeam să văd lucruri ce nu aveau cum să fie acolo.

Din când în când soseau şi alţi soldaţi. Când noaptea ne-a înghiţit de tot, locomotiva s-a trezit la viaţă şi a scuipat un nor de aburi ce s-a aşternut peste noi, îngropându-ne până la brâu. Apoi a spart tăcerea cu un şuierat lung, ca o chemare de animal rănit.

Din primul vagon, singurul de călători, s-au dat jos câţiva ofiţeri. S-au împrăştiat printre noi. Erau oameni fără feţe. Nu le auzeam decât vocile, cu care ne smulgeau de lângă focuri, împingându-ne întâi pe rambleul alunecos, iar apoi în vagoane.

Mi-am strâns oamenii. Ne-am suit toţi în acelaşi vagon. Ne-am aşezat pe podeaua de lemn, căutând în beznă pereţii de care să ne sprijinim. Cineva de afară a încercat să închidă uşa, dar Bucur s-a aşezat fără un cuvânt în deschizătura ce ne mai ţinea legaţi de lume. Întunericul ar fi fost prea greu de suportat.

Vagonul s-a zgâlţâit o singură dată, după care a început să se târască. Îmbinările dintre şine băteau sub roţi secunde lungi, ca ale unui ceas gata să stea. Lumini depărtate treceau prin dreptunghiul uşii, reflectându-se fugar pe chipurile noastre. Undeva acolo erau alţi oameni, trăindu-şi vieţile, stând aproape unii de ceilalţi, ascultând zgomotul înfundat al tunurilor şi întrebându-se ce avea să urmeze.

Pentru câteva clipe, luna spărsese norii, izbăvind de întuneric munţii.

Stânca era aproape albastră, la fel ca şi coroanele brazilor. Doar văile rămăseseră negre, de parcă cerul de deasupra s-ar fi scurs prin ele să otrăvească rădăcinile pădurilor.

În vagon era liniște. Pentru că urletele din gânduri sunt mute.

Mi-am ridicat genunchii şi mi-am lăsat capul pe spate, pe scândura aspră. Am închis ochii.

Sunetele se stinseră treptat. Într-un târziu nu mai fu niciunul.

Era vântul.

În spatele meu.

Sau nu...

Atunci când m-am întors, sunetul muri dintr-odată.

Am făcut un pas. Nu se auzi niciun zgomot, de parcă aş fi călcat pe cenuşă rece. Mi-am ridicat mâna până în dreptul ochilor. Era mâna mea, dar cred că mă temusem că o să văd altceva. Nu ştiam însă ce.

Foşnetul se auzi iar. Mai aproape. Cineva. Sau ceva... Ca şi cum s-ar fi târât pe un pământ uscat de arşiță. Numai că aici nu era soare.

Am clipit. Cenuşiul din jur rămase de partea cealaltă a pleoapelor. Când am deschis ochii, umbrele începuseră să aibă contururi mai clare.

Un zid. Stăteam cu fața la un zid. M-am răsucit cu amândouă mâinile întinse. Simțisem panica animalului prins în cuşcă. Dar nu am întâlnit alt perete.

Eram afară. Respiram aer înghețat. Din gură nu-mi ieşeau aburi, deşi ar fi trebuit.

În față era un drum, mărginit pe ambele părți de case. Nu le distingeam. În curți, unde ar fi trebuit să fie, se căscau doar goluri întunecate. Însă ştiam că erau acolo. Ştiam, pentru că mă aflam pe strada mea.

Aş fi vrut să răsuflu uşurat. Recunoşteam gardurile, copacii, fântâna cu roată de la colț, pe care nimeni nu se îndurase să o dărâme... Dar totul era greşit, ca un tablou pictat în fugă.

În jur vedeam toate lucrurile cunoscute, numai că niciunul nu era la locul lui.

M-am îndepărtat de zid. După el nu era nimic.

Din câțiva pași am ajuns la o șină îngustă. Liniile decovilului ce căra gunoaiele la bălțile din Valea Plângerii. Căruțele și trecătorii se opreau pe Calea Șerban Vodă, când îi auzeau clopotul. De multe ori, printre trecători fusesem și eu.

Numai că șinele nu ar fi trebuit să treacă pe acolo.

Decovilul aștepta tăcut. M-am apropiat de el. Vagoanele arătau de parcă nu se mișcaseră de mulți ani. Ce fusese înăuntru se întărise și se transformase într-o piatră colțuroasă, lipită de pereții de metal. Între traverse crescuse o iarbă rară, de care nu m-am apropiat. Îmi era frică să nu o găsesc la fel de minerală ca gunoaiele din vagoane.

Am urmărit cu privirea șinele. Șerpuiau pe lângă stradă, ocolind trunchiul bătrân al unei sălcii.

Salcia din fața curții noastre.

Le-am petrecut cu privirea până la capătul străzii. Unde ar fi trebuit să fie pământul gol de lângă Morgă, se ridica un munte.

M-am oprit. Stânca dezgolită se pierdea în cenușiul din jur. Doar o altă nuanță.

Un curent îmi trecu peste față. Mi se păru că aud iarăși foșnetul dinainte. Semănase cu o voce șoptită. M-am întors. Sunetul dispăru, iar curentul se stinse.

Am plecat spre casă. Maria... Am încercat să mă gândesc la ea. Dar nu găseam nicio amintire. De parcă nu existase niciodată.

e târziu...

M-am împiedicat. Alergasem.

Nu erau gândurile mele. Cineva vorbise, iar acum tăcea.

Apa din bălți era uleioasă și nu reflecta nimic. Nu voiam să trec pe lângă ele. Dar, pe marginea drumului, eram aproape de garduri. În spatele lor, umbrele erau și mai adânci.

Frunzele se uscaseră în copaci. Încremeniseră.

Pe jos se zăreau șanțuri, ca niște vene, prin care apa se scursese spre bălți, lăsând în urmă pământul acoperit cu praf.

carnea se mistuie...

Transpirația mi se uscase pe față. Am trecut de fântână. Casa mea... Era singura care se vedea, înconjurată de golurile în care întunericul se răsucea cețos.

Vântul mă lovi în față. Apa bălților se încreți și, pentru o clipă, reflectă *ceva.*

Am strigat. Vântul înghiți strigătul.

Am împins poarta și am năvălit în curtea pe care ar fi trebuit să o recunosc. Bolta de viță se subțiase până când ajunsese ca o pânză de păianjen împietrită. Ar fi trebuit să mă întorc și să fug. Numai că nu aveam unde să fug.

Când am ajuns la ușă, m-am uitat într-o parte și în cealaltă, încercând să cuprind cu privirea întreaga casă. Încercam să cred că era aceeași.

Crăpăturile din zid, cărămida dezgolită, chiar sub canatul ușii... Toate erau acolo.

Am întins mâna. Am inspirat adânc și am atins clanța.

Mi se fărâmiță în palmă. Se scurse printre degete, împrăștiindu-se pe jos fără un sunet. Am sărit înapoi, ștergându-mă pe haine. Dar senzația că atinsesem ceva viu nu dispăru.

Trebuia să ies de acolo. Dar nu trecând iarăși pe sub scheletul boltei de viță. Trebuia să ocolesc casa și să ies pe cealaltă poartă.

Iarba mi se spărgea sub picioare, transformându-se în praf. Am ocolit și m-am oprit cu gura deschisă într-un strigăt mut.

Casa era doar o fațadă. Toată partea din spate dispăruse. Lemnul și cărămida se măcinaseră. Se așternuseră pe jos, ca un covor. Pereții putrezeau sub ochii mei.

Apoi, totul încremeni. Ca și cum casa și-ar fi întors privirea spre mine.

M-am întors și am rupt-o la fugă. Poarta se închisese singură. Am apucat-o, cu teroarea că nu avea să se miște. Dar

se răsuci în balamale. Eram pe stradă. Am alergat înapoi spre şine. Decovilul nu se clintise.

Nu mă puteam opri. Trupul nu mă mai asculta. Am alergat, până când locul străzii cu felinare cu gaz aerian fu luat de o potecă bătătorită. După aceea, nu mai fu nici poteca.

Când m-am oprit, aerul îmi ardea plămânii. Muntele ocupase tot orizontul. Lumina era mai puternică. Era murdară, ca în primele ceasuri ale zorilor.

Departe, din întuneric apăruse o casă de lemn. O vedeam doar pentru că, în faţa ei, un foc se reflecta în ferestrele joase. Focul era adevărat. Era primul lucru care nu părea fals în lumea aceea. Voiam să mă apropii şi să-i simt căldura.

Copacii se răriseră. Trunchiurile lor pluteau în ceaţă, ca şi cum nu ar fi avut rădăcini. Era o pădure pustie. Nicio pasăre. Niciun freamăt. Călcam pe pământ, nu pe iarbă, iar fiecare pas stârnea un nor de praf.

Mergeam spre casă, fără să-mi pot desprinde privirea de la foc. Flăcările tresăreau, aplecându-se când într-o parte, când în cealaltă. Dar în jur nu era vânt. Nici măcar o adiere. Totul era încremenit.

În geamurile negre, flăcările se jucau, apărând şi dispărând. Numai că, în afară de reflexii, focul nu împrăştia nicio lumină.

M-am oprit, cu mâinile atârnând de-a lungul corpului. Praful mi se încolăci în jurul gleznelor, fără să se mai aştearnă.

La început, nu se auzi decât respiraţia mea. Apoi, trosnetul lemnelor ce ardeau. Era un sunet sticlos, ca şi cum s-ar fi spart o piatră încinsă. Flăcările îmi dansau înainte.

Încă puţin, şi le-aş fi simţit căldura. Dacă focul acela ar fi avut căldură.

Acoperişul nu era decât un contur în beznă. Bârne de lemn se încrucişau deasupra uşii strâmbe, spre care urcau trepte netezite de paşi. Paşii cui?

Un alt sunet îşi făcu loc în urechile mele, dar îmi trebui un timp să înţeleg că îl auzeam.

Un râcâit. Degete zgâriind uşa dinăuntru. De parcă s-ar fi jucat cu ea, înainte să o deschidă.

Încetă. Dar ecoul lui mi se zbătu mai departe în minte.

Clanța grea de fier se răsuci.

Fugi!

Strigase. Dar vocea era liniştită. Împăcată. Vocea cuiva aproape de moarte.

Clanța se oprise, ajunsă la capăt.

Aerul stătut îmi umplu plămânii. M-am întors. Să fug. Cât mai departe de locul acela.

Poate că venise din pădure. Sau poate fusese de la început cu mine. Când auzisem prima dată foşnetul... Când se reflectase în apa bălților de pe stradă... Urmându-mă, pas cu pas.

Ar fi putut să fie un un câine mare. Dar nu era.

De la depărtarea aceea apărea doar ca o formă neagră. Blana întunecată îl făcea să se piardă printre celelalte umbre.

Ştiam că alergase. Îl văzusem cu coada ochiului, când mă întorceam. Dar acum stătea nemişcat.

Încercase

să te opresc...

să se furişeze în spatele meu, când focul acela fără căldură îmi închisese drumul.

înainte să se trezească...

Nu erau doar gândurile mele. Auzeam vocea lui. Ca mai devreme. Nu fusesem nicio clipă singur. Dar mai era şi altcineva acolo... Simțeam...

Privirile ni se întâlniră. Distanța dintre noi tremură ca aerul, vara, când soarele închipuie ape pe drumurile încinse.

Era lângă mine. Dacă aş fi întins mâna, l-aş fi atins. Numai că nu puteam să o fac.

Stătea neclintit, fixându-mă hipnotic. Avea ochii galbeni, tăiați de pupila neagră. Nu era nimic viu în privirea lui. Blana murdară i se încâlcise pe spate. Avea o rană adâncă, în care sângele băltea, curgând pe coaste.

Era un lup. Spinarea lui îmi ajungea la şold, iar capul până la piept. Nu ar fi trebuit să se înalțe ca să mă sfâşie. Dacă ar fi vrut să mă sfâşie.

FUGI!

Vocea se depărtă. Se pierdea. Dar lupul era încă alături de mine.

Îşi dezgoli colții. Pentru ultima oară. Într-un fel ştiam. De parcă am mai fi trăit acelaşi lucru împreună. Se uită peste umărul meu, iar privirile ni se despărțiră. Fu iarăşi departe, doar o altă umbră în întuneric.

Alerga. Îi auzeam ghearele scormonind țărâna. Se apropia. Încerca să ajungă. Nu la mine. La ce era în spatele meu.

Am început să mă întorc. Un vânt tăios îmi lovi fața.

Uşa casei era deschisă. Focul înghețase. Devenise piatră. În geamuri nu se mai reflecta nimic. Lumina se scursese din ele. Erau orbitele prin care *ceva* se uita la mine...

Ceva care era acolo. Cu noi.

Mă zguduia. Ceafa mi se lovi de ceva tare.

– Treziți-vă! Dom' sublocotenent!

Aveam gura deschisă. Am tras aer în piept. Miros de lemn. Frig. Întuneric. M-am înecat. Am început să tuşesc.

– Încet...

Imaginile începeau să se stingă, lăsându-mi creierul gol. Doar o durere...

Gheorghe Puiu îmi ținea cu amândouă mâinile brațul.

Strângeam în pumn pistolul lui Costa. Muşchii încordați trimiteau tresăriri dureroase. Gheorghe îmi apăsă brațul pe peretele vagonului.

– Lăsați-l jos, domnule...

Vorbea în şoaptă. Ceilalți nu văzuseră. Nu trebuiau să vadă.

M-am uitat la armă. Am încercat să înțeleg cum ajunsese acolo.

Gheorghe nu-mi dădea drumul. Încă nu era sigur.

Afară, locomotiva şuieră o singură dată. Prin uşa vagonului venea lumină. Puțină. Atât cât să dea un contur corpurilor întinse

în jurul nostru. Bucur se aşezase la uşă. Picioarele îi atârnau afară. Din mers, copacii îşi întindeau crengile, încercând să-l apuce.

Gheorghe îşi slăbi strânsoarea. Ezită. Apoi mă eliberă.

– V-a dat sângele iar.

Am coborât braţul. Mi-am descleştat degetele. Mauserul alunecă alături de porthartă.

Gheorghe se uită în altă parte.

– Unde suntem? Cuvintele îmi scrijeliră gâtul.

– Unde trebuia să ajungem... Trenul încetineşte.

Bucur se întoarse spre noi vrând să spună ceva, dar se răzgândi. Cineva gemu în întuneric. Alt coşmar.

Mi-am apăsat fruntea cu încheietura mâinii. Bandajul se lipi umed de piele.

Fusese rana. Poate aveam febră.

Gheorghe se aplecă după puşcă.

– Îmi pare tare rău de bagaje, dom' sublocotenent... Nu mai aveţi schimburi... Ar fi prins bine.

Vagonul trecu pe lângă o casă. De partea cealaltă a ferestrelor pâlpâiau lămpi cu gaz.

Alte imagini... O clanţă mi se sfărâma în palmă... Ferestre luminate de un foc îngheţat...

– Am visat...

– Toţi au visat, domnule. Unii dintre ei au plâns în somn. Când Dumnezeu e nemulţumit de oameni, le dă vise rele.

Din faţă se auzi un şuierat scurt, urmat de scrâşnetul frânelor.

– De aia n-am vrut să dorm... Nici dom' caporal. A zis că-i place să meargă cu trenul.

Zâmbi trist. M-am uitat la el pentru prima oară cu adevărat. Îmi fusese ordonanţă de la începutul verii, dar până acum nu-i văzusem pielea tăbăcită şi ridurile din colţurile ochilor. Era aproape un bătrân. Nu ştiam nimic despre el. Nu ştiam pe cine lăsase în urmă. Cum era cealaltă viaţă a lui. Nimic din lucrurile mărunte pe care şi le spuneau cei aflaţi departe de casă.

Neîndemânatic, îşi petrecu cureaua puştii peste umăr. Era un obiect străin pentru el.

Prin uşa deschisă năvăli înăuntru un nor de aburi. Zgomotul locomotivei se auzea cu ecou. Fraţii Dănilă se ridicară, grămădindu-se peste Bucur la uşă.

– O gară!

Vocile răguşite se amestecară cu pufăitul ritmic. Sunetele îmi alungară ultimele umbre din vis. Eram iarăşi înconjurat de oameni.

– Ce gară e?

– Una mare, dom' sublocotenent!

Nuţă David îl dădu la o parte pe Marcu Dănilă. Se aplecă, ţinându-se cu mâna de marginea de lemn.

– N-au lumini? Ce scrie?

– Sinaia.

Trenul se opri cu un icnet, răsturnându-ne unul peste celălalt. După câteva clipe răsunară fluiere. Cineva trecu în fugă prin dreptul vagonului.

– Jos! Adunarea pe peron! Vocea se îndepărtă.

Am coborât ameţiţi. Aburii locomotivei se aşterneau pe jos. Aerul rece ne înţepa feţele. Oamenii începură să-şi pună ranițele în spate. Abia îmi stăpâneam clănţănitul dinţilor.

Câteva lămpi cu gaz aerian îşi împrăştiau lumina pe peronul gol. Dispăruse orice semn din agitaţia pe care o văzusem cu două zile în urmă. Într-un ungher pâlpâia un foc. Lângă el nu mai stătea nimeni. Cârpe însângerate şi bucăţi de bandaj sub o bancă. Un bidon fără şurub, uitat în dreptul unei uşi.

Ultimele urme lăsate de cei care trecuseră. Păzite de două santinele refugiate la margine, în întuneric.

Mi-am scos ceasul din buzunar. Arăta ora trei. Ziua sau noaptea. Oricare. Nu-mi aminteam când îl întorsesem ultima oară.

Ne-au încolonat. Pe lângă noi se perindau ofiţeri ale căror figuri nu le văzusem niciodată până atunci. Coborâseră din

primul vagon. Aburii ce învăluiseră roţile nu se mai mişcau, de parcă ar fi îngheţat.

L-am întrezărit pe Liviu Ciurea. Apoi pe căpitanul Matheescu. Chipurile lor se amestecară printre celelalte. Un ceas rotund era spânzurat deasupra capetelor noastre. Limbile se opriseră înainte de şapte şi jumătate. Sau poate nu se opriseră. Am clipit. Imaginea cadranului alb tremură. Cineva mă împinse din spate.

Ecoul paşilor se răsturna din toate părţile. Cupola holului se căsca în jurul nostru, întunecată şi rece, ca bolta unei biserici părăsite. O singură lampă cu gaz se reflecta în geamurile rotunde, ca un ochi aflat deasupra noastră.

Dumnezeu se uita la noi, cu o privire în care sclipea nebunia.

Afişele de pe pereţi nu mai aveau culori. Figurile zâmbitoare se înnegriseră. Frânturi de cuvinte apăreau ici şi colo din întuneric: *Pneuri Michelin... Lifebuoy...* O mână hidoasă, desprinsă de un trup, ţinea un pahar din care se scurgea o inscripţie ştearsă. Alături, un semn de exclamare înconjurat de stele aurii urla tăcut la noi.

Pe stradă ploua. Picături dese şi mărunte. Doar puţin mai mult decât o ceaţă. Ne-am oprit, neştiind ce să facem. Crengile umede se legănau deasupra drumului, lucind ca nişte arme. Era linişte.

Gheorghe, bătrânul, îşi ridică faţa, lăsând ploaia să i-o ude. Se şterse cu mâneca, încercând să-şi ţină curcaua puştii pe umăr.

Din spate se auziră fluierele, mânându-ne mai departe

⁂

Soldatul se dădu la o parte, lăsându-mă să trec.

Uniforma pe care o purta era nouă. Postavul stătea atât de ţeapăn, încât vestonul părea sculptat în lemn. Când am trecut pe lângă el, se uită într-un punct aflat deasupra mea. Închise uşa, lovindu-mă în spate.

Dacă holul fusese rece, în camera în care intrasem era prea cald. Mantaua încheiată se strânse şi mai mult pe mine. Am simţit transpiraţia inundându-mă.

După salut, am rămas în picioare. Nimeni nu-mi spuse să mă aşez, deşi în faţa mesei era un scaun singuratic, ca un stâlp de execuţie.

Colonelul luă paharul cu fund gros. Suflă peste el, împrăştiind aburul ceaiului. Pe lemnul scorojit rămăsese o pată umedă.

Căpitanul Matheescu îşi trăsese scaunul la perete, sprijinindu-se cu cotul de măsuţa secretarului. Era doar în veston, fără chipiu, şi stătea picior peste picior, legănându-şi gheata proaspăt lustruită.

Colonelul împinse cu degetul hârtia pe care o citea. Se întoarse spre maiorul de alături. Pentru o clipă i-am simţit privirea.

– Dă-mi zahăr! Are gust de pişat. Măcar să fie pişat dulce.

Un timp se auzi doar sunetul linguriţei izbind pereţii paharului.

– Stai jos.

Ochii lui Costa mă urmăriră până la scaun, după care se întoarseră să-l fixeze pe Matheescu. Gheata, care se oprise în scurtul răgaz, îşi reluă mişcarea. Legănarea devenise spasmodică. Pe fruntea căpitanului erau broboane de sudoare.

Secretarul îşi târî scaunul pe podea. Era un soldat subţirel care nu împlinise douăzeci de ani.

– Domnule sublocotenent... Mihail Grigorescu e numele întreg? Avea o voce prea groasă. Poate încă era în schimbare.

Aş fi vrut să tuşesc. Cuvintele mi se lipeau de cerul gurii.

– Da, Mihail Grigorescu, compania a doua, plutonul doi...

– Îmi ajunge, domnule sublocotenent.

Soldatul se aplecă peste foaia de hârtie şi îşi muie tocul. Lângă el, Matheescu îşi freca faţa cu degete încordate, încercând să nu se uite spre Costa.

În încăpere mirosea a cremă de ghete şi a lemn de foc. Şi a fum. Doar puţin, abia simţit. Soba mică ar fi putut să fie crăpată pe undeva. Lipit de ea, pe singurul scaun cu spătar, stătea sublocotenentul care la Azuga îmi luase artileriştii. Mantaua cu fireturi roşii atârna alături într-un cuier cu picior. Avea cearcăne, pe care ochelarii rotunzi le transformau în dungi mari, albastre. Oboseala îi adăugase câţiva ani. Dar părea tot un adolescent.

Mi-am aşezat mâinile pe genunchi. Moletierele nu apucaseră să se usuce. Le simţeam umezeala prin pantaloni. Îmi era din ce în ce mai cald.

– Domnule sublocotenent, ştiţi de ce sunteţi aici?

Maiorul avea o cărare dreaptă în păr. Se bărbierise de curând. Îi rămăscseră urme de pudră pe gulerul vestonului. Eu, în dimineaţa aceea, mă tăiasem cu un brici neascuţit. Nu avusesem nicio oglindă. Tăieturile noi se potriveau cu rana de pe frunte. Capela de căpătat nu putuse să ascundă bandajul murdar. Acum capela era pe genunchi.

Maiorul îşi întoarse privirea.

– Bănuiesc, domnule maior.

– Ce bănuicşti?

Am inspirat adânc.

Abia apucasem câteva ore de somn. Din gară, ne duseseră la un hotel rechiziţionat de armată. Hotelul *Regal*, în parc. Îi văzusem firma pictată. Paturile fuseseră ridicate la perete, să încapă mai multe saltele pe jos. Noi însă eram puţini. Hotelul nu mai avea electricitate. Doar câteva lămpi cu gaz care îşi aşterneau lumina afumată peste saltele.

Apucasem să facem baie. Holul cu ferestre mari, ce dădeau spre parc, se umpluse de aburi şi de sunetul vocilor răguşite. Oamenii se bucuraseră ca nişte copii. Sobele fuseseră îmbrăcate cu lucruri puse la uscat. Un plutonier de intendenţă făcuse listele cu ordinarul, după care ne aduseseră mâncarea.

La nouă şi jumătate mi-am potrivit ceasul după al plutonierului, şi l-am întors. De afară răzbătea zgomot de motoare şi de atelaje. Dar înăuntru se făcuse linişte. Mă întinsesem pe saltea cu o foaie de hârtie alături, încercând să-mi dau seama ce aş fi putut scrie femeii de acasă. Niciodată nu o simţisem atât de străină. Şi străini eram de multă vreme. Dar niciodată aşa.

Am scris câteva rânduri dezlânate. Totul era în ordine. Eu eram bine. Îmi trebuiau schimburi şi alte haine groase. Cât mai repede. Să aibă grijă de casă. De ea. Am frământat creionul, apoi am adăugat şi că o sărutam.

Am predat plicul ultimul. Am urcat scările tot mai încet. La etaj m-am oprit, după care m-am întors în fugă până jos. Dar ajunsesem târziu. Poşta plecase.

– De vreme ce domnul căpitan Matheescu este aici, bănuiesc că e vorba de învinuirile domnici sale.

Maiorul se îndreptă în scaun.

– Pe care dumneata le consideri întemeiate sau nu?

Colonelul interveni. Avea o faţă triunghiulară şi îngustă. Pielea era de culoare galbenă, ca pergamentul.

– Domnule sublocotenent, aici nu e o Curte Marţială, iar dumneata nu eşti învinuit. Deocamdată încercăm să ne lămurim. Îşi strânse hârtiile şi le bătu pe muchie, aşezându-le. Timpul e scurt, toţi avem şi altceva de făcut. Poţi să începi.

– La ordinul dumneavoastră, domnule colonel, dar ce trebuie să încep?

– Nu face pe prostul. Mă scot din sărite proştii. Arătă spre sublocotenentul de lângă sobă. De aseară, Negoveanu scrie. Pagini cu care poate să trimită în faţa plutonului doi ofiţeri. Pe unul l-am comandat până săptămâna trecută, când mai aveam 55-ul. În regimentele care mai ţin frontul au rămas prea puţini ofiţeri ca să mă apuc să împuşc doi, fără să ştiu de ce. Pe unul l-am ascultat. Pe comandantul companiei l-am ascultat. Ai rămas dumneata.

Îşi puse mâinile pe masă, încrucişându-şi degetele.

– Eşti vinovat, domnule sublocotenent?

Un val de imagini disparate mi se perindă prin faţa ochilor.

– Nu ştiu, domnule colonel.

Matheescu se foi, vrând să spună ceva. Dar nu apucă.

– Nu ai respectat un ordin direct, drept pentru care ţi s-a luat comanda plutonului?

– Da, domnule, dar...

– Ai părăsit poziţiile, împreună cu un prizonier pe care primiseşi ordin să-l păzeşti? Şi ai obligat şi doi soldaţi să vină cu tine?

– Domnule colonel, dacă-mi permiteţi...

– Da, sau nu?

Am încercat să-mi controlez vocea.

– Domnule colonel, nu este...

– Da, sau nu?

Urletul răsună asurzitor în cămăruţa aceea. Pentru o clipă, sunetele de pe hol încetară. Toţi se opriseră în loc.

Furia neputincioasă pe care o simţeam dispăru. Privirea mi se limpezise, de parcă abia atunci deschisesem ochii cu adevărat. Vedeam toate amănuntele: petele roşietice de pe pielea colonelului, aşchiile de lemn de lângă sobă, verigheta de pe degetul lui Matheescu, bumbul lipsă de la uniforma sublocotenentului Negoveanu... Gândurile îmi erau clare. Nicio emoţie. Niciun sentiment. Nu mai era nimic de făcut.

– Da.

Costa se întorsese şi se uita la mine. Îşi ţinea capul înclinat, aşa cum făcea de obicei, privindu-mă dintr-o parte.

– Cred că ţi-ai încheiat cercetarea, Negoveanule.

Cu un singur deget, îşi aranjă gulerul vestonului. Se ridică. Toţi cei din cameră îl imitară. Am rămas jos. Colonelul îşi luă chipiul de pe masă, după care se îndreptă spre uşă. Trecu pe lângă mine aproape atingându-mă.

Se opri cu mâna pe clanţă.

– Maiorul Matheescu, parcă...

– Căpitan, domnule colonel.

– De azi eşti maior.

– Sunt onorat, domnule colonel!

– Batalionul tău trece la Regimentul 55. Dacă e nevoie, completează-l cu infanteria care a venit ieri. O să ţi-i treacă în liste sublocotenentul Negoveanu. Până diseară să fii gata.

– Am înţeles!

– Ordinele le ai într-o oră. Şi gradul.

– Vă mulţumesc, domnule colonel!

– N-o face. Negoveanule, eşti la mine în cinci minute. Cinci!

– Da, domnule.

Deschise uşa. Se dădu la o parte, să le facă loc.

– Sunteţi liberi, domnilor.

Matheescu se îndreptă primul spre uşă. M-am ridicat şi eu.

Costa nu purta nici centura şi nici hamul. Avea o manta decolorată. Şi pantalonii erau alţii, mai strâmţi. M-am întrebat unde era cealaltă uniformă, cea plină de sânge. Instinctiv, mi-am pipăit rana de la frunte, speriat la gândul că o să-mi simt iarăşi degetele umede.

– Dumneata rămâi.

Matheescu ieşi cu spatele şi aproape că se lovi de soldatul înarmat care îl aştepta pe Costa.

Colonelul trânti uşa în urma lor.

– În situaţia în care eşti, trebuie invocată mila.

– Nu ştiu binc în ce situaţie sunt, domnule colonel.

– Într-una în care se moare.

– Şi pe front se moare.

Un muşchi i se încordă la gât.

– Ai gură mare. O s-o mai ai în faţa plutonului?

Îmi pusesem Steyerul în porthartă. Acolo era şi Mauserul lui Costa. Aproape, lângă mâna mea.

Colonelul deschise larg uşa. Un soldat care trecea pe coridor salută surprins.

– Ai familie?

– Sunt însurat.

Dădu din cap, de parcă ar fi cântărit spusele mele.

– Îl cunosc pe Costa. A fost sub comanda mea. Singurul ofițer pe care l-am ridicat în grad și l-am degradat în aceeași zi... Trebuia să nu se mai întoarcă. Ne-ar fi scutit de necazuri pe toți. Chiar și pe dumneata...

Mă cercetă. Avea ochii mici, adânciți în orbite.

– Îți pun o singură întrebare. Erai lângă Costa când a ordonat să se retragă compania? L-ai auzit cu urechile dumitale?

Erau două întrebări.

– A fost tratat ca un prizonier. Prizonierii nu dau ordine.

Un timp nu spuse nimic.

– În fața Curții ai răspunde același lucru?

– Aș spune adevărul.

– Adevărul nu contează... Mai ales când nu e de folos nimănui.

– Îmi sugerați să mint, domnule colonel?

Avea o privire tristă. Abia atunci vedeam. Pe culoar nu mai era nimeni. Se auzeau voci doar în celelalte încăperi. Scaune târâte pe dușumea. Cineva care vorbea tare. Dar acolo, în pragul ușii nu eram decât noi doi.

– Ai face-o?

Ne-am uitat unul la celălalt.

Colonelul își așeză chipiul pe cap.

– Așteaptă jos, în curte. Negoveanu o să-ți aducă ordinele.

Plecă fără să-mi aștepte salutul. Se opri după câțiva pași. Avea spinarea aplecată.

– Voiam să fiu sigur... Costa se putea înșela.

Dispăru în întunericul de la capătul culoarului. Sunetul pașilor i se pierdu între celelalte zgomote.

Am coborât scările, așteptându-mă ca toate ușile să mi se închidă înainte.

Afară gerul îmi pișcă nările. Era din nou senin, numai că toată curtea rămăsese în umbră. Un șir de trupe se scurgea de

partea cealaltă a gardului, ocolind zidul alb al mănăstirii. Aveau uniforme verzi şi duceau pe umăr carabine Martini-Henry, ce străluceau viu în lumina soarelui. Mărşăluiau în ordine. Hainele şi armele îi făceau să pară nişte soldaţi de jucărie. Se schimba garda la castel.

M-am dus spre marginea de răsărit a curţii, să ies din umbră. Peste drum era mănăstirea, şi, în dreapta, pe un tăpşan abrupt, se vedeau câteva zeci de corturi militare, în jurul cărora nu era nimeni.

Mi-am ridicat faţa. Soarele nu mai ardea. Iarna era aproape.

Un Ford T intră pe poartă şi se opri în dreptul scărilor. Un locotenent de vânători coborî de la volan. După ce îmi aruncă o privire curioasă, se îndreptă spre intrare.

O femeie cu un palton lung cu guler de blană albă traversa strada. Un camion militar opri să o lase să treacă, dar ea nici nu-l luă în seamă. Îşi continuă drumul, ca şi cum ar fi fost singură pe lume. Sub pălărie, părul era castaniu-închis, cu reflexe roşietice. O aştepta un automobil albastru, cu roţi foarte înalte. Şoferul îi deschise portiera şi o ajută să se urce. Paltonul i se strânse în jurul picioarelor, lăsându-mă pentru o clipă să le întrezăresc forma.

– Domnule sublocotenent?

Nu m-am întors. Portiera albastră se închise, ca o cortină trasă chiar în mijlocul spectacolului.

– V-aş ruga să mă urmaţi, domnule...

– Unde?

Negoveanu îşi pusese mantaua, dar tot avea un aer zgribulit. Ţinea o mapă de piele cât un catalog şcolar, legată cu un şiret.

– Înăuntru... Cancelaria e goală...

– Mă arestaţi?

Ridică mapa la piept, ca pe un scut.

– Nu.

– Atunci? E prea frumos afară, ca să ne îngropăm într-o cameră. Soarele luminează şi veştile cele mai rele.

Automobilul albastru plecă. M-am uitat după el, până când s-a pierdut în depărtare.

M-am întors spre sublocotenent. Era o zi strălucitoare, iar, în clipa aceea, nu ştiam bine câte aveam să mai apuc.

– Veştile nu sunt chiar rele. Făcu un gest vag. N-aţi vrea totuşi să mă urmaţi? Trebuie să semnaţi... Şi n-am niciun toc de scris.

Am urcat treptele din faţa intrării. Pe poartă intrase un curier călare. Îşi legă calul de gard, după care ne salută de jos, din curte.

Negoveanu se dădu la o parte lăsându-mă să intru primul. După soarele de afară, holul era întunecat ca o peşteră.

– Pe aici. Am înaintat pe coridor. Apoi am început să coborâm. Nu mai erau ferestre. Doar lumina venită de la lămpile electrice de pe pereţi. Negoveanu băgă capul pe o uşă, după care o deschise de tot. Un militar sări în picioare din spatele unei mese.

– Repaus, caporal! Ai ceva de scris?

– Toc şi cerneală, domnule sublocotenent!

Caporalul se grăbi să-i facă loc. Negoveanu dezlegă şiretul mapei. Luă dintr-un teanc mai gros câteva coli acoperite cu scris caligrafic. Îmi arătă cu degetul unde să semnez. Am luat un toc şi l-am muiat într-o călimară cu cerneală neagră.

– Condamnarea?

– Numirea şi ordinele, domnule sublocotenent. Şi alte documente.

– N-ar trebui să le citesc?

Mă fixă fără să clipească. Nu mai părea atât de tânăr. Mi-a întins prima hârtie. Am semnat. Negoveanu îmi trecu pe rând şi celelalte coli.

– Numire? Şi ordine?

– După ce ieşim.

Suflă peste ultima hârtie. O puse în mapă şi legă şnurul, făcând două bucle.

– Mulțumesc, caporal. Poți să te întorci la treaba ta.

Caporalul îngheță în poziție de drepți. Cred că a rămas așa mult după ce ușa se închisese în urma noastră.

Pe coridor ne-am încrucișat cu locotenentul de vânători pe care îl văzusem coborând din Ford. Striga la un sergent ce se lupta cu un cuțar de lemn.

– Așteptați-mă, domnule sublocotenent. O să vă însoțesc câțiva pași.

Se auzeau uși trântindu-se, dar, în afară de santinela de la intrare, nu mai vedeam pe nimeni. O mână grijulie lipise ziare pe geamuri, aruncând coridorul în penumbră. Un alt locotenent intră, iar lumina orbitoare de afară se strecură pe lângă el. Doar pentru o clipă. Apoi ușa grea se închise, iar galbenul de ceară îmbrăcă iarăși pereții. Locotenentul îmi răspunse la salut, cercetându-mă fără curiozitate.

– Acestea sunt ale dumneavoastră. Negoveanu stătea lângă mine, cu două plicuri de pânză. I le lăsați maiorului Matheescu... Încă sunteți cartiruit la *Regal?*

M-am descheiat, strecurând plicurile în veston.

– La *Regal?*

– Hotelul *Regal.*

Ieșisem afară. Tânjisem după o gură de aer. Culorile erau atât de vii, încât păreau nefirești. Soldații de jucărie plecaseră.

– Da... În parc.

– Astăzi va fi mutat. Batalionul dumneavoastră... Fostul batalion... Își aranjă chipiul, pregătindu-se să coboare scările de parcă ar fi fost o misiune periculoasă. Ați avut noroc. Până ieri, au fost șase regimente în oraș. Acum sunt la Azuga, împreună cu toată rezerva. Dacă ajungeați mai devreme, v-ar fi băgat în corturi.

Se opri la poartă, uitându-se atent într-o parte și în cealaltă. O căruță stătea părăsită lângă zidul mănăstirii. Hamurile atârnau pe jos, îngropate într-un strat gros de frunze. Pe stradă cobora hurducându-se camionul pe care îl văzusem și mai devreme. Negoveanu îl așteptă să treacă. Apoi traversă cu pași repezi.

– Unde mergem?

Tresări. Am avut senzația că uitase de mine.

– Vă conduc până mai jos.

– Foarte bine. Dar eu unde mă duc?

– Înapoi la *Regal*. Vă strângeți lucrurile. Dumneavoastră și încă cincisprezece soldați, pe care îi veți alege. Apoi veniți aici, la mănăstire, să vă cartiruiți.

Culorile din jur se stinseseră. Eram în umbră.

– Puneți-i pe o hârtie. Pentru maiorul Matheescu. Terminați repede. Într-o oră, ar fi cel mai bine.

– Pe cine să aleg?

– Pe cine vreți. Asta a fost cererea locotenentului Costa. Generalul a acceptat-o.

– Locotenentul Costa?

– Comandantul dumneavoastră.

Câțiva metri am mers în liniște. Gândurile mi se învălmășeau în cap.

– Ce o să comande?

– O companie.

Poarta mănăstirii era aproape. Negoveanu se îndreptă spre ea.

– Ce companie, domnule sublocotenent?

Se opri. Își strânse mănușile mai bine pe degete. Nu-i plăcea să vorbească. Cuvintele ieșeau anevoios, de parcă i-ar fi fost greu să se despartă de ele.

– Batalionul lui Matheescu trece la Regimentul 55. Fără dumneavoastră și cei cincisprezece oameni. Veți fi mutați la Regimentul 61. Compania nu va fi alipită vreunui batalion, nici chiar dacă o să ajungă să aibă tot efectivul.

– Acum câți suntem?

– Cincisprezece soldați. Și doi ofițeri.

– Asta nu e companie. Nu e nici măcar un pluton.

– Deocamdată. Dar cred că lucrurile se vor schimba în timp.

– Credeţi?

Negoveanu se întoarse spre mine. Resemnat la gândul că trebuia să-mi răspundă.

– Aţi auzit de infanteria de asalt...

– *Sturmtruppen?*

Mă privi mai atent. Poate că pronunţasem corect.

– Locotenentul Costa a pomenit de aşa ceva.

– Locotenentul Costa îl cunoaşte pe general. S-au întâlnit în Germania cu mult înainte de război...

– Despre ce general vorbim?

– Generalul Scărlătescu. Colonelul pe care l-aţi cunoscut azi... Îmi văzu nedumerirea. A primit gradul doar de două zile. N-a fost timp pentru uniforme. Vor sosi curând... Poate...

– Generalul a avut ideea să facă o companie din cincisprezece oameni şi doi ofiţeri... Nu cred că înţeleg.

– Nu e nimic de înţeles.

Vocea se auzise de lângă noi. Costa ieşise din curtea mănăstirii. Purta iarăşi centura pe care i-o ştiam, pe sub mantaua descheiată.

Întinse mâna. Negoveanu căută în buzunarul de la şold şi scoase câteva hârtii împăturite.

– Domnul general...

– Mi-a spus. O să i le aduc înapoi.

Luă hârtiile fără să se uite la ele. La lumina zilei era mai palid.

– E o patrulă. Nu o companie. Asta e tot.

În ochii lui Negoveanu apăru o licărire rece.

– Soldaţii lui Hutier[1]. L-au crezut un bufon...

Se întoarse spre Costa.

– L-aţi cunoscut şi dumneavoastră?

---

[1] Generalul Oskar von Hutier. Din 1915 este transferat pe Frontul de Est. A fost primul comandant ce a aplicat pe scară largă tacticile de infiltrare (bazate pe tactici franceze şi engleze folosite înainte de Primul Război). După aceea, acestea au devenit cunoscute sub numele de „manevre Hutier".

– L-am văzut o singură dată.

– La Lichterfelde?

– Acolo e şcoala de cadeţi, domnule sublocotenent. Educaţia mea a fost mai sumară. Un an şi jumătate de şcoală militară la Postdam.

Negoveanu vru să spună ceva, dar se răzgândi. Costa se dădu deoparte.

– Îţi mulţumesc, domnule sublocotenent.

Negoveanu salută şi se îndepărtă spre poarta mănăstirii. Mergea încet, cu privirea în pământ.

– E un soldat bun. Nu pentru front. Dar nu toate luptele se duc pe front.

– Ce se întâmplă?

Costa avea buzele strânse într-o linie subţire. Ar fi putut să fie un zâmbet.

Dar nu era.

– Mă întrebi ce cauţi aici?

– Cred că da.

– Matheescu a fugit şi şi-a lăsat compania de izbelişte. Stavrescu, de la început, n-a ştiut pe unde îi e batalionul. Stavrescu a fost rănit grav, aşa că e un erou. Matheescu are mulţi prieteni. Peste o vreme o să fie şi el erou. Aşa că cineva trebuia să fie de vină pentru ce s-a întâmplat acolo. Matheescu le-a arătat pe cine să aleagă. L-ar fi luat în seamă, dacă nu erau Negoveanu şi generalul lui, care încă mai ştiu de ce parte luptă... Şi doi prizonieri austrieci.

– Şi dumneavoastră?

Nu răspunse. Se uită spre strada care trecea prin faţa mănăstirii. În poiană era şirul de corturi părăsite. Focurile dintre ele se stinseseră, şi nici măcar nu mai fumegau. Pământul rămăsese frământat de copitele cailor. O frânghie atârna între doi ţăruşi, îngropată pe jumătate în noroi.

Din curtea mănăstirii se auzi zgomot de paşi. Un călugăr apăru la poartă şi o deschise larg. Răsună vocea unui preot, dar

fu imediat acoperită de clopotul mare. O singură bătaie. Apoi alta. Dăngănitul morții.

– Unul de-al lor. După ce se termină, poate ne arată unde o să ne culcăm...

Ne-am apropiat. Pe poartă ieşea o căruță, trasă de un singur cal. Mi-am scos capela. Costa nu schiță niciun gest. Privea procesiunea cu ochii umbriți de cozoroc. Pe cer apăruseră primii nori. Vremea avea să se schimbe iar.

Trupul din coşciug era învelit cu o pânză albă. Acolo unde ar fi trebuit să fie pieptul era aşezat un crucifix mare din lemn.

– Au trebuit să-l acopere. L-au sfâşiat lupii.

– Lupi? Au coborât aşa devreme?

– Aşa zic ei.

Îl urma un cortegiu. Abia câțiva oameni, cei mai mulți în rase zdrențăroase. Nu păreau să fie călugări de la mănăstire. Alături de unul dintre ei mergea o fată. Nu avea mai mult de cincisprezece ani. Purta un cojoc negru din piele de oaie, prea mare pentru ea. Îi ajungea până la genunchi. Când ajunse în dreptul nostru, ne fixă îndelung. De sub basma îi ieşea un smoc încâlcit de păr, care-i cădea în dezordine peste față, ascunzându-i trăsăturile. Nu se vedea decât obrazul palid şi sclipirea unor ochi cenuşii.

Avea privirea unui orb. Numai că ea vedea.

Îşi ținea buzele întredeschise. Erau buzele pline şi cărnoase ale unei femei, nu ale unui copil. Încercă să zâmbească. Bărbatul în rasă o trase după el. Îl urmă ascultătoare, ca un câine. Dar se mai întoarse o dată. Am simțit arsura privirilor ei.

Am intrat în curtea mănăstirii, însoțiți de bătăile rare ale clopotului. Călugării începuseră să se răspândească. Unul dintre ei veni după noi.

– Domnilor ofițeri...

Costa îl întrerupse.

– Părinte stareț, mi-ai zis că ultima oară au fost soldați în mănăstire acum mai bine de şaizeci de ani. Şi au stat în corturi...

– Afară, în curte...

– Şi erau ruşi...

– Domnule ofiţer...

– Locotenent.

Preotul clătină din cap.

– Nu are importanţă ce sunteţi...

– Ba are. Un locotenent poate să vă rechiziţioneze caii, aşa cum au fost rechiziţionate toate echipajele din oraş. Fără scutiri. Un locotenent poate să ceară pentru hrana trupei tot ce e în cămările voastre. Poate să dea ordin să se trimită călugării în refugiu, pe la metocuri, să fie apăraţi. Mănăstirea ar rămâne părăsită, gata să fie prădată, dar măcar viețile ar fi salvate.

– Asta nu se poate! Patriarhia...

– Patriarhia e departe, părinte stareţ. Eu sunt aici.

Costa tăcu. Aştepta.

De la capătul văii ajunse sunetul înfundat al unei explozii de artilerie.

Stareţul îşi frecă nervos mâinile.

– Dacă luaţi doar vechiul grajd...

– Ne ajunge. Şi or să fie douăzeci de guri de hrănit. Stareţul tresări, dar nu apucă să spună ceva. În câteva zile, o să fie plin de răniţi şi de trupe retrase pentru refacere. Or să caute provizii şi un acoperiş deasupra capului. Noi suntem doar primii, părinte.

Stareţul îşi băgă mâinile în mânecile rasei.

– Dacă o să fie nevoie, îi vom ajuta pe toţi. Îşi coborî privirea. Până atunci sunteţi bine veniţi. O să le dau de ştire să vă pregătească odăile.

Se îndepărtă repede, spre un grup de călugări care aştepta la o distanţă respectuoasă. Costa se întoarse la poartă. L-am urmat. Cortegiul funerar nu mai era, dar pe drum urca un furgon acoperit, tras de doi cai. Pe capră era o figură cunoscută. Când se apropie, l-am recunoscut pe sergentul de la Azuga. Şi caii erau aceiaşi. Schimbase doar furgonul.

Se opri în dreptul nostru. Caii se smuciră în hamuri. Erau la fel de curaţi şi de îngrijiţi.

Cizma lungă a sergentului se aşeză leneş pe piedica roţilor. Era din piele bună, moale, şi-i ajungea până la genunchi. Sergentul scoase de sub o foaie de cort o carabină. Era Mauserul.

Costa îl prinse din zbor. Vru să-i tragă închizătorul.

– E încărcată. Sergentul aruncă un săculeţ plin. Lame noi şi cartuşe.

– Restul?

Sergentul dădu din cap. Am făcut un pas, căutând în porthartă. I-am întins pistolul.

– Mai ţine-l. Mi-l aduci împreună cu cei cincisprezece soldaţi.

M-am uitat la el. Apoi la sergent. Amândoi aşteptau. Dar nu răspunsul meu. Aşteptau să plec. Am schiţat un salut.

A strigat după mine, când deja mă îndepărtasem.

– Caporalul tău mai e?

– Bucur? Au scăpat amândoi. Şi el, şi văru-său, Simion...

Nu adăugă nimic. I-am lăsat acolo, tăcuţi şi nemişcaţi, ca două figuri dintr-un tablou.

Am coborât o potecă abruptă. După câţiva metri m-am trezit alergând spre şoseaua pietruită ce trecea pe sub mănăstire. Coroanele copacilor se uneau deasupra mea, împletindu-şi crengile. Soarele dispăruse. Un suflu îngheţat agita stratul de frunze de sub picioarele mele.

Nu am avut răbdare să rămân pe şosea, aşa că am luat-o prin curtea unei case înalte, cu multe etaje. O servitoare îmbrăcată în negru mă privi cu teamă. Se retrase de pe terasa casei. Mă urmări de la fereastră, până când am ajuns în faţa hotelului.

Nu mai rămăsese nimic din pacea care domnise acolo mai devreme. Clădirea era înconjurată cu cai înşeuaţi, căruţe, furgoane şi câteva care de artilerie. Din câte îmi puteam da seama, era un escadron întreg de călăraşi. Soldaţii intrau şi ieşeau, scoţând mobila, pe care o suiau în trei camioane militare. Un automobil descoperit, în care erau patru ofiţeri, suna din

goarnă, încercând să-şi facă loc pe lângă ele. Era zgomot. Mirosea a animale şi a fum de petrol ars.

Un şir de infanterişti cu raniţele în spate cobora scările, ducându-se spre ieşire. Afară, în parc, se strânsese ceva mai mult de o companie, iar soldaţii continuau să se adune. Unele dintre feţe îmi erau cunoscute. Făceau parte din batalionul meu.

Am urcat până la mansardă, unde dormise plutonul. Întâi nu i-am zărit printre cavalerişti ce păreau să fi împânzit toate coridoarele. Dar erau acolo, înghesuiţi lângă uşa unei cămăruţe.

– Ce se întâmplă, caporal?

– Ordin de plecare, dom' sublocotenent...

Un sergent veni de pe scări.

– Domnul căpitan Matheescu a spus să vă prezentaţi la raport imediat ce vă întoarceţi. Căută într-un teanc de scrisori. Aveţi şi poştă. Îmi lăsă un plic mototolit.

Cu gesturi mecanice, l-am desfăcut. Înăuntru era o carte poştală tipărită. Un desen simplu, ca făcut de un copil. Soldaţi dezlegând două ţărănci despletite, pe iile cărora era scris *Transilvania* şi *Bucovina*. Am întors-o, şi am recunoscut scrisul Mariei.

Fusese scrisă cu o săptămână înainte. Era un miracol că ajunsese atât de repede şi, mai ales, că mă găsise. Am citit cuvintele de câteva ori, cu toate că erau puţine. *Refugiu... Moldova... Trebuie să plecăm, mama plânge toată ziua, nu mai poate să audă bombele... Poate nu o să mai ai veşti de la mine... Casa...*

Am mototolit cartea poştală şi plicul şi le-am aruncat. Un cavalerist mă privea pe furiş.

– Bucure... Vocea îmi era răguşită.

– Dom' sublocotenent?

– Sunteţi toţi?

– Câţiva au coborât...

– Câţi sunteţi? Aici... Bucur se uită la mine. Numără-i, omule!

Ceilalți se strâseseră mai aproape. Din toate părțile ne îmbrânceau soldați necunoscuți. Eram singurii care nu se mișcau.

– Optsprezece, dom' sublocotenent.

Mi-am trecut privirea peste ei. Își țineau rănițele și puștile pe umeri, iar mâinile le spânzurau de-a lungul trupurilor. Mâini aspre, muncite. Unii erau bărbați în toată firea. Alții nu păreau cu mult mai răsăriți decât niște copii. În ochii unora încă se citea frica. Nu se ștersese nici după o noapte de somn.

Pe aceia nu-i voiam.

– Dragu, Măcin, și tu... pe tine cum te cheamă?

– Neacșu, dom' sublocotenent!

– N-am vorbit cu tine, caporal! Stancu se făcu mic. Neacșu... Luați-vă lucrurile și duceți-vă unde s-a adunat batalionul. Executarea!

Plecară și mai speriați. Dar acum și celorlalți le era teamă. De mine.

I-am luat cu mine. Am coborât până la cancelaria[1] pustie a hotelului. M-au așteptat la ușă, cât timp am răsturnat sertarele, căutând o foaie goală. Tocurile și călimara rămăseseră lângă cheile camerelor.

– Gheorghe, scrie-i aici. Toate numele. I-am așezat foaia pe un colț de masă.

– Și al dumneavoastră?

Am zâmbit, cu dinții încleștați.

– Al meu e deja scris în altă parte. Strângeam în pumn plicurile de pânză de la Negoveanu. Să fie cincisprezece. Cu tine cu tot.

Gheorghe netezi foaia. Alese un toc.

Se uitau la mine ca la un nebun. Așa mă și simțeam. În cap mi se învârteau cuvintele din scrisoarea Mariei.

– Repede, Gheorghe. După ce termini, adu-mi coala aia.

---

[1] Recepție.

Matheescu era afară. Îi zăream doar capul prin geamurile ferestrelor. Simion strigase după mine:

– Dom' sublocotenent! Unde ne duceți?

– La mănăstire... Mai departe, nu știu.

Am ieșit. Ce mai rămăsese din batalion se aliniase pe iarbă. Pe flancul drept se așezaseră soldații pe care nu-i mai văzusem până atunci. Erau vânători de munte amestecați cu infanteriști, ceva mai mult de un pluton. Crainic se băgase între ei și, după urletele lui, am înțeles că avea să-i comande.

Matheescu se uită peste umăr. M-am oprit să salut, după care i-am întins plicurile.

– Uite-l că în sfârșit binevoiește...

Îi făcu un semn locotenentului Dimitriu, care se repezi să scoată hârtiile din plicuri.

– Am venit imediat ce am terminat la pluton, domnule.

– Cu plutonul ai terminat demult! Dă-mi asta! Smulse actele de la aghiotant și le frunzări repede. Regimentul 61... Locotenent-colonel Solomon Eliescu... Îl știu... Un jidan. O să se înțeleagă bine cu celălalt dobitoc. Poate or fi și rude...

Dimitriu zâmbi, încercând să pară interesat.

– Locotenentul Costa e evreu?

– Nu el, dobitocule! Curva aia de nevastă-sa. Moarta... Matheescu se întoarse spre mine. Fiindcă veni vorba, ție ce-ți face soția, Grigorescule? În refugiu?

O clipă, timpul s-a oprit, dar după aceea am înțeles. Scrisorile erau cenzurate. Veneau și plecau deschise.

– Moldova e mai departe... De la București se mai auzea câte ceva... Gura lumii, Grigorescule... Prieteni care scriu pe front, să povestească ce au văzut. Până acum ai avut prieteni din ăștia? Nu? E timp, nu te teme.

Îi puse lui Dimitriu hârtiile în brațe. Fu gata să le scape. Matheescu mârâi printre dinți:

– Ai grijă, dobitocule. Du-le!

Gheorghe Puiu se apropiase de noi. Salută țeapăn. I-am luat foaia din mâini și i-am făcut semn să plece.

– Aia ce e?

– Lista cu soldații pe care i-am ales.

– Tu? Ce să alegi tu, dezertorule?

– Acesta a fost ordinul, domnule.

– Cine ți l-a dat? Strâmbă din buze. Dar simți că era o luptă pierdută dinainte, așa că se opri. N-are importanță. Ia-o și pe aia, Dimitriule! Vezi să nu le scapi... Dobitocule!

Se întoarse spre mine, cu un rânjet.

– Să nu crezi că s-a terminat așa. Nu te amăgi... Să te gândești bine... Când n-o să fii ocupat să te gândești la ce face nevastă-ta în refugiu!

Dimitriu era la câțiva pași de noi, aranjându-și hârtiile. Am venit mai aproape de căpitan.

– Sictir.

Rânjetul se șterse.

– Ce-ai zis? Locotenent, l-ai auzit? Dimitriu înălță privirea din hârtii.

– Ce să aud, domnule maior?

– Ce-ai zis, mă? Matheescu devenise palid.

Am vorbit la fel de încet.

– Du-te-n mă-ta. Bine ar fi să fie moartă... Am ridicat vocea. Am spus că am onoarea, domnule căpitan! Mă bucur că am fost sub comanda dumneavoastră!

– Ai auzit? Spune, dobitocule, l-ai auzit?

Locotenentul Dimitriu era statuia nedumeririi.

– Cu permisiunea dumneavoastră, domnule maior... Am luat poziție regulamentară și am salutat.

Matheescu se uită întâi la locotenent, apoi la mine. Pierduse și lupta aceea. Și știa. M-am răsucit pe călcâie, după care m-am îndreptat spre hotel. Eram ușor. Am plutit până la ușă.

– Nu s-a terminat! Ai auzit? O să te strivesc, dobitocule!

Vocea rămase în urmă.

Am încolonat oamenii şi am plecat către mănăstire. Era prima dată când vedeau străzile la lumina zilei, aşa că toţi se uitau la casele elegante pe lângă care treceam. Multe erau ferecate, cu curţile lăsate în părăsire, dar în altele se mai locuia. Poate că proprietarii plecaseră, lăsând în urmă doar îngrijitorii. Servitoarea în uniformă neagră dispăruse, dar pe balustrada terasei erau două covoare scoase la aer.

Singurul loc care nu părea abandonat era hotelul *Palace*. La uşi erau santinele. Automobile stăteau înşirate în faţă. Foarte puţine erau militare. Printre ele am zărit unul albastru, care mi se păru cunoscut. Semăna cu cel în care se suise femeia cu părul roşu. Ne-am reflectat în vopseaua lustruită, ca în apa unui lac de munte.

La mănăstire era mai multă linişte decât pe străzi. Poarta fusese lăsată deschisă, şi nu se vedea nimeni. Abia când am dat ocol bisericii am descoperit furgonul tras în colţul curţii.

Costa şi cu sergentul nu erau singuri. Trei soldaţi, pe care i-am recunoscut imediat, descărcau lădiţe cu muniţie din furgon. Alături, aşezate în ordine, erau câteva baloturi şi două lăzi lungi de lemn, prinse în chingi de tablă.

Caporalul Ilina zâmbi larg.

– Să trăiţi, dom' sublocotenent!

M-am trezit zâmbind la rândul meu.

– Ce-i cu voi, Artilerie? Ce căutaţi aici?

– Ce să fie, domnule... N-au mai ştiut unde să ne trimită, aşa că ne-a luat dom' locotenent cu dânsul. Uşor, mă, că-i rupi toartele! Îl împinse la o parte pe Tănase Bornaz şi trase o lădiţă din furgon.

Costa stătea cu piciorul pe una dintre lăzile lungi. Scria pe o foaie aşezată pe genunchi. Lângă el, sergentul aştepta, cu mâna pe scăriţa caprei. Unul dintre cai sforăi, aplecându-se să-şi frece botul de picior. Coloana noastră se desfăcu. Oamenii se apropiară, strângându-se în cerc.

Costa ridică două coli, comparându-le în lumină. Sergentul atinse cu degetul una dintre ele.

– Asta... Cu grijă, să nu curgă cerneala.

Costa suflă peste ea, după care i-o întinse. Pe cealaltă o mototoli. Varsă pe jos cerneala dintr-o farfurioară de tablă, mare cât un capac de ceas. I-o întinse sergentului, împreună cu tocul de scris.

– Pune-le bine. Data viitoare adu şi nişte cerneală roşie...

În sfârşit se uită la noi.

– Aţi ajuns.

– Cât s-a putut de repede.

Mă cercetă. Am avut senzaţia că ştia ce se întâmplase. Şi am simţit un fel de nelinişte.

Dădu la o parte poala mantalei şi îşi scoase lopata de la centură. O înfipse în capacul uneia dintre lăzile mari. Cuiele cedară, iar capacul se căscă într-o parte. Înăuntru erau puşti, aşezate pe două rânduri.

– Numai douăsprezece.

Sergentul ridică din umeri, fără să răspundă.

Costa luă una dintre arme. Avea ţeava mai scurtă decât ale noastre. O cântări în mână, după care îi desfăcu închizătorul.

– Magazie de cinci.

– Berthier, de 8 milimetri. Ca Lebelurile. Sergentul pronunţă fără greşeală numele franţuzeşti.

Costa aşeză arma la loc.

– Avem lenjerie şi ceva haine. Uniformele sunt puţine. Bocancii ajung pentru toată lumea. Când terminaţi, încercăm puştile.

Le încercasem pe tăpşanul din spatele mănăstirii. Focurile de armă răsunaseră straniu în locul acela.

Puştile erau noi. Francezii îşi înlocuiau armamentul pe Frontul de Vest. M-am întrebat cum ajunseseră la noi. Cum se pierduseră. Şi cum le găsise sergentul.

Costa le luase pe fiecare dintre ele. Apoi fusese rândul nostru.

Spectacolul nu-l mai interesase pe sergent, care plecase imediat ce-şi umpluse lăzile cu douăsprezece puşti Mannlicher

luate de la noi. N-am întrebat nimic. Gândindu-mă la felul în care apăruse o semnătură pe foaia sergentului, nu cred că vreunul dintre ei mi-ar fi răspuns.

Am cărat echipamentul în chiliile noastre. Erau două camere legate între ele printr-o uşă mare, cât să lase să treacă un cal. Podelele mucegăiseră. Uşa atârna în balamale. Dar era cald. Şi soba încă mai avea lemne alături.

– Pistolul meu, domnule sublocotenent.

I l-am înapoiat. Momentul în care mă trezisem din coşmar cu el în mână îmi era încă proaspăt în minte.

Până seara târziu ne-am curăţat armele şi ne-am obişnuit cu cele noi.

Costa cunoştea fiecare nume. Al fiecărui om din pluton. M-am întrebat când avusese timp să le audă pe toate.

Încărcasem puştile de zeci de ori. Până când degetele începuseră să se mişte singure. Auzeam vocea lui Costa, îndrumându-mi soldaţii, mereu egală, mereu la fel.

Când a tăcut, bezna se închisese peste noi ca un mormânt.

În noaptea aceea am dormit fără vise. Fără vise din care să mă trezesc urlând.

❋

Ziua următoare începuse când pe cer încă nu se întrezărea lumina zorilor.

– Avem puţină vreme, spusese Costa, înainte să ne scoată afară din curtea mănăstirii.

Am apucat-o spre munte. În jur domnea liniştea. Până şi exploziile din depărtare nu mai erau decât tunetele unei furtuni trecute. Căram cu noi lădiţe de muniţie. Dimineaţa ne-a găsit într-o poiană acoperită cu brumă, strângând cu mâini îngheţate lemnul rece al ulucelor.

Am tras până spre prânz, oprindu-ne doar să curăţăm armele şi să le lăsăm să se răcească. În urechi aveam lame de cuţit ce înaintau tot mai adânc spre creier, la fiecare împuşcătură.

Ne mişcase tot timpul, desfăşurându-ne, manevrând printre copaci, schimbând mereu ţintele. Era peste tot, lângă fiecare. Când lădiţele s-au golit, am continuat să alergăm şi să ne târâm, mânaţi de vocea lui. După-amiaza târziu, în sfârşit, s-a oprit. Începuse să se însereze. Era o răcoare umedă ce ne amorţea trupurile obosite. Mergeam în două şiruri, de o parte şi de cealaltă a potecii care ducea spre oraş.

În faţă, Ilie Simion ridicase mâna. Ne-am lăsat jos. Cu armele pregătite, îndreptate spre pădure.

Am răsucit piedica. Consumasem toată muniţia, dar ne păstrasem magaziile pline. Fusese ordinul lui Costa.

M-am dus până în dreptul lui Simion.

– Voci, domnule sublocotenent, îmi şopti.

Le auzeam şi eu. Răzbăteau de undeva din faţă, cu întreruperi. Cineva striga. În româneşte.

Costa se ridică în picioare.

– Ilina! Du-te înainte.

Am pornit şi noi, furişându-ne printre copaci.

Vocile deveniră tot mai puternice, pe măsură ce ne apropiam. Poteca se bifurca în dreptul unei stânci. Un drum continua spre vale, iar altul, mai îngust şi mai puţin umblat, ducea spre munte.

Am început să urcăm, umăr la umăr. Ilina nu se întorsese, dar strigătele păreau să se fi domolit.

După ultima curbă a potecii ne trezirăm într-o poiană. Deasupra copacilor se vedea tot muntele. Înaintea noastră era un perete de stâncă fărâmiţat, pe care se căţăraseră brazi pitici cu trunchiurile strâmbe. Chiar în mijlocul poienii, se ridica o casă din lemn. Pe acoperiş avea o cruce. Un schit.

În jurul lui se adunaseră orăşeni, amestecaţi cu călugări în haine rufoase. Niciunii nu păreau bucuroşi să ne vadă.

– Le-am oprit hora..., murmură Alradii.

– Mai bine. N-au fete de măritat. Nuţă David îşi ţinea degetul pe trăgaci.

Era una singură. Îmi sări în ochi de la depărtare. Copila de la mănăstire. Stătea deoparte, alături de bărbatul în rasă călugărească cu care o văzusem şi atunci.

Ne-am desfăşurat, închizând trecerea.

Costa cercetă coasta stâncoasă. Apoi îi spuse ceva lui Stancu. Caporalul se retrase, spre potecă, împreună cu fraţii Dănilă.

Dumitru Ilina se apropie cu puşca în cumpănă.

În poiană, oamenii se strânseseră ameninţător în jurul unui grup de trei bărbaţi. Erau îmbrăcaţi la fel, în haine negre, cu tăietură oarecum preoţească. Conducătorul lor se îndreptă spre noi. Cercul se deschise, lăsându-l să treacă.

– Dom' locotenent, raportez: vor să dea foc schitului, iar un papistaş nu-i lasă...

– Data viitoare, mişcă-te înapoi să dai raportul.

Ilina înghiţi cu greu.

– N-am putut să plec, dom' locotenent...

– Gândul lui a fost să ne apere. Să nu ardem şi noi odată cu schitul. Bună ziua, domnilor.

„Papistaşul" ne măsură din priviri. Nu avea mai mult de cincizeci de ani, dar părul îi albise complet. Era foarte brunet, cu pielea măslinie. Avea o privire de soldat, nu de preot. De fapt, în afară de o cruce ce se întrezărea prin gulerul desfăcut, nimic nu arăta că ar fi fost un om al Bisericii. Nici măcar hainele, care, de aproape, semănau mai mult cu ale unui comerciant. Unul în doliu.

– Cine sunteţi?

Bărbatul nu păru deranjat de tonul lui Costa.

– Am fost trimişi de mănăstire.

– Am întrebat cine sunteţi. Nu de unde veniţi.

De data aceasta, bărbatul se încruntă.

– Mă numesc Iosif.

– Fratele sau părintele Iosif?

– Iosif Bălan. Sunt doar un... administrator. Ca şi însoţitorii mei. Suntem veniţi de la unul dintre metocurile mănăstirii Sfântului Nicolae.

Minţea. Şi nu făcea niciun efort să se ascundă.

Costa nu se mai uita le el, ci la copila din mulţime. Iosif Bălan îi urmări privirea.

– Caporal Ilina, ce se întâmplă?

Artileristul crezuse că fusese uitat.

– Dom' locotenent, raportez: vor să ardă schitul, iar papi... domnul de aici vrea să-i oprească!

– Ai mai zis o dată.

– Atât am avut timp să aflu, dom' locotenent.

– Dacă vor să-l ardă, unde-i focul?

Avea dreptate. În poiană nu era nimic aprins. Costa ordonă trupei să rămână pe loc. Ne-am dus spre schit. Iosif Bălan veni după noi, urmat de Ilina.

Nu erau mai mult de douăzeci. Înconjuraseră cabana dărăpănată. Nu existau femei. Doar fata. Erau câţiva călugări şi mulţi bărbaţi cu feţe aspre. Costa se opri, cu carabina sprijinită de braţ. În ochii lor apăru o umbră de teamă.

– Ce-i cu voi, oameni buni?

Nu răspunse nimeni. Costa se întoarse spre caporal.

– Zi, Dumitre, cine vrea să ardă schitul?

– Nu e schit! Aici nu mai e lăcaş sfânt!

Se auziră murmure. Vorbise unul dintre călugări. Costa îşi îndreptă privirea spre el.

– Şi pentru asta trebuie să ardă?

– Aşa se cade. Iar armata nu are nicio treabă aici.

Vocile se ridicară. Fără să-mi dau seama, am prins mai bine puşca. Costa se apropie de schit.

Căuta ceva. Am avut senzaţia că ştia foarte bine şi unde trebuia să găsească.

– E război. Armata are treabă oriunde! Aş fi vrut ca vocea să nu-mi sune străină în propriile urechi.

Se întorseseră către mine, părăsindu-l pe Costa. Iosif Bălan fu încadrat de însoțitorii săi.

– Schitul e proprietatea mănăstirii, și niciunul dintre voi...

– Nu-i adevărat! Schitul a fost ridicat de fratele Inochentie, fără voia mănăstirii, cu banii strânși de la lume! Mulțimea murmură iarăși.

– Inochentie a coborât doi ani la mănăstire pentru închinăciune și ajutor. Nu s-a dus la lume...

Vocile izbucniră furios. Soldații din companie stăteau înșirați la nici zece metri de noi.

– Strânge trupa.

M-am uitat mirat la Costa. Apoi i-am făcut semn lui Bucur. Compania se mișcă.

– Plecați? Bălan nu părea nici mirat și nici neliniștit. Era obișnuit să-și controleze emoțiile.

– Da. Ar fi bine să veniți cu noi.

– Dacă plecăm, vor pune foc.

– Și crezi că așa îi opriți? Dacă nu pun acum, or să se întoarcă la noapte. Schitul o să ardă.

– Acum au mințile tulburate. Mai târziu, vor vedea limpede. Sunt încredințat de asta.

Iosif Bălan zâmbi. Era obișnuit să-și controleze emoțiile. Dar știa să le și simuleze.

Costa ocoli schitul. M-am luat după el. Mulțimea se deschise înaintea noastră.

Am simțit o privire.

Fata se eliberase din strânsoarea călugărului. Era singură, chiar dacă stătea în mijlocul lor. Ceilalți se țineau departe de ea.

Costa se oprise în dreptul ușii, la care duceau două trepte făcute din bolovani așezați unul peste celălalt. Întâi mi s-a părut că piatra avea o culoare mai închisă. Apoi am distins petele. Erau până sus, sub acoperiș. Iarba pe care călcam căpătase o nuanță întunecată. Geamul ușii fusese spart, iar cioburile

împrăştiate nu aveau nicio strălucire. Sângele se închegase pe ele, ca o vopsea.

Frigul alungase muştele. Dar nu şi mirosul. Nu mai era proaspăt. Era doar un iz amar şi greu. Nu fusese numai sânge, ci şi fiere. Frică. Sau altceva, mult mai murdar şi mai greu de numit. Aveau dreptate: era un miros ce nu putea să piară decât mistuit de flăcări.

Şi ar fi trebuit să-i ajutăm şi noi să pună focul.

– Ai spus ceva, domnule sublocotenent?

– Să plecăm... Haideţi să plecăm, domnule.

Costa răsturnă cu vârful bocancului o piatră. Sub ea, sângele băltise, întărindu-se ca o gheaţă neagră. Stomacul mi se strânse.

Costa întinse mâna spre peretele de lemn. Se opri, înainte să-l atingă.

– Cine v-a adus? Se uită peste umăr la călugărul care vorbise. Tu?

– Am venit singuri. Nu ne-a adus nimeni. Răspunsese unul dintre bărbaţii fără vârstă. Era îmbrăcat în haine groase şi avea ghete ţintuite cu fier.

– Aţi venit aşa, toţi deodată? Privirea lui Costa ocoli fata şi se fixă asupra călugărului de lângă ea. Pe tine cine te-a adus?

– E pustnic de aici. Şi-a făcut sălaş în munte. Mai sus... Vorbise acelaşi bărbat. Faţa brăzdată de riduri era arsă de vânt.

– L-am întrebat pe el.

– N-o să vă răspundă.

– De ce, e mut?

– El nu. Doar fiică-sa. Fratele Leonida a făcut jurământ de tăcere. Pentru iertarea păcatelor.

Fata stătea la câţiva paşi de noi. Era îmbrăcată în haine bărbăteşti. Atârnau larg pe ea, lăsându-i gâtul descoperit. Pielea i se înroşise de frig. Ar fi putut să fie un copil. Însă nu era. Ar fi putut să fie frumoasă. Dar nici asta nu era. Pofta din ochii ei mă îngreţoşă mai mult decât sângele de pe pereţii schitului.

– Nu-i în toate minţile. E blestemul lui. Tot ce i-a rămas după ce i s-a prăpădit familia.

– Sunt multe blesteme aici.

– Sunt multe vorbe, domnule ofiţer. Şi oameni neştiutori, care se sperie de lucruri pe care nu le înţeleg.

Iosif Bălan îşi trecu palma peste una din bârnele schitului.

– S-a uscat... O găleată cu apă, una cu var, şi n-o să mai fie nimic.

– Asta spui tu, popă! Aşa ai spus şi când s-au prăpădit ceilalţi!

Vorbise unul dintre pădureni. Vorbele lui treziră ecou. Se auzi un nume: Paisie. Fratele Paisie.

Începeam să înţeleg. Cortegiul funerar care ieşise din curtea mănăstirii. Călugărul sfâşiat de lupi.

M-am uitat la peretele împroşcat cu sânge.

– N-au fost lupi. Oricâţi ar fi fost de mulţi, n-aveau cum să lase aşa ceva în urmă...

Vorbisem tare. În jur se făcu linişte. Spusesem cuvintele pe care nu voiau să le audă. Dar nu mă puteam opri.

– Lemnul ar fi fost zgâriat. Ar fi fost urme... Aici nu e nimic. E doar prea mult sânge.

Pomenise despre mai mulţi... Nu se putea... Nu în acelaşi loc.

– Decât dacă era dinainte... şi nimeni nu a curăţat...

– N-a apucat! Pentru asta se întorsese Inochentie! Trimis de ei! Călugărul arătă spre Iosif Bălan. Apă şi var, cum a zis! Am găsit găleţile în potecă. Lângă ele se afla capul lui Inochentie, iar trupul era la uşă! Urmele fiarelor sunt de jur împrejur, între copaci... până sus, pe cărare... Spre munte... Peste tot, numai semne de gheare şi pământ răscolit! Haita a înconjurat locul, dar nu s-a apropiat. Unul singur dintre ei a coborât. Era la amurg, pentru că Inochentie s-a ferit de întuneric. A plecat la amiază de la mănăstire. La vremea asta se lasă noaptea repede. Acum abia-i trecut de patru ceasuri, şi nu se mai vede în pădure...

Toți fură străbătuți de un fior. Câțiva se uitară în jur de parcă abia atunci își dădeau seama. Călugărul nu-i luă în seamă. Privirea lui se mută către Iosif Bălan.

– M-am întâlnit cu el în vale. Ducea două găleți, una cu var și una cu apă. Mi-a spus că a luat și apă, pentru că îi era frică să coboare până la pârâu. Când s-a făcut noapte și n-a trecut înapoi, m-am dus la mănăstire după ajutor. N-a vrut să vină nimeni cu mine. Nu i-a lăsat! Scuipă cuvintele, cu ochii la Iosif Bălan. M-am întors și am luat pe cine am găsit în drum. Sunt toți șase aici. Oricare dintre ei poate să povestească... Când am trecut pârâul, am dat foc la crengi de brad și le-am lăsat aprinse pe marginea cărării. Să ne luminăm drumul în urmă... Dumnezeu a fost cu noi, și prin mila lui am ajuns la schit. Când am găsit rămășițele lui Inochentie, am plâns. Și, Domnul să mă ierte, n-am plâns pentru el, ci pentru sufletul meu și al nevinovaților pe care îi adusesem. Pentru că ce-l omorâse pe Inochentie era încă aici.

Ultimele cuvinte veniră ca o suflare înghețată.

Costa se apropie de călugăr. Îl privi cu capul aplecat într-o parte. Fața călugărului se făcu și mai albă.

– N-ai văzut nimic.

– Am auzit... Mulțumesc Domnului că n-am văzut.

Un moment nu se întâmplă nimic, apoi se auzi vocea lui Bălan:

– Sperie oamenii degeaba! Era noapte... Găsise o căpățână în mijlocul drumului... În jur era vânzoleala fiarelor pe care le alungase...

Tuși. Un sunet uscat, care mă făcu să mă gândesc la boli vechi.

– Duceți-vă acasă, oameni buni! Cu foc nu o să alungați frica. Rugați-vă lui Dumnezeu să ningă mai repede, să se mute haita în altă parte. Sau să se împrăștie.

– Nu haită de lupi am auzit noi!

– Nici n-am zis asta. Cu un hoit alături și spaimă în oase, auzi multe altele...

Se întoarse spre ceilalți.

– Dacă vreți să-l ardeți, ardeți-l! Măcar așa, până la primăvară n-o să vină nimeni să stea aici, în calea lupilor. Și, după aia, dacă mai e trebuință, îl clădiți la loc...

Costa arătă spre cărare.

– Unde duce?

În locul călugărului răspunse unul dintre pădureni.

– În poteca mare... După aia, tot până jos, între case...

– Coborâm pe aici. Vii, domnule Bălan?

– Eu nu fug.

– Lasă-i să-și pună focul. Dacă o să le pară rău, la mănăstire or să-și caute iertarea.

Iosif Bălan încercă să-i prindă privirea. Numai că Paul Costa se întorsese cu spatele. Un singur ordin. Oamenii se încolonară. M-am străduit să nu mă uit spre peretele schitului.

Auziseră tot. Armele erau îndreptate spre copacii aflați de o parte și de cealaltă a cărării înguste.

Mulțimea se sparse în fața noastră. Călugărul făcu o cruce peste noi.

– Înainte, Ilie. Pasul mai mare.

Vorbisem încet, temându-mă că vocea avea să mă trădeze.

Costa însă se oprise. Îi împinse din calea lui și se duse la fată. Fratele Leonida vru să o țină, dar copila se smuci. Se uită la Costa cu ochii lipsiți de viață ai unei păpuși.

– Lăsați-o, domnule! Nu-i întreagă la cap...

Nu mi-am dat seama cine vorbise.

Costa întinse mâna. Ceva se schimbă în expresia ei. Tot trupul ascuns sub grămada de haine se încordă, așteptând. Vârfurile degetelor lui Costa ajunseră la câțiva milimetri de obrazul ei. Încă o mișcare și ar fi atins-o. Dar Costa nu o făcu.

Pentru Iosif Bălan nu mai era nimeni acolo, în afară de Costa și de fată.

– Domnule locotenent?

Se desprinse. Păru că se reîntoarce de undeva, de departe.

– Artilerie! Du-te înainte, până dai de cărarea aia mare...

– 'Nțeles, dom' locotenent!

Mâna lui Costa se așeză pe ulucul Mauserului. Fata nu mai exista. Plecă.

M-am adresat lui Bălan

– Încă mai e timp să veniți cu noi.

Se despărțiseră iarăși. De o parte, Iosif Bălan cu însoțitorii săi, și, de cealaltă, mulțimea amestecată.

– Rămân. Iosif Bălan îl privi pe Costa cum se îndepărta. Dar o să vă caut. Să vă mulțumesc... Unde sunteți încartiruiți?

– La mănăstire. Singurii pe care i-au primit...

– Ați fost până la amiază. Când am plecat, era plin de soldați.

M-am gândit la chinurile starețului.

– O să vă caut, domnule ofițer.

Cuvintele răsunară ca o amenințare. Am grăbit pasul până când am ajuns compania din urmă. Costa era în capul coloanei. Nu se întoarse, așa că nu văzu fata care îl urmărea din mijlocul potecii.

Când am ajuns în oraș, afară era întuneric. Bălan avusese dreptate. Pe toate străzile erau căruțe și automobile militare. Între corturile din fața mănăstirii ardeau focuri noi.

Santinelele ne-au oprit la poartă. Mănăstirea semăna cu o cazarmă. O patrulă călare ieși pe lângă noi.

În dreptul chiliilor ne aștepta furgonul cunoscut. În beznă, semăna și mai mult cu un dric. Caii sforăiră ușor, clătinând sacii agățați de boturi. Sergentul îi mângâie, liniștindu-i.

– L-am adus pe maiorul Brătescu. S-a pierdut de ai lui și n-avea unde să doarmă.

Costa dădu din cap. La ușă aștepta o altă ladă lungă.

– Ultimele. Vreau lada.

Oamenii erau înțepeniți de oboseală și de frig. A durat până am strâns Mannlicherurile rămase și le-am băgat în furgon. Înăuntru se vedeau câteva baloturi prinse cu sfoară. Aș fi vrut să desfac unul. Dar sergentul era prea aproape.

Când am coborât din furgon, mi-a întins două sticle rotunde.

– Să vă alunge frigul din oase... Mai sunt şase, înăuntru. Sau mai puține, că i le-am dat maiorului.

Cred că atunci a zâmbit. Sau poate puțina lumină îi căzu strâmb pe față.

Maiorul Brătescu era doctorul ce îmi îngrijise rana la Azuga. Adormise cu capul pe singura masă pe care o aveam. Îşi ținea mâna pe o sticlă pe jumătate goală. Costa i-o desprinse dintre degete, şi-i puse dopul.

– Mai e caldă mâncarea. Lasă-i întâi să mănânce.

Sergentul mână oamenii în camera de alături. Prin uşa deschisă venea un miros care mă făcu să-mi simt stomacul şi mai gol.

– Va tutuieşte... Cine e? Prieten dinainte de război?

Costa ridică *Universul* de pe masă. Era deschis la pagina cu listele căzuților.

– Mai demult a fost ordonanța mea. Am cerut să-l mute la partea sedentară. M-am gândit că o să-mi fie mai de folos.

– E şi el în compania asta?

– Sergentul Petrea nu mai are comandanți din septembrie, de când s-a oprit ofensiva. De atunci merge unde merg şi eu. Nu are companie. Şi nici regiment.

Îndoi ziarul, ca să-l poată ține mai bine.

– Înainte de război a fost învățător.

Îmi venea greu să mi-l închipui altfel decât în uniformă. Şi mai greu aş fi putut să mi-l închipui înconjurat de copii. Dar nu am spus nimic.

– Asta îmi aduce aminte că avem nevoie de sergenți.

– Ce sergenți, domnule locotenent?

– Mă gândeam la Bucur şi la Simion.

– Sunt caporali, domnule...

Colțurile gurii i se ridicară, dezgolindu-i dinții. Un fel de zâmbet. Mi-am dat seama că nu aveam să mă obişnuiesc niciodată cu el.

– Caporali mai avem... E Stancu, din plutonul dumitale...

– Stancu e bun. Dar nu este decât caporal.

– Şi mai e artileristul... O să fac hârtiile. Să le aibă Negoveanu mâine.

Sergentul Petrea se întoarse. Se opri la geam. Afară se auzeau paşi grei şi voci.

– Ne pun de gardă?

– Nu ştie nimeni că sunteţi aici. Eu n-am spus. Şi nici sublocotenentul ăla de la divizie.

Costa făcu flacăra lămpii mai mică. Doctorul oftă în somn. Sergentul se uită la mine.

– Batalionul în care aţi fost... L-au refăcut cu Regimentul 55?

– Da. De ce?

– Vă cheamă Grigorescu? Mihail Grigorescu?

– Da, sergent. De ce?

– V-au trecut la „căzuţi". În coloana a doua, la mijlocul paginii.

Întâi n-am înţeles. Apoi am luat ziarul din dreptul lui Costa. L-am deschis pe toată masa, şi am tras lampa mai aproape.

– Unde?

Sergentul Petrea bătu cu degetul peste unul dintre rândurile mărunte.

Cerneala proastă se îmbibase în hârtie, iar literele îşi pierduseră forma. Mi-am citit numele. O dată. Apoi încă o dată. Aşa cum poate că făcuse şi Maria.

Maiorul mormăi. Îşi scuturã pagina de ziar de pe dosul palmei.

Pleca în refugiu. Matheescu ştiuse.

– Aveţi pe cineva acasă, domnule?

Acasă... Am ascultat cuvântul. Am ridicat din umeri.

Costa apucă sticla de coniac din faţa maiorului. Luă o înghiţitură lungă, apoi mi-o întinse. Am băut. N-am simţit niciun gust. I-am dat sticla sergentului.

– Pot să trimit o telegramă pentru dumneavoastră. Au rechiziționat oficiul, și-i știu pe neisprăviții ăia.

Petrea aștepta. Mintea îmi era mai departe golită de gânduri.

– Spune-i adresa. Sticla ajunsese la Costa. Mi-o dădu iar.

Coniacul începea să aibă gust.

Acasă...

– Strada Triumfului, la 66... La București. O cheamă Maria Grigorescu.

Sergentul se aplecă după lădița de lemn de la ușă. Era ceva pe capac. Un chipiu. Mi-l aruncă pe masă, apoi ieși. Câteva clipe mai târziu, se auzi tropotul cailor.

Mi-am pus chipiul. Se potrivea, chiar dacă bandajul mi-l ridica pe vârful capului. Costa își scoase mantaua, apoi hamul. Le agață de spătarul scaunului. Am băut. Coniacul îmi arse stomacul. De acolo se împrăștie în tot corpul.

Îi auzeam vorbind, în încăperea de alături. Mirosea a chiftele.

– De două luni mănânc chiftele în fiecare zi. În zilele în care mănânc.

Era vocea lui Costa. Sau nu. Mă lăsasem pe spate, cu chipiul peste ochi. Era întuneric. Era bine.

Acasă... Ce naiba mă aștepta acolo?

Eram atât de obosit. Pași... Apoi sunetele se stinseră treptat, până când dispărură de tot.

Când m-am trezit, în încăpere era înăbușitor de cald. Am deschis ochii. Aveam gura uscată. Mi-am dus mâna la piept. Încă mai aveam mantaua. Am descheiat-o și mi-am scuturat-o de pe umeri.

Chipiul era pe masă, în fața mea. Întâi, nu l-am recunoscut.

– A înviat! Maiorul veni din spate și se lăsă să cadă pe scaun. Te invidiez. Mie îmi trebuie o sticlă întreagă să adorm așa.

Se aplecă peste mine. Îmi desfăcu bandajul. În urechi aveam un vuiet.

– Stai jos... Mă apăsă pe frunte. Arată bine. O să ai o cicatrice de toată frumusețea.

Îmi reveneau în minte lucrurile care se întâmplaseră. Mi-am mişcat falca, întrebându-mă dacă puteam să vorbesc.

– Ar fi bine să băgați ceva în gură. Cât mai e... Rânjetul lui Nuță apăru în dreptul lămpii cu gaz. Am lăsat porție pentru dumneavoastră, dar trebuie să fac de pază cu baioneta scoasă...

Nu găseam ceasul în buzunarul vestonului. Degetele mi se tot încurcau în nasturi. Am tuşit. Nu mi-am recunoscut vocea.

– Cât am dormit?

– Un sfert de oră. De când m-a trezit Paul.

M-am ridicat.

– Du-te, Nuță! Vin imediat.

– Cum ziceți dumneavoastră... Dacă se răceşte, nu mai e mare brânză de mâncarea popească. E de post...

M-am dus la fereastra din spate şi am deschis-o. Dedesubt se căsca un gol. Încăperile erau în colțul zidurilor ce împrejmuiau mănăstirea. Un zid de fortificație. Aerul îmi îngheță plămânii. Simțeam în întuneric mişcarea copacilor. Începuse să bată vântul.

– S-a lăsat frigul. Măcar avem lemne.

Am închis geamul. Mă trezisem de tot.

– Unde-i locotenentul?

– La vecinii de ocupație. Călăraşi, şi două companii de la Regimentul 50 infanterie. Sanitarii mei au ajuns abia acum. Până mâine o să le înghețe fundurile în curte.

Luă sticla goală de coniac şi o înclină, uitându-se pe fund. Ultima picătură se scurse într-un pahar de sticlă verzuie.

– A trebuit să împart... Altfel venea cavaleria peste noi. Aşa, bravii noştri dorm în grajduri.

– Şi aici tot grajduri au fost.

– Au fost... Nu mai sunt. E o deosebire. Una cu duşumea pe jos şi sobă încinsă.

Începeam să mă întreb cum mă doborâseră trei guri de coniac. Aş fi vrut să miros sticla goală, să văd ce fusese înăuntru,

dar am renunțat. Cineva bătu la uşă. Am deschis. În prag stătea un soldat zgribulit, îmbrăcat numai în veston. Salută cu capul băgat între umeri. Dacă şi-ar fi descleştat falca, probabil că dinții i s-ar fi spart în gură de la clănțănit.

– Dom' locotenent m-a trimis să vă spun să vă pregătiți de baie de curățenie.

Fugi înainte să răspund. M-am uitat lung după el.

– Floreo!

Proaspătul sergent apăru în cadrul uşii dintre încăperi. Pentru el nu era atât de mare.

– Mergem la baie. Luați-vă briciuri.

– Aş zice că nici dumitale nu ți-ar strica.

Mi-am trecut palma peste obraz.

– Am pierdut toate lucrurile, domnule maior. Ieri m-am ras cu ceva mai rău decât baioneta şi, ca să fiu sincer, n-aş vrea să mai încerc o dată.

Se duse în colțul camerei. Luă o geantă de piele maronie şi scotoci înăuntru. Scoase un brici mic, cu mâner de lemn.

– Nu ştiu dacă e mai bun ca baioneta. Când am rămas fără bisturiu a trebuit să operez cu el. Era prin toamnă... Vezi dacă mai e ascuțit, şi, înainte să te bărbiereşti, varsă nişte coniac deasupra.

– Domnule maior, mi-ați salvat viața!

– De aia m-au adus aici. Şi slăbeşte-mă cu gradele! Zi-mi Doctore, ca toată lumea.

Mă simțeam mai bine. După ce am mâncat ceva, m-am simțit şi mai bine. Nuță David a împărțit coniacul, trecând cu sticla pe la soldați, cu un aer solemn. Oamenii îl sorbiseră din cănile lor de tablă, plimbându-l cât mai mult prin gură.

„Baia" era o magazie de lângă bucătăria mănăstirii, unde se trăsese apă printr-un jgheab de lemn. Dar apa era fierbinte şi din belşug. Mi-am spălat lenjeria cu un săpun care mirosea a câine ud, după care m-am ras. Gândurile încercau să iasă la suprafață, dar nu le-am lăsat. N-ar fi folosit la nimic.

Când m-am întors, Costa era singur. Stătea pe scaun, cu picioarele întinse. Mantaua zăcea aruncată pe jos. Fuma o țigară scurtă și groasă.

– A ajuns mâncarea?

– Da, domnule.

– E bine. Să mănânce și să se spele oricând se poate. Chiar dacă sunt sătui sau curați. Nu se știe cât o să dureze.

– O să țin minte, domnule.

Suflă fumul spre tavan. Tocul pistolului îi atârna peste marginea scaunului. Era desfăcut. Probabil că nu-l încheia niciodată.

O explozie îndepărtată făcu zidurile să tremure. Am ridicat capul, de parcă aș fi putut să văd valea prin perete.

– Îmbracă-te. Ne așteaptă Doctorul.

Hainele atârnau pe mine. Nu-mi legasem șireturile bocancilor. Își puse mantaua, și-mi aruncă chipiul.

– Unde mergem?

– Să luăm mâncare și băutură rechiziționată. Ai altă manta?

– Nu.

– Atunci o să fie bună asta. Ajunge uniforma Doctorului pentru toți trei.

– Scot compania, domnule?

Strivi țigara pe tăblia mesei.

– Nu suntem invitați. Cu o companie întreagă o să fie mai greu.

Stăteam în mijlocul încăperii, fără să mă mișc. Fără să înțeleg.

– Grăbește-te. I-am dat ordin lui Bucur să aibă grijă de ei, cât lipsim.

Lucrurile mele erau ude. Mi-am pus vestonul direct pe piele. Când am ieșit, frigul mă pătrunse imediat.

Costa mergea cu pași mari. Umbrele ni se lungeau la picioare, mutându-se dintr-o parte în cealaltă când treceam pe lângă focurile aprinse. Lumina lor se întindea pe ziduri, până

la cupolele bisericii. În curte se înghesuiseră furgoane fără cai, din care nimeni nu apucase să descarce bagajele. Vedeam ofițeri în uniforme de infanterie și de cavalerie, dar puțini soldați. Cei care erau se refugiau spre orice cotlon liber care mai era de găsit, încercând să fure un ceas de odihnă la căldură.

Maiorul ne aștepta îmbrăcat în uniformă de gală.

– Hai, copii, că nu mai intrăm!

– Unde-i?

– La *Palace*. Averescu era la Câmpina, și s-ar putea să pice și el. Face frontul... Mâine ar trebui să fie la Azuga, așa că e în drum.

Doctorul mă măsură cu atenție.

– Văd ca briciul a fost bun. N-ai altă uniformă?

– N-are. E nouă. O să meargă.

– E tăvălită.

Doctorul se duse spre unul dintre furgoane. Se cățără înăuntru și deschise un cufăr.

– Am o cămașă... E mică, dar n-o să se vadă pe dedesubt. Aș avea și un veston bun... Numai că nu se potrivesc gradele...

– Mulțumesc, domnule. Am și așa destule necazuri.

– Ești pe front. Ce alt necaz mai ai?

Mi-am scos mantaua și vestonul. M-am îmbrăcat în grabă cu cămașa. Începeam să tremur.

– A fost un popă, cât erați la baie... Sau poate nu era chiar popă...

M-am întors.

– Știi cine e? Doctorul îmi dădu chipiul.

– Ce voia?

– N-a zis. Îl cunoșteau soldații.

Costa nu spuse nimic. În timp ce mă încheiam, privirea îmi căzu pe catarama centironului lui. Reflecta lumina focurilor. Un om își dorise să aibă ceva prețios cu el. Sau fusese un dar, înainte de plecare. Era mort, iar centironul cu cataramă de argint ajunsese pradă pentru cel care îl ucisese.

– Soldatul ăla gras l-a făcut papistaş. Asta după ce a plecat. A spus că...

– O să se întoarcă. Costa îşi împinse tocul Mauserului spre spate, până când dispăru, acoperit de manta.

Doctorul se uită de la unul la altul.

– V-aţi luat arme.

Am bătut cu palma peste buzunar. Unde era pistolul.

– N-o să le placă. Le aduce aminte că cineva stă să năvălească peste ei.

Închise furgonul. Trebui să trântească uşile de două ori. Zgomotul răsună în noapte.

La poartă ardea un foc. Fumul se ridica spre bezna de deasupra. Postul de gardă era lângă o pompă de apă învelită în paie. Am văzut o santinelă şi în clopotniţă.

Un sergent ne ieşi în faţă. Salută, fără să se dea la o parte.

– Îmi pare rău, dom' maior... Consemnul e să nu iasă nimeni până dimineaţă.

Răspunse Costa.

– Ştiu. Dar dânşii trebuie să treacă. Pe mine mă duci la căpitan. Cum îl cheamă, domnule maior?

– Drăghina. Şi nu e căpitan, e locotenent-colonel. De la 50 infanterie.

– Mulţumesc, domnule maior.

Costa vorbise peste umăr. Pe figura sergentului trecu o umbră. Am avut senzaţia că se clătina, ca şi cum ar fi ameţit dintr-odată.

– Domnule locotenent, nu trece nimeni. Şi vocea i se schimbase. Era nesigură. Ăsta e consemnul.

Santinela îşi ridică puşca.

Trecură câteva secunde fără să se întâmple nimic. Apoi Costa spuse:

– Vă prind din urmă.

Santinela căută un semn la sergent. Faţa îi era încă roşie de la căldura focului.

– Duceți-vă!

Am pornit spre poartă. Maiorul Brătescu mă urmă.

– Nu mă aşteptați.

Întunericul de pe stradă ne înghiți. Abia dacă distingeam macadamul pe care călcăm. În niciuna dintre casele pe lângă care treceam nu ardeau lumini. Oraşul părea abandonat.

Liniştea începea să fie apăsătoare.

– Locotenentul a spus că nu suntem invitați.

Doctorul râse scurt.

– De ce ne-ar chema pe noi?

Un sunet, în spate. De parcă ceva s-ar fi târât pe caldarâm. Foarte aproape.

M-am întors, încercând să străpung întunericul.

– Ați auzit?

– Ce să aud?

M-am oprit. Doctorul veni lângă mine. Am băgat mâna în buzunar, apucând Steyerul. Doctorul se uită în jur.

– Nu-i nimic. Vreun câine flămând. Sau o mâță. Toți sunt fugiți, şi nu mai are cine să le arunce de mâncare.

Am plecat mai departe. Acum însă mergeam pe mijlocul străzii.

– M-ai speriat.

N-am răspuns. Pândeam. Doctorul mă apucă de cot. Aş fi vrut să-l dau la o parte. Încă mai țineam pistolul. Şi voiam să am brațul liber.

– L-au făcut general pe Scărlătescu. Asta sărbătoresc. Drăghina nu-l înghite pe Scărlătescu. Aşa că ofițerii regimentului nu au primit învoire să se ducă. Ciocoisme...

Din nou am auzit sunetul. Dar mai depărtat. Atât de slab, încât după o clipă eram convins că nu fusese decât în imaginația mea.

– Ar fi trebuit să coborâm pe lângă mănăstire. Erau focuri lângă corturi. Şi drumul parcă e mai scurt.

– E mai scurt. Dar am fi mers de la o santinelă la alta.

– De când îl cunoaşteţi pe locotenent? Nu voiam să las tăcerea să-şi facă loc. Trebuia să vorbim. Să facem zgomot.

– De când a intrat în rahat.

Doctorul îmi dădu drumul braţului.

– În septembrie a pierdut aproape tot plutonul. În acele zile încă se mai credea că războiul o să fie o plimbare, ca-n nouă sute treisprezece.... Într-o dimineaţă au deschis asaltul şi, când s-a luminat, s-au trezit că se uitau în gurile mitralierelor. Când au adus răniţii, Costa a venit cu ai lui. Ridicasem trei corturi pe malul unei gârle. Erau raţe peste tot şi o grămadă de ţânci stăteau să caşte gura la noi. Trebuia să gonim raţele ca să luăm apă de fiert, pentru bandaje. Altceva n-aveam. Cârpe şi apă. Restul se terminase. Nu mai aveam nici feşe. Într-o oră, Costa a adus tot ce lipsea. Nu ştiu de unde le-au furat, el şi cu sergentul ăla al lui...

Ridică din umeri.

– De atunci ne-am tot întâlnit... Uneori, mai împărţim un coniac. Ca astă-seară... Dar nu ştiu ce-i cu el şi nu mă interesează. Mai multe ştiu despre taică-său, pe care nu l-am cunoscut...

– V-a povestit el?

– Costa? Eşti copil?

Am simţit că ar fi preferat să tacă.

– Atunci?

– A fost un cartofor. Când nu pierdea la masa de joc, creştea cai de rasă. Acum vreo zece ani şi-a zburat creierii. În buda unui cazinou... S-a scris despre el în toate gazetele. Sau, cel puţin, aşa am auzit. Eu nu le citesc.

Parcă înaintam printr-o galerie de mină. Dispăruseră până şi umbrele. În jur nu mai erau decât nuanţe de negru.

– A murit şi şi-a lăsat familia pe drumuri. După el potopul... Doctorul scoase un mic chicot, care însă răsună ca un horcăit.

– Familie?

– O văduvă şi doi copii. Paul Costa şi soră-sa.

Îmi venea greu să mi-l închipui pe locotenent în mijlocul unei familii. Mi-am adus aminte ceva ce spusese Matheescu.

– Costa a avut o soție? Am înțeles că a fost însurat. Iar ea ar fi murit.

– De asta nu știu nimic. E treaba lui...

Sunet de pași. Un corp greu. Mare. Trecu pe sub crengile copacilor pe care nici măcar nu-i vedeam, rupându-le. Respirația mi-a înghețat pe buze. Am încremenit.

Sunetul se mută dintr-o parte în cealaltă, făcându-mă să mă rotesc în loc. Scosesem Steyerul și-l strângeam atât de tare, încât aș fi putut să-l îndoi. Dacă trăgeam, poate că flacăra ar fi făcut lumină. Chiar și numai pentru un moment.

M-am aplecat spre maior.

– Aveți armă?

Îmi răspunse cu o șoaptă abia auzită:

– Sunt doctor, omul lui Dumnezeu!

Traversă prin fața noastră. Cadența pașilor nu era omenească. Se mișca rapid, dar fără să se grăbească. Și fără să se ferească de noi. În minte mi-a năvălit imaginea unui perete de lemn îmbibat cu sânge. Am avut nevoie de toată stăpânirea să nu o rup la fugă. Poate mă temusem că picioarele puteau să mă trădeze. Sau poate știusem că pașii aceia m-ar fi prins din urmă, oricât de repede aș fi alergat.

M-am lăsat jos, trăgându-l pe doctor după mine. Voia să vorbească. I-am acoperit gura cu palma.

Am ridicat pistolul.

În întunericul dinaintea noastră, sunetul s-a oprit. Ecoul lui continuă în creierul meu. Apoi cred că m-am gândit că cineva sau *ceva* se uita la noi.

Am așteptat. Îl sufocam pe maior. Mâna care ținea pistolul ațintit spre golul negru din față se clătina. N-aș fi fost în stare să apăs pe trăgaci.

Dar nu se întâmplă nimic.

Senzația că ceva era acolo s-a stins dintr-odată. Pistolul se făcu prea greu. Mâna mi-a căzut.

Doctorul se desprinse din strânsoare, încercând să se ridice.

Alte zgomote începeau să ajungă la noi. Neclare şi îndepărtate, dar obişnuite. Zgomotele venite din tabăra de lângă zidurile mănăstirii. Până în clipa aceea, întunericul parcă le înghiţise.

– Domnule maior...

Doctorul se aplecă într-o parte. Vomă îndelung, cu spasme. Mirosul de alcool îmi umplu nările. L-am atins pe umăr, în timp ce nu scăpam din priviri drumul. Ce reuşeam să văd din el.

– Sunt bine.

Se ridică. M-am dus după el. Se ţinea de un gard de piatră. În spatele lui, probabil că era o casă. Doctorul îşi căută în buzunare. Într-un târziu scoase o batistă mare cu care se şterse la gură.

– Mai aveai puţin şi mă omorai.

Vorbea în şoaptă. Parcă stătea din nou sigur pe picioare.

– Îmi pare rău.

Mototoli batista şi o aruncă peste gard. Înflori pe jos. O pată mai deschisă la culoare.

– S-a dus?

– Cred că da.

– Eşti sigur?

N-am răspuns imediat. Am inspirat adânc. Aerul era bun. Gustos.

– Da.

Doctorul încercă să meargă, dar genunchii se frânseră sub el. Ar fi căzut dacă nu l-aş fi prins.

– Trebuie să plecăm.

– Să ne întoarcem? Vocea i se frânse.

– Nu. Mergem înainte. Mai jos e lumină... Şi case locuite...

– Unde naiba e toată lumea? Au murit toţi?

– Au fugit, domnule. Doar au fugit...

Mergeam de parcă m-aş fi aşteptat să calc pe ceva. Sau, dintr-odată, să nu mai simt pământ sub picioare.

– Ce dracu' a fost?

– Poate un animal... L-a împins foamea până aici.

Îmi făcea bine frica doctorului. Mă ajuta să trec peste a mea.

– Eu n-am văzut nimic. Tu ai văzut ceva?

– Nu.

Dar simțisem. Amândoi simțisem. Numai că nu îndrăzneam să o spunem tare. Unele gânduri nu trebuiau transformate în cuvinte. Eram încă prea departe de alți oameni.

– Se auzea ca un animal...

– Da, domnule.

– Nu-i așa? Atunci asta trebuie să fi fost...

În minte mi s-a strecurat întâi imaginea unei pietre înconjurate de iarbă uscată. Înainte să mă pot opri, am revăzut schitul și figura călugărului. Mi-am încleștat dinții. Imaginile dispărură cu greu.

– Poate a fost un lup.

Doctorul își băgase capul între umeri.

– E abia noiembrie... Lupii nu coboară în orașe... Nu atacă oameni...

– Nu ne-a atacat nimeni, domnule.

– N-a fost lup.

– Probabil că n-a fost...

Mă hrăneam cu frica lui. Îmi recăpătasem toată stăpânirea. Sau, cel puțin, simțeam că nu aș mai fi încremenit la primul zgomot venit din întuneric.

L-am ținut de braț, ajutându-l să meargă. După un timp, n-a mai avut nevoie de mine. Întunericul dinaintea noastră nu mai era la fel de opac.

Hotelul a ieșit treptat din beznă. Ferestrele fuseseră camuflate, iar lumina dinăuntru apărea, subțire, prin fantele dintre draperii. Geamurile mari ale holului erau acoperite, dar nimeni nu se îngrijise să stingă felinarele de la peron. Erau aprinse, ca într-o seară obișnuită. Patru roșiori în uniforme de paradă și cu săbii la centură stăteau de o parte și de cealaltă a ușii.

Alți soldați de jucărie.

Cred că am gândit cu voce tare, pentru că doctorul a chicotit. Ajunsesem la lumină.

În stânga clădirii, gardul fusese doborât, și se improvizase un țarc pentru cai. Erau multe focuri aprinse. Umbrele cailor tremurau pe ziduri. Era viață și mișcare. Teama rămăsese în urmă.

– Soldați de jucărie? Bravos, domnule! O să râzi, dar cred că îl cunosc pe locotenentul lor. Mai rău ar fi dacă și el și-ar aduce aminte de mine...

N-am văzut trăsuri. Doar automobile militare descoperite, un camion, care blocase toată strada, și câteva automobile civile, trase mai departe de peron, semn că în seara aceea persoanele cele mai importante erau îmbrăcate în uniformă. Între ele trona unul albastru. Îl zărisem cu o zi înainte. Pe femeia care se suise în el nu aveam cum să o uit atât de repede.

Șoferii se strânseseră la un loc. Se încălzeau în jurul unui foc mare de bușteni, aprins pe tăpșanul pe care coboram noi. Dacă cineva, înăuntru, se ferea de un raid al zepelinelor, atunci nu avusese curiozitatea să se uite pe fereastra hotelului camuflat.

Vocile șoferilor se stinseră. O sticlă se făcu nevăzută. Probabil că nici eu și nici doctorul nu arătam prea bine, pentru că le-am simțit privirile în ceafă până am ajuns la intrare.

Nu eram singurii care întârziaseră. Doi sublocotenenți îmbrăcați în uniforme de vânători stăteau pe trepte vorbind între ei.

Locotenentul de cavalerie ne ieși înainte. Avea o mustață subțire, bine îngrijită, iar pe gulerul înalt al tunicii erau urme de pudră. Îl salută doar pe doctor.

– Am onoarea, domnule maior. Sunt locotenent Cristoroveanu, comandantul porții, la ordinele dumneavoastră.

M-am concentrat asupra ghetelor mele murdare de noroi. „Comandantul porții" mă ignoră mai departe.

– Onoarea e doar a mea. Sunt...

– Ştiu cine sunteţi, domnule maior. Domnul locotenent Costa a avut amabilitatea să mă anunţe că veţi sosi imediat în urma dânsului. Poftiţi, domnule maior. Uşa, mă!

Unul dintre roşiori se repezi să ne deschidă. Doctorul ezită. L-am împins uşor.

– Să nu-l lăsăm pe locotenentul Costa să aştepte...

– Chiar a sosit de ceva vreme. Locotenentul ne zâmbi, incluzându-mă, mărinimos, şi pe mine, după care i se adresă iarăşi numai lui Brătescu: Trag nădejde că Maiestatea Sa e sănătoasă. Îi puteţi transmite că noi suntem aici şi ne facem datoria! Până la capăt... Adică, dacă ar fi nevoie, până la capăt... Înţelegeţi dumneavoastră...

Aproape că l-am îmbrâncit pe doctor.

– Locotenent Cristoroveanu! Îi puteţi pomeni Maiestăţii Sale numele meu...

Se întoarse sever către vânători. Am intervenit:

– Suntem împreună. Nu-i aşa, domnule maior?

– Cum să nu! Dacă eşti amabil, dragule...

– Datoria mea, domnule maior! Mişcă, mă, la o parte! Vă rog, domnilor...

Am intrat.

– Ce dracu' i-o fi povestit Costa?

– Are importanţă? Suntem înăuntru şi, pe deasupra, Maiestatea Sa e sănătoasă!

În hol erau puţine lumini aprinse. Dacă bărbaţii în uniformă nu ar fi vorbit tare, întreaga adunare ar fi semănat cu un priveghi. Un singur bec îşi proiecta haloul gălbui peste cancelaria hotelului.

– Şi acum? Brătescu încercă să descopere o figură cunoscută printre grupurile de ofiţeri.

– Locotenentul Costa trebuie să fie pe undeva...

– Bine că nu s-au aşezat la masă.

– Deocamdată se servesc băuturile... M-am uitat după un soldat care trecea cu o tavă cu cupe de şampanie. Am simţit că îmi era sete.

– Domnule maior... Cei doi vânători ne ajunseseră din urmă. Cel mai bătrân dintre ei era cam de aceeaşi vârstă cu mine. Probabil, tot ofiţer de rezervă.

– Vă mulţumim pentru ajutor, domnule maior...

– Nu-mi mulţumi mie. Brătescu pescui cu îndemânare un pahar de pe o tavă. Domnului sublocotenent îi revine meritul de a nu-şi fi abandonat camarazii la nevoie...

– Alături de domnul sublocotenent am luptat acum trei zile. Îşi înclină capul spre mine. Am onoarea, domnule... Încă o dată...

– Onoarea e a mea. Sunteţi de la 10 vânători?

– Compania domnului locotenent Demetriadi. Ne-am întâlnit lângă Azuga. Eraţi cu...

Se opri dintr-odată.

– Cu mine.

Costa îşi plimbă privirea pe deasupra noastră, fără să se oprească la niciunul. Nu-şi scosese mantaua, care abia ascundea hamul de care erau agăţate cartuşierele şi tocul Mauserului. Coroana prusacă strălucea triumfător.

Sublocotenentul clipi nervos. După expresia lui mi-am dat seama că îl ţinea minte pe Costa aşa cum îl văzuse ultima oară. Îmbăiat în sânge.

– Domnule locotenent. Încercară să salute, dar Costa îi opri.

– Şampania e caldă, domnilor, aşa că vă recomand coniacul.

– Încercam să-i spunem domnului maior... Ştiţi, noi n-am fost invitaţi...

Am zâmbit.

– Cu atât mai bine. Înseamnă că nici pentru dumneavoastră n-o să conteze că şampania e caldă...

– Îl căutăm pe domnul locotenent Demetriadi...

– Cu ordinul de plecare pentru companie.

Amândoi se întoarseră spre Costa.

– Ați aflat?

– Și Demetriadi... E în dreapta, lângă ferestre. Sfatul meu e să vă goliți paharele până ajungeți acolo. Altfel vi le goleşte el. Celălalt sfat e să rămâneți la masă. Plecați abia în zori, și nu se știe când o să mai aveți parte de mâncare caldă.

Cei doi mulțumiră și se îndepărtară.

– Asta cred că e valabil pentru toată lumea.

– Bineînțeles, domnule sublocotenent.

Doctorul se băgă între noi.

– Cum ai ajuns înaintea noastră? Pe unde ai coborât?

Întrebarea mă luă prin surprindere. Dar nu și pe Costa.

– Prin altă parte decât dumneata, Doctore. Pe drumul mai scurt.

– Ai trecut prin tabără, printre santinele... Ți-ai pierdut mințile.

– De unde știați că n-am ajuns?

Costa se întoarse spre mine. Am continuat:

– Ați lăsat vorbă „comandantului porții"... Înainte să vedeți că nu eram aici...

Îmi venea să casc. Dintr-odată îmi era somn. Senzația întârzie câteva secunde, după care dispăru la fel de brusc precum apăruse. Numai că îmi lăsase creierul atât de gol, încât abia dacă mai puteam să fac legătura cu ultimele cuvinte. Maiorul mă prinse de braț. Cred că mă clătinasem.

– Doctore, te descurci singur?

– La ce? La băut șampanie?

– Nu prea multă. Plecăm repede.

– Oricum, am băut degeaba coniacul ăla, la mănăstire. După ce ni s-a întâmplat pe drum...

– Nu acum, Doctore. Du-te la aghiotantul generalului... E un sublocotenent mai subțirel...

– Negoveanu. Îl cunosc.

– Spune-i că suntem trei. S-ar putea să nu se fi gândit nimeni să ne rezerve un loc la masă.

Doi ofițeri în uniforme negre cu fireturi roșii îi opriseră pe sublocotenenții lui Demetriadi. Unul dintre ei îi făcu semn unui valet.

– Avem tot Cartierul General al diviziei și o parte din cel al Armatei a II-a. Nu e suficient doar să intri. Trebuie să poți să și rămâi. Ocupă-te de asta, Doctore.

Am plecat după Costa. Doctorul Brătescu se duse direct spre cei doi ofițeri în uniforme negre, acoperindu-ne retragerea. I-am ocolit pe lângă una dintre coloanele din hol, după care ne-am pierdut pe un coridor neluminat.

Simțeam un covor gros și moale sub picioare. Treceam pe lângă niște uși. Am auzit voci înfundate. Costa se opri să asculte, după care dispăru, ca înghițit de ziduri. M-am apropiat. Am văzut o ușă înaltă, cu geam de cristal. De partea cealaltă era și mai întuneric. Am întins mâna înainte, în beznă. Pașii lui Costa răsunau la câțiva metri. Trepte. Am întâlnit o balustradă și m-am agățat de ea. Găsisem balustrada, așa că scările nu puteau fi departe. Am păşit în gol, înăbușindu-mi o înjurătură.

Coboram. Aș fi putut tot atât de bine să-mi țin ochii închiși, pentru că nu distingeam nimic.

Am atins cu mâna un toc masiv. Apoi am întâlnit și ușa. Deschisă. Sunetul pașilor era diferit. Ajunsesem într-o încăpere cu tavanul jos.

– Unde sunteți?

Am simțit o prezență în urmă, unde rămăseseră treptele. Un suflu rece pe obraz. Am încetat să respir. Așa cum făcusem pe drum, mai devreme. Dar n-a mai fost timp să mă cuprindă frica. Doar o fulgerare în piept și senzația că întunericul trecea prin mine.

Am făcut un pas înapoi. M-am oprit, lipit de un perete. S-a aprins lumina.

Eram într-un tunel. Pereții fuseseră zugrăviți în galben palid. Pe jos ar fi trebuit să fie întins un covor. Stătea făcut sul, dat deoparte. Pardoseala era descoperită. Dacă aș fi ridicat brațul, probabil că aș fi atins tavanul sau una dintre lămpile electrice existente de-a lungul tunelului. Atât cât vedeam din el. Pentru că nu-i zăream capetele, încă scufundate în întuneric.

M-am întors. Costa era în spatele meu. Își luă mâna de pe întrerupătorul de alamă. Lumina îmi făcea bine. Alungase umbrele din jur și începea să le alunge și pe cele dinăuntrul meu.

– Ce e asta? Suntem în beciuri?

– Într-un fel. Arătă peste umăr. Pe acolo se ajunge în holul cazinoului. Să nu-și murdărească nimeni pantofii pe vreme urâtă. În față e bucătăria.

– Nu-i prima dată când sunteți aici.

Ridică din umeri, fără să răspundă.

– Așteptăm ceva?

– Pe cineva. *Maître d'hotel*-ul. Ne-a văzut când am coborât.

– Asta e bine sau e rău?

Nu răspunse.

Am tăcut. Era cel mai bun lucru.

M-am sprijinit de zid. Era cald și neted. De pe scări ajungeau la noi sunete depărtate. O altă lume. Acolo, în tunel, singurul zgomot era un vuiet slab, ca atunci când îți lipești urechea de o cochilie goală. În copilărie, îmi spuseseră că viața care fusese înăuntru încerca să-și găsească drumul spre valuri. Eu nu auzisem niciodată marea. Pentru mine, vocea mării era cea dintr-o cochilie, găsită într-o ladă veche.

Nicicând nu mă simțisem mai departe de valurile ei, ca atunci, în tunelul de sub hotel.

– Vine.

Îmi aruncase o privire, ca și cum ar fi vrut să verifice dacă mai eram acolo.

Undeva, se trânti o uşă. Erau alte scări. Cineva cobora. Călca apăsat. Pe pardoseală apăru un dreptunghi luminos. O altă uşă.

Bărbatul ieşi şi se îndreptă spre noi cu un zâmbet îngrijorat pe faţă.

– Domnule Costa...

Reuşi să se înfrâneze, şi nu-l îmbrăţişă pe locotenent. Avea o faţă roşie, ca o lună plină. Părul blond era pieptănat cu o cărare perfect dreaptă în partea stângă. Era corpolent, dar se mişca cu uşurinţa şi eleganţa cuiva care ar fi avut jumătate din greutatea lui.

– Nu puteam să cred! Chiar zilele acestea Martha se gândea la dumneavoastră! Am vorbit amândoi, înainte de culcare! Domnul Laranagea ne-a spus că aţi căzut. Noi însă nu l-am crezut! Îl ştiţi pe domnul Laranagea... Pronunţa dur cuvintele. Nu era limba lui, chiar dacă o vorbea perfect. Ce faceţi? Lăsaţi-mă să vă văd bine! Doamne, Martha o să se bucure, şi-a făcut atâtea griji...

– Martha şi-a făcut griji pentru că e cea mai bună femeie din lume. Şi cea mai frumoasă.

Figura bărbatului se lumină ca un soare.

– Iar eu sunt cel mai norocos bărbat! N-aţi uitat, domnule Costa!

– Cum aş fi putut să uit, Alfred? Au fost zilele în care toţi eram norocoşi.

Peste ei trecu o umbră. Doar un moment.

Costa se întoarse spre mine.

– Alfred, dânsul este domnul Grigorescu. Domnule sublocotenent, ţi-l prezint pe Alfred Brandt. Cel mai norocos bărbat din lume, după cum ai auzit...

Brand nu reuşi să se abţină, şi râse tare, după care se uită speriat în spate.

– Sunt bucuros să vă cunosc. E o onoare să-l cunosc pe ofiţerul domnului Costa.

Am zâmbit. Îmi plăcea Alfred Brand. Era surpriza agreabilă din seara aceea.

– De fapt, domnul locotenent este ofițerul... Comandantul meu...

– Cum ziceți dumneavoastră, domnule Grigorescu. Oricum, sunt treburi de război... Pentru mine nu contează decât că sunteți cu domnul Costa.

– Văd că bătrânul Brandt face bine. Ce-mi poți spune despre tânărul Brandt?

– De când nu l-ați văzut?

Costa se gândi puțin.

– Patru ani, cred...

– Au trecut patru ani?

– Abia fusese deschis *Palace*-ul. Deci trebuie să fie patru ani.

– Alfred a crescut, dar, slavă Domnului, e încă prea tânăr să fie părtaş la nenorocirea asta. Nici eu şi nici Martha nu îndrăznim să ne gândim ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi trebuit să îmbrace uniforma. Atunci vi l-am fi dat în grijă, pentru că numai dumneavoastră ați fi putut să ni-l aduceți înapoi!

Costa vru să spună ceva, dar se abținu.

Mi-am adus aminte: cu locotenentul Paul nimeni nu avea voie să moară. Toți se întorceau acasă. În afară de cei optzeci şi trei de oameni pe care îi pierduse.

Pe Alfred nu-l putea minți. Nici eu nu l-aş fi mințit.

M-am apropiat de ei.

– Domnule locotenent... Doctorul...

– Da, ştiu. Alfred, mi-e foarte greu să-ți cer ceva...

– Ştiți că puteți să-mi cereți orice, domnule Costa. Întotdeauna a fost aşa, şi aşa o să fie atâta timp cât Dumnezeu are îndurarea să ne lase în viață.

– Alfred, am nevoie de provizii. Pentru douăzeci de oameni. Cât să ajungă două zile. Mai mult decât ați putea să aveți voi doi acasă. Şi poate mai mult decât are hotelul acum. E închis, nu?

– Da, domnule.

– Iar oraşul e gol. Fără piaţă. Fără prăvălii.

– Cam de o săptămână... Alfred Brandt zâmbi, cu capul plecat. N-am rămas decât noi cinci aici. Nu mai avem nici bucătari. Generalul a trebuit să-şi aducă singur unul, cine ştie de unde l-a găsit. Şi trei soldaţi, pe care i-am îmbrăcat noi şi i-am învăţat cum să ajute la servit.

– Alfred, dacă ne ajuţi, înseamnă să furi. Să-ţi pierzi onoarea...

– Poate să-şi piardă mai mult decât onoarea. Cred că Brandt e un nume german. Cu puţin ghinion, îl împuşcă! Asta spune-i! Nu că-şi pierde onoarea!

Niciunul nu mă învrednici cu o privire.

– Bătrânul rege a fost german. Iar Maiestatea Sa are acelaşi sânge. Eu şi cu Martha am venit acum mai mult de treizeci de ani, înainte ca domnul Kirchner să cumpere *Regal*-ul. Tare mă tem că după atâta vreme nici nu mai cunoaştem drumul spre vechea noastră casă.

– N-am vrut să vă jignesc...

– Nici nu m-aţi jignit. Aţi spus că sunt german.

Am hotărât că era mai bine să-mi ţin gura. Dar faţa lui Alfred Brandt se înseninã brusc:

– Am vrut să vă supăr, domnule ofiţer. Mă iertaţi, vă rog! Dar eraţi atât de serios: îl împuşcă, în sus, în jos, toate astea... Nu-i aşa, domnule Costa?

– Sunt lucruri serioase, Alfred. A simţit că e de datoria lui să le spună.

– Şi dumneavoastră, domnule? N-o să se întâmple nimic. Iar onoarea nu are de ce să nu ne rămână întreagă: doar eu şi cu bătrânica mea ajutăm armata română...

– Martha o să afle?

– Martha ştie întotdeauna tot, iar eu nu încerc să-i ascund ceva. E soţia mea de patruzeci şi patru de ani... Iar acum e sus în bucătărie şi abia aşteaptă să vă vadă. A trebuit să o chem de

acasă când netrebnicul de bucătar a întrebat cât borş se pune în *consommé Souveraine*. O să vă aleagă proviziile şi o să vi le împacheteze.

– Poate n-ar fi bine...

– Sunt atâţia soldaţi. Alţi douăzeci nu mai contează. Nu vă faceţi griji, domnule!

Costa îşi înclină capul într-o parte. Privirea lui îl sfredelea pe Alfred Brandt.

– Nu vreau să vi se întâmple ceva. Nu vouă.

– N-o să ni se întâmple nimic. Acum ar fi bine să vă duceţi sus şi să vă aşezaţi, cu toată lumea. Cred că deja i-au chemat la masă...

L-am privit dintr-o parte pe Costa. Alfred Brandt mă văzu.

– Nu aţi fost invitaţi?

Am ridicat din umeri.

– E posibil să fi uitat de noi. Dacă e vreo listă...

– Sunt doar două mese mari. O sută de locuri. Deja civilii au dat socotelile peste cap şi a trebuit să mai punem câteva scaune.

– Ne duci prin bucătărie?

– Martha vrea să vă vadă. Trebuie să treceţi pe acolo!

Alfred Brandt o luă înainte, conducându-ne prin pasajul luminat. Am cotit spre dreapta şi am ajuns în dreptul unui depozit. Erau doar câteva lăzi de lemn goale, puse în ordine una peste alta. Am urmat culoarul, din ce în ce mai întunecos, până când am ajuns la scări. Le-am urcat, iar decorul s-a schimbat dintr-odată.

Era cea mai mare bucătărie în care intrasem vreodată. Probabil că era mai întinsă decât toată casa de pe strada Triumfului, împreună cu o parte din curte. Lămpile electrice atârnau din tavan la capătul unor cordoane ce puteau fi lăsate sau ridicate, după voie. Toată sala era luminată orbitor. Sau, cel puţin, aşa mi se păru mie, abia ieşit din catacombele hotelului. Pe plite erau oale şi cazane, iar pe mesele de alături

zăceau hălci de carne şi verdeţuri proaspete. Nu se lucra peste tot. Nici toate focurile nu erau aprinse. Un tinerel cu faţa pătată de făină trecu pe lângă noi ducând o tavă cu pâinici aurii. Abia mâncasem, dar mirosul lor mă făcu să salivez.

– Martha!

Soldaţii îşi dăduseră jos vestoanele şi le înlocuiseră cu şorţuri. Erau singurii care nu păreau să-şi găsească locul în bucătărie. Unul dintre ei, cu aerul cel mai nefericit din lume, încerca să urmărească ce se întâmpla pe una dintre mesele lungi de lemn. O femeie mică de statură, cu părul alb prins într-un coc înalt, îl împinse într-o parte.

– Domnul Paul!

Apucă din mers un şervet şi îşi şterse mâinile deja curate. Îl luă pe Costa în braţe. Se ridică pe vârfuri şi-l sărută apăsat pe amândoi obraji.

Locotenentul Costa nu mai era acolo. Mă uitam la un copil, în dimineaţa de Crăciun. N-am ştiut ce trebuia să fac.

Am stat deoparte. Martha Brandt nu se hotăra să-i dea drumul. Şi abia dacă îi lăsa timp să răspundă la o întrebare, înainte să pună alta.

Unul dintre soldaţi îmi căută privirea, încercând să-şi dea seama dacă trebuia să salute. Era tânăr. Atât de tânăr, încât locul lui nu era într-un război. M-am întors, refuzându-i salutul. Nu voiam să-i ţin minte trăsăturile, ca după aceea să le recunosc la fiecare cadavru pe care îl întâlneam.

– Locul lui nu e într-un război...

Gândurile mele, rostite de Costa. Iarăşi. N-am avut nicio tresărire.

M-am apropiat. Trebuia să plecăm.

– Nu e locul nimănui... Mai ales, nu al dumneavoastră, domnule Paul. După câte s-au întâmplat!. După tot ce a fost...

– Martha...

– Nu, Alfred! Am dreptate, iar tu ştii asta. Şi tu, şi domnul Paul!

– Domnule locotenent...

Dimineața de Crăciun se încheia.

– Trebuie să mergem, Martha. O strânse încă o dată în brațe. Să ai grijă de ei, de amândoi.

Ea îl privi cu ochi limpezi.

– Să vă întoarceți, domnule Paul. Când o să se termine totul, vreau să veniți din nou aici, ca înainte. O să mergem la ea...

Costa se desprinse. Pentru o clipă fu din nou cel care ieşise din pădure, la Azuga. M-am temut pentru bătrână. Dar s-a mulțumit să-i aşeze două degete pe buze.

– O să fie bine, Martha.

Mi se făcuse cald. Eram îmbrăcat cu mantaua.

– Domnule locotenent, ce facem cu hainele? Ceilalți le-au dat jos, în hol. Nu putem să ne aşezăm îmbrăcați.

– Le țin eu. Le luați când plecați, împreună cu... Alfred se opri. Dați-mi-le mie.

Costa îşi scoase mantaua dintr-o singură mişcare. Privirile celor din bucătărie se opriră pe tocul pistolului, de parcă ar fi fost un animal periculos, gata să sară.

Mi-am trecut Steyerul în buzunarul pantalonului.

– Se vede.

Am ridicat din umeri.

– Nici ce aveți la brâu nu trece neobservat.

– Atunci să sperăm că nu o să fim doar noi înarmați.

Alfred ne luă ambele mantale.

– S-ar putea să fiți, domnule Costa. Deşi nu i-am văzut pe toți invitații...

Nici măcar nu mi-a trecut prin minte să renunț la pistol. În urmă cu câteva zile, probabil că aş fi uitat să-l iau de la mănăstire.

– S-a servit ceva?

Răspunse unul dintre băieții îmbrăcați în surtuc negru.

– Numai băuturi. Abia s-au aşezat, iar doamna Martha încă nu e sigură de *consommé*.

– Tu eşti, Marinică?

– Da, domnule Costa.

Alfred se întorsese, fără hainele noastre.

– Şi el a crescut. Până mai ieri nu voia să coboare în tunel de unul singur. Acum e printre cei puţini care au avut curaj să rămână.

Costa crăpă uşa, aruncând o privire de partea cealaltă.

– Dacă Martha ar fi sigură de *consommé*-ul ei, atunci n-ar mai fi mâncare, ci un miracol. Iar miracolele nu se mănâncă. Tonul vocii i se schimbă. Locul de onoare e încă liber... Aşteaptă pe altcineva, pentru că generalul e aici...

I-am simţit încordarea în umeri. Privirea îi rămase ţintită într-un singur loc. Dar apoi trecu mai departe.

– Tot 55-ul... Vânători... 6 sau 10... Sau amândouă regimentele... Şi alţii... Cred că de la 50 sau 71. Nu i-am mai văzut până acum. Geamurile nu li se mai zgâlţâie în spate, şi deja au uitat unde sunt...

Se uită peste umăr.

– Ce duceţi?

Se strânsese un mic alai.

– Toată şampania. Nu mai e niciun strop de vin.

– E bine. Cred că ăsta e un moment bun.

Costa se întoarse la Martha. O îmbrăţişă încă o dată. Îi şopti ceva la ureche, făcând-o să râdă. Dar nu putu să-i alunge îngrijorarea din priviri.

– Cât staţi, domnule Costa?

– Astăzi. Poate şi mâine.

– Noi rămânem aici, orice ar fi. Ştiţi unde să ne găsiţi.

– Orice ar fi?

Alfred Brandt îşi feri privirea.

– Am auzit şi noi lucrurile acelea... Ce se întâmplă în oraşele ocupate...

– Cum omoară toți copiii și taie sânii femeilor?

– Nu chiar, domnule... Dar...

– Asta citeam acum un an în gazetele de la Paris. Erau și desene. Și erau și mulți care credeau.

– Nu poate fi adevărat. Nu-i așa, domnule?

– Alfred, acolo ați crescut. De ce mai întrebi?

Bătrânul râse, puțin forțat.

– Suntem speriați. Totul e atât de... mare, domnule. Iar noi suntem atât de mici...

– Toți suntem, Alfred... Liniștiți-vă. N-o să se întâmple nimic.

Alfred Brandt se agață de privirea lui Costa, strângând-o alături pe Martha. Parcă se împuținaseră. Erau doar doi bătrâni.

– Pe dumneavoastră vă cred, domnule.

Ușa batantă se dădu de perete, iar Marinică apăru primul, urmat de ajutoare.

– Se toastează!

Costa mă împinse fără menajamente.

– Cum să intrăm...

– Când se toastează, se stă în picioare. Doctorul e la masa cea mai îndepărtată, cu fața la noi. Mergi încet, să nu atragi atenția.

În clipa următoare ne aflam în sala abia luminată. Candelabrele erau doar niște siluete, atârnând deasupra meselor. Ferestrele fuseseră acoperite cu pături și foi de cort bătute în cuie. O explozie nu ar fi împrăștiat cioburile înăuntru. Cineva nu uitase că afară era război.

Puținele becuri electrice colorau chipurile celor de la mese. Era o lumină ca de lumânări. Numai că sala mare a *Palace*-ului nu avea nimic dintr-o capelă.

Erau două mese, ce se întindeau pe toată lungimea sălii. Între mese, peretele fusese împodobit cu un drapel desfăcut. Era un drapel vechi de luptă, dar nu am reușit să disting emblemele regimentului.

Cineva tocmai terminase de vorbit. Ultimele cuvinte fură acoperite de un ropot de aplauze. Am ocolit mesele, îndreptându-mă spre ferestre. Eram singurii care se mişcau, aşa că am simţit imediat priviri aţintite asupra noastră.

– Să nu uităm doamnele, care prin graţia şi frumuseţea lor ne agrementează seara...

Din nou aplauze. Cel care vorbise era un locotenent-colonel cu faţa albă şi părul lucios, despicat într-o cărare chiar la mijlocul ţestei. Ridică ceremonios cupa de şampanie în direcţia uneia dintre femeile aflate la masa lui.

În lumina aceea, părul ei nu mai era atât de roşcat, ci avea o nuanţă de castaniu. Iar ea nu mai era atât de tânără pe cât mi se păruse mai devreme. Primi omagiul cu acelaşi aer distant pe care îl avusese faţă de şofer, când îi deschisese portiera. De când văzusem automobilul albastru, sperasem să o găsesc înăuntru.

– Pentru Maiestatea Sa!

Urmă un murmur general.

Cu greu puteam să disting pe cineva anume în mulţimea de uniforme. Costa înainta cu un zâmbet larg pe buze. Locotenent-colonelul îl fixă cu ochii îngustaţi. Costa îi susţinu privirea, fără să se oprească.

Un colonel masiv, pe care uniforma stătea de parcă ar fi fost de împrumut, îşi împinse cu zgomot scaunul. O clipă am crezut că voia să se suie pe masă. Dar colonelul îşi duse doar mâna dreaptă la inimă, ţintind spre tavan cu cupa de şampanie. Câţiva stropi săriră pe vestonul generalului Scărlătescu, aflat alături.

– Şi pentru victorie! Vocea i se sparse. Ultimul sunet ieşi prea ascuţit. Strigătul general îi acoperi tusea nervoasă.

O mână mi se agaţă de mânecă, făcându-mă să încremenesc.

– Unde te duci? Nu-mi mai rămânea decât să arunc cu tacâmurile în dumneata!

Doctorul Brătescu mă trase la masă, spre un scaun gol. I-am şoptit la ureche, cu toate că, în vacarmul din jur aş fi putut să urlu.

– Locotenentul...

– A găsit... Mai bine decât noi...

A dat din cap, arătând spre cealaltă masă.

Totuşi, avea părul roşcat. Sau poate era contrastul cu rochia verde, ce îi lăsa umerii dezgoliţi. Costa îi ţinu scaunul, ajutând-o să se aşeze. Un sublocotenent foarte tânăr se îndepărtă, încercând să-şi găsească alt loc. Avea faţa purpurie.

– Cine-i?

– De unde să ştiu? Vreun lustruitor de hărţi, la divizie. Băiatul cuiva, pentru că altfel n-avea ce să caute aici. Îmi zări expresia. De damă zici? Habar n-am. Parcă erai însurat...

– Lasă-l, dhomnule în pace! N-apucă omul să deschidă gura...

M-am întors, recunoscând vocea. Locotenentul Demetriadi îmi făcu semn să mă aşez.

Rămăsesem în picioare, şi toţi cei din partea noastră de masă se uitau la mine. Stăteam la capătul dinspre ferestre, departe de ofiţerii cu grade mari. Era şi Negoveanu. Între el şi Doctor stătea un ofiţer cu o uniformă de culoarea muştarului, cu însemne necunoscute. Avea braţul drept agăţat de gât cu o faşă. Cu mâna sănătoasă îşi turna dintr-o sticlă groasă şi pătrată.

M-am înclinat, încercând să-i salut pe toţi.

– Domnilor...

– Şampania e bună, dar e pe ducă, spuse un locotenent aflat de partea cealaltă a mesei. Judecând după sticlirea din ochi, o băuse singur pe toată.

– Ia! Cât mai apuci. Doctorul îmi puse în faţă o cupă plină.

– Pe unde aţi intrat? Negoveanu se lăsă pe spate, în aşa fel încât să mă vadă.

– Pe uşa... din dos.

Ceilalţi ascultau. Lucru care nu-i scăpă sublocotenentului.

– Bine că ați ajuns. Se retrase fără alt comentariu.

Demetriadi mă privi atent pe deasupra paharului.

– Pe dumneata te cunosc.

– Ne-am întâlnit la Azuga, domnule locotenent.

– Știu! Erai cu nebunul de Costa.

– Încă sunt. E în spatele dumneavoastră, la cealaltă masă.

Demetriadi se întoarse.

– Aha, deci asta era dhama? Dhomnule maior, are o scuză întemeiată, chiar dacă e însurat.

– Dacă cineva e însurat, n-are nicio scuză! Locotenentul de lângă Demetriadi râse ascuțit. Apoi își goli cupa, căutând din ochi alta.

– Am auzit că i-au dat o companie, spuse Demetriadi. Schimbă o privire cu doctorul. Știți ceva?

– La ei am găsit și eu un pat. Altfel ar fi trebuit să dorm afară, în cort. Domnul sublocotenent e al doilea ofițer.

– Ai scăpat de Matheescu. Felicitări! Lui am auzit că i-au dat un batalion. Merita Curtea, nu o comandă nouă. Unde-i, la 55?

– Regimentul 61...

– Noi suntem la 55. Unul dintre cei doi sublocotenenți aflați în capul mesei ridică mâna, ca un elev cuminte.

– Bravos! Dhragule! Marinică se materializă în dreptul lui Demetriadi. Șampanie? Deloc, mă? Atunci, dă-o dhracului. Dar o să ne aibă generalul pe conștiință...

Urmară râsete ușoare, dirijate de sublocotenentul pe care îl văzusem împreună cu Demetriadi în timpul luptei. Aghiotantul. Mi-am muiat buzele în pahar. Șampania era atât de înghețată, încât nu i-am simțit imediat gustul. Apoi aroma mi s-a răspândit în toată gura. Cred că era bună. Nu știam sigur, pentru că era a doua oară în viață când beam. Prima dată fusese la nuntă. Tatăl meu adusese o jumătate de ladă, luată ieftin de la magazinul *Theodorescu*, din Piața Bibescu. O turnasem în pahare fără picior, pentru că nimănui nu-i trecuse prin minte

că ne trebuiau cupe. Maria își țuguiase buzele: „E acră!" Râsese. Nu râdea niciodată din toată inima. Se ținea mereu la distanță de un pas de orice emoție. La început, am crezut că eu eram de vină. Apoi, am înțeles că așa era ea. Sau asta mi-a plăcut să cred.

– Gazda noastră se zgârcește.

Negoveanu se uită cu un fel de tristețe la căpitanul care vorbise. În ciuda masivității, umerii îi erau lăsați. Avea un barbișon cu fire rare. Uniforma era prea bine croită pentru front.

Căpitanul își împinse deoparte cupa goală.

– Și nici nu e de soi... Nu-i așa, domnule sublocotenent? Sunteți cel mai bun judecător. Ați venit ultimul și nu ați apucat să amestecați băuturile.

Am încercat să detectez o urmă de ironie în vocea lui, dar nu am reușit. Era un animal de salon, dar unul cu educație. În mediul lui natural, probabil avea faima de *causeur*, unul obișnuit să nu lase pe nimeni stingher, în afara conversației.

O imagine îmi veni în minte. Strada noastră, sâmbăta după-amiază. Aveam două cârciumi, câte una la fiecare răscruce. Prima, a lui nea Grigore Cârnu, la întretăierea cu Smeuratei. Cealaltă, la nici două sute de pași, la răscrucea unde strada Triumfului tăia Goleștii, a unui macedonean, căruia vecinii îi spuneau Cociu. Pe la șase, șapte seara, la amândouă se aprindeau grătarele. Nea Grigore avea un talent: știa să cânte pe grătar cu cleștele cu care întorcea mititeii. Probabil că muzica lui se auzea până pe Nerva Traian, la fabrica de ciocolată *Economu-Berindei*, pentru că-i strângea repede grămadă pe toți amărâții sătui de mirosuri dulci.

De partea cealaltă, la Cociu, grătarul fumega ascuns într-o grădiniță cu meri prăfuiți. Abia la sfârșit, când primul rând de cărnuri era gata, macedoneanul își scotea fisarmonica și începea să cânte cântece de la el de acasă.

Peste drum era un atelier de cizmărie, al lui nea Mitrache Petric. Un bărbat subțire ca o sfoară, cu fața prelungă. Era om

muncitor, nea Mitrache, cu atelier mare şi trei ucenici, cu nevastă şi două fete măritate. Toată săptămâna nu ieşea decât la sfârşitul fiecărei zile, când încuia şi ocolea colţul atelierului. Intra în curte, la masă şi la zarvă de femei. Dar sâmbăta seara, când se aprindeau lămpile cu gaz aerian, nea Mitrache trecea drumul la Cociu şi se aşeza la oricare masă, pe oricare loc, numai să fie cu spatele la prăvălia lui. După un sfert de ceas, veneau cei trei ucenici, nevasta şi fetele, cu bărbaţii lor. Făcea ospăţ nea Mitrache Lupu, fără economie şi fără tocmeală. Când se lăsa noaptea, îi trimitea pe toţi acasă, şi rămânea doar el cu prietenii găsiţi în cârciumă şi cu vreun ţambalagiu pripăşit. La Cociu stătea până spre dimineaţă, după care se muta în capătul celălalt, la nea Grigore, mergând întors, tot să nu-şi vadă prăvălia. Când se făcea lumină, pleca mai departe, şi nu se mai întorcea decât duminică seara, când eu, împreună cu toţi copiii din vecini, ieşeam să-l întâmpinăm.

În depărtare, dinspre strada Brânduşei, apărea un dric cu vopseaua neagră sărită pe la încheieturi, tras de doi cai pleoştiţi, care abia dacă îşi mai târau picioarele după drumurile pe care le făcuseră. Călare pe unul atârna ţambalagiul, uneori adormit peste gâtul mârţoagei. Pe capră, lângă vizitiu, zăcea ţiganul cu vioara. Nea Mitrache, împreună cu prietenii culeşi cu o zi înainte, stăteau aşezaţi turceşte în dric, cu paharele între ei, aşteptându-ne pe noi, copiii, să-i jelim, ca la un mort adevărat.

În paharele lor nu cred să fi fost vreodată şampanie. Pe strada Triumfului, între fabrica „de pântecăraie" *Economu-Berindei*, cum i se zicea la noi, cea de tricotaje şi cea de faianţă, şampania nu-şi avea locul.

Dar căpitanul nu avea de unde să ştie.

– E rece, domnule.

Zâmbi amabil.

Era nevinovat.

– Felicitări, domnule sublocotenent. Ai reuşit să-i găseşti o calitate. Eşti ultimul optimist de aici.

Doctorul Brătescu își împinse farfuria goală.

– Glonțul i-a șters fruntea. A fost la un pas de moarte. Are toate motivele să fie optimist.

Negoveanu se aplecă peste masă.

– Domnule locotenent Demetriadi, vă numărați printre cei care au petrecut o noapte sub tirul obuzierelor grele. Tot Regimentul 6 vânători a fost la Azuga... Împreună cu batalionul din care a făcut parte și domnul sublocotenent Grigorescu...

– Batalionul lui Stavhrescu. L-am cunoscut când a început rhăzboiul. Un ofițer remarcabil. Demetriadi se împiedică la jumătatea ultimului cuvânt, dar continuă. N-o să înțeleg cum i s-au prăbușit liniile. În primul rând, n-o să înțeleg ce căuta acolo. Ce căutam noi toți acolo...

Negoveanu își plecă privirea.

– Maiorul Stavrescu a fost rănit, iar trupele pe care le comanda erau la prima luptă. Dar nu aici voiam să ajung...

– Cum, dhomnule, prima luptă? Demetriadi se uită la mine.

– Prima zi de front, domnule locotenent. Am fost în rezervă.

– L-ați întrerupt pe sublocotenent... Doctorul ciocăni cu degetul în masă.

– Nu are importanță, domnule maior. Voiam doar să vi-l prezint pe cel care a făcut să tacă obuzierele. Măcar pentru o vreme...

Ofițerul cu brațul bandajat nu înțelesese că se vorbea despre el. În obraji avea o roșeață dată de băutura incoloră cu care își umplea mereu paharul. Era un bărbat nu prea înalt, cu fire cenușii în părul negru. În ochii foarte albaștri juca o lumină ce-l făcea să pară amuzat de tot ce se întâmpla în jur. Deși fața îi era brăzdată de riduri timpurii, nu avea nici treizeci de ani. Uitându-mă mai atent la el, am zărit aripile de pe pieptul vestonului.

– E aviatorul doborât... Vorbisem tare. Ofițerul probabil că înțelesese ceva, pentru că-mi zâmbi, iar pielea bronzată i se încreți și mai mult.

– *Oui monsieur, aviere! Vous aussi?* Mă observă mai atent. *Ah, non, ma confusion! Vous fante, come tutti gli altri! À la votre!*[1] Își ridică paharul în direcția mea.

O clipă n-am înțeles. Nu mai vorbisem franțuzește de prea multă vreme.

– Tocmai te-a făcut fante, și asta fără să te cunoască!... Demetriadi râse în timp ce-și ridica paharul spre ofițerul străin.

– Se referea la corpul de infanterie... Negoveanu se înroșise.

– Știu, dhragule. Îl tachinam. E italian, nu? Ador accentul. Îmi aduce aminte de zilele bune... *Monsieur, vous êtes italien, n'est ce pas?*[2]

– *Plus italien que Garibaldi! Maresciallo Venturini, du Corps Aeronautique Italien!*[3]

Franceza lui Demetriadi era perfectă. Mi-am dat seama că o vorbea mai bine decât româna. Sticla italianului se mută imediat spre noi.

– Cică-i zice *grappa*... Doctorul își turnă o porție generoasă în *flute*-ul de șampanie. O gustă. Seamănă cu o palincă pe care am băut-o în Ardeal, înainte de retragere...

– *Marechal Venturini...*[4]

Demetriadi ridicase vocea, și câțiva ofițeri de la masa vecină se întoarseră. Costa, în schimb, era absorbit de discuția cu femeia în rochie verde. Am încercat să le prind privirea. Aș fi vrut să fie a ei.

– *Non! Pas marechal! Maresciallo Eduardo Venturini. A votre disposition!*[5]

---

[1] Da, domnule, aviator! Și dumneavoastră?...Greșeala mea! Sunteți infanterist, ca și ceilalți! În sănătatea dumneavoastră! (fr. și it. amestecate)

[2] Domnule, sunteți italian, nu-i așa? (fr.)

[3] Mai italian decât Garibaldi! Plutonier Venturini, din Corpul Aeronautic Italian. (fr.)

[4] Mareșal Venturini. (fr.)

[5] Nu! Nu mareșal! Plutonier Eduardo Venturini. La dispoziția dumneavoastră. (fr.)

– Ce-i asta, dhragule? Ochii lui Demetriadi deveniseră tulburi. Încă puțin, și avea să-l ajungă din urmă pe locotenentul de lângă el.

Negoveanu îi făcu loc lui Marinică, pentru a-i pune în față un bol aburind.

– Înainte să fie aviator, a fost un fel de plutonier în cavaleria regală italiană. Asta înseamnă *maresciallo*... Plutonier.

Ofițerii care auziseră cuvintele sublocotenentului s-au uitat în același timp către italian. Acesta zâmbi fără să se sinchisească că avea mustața stropită cu *consommé Souveraine*.

Negoveanu prelungi momentul, scufundându-și lingura de argint în bol. Cred că atunci am început să-l simpatizez. Iar Costa spusese că era un ofițer bun.

– Dar Maiestatea Sa l-a avansat la gradul de căpitan în armata română, și până acum cinci zile a comandat o escadrilă de trei *Farman*-uri[1].

– De ce doar până acum cinci zile? Căpitanul cu uniforma croită pe măsură își abandonă lingura în bolul pe jumătate gol. Ridică puțin mâna, făcându-i semn unuia dintre ajutoarele lui Marinică, ce ne străjuiau masa. Apă, te rog. Nu foarte rece.

– Pentru că el e tot ce a mai rămas din escadrilă. Nemții au mutat un aerodrom lângă Brașov și au adus două *Albatros*-uri...[2]

– Le-am văzut. Eram acolo când au doborât aeroplanul italianului...

Fu rândul meu să fiu în centrul atenției. Locotenentul de lângă Demetriadi își lovi de două ori palmele, fără zgomot.

– Și toate astea într-o singură zi de front... Prima! Dacă e așa, ce o să faceți până la sfârșitul războiului? O să vă plictisiți?..

---

[1] Farman S.11, biplan de fabricație franceză (1914), folosit de armata română în misiuni de recunoaștere și bombardament. Motor V8, răcire cu aer, 80 de cai putere, viteza maximă 116 km/h, fără armament la bord.

[2] Albatros D.I, biplan introdus în serviciu în 1916, motor 6 cilindri în linie, Mercedes D.III, 160 de cai putere, viteza maximă 175 km/h, armament – 2 mitraliere Spandau, sincronizate cu elicea.

Am apucat de gât sticla cu *grappa*. Doctorul îmi prinse brațul.

– Nu e nevoie să-i mai torni domnului locotenent. A băut îndeajuns. Îmi întinse paharul cu cealaltă mână. Nu și eu...

Italianul auzise numele pronunțate.

– *Albatros? C'est un bordel di Dio, mossieu! Ils etait deux, et moi, mossieu, j'etais seul, come una vergine nel suo letto...*[1]

Negoveanu îl ignoră.

– Bine că l-am pierdut doar pe unul dintre cei trei aviatori. Căpitanul Venturini are mâna scrântită. Celălalt, un francez, și-a rupt piciorul. Ne vor fi de folos, atunci când o să vină *Nieuport*-urile[2] promise de aliații francezi. Dacă mai apucă să ajungă...

– *Nieuport onze! Oui, mossieu! Ca oui! C'est du balai au bordel di Dio di Albatros!* Își ridică paharul ca pe o armă, îndreptându-l spre Gogu Demetriadi. *Tenente! A la votre!*[3]

– *À la votre, mon capitaine marechal!*[4]

– E tare ca dracu' țuica asta italienească. Doctorul își linse buzele.

Luminile deveniră mai intense. Cineva aprinsese o parte din lămpile electrice. O procesiune apăru dinspre bucătărie, condusă de Marinică. M-am uitat mai bine la cele două mese. Generalul Scărlătescu stătea izolat, încadrat de două scaune goale. Nu vorbea cu nimeni și arăta ca cineva care se abținea cu greu să se scoale și să plece.

---

[1] Albatros? E un bordel al lui Dumnezeu, domnule. Erau două, iar eu eram singur, ca o fecioară în patul ei... (fr. și it. amestecate)

[2] Nieuport – biplan de vânătoare/recunoaștere, intrat în serviciu în 1915, motor Le Rhone 9C, 9 cilindri, răcit cu aer, viteza maximă 155 km/h la nivelul mării, armament – 1 mitralieră Lewis, nesincronizată; modelul 11, la care se referă, avea echipajul compus dintr-o singură persoană.

[3] Nieuport 11! Da, domnule! Asta da! O să ia cu mătura bordelul lui Dumnezeu de Albatros! Locotenente, în cinstea ta! (italiană și franceză, amestecate – expresiile sunt aproximative în ambele limbi)

[4] În cinstea dumneavoastră, căpitane mareșal! (fr.)

Masa noastră era ocupată de un grup de ofițeri, ce-l înconjuraseră pe un colonel înalt şi uscat, cu părul şi mustața complet albe. În grupul lor se vorbea şi se râdea tare. Vorbea colonelul, iar ceilalți râdeau, ca la comandă. Mi-am întors privirea.

Puținii civili păreau nişte insule împrăştiate în marea de uniforme. Câțiva bărbați graşi, îmbrăcați în haine închise la culoare, de cioclu, însoțiți de femei la fel de rotunde ca şi ei. Oficialitățile oraşului. Cei care nu apucaseră să fugă. Sau cei care îi aşteptau pe nemți.

În mijlocul lor era un grup mic de străini. Se aşezaseră toți la un loc. Aveau zâmbete fixe pe fețe. Erau pierduți printre noi, ceilalți. Diferiți. M-am întrebat de la ce misiune veneau, şi am sperat să nu fie de la aceeaşi. Dacă nu se săturaseră unul de altul, măcar ar fi putut să vorbească între ei.

Femeia cu rochie verde îşi întoarse capul. I-am urmărit linia gâtului. Şi umărul dezgolit.

M-am uitat în altă parte.

– Ce voiați să spuneți, domnule sublocotenent?

Nu eu eram cel interpelat. Un maior cu tunică de cavalerie îl studia pe Negoveanu. Stătea de partea cealaltă a mesei. Paharele lui erau pline. Nu se atinsese nici de *consommé*-ul Marthei. Pe față avea o paloare vineție. Buzele subțiri i se strâmbaseră, de parcă se pregătea să scuipe. Era proaspăt tuns şi nu apucase să-şi scuture uniforma de firele de păr.

– Mă iertați, domnule maior Moga... La ce vă referiți?

– Vă iert, domnule. Dacă vă simțiți vinovat... Mă întrebam de ce aveți îndoieli că *Nieuport*-urile vor mai sosi.

Nu percepură imediat tensiunea instalată. Discuțiile se purtau peste masă, ignorându-i pe cei doi. Doctorul Brătescu vru să-mi zică ceva. L-am oprit cu mâna.

– S-ar putea să fim în momentul în care orice ajutor ajunge prea târziu.

Buzele maiorului Moga se destinseră. Zâmbetul lui semăna cu o tăietură de cuțit.

– Vă gândiți că operațiunile se vor încheia curând. Cu alte cuvinte, că războiul e pierdut.

În colțul nostru, vocile se stinseră. Îi auzeam pe ceilalți, de parcă ar fi fost într-o altă cameră. Am aruncat o privire spre ea. Spre șuvițele de păr, lăsate să-i mângâie pielea, căreia aproape că-i simțeam mirosul.

– Asta ați vrut să spuneți?

– Cred că da.

Negoveanu puse tacâmurile jos. Era ceva definitiv în gestul lui, de parcă atunci s-ar fi hotărât să nu mai mănânce niciodată. Am observat iar cât era de tânăr. Un copil cu ochii unui bătrân. Exploziile ce făceau să vibreze ferestrele mi se părură dintr-odată mai apropiate.

– Sunteți defetist, domnule sublocotenent. O atitudine de neiertat la un ofițer. Mai ales la unul decorat pentru bravură. Nu credeți?

– Lăsați-l, domnule maior! Vinul e excelent. Haideți să ne bucurăm de el!

– Regret, dar nu am obiceiul să beau, domnule doctor...

– Și nici să mâncați. Un om sătul! O specie dispărută, în ultima vreme... Nu ne pare rău, că rămâne mai mult pentru noi... Ce ne-ai adus, băiete?

Marinică se înclină spre maiorul Brătescu:

– *Fillet Talleyrand, monsieur.*

– Cu caviar și blini, ar fi fost cea mai bună masă de la începutul războiului și până acum. Căpitanul cu barbișon oftă. Îmi aduc aminte că am venit odată...

Locotenentul de lângă Demetriadi făcu o mișcare nesigură, și își răsturnă paharul. O pată roșie se întinse printre farfuriile noastre, băltind ca sângele. Pentru o clipă, am simțit un nod în gât.

Italianul aplaudă, râzând. Cei aflați mai departe, neștiind despre ce era vorba, îl imitară. Femeia se uită spre noi. Flacăra lumânării i se oglindi în ochi, așa că n-am putut să văd ce culoare aveau.

– Grigorescule... Doctorul mă împinse. Dacă stai așa, o să ți se scurgă în poală.

Am tamponat fața de masă. Pata deveni rozalie, iar *fillet*-ul *Talleyrand* din farfurie nu-mi mai sugeră o rană deschisă.

În ciuda agitației generale, locotenentul Demetriadi nu se clintise. Încă avea atenția îndreptată spre Negoveanu și maior. Îmi aducea aminte de copiii strânși să vadă cum se băteau câinii pe gunoaiele căzute din vagoanele decovilului.

Deocamdată câinii se liniștiseră, dar Demetriadi nu era mulțumit și avea de gând să-i asmută iar.

– De neiertat, spuneați, dhomnule maior... Moga, nu? Dar poate că are motive serioase să fie defetist... Poate că dhomnul sublocotenent știe ceva mai multe decât noi...

– A căzut Craiova! Locotenentul de lângă Demetriadi se uită de la unul la altul cu ochii umezi. Era pe punctul să izbucnească în plâns. Demetriadi își puse paharul la adăpost, înainte de a-i fi luat din față.

Moga se întoarse foarte încet spre Negoveanu.

– E ceva de știut? Sau e doar nesiguranța? Teama de a dezonora o medalie... Întru totul meritată?

Cuvintele maiorului îl șfichiuiră pe Negoveanu, făcându-l să se micșoreze în scaun. Demetriadi așteptă să se mai întâmple ceva. Apoi se reîntoarse dezamăgit la farfurie.

– Când v-ați așezat, am avut impresia că vă cunosc, domnule.

Am ridicat capul. Căpitanul cu barbișon mă cerceta cu un oarecare interes.

– Nu văd cum ar fi posibil.

– S-ar putea să vă confund. Mi se întâmplă. Dar nu foarte des. Zâmbi, de parcă și-ar fi cerut scuze celor de la masă. Nimeni

nu-l lua însă în seamă. Aveți cumva proprietăți în partea Jiului? Lângă Georges Ordeanu?

– Nu. Dar am făcut măsurători pentru domnul Ordeanu, înainte de război.

– Da! Ştiam! Îmi aduc aminte de dumnevoastră. I-ați măsurat pământurile din Văleni, cele cu moştenirea! Se răsuci triumfător, cu toate că, în continuare, nimeni nu-i dădea atenție. Bănuiam că era un lucru cu care se obişnuise.

– Războiul se face cu oameni, domnule maior.

Într-un târziu, Negoveanu vorbise. Fără să se uite la Moga.

– O descoperire! Maiorul schiță un surâs. Demnă de aghiotantul unui colonel... Ah, greşeam! General...

– Oameni care sunt trimişi să moară pentru ceva ce nu înțeleg...

– Pentru țara lor. Aşa se numeşte, domnule sublocotenent. În caz că ai uitat, poți să întrebi pe oricare dintre noi, cei de aici... Sau măcar să citeşti titlurile gazetelor.

De data aceasta Demetriadi izbucni în râs, reuşind să-i antreneze şi pe cei din jurul lui. Farfuriile goale ne dispăruseră din față, fiind înlocuite cu nişte cupe de porțelan. Fu singura dată când în vocea căpitanului cu barbişon se simți emoție:

– *Parfait Regence!*

– Vă înşelați, domnule.

Demetriadi ridică un singur deget, oprind hohotele. Se aplecă şi mai mult spre cei doi.

– Mă înşel? Oare?

– Da, domnule maior. Soldații noştri nu sunt decât oameni simpli, pentru care titlurile din gazete nu înseamnă nimic. Mulți nici nu ştiu să le citească... Țară, spuneți? Patria cu majuscule, din *Universul?* Negoveanu ridică în sfârşit ochii, țintuindu-l pe Moga. Soldații noştri nu luptă pentru cuvinte. Şi nici pentru țara de care vorbiți dumneavoastră. Şi ştiți de ce, domnule maior? Pentru că, de când erau copii, s-au învățat cu „țara" în

ogradă, venită să ceară... Să fure... Să-i înşele... V-aţi uitat vreodată ce fac când comandanţii le ţin discursuri înainte de asalt? Aceiaşi ofiţeri care n-or să facă un pas afară din adăposturi, alături de ei? De o parte au popii cu tămâia, iar de cealaltă uniformele ce or să rămână curate până la sfârşitul zilei, când mulţi dintre ei or să zacă pe câmp... Ştiţi ce fac? Îşi apleacă frunţile, să nu le vedem ochii. Tac... Şi ne înjură în gând, pe noi şi pe „ţara" asta obişnuită doar să ia şi să se poarte de parcă nu ar fi de nasul lor. Ăştia sunt oamenii cu care facem războiul, domnule maior, cei pe care trebuie să-i cumpărăm cu pământ ca să stea, să lupte şi să ne asculte dicursurile...

Pentru câteva clipe se făcu linişte. Apoi Demetriadi îşi lovi palma de masă şi izbucni în râs.

– Dhomnule eşti anarhist! Pe onoarea mea că eşti!

Locotenentul de alături se ridică în picioare. Îşi întinse mâinile peste masă, spre Negoveanu. Fu gata să se prăbuşească, fiind salvat în ultima clipă de cei doi sublocotenenţi. Din ochii injectaţi, lacrimile i se scurgeau în barbă.

– Vreau să te pup! Lăsaţi-mă să-l pup!

Singurul care nu se mişcase era Moga. Nu zâmbea, dar în privire i-am citit satisfacţia. Văzusem expresia aceea de curând, la căpitanul Matheescu.

Am simţit nevoia să-l pocnesc pe Gogu Demetriadi.

Moga îşi dădu la o parte cupa cu *parfait*, după care îşi împreună mâinile. Aşteptă ca noua lui asistenţă să se potolească. Voia ca locotenentul de infanterie să se aşeze, iar noi, ceilalţi, să-l ascultăm cu atenţie. Nu terminase.

Am luat sticla aproape goală de *grappa* şi am împins-o spre el. Dacă ar fi avut mai mult de un deget de băutură pe fund, s-ar fi răsturnat pe masă.

– Bea. Abia am reuşit să-mi descleştez maxilarul.

Doctorul se întoarse alarmat. Şi reacţionă repede.

– Un toast pentru sublocotenentul Negoveanu! Făcu un semn către Demetriadi. Paharele, domnilor... Băiete, unde-i vinul?

Moga mă măsură pentru prima dată.

– Domnule...

– Bea!

Brătescu mă apucă de braț.

– Pentru soldații noștri... Și pentru onoare!

M-am ridicat, târându-l pe Doctor după mine. Aghiotantul lui Demetriadi ne privi mirat, dar, un moment mai târziu, sări în picioare, imitându-și locotenentul.

Demetriadi își lovi de pahar lingurița murdară de *parfait Regence*. Se întoarse către Scărlătescu.

– Dhomnule genheral, permiteți-ne un toast.

Pronunția lui graseiată captă imediat atenția. Doctorul ezită, înainte să-mi elibereze brațul.

– Dhomnule general, dhomnilor ofițeri, aș vrea să închin pentru o luptă honorabilă și pentru honoare.

Scărlătescu se ridică obosit.

– Pentru onoare, domnilor.

Se auzi sunetul scaunelor împinse. Toată lumea era în picioare. Costa făcu un pas înapoi, să o ajute pe femeia cu părul roșcat.

Fu doar o imagine fugară, pentru că toată atenția îmi era îndreptată asupra maiorului de cavalerie Moga, cel cu fire de păr pe epoleți. Eram atât de concentrat, că aș fi putut să le număr.

Când ne-am așezat, discuțiile din jur reîncepură cu mai multă forță. Moga ignoră capătul nostru de masă, concentrându-se asupra conversației cu un căpitan de cavalerie. Negoveanu se adânci într-o tăcere din care nu-l mai scoaseră nici insistențele aviatorului italian. Toate felurile de mâncare fuseseră aduse, iar, de la o vreme, paharele nu prea mai aveau cu ce să fie umplute.

Cina la care nu fusesem invitați se încheia.

Doctorul își aprinse pipa pe care și-o pregătise câteva minute bune. Suflă primul nor de fum și-i întinse peste masă

chibriturile căpitanului cu barbişon, care aştepta cu o ţigară groasă în mână.

– Ce ai avut cu el?

– Îmi aduce aminte de cineva.

– Nu ştii să te stăpâneşti, Grigorescule.

– Dimpotrivă, domnule.

– Adică acum ar fi trebuit să fim între baionete, în drum spre arest?

– Suntem încă aici.

– Căpitanul a spus că măsori pământul. În civilie...

– Am fost topograf... Funcţionar.

– Nu-i o meserie aventuroasă.

– Nu cred, domnule.

Îşi muşcă pipa.

– Eşti ciudat, Grigorescule...

– De ce, domnule?

– Nu mă mai domni atât. Şi nu te mai uita la ăla, de parcă abia aştepţi să deschidă gura, ca să i-o închizi tu!

Am zâmbit. Mă simţeam bine. Poate era băutura sau liniştea ce se aşternuse pe nesimţite afară. Bateriile tăcuseră. Era din nou doar o seară de toamnă târzie. Mă aflam la adăpost. Eram viu.

– O să aştept altă ocazie.

Doctorul se încruntă.

– Ai grijă. Ai nevinovaţi lângă tine. Ei or să sufere în locul tău.

N-am răspuns.

– Ţi-am spus că Paul Costa şi-a înjumătăţit plutonul din cauză că cineva s-a crezut în 1913... Era cineva din Cartierul General al regimentului. L-au decorat şi l-au avansat în grad în marşul până la Sofia. Acum voia să ajungă primul la Budapesta. S-a desprins de coloana principală, iar când au întâlnit rezistenţă, a ordonat asalt, să nu piardă timp şi să i-o ia altcineva înainte. Erau poziţii fortificate. Ungurii îi aşteptau. Un ofiţer a

fost executat, pentru că a încercat să-şi salveze plutonul, când au dat de mitraliere. Ca să fie exemplu. S-a ordonat pregătirea pentru un alt atac, în zori. Fără sprijinul artileriei, pentru că bateriile erau încă pe drum. Noi am ajuns spre seară. Aveam şi doi preoţi militari. Ne-au fost de folos. Intendenţa a înnoptat la câţiva kilometri în urmă, iar soldaţii nu au avut ce să mănânce. Am văzut multe grozavii de atunci, dar acolo am cunoscut prima dintre ele. Greu de uitat... Îşi îndesă pipa cu mânerul cuţitului. A fost momentul în care am înţeles cu adevărat unde sunt. Vrei să urli şi să fugi. Şi nu poţi să faci nici una, nici alta.

Ştiam ce voia să spună.

– Am auzit că la comanda regimentului aveau pe unul ieşit din armată cu grad de căpitan. Ce nu a făcut armata, a făcut un prefect, pe timp de pace. Războiul l-a prins colonel. Cine putea să-şi închipuie că o să fie război, iar lui or să-i dea un regiment? Nimeni... Aşa că domnul colonel îl lăsa mereu pe veteranul din nouă sute treiş'pe să dea toate ordinele... Ăsta a adunat seara toţi ofiţerii, între care era şi Costa, şi le-a ordonat să împuşte pe oricine ar fi îndrăznit a doua zi chiar şi numai să încetinească pasul de asalt. Apoi s-a dus să se culce. În zori l-au găsit cu un glonţ în cap, în afara liniilor. N-a ştiut nimeni cum a ajuns acolo şi nici ce căuta. S-au gândit că a ieşit să inspecteze santinelele şi a dat peste o patrulă. Mai târziu, soldaţii s-au apucat să vorbească tot felul de prostii, şi au fost unii care le-au crezut. Aşa au murit mulţi oameni, vinovaţi doar că îl aveau comandant pe Costa. Care, în schimb, s-a tot încăpăţânat să rămână viu...

– Dumneavoastră aţi crezut prostiile alea?

Ridică din umeri.

– După ce s-a lăsat întunericul, mi-a cerut doi sanitari, să-şi caute răniţii. Îi auzeam... Nu ştiam dacă sunt ai noştri sau ai lor, pentru că, după o zi în câmp, toţi plâng la fel. Sanitarilor le-a fost frică. I-a lăsat să aştepte la plutonul lui. S-a târât de unul singur până în dreptul mitralierelor. Ungurii au tras semnale luminoase toată noaptea. Mi-au zis că Paul Costa a

făcut mai multe drumuri, dar la mine n-au ajuns vii decât doi soldați. Și amândoi au murit înainte de a se lumina de ziuă. Măcar a avut cine să le închidă ochii... Când m-au întrebat, mi-am dat cuvântul că a fost toată noaptea lângă mine. A doua zi, pe la trei, a venit restul diviziei. Când au văzut, ungurii s-au retras fără să tragă un foc. Și n-a mai fost nicio luptă.

– Ați stat ceva timp împreună...

– Nu, n-am stat. Era 2 septembrie, cu patru zile înainte să se oprească ofensiva. Sunt numai două luni. Prea puțin, să cunoști un om. Înțeleg că dumneata abia ai ajuns pe front. Proaspăt mobilizat?

– Am fost în rezervă, lângă Ploiești.

– Rezervă? Am avut și așa ceva? De ce nu v-au trimis la Dunăre?

– Poate eram mai aproape de munți.

– Sau a fost ordinul lui Aslan... Trupele trimise la Armata a III-a trebuiau să aibă experiență de luptă. Așa a cerut generalul. Atunci...

– A primit trupe care aveau o lună de front. Asta nu e experiență.

Auzind vocea, ne-am întors amândoi. Sublocotenentul Negoveanu își apăsă ochii. Lângă el, italianul picotea.

– Față de mulți dintre ei, ați trece drept veteran, domnule sublocotenent. Dar asta a vrut generalul Aslan. Cele două divizii din Rezerva Generală a Marelui Cartier nu au fost de ajuns. De la început, nimic nu a fost de ajuns... Frontul din Carpați s-a rupt de fapt la Dunăre. Iar războiul s-a terminat când Kuhne a luat Craiova.

Nu ne asculta nimeni. Aviatorul italian nu ne înțelegea. Demetriadi râdea, împreună cu aghiotantul și cei doi sublocotenenți. Căpitanul cu barbișon se juca cu un ultim deget de vin, rotindu-l în pahar, iar Moga se întorsese cu totul spre vecinul său.

Eram singuri.

– Atunci ce mai căutăm aici? Vocea lui Brătescu se pierdu în murmurul general.

– Unde am putea să fim, domnule maior? Au fost patru divizii de infanterie şi o brigadă de cavalerie. Toată Armata a II-a... Kuhne a adunat şapte divizii numai în Valea Jiului. Nimeni nu ştie ce avem în faţă, la Predeal. Chiar dacă frontul nostru ţine, ca în octombrie, vor ocoli munţii şi tot vor ajunge la Bucureşti. O să avem o armată întreagă în spatele nostru. S-a terminat, domnilor, şi am fi orbi să nu vedem cum stau lucrurile.

– Eşti sigur că nu e doar pesimism? A fost o zi grea. E frig. E urât. Tunurile alea ar scoate pe oricine din minţi...

Negoveanu nu-l lăsă pe Doctor să termine.

– Aţi ştiut că locotenentul Costa a fost timp de o zi căpitan? Avansat şi decorat. Decoraţia n-au avut cum să i-o ia, dar cineva s-a dus până la generalul Averescu, doar ca ordinul de avansare să nu fie semnat. Nu avem unde să ne mai ducem acum şi pentru că suntem mai ocupaţi să ne războim între noi, nu cu inamicii. Ultimul strop de onoare, cât ne-a rămas, trebuie cheltuit ca măcar să întârziem sfârşitul.

– Asta n-am ştiut-o. Doctorul se ameţise. Ochii îi străluceau. Costa căpitan...

– De la Postdam a fugit pe fereastră... N-a apucat să facă şcoala de cadeţi, şi totuşi e unul dintre cei mai buni ofiţeri pe care i-am cunoscut... De ce zâmbiţi, domnule sublocotenent?

Mi-am luat şervetul din poală şi l-am aşezat lângă farfurie. Masa se încheiase.

– A zis acelaşi lucru despre dumnevoastră. A spus şi că nu toate luptele se poartă pe front

Un soldat în uniformă apăru lângă Negoveanu.

– Vă rog să mă iertaţi, domnilor... Avem oaspeţi neaşteptaţi.

Negoveanu se duse la generalul Scărlătescu. Aşteptă câteva clipe până când apăru un gol în conversaţie, apoi se aplecă la urechea lui. Generalul se ridică în picioare.

– Rămâneţi aşezaţi.

Cei doi ieşiră, urmaţi de câţiva dintre ofiţerii cu grade înalte. Maiorul Moga îi urmări cu privirea până când părăsiră încăperea.

– Nu-i a bună....

– Oricum, începuse rău... Grigorescule, crezi că am avut vedenii?

– Nu înţeleg...

– Când am venit încoace... Pe drum.

– Nu ştiu. Poate n-au fost vedenii.

– Acum e uşor de zis... Cu lumină, cu atâta lume în jur...

– Nu e cine ştie ce lumină, domnule.

Doctorul tuşi. M-am uitat la masa cealaltă. Femeia în verde îmi întoarse privirea. Era singură. L-am atins pe Doctor, arătându-i scaunul gol.

– Unde e?

A ridicat din umeri.

– Nicio grijă, nu ne lasă el aici.

Alfred Brandt ocoli mesele. Escorta soldaţii transformaţi în ospătari.

O parte din ofiţeri începuseră să se ridice. Cei doi sublocotenenţi din compania lui Demetriadi se îndreptară spre comandantul lor. Îi ascultaseră sfatul lui Costa şi, după obrajii lor roşii, la mâncare adăugaseră băutură din belşug.

Doctorul Brătescu îşi ciocăni pipa, golind-o.

– S-a spart cheful. Râse răguşit. Ar fi bine să mai găsim pe cineva, că doar cu dumneata, eu nu mă mai întorc prin întuneric.

Privirea mi se întâlni cu cea a lui Alfred Brandt. Îmi arătă uşa pe care ieşise Negoveanu.

– E în hol... Când a trecut?

– Ce mormăi acolo, Grigorescule?

– Mai avem treabă. Lăsaţi gândurile de plecare. Şi grijile...

M-am ridicat în picioare. Câţiva dintre ofiţerii aflaţi la masă s-au întors. Cei doi sublocotenenţi ajunseseră în spatele lui

Demetriadi, dar nu îndrăzneau să-i întrerupă discuţia cu căpitanul cu barbişon. Dacă italianul nu adormise, atunci se prefăcea bine. Stătea cu ochii închişi, sprijinindu-şi capul în mâini. Zgomotele exploziilor se auzeau din nou. Am văzut un fir luminos prin camuflajul ferestrei.

– Cât să fie ceasul? întrebă tare Demetriadi.

Italianul tresări, şi mâna îi căzu.

Demetriadi se întoarse spre el.

– Doarme, mitocanul!

Decoraţiile din pieptul aviatorului se întinseseră pe masă. Crucea de la gât îi alunecase în cupa cu *parfait* topit. Cineva râse. L-am ajutat pe Doctor să se ridice.

– Puţin peste zece, domnule locotenent.

Demetriadi îi descoperi pe cei doi sublocotenenţi în spatele lui.

– Domnilor! Locotenent-colonelul cu păr uleios din celălalt capăt al mesei bătu de două ori din palme, încercând să domolească vocile. Domnilor! Datoria ne cheamă... şi e timpul să o ascultăm! Zâmbi mulţumit, de parcă era într-un salon. Dar înainte, vă ordon să terminaţi coniacul!

Izbucniră hohote. Salonul era plin, iar publicul gustase gluma.

– Hai, Doctore.

Am ieşit. Nu eram singurii. Coniacul ce trebuia terminat fusese dus în hol. Am încercat să ne pierdem printre ceilalţi. Doctorul îşi strecură pipa în buzunarul vestonului în timp ce ne retrăgeam spre o nişă rotundă. Aici ferestrele nu mai fuseseră acoperite. Trăseseră numai draperiile, care abia ascundeau strălucirea de afară.

– Parcă sunt mai aproape...

Cerul se luminase mult deasupra muntelui. Din când în când, norii sclipeau. Ca magneziul unui fotograf. Apoi se făcea iarăşi întuneric. Sunetul nu ajungea la noi. Doar geamurile se zguduiau uşor. Şi simţeam o presiune în urechi.

Mi-am întors privirea, să nu mai văd. Spectacolul tăcut era mai amenințător decât dacă toate obuzele ar fi explodat lângă noi.

Ofițerii de la mese se strângeau în grupuri, ocupați să golească paharele de pe tăvi. Pahare care se răreau. Doctorul se cuibărise într-un fotoliu, cu ochii ațintiți în noaptea de afară.

Cei doi sublocotenenți din compania lui Demetriadi își croiră drum spre noi. Erau firavi, fără nimic războinic în ei. Dar mantalele pe care le țineau în brațe erau rufoase și murdare, semn că stătuseră prea puțin în locuri ca *Palace*-ul.

– Plecați?

– Trebuie. Să prindem măcar câteva ore de somn.

– Și să pregătim oamenii...

Le-am întins mâna.

– Mult noroc, domnilor.

– Vă mulțumim... Ați avut dreptate... Nu se știe când o să mai prindem o masă bună.

Cel mai scund dintre ei făcu un pas către Doctor. L-am oprit.

– Îi spun eu.

Maiorul Brătescu nu se întoarse. Nu mai existam pentru el. Se refugiase undeva unde nu-l puteam ajunge. Mi s-a părut că avea obrajii umezi. Sau poate era un joc al luminilor însângerate din ferestre.

Ne-am salutat fără alte cuvinte, și au plecat.

Un copil îmbrăcat într-o vestă neagră cu dungi galbene se strecură de-a lungul pereților până la noi.

– Sunteți domnul Grigorescu?

– Da.

Era prea tânăr să aibă coșuri. Părul îi stătea înfoiat în creștetul capului.

– Vă aduc paltonul.

– Ne dau afară?

Mă studie cu o atenție profesională.

– Nu. Mi s-a spus să vă aduc paltonul.

Am arătat spre Doctor.

– Vezi dacă-l găseşti şi pe al domnului. Grad de maior pe umeri şi însemnele corpului medical. Dacă nu ştii, întreabă pe cineva...

– Cunosc gradele. Domnul Brandt ni le-a arătat când s-a rechiziţionat hotelul.

Am avut impulsul să bag mâna în buzunar, după o monedă. Numai că, în loc de bani, acolo aveam o armă. Se răsuci pe călcâie, ca un mic soldat, şi se îndepărtă la fel de discret precum venise.

– Ar fi trebuit să întreb de locotenent... Mi-am dat seama că vorbisem de unul singur. Doctore?

Brătescu clipi, după care îşi şterse repede ochii.

– Sunteţi bine?

– Cred că da... E o noapte frumoasă...

Am încercat să văd stelele, când cerul rămânea întunecat. Nu le-am găsit. Se înnorase.

– Mă gândeam că poate ar fi trebuit să-l întreb de Costa...

– Te-am auzit. Nu te teme, nu ne-a lăsat aici. Se întoarse iarăşi spre ferestre. O să ningă. E o noapte în care se simte zăpada.

N-am răspuns. Nu eram sigur că vorbise cu mine.

Aş fi vrut să mă duc după copilul cu hainele. Mă sufocam în holul acela.

– De ce nu te linişteşti? Băutura te agită?

– Nu ştiu ce se întâmplă...

– E război. Nu *trebuie* să ştii ce se întâmplă...

Zâmbi. Fără veselie. Dintr-odată era foarte bătrân.

– Ai crezut vreodată că eşti într-un tren care merge, şi nu se opreşte? Iar tu nu poţi să te dai jos?

– Trenul nostru merge, Doctore... Prea repede... Că nu putem să ne dăm jos, e altă poveste.

– Nu asta... Mă gândesc la lumea dinainte de ce se întâmplă acum.

Se împuținase în fotoliul de piele.

Un vălmășag de gânduri... Se amestecară, luptând unul cu celălalt. Amintiri. Voci. Departe. În alt timp.

Mi-am coborât privirea. Doctorul se uita pe fereastră. Noaptea. Și sclipirile.

– Am o fată... N-am vorbit cu ea de ani de zile. S-a măritat imediat după ce a murit maică-sa. A plecat și n-a mai vrut să audă de mine.

Se întoarse.

– Sunt un bețiv. Dintotdeauna am fost. Din cauza asta mi-am pierdut cabinetul și, dacă nu era război, aș fi ajuns în stradă. Aici încă sunt doctor. Beau mai puțin decât oricând, în ultimii zece ani. Dar știi ce mă înspăimântă cel mai mult? Gândul că, după ce o să se termine, o să mă întorc la ce era înainte.

– Nimic nu o să mai fie ca înainte, Doctore.

La ușă era busculadă. „Comandantul porții" își mâna soldații înăuntru, aliniindu-i. Câțiva ofițeri curioși dădură să se apropie, dar alți roșiori îi opriră între coloanele ce încadrau intrarea. L-am zărit pe Negoveanu afară, cu spatele la noi. Nu era singur. Generalul Scărlătescu stătea cu un pas înaintea lui.

Paul Costa apăru în partea cea mai întunecoasă a holului, la capătul coridorului ce ducea spre tunel. Era îmbrăcat cu mantaua, și își ținea chipiul în mână. Îi ocoli pe cei strânși să vadă ce se întâmpla. Avea fața înroșită de frig. Îl urma copilul cu vestă dungată, care căra hainele noastre.

Costa se opri în fața maiorului.

– Câți bani ai la dumneata, Doctore?

M-am uitat la ei, fără să înțeleg. Maiorul își duse mâna la piept.

– Acum două săptămâni erau o mie... S-au mai dus... Mi-am plătit datoriile... Brătescu își descheie vestonul, scotocind în buzunar. Scoase un portofel mare, legat cu panglică. Două sute. Aur. Și vreun pol, mărunt.

Costa întinse mâna. Doctorul vru să scoată banii, dar apoi îi dădu portofelul cu totul.

– Dumneata?

Mi-am pipăit buzunarul în care îmi ţineam averea înfăşurată într-o batistă.

– N-avea grijă... Brătescu schiţă un zâmbet.

– Cinci sute. Aproape cinci sute.

– Se vede că abia ai ajuns pe front...

– Trebuie să iau haine. Mi-am pierdut schimburile...

– O să-ţi iei. Costa băgă portofelul doctorului în buzunarul de la manta. La fel ca noi toţi.

Mi-am luat inima în dinţi.

– Câţi vă trebuie, domnule?

Mă privi dintr-o parte, cum avea obiceiul.

– Toţi.

Am înghiţit cu greu.

– Dacă-mi permiteţi, pentru ce?

– Îţi permit. Să joc cărţi. Peste zece minute mă aşteaptă floarea cavaleriei române, la mansardă. Cazinoul e depozit şi spital. Şi morgă.

Am vorbit rar, de parcă el era cel care nu înţelegea.

– Vă dau toţi banii mei, ca să-i jucaţi la cărţi, cu...

Doctorul mă bătu pe spate.

– Dă-i banii. De când îl cunosc eu, n-a pierdut. O să ţi-i aducă înapoi, şi cu câştig pe deasupra. Mă mir că a mai găsit pe cineva cu care să joace.

– Cavaleria. Locotenentul Cristoroveanu...

– Comandantul porţii!

Mi-am scos legăturica din buzunar. Monede şi hârtii, înghesuite la un loc. Un nod strâns. Costa o cântări.

– Batista e amintire?

– Nu. Am găsit-o în bagaje. Când mai aveam bagaje.

Mă uitam de la unul la celălalt. Şi la batista mea înnodată. Costa o făcu să dispară în buzunar, după portofel.

Zgomotul de la intrare crescu. Ne-am întors toți trei. Roșiorii dădeau onorul, dirijați de sublocotenentul Negoveanu. Pe ușă intră Scărlătescu, însoțit de un alt general, îmbrăcat într-o manta deschisă la culoare, aproape albă, ce i se lovea la fiecare pas de cizmele lustruite. Cristoroveanu urlă un ordin, iar cele două șiruri de roșiori înghețară. Generalul trecu prin hol de parcă nu ar fi fost nimeni acolo, îndreptându-se spre ascensor.

Pentru o clipă am crezut că în încăpere se afla chiar regele. Avea barba aranjată la fel, iar fruntea îi era ascunsă de chipiul drept, franțuzesc. Se sui primul în cabina strâmtă, urmat de Scărlătescu și de un colonel. Când se închise grilajul, ceilalți ofițeri se duseră spre scări.

Roșiorii lui Cristoroveanu reîncepură să respire. Câteva voci timide se făcură auzite în pâlcul de ofițeri ce supraviețuise cinei.

– Nu era...

– Prezan. Costa se uita peste umărul meu.

– Parcă era la comanda Armatei a IV-a. Doctorul își înăbuși un acces de tuse. Arătă spre geam. Care ar fi de partea cealaltă a văii...

– A fost. Se duce la București. Preia armata de la Dunăre, cu care ar trebui să-l oprească pe Kosch.

– Uite cum favoriții reginei devin oamenii providențiali... Doctorul râse răguşit.

Copilul se strecură între noi, fără un cuvânt. M-am îmbrăcat, trecându-mi Steyerul în buzunarul mantalei.

– Cine a rămas la comandă în locul lui?

Brătescu se lupta cu mânecile.

– Cui îi pasă? Își puse chipiul pe cap. Ce facem? Plecăm? Scoase dintr-un buzunar mănușile de piele, cu ochii la copil. Mă, tu ai ştiut gradul?

– Da, domnule.

– Bine că nu mi-ai zis conaș sau boier. Stabilimentul are clasă... După ce se termină războiul, dacă-mi mai rămân parale,

o să vin să stau o vară întreagă aici. Aud că vor să construiască băi... O să vin la băi. Să-mi scot frigul şi umezeala din oase. Eu sunt maiorul, tu eşti locotenentul, dar cu toate astea acum o să te întreb ce trebuie să fac... Cu copilul ăsta de faţă...

Costa învârti între degete o monedă, aruncând-o. Puştiul o prinse din aer şi dispăru, cu arta cuiva care făcea asta de când învăţase să meargă.

– Am adus doi soldaţi. Se întoarse spre mine. Ordonanţa dumitale, şi încă unul, Iancu.

– Vasile Iancu... Iar Gheorghe nu mai e ordonanţă. Avem nevoie de toate puştile.

– Doctore, e un automobil albastru afară. O să te ducă până la mănăstire, să nu urci pe jos. E întuneric. Când ajungi, caută-l pe locotenent-colonelul de la 50. Are nevoie de tine.

– Drăghina? La prânz n-avea nimic. Era cu o companie, de la regiment. A băgat-o în corturi, cu sanitarii mei...

Costa îi întinse mâna, întrerupându-i şirul cuvintelor.

– Îţi mulţumesc. O să am grijă de bani.

Brătescu pufni în râs.

– Plec pe picioarele mele din stabiliment! Şi nici nu mă dau afară! Asta nu s-a întâmplat demult.

M-am întrebat dacă era acelaşi automobil albastru.

– Domnule locotenent, eu...

– Aşteaptă.

L-am urmărit pe Brătescu traversând holul. Abia dacă mai rămăseseră câţiva ofiţeri. Sosirea lui Prezan îi împrăştiase pe cei care nu erau încartiruiţi acolo. Cristoroveanu îl salută în vreme ce un soldat îi deschidea uşa. Din restaurant se auzi zgomot de voci. Civilii întârziau. Pentru mulţi era ultima seară înainte de refugiu.

Costa m-a condus spre culoarul neluminat. Tălpile bocancilor ni se afundau în covoare. Am încercat să zăresc pe unde călcam.

– Mai ai ceasul?

Mi-am pipăit buzunarul vestonului, simțind lanțul de argint.

– Într-o jumătate de oră o să fie liniște. Doar santinele.

Aveam ochii deschiși, dar nu vedeam nimic. Aș fi vrut să mă întorc și să mă uit peste umăr la bucata de hol pe care o lăsasem în urmă. Costa se opri. Am auzit sunetul unei clanțe. Ne îndreptam iarăși spre tunel. Am simțit o împunsătură de neliniște.

– Coborâm? Nu îmi recunoșteam vocea.

– Numai dumneata. Știi unde suntem?

– Da.

– După primul rând de trepte, drept în față, e o ușă...

– O țin minte.

– E descuiată. Pe acolo ajungi afară. Soldații sunt ascunși în dreapta, lângă copaci. Bagă-i înăuntru, și după aceea intră în tunel. Se știe de ușă, așa că o să vină cineva să o încuie. Nu vorbiți și nu aprindeți lămpile. Nu aprindeți nici măcar un chibrit. Alfred o să ajungă după ce nu mai e nimeni. O să vă deschidă ușa din partea cealaltă, spre cazinou. Așteptați-mă acolo.

– Cât o să așteptăm?

Nu-mi răspunse. Plecă. L-am văzut abia când a ajuns în capătul coridorului.

Am coborât.

Voiam să ies cât mai repede afară. Am împins în ușă cu toată forța. Am crezut că aveam să cad. Aerul care îmi intră în plămâni era umed și proaspăt.

Peste șosea începuse să se lase un abur înghețat. Dar cerul de deasupra era încă senin. Am zărit luna, albă și rece, învăluită de un halo ce-i ștergea conturul. Aerul îmi înțepa nările.

Am ascultat. Din stânga, de unde era intrarea în hotel, răsunau voci. Roșiorii lui Cristoroveanu sau santinelele. Am început să urc treptele spre șosea.

Trăsurile plecaseră. Nu mai erau decât două camioane. Și automobilul albastru dispăruse. Am zărit mișcare în dreapta,

lângă focurile aprinse între furgoane. Alți soldați, profilându-se pe fondul flăcărilor. Caii se strânseseră unul în altul, legați de o bârnă prinsă între doi copaci. Se auzi un pocnet. M-am ridicat. Gheorghe se apropie primul, urmat de Vasile Iancu. Se lăsară jos, lângă mine.

– Nu ne-au luat în seamă, domnule.

– Dar v-au văzut...

– Dom' locotenent a zis să nu ne ferim. Prea mult...

– Hai. Am luat-o înainte, şi le-am ţinut uşa. Amândoi s-au oprit la intrare, de parcă ar fi vrut să se descalţe. Hai, mă!

Am întins mâna, căutând balustrada. O limbă de lumină mai apucă să se întindă peste trepte, apoi uşa se închise, lăsându-ne în beznă. După aerul proaspăt, întunericul era uscat şi avea gust de praf. Am coborât bâjbâind. Balustrada se clătină şi ceva mă izbi în spate.

– Dom' sublocotenent!

M-am întors. L-am ajutat să se ridice.

– Ţine-te de mine. Şopteam. Iancule, tu ce faci?

– Aici, dom' sublocotenent.

– Apucă-l pe Gheorghe, şi nu-i da drumul. Ajungem acuma.

– Unde mergem?

– Gura, mă!

Doi paşi, unul după celălalt. Nicio treaptă. Îmi aduceam aminte de o uşă. Am măturat cu braţul înainte, până când am lovit ceva. O clanţă. Uşa rămăsese crăpată. Se învârti în balamale fără zgomot. Era întuneric şi linişte. Îmi venea să strig, doar ca să umplu cu un sunet spaţiul acela gol.

Pe faţă îmi trecu o adiere mai uscată. Sunetul respiraţiilor noastre încetă să mai aibă rezonanţă. Eram în tunel. M-am întors, uitând că nu puteam să-i văd.

– Iancule, ai dat de uşă?

– Da, domnule. Vocea venea de aproape. Era şovăitoare.

– Trage-o după tine.

Un moment de pauză, apoi zgomotul clanţei. Întunericul deveni şi mai compact.

– Mutați-vă din dreptul ei.

Alți pași, făcuți cu teama că aveam să întâlnesc un obstacol. Umărul îmi atinse peretele. Întrerupătorul becurilor electrice. Mi-am înfrânat cu greu dorința să-l răsucesc.

– Stați jos.

– Jos?

M-am așezat primul, întinzându-mi picioarele până când am dat de celălalt zid. I-am auzit foșnind. În nări îmi veni un miros de stofă, de piele udă și de noroi.

– Dom' sublocotenent?

– Zi, Gheorghe.

– Ce căutăm aici?

– Așteptăm. Și e mai cald decât afară...

Tăcu. Alături, Vasile Iancu își trase nasul. Era înalt și subțire, copil de orășean. Venise în septembrie, dar nu putea să fie din contingentele mobilizate după Turtucaia. Probabil că se înrolase voluntar. Nici nu știam de unde era. De fapt, nu știam aproape nimic despre el. Sau despre ceilalți, cei morți, ori lăsați în urmă. Nu aveam să mai aflu niciodată la cine se gândiseră cât stătuseră cu noi. Care le fuseseră visele. Se pierduseră odată cu ei. Și deja începeam să le uit trăsăturile.

– Domnule?

M-am îndepărtat de gândurile mele.

– Ce-i, Gheorghe?

– Aș vrea să vă rog ceva. Vorbea în șoaptă.

– Dacă îmi stă în putere...

– Vă stă... Dom' sublocotenent, m-am gândit că dacă tot suntem cartiruiți la mănăstire, poate ne-ați permite să mergem la biserică... Cei care vor...

– Gheorghe, biserica e la zece pași de odăile noastre. Dacă voiați să mergeți, puteați să vă duceți fără permisiunea mea...

– Da, domnule. Dar n-ar fi fost bine. Trebuie să știți de noi, dumneavoastră și dom' locotenent Paul.

– Nu-l cheamă... M-am oprit. N-avea rost. Tot aşa i-ar fi spus. Poate nu cu mine de faţă, dar pentru ei avea să fie mereu locotenentul Paul.

Stăteam umăr la umăr. Afară era ger şi război. Şi se pregătea să ningă.

– Îi duci tu?

– Îi duc, domnule.

– De ce nu-i laşi singuri?

– Trebuie să le arate cineva... Când ne băteau bombele, toţi s-au rugat să scape. Au scăpat, dar e în firea omului să uite de Dumnezeu. O să le aduc aminte.

– Atunci mergeţi, Gheorghe.

– Şi domnul locotenent?

– N-o să se împotrivească.

Vru să spună ceva, dar tăcu. Vorbi doar după câteva secunde.

– Domnul locotenent a fost la biserică... Chiar în seara asta. Dar nu s-a dus să se roage.

M-am întors spre el, uitând că nu puteam să-i văd faţa.

– De unde ştii că nu voia să se roage?

– A intrat ca într-o casă părăsită. Nu ca în casa Domnului...

– L-ai văzut tu, Gheorghe?

– Nu numai eu.

– Adică?

– Era şi papistaşul, cum l-au botezat artileriştii... Stătea şi se uita după dânsul.

– S-o fi băgat în biserică să se ascundă de popă...

– Nu e preot. O fi fost cândva, dar acum nu mai e.

– Pe asta de unde o mai ştii?

– Pot să greşesc, domnule... Dar nu cred.

Se aprinse o lumină pe scări. Iancu vru să se ridice. L-am oprit. Paşi repezi. Coborâră până la uşă. Un val de aer rece se strecură până la noi. Am auzit o înjurătură mormăită, şi apoi o cheie în broască. Pe perete apăru o umbră. Chipiul înalt al unui

ofițer, mâna depărtată de corp. Se ținea de balustradă, încercând să vadă ceva în tunel.

Am fi avut timp să ne strecurăm spre bucătărie și să ne pierdem în întunericul de acolo. M-am pregătit.

Forma de pe perete se strâmbă, după care începu să se scurteze. Pașii se îndepărtară. Se auziră alte voci, iar apoi fu din nou întuneric.

Am așteptat. Târziu, am îndrăznit să-mi schimb poziția și să-mi mișc picioarele amorțite.

Era cald. Mi-am scos chipiul, să nu-mi mai apese rana de la frunte. Gheorghe Puiu și cu Vasile Iancu nu mai aveau chef de vorbă. Când începusem să cred că moțăiau, de undeva răsună pocnetul unei uși. Ochii mi se obișnuiseră, așa că am putut să disting pe cineva înaintând prin tunel.

O șoaptă.

– Unde sunteți?

– Aici.

Scăpără un chibrit. Flacăra tremură, ducându-se spre sticla unei lămpi cu gaz. M-am sculat în picioare. Alfred Brandt se întoarse și o luă înapoi spre ușa prin care venise. Am plecat după el.

– Puteți să le cărați? Arătă spre un coș cu gura înfășurată în pânză, și trei saci.

Vasile și cu Gheorghe apucară toartele.

– Cu grijă. Se răstoarnă, și e fierbinte.

Sacii erau mari, dar ușori. Am simțit pâini înăuntru.

– Puneți-i peste coș. E legat bine.

Mi-am aruncat unul în spate. Alfred o luă înainte, luminându-ne drumul. L-am urmat prin tunelul strâmt. La capăt, scoase o cheie din buzunar, și descuie.

– Sus, pe scări, domnule. Eu rămân... Fiți fără teamă, nu or să întrebe nimic. Sunt doar niște surori de caritate. Au grijă de muribunzi... I-au pus aici, să nu-i vadă nimeni.

Încercă să zâmbească. Mi-am adus aminte de lumina din ochii Marthei.

– Domnule Brandt...

Clătină din cap, după care mă îmbrăţişă repede, încurcându-se în povara mea.

– Aveţi grijă, domnule. Vă rog mult, aveţi grijă.

Se întoarse. Uşa se închise, lăsându-ne în penumbră. Am urcat scările în spirală, ocolind nişte scaune aruncate. Apoi am păşit într-o lume rece şi tăcută.

Mobila rămăsese pe loc. O acoperiseră cu huse, ce le transformau în statui neterminate, înşirate de-a lungul pereţilor. Covoarele erau strânse. Pardoseala lucea sticlos, strâmbând imaginile ce se reflectau în ea. Nu erau lumini. Nu era nevoie de ele. Prin uşile de cristal intra noaptea albastră de afară, îngheţând totul.

Ne-am oprit, unul lângă celălalt. În aer plutea un iz de lemn ud şi de medicament. Am văzut că îmi ieşeau aburi din gură.

– E muzică?

M-am uitat în jur, la obiectele naufragiate în holul mare cât o catedrală. Oglinzi coborâte de pe pereţi, lăzi înghesuite pe treptele ce duceau spre un şir de uşi capitonate, foi de cort aşternute pe jos. Într-un colţ, o lampă răsturnată stătea între o şa şi nişte lanţuri. Un veston şi bandaje însângerate. Un trup, acoperit cu un cearşaf, alături de care o lumânare se stinsese, înecată în ceară.

Am înaintat spre mijlocul încăperii, însoţit de umbra mea de pe pardoseala de marmură.

Se auzea un pian, dar nu-mi puteam da seama de unde. Era când aproape, când foarte departe, de parcă zidurile s-ar fi mărit şi s-ar fi micşorat.

Nu îndrăzniseră să mă urmeze. Am trecut pe lângă cadavru.

În mijlocul sălii era o singură uşă. Am apăsat pe clanţă. S-a deschis. Era atât de înaltă, încât, pentru o clipă, am avut senzaţia că tavanul se sprijinea pe ea.

Un pian pe care nu-l vedeam. Muzica se revărsă peste mine, iar apoi se retrase, ca un val.

Am intrat. Umbra mi se lungi la picioare, întinzându-se peste mesele acoperite. Erau două şiruri. Husele căzeau peste ele în linii drepte, făcându-le să pară nişte blocuri de piatră. Pe un perete întreg erau ferestre. De partea cealaltă erau oglinzile. Deasupra, tavanul de sticlă lăsa noaptea să se scurgă înăuntru.

Am întins mâna spre una dintre mese, temându-mă că avea să se fărâmiţeze la atingerea mea. În spate se auziră paşi.

Gheorghe şi cu Vasile Iancu veneau după mine, trecând holul aşa cum unii trec marea.

Nu mai eram singuri. Din sala mare cu oglinzi se deschideau uşi către alte încăperi. Într-una era lumină. O infirmieră adormise cu capul pe o masă de joc, iar cineva îi aşezase o manta peste umeri. În jur era durere şi uitare.

Muzica venea din sala cealaltă. Am lăsat jos sacul din spate.

M-am oprit în prag. Ferestrele se arcuiau pe toţi pereţii. Cerul ardea până la jumătatea boltei. Un foc întunecat, în care, din când în când, licărea un fulger mut. Umbrele crengilor desfrunzite se târau pe podele, până la picioarele mele. Strâmbe, ca nişte oase rupte, ce nu aveau să se mai vindece vreodată.

Era linişte.

În afară de acordurile pianului.

Se îmbrăcase. Purta un palton negru, ce ascundea picioarele scaunului pe care stătea. Îşi scosese părul, care curgea peste gulerul de blană.

Mi-am băgat mâinile în buzunarele mantalei, de parcă aş fi vrut să le ascund. Ale ei zburau peste clape, fără să pară că le atingeau. Se aplecase deasupra claviaturii, iar umerii îi tresăreau la fiecare mişcare. Din când în când, se îndrepta, cu ochii închişi, ascultând. O orchestră care nu era acolo. Nu pentru mine.

Melodia se zbătea între ziduri, făcându-mă să-mi ţin respiraţia. Degetele mângâiau clapele, trezindu-le, prelungind

fiecare sunet până când ajungea să mă doară. Am închis ochii şi am simţit în mine un pustiu, ce probabil fusese dintotdeauna acolo. Până atunci rămăsese neştiut.

– Deschideţi uşile. Amândouă.

Am tresărit. Nu-i distingeam trăsăturile. Doar mâinile albe alergând pe clape.

M-am aplecat să desfac piedica, după care am împins uşa dublă. Sunetul pianului se rostogoli în sala cu marmură şi oglinzi. De undeva, se auzi un geamăt. Sau un scâncet. Iancu şi cu Gheorghe se opriseră în mijloc, sub unul dintre candelabrele de cristal. Încercau să cuprindă totul cu privirea. Uitaseră de mine.

– Veniţi mai aproape...

M-am smuls cu greu din prag.

Manşetele erau largi. Paltonul cădea în falduri în jurul ei.

– Mai e puţin...

Aş fi vrut să mă aşez. Lângă ea.

Degetele rămaseră în aer. Vibraţia ultimului sunet... Îl ascultă.

Întunericul îi ascundea cu blândeţe ridurile. Îi simţeam mirosul.

Privirea i se opri o clipă asupra mea, după care reîncepu să cânte.

– Acum e orchestra...

Expresia i se schimbă. Şi pentru ea, orchestra tăcuse. O amuţisem cu cuvintele mele.

– V-am întrerupt?

Îşi aplecă fruntea.

– N-am cântat demult. Nu mai sunt obişnuită.

Am atins cu teamă lemnul lăcuit al pianului.

– N-am ascultat niciodată pe cineva cântând. Nu aşa... Am râs. Tare. Prea tare. Am auzit câte un pian, chiar şi orchestră, la cinematograful *Lux*... Poate-l ştiţi? Pe strada Doamnei? Nu, nu cred că-l ştiţi... Şeful de orchestră era un neamţ, îl chema Swilfer, sau Wilfer... Mă întreb ce s-o fi ales de el... Cu războiul.

– E *Imperialul*. De Beethoven.

Îmi dorisem toată seara să-i întâlnesc privirea.

– E primul meu Beethoven.

Îmi zâmbi. Şi fu din nou tânără.

– Am avut şi un *Aviston*. Îl adusese tatăl meu.

– *Aviston?*

– Seamănă cu fonograful. Dar are cilindru. Un cilindru pentru fiecare melodie. Ajunge mai degrabă pentru un refren. Nu-mi aduc aminte să fi avut prea multe cilindre...

– Dar vă amintiţi de el.

– N-o să-l uit niciodată. Cum de acum n-o să mai uit nici primul meu Beethoven.

Melodia se schimbă. Sunetele deveniră luxuriante şi schimbătoare. Ea se aplecă mai mult deasupra claviaturii. Înainte fusese lumina zilei. Acum ascultam noaptea.

M-am uitat afară, încercând să-mi închipui că sclipirile de pe cer erau altceva.

– Vă place?

– Mă doare.

Dădu din cap.

– Alături, a mai rămas doar unul singur... Sora m-a rugat să-i cânt, până se termină. Ea o să-l ţină în braţe.

Nu am ştiut ce trebuia să spun.

– Paul mi-a vorbit despre dumneavoastră. Vă cheamă Mihail Grigorescu.

– Doar mama îmi spunea Mihail. Pentru ea eram om mare, chiar şi când abia învăţam să merg.

– Ce s-a întâmplat cu ea?

– A murit. N-a apucat să mă vadă crescând.

– Îmi pare rău. Eu sunt Elena Nasta.

I-am repetat în gând numele, obişnuindu-mă cu el.

– Mi-a spus că v-au înscris pe listele celor căzuţi. Să se răzbune. Cine poate să se răzbune aşa?

– De ce nu e Costa, ci Paul?

Întrebarea nu o surprinse. Ridurile din colțurile gurii deveniră din nou vizibile. Dar mâinile îi erau încă foarte tinere.

– Eu am apucat să-l văd crescând... Râse ușor, văzându-mi expresia. Nu, domnule Grigorescu, nu sunt atât de bătrână... Paul are altă mamă. Eu am fost amanta tatălui lui. Și, pentru o singură zi, și a lui.

Doar pianul. Acorduri stranii, triste. Reci.

– Uneori, adevărul aduce dispreț sau milă. Din primul am avut prea mult, iar de cealaltă nu am nevoie. Nu de la un străin...

I-am evitat privirea.

– Ce-a mai spus despre mine?

– Nimic. Un nume și alte lucruri fără importanță. Nu mai știe să vorbească. A pomenit despre dumneavoastră. Atâta tot.

– Mi-a salvat viața. Mie și soldaților mei. Dar nu simt că-i sunt dator. Are vreun sens?

Degetele se desfăcură, apăsând doar clapele negre. Din pian ieși un geamăt adânc

– Paul și tatăl lui, Petru... Nu au fost niciodată doi oameni mai diferiți... Când i-am cunoscut, aveam douăzeci și șapte de ani, eram văduvă, și îmi stătea bine în negru. Petru era însurat cu o femeie nepotrivită, avea doi copii, o herghelie de cai, și nebunia meselor de joc. Am știut ce mă așteptа. Dar am știut și cum ar fi arătat restul vieții mele fără el. N-am avut de ales.

Zâmbi. Nu mie. Apoi o umbră trecu pe fața ei.

– Paul mă făcea să mă simt ca o fetișcană care a furat hainele altcuiva, ca să se plimbe pe stradă cu ele. Și e înspăimântată că cineva ar putea să o arate cu degetul și să spună tuturor... Pe mine, care îl îngropasem pe răposatul, pe Barbu Nasta, angrosist de cereale, și abia terminasem războiul cu familia lui... Haita înnebunită de mirosul sângelui! După proces, au luat numai firimiturile pe care am vrut să le împart cu ei. Cât meritau... Barbu mă scosese dintr-o magherniță. Încă mai țineam minte foamea. Era rândul lor.

N-am zis nimic. Nu mă mai sprijineam de pian. Nu voiam să mai simt vibrația dinăuntru.

– Când am ajuns eu, existau două tabere distincte: de o parte Petru şi cu Paul; iar de cealaltă, ele două: Magda şi Victoria. Aş vrea să pot să spun ceva rău despre Victoria Costa. Nu pot, pentru că l-a iubit... Era doar nepotrivită. Atât. Acum e o fiinţă înăcrită, care nu o să mă ierte vreodată, pentru că nu mai ştie cum. A uitat în toţi anii de când l-a pierdut. Pe Paul nu l-au înţeles. Nu era ca niciunul dintre ei. N-avea asemănare. Petru s-a văzut pe el însuşi în fiul lui, iar Paul l-a lăsat. Poate a ştiut că timpul era scurt. I-au spus cărţile lui.

– Cărţile?

Parcă se făcuse mai frig. Un medalion sclipi pentru o clipă, atragându-mi privirea spre gâtul ei.

– Cărţile de joc. Petru se bucura când îl vedea cu ele. Era mândru. Uneori, jucau, dar n-a înţeles niciodată că Paul îl lăsa să câştige... Că nici nu jucau acelaşi joc... Că Paul nu avea cum să piardă...

– Şi în seara asta Costa s-a dus să joace. Trebuia să ne întâlnim.

– N-o să mai vină. De aceea sunt eu aici.

Nu mă lăsă să vorbesc.

– Domnule Grigorescu... Mihail Grigorescu... Îmi rosti numele de parcă ar fi vrut să se înveţe cu sunetul lui. Paul abia s-a aşezat la masă. A aşteptat să plece cumnatul lui de aici. A trebuit să aştepte, pentru că e tot mai greu să găsească parteneri. Dar azi a fost multă şampanie împărţită de pomană...

– Cumnatul cui? Al lui Costa?

– Soţul Magdei... E greu să ştii care dintre ei doi îl urăşte mai mult... L-aţi cunoscut. Aţi şi vorbit cu el.

– Eu? Când?

– Domnul Moga. Laurian Moga.

Maiorul cu fire de păr pe epoleţii uniformei de cavalerist. Cuvintele aruncate din vârful buzelor.

– E cumnatul lui Costa?

– Nu o cunoaşteţi pe Magda. Aţi înţelege.

Ceva era diferit în încăpere. Simțisem schimbarea de o bucată de vreme, dar abia atunci mi-am dat seama că luminile de afară dispăruseră. La câțiva kilometri de noi, artileria își trăgea sufletul. Poate că pentru noaptea aceea se murise destul.

– Nici Petru n-a ştiut să şi-o apropie. Dar Petru n-a văzut multe alte lucruri. Nici măcar la sfârşit... S-a îndepărtat de toți. A ars toate punțile, crezând că aşa trebuia să facă. Doar de Paul n-a putut să se despartă cu totul. Când l-am văzut ultima oară, a venit doar să-mi ceară bani. Ca să poată să facă asta, a renunțat la ce însemna el, ca om. Într-un fel, s-a sinucis când a intrat pe uşa mea. Cu banii, şi-a salvat casa de aici, de la Sinaia, şi a trecut-o în proprietatea lui Paul. Doar a lui. Două zile mai târziu era mort, iar Magda şi cu Victoria au aflat cât sunt de sărace. Paul a lichidat ce se mai putea lichida. Iar apoi s-a apucat de jucat. Într-o lună a plătit toate datoriile. După luna aceea, nu l-au mai primit în niciun cazinou. Magdei şi Victoriei le-a lăsat banii pe care îi câştigase, iar mie casa. A crezut că aşa îşi plăteşte datoriile lui, înainte să fie liber. Atunci m-am mutat aici. E un loc bun. Iar iarna oraşul e gol.

– Ce e cu Costa şi cu cărțile? L-a învățat să trişeze?

Mă privi cu dispreț.

– Petru n-ar fi trişat niciodată şi nu şi-ar fi învățat fiul să o facă. E vorba de onoare, domnule Grigorescu. Lucrul acela pentru care ați toastat la masă...

– Ştiu bine pentru ce am toastat. Vorbeam de Costa, nu de tatăl lui.

– V-a salvat viața, nu? Cred că asta vă desparte cel mai mult.

Lovi aceeaşi notă de mai multe ori. Am crezut că era gata să se oprească. Dacă ar fi cântat doar pentru mine, ar fi făcut-o.

– Şi mie îmi era teamă de el. A trecut ceva vreme până să înțeleg. Când l-a trimis în Germania, am crezut că a făcut-o pentru mine. Ca într-un vodevil ieftin. Chiar am crezut, domnule Grigorescu. Adevărul este că şi Petru ajunsese să se teamă. Nu erau numai cărțile de joc, ci şi celelalte...

– Celelalte?

– Ai simțit vreodată că cineva îți citește gândurile?

Se întoarse spre mine, cercetându-mă cu privirea.

– Uneori, se poate...

– Nu, domnule Grigorescu. În fiecare clipă.

– Credem ceea ce vrem să credem.

Își coborî privirea. Revenise la ceea ce cântase la început. Dar mai repede, fără pauzele în care ar fi trebuit să lase loc unei orchestre închipuite.

– Știe fiecare carte din mâna celorlalți. E un avantaj cu care nu poți pierde, domnule Grigorescu. La niciun joc.

M-am întors, încercând să-mi descopăr soldații. Pistolul din buzunar se lovi de pian. În spatele meu, sala era goală.

Costa Scamatorul... Noaptea era iarăși neagră. Obișnuită. Costa Scamatorul era o amintire. Sau o închipuire. Doar a ei.

– N-a pomenit nimic despre casa de aici.

– De ce ar fi făcut-o?

– Nu știu... Doarme pe jos, într-un fel de grajd. E cald, cât o să mai ardă focul... Mă gândesc că i-a trecut prin minte că ar putea să stea și în altă parte.

– Dacă vreți să vă mutați în casa mea, nu trebuie să vă aducă Paul Costa. Sunteți bine venit. Dumneavoastră și ceilalți. El însă n-o să vină...

– De ce? Nu suportă să vadă cum se zgârie duşumelele pentru care s-a omorât taică-său?

Nu mă privi.

– Am crezut că aveți ceva deosebit. M-am înșelat.

Am zâmbit. Cu dinții încleștați.

– În locul de unde vin eu sunt doar lăutari, doamnă. Nu e niciun Beethoven. Poate, când mă întorc, o să-i învăț melodia. Dacă o s-o mai țin minte.

– Aveți unde să vă întoarceți, domnule Grigorescu?

– Toți avem.

– Doar unii dintre noi... Dumneavoastră aveți?

Am întors capul, încercând să nu mă văd în ochii ei.

– Nu.

Dintr-odată m-am simțit ușurat, de parcă o greutate veche mi se luase de pe piept. Am putut să respir.

– Sunt însurat. Sau am fost. Nu mai știu...

Mă privi drept în față.

– E greu să nu știi.

Cred că am râs.

– O cunosc dintotdeauna. Am crescut împreună. Tatăl meu a avut o prăvălie cu cafea și coloniale, *La paşea* îi zicea. *La paşea!*

Am râs iarăși. Dar o durere adâncă îmi săgetă pentru o clipă pieptul.

– Tatăl ei era marchitan, cu prăvălie peste drum de a noastră, pe Banul Mărăcine. În jurul nostru erau numai negustori ovrei, așa că, vrând-nevrând, au devenit prieteni. Noi, copiii, ne jucam împreună. Când a murit mama, tata a vândut casa cu tot cu prăvălia. N-a mai vrut să stea... Fuseseră doi frați înaintea mea, pe care eu nu i-am mai apucat. Se adunase prea multă moarte acolo. Cu banii a luat o curte pe strada Triumfului. Și s-a apucat să vândă haine vechi. A avut ceva în sânge, pentru că, atunci când am împlinit eu șaisprezece ani, făcuse iar prăvălie mare, lângă Piața Bibescu. Eu în viața mea n-am fost în stare să vând un capăt de sfoară... Negustoria, în familia mea, s-a terminat la el. Așa că s-a hotărât să mă facă om mare. Cu școală. Și am ajuns să măsor drumuri și curți, cu leafă de la primărie... Om mare... Cu Maria m-am tot întâlnit, pentru că marchitanul de taică-său nu mai era marchitan, și între timp își făcuse magazin scump tot în Piața Bibescu. Nouă, într-o vreme ne-a mers prost, și tata a început să se împrumute. Apoi i-a mers și mai rău. Când a văzut că nu-i mai ajunge nici toată leafa mea, a trebuit să găsească pe cineva să-i acopere datoriile. Așa că am luat-o pe Maria, care rămăsese grea. Nu cu mine. Eu doar m-am însurat cu ea, să salvez o prăvălie. A pierdut copilul la o lună după

nuntă. A fost o eliberare atât de mare, încât am simțit că lumea mea se micșorase, cât să încapă numai ea înăuntru. Cred... Oricum, atunci m-am gândit prima dată la ea ca la soția mea. Când zăcea în pat între cearșafuri ude. M-a ținut de mână și a plâns. Nu m-am mișcat de lângă ea o noapte întreagă. Îmi era frică să nu o pierd... Abia o găsisem.

Mi-am trecut palma peste față, simțindu-mi pielea tare și aspră.

– Nu știu cât a ținut. O jumătate de an. Poate mai mult...

– Nu înțeleg...

– Nu e nimic de înțeles. Eu am vrut să cred, și ea m-a lăsat. Poate că a vrut să creadă și ea. Ne-am mințit.

– Pentru niște bani?

– Credeați că sunteți singura de pe lume? Mi-am aplecat fruntea. N-am vrut să spun asta.

– Ba da. Și ai gândit-o.

Expresia rănită nu i se șterse cu totul din ochi. Erau negri.

– Nu ai răspuns. De ce ai făcut-o?

– Pentru că sunt slab. Pentru că nu mai aveam vise. Pentru că totul îmi era atât de indiferent, încât am putut să accept.

– Chiar și asta?

– N-a fost niciodată mult. Suntem oameni mărunți... Tata a murit după un an, așa că, până la urmă, prăvălia s-a pierdut. A luat-o socrul meu. În grijă... Doamnă Nasta, știți unde este strada Triumfului? Colț cu Siminocului? Unde e un puț cu roată la răscruce? Nu mai sunt multe puțuri cu roată în București...

– Nu cred că am fost vreodată acolo.

– Iar eu nu o să mă mai întorc... De ce stați în casa lui Costa?

Muzica se opri. I-am urmărit privirea. La ușă era o soră de caritate, îmbrăcată în uniformă albastră și șorț alb. Stătea întoarsă cu spatele spre lumină, așa încât nu i se vedea fața. Își pusese un șal lung, ce-i atârna de pe umerii descărnați.

– S-a terminat. Avea o voce obosită, dar tânără.

– Dumnezeu să-l odihnească.

– Pe toți, doamnă. Pe toți...

Se întoarse și se îndreptă cu pași mici spre camera luminată. Umbra i se întinse pe pereții înveliți în tapet roșu, după care dispăru.

Mâinile îi alunecaseră departe de clape.

M-am gândit la ei. Fără speranță, vegheați de infirmiere care își pierduseră nădejdea înaintea lor.

– Vă m[illegible]umesc.

Se uită la mine, fără să înțeleagă.

– Pentru ce?

– Pentru Beethoven.

Timpul trecuse. M-am întrebat cât stătusem acolo.

– A fost locul meu și al lui Petru. Unde să fim doar noi doi, iar lumea să rămână afară. În unele seri, pot să-mi închipui că a ieșit doar pentru o clipă... și o să-i aud pașii pe scară... Încercă să zâmbească, luptându-se să nu-și întoarcă fața. Îmbătrânesc... Acum vreau să opresc moartea cu o melodie...

Coborî capacul. Apoi, fără să-și dea seama, își trecu mâna peste suportul unde ar fi trebuit să fie partiturile.

Când se ridică, paltonul negru îi căzu în jur ca o mantie.

– Mi-a spus să vă dau automobilul, să vă ducă la mănăstire. Sunteți mai mulți?

– Doar trei. Dar avem ceva bagaje. Și un coș.

– Trebuie să încapă. O să stați pe praguri.

Mi-a venit în minte automobilul albastru. Cu greu ne potriveam cu banchetele tapițate cu piele.

– Putem să mergem și pe jos...

– Nu. Paul a spus să luați automobilul, să nu fiți văzuți. Dacă ar fi fost și el, tot așa ați fi plecat. Mergem?

Am înclinat din cap.

În sala mare, Iancu dezvelise unul dintre fotolii și se ghemuise în el, cu capela trasă pe ochi. Adormise. Din gura întredeschisă îi ieșeau aburi. Gheorghe stătea la geam,

uitându-se spre hotelul ce abia se distingea în întuneric. L-am scuturat pe Vasile Iancu.

– N-ai înghețat?

Întâi se uită la mine. Apoi privirea îi rămase pironită la Elena Nasta. Gheorghe se îndreptă spre grămada de saci.

– Haide, soldat!

Elena Nasta trecu pe lângă noi.

– Am crezut că încă mai visez, dom' sublocotenent.

Vorbise în șoaptă. Din încăperea luminată nu venea niciun sunet. Se întrezărea doar peretele purpuriu. Ca sângele.

Mi-am luat sacul. Mă lovi în spate cu un sunet sec, metalic. Furasem și conserve.

Gheorghe era lângă Elena Nasta. Nu știa ce ar fi trebuit să spună. Își scosese capela și o frământa în mâini.

– Pe unde ieșim?

– Prin spate. Am pus șoferul să tragă automobilul departe de santinele. Pe aici...

Ne-am luat după ea, mișcându-ne încet sub poverile noastre.

Trecu prin holul principal, făcându-și loc printre obiectele aruncate. Ezită în dreptul cadavrului acoperit, dar apoi se duse înainte, spre scări. Urcă fără să ne aștepte.

A încercat un rând de uși capitonate, până când a găsit una care să se deschidă. De partea cealaltă, întunericul era ca un zid.

– Sala de spectacol... Trebuie să ajungem pe scenă.

Vasile Iancu se opri, ținându-l și pe Gheorghe.

– Dom' sublocotenent, unde mergem?

– Are vreunul un chibrit?

Amândoi clătinară din cap.

– Mă duc înapoi, poate găsesc la infirmiere...

– Stai, Vasile. Ne descurcăm fără lumină.

Elena Nasta pășise înăuntru și dispăruse. Am intrat după ea. I-am auzit respirația lângă mine.

– Ultimul rând de fotolii... E un culoar la mijloc, care duce până la loja orchestrei.

Era mai cald. Mirosea a aer închis. Am atins cu mâna un spătar învelit în catifea.

– Veniți încoace. Unul dintre ei se lovi de mine. L-am apucat, ghidându-l spre şirul de fotolii. Ține-te de ele.

Elena Nasta se îndepărtase.

Pete de culoare mi se învârteau în fața ochilor. În jur era o liniște uscată. Bâjbâiam printr-o criptă.

I-am simțit parfumul. Căldura corpului.

– Doamnă...

Mă luă de braț, strângându-se în mine. Carnea îi ardea prin haine.

– Drept înainte. Sunt fotolii de o parte şi de alta...

Vorbise în şoaptă, ca şi cum n-ar fi vrut să tulbure întunericul. Mi-am adus aminte de senzația pe care o avusesem coborând spre tunel.

M-am desprins de ea. Îi era frică. În spate, îi auzeam respirând repede. Şi lor le era frică. Dar nu aveau de ce.

I-am căutat mâna. Mă strânse puternic.

După câțiva paşi mi-am dat seama că podeaua era înclinată. Coboram. Mi-am aşezat mai bine sacul pe umăr, făcând să răsune iarăşi conservele. Elena Nasta îşi încleştă şi mai mult degetele subțiri.

– Cu grijă...

Gâfâiau. M-am întrebat ce pusese Alfred Brandt în coş. Era greu.

Genunchiul mi se lipi de ceva tare. Loja orchestrei.

– Dreapta sau stânga?

Ezită.

– Mai bine în dreapta... Parcă erau ferestre...

Nu voiam lumină. Mă simțeam bine aşa.

Culoarul se îngustă. M-am lovit de un fotoliu. Se clătină tot şirul, şi ceva căzu pe jos. Tresăriră.

– Nu e nimic. Îmi venea să zâmbesc. În nări aveam parfumul ei, iar din întuneric nu ne pândea nimic. Eram la adăpost. Ştiam.

Alt obstacol.

– Trepte!

– Două sau trei... La capăt e o uşă...

Am apăsat clanța. Urcasem prea repede. Am crezut că avea să se împiedice. Am cuprins-o cu brațul. Fețele ni se întâlniră. Obrazul îi frigea. O clipă nu s-a mişcat. Apoi se desprinse.

– Țineam minte! Ferestrele!

În jur erau iarăşi contururi. Pereții se depărtaseră. Înaintam într-un spațiu deschis, în care abia dacă puteam bănui obiectele. Erau scaune, bârne de lemn, colaci de frânghie. Şi decoruri pictate, pe care culorile apăreau doar ca nuanțe de gri.

Ferestrele erau deasupra noastră. I-am condus prin labirint, până când am ajuns la peretele cel mai îndepărtat. Aerul se răcorise.

– Trebuie să fie o uşă... Elena Nasta pipăi zidul. Mi-am dat seama că lumina era prea puțină pentru ea. Nici Vasile nu vedea. Gheorghe îl condusese ca pe un orb.

– Poate acolo, dom' sublocotenent...

M-am întors. O pată mai întunecată. Un panou înalt stătea sprijinit de perete. M-am aplecat. Uşa avea cheia în broască.

– Gheorghe, ajută-mă să-l mut.

Am împins panoul. De sus începu să cadă tencuiala peste noi.

– Are cheie...

– Aici nu e nimic încuiat. Ăsta e ordinul. Paul ştia.

Am răsucit clanța. Uşa se deschise, zgâriind duşumeaua. Un vânt înghețat ne lovi, aducând câțiva fulgi răzleți.

– Ninge! În vocea lui Gheorghe nu era bucurie. Venea iarna. Frigul şi zăpada se adăugau obuzelor. Mai multă noapte. Totul avea să fie mai greu.

M-am uitat dintr-o parte în alta. O alee, sugrumată de un zid. Un automobil aştepta ascuns sub copaci. Nu-i distingeam culoarea, dar forma îmi era cunoscută.

Am închis uşa, după care am pornit după ei. Se auzea doar vântul. Nici măcar caii, care ar fi trebuit să fie aproape. Portiera se deschise. Şoferul ocoli, ieşindu-ne în întâmpinare. Elena Nasta îi spuse ceva, apoi se întoarse la mine.

– O să încapă tot. Şoferul se sui primul, îngrijindu-se de coş. De aproape, automobilul nu mai era atât de mare. Ea îmi urmări privirea.

– A fost un moft. Hispano-Suiza. Am cumpărat-o când încă mai credeam că n-o să fie război. O s-o pierd. Dar nu mai contează.

Mi-am încheiat mantaua.

– Doamnă...

– Nu mă judeca.

– Suntem străini. Nu avem dreptul să ne judecăm.

Gulerul paltonului i se zbătea în bătaia vântului. Avea o picătură umedă pe obraz, unde se topise un fulg de zăpadă.

– A chemat-o Miriam. Paul i-a spus mereu Maria. Au încercat să-i despartă, şi nu doar pentru că era evreică. Paul nu i-a luat în seamă. Pe maică-sa, căsătoria lor a scos-o din minți. Îi aducea aminte de ceea ce făcuse Petru pentru mine. Magda nu suporta să-i vadă împreună. Erau ca două părți ale aceluiaşi suflet. Care se întâlniseră... Nimic care să semene cu ce erau ei, cu sufletele lor mici... Bătrânul Abramovici şi-a iubit fiica atât de mult, încât a putut să înțeleagă. Şi şi-a forțat familia să accepte că ea putea să aleagă un creştin. Au fost singurii ani în care Paul a încetat să mai fie cel pe care îl cunoşti acum. În ziua în care Maria a murit, a venit la mine, aici. Nu vorbisem de multe luni. L-am găsit la uşă, şi nu pot să spun cum am ajuns împreună în pat, pentru că nu ştiu. Nu-mi aduc aminte nimic. Doar clipa în care m-am trezit alături de el, în întuneric. Avea ochii deschişi şi stătea nemişcat. Primul gând a fost că nu

era el, ci tatăl lui. Apoi am plâns şi l-am lovit. Nu a spus nimic. Pentru că nu era acolo. Lângă mine se afla un înveliş gol. Am fugit şi m-am încuiat în altă cameră. Departe de el. L-am auzit când a plecat în zori şi m-am simţit eliberată.

Îşi adunase mâinile la piept. Strângea stofa paltonului. Dar nu-şi dădea seama.

– L-am vrut atât de mult pe Petru înapoi, încât m-am minţit că îl pot avea. Miriam a murit la naştere. Copilul a trăit cu o oră mai mult. Poate că Paul a crezut că aşa nu o să înnebunească. Fiecare dintre noi s-a înşelat şi a plătit.

Nu mai spusese nimănui. Am ştiut, uitându-mă la ea.

Noaptea mă apăsa, strângându-se în jurul meu. Eram nişte străini.

Automobilul porni. Am rămas afară, pe prag, ţinându-mă de marginea portierei cu mâini îngheţate. Ningea, dar cerul era senin. Vântul acoperea zgomotul motorului. Pulpanele mantalei mi se loveau de tabla vopsită în albastru.

Farurile electrice decupau un con galben pe pavaj. Era aceeaşi stradă pe care coborâsem. Numai că umbrele de pe margini rămaseră nemişcate, iar singurul sunet fu un lătrat îndepărtat şi singuratic.

❋

Am aruncat pe jos moletierele. Mi-am suflecat pantalonii şi mi-am pus ghetele în picioare, fără să le leg şireturile.

Doctorul dormea cu gura deschisă, respirând rar. Costa nu era la locul lui. Îl auzisem venind în timpul nopţii, dar acum, pe foaia de cort nu era nimeni. Ranița la cap. Puşca alături, la îndemână. Mantaua dată la o parte. Luase cu el doar centura şi pistolul.

Am înfăşurat monedele şi bancnotele în batistă. I-am făcut două noduri. Toţi banii, mai mulţi cu o sută. Şi o batistă nouă, de mătase. Le pusese între lucrurile mele. Cele de căpătat. Aduse cu dricul sergentului Petrea. Un rând de lenjerie şi un săpun. Toată comoara mea.

Mi-am tras cămaşa de la Doctor pe mine, fără să o mai închei. Am băgat bucata de săpun în buzunarul de la pantaloni şi am fixat pistolul de curea. Am ascultat. Din cealaltă încăpere nu se auzea nimic. Compania încă dormea. Mai devreme se trezise cineva, doar ca să mai arunce nişte lemne în sobă.

Ferestrele erau negre. Mi-am pipăit vestonul până când am dat de ceas. M-am aplecat spre gura sobei. Am suflat peste jar. O flacără lumină cadranul. Era aproape de cinci. Am dus ceasul la ureche. Mergea. Poate nu bine, dar mergea.

Am deschis uşa. Maiorul oftă în somn.

Curtea mănăstirii era cufundată în întuneric. Paşi, în apropiere, şi o tuse. Sunetul de metal atingând lemnul. O armă. O santinelă.

Toţi muşchii mi se încordaseră din cauza frigului. Nu mai ningea. Pe jos nu se depusese niciun deget de zăpadă. Ultimii aburi ai somnului se împrăştiară. Am pornit pe cărăruia ce ocolea biserica.

Santinela era în mijlocul curţii. O vedeam bine.

Am ridicat privirea. Era o revărsare de stele deasupra. Luna apusese, dar cerul se înseninase. Eram în vale, între munţi. Soarele avea să se ridice târziu.

Santinela încercă să-şi descurce cureaua puştii şi să ia poziţie de drepţi. Avea peste manta o miţoasă ciobănească, ce îi încurca mişcările. Gerul îngheţase bălţile de pe jos.

– Stai, băiete. O să-ţi cadă din mâini şi o să se descarce.

Nu purtam uniforma, dar ştiuse că sunt ofiţer. Probabil că era infanterist din Regimentul 50, şi ne cunoştea. Văzusem cavalerişti doar în postul de pază de la poartă. În clipa aceea mi-am dat seama că nu mai erau caii. Poate că peste noapte rămăsesem fără cavalerie.

– Ştii unde s-a dus locotenentul nostru? Am încercat să-i găsesc privirea. N-am reuşit. Faţa îi era ascunsă în blana miţoasei. Ieşi înaintea mea...

– A trecut spre chilii, domnule. Mi-a zis că o să vină cineva... Un ofiţer. Dumneavoastră! Vocea i se sparse, răguşită. Tuşi.

Un ofiţer... Nu m-am întrebat cum ştiuse.

– De mult, soldat?

– Să fie o juma' de ceas, domnule.

Frigul mă înţepa prin haine.

– Ai stat toată noaptea?

– Toată, domnule. Fără schimb. Ne-a plecat sergentul când i s-a făcut rău lu' dom' colonel...

– I s-a făcut rău?

Ridică din umeri, încurcat. L-am lăsat în pace şi m-am îndreptat spre cişmeaua de la poartă. Era una cu pompă americană, cum îi spuneam acasă. Acasă...

În curând, cerul avea să-şi schimbe culoarea, anunţând răsăritul.

Am pompat de câteva ori, până când apa a început să curgă. Mi-am dat jos cămaşa şi am scos săpunul. Mi-am aruncat apă pe faţă şi pe piept, înăbuşindu-mi un strigăt. Sângele mi se puse mai repede în mişcare, iar orice urmă de somn dispăru.

Fuseseră vise... Aceeaşi casă...

Mi-am săpunit faţa cu furie. Zorile erau aproape. Nimic nu mai conta. Nu acum.

M-am aplecat, lăsând apa să-mi curgă pe spate. Am mormăit răguşit. La poartă, două santinele în uniforme de cavalerie se uitau la mine. Am rânjit spre ele. Încă mai era cavaleria.

Jetul de apă se subţie. Nu aveam ştergar. Mi-am scuturat mâinile. Gerul începea să aibă colţi, dar mă simţeam bine. Mă simţeam viu.

Am luat-o la fugă spre cămăruţele noastre. Santinela se feri din calea mea. Aerul dinăuntru mi se păru umed şi greu. Aş fi vrut să deschid fereastra, dar doctorului nu i-ar fi plăcut. Judecând după sticla de lângă culcuşul lui.

Am văzut mişcare alături. Florea şi cu Ilie se îmbrăcau. Ceilalţi încă dormeau. Bucur păşi peste trupurile culcate.

– Îi trezesc, domnule?

– Mai lasă-i.

Sacii stăteau cuminţi la perete. Alături de coş. I-am urmărit privirea.

– Du-te cu Ilie, să mai furaţi nişte lemne de la popi. O să fie nevoie să încropim ceva cald.

M-am luptat cu moletierele. Le uram. Aş fi preferat nişte cizme, dar erau prea grele, chiar şi fără să se îmbibe cu apă.

Doctorul se trezi.

– Cum e, domnule maior?

– Ceţos... Întinse mâna după sticlă. Sorbi ultimii stropi şi se scutură ca un câine ud. Dar ochii i se deschiseră de tot.

– E noapte?

– Nu chiar. Am ridicat ceasul cu lanţ, îndreptând cadranul spre el.

– Nimeni n-ar trebui să fie în picioare la ora asta. Nu e normal.

– E război, dom' maior! spuse Bucur de la uşă. Răsturnă lângă sobă un braţ de butuci şi ieşi.

– Ăsta aşa se scoală în fiecare zi... Când doarme mult... Unde-i locotenentul?

– A plecat.

– Dacă puşca aia nemţească e aici, nu e departe... Nu se despart. Mă gândesc c-or fi din aceeaşi familie.

– Vedeţi că vă aude puşca.

Brătescu mă fixă o clipă, după care izbucni în râs. Dintr-odată fu cu zece ani mai tânăr. M-am întrebat ce vârstă avea. Prea mult ca să mai aibă ce căuta pe front. Am întrebat fără să mă gândesc:

– Sunteţi voluntar, domnule?

Se opri chiar când voia să se ridice.

– Ce-ţi veni?

– Nu ştiu, aşa...

– Cine crezi că mă lua, dacă nu veneam singur, voluntar? Sau ai vrut să-mi aduci aminte de ce trebuie să mă târăsc prin frig să caut o budă, în loc să-mi alin mahmureala într-o casă adevărată?

– E război, dom' maior! Fusese Simion. Aruncă alte lemne lângă sobă. Ajung, dom' sublocotenent?

– Pentru toată ziua. De unde le-aţi luat?

– De la roşiori. Să vedeţi când li s-o trezi din beţie comandantul!

Privirea îi fugi spre doctor. Bucur intră la timp.

– Gata, Floreo!

– Ajung, dom' sublocotenent?

– Ajung, mă!

– Călugării le-au ascuns... A trebuit să le luăm...

– Ştiu. De la roşiori. Treziți-i pe ceilalţi! Gheorghe să vină la mine.

– Caporalul Stancu sau popa Puiu?

– Gheorghe Puiu. De ce-i zici popă?

Se foi. Gheorghe Puiu îmi fusese ordonanţă. Aproape un fel de galonat.

– Nu eu, dom' sublocotenent. Toţi. Vorbeşte de parcă ar fi popă, şi e cel mai bătrân...

Mi-am adus aminte de vagonul de marfă. Şi de coşmarul pe care-l avusesem.

– Atunci cheamă-l pe popă, Floreo.

Aprinseseră lampa cu gaz, dar lăsaseră flăcăra mică, să nu se piardă prima sclipire a zorilor din ferestre.

– Doctore, mai aveți briciul de ieri?

– Ia-l. Mai am unul.

Mi-am pipăit buzunarele, până am găsit o monedă.

– Ce faci, domnule?

– Luați-o! Când primeşti un cuţit, trebuie să dai ban de fier în schimb. Altfel poartă ghinion.

– Asta o fi pentru cuțite... Doar nu crezi în ghinion?

– E război, Doctore. Un om trebuie să fie precaut.

I-am pus moneda în palmă. Începeam să am din nou lucrurile mele. În curând ar fi fost nevoie și de niște haine călduroase.

Terminasem de încheiat vestonul, când mi-am dat seama că cineva era afară. Știam că era acolo, pentru că duşumeaua mi se mişcase sub picioare. Cu câteva zile înainte, ar fi putut să intre călare, şi nu l-aş fi simțit.

Costa păşi înăuntru. Cuprinse dintr-o singură privire ambele încăperi.

Îşi scosese vestonul. Îl curățase, şi încă era umed. Purta o vestă de lână, cu o culoare nedefinită. Cândva fusese neagră, dar acum era o nuanță de gri. Avea întăriturі de piele la gât şi la coaste.

– O să fie soare.

– E bine sau e rău?

Îşi scutură vestonul şi-l aşeză lângă sobă.

– Pentru noi, rău.

– Plecăm?

– Nu s-au hotărât. O să pierdem ore bune de întuneric.

– Unde?

Făcu un gest vag cu mâna.

– Spre munte.

– Îmi trebuie o raniță. Fusese primul lucru la care mă gândisem.

Costa se întoarse spre maiorul Brătescu.

– Tu rămâi aici, Doctore. Aşteptau răniți încă de aseară. Ieri a fost prăpăd. Ne-au retras la vreme.

– Ați avut noroc.

Îşi strânse mantaua şi ranița.

– Am învățat să-mi fie frică de noroc. Costa se uită la mine. Ai găsit banii?

– Sunt mai mulți, domnule.

– Ai nevoie de ei. Să-ți iei o raniță și să cumpărăm mâncare pentru companie.

Brătescu începuse să se îmbrace. Costa îi întinse mantaua.

– Mută cavaleria de la mănăstire. Dar or să vină alte trupe în schimb. Ține-ne chiliile goale, Doctore. O să fii cel mai mare în grad pe aici. Toată ziua.

– Știi măcar unde vă trimit?

– Am auzit ceva... Au două patrule dispărute. Cineva trebuie să plece după ele.

– L-ai văzut pe general?

– E pe front, de azi-noapte. Astăzi o să ajungă artileria grea. Vor să așeze vagoanele într-un tunel, la adăpost de aeroplane. Și vor să urce pe munte niște baterii de 105. Așa că o să fie nevoie să afle ce s-a ales de patrulele alea.

Se bărbierise. M-am întrebat cât apucase să doarmă. Avea prospețimea cuiva care se odihnise zile întregi.

Ne-am îmbrăcat, fiecare adâncit în gândurile lui.

Am mâncat din proviziile de la Alfred Brandt. Celelalte trupe din mănăstire încă mai așteptau fără nădejde să vină intendența. În schimb, ofițerii lor asaltaseră rezervele călugărești. Erau în chilia starețului. Îi auzisem, trecând pe sub fereastra lor. Înțelesesem și de ce i se făcuse rău colonelului Drăghina în timpul nopții. După voci, niciunul nu se trezise încă din beție.

Zorii întârziau. Am luat o înghițitură din cafeaua dulce, făcută de Nuță.

În curtea mănăstirii începuse agitația. Se încărcau căruțele și se scoteau ultimii cai. Trupa de cavalerie ieșise în fața bisericii, pregătindu-se de drum. Soldații amorțiți abia se târau pe picioare. Galonații urlau și împărțeau pumni. Toate sunetele acelea erau străine mănăstirii împrejmuite de ziduri vechi.

Era oboseală și frică. Lipsea Dumnezeu.

Iosif Bălan coborâse când umbrele căpătară o culoare cenușie. L-am văzut pe geam. Se lumina. Ziua venea pe furiș.

Se uitase spre mine. Am avut senzația că privirile ni se întâlniseră prin fereastra înnegrită de fum. I se alăturaseră însoțitorii săi, cărând bagaje. Apoi, toți trei ieșiseră pe poartă cu pași măsurați, ignorând soldații, caii și santinelele.

– Se duse și papistașul... Nuță David stătea lângă mine, cu gamela cu cafea. Mai pun, dom' sublocotenent? S-o terminăm...

Măcar era fierbinte. Îmi alungă puțin din umezeala cuibărită în oase.

O jumătate de oră mai târziu, sosi un curier să ne cheme. I-am luat pe Simion și pe Bucur cu noi. Am traversat drumul până la fosta cazarmă a batalionului 1 Vânători. Soldații de jucărie.

Intrasem numai eu și cu Costa. Ne primise un căpitan cu cearcăne negre și uniforma în dezordine. Nu apucase să se bărbierească. În dimineața aceea, războiul se mișcase mai repede.

Zâmbise confuz:

– Domnul sublocotenent! Pentru onoare! Aseară, țineți minte?

Eram celebru.

Desfăcuse niște hărți, împiedicându-se în cuvinte. Costa îl lăsase. Un timp. Apoi luase una dintre ele, o împăturise și o băgase în veston. Venisem înarmați, iar puşca lui Costa stătea sprijinită de masă. Nu se potrivea cu nimic din încăpere. Niciunul dintre noi nu se potrivea cu ceva de acolo.

Când am plecat, căpitanul avea aerul că încă încerca să-și dea seama dacă se trezise.

Iarba era acoperită cu brumă. La fel și pânza corturilor din fața mănăstirii. Se vedeau urme de copite și de bocanci. Dar nu mai era nimeni. Mi-am scos ceasul din buzunar. Era aproape de șapte. Mergeam în cadență, fără să ne dăm seama.

– Ne-a dat vreun ordin?

– Nu.

– Aşa mi s-a părut şi mie. Zicea ceva de o călăuză. Aşteptăm?

– Nu.

– Harta?

– E cea mai bună pe care o avea. O să mergem pe drumurile pe care au urcat patrulele.

– Pe unde s-au rătăcit.

– Dacă s-au rătăcit.

Simion şi cu Bucur încetiniră, pierzând cadenţa. Costa se uită peste umăr la ei.

– A învăţat vreunul dintre voi să citească o hartă?

– Da, domnule. Amândoi.

– E bine.

Am intrat în curtea mănăstirii. Santinelele de la poartă dispăruseră. Curtea era goală. Rămăseseră numai şanţurile săpate de roţile furgoanelor.

Fraţii Dănilă împărţiseră muniţia. Doar cincizeci de cartuşe pentru fiecare soldat. Ajungeau. Mai multe ar fi însemnat că ne pregătim pentru o luptă peste puterile a douăzeci de oameni. Am lăsat raniţele în chilii.

Ne-am strâns în spatele bisericii. Stăteau fără să vorbească, înşiraţi pe două rânduri, cu armele la picior. Uniformele noi nu ajunseseră pentru toţi. Unii apucaseră mantale, alţii pantaloni sau capele.

Locotenentul sfâşie o foaie de cort. Ilina şi cu Mitică Cobuz începură să învelească ţevile puştilor, legându-le cu fir de fier. Metalul lucea. Până când era acoperit.

Deasupra noastră se strânseseră pe nesimţite norii. O dungă îngustă, ca un deget, se aşezase peste creasta de unde trebuia să apară soarele. Până la urmă, ziua nu avea să mai fie senină. M-am gândit la Maria. Apoi la Elena Nasta şi la pianul din sala cazinoului.

Ilina îmi întinse puşca.

– Vedeţi dacă e în ordine, dom' sublocotenent.

Am luat-o. O țineam mai bine. Ulucul se îngroşase, iar palma nu-mi mai aluneca pe lemn. Părea mai uşoară.

– Pentru tunurile tale ar fi fost nevoie de mai mult decât o foaie de cort...

Artileristul se însenină, şi-mi zâmbi larg.

Nuță David nu ieşise din chiliile noastre. Porționa rațiile de mâncare.

N-aveam sac de pâine, ca ceilalți. Mi-am luat portharta. Era goală. Un ziar mototolit şi nişte scrisori. Le-am aruncat în sobă. Am băgat înăuntru doar pistolul Steyer şi bidonul cu apă.

Am ieşit în curte. Oamenii aşteptau în tăcere să-şi ia armele. Costa, înconjurat de caporali, desfăcuse harta.

Patrulele se îndreptaseră spre nord-vest. Urcaseră pe poteca schimnicilor, pe care venisem şi noi cu o zi înainte. Pe acolo se mergea la toate sălaşurile. Şi la adăposturile ridicate pe munte înainte de război.

– Au trecut pe aici...

Costa apăsase harta, în locul unde ar fi trebuit să fie schitul. Hârtia se îndoi.

M-am uitat spre munte. Norii se strângeau peste vale. Înaintau repede.

Puțin înainte de schit poteca se desfăcea în două. O patrulă o luase pe drumul cel lung, ducându-se spre vârful unde aveau să aşeze artileria.

– E prea îngust şi prea abrupt pentru tunuri. Artileria trebuie să ocolească. Pe undeva, pe aici. Costa arătă iar pe hartă.

– Şi ceilalți?

– Au urcat prin valea de sub schit. Aveau ordin să meargă la pichetul de grăniceri.

– Ăsta unde e, domnule?

M-am uitat la Gheorghe Stancu. Era însurat şi avea doi copii, undeva, într-un oraş de la Dunăre. Nu-mi aduceam aminte care. Un om liniştit şi blând. Până să vină Gheorghe Puiu, fusese cel mai bătrân din vechiul pluton.

Costa lăsă harta. Îndreptă brațul spre munte, trasând conturul crestelor. Se opri la jumătate.

– Acolo.

M-am aplecat peste hartă. Prăpăstii și stâncă. Necunoscut.

– Au ajuns la grăniceri?

– Nu.

Aveam să o luăm pe poteca ce ducea la pichet. Iar de sus, de pe creastă, puteam să coborâm pe drumul pe care urcase cealaltă patrulă.

– Când s-au pierdut?

I-am răspuns eu. Ce ne spusese căpitanul.

– Acum trei zile, Simioane.

– Și de atunci nu se știe nimic de ei?

Am ridicat din umeri.

– Doar nu i-a înghițit pământul, domnule...

Gheorghe Stancu pusese întrebarea la care se gândeau toți.

– Domnule, dacă ne pierdem și noi?

Costa împături harta.

– Au plecat pe întuneric. Noi urcăm la lumina zilei. N-o să putem să ne ascundem. Dar o să vedem mai bine. Și mai departe.

Își descheie vestonul. Strecură harta înăuntru. Avea binoclul agățat de gât.

– Adunați compania.

Pe iarba uscată, bruma încă nu se topise. Am ieșit pe poartă. Îmi era din nou frică. Tuturor ne era.

❋

Poiana era crestată de viroage, care făceau urcușul anevoios. Oamenii începuseră să gâfâie. Lăsasem în urmă ultima casă. Pe lângă noi, prin iarbă, se zărea un păienjeniș de poteci umblate.

Înaintam în două șiruri. Simion și cu Bucur deschideau drumul. Nu trimisesem încă cercetași înainte.

Poiana se termina după un dâmb. Începea pădurea. Fagi, cu rădăcinile înfipte într-un strat gros de frunze. Lumina trecea printre coroanele desfrunzite. Culorile erau proaspete, chiar dacă norii se înmulțiseră.

Ne-am oprit. Am încercat să descopăr ceva printre trunchiurile fagilor. Pădurea se închidea, nelăsându-mă să văd.

– Dom' caporal, ce-i drăcia aia?

Nicu Ciucu arăta spre vale. Ne-am întors cu toții. Acoperișurile se așterneau ordonat, de o parte și de alta a străzilor pietruite. Am zărit zidurile gălbui ale cazinoului și aleile parcului. Departe, râul făcea un cot, întrerupt de un stăvilar. Gara semăna cu o jucărie de copil. Pe peroane era un furnicar de trupe, mișunând între garniturile trase pe linii. Printre aburii locomotivelor apărea un deget de oțel, așezat pe o platformă.

Dumitru Ilina își puse mâna streașină. Era roșu la față, iar transpirația îi udase părul la tâmple.

– Tănase, tu le știi... De care e?

Tănase Bornaz își miji ochii. Costa îi aruncă binoclul. Tănase încercă să se uite prin el. Era prima dată. Ilina i-l luă din mâini, și îl potrivi.

– Hai, mă...

– Mortier de 370. Pe vagon de tren, dom' caporal... Franțuzesc...

– Uite-l... Pleacă!

O coloană de abur se ridicase spre cer. Erau două locomotive, una la fiecare capăt al garniturii. Pe lângă platforma piesei de artilerie, mai erau alte trei vagoane. Muniția și servanții.

Țeava prinse o rază ieșită printre nori. Mi-am adus aminte de tunetul exploziilor, în noaptea petrecută în tranșee. Aveau să simtă ce simțisem și noi.

Tănase se duse să-i dea binoclul lui Costa. Dumitru Ilina îl bătu pe spate.

– Știe, domnule. V-am zis eu!

Tănase Bornaz se înroşi. Costa îşi trecu cureaua binoclului peste gât.

– Artilerie, ia-l pe Alradii. Dacă vedeţi ceva, unul rămâne pe loc, iar celălalt vine la noi. La fel faceţi şi numai dacă vi se pare că aţi văzut ceva. Lasă sacul, să nu agăţaţi crengile.

– Mergem pe acelaşi drum ca ieri?

– Acelaşi. Până la pârâul de sub schit. Acolo vă opriţi să ne aşteptaţi.

O pasăre se ridică dintre frunze, făcându-ne pe toţi să ne întoarcem.

Ilina şi cu Alradii se pierdură printre copaci. Am aşteptat să se îndepărteze, după care am pornit după ei. Pădurea era vie şi plină de zgomote. Oamenii păreau liniştiţi. I-am lăsat în pace. Încă nu erau neatenţi.

Poteca nu era îndeajuns de lată, aşa încât am ieşit de o parte şi de cealaltă, să lăsăm o distanţă de câţiva paşi între şiruri. Când liziera a rămas mult în urmă, Costa i-a scos din rând pe Cobuz şi pe Sandu Jucan.

Pe cei mai mărunţi din companie.

– Pe flancuri... Nu vă depărtaţi. Vreau să vă văd.

– Dacă-i ceva, dom' locotenent?

– Capul jos, şi înapoi. Repede. Foarte repede.

Liniştea oamenilor dispăruse.

Mă uitam pe unde calc, ferindu-mă de crengi. Un pocnet s-ar fi auzit până în oraş. Şi foşnetul frunzelor era prea puternic. Nu mai simţeam oboseala. Nu eram singurul. Ne obişnuisem cu urcuşul.

Aruncau priviri nervoase de jur împrejur. Din când în când, apucam să-l zăresc printre copaci pe Cobuz. O pată azurie, înconjurată de ruginiul frunzelor. Apărea şi dispărea.

O umbră trecu pe deasupra noastră. Un nor negru, de ploaie. Numai că nimeni nu se uita la cer.

Rana de la frunte mă ustura. Din cauza transpiraţiei. Îmi ascultam bătăile inimii. M-am întrebat cât timp avea să mai

dureze până să mă obişnuiesc cu frica. Dacă avea să se întâmple vreodată.

Când am ajuns în dreptul pârâului, nu ne-am apropiat de el. Am rămas la adăpostul copacilor. Apa se scurgea peste pietre, aproape fără zgomot. Soarele mai apăru o singură dată. Începuse să se simtă mirosul brazilor.

Eram deasupra podeţului făcut din două trunchiuri tăiate. Ne-am lăsat în genunchi. Costa îşi duse binoclul la ochi. Ultima rază de soare murea în apa pârâului. Mai departe, Cobuz se ghemuise între crengile unui tufiş. Îi vedeam ţeava puştii. Un curent coborî prin vale, înghețându-mi transpirația. Nu mai auzeam bătăile inimii, dar rana îmi pulsa în ritmul lor.

– Domnule locotenent?

Vocea venise din față. O voce fără trup. O mişcare. Dumitru Ilina apăru pe malul celălalt. Stătuse întins pe jos. Se duse întâi la pârâu, să-şi curețe mantaua de pământ.

– Nu e nimeni. L-am lăsat pe Ionică la podeț. Arătă spre firul de apă. Puteți să treceți pe oriunde, nu e adâncă.

M-am ridicat. Îmi venea greu să-mi părăsesc adăpostul, oricât de nefolositor ar fi fost. I-am făcut semn lui Bucur. Ne-am dus amândoi pe mal, să cercetăm valea.

Am traversat repede. Costa a rămas ultimul.

Am aruncat o ultimă privire şi am intrat iarăşi în pădure.

Cu o zi înainte trecusem prin acelaşi loc. Schitul era la capătul potecii pe care o întrezăream în josul apei. Nici cinci minute de mers. Dacă arsese, ar fi trebuit să simțim miros sau să vedem un fir de fum. Nu era nimic. Poate că vântul îl împingea spre vale.

– E o cărare care urcă, domnule. Dincolo de apă. Ocoleşte bolovanii. E bătătorită.

– Au făcut-o călugării care coboară la mănăstire... Cât de bună e, Dumitre?

– Cât să treacă doi oameni alături.

M-am uitat în sus, spre munte.

– Suntem prinşi pe fundul văii. Parcă am mai văzut ieri o potecă, sub schit...

– Se întâlneşte cu asta.

Şirurile se amestecaseră. Numai Cobuz şi cu Sandu Jucan îşi păstraseră locul pe flancuri, la nici zece metri de noi. Printre copaci se vedeau pereţii de stâncă ce străjuiau valea. M-am întrebat unde aş fi aşezat soldaţi, pentru o ambuscadă.

Costa se juca cu cureaua binoclului, uitându-se în aceeaşi direcţie.

– Nu trebuie să se cațere. Ei coboară.

– Domnule... Grigorie Toader îşi schimbase mantaua. Cea nouă era prea mare pentru el.

– Ce-i, Grigorie?

– Nu aveţi de ce să vă faceţi griji. Aici stânca se fărâmă. Omul se mişcă, mai ales când e stăpânit de frică... Pietrişul pleacă uşor la vale, şi se aude de departe. Apoi mai sunt copacii, care opresc şi privirea, şi glonţul. Iar mai sus, din câte văd eu, valea se deschide.

– Se fărâmă stânca?

– E moale, dom' sublocotenent. Aşa-i şi la mine acasă. O spargem şi o punem la garduri...

Ceilalţi aşteptau. Costa se uită în urmă, spre pârâu. Am pus întrebarea în şoaptă.

– Ieşim din vale sau mergem mai departe?

Am aşteptat şi eu. Părea că ascultă un sunet venit dinspre munte.

– Duceţi-vă înainte, Artilerie.

Ilina şi cu Alradii plecară. Costa se întoarse spre mine.

– Ne despărţim. Dacă se întâmplă ceva, să nu fim împreună. Rămâi în urmă.

– Scot paza pe flancuri?

Îşi îndreptă centura prusacă.

– Nu. Trebuie să trecem repede... Să nu ne audă. Sau să nu ne simtă.

L-am privit lung.

Îşi alese oamenii. Am aşteptat câteva minute, după care am pornit după ei. Stăteam în faţă. Să fiu primul care vede. Orice ar fi fost...

După zece minute de urcuş, poteca rămăsese suspendată deasupra firului apei. O auzeam sub noi. Nimeni nu scotea o vorbă. Uitaseră de oboseală. Căutau cu privirile în toate părţile. Piatra era plină de crăpături. Poteca şerpuia, înghesuindu-se lângă peretele văii. Uneori, stânca se înclina peste noi, acoperind lumina zilei.

Am simţit o atingere. Florea Bucur era alături. Ne-am oprit. Ceilalţi se uitară neliniştiţi spre creastă. Sfărâmături de stâncă şi umbre. De la depărtarea aceea, toate păreau să se mişte.

– Auziţi, domnule?

Mi-am apăsat rana. Cred că voiam să opresc bătăile inimii pe care le simţeam acolo.

– Auziţi?

Un susur. Dar nu ca al apei. În copilărie, băgasem un gândac într-o cutie de carton. Îi ascultasem sunetul picioarelor, când se învârtea înauntru. Era acelaşi zgomot.

Poteca trecea peste o margine de stâncă. Nu mai vedeam nimic înainte. Un brad era pe margine, atârnând în gol. În clipa aceea, mi se părea ca acoperise tot cerul cu crengile lui strâmbe.

Am traversat pragul. Pereţii văii se depărtau, aşa cum spusese Grigorie. Scăpasem din închisoarea de piatră. Poteca se înfunda într-o pădure de brazi. Susurul venea din toate părţile. O adiere îmi trecu peste faţa transpirată.

Între crengi erau întinse sârme. În unele locuri nici nu aş fi putut să-mi strecor braţul prin păienjenişul de fire. De ele erau agăţate bucăţi de fier şi oase albite. Vântul trecea prin ele, făcându-le să se clatine. Nu se loveau între ele. Curentul era prea slab. Dar dacă firele ar fi fost atinse, sunetul s-ar fi auzit până departe.

Am căutat un gol în ţesătură. L-am găsit lângă potecă, îngust, atât cât să încapă un trup subţire. O singură sfoară era

întinsă la înălțimea genunchiului. Noaptea, ar fi fost de nevăzut. Păianjenul ştiuse cum să-şi țeasă pânza ca să-şi lase loc de trecere.

– Pe unde, domnule? Florea ținea degetul pe trăgaci. Țeava era îndreptată spre brazi.

M-am lăsat jos. Pe covorul de cetină erau urme de paşi.

– Pe aici. Pe unde au mers şi ei.

Am intrat. Între fire şi crengi se simți o vibrație. Se pierdu spre pereții văii, apoi se întoarse la noi. Ne-am strecurat printre brazi, dând crăcile la o parte.

În față era un acoperiş. Ne-am apropiat. Pereții unui bordei ieşeau din pământ. Erau făcuți din bârne groase de lemn. Pe acoperiş erau pietre late, puse una peste cealaltă.

Am auzit piedica armei lui Bucur.

– E cineva, domnule... Pe potecă. Stă jos...

Fusese de la început acolo. Văzusem şi eu. Dar abia atunci înțelegeam ce era.

– Nu trageți.

– Dacă trag ei?

– N-are cine.

Am răsucit piedica puştii.

Era un luminiş sterp. Torentele căraseră bolovani, lăsându-i peste tot în urmă. Zăceau în iarba uscată. Ca nişte oase arse de soare. Pânza de pe ulucul puştii îmi absorbea sudoarea palmelor. Mi-am răsucit cureaua în jurul încheieturii.

Un miros... Vântul mi-l aduse în nări, pe măsură ce ne apropiam.

Stătea aşezată la mijlocul potecii. Era din nou îmbrăcată cu cojocul. Îi acoperea picioarele strânse sub ea. Se uita la noi. Ne scormonea cu privirea. În care nu era niciun strop de luciditate.

Chicoti. Degetul mi se încordă pe trăgaci. Am întors țeava spre brazi.

– Unde s-au dus?

Nu avea cum să răspundă. Spuseseră că nu vorbea. Dar voiam să-mi aud vocea.

M-am oprit înaintea ei. Nu mai purta nimic pe cap. Părul slinos fusese tăiat scurt, băieţeşte. Avea pometii prea ascuţiţi. Oasele îi împungeau pielea transparentă. Trăsăturile erau inegale, de parcă o jumătate din faţă ar fi fost oglindirea imperfectă a celeilalte.

Am trecut de ea. Nu i-am mai simţit privirea. Am putut să respir iarăşi.

Ne-am răspândit fără zgomot, înconjurând bordeiul. Avea o singură fereastră, baricadată cu un oblon. Era deschis. Am văzut că avea zăvoare şi pe dinăuntru şi pe dinafară.

În urmă, fata chicoti. M-am întors. Nu se clintise.

Am alergat spre o grămadă de lemne tăiate. Alături era un jgheab scorojit, pus pe ţăruşi şi bolovani. Curgea apă prin el. Curată şi limpede. O copaie. Un săpun cenuşiu, mare cât o cărămidă. Nişte haine ude, aruncate în iarbă.

La bordei, Bucur încercă să se uite pe fereastră. Împinse oblonul cu ţeava armei.

Cărarea tăia tot luminişul, dar se oprea în dreptul unui trunchi căzut. Fusese un brad gros şi bătrân. Rădăcinile putreziseră de mult şi se amestecaseră cu pământul. Trunchiul se păstrase întreg. Vârful atârna deasupra văii de unde se auzea apa curgând.

Era capătul. De acolo, se întindea pădurea. M-am gândit cum ar fi fost noaptea acolo. Cum ar fi fost să stai în întuneric şi să asculţi vântul trecând printre fire. Fata chicoti iarăşi.

Călugărul apăru lângă jgheabul cu apă. Îşi suflecase rasa, legând-o prin sfoara de la brâu. Era desculţ. I se vedeau picioarele vinete, pline de cicatrice.

Fratele Leonida. Cel care făcuse legământ de tăcere.

Florea îi ieşi în faţă. Leonida se opri. În ochii lui se citea teama.

– Domnule sublocotenent?

– Stai acolo. Am ridicat vocea. Grigorie?

Răspunsul veni dinspre vale:

– Aici nu e nimeni, domnule!

M-am dus spre ei.

– Adună-i pe toţi, Floreo. Nu stăm.

M-am uitat la Leonida. Îşi aplecă fruntea, ferindu-şi privirea.

– Mai e vreo potecă, mai sus?

Clătină din cap.

– Pe unde au plecat?

Arătă spre jgheab. Din grămada de haine ude se scurgeau şiroaie de apă.

Din spate se auzi un cântec îngânat. Fără niciun cuvânt. Oamenii se foiră. Câţiva se întoarseră spre fată.

O pală de vânt purtă iar izul dulceag spre noi. Venea dinspre bordei.

– Cristache, Marcu! Vedeţi ce-i înăuntru.

Marcu deschise uşa cu piciorul. Era groasă, ferecată cu drugi de fier. Dar se mişca uşor în balamale. Bordeiul era o fortăreaţă. Aş fi vrut să-l întreb pe fratele Leonida de ce se păzea. Numai că făcuse legământ de tăcere.

Cristache coborî treptele. Marcu aşteptă la uşă, cu arma pregătită. Când ieşi, Cristache ţinea o secure. Lama era lungă şi îngustă. Avea mânerul de fier.

Mi-o aduse. Am cântărit-o în mână.

– Nu e nimic, domnule. Doar un godin şi o cămară, săpată în pământ. Dorm pe jos...

Lama lucea. Curată şi lustruită. Mi-am trecut degetele peste tăiş. O picătură de sânge se întinse pe metal. Leonida se încordă. Dar nu se mişcă din loc.

– Unde era?

– Pe perete. Agăţată în piroane.

Leonida îşi încleştase fălcile, cu ochii la secure.

– Au trecut şi nu s-au oprit. Te-ai dus, să vezi dacă au plecat de tot...

Oamenii se strânseseră unul în altul. Gheorghe avea gulerul descheiat. Crucea de lemn de la gât îi atârna afară.

– A mai fost cineva? În afară de ei?

Clătină din cap.

– Alți soldați? Noaptea?

Clătină iar din cap.

La picioarele mele era o piatră. M-am aplecat. Am aruncat-o. Căzu printre copaci. Firele se zbătură. Sunetul se învârti în jurul nostru.

Leonida respira repede.

– Cine a fost?

– E mut, domnule... Florea se uită nervos în jur.

– Nu e mut. Tace.

I-am lipit tăișul de față. Leonida nu se clinti. Oamenii se dădură înapoi.

Am apăsat. Lama se răsuci, fără să taie. L-am îmbrâncit. Își coborî privirea prea repede, înainte să pot citi ceva în ea.

I-am aruncat securea la picioare. Mi-am șters palma pe manta. O simțeam unsuroasă.

– Mergem. E loc de trecere pe lângă jgheab.

Grigorie Toader îl găsi.

– Pe aici! Se pierdu în desiș. Apoi apăru din nou. Pe aici a urcat și dom' locotenent!

Firele fuseseră tăiate. Se vedeau urme pe trunchiurile copacilor. Lopata lui Costa.

Ne îndepărtam. Începea să miroasă iar numai a brad.

– Pe aici, domnule...

Grigorie trase de crengi, făcându-ne loc. Firele păienjenișului erau întinse peste vale, până deasupra pârâului.

– Pe aici...

Ieșisem. Înaintea noastră era un perete de stâncă. La poale erau sfărâmături de piatră. Mi s-a părut că văd o intrare într-o grotă. Dar când ne-am apropiat, grota nu mai fu decât o adâncitură în care n-ar fi încăput niciun câine.

Oamenii mergeau în liniște. Nu mai aveam potecă. Din când în când, câte unul se întorcea, de parcă s-ar fi așteptat ca cineva să vină după noi.

După un timp, au început să vorbească între ei. În șoaptă. I-am lăsat.

Florea Bucur se apropie.

– N-ar fi bine să-l trimitem pe Toader înainte? Poate ne-am pierdut de domnul locotenent...

Vedeam frunzele pe care călcam. Unele erau ude. Cele care fuseseră mișcate. Trecuseră pe acolo.

– Nu ne-am pierdut. Dar trimite-l. Poate găsește o ieșire din căldarea asta.

Doar stânci și brazi. Nu se mai auzea pârâul.

– Pentru ce o fi întins sârmele, domnule? Pentru animale?

Frații Dănilă. Unul lângă celălalt.

– Ce animale să fie aici, Cristache? Toate se feresc de om...

– Nu știu, domnule. Din cele de la schit...

– Acolo n-au coborât lupii. Sandu Jucan își agățase pușca după gât și își sprijinea mâinile pe ea. Și la noi mai coboară, da' nu se apropie niciodată de sat, oricât ar fi iarna de aprigă.

– De unde ești tu, Sandule?

– Băltița, domnule. De Argeș. E deal, nu-i munte. Numai Grigorie Toader e muntean.

– Or fi alt fel de lupi prin locurile astea.

Clătină din cap.

– Dacă n-ar fi povestit călugărul, aș fi zis că la schit a fost mână de om.

– Omul e mai rău decât orice fiară...

Au tăcut. Se gândeau. La ce fusese. La ce lăsaseră în urmă.

Pădurea se rărise. Întrezăream marginile văii. Panta nu mai era uniformă. Urcam și coboram. Grigorie plecase de minute lungi.

– Domnule, zăvoarele de la oblon și de la ușă...

– Am văzut, Cristache. Erau pe amândouă părțile. Fata nu e zdravănă. Poate trebuie să o închidă.

Merse câțiva pași, fără să spună nimic.

– Mai e ceva, dom' sublocotenent... Nu avea nicio icoană. Nici măcar o cruce. Ar fi putut să scrijelească una pe perete...

Căutam cu ochii o mișcare printre copaci.

– Le-o fi ascuns de noi. Fuge de oameni... Dracu' să-l ia! Locotenentul l-a lăsat în plata Domnului. Lasă-l și tu, Cristache.

Mi-am sprijinit carabina de braț. Țineam mâna pe piedică. Pădurea era prea mută. Frații Dănilă îl încadraseră pe Bucur. Nu era bine. Eram prea adunați, dacă ar fi început o luptă.

– Răsfirați-vă. Bucure, stai la urmă...

Am încercat să aud ceva. Era doar sunetul pașilor. Și cel al cozilor de lopată, lovindu-se ritmic de coapse. Mi-am șters palma pe pânza cu care era învelită țeava.

– Domnule, lăsați-mă pe mine primul...

– Gura, Floreo!

Deasupra noastră, cerul avea culoarea oțelului. Într-un alt anotimp, poate că am fi auzit o furtună, departe, spre munte.

Valea se îngustase, ca apoi să se deschidă iar. Panta se făcu lină. Am trecut printr-un luminiș și am văzut creasta printre crengile brazilor. Norii acoperiseră tot cerul. Avea să se întunece repede. Foarte repede.

M-am lăsat jos. Fără să gândesc și fără să știu de ce o făcusem. Am dus pușca la umăr. Piedica. Privirea îmi săgetă de-a lungul țevii.

– Nu trageți!

Lângă mine, Cristache țintea. Ar fi tras peste umărul meu. M-ar fi asurzit. Am căutat pe lângă trunchiurile brazilor, în locul în care văzusem mișcarea. Fără să cobor arma.

– E Toader.

Am întors capul. Nouă țevi de pușcă. Broboane de transpirație.

– Unde s-a dus, sergent?

Florea clipi, auzind gradul.

– Vine încoace, dom' sublocotenent.

Acum îl vedeam. Şi ei. Grigorie se apropia. Alerga, uitându-se în spate.

– De cine se fereşte?

– Gura, sergent!

Foşnete, când se mişcau vârfurile copacilor. Vântul începuse să se lase spre poalele muntelui. Grigorie Toader ajunse la noi. Gâfâia.

– Dom' sublocotenent, veniţi repede! Dom' locotenent a găsit nişte nemţi morţi...

– Sunt şi de ai noştri?

– Numai nemţi. Aşa zice dom' locotenent. El a cunoscut uniformele.

Era alb la faţă. Ţinea puşca cu o mână nesigură.

– E rău, domnule! Trebuie să vă duc pe unde mi-a spus dom' locotenent. A pus santinele...

– Ce e rău, Grigorie?

– O să vedeţi... Să nu facem zgomot. Nu se ştie ce mai e pe aici...

Am urcat, ieşind din vale. Ne-am trezit într-un loc descoperit. Eram pe marginea altei văi. L-am prins pe Grigorie de mânecă.

– Unde ne duci?

– Să ocolim. Aşa a ordonat dom' locotenent.

Am început să coborâm. De lângă un copac se desprinsese Nicu Ciucu. Ne însoţi cu privirea.

În faţă era o stâncă acoperită cu muşchi. Apăruse în mijlocul copacilor, de parcă ar fi căzut acolo din cer. Sau se rostogolise de pe pantele muntelui. Costa era lângă stâncă. Avea alături nişte lucruri şi câteva puşti. Toate Mauser. Paturile şi ţevile erau pătate cu sânge uscat.

Îi întinse lui Ilie Simion un ham cu cartuşiere. Ilie începu să îl şteargă cu colţul unei mantale gri. Caporalul Stancu stătea între ei. Se întoarse spre noi. Am avut senzaţia că nu ne vedea.

Sângele de pe jos îşi păstrase culoarea. Cel de pe stâncă semăna cu rugina. Acolo unde nu se scursese prin stratul de muşchi. Erau cinci trupuri. N-aş fi putut să le număr, dacă nu ar fi fost capetele. Restul era doar învălmăşeală de carne şi haine. Aş fi vrut să pot să-mi întorc privirea.

Sandu Jucan vomită, ţinându-se de stâncă. Când îşi dădu seama pe ce pusese mâna, vomită din nou.

– Trimite pe cineva înapoi. Acolo unde-i Ciucu.

Grigorie veni spre noi. Era şi mai palid.

– Mă duc eu, domnule.

– Bine. Ia-i şi pe fraţii Dănilă.

Se îndepărtară repede.

Unul dintre cadavre încă mai avea cască. Pe oţelul brunat era o încrengătură de zgârieturi. M-am uitat după celelalte căşti. Alta zăcea la baza stâncii. Am ridicat-o. Cureaua fusese ruptă.

– Las-o.

M-am întors spre Costa, fără să înţeleg.

– Luăm ce se poate folosi. Fără uniforme şi căşti.

Oamenii se retraseră spre camarazii lor, aflaţi de partea cealaltă a stâncii. Gheorghe Puiu rămase.

Costa rupse nasturii unui veston *feldgrau*[1] şi căută în buzunare. Scoase un portofel legat cu sfoară. Îl şterse de sânge pe veston.

– Au tras multe gloanţe.

Bancnote necunoscute, împăturite ordonat. Fotografii. Costa le puse la loc fără să se uite la ele. Scrisori. O carte poştală. O netezi cu palma. Un desen, tipărit cu cerneală albastră. Soldaţi întinşi în tranşee. În faţa lor, un zid de cai şi călăreţi. Animalele erau ridicate pe picioarele dinapoi, în agonia morţii. În spatele soldaţilor, un ofiţer cu sabia scoasă din teacă. Din puştile celor întinşi în tranşee nu ieşea nicio flacără. Dar, cu toate acestea, inamicul cădea secerat. Un masacru mut, în tonuri albastre. Costa îmi surprinse privirea. Citi tare:

---

[1] „Gri-câmp" – culoarea uniformelor germane.

– Distrugerea cavaleriei ruseşti la Soldau. Întoarse cartea poştală. Pentru *Fraulein* Amanda Nichelsen din Nebel.

Care nu avea să o mai primească. Costa o aşeză la loc, aşa cum fusese. Lăsă să cadă portofelul peste cadavru. Dădu cetina uscată la o parte cu piciorul. Se rostogoli un tub de alamă.

– Sunt peste tot... S-au retras până la stâncă, să aibă spatele acoperit. Numai că atacatorii au venit şi de sus.

Pipăi stânca, cu degetele desfăcute. Muşchiul fusese smuls din rădăcini. Piatra era ciobită de gloanţe. Lângă ele se întindeau urme lungi, ca nişte scrijelituri făcute de o sabie.

– I-a ajuns o patrulă de-a noastră?

– Nu. Niciunul nu e împuşcat.

M-am uitat la el, iar după aceea la germani.

– Cum adică?

Se aplecă. Răsturnă unul dintre trupuri. Scuturã cetina lipită pe spate, unde sângele băltise. Uniforma *feldgrau* atârna în bucăţi. Dar nu erau găuri de gloanţe.

– I-au tăiat, ca pe vite. N-au mai stat să-i îngroape. Asta a fost ieri... Sau noaptea trecută...

– Jos nu s-a auzit nimic, domnule... Nicio împuşcătură... Gheorghe vorbise încet.

– La schit s-ar fi auzit. Dacă ar mai fi fost cineva acolo.

– Şi pustnicul a auzit. Se apropiau paşi. Costa se uită peste umărul meu.

– Dar el nu vorbeşte... M-am întors. Era Ilina, cu o cască în mâna.

– Unde era, Artilerie?

– Pe unde am urcat noi. Mă mir că n-am văzut-o de prima dată.

Costa răsuci casca în mâini. Cureaua era intactă, dar desfăcută.

– Mai caută... Ia pe cineva cu tine. Să fie mai mulţi ochi.

– Am înţeles, dom' locotenent.

Alergă fără să facă zgomot. Am simţit că pădurea mă apăsa.

– El i-a găsit. Împreună cu Alradii. A fost bine că ne-am despărţit.

Costa se duse până în locul în care erau puştile. Aşeză casca lângă ele.

– Cineva a scăpat. Avem cu o cască mai mult

– Sau mai e un cadavru pe undeva, prin apropiere.

Am avut senzaţia că asculta ceva. Şi eu şi Gheorghe ne-am uitat în jur. Vorbi după câteva clipe lungi.

– Nu era împreună cu ceilalţi. Şi-a aruncat casca. E oţel greu... Şi sacul. Dar a luat puşca. Unul dintre ei a scăpat...

– Asta e bine sau e rău?

Pe buze îi trecu zâmbetul fără viaţă.

– O să aflăm curând. Se întoarse către Simion. Ţi-ai ales?

– Nu ştiu, domnule...

Costa luă una dintre puşti. Îi deszăvorî închizătorul de două ori, scuipând afară cartuşele rămase în magazie. Îi studie mecanismul şi ţeava. Apoi i-o dădu lui Simion.

– S-o ştergi de sânge. Pune-l pe artilerist să ţi-o învelească.

– Domnule...

– Acum! Strigase. Am tresărit toţi trei. Îşi coborî iar vocea. Treci pe la santinele. Pe la fiecare.

Simion îşi feri privirea.

– Eşti cel mai bun trăgător. Ai nevoie de puşcă pe măsură.

– Luată de la un mort, domnule...

Ilie se clătină, de parcă Costa l-ar fi lovit, deşi între ei erau câţiva paşi. Am simţit un gol în stomac. Nu greaţa de până atunci. *Altceva.*

– Acum e a ta.

– Am înţeles.

Plecă, nesigur pe picioare. Gheorghe se strânse mai aproape de mine. Costa se aplecă iarăşi peste grămada de echipament. Erau centuri, ranițe cu lopeți agăţate de ele, şi cele patru puşti care mai rămăseseră.

Am luat una. Patul era aproape rupt.

– Păcat... I-au echipat de curând. Își trecu degetele înmănușate peste una dintre centuri. Peste coroana de pe cataramă. Bavarezi... Cu arme noi, și *stahlhelm*...

– Ștal-elm?

– Căștile de oțel. Te miră că le vorbesc limba?

– Am început să mă obișnuiesc. Acum știu și care-i explicația.

De centuri erau prinse baionetele. Costa le scoase pe rând din teci.

– Am plecat de la Lichterfelde. Atunci am crezut că am ceva mai bun de făcut decât să stau acolo.

– Și acum?

– Acum nu mai am nimic de făcut.

Învârti între degete o baionetă.

– E nouă. Totul e nou. Patru soldați și un *Offizierstellvertreter*, un sergent major. O patrulă. Cum suntem și noi. Își desfăcu centura ca să-și prindă teaca baionetei germane. E și pentru dumneata ceva.

Scoase de sub una dintre raniță un toc de pistol. Înăuntru era un Mauser, ca al lui. Oțelul avea nuanțe de albastru. Era atât de nou, încât părea nefolosit.

– Trebuie curățat. Sergentul îl ținea în mână.

Am luat arma. I-am strâns mânerul negru și rotund. Când mi-am descleștat degetele, în palmă îmi rămase o pată brună. Forma cifrei „9" de pe prăsele.

– Aruncă Steyerul. Dar înainte, fă-l bucăți. Îmi întinse trei lame cu cartușe. Astea sunt de la mine.

Am ezitat un moment.

– Când l-am găsit era gol. Sergentul a tras până în ultimul moment.

Am împins cele zece cartușe în magazie.

– Nu are niciun ax, niciun bolț, și niciun pivot. Toate piesele sunt făcute dintr-o singură bucată. E o armă neobișnuită. Mai ales pentru un sergent...

– *Sturmtruppen?*

– Sunt vânători de munte bavarezi. Poate veterani aduşi de pe alt front. Echipamentul e nou, dar uniformele erau vechi şi cârpite.

Ridică privirea spre vârfurile copacilor.

– E vremea să ne îngropăm duşmanii. Nu mai e mult până la amiază. O să se întunece repede.

– Să-i îngropăm?

– Lângă copaci pământul e moale. Avem lopeţile lor.

– Domnule...

– Ai auzit ordinul. Execută-l. Pune oamenii să sape, pe rând.

Îşi trecu cureaua carabinei peste umăr, şi scoase ceva din buzunar. În palma înmănuşată ţinea o busolă cu capac. Geamul era crăpat în fire subţiri, ca o pânză de păianjen. M-am întrebat la care dintre ei o găsise.

– Vino cu mine.

Gheorghe tresări.

– Într-un sfert de ceas plecăm. Termină până atunci.

Plecă, lăsându-mă lângă cadavre.

Oamenii mă priveau pe furiş. Mi-am sprijinit arma şi am cules baionetele. Lamele curate şi uleioase erau mai lungi decât cele ale soldaţilor mei. Am ales una. Tocul pistolului îmi alunecă din mână. Am scăpat şi baioneta. Le-am lăsat pe jos. Aveam morţi de îngropat.

Privirile le fugeau spre pădure. Parcă se aşteptau să iasă ceva de acolo. Ceva ce-i ucisese şi pe germani.

Ilie şi cu Florea. Sergenţi fără grade pe umeri. Cobuz, Alradii şi cu Nuţă David. Pe Gheorghe Stancu l-am pus să se cţere sus, pe stâncă. Aveau moletierele înnoroite. Erau speriaţi. Moartea era prea aproape de noi.

I-am dus la cadavre.

Mi-am scos mantaua. Lopeţile germanilor erau prinse de raniţe. Am încercat să le desfac. Mi-am pierdut răbdarea. Le-am tăiat cu baioneta mea nouă.

Am ales locul, între doi brazi. Pământul nu apucase să înghețe. Am săpat, schimbându-ne unul pe celălalt. Săpam repede. Nu atât de adânc pe cât am fi vrut. N-am simțit frigul și nici oboseala. N-am simțit nimic.

Am desfășurat foile de cort din ranițele lor. I-am învelit în ele și i-am ridicat. Alradii scăpase din mână un colț. N-a mai venit cu noi la următorul drum. A rămas la stâncă, ținându-și capul în mâini. L-am lăsat, fără să-i spun ceva.

Am astupat groapa cu pământ și pietre. Pietre cât mai mari. Am îngropat și ranițele. Și portofelul. Și scrisorile.

Costa se întorsese. Se suise pe stâncă. Gheorghe era iar lângă noi. Nuță David pusese șase căști pe grămezile de pământ bătătorit.

Mi-am dat jos chipiul. Îmi căzu și bandajul. Ceilalți își scoaseră capelele.

– Dumnezeu să-i odihnească.

– Amin. Murmurasem toți.

Ultimul cuvânt pentru cei care, dacă le-ar fi stat în putință, ne-ar fi ucis.

Gheorghe se apropiase de mine.

– Dom' locotenent a găsit drum spre vârf.

– Așa a spus?

– Nu. Dar am văzut eu.

Ne-am dus spre stâncă. I-am dat lui Ilie Simion cartușierele cu gloanțe pentru Mauser.

– Împarte celorlalți cartușele tale.

Mi-am pus tocul pistolului și baioneta la centură. Atârnau greu. M-am gândit că ar fi trebuit să iau unul dintre hamurile pe care le purtau germanii. Dar era prea târziu.

Costa coborî de pe stâncă împreună cu Stancu.

– Strânge santinelele. Repede.

I-am adunat pe toți. Am venit înapoi, furișându-ne. În jurul nostru, pădurea încă era mută.

Când ne-am apropiat, Costa se uita prin binoclu. Nu spre noi, ci spre copaci. Ceilalți se ghemuiseră la baza stâncii. Sus, l-am zărit pe Ilie Simion. Stătea întins între colții de piatră, cu Mauserul la ochi.

Ne-am adăpostit. Am așteptat, fără să știu ce.

Trecuseră minute. Copacii nu se mai mișcau. Și vântul se oprise. Nu se auzea nicio pasăre. Pădurea era moartă. Sau iarna era aproape.

Deasupra, cerul părea făcut din piatră. Mi-am apăsat pleoapele cu degetele. Durerea de la frunte dispăruse.

Costa se cățărase lângă Ilie. Apoi coborâse.

– Nu trageți. Are drapel alb.

Am încercat să văd despre ce vorbeau.

– Ne încercuiesc. După brazi e o viroagă.

Mi-am încordat ochii, până când au început să-mi lăcrimeze.

Costa ridică vocea:

– Simioane?

– Îl am în cătare, domnule.

– Lasă-l pe el. Uită-te în spatele lui...

Un timp nu se întâmplă nimic. Apoi, ceva se mișcă printre copaci. Am mutat cu degetul piedica puștii.

– Sunt, domnule! Patru sau cinci. S-au adăpostit. Nu pot să trag în niciunul.

– Așteaptă. Costa își coborî binoclul. Se întoarse spre mine. Mai sunt doi, de partea cealaltă. Zi-le artileriștilor.

M-am ridicat. Am ocolit stânca. Ilina era ghemuit între bolovanii desprinși de geruri din piatra cea mare.

– Dumitre...

– I-am văzut, dom' sublocotenent! Ce să fac?

– Nu-i slăbi din ochi.

I-am mutat pe frații Dănilă și pe Mitu Dumitran mai aproape de artileriști.

Eram pregătiți. Atât cât puteam să fim. M-am dus lângă Costa.

Uniforma cenușie avea aceeași culoare cu scoarța copacilor. Steagul alb era o batistă. Atârna la vedere, din spatele unui copac.

– E ofițer. Chiar vor să vorbească...

Ofițerul pași în lateral, ieșind la vedere. Agită batista. N-am pus piedica la loc, dar mi-am sprijinit carabina pe braț, îndreptând țeava spre cer.

– Nu trageți fără ordin. Floreo!

– Am înțeles!

În liniștea apăsătoare răsună o voce străină:

– *Nicht schiessen! Ne tirez pas! Ich bin nicht bewaffnet...*[1]

– Asta ce mai e?

– N-are armă. *Avancez! Kommen Sie näher!*[2]

Ofițerul german reîncepu să înainteze. Câțiva pași continuă să-și țină batista deasupra capului, de parcă aceasta ar fi fost un scut. Apoi o lăsă jos.

– *Je voudrais parler avec votre officier... Y-a-t'il quelqu'un qui parle français?*[3]

– *Ja. Kommen Sie näher. Wir schiessen nicht!*[4]

– *Und Deutsch? Sprechen Sie Deutsch?*[5]

Se auzi vocea lui Simion, de pe stâncă.

– Mai e unul, în spatele lui.

– Știu, Ilie.

– Domnule, e chiar după neamț! Se ascunde!

– Te vede?

– Nu. Doar dacă mă mișc...

---

[1] Nu trageți! (ger.) Nu trageți! (fr.) Nu sunt înarmat. (ger.)

[2] Apropiați-vă! (fr.) Veniți mai aproape. (ger.)

[3] Vreau să vorbesc cu ofițerul vostru... Vorbește cineva franceza? (fr.)

[4] Da. Apropiați-vă. Nu tragem. (ger.)

[5] Și germană? Vorbiți germană? (ger.)

– Atunci nu te mişca.

– Am înţeles, dom' locotenent... Ar fi bine să vă adăpostiţi. Dacă ştie cât de cât să tragă, poate să vă nimerească.

– Pentru asta l-a adus... Dacă începe să tragă, împuşcă-l întâi pe ofiţer. Şi apoi pe el.

– Am înţeles, dom'locotenent.

Costa îşi băgă binoclul în veston.

– Cred ca e îndeajuns de aproape...

M-am ridicat în picioare.

– Mă duc eu.

L-am prins de braţ.

– Nu cer permisiunea. Îţi spun. Mă duc eu.

I-am dat drumul.

– Ştii să mă acoperi. Eu nu.

Am lăsat puşca lângă Gheorghe. I-am văzut faţa. Era speriat. Încă nu se obişnuiseră să-şi privească inamicul de aproape.

Am dat să-mi scot Mauserul de la brâu.

– Ţine-l. Şi baioneta... Ştii ce ai de făcut?

– Habar n-am... Mi-am trecut maşinal palma peste rană. Ce vrea de la noi?

– Să afle cine suntem... Câţi suntem... Încă nu s-a hotărât dacă se luptă sau găseşte alt drum... Vezi ce caută ei aici.

– Atunci mai bine tragem, şi vedem după aia ce se mai întâmplă... N-o fi ceva legat de camarazii lui îngropaţi?

– Probabil că e.

– Mă gândeam eu... Altfel se hotăra până acum. Şi scăpam de toate parlamentările astea...

Mi-am trecut privirea peste ei.

– Măcar să nu fi uitat franceza de tot. Să nu mă împuşte pentru un cuvânt greşit.

Am făcut primul pas, de parcă mă aruncam de pe munte. După aceea mi-a fost mai uşor.

Germanul mă zări venind şi se opri. Ne despărţeau treizeci de metri. Cel puţin o armă era îndreptată spre mine. Poate m-aş fi simţit mai bine dacă ştiam unde erau. Am inspirat, umplându-mi plămânii. Nu-mi ajungea tot aerul din pădurea aceea.

Era mai mic de statură decât mine. Stătea cu picioarele depărtate, aşteptând. Avea noroi pe moletiere. Faţa îi era tăbăcită de vânt şi bronzată neuniform. Sub marginea căştii, pielea rămăsese albă. Casca era una din oţel, dar învelită în pânză cenuşie. În părţi, am văzut cifra „7" imprimată cu vopsea verde.

M-am oprit. Am ridicat braţul şi am salutat. Îmi răspunse rigid. Dacă era speriat, nu se vedea. Nu se vedea deloc.

– *Ich bin Leutnant Conrad von Brühl...*[1]

– *Je ne parle pas l'allemand*[2].

– Nu? Atunci cine...

– Nu eu.

Aruncă o privire peste umărul meu. Calm. Rece. Neimpresionat că stătea faţă în faţă cu inamicul.

– Conrad von Brühl. Sublocotenent.

Mantaua îi ajungea la jumătatea coapsei. Bocancii aveau talpă groasă, iar şireturile erau răsucite în jurul gleznei, înainte să fie legate. M-am gândit la oamenii mei, înfofoliţi în haine greoaie şi încălţaţi cu ghete deja sparte.

Centura era simplă, fără ham. La brâu, purta un toc de pistol din piele neagră. Gol. M-am uitat la emblema de pe cataramă. O văzusem de curând. O coroană înconjurată de cuvintele *In Treue fest*[3].

Germanul mă măsură de sus până jos. Privirea i se opri pe rând la tocul Mauserului, la baionetă, şi pe cartuşierele pline. Calm. Rece. Indiferent.

– Mihail Grigorescu. Tot sublocotenent.

---

[1] Sunt sublocotenent Conrad von Brühl. (ger.)

[2] Nu vorbesc germana. (fr.)

[3] Neclintit în loialitate (ger.) Mottoul Statului Bavarez.

Clătină scurt din cap. Mi-am dat seama că nu se obosise să-mi reţină numele.

– Vă anunţ că sunteţi înconjuraţi de soldaţii mei. Nu puteţi să înaintaţi şi nici să vă retrageţi.

Franceza lui Conrad von Brühl era impecabilă. Aproape că nu avea accent. N-am răspuns. Câteva secunde se târâră peste noi.

Mi-am aranjat mânecile murdare. Calm. Rece. Aproape indiferent.

– *Monsieur?*

– Aştept urmarea. Doar pentru atât, nu trebuia să faceţi un drum până aici.

Se uită pentru prima oară la mine.

– Sunteţi înconjuraţi, dar vă ofer şansa să vă retrageţi onorabil. Şi fără pierderi.

Terminasem cu mânecile. Mi-am înfipt degetele în centiron.

– Şi... în ce direcţie ar trebui să ne retragem?

Se încruntă. Probabil că traducea în minte fraza, încercând să-i prindă sensul în germană. M-am întors spre creasta ascunsă de copaci.

– Soldaţii cu care ne-aţi înconjurat sunt cam rari. *Il y a plein de trous dans votre encerclement, monsieur le leutnant...*[1] Am vorbit clar: dacă ne retragem, în ce direcţie ar trebui să o facem?

A ezitat. Dar nu mult.

– Viaţa soldaţilor nu are mult preţ în armata dumneavoastră. Nu pentru ofiţerii lor. Probabil că de aceea pierdeţi războiul. Cum doriţi, *monsieur*. Salută scurt.

Peste o clipă avea să mă lase acolo. Mi-am dat seama că nu era o cacealma. Voia să treacă. Stăteam în drumul lui. Avea

---

[1] Sunt numai găuri în încercuirea dumneavoastră, domnule sublocotenent. (fr. şi ger.)

două soluții: să ne facă să ne dăm la o parte sau să lupte. Cu prima dăduse greș. Voia să se apuce de a doua.

Calm. Rece. Indiferent.

Am simțit nevoia să scot Mauserul și să-l dobor. Chiar dacă era neînarmat. Știind că eram în cătarea unui pușcaș ascuns. Ar fi căzut întâi von Brühl, apoi eu. După care Simion l-ar fi împușcat pe trăgător. Apoi ar fi început ceilalți. Iar mulți dintre ei ar fi murit, atunci, acolo. Degeaba.

Mi-am stăpânit furia. Era doar slăbiciune.

– *Vous cherchez cinq autre allemands*[1]. Bavarezi. Patru soldați și un sergent.

Se opri. Iar eu am știut.

– Cineva v-a adus aici. Cineva care a fost în patrula lor...

Se întoarse către mine.

– *Qui a raconté une histoire. Des... choses etranges*[2].

M-am dus spre el.

– Dacă ordinul era să-i găsiți, atunci l-ați îndeplinit.

– Nu văd cum. N-am găsit nimic... În afară de soldații pe care îi comandați.

– Nu-i comand eu.

Strânse din buze. Cu dispreț pentru trișor. Venisem înarmat, și nu eram comandantul. În același timp, avea de ce să-și pună probleme noi. Și să se gândească altfel la câți inamici avea de înfruntat.

I-am citit gândurile pe față. Nu era un actor bun.

– Camarazii dumneavoastră sunt acolo. I-am arătat movila acoperită cu pietre. Îngropați.

Făcu un pas într-o parte, să vadă mai bine. M-am trezit uitându-mă direct spre țeava unei arme. Pușcașul era la nici cincizeci de metri depărtare. Stătea întins între rădăcinile unui fag gros. M-am întrebat dacă puteam să evit primul glonț. Oricum, n-ar fi ajutat. Până la stâncă nu aveam niciun adăpost.

---

[1] Căutați alți cinci germani. (fr.)

[2] Care a povestit ceva. Lucruri... stranii. (fr.)

– Îngropați? Cine i-a îngropat?

I-am arătat palmele murdare de pământ.

– Noi.

Privirea i se mută la figura mea. Era descumpănit. Calmul și răceala dispăruseră. Pentru moment.

– *Monsieur le leutnant*, niciunul dintre ei nu a fost împușcat. Dacă asta poate să însemne ceva pentru dumneavoastră. Cadavrele erau mutilate. M-am aplecat spre el. Ce a povestit supraviețuitorul?

– A zis că au fost atacați de animale.

– Ce fel de animale?

Se adunase. Era din nou cel dinainte.

– Ce garanții am că-mi spuneți adevărul?

– Ca să aveți garanții trebuie să-i dezgropați.

Mi-am desfăcut tocul. Am scos Mauserul. L-am răsucit în palmă, ca să-l vadă. Din spate s-a auzit un zgomot. Conrad von Brühl a ridicat imediat brațul.

– *Alles in ordnung!*[1]

Un fior rece îmi traversă șira spinării.

Sângele intrase în șanțurile mânerului. Cum spusese Costa, trebuia să-l curăț.

– Vă pot înapoia doar lopețile lor. Dacă aș fi știut că așteptăm moștenitori, păstram mai multe lucruri.

Nu înțelesc.

– Au fost și efecte... personale?

– Le-am îngropat împreună cu ei. Nu am luat nimic, în afară de arme și muniție.

Conrad von Brühl se mai uită o dată la Mauser. Ultima dată. L-am pus înapoi în toc.

– *Monsieur*, nu mai am motive să merg mai departe. Îmi trebuie o oră, să mă îndepărtez. Dacă cineva mi-ar oferi această oră, i-aș da în schimb cuvântul că voi pleca, fără să mă opresc decât dacă voi fi amenințat în vreun fel.

---

[1] Totul e în ordine. (ger.)

– O oră, domnule?

– În schimbul cuvântului meu.

M-am întors spre stâncă. Erau toți acolo. N-am avut nicio ezitare.

– *Monsieur*, nădăjduiesc să nu ne mai întâlnim niciodată.

– Și eu. *Mein Herr*... Mă salută, lovindu-și călcâiele. I-am răspuns la salut. Se răsuci în loc, ca la paradă. Altcineva ar fi părut ridicol. El nu. Apucă să facă doi pași.

– Ce fel de animale erau, domnule sublocotenent?

Îmi răspunse fără să se oprească:

– *Des loups*[1].

Am rămas acolo, uitându-mă după el. Conrad von Brühl trecu pe lângă ascunzătoarea puștii. Soldatul se ridică să-l urmeze. M-am gândit la cei cinci bavarezi îngropați. M-am gândit la compania mea. La Costa. M-am gândit la mine și la femeia care cântase la pian pentru un muribund. M-am gândit că totul ar fi putut să fie altfel.

Când m-am întors la stâncă, Costa îi urmărea cu binoclul.

– Mi-a cerut o oră să se îndepărteze. Și-a dat cuvântul de onoare că o să plece fără să atace. Își căuta patrula... A găsit-o...

Nu se clinti. Parcă nu respira. Poate nici nu o făcea. Nu că mi-ar fi păsat. Nu în clipa aceea.

Oamenii auziseră. Oamenii așteptau decizia lui Costa.

– Un *Leutnant*... Dacă el comandă, nu pot să fie mai mult de un pluton. Îl cheamă Conrad von Brühl.

În sfârșit, coborî binoclul. Din buzunarul de la piept scoase un ceas mare de argint, cu lanț. Nu-l mai văzusem. Până la jocul din noaptea trecută poate că avusese alt proprietar. Capacul pocni când se deschise.

– Pierdem o oră. Se uită spre cer. Nu o să plouă. Dar s-ar putea să găsim ceață sus. I-am simțit când răsuflaseră ușurați. El comanda. Sunt puțini... De aia a ales să plece. Își închise

[1] Lupi. (fr.)

ceasul. Nu mai punem santinele. Vreau să se odihnească toți... Până se întunecă trebuie să fim pe creastă.

M-am apropiat de el.

– Îl avea cu el pe supraviețuitor... Le-a spus că patrula s-a întâlnit cu niște lupi.

Nu spuse nimic.

– Călugări izolați, asta mai pot să înțeleg... Dar șase soldați cu arme... La baza stâncii era un tub gol. L-am cules. După câte cartușe au tras, ceva ar fi trebuit să nimerească. Numai că aici nu e nimic.

– Nu înseamnă că nu a fost.

Țineam cartușul gol în palmă.

– Adică a venit cineva înaintea noastră și a luat celelalte hoituri? De ce naiba să facă asta?

L-am simțit pe Dumitru Ilina frământându-se. Ar fi vrut să vorbească. Nu l-am luat în seamă. Am aruncat cartușul. Se lovi de stâncă și se rostogoli cu o sclipire. Costa avea privirea goală. Se uita în direcția în care dispăruse ofițerul german.

– Dom' sublocotenent...

– Ce-i, mă, Artilerie? Ridicasem vocea. Auzindu-mă, ceilalți tresăriră.

– Domnule sublocotenent, erau și alte semne...

– Ce semne?

– Le-am găsit spre munte, cam de pe unde au venit nemții ăia doi. Pe unde trebuie să trecem și noi, când o să urcăm... Nu știu dacă le-a văzut și domnul locotenent...

Domnul locotenent nu răspunse. Părea la fel de viu ca piatra de alături. Ilina continuă pe un ton scăzut.

– Tuburi goale, domnule. Și găuri de gloanțe, în copaci. Pe jos sunt și urme de bocanci. Eu zic că au fugit spre stâncă, pentru că au încercat să ajungă la adăpost... Cineva cățărat aici sus e mai greu de prins de niște fiare...

– Ai găsit urme de bocanci. Foarte bine, caporal. I-am îngropat pe ăia care le-au lăsat. Dar unde sunt urmele lupilor de care zici tu că fugeau?

– Dacă am căuta, am găsi, domnule. Dacă am căuta, eu cred că am da şi peste dihănii moarte. Aş zice că ar putea fi în prăpastie, în valea cealaltă. Eu acolo le-aş fi aruncat... Dar nu asta voiam să vă spun, domnule...

– Atunci ce, Artilerie?

– Cred că a văzut şi dom' locotenent... Mai bine decât mine...

Domnul locotenent continua să tacă. Am avut senzaţia că nici măcar nu ne auzea.

– Aici, în jur, nu sunt semne...

– Sunt cartuşe goale. Peste tot...

– Numai atât. Nimic altceva decât tuburi... Nu-i aşa, dom' locotenent?

Îşi ridicase privirea, înfruntându-l pe Costa. Care, în sfârşit, se întoarse. Mâinile înmănuşate i se sprijineau pe carabina agăţată de gât. Dumitru Ilina se simţi încurajat.

– Dar mai sunt crăcile alea... Ar fi trebuit să cadă din cer, ca să ajungă aici, pentru că nu e niciun brad lângă ele, domnule...

Mi-am dat seama că îmi frecam rana cu degetele. M-am oprit.

Fusese tot timpul sub ochii mei, dar abia atunci vedeam. Semnele erau peste tot. Peste frunzele răscolite şi peste iarba culcată la pământ. Era ca un cerc ce înconjura stânca, până unde începea perdeaua de copaci.

Unde fusese ultima luptă. Unde muriseră.

Pământul fusese îndreptat cu răbdare. Urmele, şterse cu crengile de brad. Rămăseseră doar petele de sânge.

Costa îşi ridică reverele mantalei.

– Dacă tot stăm, să băgăm ceva în gură. Ilie, s-au dus nemţii?

Vocea lui Simion răsună slab, de deasupra noastră.

– Nu mai e niciunul, dom' locotenent... Au plecat.

Cozorocul chipiului îi ascunse ochii.

– Nuţă, ocupă-te de merinde.

Se îndepărta, de unul singur. Ocoli stânca şi dispăru.

Mai târziu, o pală de vânt trecu printre brazi. Ne-am oprit cu toţii din mâncat, să o ascultăm.

Pâinea avea gust de cenuşă. Am luat o înghiţitură de apă. Era sălcie.

Stăteau înghesuiţi. Mâncau şi se uitau spre pădure. Vorbeau, să se audă unul pe celălalt. Când întorceam capul mai repede, mi se părea că prind cu coada ochiului umbre furişate.

Din când în când, câte unul dintre ei tresărea. Îi citeam frica în ochi. Poate nu eram singurul care vedea.

Florea Bucur se aşeză lângă mine.

– Se întoarce dom' locotenent. Ilie zice că vine dinspre vale. S-a învârtit în jurul nostru.

Scoase din buzunar un măr şi mi-l întinse. Era auriu şi neted.

– Luaţi-l, domnule. L-am furat de la popi.

Vru să zâmbească, dar privirea îi fugi iar spre pădure. Am muşcat. Aroma îmi umplu toată gura.

❋

După ce s-a scurs ora, Costa a ordonat să reluăm marşul. A închis capacul ceasului, după care i-a trimis înainte pe Alradii şi Jucan.

Înaintam în tăcere. Ne opream doar când dădeam peste semnele lăsate de ei. De câteva ori, crezusem că auzim zgomote. Sau că ceva se mişcase printre copaci. Costa se dusese singur, să-i prindă din urmă pe cercetaşi. Noi aşteptasem ghemuiţi, cu capetele sprijinite de ţevile puştilor. Nu fusese nimic.

Urcuşul se făcuse mai greu, şi pădurea se îndesise. Uneori, era atât de întuneric, încât mă întrebam dacă timpul nu începuse să curgă dintr-odată mai repede. Deasupra, norii se năpusteau spre vârfuri, dar acolo, în pădure, nu se simţea nici măcar o adiere. O dată ieşise soarele. Doar pentru câteva clipe. Umbrele ni se întinseseră la picioare, în vreme ce clipeam orbiţi, ca nişte animale ce trăiseră în beznă.

Urcam mereu, gândindu-ne cât ne mai rămânea până la asfinţit.

Pădurea se terminase brusc. Rămăseseră doar nişte brazi răsuciţi, care se încăpăţânaseră să-şi înfigă rădăcinile în pământul sterp. Nu mai călcam pe cetină, ci pe iarbă şi piatră. Valea se lărgise. De o parte şi de cealaltă, spinările versanţilor se însoţeau spre creastă.

Din faţă ajunse un ordin şoptit. Ne-am refugiat spre un ultim pâlc de brazi, înainte de o pantă descoperită. Sub coroanele lor era întuneric. Ion Alradii şi cu Sandu Jucan se ascunseseră în locul unde umbra era mai adâncă. Costa dispăruse. Lipsea şi Ilie.

– Ce e?

– Nu ştiu. Ne-a oprit dom' sublocotenent.

M-am aşezat, dând la o parte crengile.

– Aţi văzut ceva?

Sandu clătină din cap. Ion Alradii îşi scoase capela şi o scutură. Avea ace de brad în părul des.

– Aţi găsit vreo urmă lăsată de patrula noastră?

– Nimic. Şi nu mai sunt nici de-ale nemţilor. Or fi ieşit din vale mai jos...

Ilie Simion se întoarse primul. Apoi Costa. Avea binoclul la gât.

– Valea se închide mai sus. E un perete de stâncă.

Am crezut că se gândea la ceva. Apoi am observat că avea privirea fixă, ca a unui orb. M-am temut să nu vadă şi ceilalţi.

– Putem să urcăm?

Costa bătea cu degetele în lentila binoclului.

– Conrad von Brühl? Aşa îl chema?

Am tăcut.

– E acolo. Cu soldaţii lui. Câţi ai numărat, Ilie?

– Şase sau şapte, dom' locotenent. Dar poate erau şi unii ascunşi mai bine...

M-am simţit trădat. Crezusem în cuvântul duşmanului meu.

– Eşti sigur?

Costa îşi desfăcu catarama.

– Iarba e înaltă de-o palmă. Sunt sute de metri în câmp deschis până la ei. S-a cocoţat pe stâncă şi ne aşteaptă.

– A promis că nu o să se oprească.

– A mințit. Şi eu aş fi făcut la fel.

Am simţit o notă de veselie în vocea lui. Nu prefăcută. Doar nefirească.

Îşi scoase şi mantaua.

– Lăsaţi aici tot. În afară de arme.

– Nu putem să ne întoarcem? Să o luăm prin altă parte?

– Nu e timp.

Am dat jos mantaua, după care mi-am prins centura peste veston. Mă mişcam ca în vis. Mi-am plimbat privirea peste ei. Unii erau roşii la faţă. Alţii palizi.

– De ce nu mai e timp? Aveam răşină pe mânecile vestonului. Am încercat să mă şterg.

Costa se strecură pe sub crengile cele mai joase. L-am urmat. La lizieră, se întinse pe burtă. Îmi întinse binoclul.

Valea se îngusta, ca o pâlnie. Versanţii deveneau abrupţi. Era stâncă goală. În faţă era un zid de piatră, înconjurat de iarbă. Se putea trece pe lângă el, prin ambele părţi. Dar trebuia să ajungem vii până acolo. Am cercetat peretele. Nu vedeam nimic.

– Unde sunt?

Apucă o creangă şi o trase.

– Marginea de sus... Cred că e plată.

Asta vedeam.

– A lăsat un puşcaş pe la jumătate... Probabil că e un prag. Aş zice că e acelaşi puşcaş pe care îl avea cu el, mai devreme. Ceilalţi sunt sus.

Am încercat să-i descopăr. Nicio mişcare. Nicio sclipire a vreunei ţevi de armă. Poate se înşela. Dar ştiam că nu era aşa, oricât mi-aş fi dorit.

Stăteau pe o fortăreață de piatră. Trebuia să urcăm printre gloanțele lor. Și, dacă printr-o minune ajungeam până la baza peretelui, ieșirea era vegheată de un trăgător. Am căutat ceva de care să-mi agăț speranțele. N-am găsit.

– Trebuie să căutăm alt drum.

– Or să ne aștepte în altă parte. Și atunci o să fie întuneric.

– Jigodia și-a dat cuvântul! Mai bine plecam atunci după ei! Și nu mai pierdeam o oră...

– Nu se putea. Eram prea aproape.

– Prea aproape de ce?

Avea privirea tulbure.

– Putem să trecem.

– Cum?

M-am gândit că îl pierdusem din nou. Că mintea îi rătăcea iarăși. Dar Costa îmi luă binoclul din mână și începu să studieze versanții văii.

Erau două spinări dezgolite. Abia dacă se agățau câțiva brazi de ele. Stâncă, pietriș, și puține pete de iarbă. M-am întors și m-am uitat în urmă. Pădure. Doar vârfuri de copaci. Înălțându-se inegal, ca valurile unei mări. Niciunul nu era la fel cu celălalt. Niciunul...

M-am uitat mai bine.

Unul dintre versanți se scufunda în pădure. Vârfurile erau aproape la același nivel. Poate am fi reușit să urcăm... Am urmărit cu privirea coasta. Deasupra stâncii sterpe erau brazi. Mici și firavi. Dar se întindeau până lângă zidul de fortăreață. Rămânea o limbă descoperită. Poate cincizeci de metri...

Cincizeci. Nu câteva sute.

L-am apucat de braț. I-am arătat.

Urmări tot versantul, până la stâncă. Până unde începeau cei cincizeci de metri. Ochii i se îngustară.

– Copacii au crescut pe ceva. Nu stau în aer. Dacă e un loc pe unde se poate urca, Grigorie o să-l găsească.

– Trimite-l!

Grigorie Toader se întorsese repede. Fără manta şi fără armă, nici măcar nu obosise.

– S-a desprins un bolovan, din ăla mare... A crescut un brad deasupra lui, şi rădăcinile l-au smuls din pământ. Dacă ne cățărăm pe el, şi mă ţine cineva în spate, cred că aş putea să mă trag...

– Crezi?

Se uită în jur, la ceilalţi.

– Pot, dom' sublocotenent.

Costa îşi înclină capul, cum făcea de obicei. Eram strânşi în spatele pâlcului de brazi, unde cei de sus nu ne puteau vedea.

– Ia patru oameni. Ia-l pe Ilie cu Mauserul, şi încă trei. Restul, o să urcăm prin vale. Să creadă că suntem toţi. Aşteaptă să deschidă focul, să vedeţi unde sunt. După aceea ţine-i lipiţi de stâncă, cât ne apropiem noi. Alege-ţi oamenii.

– Vreau să fie voluntari.

Costa îl împinse pe Ilie Simion înainte.

– Unul îl ai. Grigorie ştie drumul. Alradii şi cu Dumitran! Ăştia sunt voluntarii.

Stătea între noi. Ne despărţise. Ne uitam unii la alţii ca nişte străini. Se întâmplase în câteva clipe.

Îmi aruncă binoclul. I l-am dai înapoi.

– Am ochii lui Ilie.

– Puşcaşul. Scoate-l din ascunziş.

Trecu graniţa dintre noi.

– Curând o să se lase întunericul. Până atunci trebuie să ieşim de aici.

Am strâns pumnul. Tremurul mâinii nu se opri. Mi-am răsucit cureaua puştii în jurul încheieturii.

Am coborât spre pădure, ţinând pâlcul de brazi între noi şi stâncă. Să nu ne vadă soldaţii lui von Brühl. Am început să alergăm abia când am ajuns la adăpostul copacilor. Grigorie Toader era înainte, conducându-ne. Ne ţineam după el.

Bradul de care vorbise era uriaş. În jurul lui nu mai crescuse nimic. Sufocase orice altă viaţă. Rădăcinile îi ieşiseră din pământ, de parcă ar fi fost încă o coroană. Bolovanul se desprinsese, dar nu apucase să se rostogolească departe.

Rădăcinile erau sus. Poate prea sus. Îndoiala mi se strecură iar în suflet.

Am pus puşca în bandulieră. Stânca nu era netedă. Ne-am cățărat pe ea, sprijinindu-ne unul pe celălalt. Nu încăpeam. L-am apucat pe Grigorie împreună cu Alradii. L-am ridicat. Se clătină deasupra noastră, cu mâna întinsă. L-am auzit înjurând printre dinţi. Se prinse de vârful uneia dintre rădăcini. Îşi pierdu echilibrul, dar nu-i dădu drumul.

Rădăcina nu se rupse. Nu se uscase. În fibrele bradului curgea multă sevă.

Ne-am ţinut de ea, folosind-o ca pe o frânghie. Ilie se duse primul. Ne trase pe toţi după el. De aproape, bradul ocupa tot cerul.

– Pe unde, Grigorie?

– De aici nu mai ştiu, domnule...

Nu urcase până acolo. Am pornit iarăşi primul.

Înaintam în genunchi, agățându-ne de crengile brazilor pe lângă care treceam. Când am ajuns pe coamă, panta se îmblânzi, dar copacii se răriră. Am aruncat o privire de partea cealaltă. Încă o vale. La fel ca a noastră.

Ne strecuram de la un pâlc de brazi la altul. Mergeam urmărind linia văii. Nu vedeam încă stânca. Şi nici pe cei pe care îi lăsasem jos.

Puşca îmi atârna în spate cât o baterie de artilerie. Îmi strivea umerii. Aş fi vrut să mă opresc o clipă, să-mi trag sufletul. Aş fi vrut să nu mă mai usture rana peste care se scurgea sudoarea.

Un curent îngheţat ne izbi dinspre vârf, făcându-ne să tremurăm.

– Domnule, uitaţi!

Valea se deschidea sub noi. Un şir de puncte se îndepărta de brazi. Costa era primul. I-am recunoscut mersul.

Cred că în momentul acela m-am gândit prima dată că nu aveam cum să supraviețuiesc.

M-am stăpânit cu greu să nu mă întorc. Să-mi arunc arma şi să fug, până când aveam să mă prăbuşesc de oboseală. Eram prins într-un coşmar, în care, orice aş fi făcut, nu puteam să schimb nimic.

M-am şters pe față. Mâneca era udă, de parcă aş fi muiat-o în apă. Am mărit pasul. Să nu-mi vadă slăbiciunea. M-am feri de soldații mei.

Nu vorbeam pentru că ştiam că vocea m-ar fi trădat. Iar când panta s-a rupt, obligându-ne să urcăm iar pieptiş, m-am temut că picioarele nu aveau să mă ducă mai departe.

Ne-am oprit în dreptul unei denivelări. Ca o rană în coasta muntelui. Nu mai vedeam vârfuri de brazi. M-am trântit jos lovindu-mă la umăr. Durerea mi-a făcut bine.

– Unde suntem?

Se aşezaseră în jurul meu. Mitu Dumitran respira greu.

– Du-te, Ilie, să vezi.

Simion se târî mai sus. Îşi luă capela de pe cap înainte să se ridice peste margine, după care dispăru. Se întoarse o clipă mai târziu şi ne făcu semn. Am plecat după el.

Ce urmă, ne făcu să ne aruncăm la pământ, cu fețele îngropate în iarbă. Chiar dacă nu era la fel ca atunci. Ca în tranşee.

Simțisem presiunea în urechi. Auzisem vuietul. Numai că, în locul exploziilor, nu fuseseră decât două bubuituri îndepărtate.

Inima mi se oprise. Am aşteptat. Dar nu s-a mai întâmplat nimic. Mi-am ridicat fruntea din iarbă.

Alradii se dezmetici primul. Se ridică în genunchi, uitându-se în jur. Mi s-a părut că stâncile încă vibrau, precum coardele unui instrument.

Deasupra noastră apăru capul lui Ilie.

– Dom' sublocotenent?

Mitu Dumitran închise gura.

– Ce soarele mă-sii?

– Dom' sublocotenent? Ilie se lăsă peste margine, alunecând lângă noi. Până aici am avut adăpost. Haideți să vedeți...

De-a lungul văii răsună un vuiet asemănător celui de dinainte, dar mai slab. Ilie se opri să asculte.

– Ce-o fi, domnule?

– Nu știu, Ilie.

– Întâi o fi fost tunul din gară? Al nostru?

Aerul parcă se mișca, modificând contururile muntelui. M-am târât spre vale, până când am putut să zăresc șirul de soldați. Nu se desfășuraseră. Urcau încet. Costa ne aștepta.

Ilie se ridică pe margine. L-am urmat.

Peretele era înaintea noastră. Dar sub el se afla o altă stâncă, pe care de jos nu o văzusem. Încă un bastion.

– Ce facem, domnule?

Veniseră și ceilalți. Aș fi vrut să știu ce să-i răspund lui Ilie.

– Vezi pe cineva?

– Nu. Poate nici nu sunt...

Erau. Îi simțeam.

Am măsurat distanța din ochi. Prin binoclu fuseseră cincizeci de metri. De aproape, erau mai mulți. Brazii abia dacă mai creșteau ici și colo.

Costa își continua urcușul. Curând avea să ajungă în bătaia armelor lor. Eram morți. Cu toții. Și nu puteam să schimb nimic.

Ar fi trebuit să trag un foc în aer. Să-i opresc. Să ne întoarcem din drum. Chiar dacă întunericul de care Costa se temea atâta era aproape.

Am luat degetul de pe trăgaci. Am strâns pușca cu amândouă mâinile, până când am simțit că mă dureau încheieturile degetelor.

– Trebuie să-i găsim, Ilie! Înainte să înceapă să tragă.

– Poate nu e nimeni...

– În paştele mă-sii, sunt acolo!

Obuzele se încrucişară iar peste vale. Între ele nu mai fu nicio pauză. Am simţit tremurul în măruntaie.

M-am ridicat din nou. Doar nişte brazi pricăjiţi. Peste margine, coama cobora înşelător, ca apoi să se înfigă în stânca dinaintea peretelui. Numai dacă zburam, puteam să ajungem sus.

Iar Conrad von Brühl îşi dăduse cuvântul.

– Dumnezeii mă-tii!

Nu mai vedeam şirul din vale. Şi ei erau morţi. Mai aveau doar câteva minute de trăit.

– Ilie, poţi să mergi mai în faţă?

– Nu ştiu, domnule...

– Fă-ţi cruce şi du-te! Ascunde-te şi aşteaptă până încep să tragă...

– În cine?

– În noi.

M-am lăsat să alunec prin pietriş. Veniră după mine. Câţiva bolovani se desprinseră sub picioarele noastre. Îmi vâjâiau urechile. Din cauza artileriei sau din cauza bătăilor nebuneşti ale inimii.

Am ocolit spre valea pe care nu o cunoşteam. Apoi am început să ne căţărăm iarăşi. M-am întrebat cât de sus ajunsesem. Aveam gâtul uscat.

Ne apărură brazi înainte. M-am temut că ne învârtisem în cerc.

Erau doar câţiva. Printre ei erau nişte trunchiuri căzute. Schimonosite şi negre, de parcă ar fi fost mistuite de focuri. Dar mai groase decât restul. La înălţimea aceea, furtunile doborau întâi copacii înalţi.

Împinsesem piedica armei. Am luat degetul de pe trăgaci.

De acolo, stânca părea mai puțin înaltă. Eram în flancul lor drept. Mai aproape de ei. Poate că ne văzuseră. Și ne pândeau să ieșim la iveală.

Voiam să arunc pușca în prăpastie și să-mi sap cu mâinile goale un adăpost în coasta muntelui.

Ne-am îngrămădit unul în altul. Toți ne uitam la stâncă.

Mitu Dumitran era nebărbierit. Firele negre îi întunecau și mai mult fața. Avea picături de transpirație deasupra gurii. Ochii îi sticleau. Deja semăna cu un mort. M-am șters cu mâneca pe frunte.

– Mitule, rămâi în urmă. Noi atragem focul. Tu ne acoperi. Odată cu sergentul...

Îmi lipsea aerul. Am respirat de câteva ori.

– Îl vedeți pe sergent?

Alradii își înălță capul pentru o secundă. Ilie Simion nu era nicăieri. Ar fi trebuit să-l iau cu noi. Fugise.

– Puștile!

Grigorie Toader își pierdu echilibrul și se agață de mine. Mi-am frecat rana. Să am ceva de făcut. Începea să doară. Poate să și sângereze.

– Baionetele!

Baioneta germană nu era potrivită. Am pus-o la loc. Am nimerit teaca cu greu.

Am desfăcut tocul. M-am gândit să scot pistolul și să-l pun la brâu, în centură. Dar aș fi putut să-l pierd.

– Când încărcați, strigați! Să se știe când unul nu poate să tragă...

Secundele se târau.

– Unde-o fi dom' sergent?

Ne lăsase acolo și fugise.

Am alungat gândul.

– E ascuns. Așteaptă...

Numai că nici Alradii nu mai credea. Îl trăda vocea.

– Mitule, până unde poți să te duci?

Nu înțelese.

– De la ce depărtare ținteşti mai bine? Mă privi speriat.

– Ce să țintesc, dom' sublocotenent?

– Cum ce, mă?

Ion Alradii se aplecă spre mine.

– Dom' sublocotenent, Mitu nu vede bine. Nu nimereşte turla mănăstirii de la zece paşi.

Am simțit cum mi se opreşte sângele în vine.

– Nu ştiu de ce l-a ales dom' locotenent, da' la ceva s-o fi gândit dumnealui.

Pământul se cutremură, chinuit de artilerie. Îl apucasem de gât pe Mitu Dumitran. I-am dat drumul. N-avea nicio vină.

Grigorie încă încerca să-şi prindă baioneta la țeavă. Nu putea. Alradii i-o luă din mână.

– Las-o dracului! Dac-o pui, nu se mai duce glonțul drept. Şi n-o să ajungem aproape, să ai nevoie de ea...

Nu aveam să ajungem nicăieri.

Exploziile următoare fură diferite. Răspundeau obuzierele germane. Poate că aduseseră mai multe, să le înlocuiască pe cele lovite de aeroplane. Mi-am amintit de Eduardo Venturini, cavaleristul aviator. Ne salvase şi, cu o seară înainte, băusem *grappa* împreună. Trăiam într-o lume stranie.

De pe marginea peretelui, prima împuşcătură se auzi ca o plesnitură de bici. Am închis ochii. M-am cufundat în întuneric. Apoi i-am deschis şi m-am ridicat.

– După mine!

Am început să alergăm. Stăteau în spatele meu. Mă foloseau drept scut.

Întâi m-am dus spre brazi. Am renunțat repede. Ne încetineau înaintarea. Şi nu ne-ar fi apărat. După prima împuşcătură urmase o pauză. Poate că cineva îşi pierduse cumpătul şi trăsese fără ordin. Poate că şi lor le era frică.

Dar apoi urmaseră celelalte.

Auzeam zgomotul gloanțelor care se striveau de perete. Și șuieratul celor care ricoșau. De jos, se trăgea susținut. M-am întrebat cum era acolo, în vale. Trebuia să mă gândesc la ceva, în timp ce alergam spre moarte.

Când ne-au văzut, ploaia de foc se întoarse spre noi. În jurul nostru începură să sară aşchii de piatră. Vedeam gloanțele. Erau fulgerări albe care ne căutau.

– Nu vă opriți!

Copacii se terminaseră. Nu mai știam unde să mă duc. Am tras de la șold, fără să țintesc.

– Desfășurați-vă! Foc de voie!

Încă trăiam. Era un miracol. Am tras iarăși, spre o flacără apărută pe margine. Am auzit împușcături în spate. Când cei de sus răspunseră, am avut senzația că tot peretele luase foc.

– Doamne!... Vocea lui Alradii se stinse, înghițită de tunetul puștii.

Bucăți de pământ zburau peste noi. Un glonț trecu atât de aproape, încât i-am simțit căldura. Mi-am îngropat fața în iarbă. O secundă. Două. Trei. Încă unul îmi șuieră pe lângă umăr.

Veniseră din același loc. De pe un prag, de la jumătatea peretelui de stâncă.

M-am aruncat într-o parte. Glonțul biciui pământul, unde stătusem până atunci.

Mă vâna puşcaşul lui von Brühl.

Fu ultimul gând conștient. Apoi mă năpădi frica. Mușchii mi se încordară. Dacă Mitu Dumitran nu s-ar fi ciocnit de mine, aș fi murit acolo, numărând secundele în care pușcașul băga alt glonț pe țeavă.

Grigorie și cu Ion Alradii se opriseră alături de noi. Nu aveam niciun adăpost.

Doi. Trei.

O durere ascuțită îmi fulgeră în încheieturi. Puşca mi se smulse din mâini, învârtindu-se în aer. Ulucul ieșise prin pânză. Căzu cu patul pe piatră și se descarcă în gol.

Mitu Dumitran îşi ţinea ochii închişi. Grigorie nu mai avea gloanţe, dar continua să apese pe trăgaci. Ion Alradii urla. În jur nu era nimic. Stăteam toţi patru pe o coastă acoperită cu iarbă, departe de peretele de stâncă.

Focul german se concentră asupra noastră. Voiau să termine cu noi. Ca apoi să se întoarcă la ceilalţi.

– Înapoi! În sfârşit urletul lui Alradii căpăta înţeles. Eu însă număram.

Doi. Trei...

Am ţâşnit înainte. Cel din urmă glonţ îmi trecu prin manta.

Fuseseră cinci. Trebuia să încarce. Am scos Mauserul. Am sărit în picioare. Ion Alradii încă striga. Am tras un foc între Grigorie şi Mitu. Pistolul mi se zbătu în pumn, gata să-mi scape printre degetele încă amorţite.

Trebuia să ne întoarcem. Să fugim. Să ne salvăm.

Dar am plecat mai departe.

Nu se aşteptau, aşa că următoarele gloanţe s-au împrăştiat în spatele nostru. Nu mai călcam pe iarbă, ci pe piatră. Urmăream cu ochii minţii cum îşi încărca puşcaşul arma.

Încetineam. Panta devenea abruptă. Dar ne apropiasem suficient ca să zărim chipurile celor care trăgeau în noi. M-am împiedicat. Armele şi feţele dispărură. Creasta făcea o cută. Nu era o groapă. Doar o scobitură în care ne-am înghesuit, încercând să ne facem cât mai mici. Gloanţele spărgeau piatra. Mi-am băgat capul în piept.

O schijă ţiui printre noi, după care se pierdu în iarbă, mai jos.

– Ne toacă!

Se ghemuiseră, apărându-şi feţele. L-am tras spre mine pe Alradii. Gemu, ca un animal încolţit.

Un glonţ tăie stânca lângă mâna cu care ţineam pistolul. Puşcaşul... Pândea. Îi citeam gândurile. M-am rostogolit într-o parte. Să nu-i fie atât de uşor. Să mă caute.

M-am ridicat. Am tras. Apoi, ceilalţi au tras şi ei. Un nor de praf apăru în dreptul unuia dintre soldaţii de sus. Îi sperie şi pe cei de alături. Tirul se opri. I-am împins afară. Am luat-o la fugă, cu ei după mine.

Pe prag, ţeava puştii dispăruse. Pentru o clipă am crezut că cineva îl nimerise. Dar apoi am înţeles. Se muta.

Fu un moment de acalmie. Poate că îi forţasem să se ascundă. Poate că încărcau. Sau poate se întâmpla ceva în vale, la Costa.

Veneau după mine. Mitu Dumitran striga. Un sunet întrerupt la fiecare pas. Ion Alradii nu reuşea să-şi zăvorască închizătorul. Grigorie Toader îşi ţinea puşca cu o singură mână. În cealaltă avea o lamă cu cartuşe. Vârfurile i se înfipseseră în carne. Dar nu-şi dădea seama.

Când reîncepură să tragă, nu ne mai puteau ajunge gloanţele. Eram sub stâncă, în unghiul lor mort.

Peretele nu era neted. Am zărit două hornuri în care ar fi încăput trupul unui copil. Până la pragul puşcaşului erau crăpături cu marginile tăioase ca nişte cuţite. Pentru el, unghiul nu era mort. Ne-ar fi vânat din momentul în care l-am fi lăsat să-şi scoată capul afară. Asta dacă nu avea grenade.

Vedeam şi soldaţii lui Costa. Se desfăşuraseră. Dar erau prea departe. Dacă aş mai fi avut speranţe, le-aş fi pierdut atunci.

Deasupra noastră, împuşcăturile răsunau fără întrerupere. Focul se concentrase asupra celor din vale. Puşcaşul nu se grăbea. N-aveam unde să ne mai ducem.

Am apucat stânca, fără să simt că îmi tăia palmele. Nu se putea urca. Pe prag apăru ţeava unei arme.

Am simţit disperarea animalului prins în cursă. Am zgâriat stânca cu unghiile. În minte mi se făcu întuneric. O mânecă cenuşie. Nu avea mănuşi. Fără să gândesc, am sărit înapoi. Am apăsat pe trăgaci. Glonţul se pierdu.

Ţeava se mişca. Am tras din nou. Din piatră se ridică un nor albicios. Nu aveam timp să ţintesc. Trebuia să-l fac să se retragă. Următorul glonţ trecu pe deasupra lui. Era nemuritor.

Se adăposti.

Aştepta să treacă furtuna. Să termin gloanţele. Pe prag vedeam o dungă cenuşie. O bucată din uniforma lui. Atât.

– La mine!

Nu veni niciunul. Se ghemuiseră lângă stâncă, de parcă ar fi putut să treacă prin ea.

Am tras. Apoi Mauserul din mâna mea tăcu.

Apăru, gata să se ferească. Am scos lama cu cartuşe. Îmi ţineam pistolul la piept, să opresc cât de cât tremurul mâinii. Am potrivit lama şi am împins gloanţele în magazie.

Îşi îndreptă puşca spre mine. Privirile ni se întâlniră.

Purta un chipiu fără cozoroc, mic şi lăţit pe creştet. Îi alunecase într-o parte. Era la fel de bronzat ca von Brühl, numai că pielea de pe frunte i se cojise. Se uita la mine cu o figură impasibilă.

Închizătorul se zăvorî. Primul meu cartuş intră pe ţeavă. Dar era târziu. Am rămas nemişcat. Aşteptând glonţul.

Se auzeau focuri de armă. Şi strigăte. Dar erau în altă lume.

Puşcaşul se învârti în loc. Chipiul îi zbură din cap, căzând la picioarele lui Grigorie. În ochi i-am citit mirarea. Puşca îi scăpă din mâini. Se prăbuşi pe prag. Următorul glonţ lovi stânca, unde stătuse cu o clipă înainte.

Ilie. Nu fugise nicăieri. Am urlat. Un hohot sălbatic. Eram viu.

Am tras de patru ori la rând într-un cadavru.

– Ieşiţi de acolo!

Am îndreptat pistolul spre ei. Aş fi putut să-i împuşc fără nicio tresărire. Au înţeles, pentru că s-au grămădit lângă mine, ţintind spre cei de sus.

Ilie fugea dintr-o parte în alta, ferindu-se. Îşi schimba locul.

Am coborât cocoşul Mauserului şi l-am înfipt în centură. Am ocolit de-a lungul peretelui, încercând să găsesc o trecere. Stânca plonja drept spre vale. Pe acolo se urca doar cu aripi. Am trecut înapoi.

Alradii se refugie lângă mine, să-şi încarce arma. Se trăgea din toate direcţiile. Mitu Dumitran şi cu Grigorie veniră peste noi. În urma lor se ridicară aşchii de piatră.

– Nu-i slăbiţi!

M-am agăţat de o scobitură. Genunchiul mi se lovi de piatră. Durerea îmi săgetă tot piciorul. Mi-am înfipt şi celălalt genunchi, zdrelindu-mi carnea prin postavul pantalonului. Am găsit o crăpătură în care mi-am proptit umărul. Muşchii îmi amorţeau repede.

Jos, câteva gloanţe scormoniră pământul în jurul celor trei, alungându-i iar la adăpost. Pe coamă mi s-a părut că văd o explozie de piatră sfărâmată.

– Aşa, Ilie...

Vorbeam singur. Când m-am mişcat, am simţit că Mauserul se agăţase. Voia să se smulgă din centură. Am înjurat. N-avea cine să mă audă. Doar un mort. Degetele îmi erau însângerate. Nu mai erau bune de nimic. Le-am înjurat cu sete. Apoi am râs. Îmi pierdeam minţile.

M-am tras centimetru cu centimetru, ţinându-mă de un smoc de iarbă. Picioarele îmi rămăseseră atârnate în gol. Nu le-am mişcat. Smocul nu se rupse.

Când i-am dat drumul, stăteam pe prag. Am îndreptat pistolul spre el. Dar nu am tras. Mai aveam şase gloanţe. L-am împins. Căzu de pe prag, în faţa soldaţilor mei.

Mă ridicasem. Sprijinindu-mă de perete, m-am aplecat, uitându-mă spre cei de sus. Îi auzeam strigând. Mi s-a părut că aud şi vocea lui von Brühl. Zgomotul împuşcăturilor era asurzitor.

În vale, înaintarea se oprise. Se răspândiseră. Unii rămăseseră în urmă. M-am întors cu spatele. Nu voiam să ştiu. Nu încă.

Simion se apropia iarăşi. Salturi scurte. Trăgeau în el. Traversă creasta dintr-o parte în alta, cum făcusem şi noi. Deasupra, o voce deveni stridentă.

M-am descheiat, după care am băgat pistolul în veston, de unde nu mai putea să cadă. M-am dat înapoi, atât cât aveam loc. Am sărit. Mâna dreaptă mătură în gol peretele. Dar cu stânga apucasem ceva. Mi-am proptit amândoi genunchii pe piatră. Am înjurat în gând. Nu puteam să deschid gura. Era strivită de stâncă.

Chipiul de căpătat îmi alunecă peste ochi. Am clătinat din cap până când a căzut.

Ritmul focurilor scăzuse. Dar era constant. Germanii economiseau muniția. Sau Costa se retrăgea şi ne lăsa să murim ca nişte câini.

Ultimii metri m-am cățărat folosindu-mi doar brațele. Vedeam creasta. Norii îmbrăcaseră vârfurile. Nu mai rămăsese nici măcar amintirea soarelui.

Înaintea mea, aşezate ordonat una lângă cealaltă, erau raniţele germanilor. Soldați în miniatură, aşteptându-şi stăpânii. Peste unele dintre ele erau mantale. Cei care le purtaseră stăteau întinşi printre denivelările stâncii, la câțiva paşi de ele.

Costa era şi el acolo.

Întâi, am crezut că mi se pare. Apăruse dintr-odată între bolovani. Sau fusese deja acolo. Se ridică. Fără grabă. Fără să facă zgomot.

Mi-am scos Mauserul. Mergeam în patru labe, uitându-mă doar la germani. Pândind clipa când unul dintre ei avea să se întoarcă spre mine.

Am armat cocoşul pistolului. Încă şase gloanțe. Eram în picioare.

Alte bagaje. Frânghii. Un soldat cu spatele la mine. Fără puşcă. Şi-o aşezase alături. În dreptul lui, pe iarbă, erau grămăjoare cu câte cinci cartuşe. Cămăşile străluceau viu.

Costa se apropie de el. Fără să alerge. Cu paşi egali. Care nu s-ar fi auzit nici dacă am fi fost într-o cameră goală, în liniştea nopții. Ştiam asta. Ce nu ştiam, era cum ajunsese pe creastă.

Avea carabina pusă în diagonală, la spate. În mâna stângă ținea Mauserul. În dreapta, lopata. În ochii lui nu era nicio licărire de viață. Fața era o mască de ceară.

Germanul strigă. M-am aruncat peste el. În jur se împrăştie o ploaie aurie de cartuşe. O clipă am crezut că avea să se rostogolească peste margine. Se agăță de unul dintre camarazii săi.

Von Brühl se întoarse. Am îndreptat Mauserul spre el. Cred că i-am strigat să se oprească. Trase spre mine.

L-am văzut cu coada ochiului pe Costa. Avea brațul drept ridicat.

Pe primul îl lovi dintr-o parte. Dacă ar fi dat cu tăişul, l-ar fi decapitat. O puşcă scăpă peste marginea stâncii.

Nu ştiam ce să fac. Stăteam cu armă ațintită, fără niciun gând.

Costa trecu peste germanul căzut. Se aplecă doar puțin, atât cât țeava Mauserului să atingă ceafa soldatului. Încă mai avea pe cap chipiul fără cozoroc. Îl pierdu după ce Costa apăsă pe trăgaci. Stropii de sânge ajunseră până la mine.

Cred că abia atunci am reuşit să mă dezmeticesc. Dar nu eram singurul. Germanii se mişcau, toți deodată.

Pentru ei, deocamdată nu exista decât Costa. Soldatul aflat lângă von Brühl trase fără să caute vreo țintă. Nici nu apucase să-şi întoarcă puşca. Glonțul se pierdu spre cerul de culoarea stâncilor. Am văzut cum Costa îşi deschidea degetele, schimbându-şi strânsoarea pe mânerul lopeții.

Lama se înfipse oblic în fruntea soldatului, care deschise larg gura şi ochii. Am urlat, încercând să nu aud sunetul osului spart. Soldatul începu să tremure, prins de spasme. L-am împuşcat în piept de două ori.

Ochii mi se încețoşară. Mă vedeam, de parcă aş fi fost în afara trupului meu. De parcă nu aş mai fi fost pe de-a-ntregul acolo.

Când am terminat gloanțele, mi-a mai rămas mânerul pistolului. Hainele mi se lipiseră de trup, năclăite de transpirația

ce duhnea a frică şi a nebunie. Apoi am apucat o puşcă. Trăseseră în mine cu ea. O ţineam de ţeavă. Am dat până când carnea s-a muiat. Până când oasele s-au măcinat. Iar după aceea am căutat pe altcineva. Şi am lovit iarăşi.

M-am oprit când n-am mai avut forţă să mă mişc. Mă sprijineam în arma care nu era a mea. Palmele îmi alunecau pe sângele cald. Am căzut. M-am târât şi am încercat să-i lovesc cu mâinile goale.

Dar nu mai aveam cu cine să mă lupt.

M-am ridicat în genunchi. Am închis ochii. Mă simţeam gol pe dinăuntru. Am plâns. Icnind.

Costa mi-a dat mâinile la o parte. Mă ţinu strâns. Ceva aspru îmi zgârie faţa. O pânză. Am început să văd din nou. Mă întorceam de unde fusesem.

Îmi dădu drumul. Aveam palmele ude. M-am aplecat şi le-am şters pe iarba uscată. Apoi mi-am curăţat faţa. Mă ardea. Şi ochii mă ardeau.

Erau acolo. Toţi. În jurul nostru, pământul era roşu. Am încercat să vomit, dar n-am putut. Am respirat adânc, până când am simţit că nu mă mai sufoc.

Mauserul era pe jos. L-am ridicat şi l-am şters cu poalele vestonului. Pe ţeavă se lipiseră fire de păr. Sângele se întinsese pe metal, schimbându-i culoarea.

Costa avea sânge pe faţă. Şi pe pieptul vestonului. Ca atunci când ieşise din pădure. Mi-am depărtat braţele şi m-am uitat la mine.

Aşteptă. Dacă n-ar fi avut expresia aceea de linişte, aş fi spus că pândea. Dar Costa doar aştepta. Ca un animal sătul. Îşi şterse lopata pe iarbă şi o prinse la centură.

Am scos ultimele cartuşe şi mi-am încărcat pistolul. Se îngreună. Am reuşit să-l bag în toc abia la a treia încercare. Nu-mi tremurau mâinile. Dar le simţeam de parcă nu ar fi fost ale mele.

Nu se mai auzeau împuşcături. Doar tirul de artilerie. Era ca o bătaie a unei inimi, pe care nu o mai luam în seamă. Se duse pe margine. Îşi ridică mâinile, chemându-i pe cei din vale.

Puteam să mă uit la cadavre. Aş fi vrut să ştiu ce simţeam. Dar erau prea multe senzaţii în acelaşi timp.

– Eşti bine?

– Nu ştiu.

– Ai pulbere arsă pe faţă.

Se întoarse cu spatele. N-am întrebat cum urcase acolo. Voiam să tacă.

Am căutat cu ochii un bidon. Îmi era sete. Şi voiam să mă spăl.

– Dom' sublocotenent!

Era Ilie. Vocea venea de jos. M-am dus spre marginea pe care mă căţărasem. Am făcut un pas înapoi, retrăgându-mă din faţa golului. În vale, soldaţii pe care îi condusese Costa urcau în dezordine. Se opriseră când am apărut. Gata să se adăpostească. Le-am făcut semn.

– Dom' sublocotenent!

– Unde sunteţi?

Erau toţi patru pe prag. Păreau foarte mici.

– Veniţi sus...

Ion Alradii avea faţa ca o lună plină. Îşi lăsase capela pe ceafă.

– Pe unde, domnule?

Am încercat să-mi aduc aminte cum urcasem. Să le pot spune şi lor.

– Coborâţi. Aşteptaţi-i pe ceilalţi...

Voiau să ajungă înaintea lor. Le-am citit-o în ochi. Îşi câştigaseră dreptul.

– Coboară, Ilie. Să nu păţiţi ceva, acum, la urmă.

Spinarea de munte pe care venisem era stearpă. De la înălţimea aceea, brazii nu erau decât nişte beţe. M-am întrebat pe unde trecusem.

Trăiam. Încercam să mă obişnuiesc cu gândul.

– Lucrurile noastre au rămas în urmă.

Costa era în spatele meu.

– Îi trimit după ele. Dar nu acum. Trebuie să se odihnească.

– Aici?

– Nu aici. Jos e mai bine.

Nu voiam să-i număr pe cei care se apropiau. Şi încă nu voiam să-l întreb pe Costa.

– Îi îngropăm?

Nu răspunse imediat.

– Apune soarele.

Peste vale plutea pâcla. Tunurile amuţiseră. Inima muntelui se oprise. Pâcla stătea nemişcată deasupra copacilor, ca fumul unui incendiu. Lumea noastră ardea mută, în lumina apusului.

Mi-am pus palma streaşină la ochi. Două aeroplane treceau pe deasupra văii, unul în spatele celuilalt. Erau galben-palid, cu aripi crestate, ca ale păsărilor. Păsări însemnate cu cruci negre. Mângâiau norii. Prea departe ca să ajungă până la noi sunetul motoarelor.

– Sunt *Taube*. Ştii ce înseamnă?

Ar fi putut să întindă mâna şi să mă împingă peste margine. Nu m-aş fi ferit.

– Porumbel... E o glumă amară.

Stăteam acolo, la graniţa dintre nori şi pământ. În jur era atâta frumuseţe şi atâta moarte.

– Când se face întuneric nu trebuie să mai fim aici. Vocea i se schimbă. Au ajuns.

Florea apăruse pe buza stâncii. Ţinea puşca în cumpănă şi respira greu. Urcase repede. Cuprinse cu privirea platoul. Îl văzu pe Costa. Mă văzu pe mine. M-am întrebat dacă putea să ne deosebească.

Se întoarse şi îşi ridică arma, ca o barieră în calea celorlalţi.

M-am uitat peste margine. Zăream picioarele trăgătorului, ieşind de sub stâncă. Arma îi rămăsese pe prag. Lemnul era negru şi lustruit. Deasupra ţevii brunate, aproape pe toată lungimea ei, era o lunetă.

M-am lăsat în jos, ţinându-mă de piatră. Îmi tăiam iar palmele. Am strâns din dinţi. Am alunecat pe prag. De acolo am sărit. Am căzut greu. Plămânii mi se goliră. Durerea mă fulgeră în genunchi, atunci când m-am aplecat să-mi ridic chipiul.

Încercase să mă omoare. N-am mai simţit nimic pentru el. Nici ură. Nici furie. Nimic. Era numai un cadavru. I-am desfăcut centura. Am luat-o, cu cartuşiere cu tot. Lângă ele avea un toc cilindric, din piele. Pentru lunetă.

Am urcat. Am putut să o fac şi a doua oară. M-am oprit să-i iau puşca. Ultima parte din urcuş a fost mai grea. Nu mai era frica. Rămăsese doar oboseala. M-am târât până sus cu muşchii tremurând.

Cadavrele erau neatinse. Pe uniforma lui Costa se vedea mai puţin sânge. Ilie Simion îi turna apă dintr-un bidon. Locotenentul se clătea pe faţă.

– Ilie, ia asta. Dă-mi puşca ta.

Nu se uită la mine decât când Costa terminase, şi-şi scutura mâinile. I-am dat hamul. Dar nu avea ochi decât pentru armă.

– Ştii să tragi cu ea?

Nu răspunse. Apasă pe trăgaci. O piatră zbură în aer în spatele celor care urcau cu bagajele. Se ghemuiră, speriaţi.

– Să desluşesc cum e cu liniile astea şi pot să pun gloanţele cu mâna, dom' sublocotenent...

Veniseră mai mulţi. Amândoi sergenţii, caporalul Stancu, şi cu Gheorghe Puiu. Costa îmi întinse un bidon aproape plin. Îl luase din raniţele germanilor. M-am spălat. Vântul îmi usca imediat apa pe piele. Începeam să tremur.

Se apucaseră să strângă armele şi să caute în raniţe. Mi-am scos singura batistă pe care o mai aveam, am umezit-o şi am încercat să-mi şterg sângele de pe uniformă. Batista s-a înroşit. Petele de pe centironul meu cu diagonală se întinseseră. L-am scos şi l-am aruncat, împreună cu batista.

Goliseră ranițele pe jos. Haine de schimb, cutii de tablă, foi de cort. Lucruri pe care cei care le aduseseră acolo nu aveau să le mai folosească. M-am dus la Conrad von Brühl.

Era întins, cu brațele depărtate. Nu mai avea față. I-am desfăcut centura, şi i-am smuls hamul cu tot cu epoleți.

– Domnule sublocotenent, luați-l pe ăsta!

M-am întors, adunându-mă cu greu. Ilie îmi întindea hamul puşcaşului.

– E mai curat...

Numai că eu voiam unul singur. Pe cel al lui Conrad von Brühl. Am împins cartuşierele, cât să încapă tocul Mauserului. Hamul mă strângea. L-am slăbit.

In Treue fest.

Am râs încet. Le simțeam privirile în ceafă.

Mi-am ales una dintre ranițe. Erau rotunde, mai mici decât ale noastre. Din pânză groasă, întărită cu piele la cusături. Cel a cărui fusese zăcea alături, într-o baltă de sânge.

– Luăm armele?

– Toate. Petrea o să ni le schimbe. Cu provizii sau cu altceva...

Sergentul Petrea. Învățătorul, şi dricul său...

Am râs de unul singur. Apoi ochii mi s-au umplut din nou de lacrimi. M-am aplecat, făcându-mi de lucru cu ranița, şi le-am şters.

– Lăsați-mă pe mine, domnule... Gheorghe începu să-i potrivească curelele.

– Gheorghe...

– Da, domnule sublocotenent.

– A căzut cineva?

Îmi dădu ranița.

– Frații Dănilă... S-au zdrelit iarăşi. Pe Ciucu l-a atins un glonț, la coaste. A curs sânge şi s-a cam speriat. Da' dom' caporal de la artilerişti se pricepe la bandaje mai bine ca un sanitar. N-a căzut nimeni, domnule... I-ați scăpat pe toți.

Am inspirat. Parcă era prima gură de aer din viața mea.

– Băgați portharta înăuntru, domnule. Dacă permite dom' locotenent, iau și eu o raniță din astea...

Am luat tot ce putea fi cărat și am coborât unde ne așteptau ceilalți. Când ne-au văzut, s-au ridicat în picioare. M-au privit altfel. Întâi, n-am știut cum. Apoi, am înțeles. Se uitau la mine la fel ca la Costa. Noi doi aveam să-i ducem până la capătul pământului, nevătămați. Asta voiau să creadă. Asta aveau nevoie să creadă.

Am avut senzația că le furam ceva de preț.

Am împărțit ranițele. Armele. Prada. Șoptind. De parcă am fi putut să-i tulburăm pe cei pe care nu mai aveam vreme să-i îngropăm.

Auzeam un pian. L-am ascultat doar eu, uitându-mă la aeroplanele cu nume de pasăre, până când norii au coborât peste noi. Și a trebuit să plecăm.

❋

Mi-am scuturat ceasul, crezând că se oprise. Dar mergea. Ticăitul lui era singurul sunet. Ceața le înăbușea pe toate celelalte.

Am închis capacul. Nuță David nu-și luase ochii de la mine. Stăteam în cerc, pe iarbă, cu puștile îndreptate spre zidul mat ce ne înconjura din toate părțile.

– Trei fără zece.

Nu se putea să fie trei fără zece.

Era încă un fel de lumină, deci soarele nu apusese. Ar fi putut să fie orice oră înaintea înserării.

Ilina se șterse repede cu mâneca, de parcă nu ar fi vrut să stea cu mâna departe de armă.

În ceață apăruseră pete albastre. Am clipit și au dispărut.

Ieșisem din vale. O vreme mersesem de-a lungul pantei, ferindu-ne de stâncile mai abrupte. Puteam să ne alegem drumul. Muntele era pustiu. Nu se zărea nicio crăpătură unde s-ar fi putut ascunde cineva.

Întâi, dispăruseră crestele de deasupra. Aerul pe carc îl respiram devenise tot mai umed. Apoi, dintr-odată, ceața se lăsase peste noi.

Am continuat să urcăm. Dacă urcușul s-ar fi terminat, însemna că ajunsesem. Era simplu.

Încetase să mai fie simplu când ne dădusem seama că nu eram singuri.

Fuseseră zgomotele. Și, mai mult, fusese senzația pe care o avusesem toți, în același timp.

Costa asculta.

Iarba pe care o puteam atinge cu mâna era singurul contur cert.

O șoaptă. O chemare. Gheorghe își îndreptă țeava armei spre un loc unde nu era nimic. Sau ar fi putut să fie orice.

Ilie Simion respira cu nările desfăcute. O venă i se zbătea pe frunte.

Costa se ridică, făcându-ne să tresărim. I-am văzut expresia. Cuvintele îmi muriră pe buze.

Își întoarse capul, de parcă ar fi putut să urmărească cu privirea ceea ce noi doar auzeam. Voiam să închid ochii. Dacă aș fi putut să mă mișc, mi-aș fi acoperit urechile.

Era din nou noapte. Mă aflam lângă mănăstire. Eram împreună cu Doctorul.

Pietre răsturnate. Pași...

Costa se dădu înapoi.

În nări îmi ajunse un miros: unghere umede, păr de animal. Carne putrezită. În ceață, printre toate umbrele pe care le închipuisem, apăru una care rămase. Era nemișcată.

Senzația că mă prăbușeam în gol se amestecă cu altele, ce însă nu erau ale mele. Inima mi se opri. Odată cu timpul. Mirosul deveni mai puternic.

Îl cunoșteam. Îl mai simțisem. Numai că fusese altfel.

Sandu Jucan vru să tragă. I-am luat arma din mâinile tremurânde, înainte să pot să gândesc ce făceam. Ochii ascunși

în ceață se îndreptară asupra mea. I-am simțit. În adâncul meu. În ungherele cele mai ascunse. Aburii pe care îi respirasem îmi înghețară în piept.

Gheorghe mă prinse de braț, oprindu-mi căderea.

Costa se mișcă. Ochii se întoarseră spre el. Aveam o pușcă în fiecare mână. Nu le mai simțeam greutatea.

Mirosul începu să se îndepărteze. Costa era alb. Pielea lui avea culoarea oaselor măcinate de nisip. O adiere suflă leneș peste toate umbrele din ceață, împrăștiindu-le.

Durerea din tâmple încetă. Ce fusese alături de noi nu mai era.

Degetele lui Gheorghe erau strânse în jurul crucii de lemn de la gât. Am putut să mă ridic. Era o liniște desăvârșită în jur.

Se mișcară. Ca și cum s-ar fi trezit din somn. Se uitau unul la altul, neîndrăznind încă să-și vorbească. M-am dus la Costa.

– Ce a fost? Șopteam. Nici n-aș fi reușit să vorbesc altfel.

Tăcea.

– Trebuie să fie un loc mai bun... Aici suntem descoperiți. Dacă se întoarce...

Își revenea. Dar paloarea rămăsese. Mă întrerupse:

– Ceața e înșelătoare. Sunt tot felul de viețuitoare pe munte. Putea să fie doar o căprioară... Ridică vocea. N-am recunoscut-o. Parcă era a altcuiva. Galonații la mine. Ne odihnim cinci minute.

Stancu, Ilina și cu sergenții veniră lângă noi. Aveau priviri încețoșate.

– Într-o oră o să fie noapte. Trebuie să înnoptăm. Coborâm până găsim copaci. O să fie frig, iar aici nu e nimic de pus pe foc.

– Ne întoarcem, domnule?

– Căutăm pădure, Floreo, nu ne întoarcem nicăieri.

Atunci s-a auzit urletul. Nepământean. Ecourile se pierdură în ceață.

Ne-am strâns unul în altul. Ceaţa se răsuci, de parcă ar fi fost vie. În lumina mâloasă, uniformele păreau negre. Iar feţele noastre erau la fel de cenuşii ca aburii din jur. Nu mai existau culori. Am pus degetul pe trăgaci.

– E în urmă... Unde am lăsat morţii...

M-am întrebat cât de departe eram de peretele de stâncă. Rătăceam de o jumătate de oră prin ceaţă.

– Nu putea să ajungă aşa repede... A fost aici!

– Poate sunt mai mulţi...

Niciunul nu mai scoase un cuvânt. Pândeau alte sunete în liniştea ce se prăbuşise peste noi.

Mai mulţi...

N-a fost nevoie de ordine. Am luat-o la goană, orbeşte. Am căzut de multe ori. Dar ne-am ridicat. Singuri sau ajutaţi de cei de alături. Uitându-ne în spate. Desprinzând pietre cu picioarele. Pietre ce se rostogoleau alături de noi, ca apoi să se piardă în negura ce se deschidea să ne îmbrăţişeze.

Copacii ne-au ieşit brusc în faţă. Ne-am izbit de trunchiurile lor. Erau brazi. Subţiri, crescuţi pe stâncă. Am continuat să coborâm. Pădurea se îndesise, ascunzând lumina crepusculului. Era beznă. Pierdusem şirul orelor. Nu mai simţeam nici oboseală şi nici durere. Doar frică.

Apoi, dintr-odată, n-am mai coborât. Când pământul se îndreptă sub picioarele noastre, ne-am oprit. Iarba avea firele mai lungi. Vălătucii de ceaţă erau nemişcaţi. Nicio adiere. Niciun zgomot.

Costa sparse tăcerea. Îşi scoase lopata.

– Săpaţi gropi pentru focuri.

Plecă, luându-i cu el pe Ilina şi pe fraţii Dănilă.

Nu s-au dus departe. Auzeam lama lopeţii lui cioplind lemnul. L-am trimis pe Grigorie cu Florea să cerceteze împrejurimile, să aflăm unde eram. Între timp, noi am săpat.

Tresăream. La fiecare sunet. Altul decât cel al lopeţilor noastre.

Focurile s-au aprins greu. Lemnul era ud. Fraţii Dănilă făcuseră multe drumuri, ridicând în jurul gropilor o baricadă de crengi tăiate. Ne-am ascuns în spatele ei când primele flăcări începuseră să se ridice din fum.

Dar acum aveam lumină. Crengile de brad sfârâiau şi pocneau, aprinzându-se.

Florea se întoarse. Costa nu terminase. Încă îi auzeam loviturile în întuneric.

– E pădure în toate părţile. Cât am văzut noi. Dar e beznă. Poate dacă am face nişte făclii...

– Nu, Floreo. Nu mai pleacă niciunul de lângă foc până în zori. Pune santinele.

– Câte, domnule?

– Două. O să stăm toţi... Vreau să fie un galonat la fiecare schimb. Când se face lumină?

Ne-am uitat spre ceaţă. Zorii nu aveau să mai vină niciodată. Niciunul nu a spus-o tare.

– Târziu, domnule. Noaptea e lungă...

O grămadă de lemne căzu alături, făcându-ne să sărim în sus. Costa se şterse pe mâini, după care se aplecă să-şi ia puşca. Îi verifică închizătorul şi piedica.

– Le-aţi înghesuit.

Stăteam într-un ţarc. În colţuri, poate la cinci paşi unul de celălalt, erau focurile.

– O să fie frig. Trebuie să stăm aproape...

– E bine.

Florea îşi drese vocea.

– Unde punem santinelele? Le suim în copaci sau...

– Nu. Aici. Nu iese nimeni, nici dacă se scapă pe el. Adunaţi toate puştile. Şi ale santinelelor. Păstraţi doar baionetele

Ne-am uitat la el, crezând că nu înţelesesem. Costa îi făcu un semn lui Ilina să arunce crengi pe foc.

– Toate puştile?

– Execută ordinul!

Am clătinat din cap.

– Nu pot să-i dezarmez! Lumina poate să atragă o patrulă...

– În noaptea asta nu trebuie să te îngrijoreze patrulele.

Am strâns armele. Am ales să-mi golesc creierul. Fără întrebări. Oamenii nu s-au împotrivit. Am pus puştile la mijloc, între noi. Erau şi pistoalele. Al meu şi al lui Costa.

Niciunul n-a putut să mănânce. Am luat câteva înghiţituri din bidoane. Apa avea gust de tablă şi era prea rece. M-am dus mai aproape de foc.

Oamenii tăcură pe rând. Începură să aţipească, obosiţi să le fie frică. Cei care nu puteau să doarmă, se închiseseră în muţenie. Aşteptând. Să se întâmple ceva. Sau să vină zorii.

Când mi-a venit rândul să fac de gardă, m-a trezit Mitică Cobuz. Era împreună cu Nicu Ciucu. Ne-am aşezat în faţa focurilor, ridicându-ne doar să mai aruncăm crengi proaspete. Uneori, cineva gemea în somn. Când flăcările se înălţau din cetina umedă, mi se părea că de fiecare dată cercul de lumină se făcea mai mic. Parcă ceaţa era mai aproape. Se strângea în jurul nostru.

La miezul nopţii, Florea şi cu fraţii Dănilă ne-au luat locul. M-am întins printre celelalte trupuri. Am adormit. Un somn greu, fără vise.

În clipa în care m-am deşteptat, era întuneric. Dar un altfel de întuneric. Aveam ochii deschişi, fără să ştiu de cât timp. Am ascultat sunetele cunoscute. Respiraţiile celorlalţi. Totul era aşa cum trebuia să fie.

Dar mai era şi altceva.

Simţeam dogoarea. Numai că nu mai vedeam lumina focurilor. Era doar jar. Le lăsaseră să se stingă.

Am clipit. Sclipirile de deasupra n-au dispărut. Era cerul. Stelele licăreau îngheţat. Se înseninase. M-am ridicat în capul oaselor. Cineva m-a prins de braţ. Era Ilie Simion. Îşi duse degetul la buze.

Eram într-un luminiş, înconjuraţi de o pădure săracă, cu rădăcinile înfipte departe de seva pământului. Deasupra brazilor se vedea linia întunecată a munţilor, chiar dacă nu era lună. Stelele aruncau o lumină albastră, în care umbrele se împleteau cu formele reale.

Focurile nu se stinseseră. Jarul pulsa cu o altfel de viaţă.

Pădurea fremăta. Sunete mărunte răzbăteau de peste tot. Paşi care nu se mai ascundeau. Sau nu ştiau să se ascundă. Am dat să mă întind după pistol. Ilie Simion mă opri.

Îşi luă mâna de la buze, arătând spre ceilalţi. Dormeau. Dar nu toţi. L-am văzut pe Alradii, încordat, gata să sară. Dacă ar fi fost nevoie.

Nu-i trezise. Şi nici nu avea să o facă.

Din întuneric răsună un scheunat. Ilie Simion îmi dădu drumul.

I-am urmărit privirea. Inima mi se opri.

Costa se dusese spre copaci. Vânturile măturaseră cetina. Umbra lui se întindea peste piatra stearpă. Nu îşi luase puşca. Avea mâinile goale. Le ţinea depărtate de corp, cu palmele deschise. Înainta încet, cu paşi măsuraţi.

Fiarele nu se mai fereau. Noaptea era a lor.

Lupi. Am încercat să-i număr, dar se amestecau printre umbre, apărând şi dispărând într-o nelinişte tăcută. Ne înconjuraseră. Se învârteau în jurul nostru, trecând pe sub copaci. Mereu la aceeaşi depărtare, fără să se apropie. Uneori se opreau, amuşinând aerul. Gustându-ne frica.

Dacă aş fi întins mâna, aş fi putut să iau pistolul.

Erau numai lupii. Mi-o spunea golul din stomac, ce nu semăna cu teroarea pe care o simţisem în ceaţă. Atunci fusese *altceva*.

M-am mişcat. Frământarea din jur a încetat. Costa s-a oprit.

Era neclintirea din ochiul unei furtuni. Secundele parcă se scurgeau altfel. M-am simţit despărţit de ceilalţi. Ca şi cum am

fi fost toți acolo, dar în timpuri diferite. Iar acum se întâlneau doar amintirile prezențelor noastre.

Am atins mânerul Mauserului. Aproape că nu mă așteptasem să-l mai găsesc.

Singura ființă din timpul meu se uita la mine. Era unul dintre lupi. Cel care stătuse nemișcat. Poate de aceea, până atunci, nici nu-l văzusem. Fusese doar o pată în întuneric.

Privirile ni s-au întâlnit.

M-am încordat, așteptând. Trebuia să se întâmple ca în vis. Să nu mai fie nicio distanță între noi. Să ajungem față în față.

Știa ce făceam. I-am citit în ochi. Rupsesem echilibrul.

Am ridicat mâna de pe armă.

Între două bătăi de inimă, timpul reîncepu să curgă. M-am îndreptat, simțind iar pe față dogoarea jarului.

Costa plecă mai departe.

– Chemați-l înapoi, domnule! Șoapta lui Ilie răsună ca un tunet.

Aș fi vrut să știu ce trebuia să fac.

– Nu... Vorbise Gheorghe, de alături.

Costa ajunsese. Haita se agită. Unele animale se retraseră, căutând adăpost în locul unde bezna era mai adâncă. Altele îl ocoliră, înconjurându-l.

– Se duce între fiare! Dom' sublocotenent, opriți-l!

M-am uitat peste umăr, încercând să-mi dau seama câți se treziseră. Temându-mă că unii dintre ei ar fi putut să se trezească atunci.

Am auzit un zgomot, aproape. Am apucat să prind cu coada ochiului o formă neagră, târându-se spre focuri. Erau lângă noi.

Ilie se întorcea în toate părțile.

– Domnule!

– Taci!

Să nu audă ceilalți. Să nu se trezească.

Iarba părea plină de sevă. Ceața lăsase peste firele moarte picături de apă, ce străluceau ca un metal. Costa se aplecă și își plimbă încet palmele peste ele. Aburul respirației sale avea aceeași culoare cu cerul. Haita se adună în jurul lui.

Întâi veni o lupoaică. Era subțire, cu labele lungi și nervoase. Avea o pată deschisă în jurul gâtului. Un animal tânăr. Se apropie furișat, apoi țâșni.

Costa își întoarse capul spre ea. Aburul îi ieșea din gură în ritmul regulat al respirației. Lupoaica își dezgoli colții și mușcă aerul. Fără niciun sunet.

Se uitau la ei. În fața noastră era un șir de ochi în care se reflecta lumina stelelor. Haita își trimisese prima provocare.

Îmi încleștam neputincios fălcile în ritmul respirației lui Costa. Aș fi vrut să încerc iar să iau o armă, dar o parte din mine știa că așa i-aș fi ucis pe toți.

Lupoaica îl ocoli, atingându-l. Costa o urmări până când fu în spatele lui, după care se întoarse spre lupul care nu se mișcase. Lupoaica tânără ar fi putut să atace. Nu o făcu. Se retrase cu pântecul lipit de pământ.

Costa își depărtă mâinile, mângâind iarba. Și se așeză.

Mult timp nu se întâmplă nimic. Doar mișcarea lentă a brațelor lui, urmărită de privirile hipnotice ale animalelor. Am simțit cum se instala o pace ireală.

Apoi totul se frânse. Lupoaica scoase un scheunat prelung, după care își ridică botul spre revărsarea de stele de deasupra. Cu ochii închiși, începu să urle.

Nu auzisem niciodată lupii.

Nu a fost frică. Am avut senzația că în urletul acela era o profunzime pe care aș fi putut să o înțeleg. Ca o limbă pe care o uitasem.

Celelalte animale își uniră vocile cu a ei. Iar noaptea se sparse în cioburi în jurul nostru.

Se trezeau. Trecând din somn în coșmar. I-am ținut pe cei care voiau să se ridice. Le-am oprit strigătele.

Gheorghe își astupase urechile. Se ghemuise, aducându-și picioarele la gură.

Se auzeau din toate părțile. Unii atât de aproape, încât m-am întors cu mâinile întinse, gata să mă feresc.

– Ține-i... Ilie!

Ne-am strâns împreună. Din crengile de brad aruncate pe foc se ridică un fum albicios. Apoi o perdea de scântei făcu întunericul și mai negru.

Îi auzeam, dar nu mai aveam puterea să-i văd.

L-am luat pe Ilie de lângă arme. Abia îl puteam stăpâni. Peste vâlvătăile flăcărilor l-am zărit pe Grigorie Toader în picioare. M-am aruncat peste el, doborându-l la pământ. Încercă să se zbată. I-am astupat gura.

– Nu-i nimic! Nu-i nimic!

Îi vorbeam ca unui copil mic.

Focurile se ridicau până la cer, orbindu-ne. Am smuls crengile care încă nu se aprinseseră.

– Stingeți focurile!

Nu se mișcară. Nu înțelegeau. Nu voiau să înțeleagă.

Am măturat pământul de pe margini, răsturnându-l în gropi.

– Floreo, nu-i lasa să-și ia armele!

O pușcă alunecă. Piramida armelor se răsturnă. Florea Bucur se așeză deasupra lor. Încetase să gândească. Se supunea ordinului meu.

Se făcu întuneric. Am început să văd.

Se îndepărtaseră de Costa. Haita se frământa. Iar urletele încetau.

Costa se ridică foarte încet. Făcu un pas, dar se opri când doi lupi veniră din ambele părți.

Am pus mâna pe Mauser. Dar nu l-am luat de jos. Mi-a trebuit toată voința să nu o fac.

Costa îi lasă se se apropie. Nu se clinti. Doar își întoarse capul, urmărindu-i. Atunci i-am văzut pentru prima dată fața.

Ochii i se adânciseră în orbite, iar pomeții stăteau să-i iasă prin pielea pergamentoasă. Lumina stelelor îl schimbase. Sau nu mai era el.

Şi ceilalți văzuseră.

– Domnule, ce facem? Toader era cel mai lucid dintre ei. Venise după mine. Avea sânge pe bărbie.

– Stinge focul, Grigorie!

I-am luat din mână ultima bucată de lemn aprins.

– Dați ordin să se împartă armele!

Haita tăcuse. Stelele ardeau deasupra. Îl schimbaseră pe Costa. Acum ne schimbau şi pe noi. Voiau să apucăm armele. Să fim orbi. În groaza noastră, să ne împuşcăm unii pe alții. Puteam să aud vocile şoptind în liniştea nopții.

M-am agățat de realitate.

L-am îmbrâncit pe Grigorie, departe de puşti. Se răsuci, pregătit să mă lovească. Dar nu o făcu. Privirea îi trecu peste mine.

Costa făcuse ultimii paşi. Se dăduseră la o parte. Lupul aştepta. Costa se opri la granița cu întunericul. În afară de bolta cerului, nimic nu putea să fie adevărat. Mi-am dorit să fie iarăşi ceață. Să nu mai văd.

Costa se aşeză. Se întoarse spre munți. Îşi îndoi un picior, sprijinindu-şi bărbia de el. Umbrele nu se mai mişcau. Lupul veni spre el. Pas cu pas. Ieşi din întuneric. Blana căpătă culoarea cerului. Ochii îi sticleau ca un foc înghețat.

Îşi înălță capul şi amuşină. Nu ca să caute un duşman, ci ca să simtă noaptea.

Se opri lângă Costa. Aproape, dar nu cât să fie atins. Nu pentru că s-ar fi temut, ci pentru ca aşa trebuia să fie. Împărțeau stelele, şi era de ajuns.

Stătuseră amândoi, alături. Am aşteptat. Timpul s-a şters. Poate că era doar un vis.

Apoi lupul s-a ridicat şi a alunecat spre copaci. Ultimul dintre ei. Costa a mai rămas.

Când s-a întors, am aprins iarăşi focurile. La lumina lor, pădurea a apărut ca pictată pe stâncile muntelui. Tremurul mâinilor mi s-a oprit abia într-un târziu. Costa se învelise în manta, departe de noi.

Stăteam întinşi între focuri. Flăcările se reflectau în ochii noştri. Trecusem un prag.

Somnul a venit mai uşor decât mă aşteptam. Durerea mi se strecurase în toate ungherele trupului. M-am trezit de atâtea ori, până când n-am mai ştiut când dormeam şi când eram treaz. Au fost vise. Chiar şi când aveam ochii deschişi.

Spre dimineaţă, frigul începuse să muşte. Atunci am scăpat de vise şi de gânduri. Zăceam într-o stare de amorţire când Dumitru Ilina mă zgâlţâi.

Se lăsase din nou ceaţa. Nu la fel de deasă. Întunericul era lipicios şi murdar. Răceala ne umezea hainele, pătrunzându-ne până în oase. Mirosea a fum şi a uniforme ude.

Îmi era sete. Dar ştiam că, dacă aş fi băut, aş fi vomitat până la ultima picătură.

Am încercat să înghit ceva de mâncare. Nu mai aveam provizii, dar ce rămăsese, cu măsură, ne-ar fi ajuns toată ziua. Oricum, niciunuia nu îi era foame.

Înainte să plecăm, Costa scosese harta şi busola. M-am uitat peste umărul lui. Dimineaţa îmblânzise amintirile.

Am început să urcăm când prin ceaţă se întrezărea o lumină nouă. Efortul m-a trezit şi, după un timp, mă simţeam mai proaspăt.

Lumina era cenuşie. Abia dacă se vedea la câţiva paşi depărtare. Fără să-l mai întreb pe Costa, am trimis oameni înainte. La distanţă mică. Atât cât să ne prelungească vederea şi să nu se piardă de noi. Mărşăluiam în tăcere. Eram atenţi. Începeam să ne obişnuim.

Mai sus a trebuit să ocolim. Dădusem peste un vârf de stâncă pe care n-am fi putut urca. Când am ieşit deasupra norilor,

dimineața a năvălit dintr-odată peste noi. Întâi, fuseseră doar câteva pete de albastru, după care am păşit în aerul limpede şi curat, aşa cum te ridici din apă.

Ajunsesem sub o creastă. Urcuşul era greu, dar, de o parte şi de cealaltă, pereții văii se ridicau drept, de netrecut. Am adunat toți oamenii. Nu mai aveam nevoie de cercetaşi. Cerul era senin şi, sub noi, la marginea orizontului, mijea soarele.

Norii se întindeau ca o mare cu valuri nemişcate, sparte ici şi colo de vârfurile mai înalte. Ca nişte insule. În depărtare se coloraseră în auriu. Erau primele raze. Deasupra, cerul încă mai avea culoarea nopții.

Ne-am oprit după ce am ieşit din vale. Creasta era la câteva sute de metri. Copacii dispăruseră. Nu se mai vedea nici măcar un tufiş. Nu erau animale. Nici măcar păsări. Pe iarbă era brumă groasă.

Costa îşi desfăcuse iarăşi harta. În jurul nostru, oamenii se desfăşuraseră. Supravegheau creasta. Pânza înfăşurată pe țevi ținea departe de mâini oțelul încă înghețat.

Îmi arătă un punct pe hartă. Am trasat cu degetul linia ce îl unea de creste. În timpul nopții ne abătusem cu câțiva kilometri. Măcar nu fusese spre nord, spre linia frontului. Îşi împături harta. Rămase o clipă cu privirea ațintită spre vale. Norii păreau acum în flăcări.

– Trecem de partea cealaltă?

– Nu. Vreau să mai văd soarele.

O jumătate de oră mai târziu eram pe creastă. Norii ne înconjurau din toate părțile. Stăteam pe o panglică de stâncă atârnată deasupra lor.

Ne-am despărțit. Aşa vedeam tot muntele. Şi orice ar fi ieşit din ceață, de o parte şi de cealaltă. Am coborât puțin, ținându-ne imediat sub vârf. Sus, siluetele noastre s-ar fi profilat pe cer. Din când în când îl trimiteam pe Marcu Dănilă să treacă dincolo. Să nu ne pierdem de ceilalți.

Nu era lumina palidă a iernii. Ici şi colo găseam pete de zăpadă, sclipind în soare. Cerul avea adâncimea mării. Nu o văzusem niciodată, dar bănuiam că aşa trebuia să fie.

Când s-a făcut cald, mi-am descheiat mantaua. Pulpanele îmi biciuiau picioarele la fiecare pas.

Cristache Dănilă şi cu Sandu Jucan mergeau înaintea mea. Îşi trecuseră curelele puştilor după gât, să-şi poată sprijini coatele pe arme.

Sandu Jucan. Din comuna Băltiţa, lângă Câmpulung. Acolo era o zi neguroasă, de început de iarnă. Ca peste tot, în afară de muntele nostru. Îşi schimbase centironul cu un ham nemţesc. Ca şi Cristache. Eram jefuitori de morminte.

– Gheorghe, o să ne ierte Dumnezeu?

Mergea în urma mea.

– Pentru ce, dom' sublocotenent?

Am ridicat din umeri.

– Dumnezeu a uitat de noi, domnule.

Soarele îmi mângâia obrazul drept. Eram aproape de El.

N-am găsit nicio fiinţă vie, în afară de câţiva corbi, ce se ridicaseră dintre stânci în faţa noastră. Marcu se întorsese cu vestea că nici ceilalţi nu zăriseră nimic. Nici chiar locotenentul, cu binoclul.

Creasta se îngustă, până când ne adună iarăşi împreună. Ne-am trezit înconjuraţi de stânci, ca de nişte ziduri.

O pală de vânt îmi flutură poalele mantalei. Înaintea noastră era o pată cenuşie, cu forme regulate. M-am căţărat pe pietre cu Costa, lăsându-i pe ceilalţi ascunşi. Se uită prin binoclu, apoi mi-l întinse. Nu am descoperit nicio mişcare. Pichetul părea pustiu.

Clădirea era îndeajuns de înaltă să aibă etaj, dar nu avea decât un singur rând de ferestre, despărţite cu bârne din lemn. Fusese ridicată din piatră. Acoperişul era străpuns de două coşuri. Semăna cu un grajd, dar avea ziduri groase, ca o cazemată.

– Nu e nimeni.

Am cercetat panta până acolo. Nu era niciun drum. Nici măcar o potecă. Doar bolovani sparţi şi iarbă bătută din când în când de vânt. Ferestrele erau ferecate cu obloane.

– Ar putea să fie înăuntru.

– Ar putea. Dar atunci ar fi santinele pe vârf.

Prin coşuri nu ieşea niciun fir de fum. Aerul nu tremura deasupra, să trădeze căldura unui foc. Dacă cineva fusese acolo, acum nu mai era. Înainte să plece trăseseră obloanele, prinzându-le cu drugi de fier.

Numai că, după noaptea care trecuse, nu prea mai aveam încredere în ce vedeam. I-am dat binoclul.

Ne-am despărţit iarăşi, îndreptându-ne spre pichet prin ambele flancuri. Alergam. Era greu să găseşti un adăpost pe coasta acoperită doar cu iarbă. Cât am urcat, în fiecare clipă am aşteptat să aud obloanele deschizându-se. Şi apoi sunetul puştilor. Sau al unei mitraliere.

Nu se întâmplase nimic.

I-am lăsat pe ceilalţi să se îndrepte spre pichet, iar noi am pornit spre vârful din spatele lui. Sus ne aştepta o grămadă de bolovani, aşezaţi unul peste altul în jurul unei prăjini frânte. În partea cealaltă, versantul se scufunda până sub nori, ieşind la suprafaţă un kilometru mai departe. Mi-am coborât cozorocul, apărându-mi ochii de soare. Naufragiasem pe o insulă pustie.

I-am lăsat pe Ilina şi pe unul dintre artileriştii lui pe creastă.

Costa împinsese uşa cu piciorul. Cu puşca îndreptată spre întuneric, i-am făcut semn lui Florea să intre. Se trase imediat după uşă, şi aşteptă. Casa era goală. Costa ştiuse. Acum ştiam şi noi.

Nu am deschis obloanele. Când am ajuns înăuntru, Gheorghe Puiu a aprins un chibrit şi a găsit o lampă cu gaz. Erau mai multe, împreună cu alte lucruri rămase de la grăniceri. Lăsaseră pichetul în ordine, gata să fie din nou locuit. Când ar fi fost nevoie. O masă lungă, un rastel de arme şi priciuri pentru

doisprezece oameni, împărțite inegal între două camere. Două sobițe din fontă și lemne în toate ungherele. Chiar și cărbuni.

La ușă, într-un butoi pe jumătate plin, am găsit apă. Am cules o cană de tablă de pe masă și i-am întins-o lui Costa. Am făcut-o fără să mă gândesc. A fost momentul în care am acceptat că simțurile lui erau altfel decât ale noastre.

Apa era stătută. Nouă ni s-a părut gustoasă. Am băut cu poftă și ne-am umplut bidoanele.

– Mălai, domnule... Nuță David desfăcuse gura unui sac.

– Lasă-l. Le-am luat apa. Ajunge. Nu furăm de la ai noștri.

– Până se întorc ei, cine știe cine o să mai treacă pe aici...

Avea dreptate. Dar apoi cineva ar fi vrut să se aprindă focurile în sobe. Căldura ne-ar fi ținut pe loc. Ne rămâneau mai puțin de zece ore de lumină. Și fumul s-ar fi văzut de departe.

Costa ieșise. Urca spre santinelele de pe creastă.

Ilie Simion deschise ușița uneia dintre sobe și pipăi cenușa dinăuntru.

– Lemnul nu-i ars. Au stins focul cu apă.

– Acum cât timp, Ilie?

– Nu știu, dom' sublocotenent. Dar noaptea trecută n-a fost foc.

M-am gândit la drumul pe care îl mai aveam de făcut.

– Bagă-i pe toți înăuntru. Să se odihnească.

– Să deschidem un oblon? Crăpat, cât să se vadă spre vale?

– Ia un scaun. Să-și tragă sufletul și cine stă de pază la fereastră.

– O să stau eu, domnule.

Am dat din cap și m-am îndreptat spre ușă.

Soarele era orbitor. Împrăștia o căldură blândă, de toamnă târzie. M-am întrebat cum era jos, sub nori. În afară de întuneric și război.

Costa ascunsese santinelele. Piramida de bolovani era singurul lucru care se mai vedea pe culme. L-am găsit alături

de ea, într-un loc în care vântul şi zăpada măcinaseră piatra, făcând-o să arate ca o lamă de fierăstrău. Îşi scosese iarăşi binoclul.

– Nu sta în picioare...

Urcasem aplecat, să nu fiu văzut de cineva care s-ar fi uitat spre vârf. M-am aşezat alături de el.

Pantele erau pustii. I-am dat binoclul înapoi.

– Trebuie să găsesc şi eu unul. Ţineam palma deschisă, pe ulucul puştii. Cea care îmi salvase viaţa. Dar încă nu simţeam că îmi aparţine. Cu pistolul mă obişnuisem. Poate pentru că ucisesem cu el.

Costa îşi pusese mănuşile, netezindu-le pielea pe degete. M-am întors cu faţa la soare. Căldura mă mângâie pe obraz.

– Ilie zice că nu s-a înnoptat în pichet.

– Cred că au plecat ieri-dimineaţă.

– Atunci de ce n-au aflat şi cei din oraş?

Îmi arătă şaua dintre cele două creste.

– Ne-au spus despre artilerie. O parte a urcat pe aici.

Văzusem urmele. Dar mă gândisem la căruţe.

– Tunurile de 53. Pe hartă mai e un drum, la vest. Bun pentru piesele de 105.

– Când or fi urcat?

– Negoveanu ştia că trebuiau să treacă. Când ajungem jos, putem să-i spunem că au trecut.

– Dacă o să ajungem.

Nu spuse nimic. Mă uitam la panta pe care urma să coborâm, încercând să aleg o cale mai uşoară. Nu zăream niciuna. La orizont, cerul căpătase culoarea metalică a unei lame de cuţit. Era târziu. Ar fi trebuit să plecăm. Dar voiam să mai simt soarele.

O imagine îmi fulgeră în minte. O amintire... A unui vis.

Am închis ochii şi am strâns din dinţi. Când i-am deschis, se uita la mine. Şi am avut senzaţia că îmi scormonea gândurile.

Lumina soarelui îşi pierduse strălucirea. Am dat să mă ridic.

– La masă era un maior de cavalerie. Lângă Negoveanu... Moga. Elena Nasta îmi spusese numele.

Gândurile nu mai erau doar ale mele. Laurian Moga. Cel care...

M-am aplecat spre Costa.

– Vrea să mori.

Fu o avalanşă de imagini. Apoi se stinseră. Se făcu iarăşi întuneric.

A trebuit să mă sprijin.

– Ce s-a întâmplat noaptea trecută?

Nu se mişca. Era o statuie. Mi-am dat seama că îmi îndreptasem puşca spre el.

Vântul ne izbi dintr-o parte. O singură rafală. I-am simţit răceala tăioasă pe faţă. Curând aveau să urmeze altele. Orele de lumină erau numărate.

Avea iarăşi capul înclinat într-o parte. Ochii îi erau limpezi, de parcă s-ar fi odihnit săptămâni la rând, şi nu doar două ceasuri.

Aş fi vrut să cred că era doar nebun. M-aş fi simţit mai în siguranţă.

– Dom' locotenent! Era Ilina.

– I-am văzut. Ascundeţi-vă!

Se ridică. M-am luat după el. Am urcat până în locul unde erau artileriştii. Se refugiaseră după piramida de bolovani.

– Sunt de-ai noştri. Nu ştiam unde să mă uit. Îmi arătară spre nord-vest, în direcţia versantului care se ridica din ceaţă.

Coborau pe două şiruri. Aveau animale de povară cu ei. Uniformele erau amestecate. Întâi, n-am distins ofiţerii. Apoi am zărit un chipiu. Model vechi, teşit la spate.

I-a întins şi lui Ilina binoclul.

– Artilerişti.

Caporalul ezită. Apoi îl apucă cu mare atenţie. I-a arătat cum să-l ţină. Potrivi lentilele şi scoase un strigăt:

– Aşa-i, domnule! Sunt artilerişti!

– Ce e cu mantaua aia neagră?

– E pelerină, dom' sublocotenent! Avea una şi sergentul nostru, fie-i ţărâna uşoară!

Se desprinse cu greu de binoclu. Parcă odată cu el se despărţea şi de primii oameni pe care îi întâlnisem în pustietatea aceea.

– Tănase, suie-te pe prăjină şi fă-le semn! E mai pirpiriu, domnule, o să-l ţină!

Costa îl apucă de braţ.

– Stai pe loc. Avea vocea egală. Nu îşi mută privirea de la soldaţii din depărtare.

Ilina se ţinea de braţ, unde îl strânsese Costa.

– Coboară, domnule. Dacă ne văd, pot să ne aştepte şi pe noi...

Costa se retrase după piramidă.

– Nu. O să-i ajungem din urmă.

Ilina îşi plecă privirea. Trebuia să renunţăm la camarazii necunoscuţi.

– Pregăteşte compania de plecare. Se întoarse către artilerişti. Duceţi-vă şi voi.

Aşteptă să ne îndepărtăm, după care se târî iarăşi pe marginea stâncii, cu binoclul la ochi.

Gheorghe Puiu îşi aprinsese pipa. Păturile erau neatinse. Stăteau pe jos, pe pământul bătătorit. Nu îndrăzniseră să ocupe ce nu era al lor.

Puteau să se despartă uşor de pichet. Poate, ca şi mine, simţeau că era un adăpost înşelător. Sub bariera norilor, ne pândea ceaţa. Curând, şi întunericul.

Gheorghe Puiu îşi ciocănise pipa de tocul uşii.

– Mergem, dom' sublocotenent?

– Da.

Îşi luă puşca. Aplecase fruntea şi se închinase.

Aveau ochii roşii de nesomn. Fraţii Dănilă cărau câte două arme de captură. Tăceau cu toţii. Ilie Simion închisese uşa pichetului, proptind-o cu pietre.

Am urcat creasta. Costa ne aştepta sub piramidă. Am coborât, să ocolim vârful. Erau şanţuri şi pietriş înşelător sub tălpile ghetelor. Ne mişcam greoi şi alunecam.

Costa mergea în faţa mea. Lopata i se clătina la centură. Mânerul de lemn era lustruit de atingeri şi de timp. Părea un lucru vechi, ca o moştenire.

Când am ajuns între cele două creste, cerul îşi schimbase culoarea. Se făcu mai rece. Contururile se pierdură, de parcă am fi avut lacrimi în ochi.

O prăpastie se căsca alături de noi. Spre vale se scurgea un fir subţire de pământ bătătorit. Poteca. Am luat-o înainte. Costa nu m-a oprit. Le-am făcut semn fraţilor Dănilă să mă urmeze.

Le auzeam puştile, ciocnindu-se între ele. Sunetele deja răsunau altfel. Ceaţa înghiţi şi ultima pată de albastru de deasupra noastră. Eram în crepuscul. La graniţa dintre zi şi noapte.

Liniştea îmi ţiuia în urechi. Ne-am oprit să-i aşteptăm. Când începu să-mi încolţească teama că ne pierdusem, ceilalţi apărură din ceaţă. Nu i-am auzit decât când au fost lângă noi. Erau siluete gri, într-o lume gri.

Cu greu mai încăpeau doi oameni pe cărare, aşa încât şirul se lungise. Nu ne-am mai despărţit.

Erau urme peste tot. Unele proaspete, iar altele încremenite de mult în pământul umed. Copite. Tălpi de bocanci. O piatră desprinsă, unde un animal se poticnise. Când panta se făcu mai abruptă, poteca începu să şerpuiască. Se lăţise din nou.

Coboram. Ceaţa se mişca odată cu noi. Urechile mi se înfundaseră. Poteca tăia coasta muntelui, ca o apă leneşă. Nu mai gândeam. Mergeam înainte cu ochii plecaţi, ascultând sunetul paşilor celor care mă urmau.

Poteca făcu încă un cot, pe marginea unei stânci. În ceaţă mi se păru că văd ceva. M-am oprit. Coloana se opri în spatele meu.

– Ce e?

Potcca fugea de sub picioarele noastre, căutând panta mai lină.

– Parcă e ceva, sub noi.

M-am aplecat peste margine. Bolovanii se smulseseră din peretele de piatră. O adiere împinse ceața și, în față, apăru un gol. Și panglica potecii, mult mai jos.

Am căutat semnele. Și le-am găsit după ce am coborât câțiva pași printre pietre. Urme de picior.

– O scurtătură. Au ocolit din cauza măgarilor. Noi n-avem măgari. Putem să le ieșim înainte...

Când m-am întors, Costa dispăruse.

Am crezut că alunecase. Apoi l-am văzut printre crăpăturile stâncii. În câteva clipe fu pe fundul scobiturii. Nu se mișcase nicio piatră. Am așteptat să se întoarcă spre noi. Să spună ceva. Nu făcu nimic. Stătea nemișcat.

Se strânseseră pe margine.

– Cât e de greu, Grigorie?

Își întinse un picior, așezându-l pe o muchie de stâncă. Se lăsă pe ea, încercând pietrele.

– O să facă zgomot, domnule...

– Fără zgomot.

Întâi, am coborât doar noi. Apoi, au venit frații Dănilă și cu Dumitru Ilina, umplând golul. Ne-am desfăcut într-un lanț, până jos, unde era Costa. Armele și bagajele au trecut din mână în mână. În câteva minute terminasem.

Costa urcase de partea cealaltă. L-am zărit pe buza scobiturii și, pentru o clipă, m-am gândit că avea să ne părăsească și să fugă. Dar apoi apăru din nou. O siluetă neclară, ascunsă de ceață.

Urcușul a fost mai ușor. Torentele și zăpezile care săpaseră scobitura neteziseră marginile. Erau plăci mari și netede, pe care ne-am cățărat ca pe niște scări.

Ne-am regrupat. Lângă noi se întrezăreau coroanele unor brazi. Cărarea era răscolită de copite. Scurtasem drumul, dar ei apucaseră deja să treacă.

Când m-am întors, Costa se uita în urmă. Am simțit un gol în stomac.

– Ce e?

Clătină din cap.

– Nimic.

Simțeam rana pulsându-mi. Nu era nimic. Nu era încă întuneric.

– Dacă ne grăbim, îi ajungem. Nu au cum să fie departe.

Nu răspunse.

Oamenii își țineau armele pregătite. Aș fi vrut să le spun să-și pună baionetele. Îmi trecuse prin minte gândul că, în umezeala aceea, cartușele nu s-ar fi aprins. Mă mai încercaseră și alte gânduri. Niciunul nu era liniștitor.

Ne opream des. Să pândim sunetele muntelui, iar eu să caut urmele atunci când mi se părea că le pierdusem. Dar erau întotdeauna acolo unde trebuiau să fie.

Brazii se îndesiseră și, pe nesimțite, am fost înconjurați de pădure. Se făcuse și mai liniște. Sunetul pașilor era înăbușit de covorul de ace uscate. Sub coroane era deja întuneric, dar ceața parcă nu mai avea aceeași putere. Copacii căpătau iarăși contururi.

Îl chemasem pe Florea alături. Era nevoie și de ochii lui.

Se stârnise o adiere de vânt. Norii treceau peste vârfuri. Un freamăt printre crengi... O pasăre. Mi-am dat seama că toată ziua nu se auzise sunetul artileriei grele. Norii înghițiseră și valea.

Poteca se răsucea încă o dată. Dar mai jos, pământul era bătătorit. Chiar sub o stâncă ascunsă de crengile brazilor.

Am cercetat cărarea. Semnele erau clare: nimeni nu se desprinsese din coloana pe care o urmăream.

I-am lăsat să mă aștepte și am coborât lângă stâncă, împreună cu Costa. Din bradul cel mai apropiat atârna o creangă ruptă. Rășina apucase să curgă. Am atins-o cu degetul. Se întărise.

– Mai mult de o zi...

Costa intră în desiș. Crengile se agățară de el. Le dădu la o parte cu țeava carabinei.

– Mergem pe aici.

Era potecă de picior, nu pentru animale. Încă o scurtătură. Cei care coborâseră înaintea noastră pe acolo ştiuseră de ea.

Cărăruia traversă o vale, trecând pe versantul următor. Era un loc deschis. Dacă n-ar fi fost ceața, poate că am fi văzut până jos, spre oraș.

Urmam semnele. De câteva ori a trebuit să ne întoarcem, după ce le pierdusem. Fuseseră puțini. Poate o patrulă. Ca una dintre cele două pe care le căutam.

Mi se părea că ne învârteam în loc. Erau aceeaşi brazi, treceam peste aceeaşi vale, iar din ceață se aplecau spre noi aceleaşi stânci. Rătăceam într-un labirint.

Dar coboram mereu, pe buza unui hău nevăzut. Cărarea era o panglică îngustă, atârnată deasupra golului.

Florea Bucur se aplecă. Ridică brațul şi-mi făcu semn.

Smocurile de iarbă erau negre. M-am uitat în josul pantei. Dârele se uneau, dispărând în prăpastie. Costa trecu pe lângă noi. Se opri pe margine, țintind hăul cu carabina.

M-am gândit la cerul de deasupra norilor. La lumina soarelui. Tânjeam după ea.

Sângele era întunecat, ca păcura. La început nu-şi dădură seama pe ce călcau. Se obişnuiseră să fie atenți la camaradul din fața lor. Un ritual cu care îşi stăpâniseră frica. Când înțeleseră, se retraseră cu toții unde iarba şi pământul erau curate. Am rămas doar eu şi cu Costa. Botul ghetelor mele îşi schimbase culoarea. M-am lăsat jos şi am răscolit firele lipite de pământ.

– Nu sunt cartuşe.

Poate că nu apucaseră să tragă. Sau tuburile erau altundeva. Unde fusese lupta.

Am arătat dârele ce se adunau la picioarele noastre.

– I-au târât până aici... Să-i arunce în râpă.

– Poate sunt de-ai noştri, domnule sublocotenent... Abia dacă l-am recunoscut pe Ilie Simion. Îi era frică. Tuturor ne era, dar el nu mai reuşea să şi-o ascundă.

– Dom' locotenent? Să fi fost una dintre patrule?

Costa nu-i răspunse lui Dumitru Ilina. Asculta. Am auzit şi eu. Am ridicat arma. Oamenii se uitară în jur.

– Coloana?

Clătină din cap.

– Aşteptaţi aici. Cobor singur.

Peretele era drept. Fără nicio crăpătură şi niciun prag. Din râpă ieşeau vârfurile unor brazi. Dar erau prea departe să ajungă la ele. Îşi lăsă lopata şi carabina pe margine. Se aruncă în gol. Sau aşa ni se păru nouă. Mantaua i se deschise. Atinse un colţ de stâncă şi se apucă de el. Se întoarse cu faţa la perete. Apoi îşi dădu drumul să cadă.

Am încercat să descopăr unde dispăruse. Alături de mine, Ilie se uita prin luneta puştii.

– Îl vezi?

– Nu, domnule. Sunt doar brazi.

M-am întors spre ceilalţi. Stăteau cu armele îndreptate spre munte.

Ilie Simion se aşeză pe margine, departe de iarba murdară. Îşi trase picioarele sub el, înăbuşindu-şi un oftat. Ghetele erau sparte. Pipăi găurile.

– Au fost noi...

Aveam crampe în toţi muşchii. Cel mai rău mă dureau picioarele. Ilie îmi arătă tălpile descusute.

– Nici ale dumneavoastră nu-s mai breze.

Mi-am scos chipiul. Frigul îmi amorţise rana. Mi-am trecut palma peste frunte. Am simţit umflătura sub degete.

Ilina îmi ridică pulpana mantalei. Gaura de glonţ era lângă tiv.

– Ăsta nu m-a ajuns, Dumitre.

– Domnule...

Am întârziat, aranjându-mi chipiul pe cap. Îmi era teamă de întrebările lui. Aveam prea puține răspunsuri.

– Dom' sublocotenent... Credeți că o să scăpăm?

– Ai familie, Artilerie?

– Patru frați, la casele lor. Am avut şi femeie, dar a murit de piept. Măcar n-a apucat să fie ea văduvă...

Zâmbi amar, aşteptându-şi răspunsul.

– Ce-a fost greu, a trecut. A rămas în urmă.

– Chiar o fi rămas, domnule?

Vru să mai spună ceva, dar privirea i se întâlni cu a lui Ilie Simion. Tăcu.

Era prea linişte.

– Tot nu se vede?

Ilie îşi duse luneta la ochi.

– Nu, domnule.

– M-aş duce şi eu...

– Stai aici, Artilerie.

Costa plecase doar de câteva minute. Mi-a trecut prin minte că ar fi putut să nu se mai întoarcă. Am pândit un sunet. Oricare. Pădurea era încremenită.

– Ce s-o fi auzit mai devreme?

Gândurile noastre se îndreptară în aceeaşi direcție.

– Nu ştiu, Ilie. Poate sunt ai noştri. Coloana... Ne-am apropiat de ei...

Trecu o vreme. Ascultam, imaginându-mi zgomote.

– Parcă se ridică ceața...

M-am aplecat peste margine.

– Dom' sublocotenent, lăsați-mă să mă duc...

– Du-te, Artilerie.

Ceață şi stâncă. Peretele parcă se mişca sub noi odată cu aburii. Îşi scoase sacul, punându-l lângă arme.

Vocea veni dintr-o parte, făcându-ne să sărim în sus.

– Am spus să aşteptați.

Era deasupra noastră, pe un prag. Se uita la noi, ca şi cum ne-ar fi cântărit forţele. Apoi se căţără peste margine. Avea mănuşile murdare de sânge închegat.

Îmi surprinse privirea.

– A fost greu să recunosc uniformele.

Am înghiţit cu greutate.

– Ai noştri?

– Patru honvezi. Fără niciun galonat.

Mă fixă cu ochii lui sticloşi:

– Dacă au fost mai mulţi, ceilalţi nu sunt departe.

– A fost...

Mi-am închis mintea.

– E ca la stâncă?

– Nu. Acolo ar fi putut să fie o sabie sau ceva greu... Un topor. Aici sunt făcuţi bucăţi.

– Poate i-au mâncat animalele...

– Animalele nu scotocesc în buzunare.

Am înţeles cum se murdărise pe mâini.

– Se poate să-i fi găsit altcineva înaintea noastră. E o patrulă aproape. Bavarezi.

Dumitru Ilina înjură încet. Am simţit o apăsare în tâmple.

– Unde?

– Au trecut peste vale. Mai jos e un loc bun. Arătă un punct în ceaţă. Sub noi.

– Trag la hoit ca muştele, dom' locotenent. Şi ieri ne-au încolţit tot aşa...

– Câţi sunt?

– Destui. Tot vânători. Schiţă un zâmbet lipsit de viaţă. Au şi bastoane de munte...

Se aplecă şi îşi şterse mănuşile pe iarba curată. Ilie aşteptă, apoi îi întinse carabina şi lopata.

– Putem să-i ocolim? Apăsarea din tâmple se transforma repede în durere.

Simion şi cu Ilina se uitară în acelaşi timp la el.

– Urmăresc coloana.

Îşi prinse lopata în teaca de piele de la centură.

– Sergent, spune-le că ne apropiem de inamic. Să ţină gurile închise şi să aibă grijă unde-şi pun picioarele.

În mai puţin de un minut eram gata de plecare. Am dat ordin să se bage bidoanele în sacii de pâine. Unde nu s-ar fi lovit de nimic. Apoi am împărţit armele capturate, ca nimeni să nu se încurce în ele dacă luptăm. Fraţii Dănilă se despărţiseră cu greu de o bună parte din prada lor.

M-am uitat la ei. Parcă îmbătrâniseră într-o singură zi. Cel mai bătrân părea Gheorghe.

– E păcat să ucizi, domnule.

– Atunci, roagă-te lui Dumnezeu să nu ne audă nemţii.

Preotul nostru.

Am răsucit siguranţa puştii în poziţia din mijloc. M-am stăpânit cu greu să trag închizătorul, să mă conving încă o dată că arma era încărcată.

Am pornit. Costa o luă înainte. Cărarea mergea pe lângă brazi. Apoi, mai jos, Costa trecu peste margine şi coborî de-a dreptul spre prăpastie. Panta se domolise.

Fusese până acolo. M-am întrebat cât de departe ajunsese în puţinele minute în care lipsise.

Pe jos erau pietre târâte de torente de pe creste. În curând, albia seacă avea să se umple cu zăpadă. Prima dată ninsese la jumătatea lui octombrie. Sperasem că va fi o iarnă timpurie, care să îngheţe războiul. Dar zăpada se oprise. Iar acolo nu mai erau decât bolovani umezi. Şi urme de bocanci.

Oamenii se uitau cu teamă spre marginile viroagei.

– Încet! Abia îl auzeam pe Costa, deşi era la un pas depărtare.

Ne-am căţărat pe malul stâncos. Sus, ceaţa părea mai deasă. Brazii erau doar pete întunecate. Am înghiţit de câteva ori, să-mi desfund urechile. Dar nu mi se înfundaseră. Era doar linişte.

Am început să coborâm în şir strâns. Nu ni se auzea zgomotul paşilor. Încetasem să mai respirăm.

Nu ştiu cât am mers. Nu aveam puncte de reper. Răsună întâi o împuşcătură, urmată imediat de un sunet ce ne îngheţă sângele în vene: un răget fără nimic omenesc în el.

Ne-am aruncat la pământ. Răgetul se înecă într-o bolboroseală.

Cineva striga. O înşiruire de cuvinte pe care nu le înţelegeam. Îi răspunse altă voce. Aproape de noi.

Încă o împuşcătură. Am recunoscut pocnetul unei puşti Mauser. Îi răspunse un bubuit, ca de tun.

Alt schimb de cuvinte.

Costa se ridică într-un genunchi. Ne făcu semn să nu ne mişcăm.

Două, apoi trei bubuituri, acoperite de o salvă plină. Răgete speriate, de măgari. Mi-am dat seama ce se întâmplase mai devreme. Unul dintre animale fusese atins.

– Ce-au zis?

– Manevrează. Unii îi ţin pe loc. Ceilalţi învăluie.

Împuşcăturile se stinseră. Chiar lângă noi, se rostogoleau bolovani. Sunetul unui corp care cădea. Un mormăit ajunse până la noi.

– Căcat.

M-am uitat la Costa.

– Asta a zis. *Scheisse*... Căcat...

Florea şi cu Ilie îl fixară cu ochii ieşiţi din orbite. În spatele lor, compania era o grămadă de trupuri întinse pe iarbă. Costa îşi umezi buzele crăpate. Mi s-a părut că zâmbea. Îşi dezgolise dinţii, de parcă şi-ar fi încercat muşcătura.

Îşi scoase lopata cu mâna stângă.

Un schimb de focuri. Puştile germane acoperiră imediat orice ripostă.

– Baionetele!

Şoapta trecu de la unul la altul. Baioneta germană era lungă cât o sabie.

– Îi luăm din spate, înainte să termine învăluirea. Sergent, în linie. Du-te la capătul celălalt. Trageți doar când vedeți pe cine nimeriți. Ilie, rămâi în urmă. Ţinteşte întâi galonaţii...

Florea alergă spre capătul şirului.

– Trebuie să fie cineva în mijloc...

– Artilerie!

I-am făcut semn caporalului Ilina. Înțelese.

Costa înălță brațul drept, în care ținea lopata. Nu-l mai lăsă jos. Linia se ordonă după el. Am început să fugim. Respiram prea repede. Parcă îmi lipsea aerul. Am deschis gura.

Un şuierat de glonț. Intram în linia de foc a celor de jos. Ai noştri. Numai că abia dacă mai trăgeau. Acum le şi auzeam vocile. Costa schimbă direcția. Linia îl urmă.

Copaci. O flacără. O limbă de foc, lipită de pământ.

Costa îi spuse ceva lui Simion. Sergentul o luă înainte, legănându-şi puşca cu lunetă. Se dizolvă în ceață.

– Stai aici. Când mă auzi, atacă cu zgomot!

Ne-am oprit. Ne-am strâns unul în altul. Gheorghe Puiu, frații Dănilă, Grigorie Toader, Sandu Jucan şi cei trei artilerişti. Zece oameni înfricoşați. Ceilalți plecaseră cu Costa.

Am împins siguranța de tot, spre stânga.

– Strigați tare! Trageți în aer dacă nu vedeți pe nimeni...

O rafală izbucni sub noi. Un ordin în germană. Dar vocea era a lui Costa.

– Acum!

M-am prăvălit spre vale, convins că picioarele nu aveau să mă țină. Am urlat. Ceilalți au urlat împreună cu mine. Cu forța pe care ne-o dădea frica.

Ţineam puşca cu amândouă mâinile. Am tras în aer, clătinându-mă din cauza reculului. În jur izbucniră alte împuşcături. Am vrut să încarc, dar n-am putut să-mi stăpânesc mâinile, atât cât să apuc închizătorul.

Stăteam prea aproape unii de alții. Trebuia să ne răsfirăm. Străfulgerări în ceață. Bubuituri, ca o grindină, una după alta.

M-am repezit spre locul de unde se auzeau. Florea se lovi de mine. Baioneta spintecă aerul lângă obrazul meu.

– Nu vă opriți!

Eram singur! Fugiseră! Nu mai era niciunul dintre ei alături de mine...

Am reuşit să-mi stăpânesc gândurile.

Florea se înecă. Strigătul i se opri. Un soldat ne apăruse înainte. Alerga spre noi. Uniforma cenuşie avea aceeaşi culoare cu ceața. Casca îi acoperea ochii. Nu ne vedea.

Trecu prin mijlocul linei noastre. Ilina se întinse după el, împungând în gol cu baioneta.

Nimeni nu se opri. Soldatul dispăru.

Rafala veni atât de aproape, încât am simțit fumul înțepându-mi nările. Gloanțele şuierară, nevăzute.

Copaci. Apăruseră din ceață. Erau mai jos, sub noi.

Vocea lui Costa. Cineva îi răspundea. Un strigăt. Apoi un bubuit care ne opri în loc.

– Nu trage! Dumnezeii mă-tii! Nu trageți, mă!

Soldați în uniforme cenuşii se ridicau de jos. Parcă ieşeau din pământ. În fața lor, mai departe, înaintau alte forme omeneşti. M-am lăsat în genunchi, manevrând în sfârşit închizătorul. Am apăsat pe trăgaci, îndreptând țeava în sus, fără să țintesc. Am încărcat din nou.

Frații Dănilă trăgeau şi strigau în acelaşi timp. Gheorghe pică între ei, aproape trântindu-i la pământ.

– Uşor... uşor... Mi-am dat seama că vorbeam în şoaptă.

Focuri de armă. Privirea mi se încrucişă cu cea a unui soldat german. Avea fața murdară. Ca o mască din spatele căreia luceau ochi atât de albaştri, încât păreau albi. Îşi ridică arma la piept. Apoi o luă la fugă prin fața liniei noastre, urmărit de gloanțe ce nu-l nimereau.

Camarazii lui însă stăteau pe loc. Unul dintre ei urlă ceva de mai multe ori, până când în învălmăşeală se auziră ordine.

Mi-am dat seama că ieşisem din adăpostul cetii. Ne vedeau. Şi eram o mână de oameni.

Al treilea cartuş. Încă două. Germanii se desfăşurau. Panica trecuse. Erau iarăşi soldaţi.

Uitându-mă pe deasupra lor, am zărit întâi animalele, apoi pelerinele negre ale artileriştilor din coloană. Fugiseră spre copaci. Germanii erau prinşi între noi şi ei. Dar unde erau ceilalţi, cei care făceau învăluirea?

– Staţi!

Vocea lui Costa. Pentru noi. Apoi lătră ceva, în germană, autoritar.

Salva soldaţilor în *feldgrau* se împărţi în două: spre noi, şi spre locul de unde strigase Costa.

M-am trântit jos. Ne despărţeau douăzeci de metri.

– Ce fac ăştia? Ceara mă-sii... Dumitru Ilina se târî pe coate şi se răsturnă, ducând puşca la ochi. Dinspre copaci veniră două bubuituri. Un glonţ mare cât o pasăre trecu pe deasupra capetelor noastre.

– Ai noştri! Nu trage, bă!

Am tras împreună. Nu ştiam în ce. Germanii dispăruseră din nou, înghiţiţi de pământ.

– Suntem români! Sandu Jucan îşi băgă fruntea în iarbă, de parcă ar fi vrut să se îngroape.

O bubuitură şi piuitul unui glonţ, la fel de greu. Am ridicat puţin capul, căutând o cale prin care să ieşim din câmpul de tragere al celor din coloană. Nu era niciuna.

– Uite-i!

– Vin peste noi!

Manevraseră. Se mutaseră într-o porţiune cu stânci. Uniformele abia dacă se mai distingeau printre pietre. Am strigat spre locul unde auzisem vocea lui Costa:

– Vor să-mi întoarcă flancul stâng!

Nu răspunse nimeni.

– Domnule, mai sunt câţiva... I-au lăsat acolo! Ilina se ridicase în genunchi. Din pădure răsună iarăşi o bubuitură şi se zări o flacără galbenă. Glonţul trecu printre noi, făcându-l pe artilerist să se arunce la pământ.

– Nu mai trage, în Dumnezeul mă-tii! Ilina avea faţa roşie.

Germanii rămaşi pe loc deschiseră focul.

În câteva momente aveam să fim învăluiţi şi prinşi între trei linii de foc, dintre care una a camarazilor noştri. Trebuia să fugim.

Se auzi o singură împuşcătură izolată. Un Berthier, în spatele perdelei de brazi. Apoi izbucniră strigăte de atac, şi din ceaţă apăru Costa, urmat de ceilalţi. Trăgea sprijinindu-şi ţeava pe mânerul lopeţii.

Am sărit în picioare, împins de instinct.

– După mine! Începură să se mişte. Nu îndeajuns de repede. Nu înţelegeau şi nu voiau să se ridice în bătaia gloanţelor. Frica îmi pompa nebuneşte sângele în vine. Se trăgea de peste tot. Nu mai distingeam de unde veneau gloanţele.

Costa încetinea. Întâlnise rezistenţă. Iar germanii de pe flanc se mişcau iar. Urcau. Încercau să ajungă în spatele nostru Îi vedeam: mogâldeţe alergând prin aburii ceţii. Nu-mi dădeam seama câţi erau.

Costa fusese oprit. Se întinseseră pe jos. Erau atât de aproape unii de alţii, încât flăcările împuşcăturilor aproape că se uneau.

Ne-am desfăşurat. Fugeam la vale.

Am călcat în gol. O durere ascuţită. N-am luat-o în seamă. Singurul gând era că mai aveam două cartuşe în magazia Mauserului. Strigam. Ceilalţi mi se alăturaseră. În faţă ne apărură uniforme gri. Germanii se ridicară, încercând să se depărteze de soldaţii lui Costa. Se retrăgeau.

– Jos!

Am alunecat pe iarba umedă. Se împiedicară între ei. Nimeriră unul peste celălalt. Ilina scosese un pumn de cartuşe. Începu să încarce. Germanii alergară câţiva paşi, apoi se trântiră la pământ.

– Uitaţi-vă după ăia din spate!

– Pe mă-sa! Ilina termină de încărcat şi se întoarse, cu arma pregătită.

Costa trecu prin dreptul nostru. Era însoțit doar de Stancu și de Ion Alradii. Îi împingeau departe de copaci pe germani.

Marcu Dănilă strigă din capul șirului:

– Atacă!

Nu erau chiar în spatele nostru. Nu apucaseră să se poziționeze. Ieșeau din ceață, desfășurați, cu baionetele la armă.

Ne târam, căutând un adăpost. Oricât de mic. Nu era niciunul. Am tras ultimul foc. Magazia era goală. Ilina trase prea repede. Glonțul plecă spre munte. Irosit.

Erau atât de aproape, încât îi priveam în ochi. Veneau repede, dar mergeau în ordine. Ne țineau lipiți de pământ. O piatră țâșni pe lângă cotul meu, atinsă de un glonț. Mi-am băgat fața în iarbă, făcându-mă cât mai mic.

Se auzi o singură împușcătură, din lateral. Casca cu țepușă zbură de pe capul galonatului ce îi conducea. Mai făcu un pas și se prăbuși pe burtă, secerat.

Ezitară. Și se opriră.

Am aruncat pușca și mi-am dus mâna la tocul pistolului.

Florea Bucur își trase ultimul cartuș când se ridică. Nu nimeri. Nici nu încercase să țintească.

Nu știu de ce nu ne-au împușcat, când am fost în picioare, în fața lor. Erau de două ori mai mulți decât noi. Dar poate că disciplina îi făcuse să aștepte ordinul ce nu avea să mai vină.

Balanța se înclină în secunda în care, din ascunzișul lui, Ilie Simion scuipă încă un glonț printre ei. O luară la fugă. Dar nu spre creastă. Ne ocoliră, ducându-se spre vale.

Am stat acolo, împietriți, uitându-ne la ei. Trecură la câțiva pași de noi. Alergau, ținându-și căștile cu mâna. Rănițele le tresăltau în spate. Se pierdură treptat în ceață.

Am lăsat în plata Domnului pistolul și am apucat pușca. Apoi ne-am îndreptat spre cadavrul ce rămăsese părăsit în iarbă.

– Vezi dacă mai mișcă...

Gheorghe se aplecă peste el. Era cu fața în jos. Îl întoarse. Ne fixa cu ochi opaci. Gheorghe murmură ceva, apoi făcu o cruce.

Puşca îi căzuse alături. Tănase o împinse cu piciorul.

O voce răguşită. Necunoscută.

– Care eşti? Arată-te!

– Venim, unchiule! Stai acolo!

Stancu strigă după noi dinspre vale. I-am făcut semn lui Florea. Se târî spre locul de unde se auzise vocea caporalului. Când se întoarse, mergea în picioare, fără să se mai ferească.

– Ce facem, Floreo?

– Zice să mai aşteptăm, până ne cheamă dom' locotenent...

Ascultam vocile celor din vale. Nu înţelegeam ce spuneau. La un moment dat cineva scoase un strigăt înăbuşit. Auzeam animalele frământând pământul cu picioarele.

Apoi, lângă noi apăruse Ilie Simion. Uitase să-şi mai pună capela pe cap. Îi ieşea pe jumătate dintre bumbii mantalei. Florea îl îmbrăţişă. Ilie îşi făcu loc până la mine.

Împrejur, ceaţa era risipită, apoi se lăsa din nou întunericul. Zi, iar apoi, într-o clipă, noapte.

– Neamţul... e mort?

Vorbea încet, ca şi cum ar fi putut să-l trezească.

– Da.

Descoperi capela şi îşi făcu de lucru cu ea.

– Ai tras la vreme, Ilie. Altfel ne lua naiba.

Îşi ridică imediat privirea.

– N-a căzut nimeni. Am avut iar noroc, domnule...

Ochii mă usturau. Ceaţa mă orbea.

Când a sosit ordinul lui Costa, am coborât. Un măgar zăcea în mijlocul potecii, într-o baltă de sânge aburind. Îi desfăcuseră poverile. Îşi adunaseră şi morţii. Erau trei. Printre ei se afla şi ofiţerul cu chipiu teşit la spate. Erau îmbrăcaţi în uniforme vechi, ca şi cei care scăpaseră.

Niciunul nu era tânăr. Aveau puşti cu vergea, Martini-Henry, înalte cât ei. Animalele rămase se înghesuiseră la un loc, neliniştite. Simţeau mirosul morţii aproape.

Am stat faţă în faţă, neştiind ce să ne spunem.

Ieremia Constantin mângâie botul unuia dintre măgari şi arătă spre butiile din spinarea lui.

– E apă?

Unul dintre bătrâni dădu din cap. Ieremia căută cepul. Bătrânul avea o manta lungă până la pământ. Marginea de jos era mânjită cu noroi. Scoase dintr-o desagă o gamelă şi i-o întinse.

– Ia cu asta. Să nu se irosească.

Am băut toţi, pe rând. Era rece. Era cea mai bună apă pe care o băusem vreodată.

Făceau drumul o dată pe zi. Duceau apă şi provizii. Întâi doar pentru grăniceri, iar acum şi pentru artileriştii de la bateriile de pe creastă. Trecuseră mereu pe acolo. Chiar şi înainte de război. Poteca era a lor.

Am fi putut să-i ajutăm să-şi ducă morţii până în vale. Să fim acolo dacă nemţii s-ar fi întors.

M-am uitat la Costa. Nu l-am mai întrebat. Bătrânii aveau să coboare singuri.

Fraţii Dănilă aduseseră cadavrul. Mitu Dumitran îi luase arma şi raniţa. Îl întinseseră alături de ofiţer. Mantaua îi ajungea până la jumătatea coapsei. Avea bocanci de munte şi moletiere groase. Pantalonii aveau bazoane şi genunchiere din piele. De raniţă era agăţat un baston cu vârf de fier.

Costa luă puşca de la Dumitran. Apucă închizătorul. Un singur cartuş. Nici ei nu apucaseră să încarce. Nuţă David se aplecă să ia casca cu ţepuşă. Îi sfâşie postavul gri. Dezveli o emblemă de alamă, care lucea pe pielea lăcuită. Dezgoli de tot casca, şi o puse pe cap, peste capelă.

– Io-te şi împăratul!

Încercară să râdă. Nu reuşiră.

Mi-am pus Mauserul pe umăr şi am luat raniţa din mâinile lui Mitu. Bastonul era simplu. Cineva încercase să-i cresteze ceva sub mâner, dar renunţase. Am desfăcut curelele raniţei. O foaie de cort, împăturită strâns. Cartuşe. Un săculeţ cu o jumătate de pâine înăuntru.

Pâine proaspătă. Mirosul ei îmi umplu nările.

O cutie mică, din lemn. Am deschis-o. Înăuntru era o pereche de ochelari rotunzi, cu braţe întoarse, de prins după ureche.

Rămăşiţele unei vieţi. O pereche de ochelari şi o jumătate de pâine.

Am strâns ochelarii în palmă, până când cioburile mi-au intrat în carne. Nu am simţit nimic. I-am aruncat spre brazi. Apoi m-am şters pe mantaua mea, deja murdară de sânge uscat.

– Păstrează foaia de cort şi cartuşele.

Bătrânii se uitau la noi. Am văzut începutul de teamă în privirile lor.

Costa îi întinse lui Ilie Simion un teanc de bancnote găsite într-un buzunar. Hârtii româneşti şi unele străine, toate puse la un loc.

Prada celui care ucisese.

Ilie ezită. Apoi le luă.

Gheorghe Stancu descheie centura pe care era teaca baionetei. O băgă în sacul de la şold, după ce îşi trecu degetul peste cataramă. La fel cu aceea de la hamul meu.

Germanul avea un fir auriu cusut pe guler şi unul la manşetă. Erau însemnele unui grad pe care nu-l cunoşteam. Bumbi de alamă, cu un leu ridicat în două labe.

– Dacă vrea cineva bocancii, să-i ia acum.

Se mişcară mai mulţi. Îi luă Cristache Dănilă. Erau măsura lui. Marcu luă pantalonii întăriţi cu piele.

Bătrânii se duseseră lângă animalele lor. Depărtându-se de noi.

– Îi îngropaţi?

Aveau să-i poarte până jos. Să fie îngropaţi cum se cădea. Toţi patru. Unul dintre bătrâni îşi scoase mantaua şi o aşeză peste trupul aproape gol al bavarezului.

Eram gata de drum. Costa se mai uită o dată la cei rămaşi pe cărare. Pentru o clipă, în golul din ochii lui se căscă un gol şi mai adânc.

Nu ne mulțumiră. Nu ne spuseră nimic. I-am lăsat acolo, între animalele lor de povară. Au respirat uşurați când ne-au văzut plecând.

Cărarea curgea înainte. Pe măsură ce coboram, era mai bătătorită. Ne-am afundat între copaci, auzind doar sunetul paşilor noştri. Mai jos, în pădure, ceața se risipise. Vedeam până departe, printre trunchiurile copacilor.

Nuță David îşi lăsase casca cu țepuşă pe cap. Îi strânsese cureaua sub bărbie. Nu i-am zis nimic.

Oamenii începuseră să vorbească între ei. Nu mai erau brazi în jur. Doar copaci desfrunziți. Călcam pe frunze uscate. Fraţii Dănilă coborau alături. Îşi țineau privirile în pământ, păşind cu grijă. Doi uriaşi, speriați doar că ar putea face prea mult zgomot. Cristache ducea jumătatea de pâine ce fusese a bavarezului. O proptise între bumbii de la piept şi o strivea cu ulucul puştii la fiecare pas.

Stancu şi cu Ion Alradii aveau privirile pironite spre copacii de deasupra cărării.

– Aş vrea să se audă măcar o pasăre, dom' sublocotenent... Alradii avea la gât o tăietură lungă. Sângele i se uscase pe guler.

Măcar o pasăre.

Dar eram singuri.

Pădurea se termină dintr-odată. Cândva poate că acolo fusese o vale. Pământul se vindecase, dar pe stâncă nu mai crescuse decât iarbă, fără copaci. Limba dezgolită se ridica cu un capăt spre ceața de deasupra, iar sub noi se prăbuşea spre poalele muntelui.

Sute de metri mai jos era o poiană. Fumul focurilor se înălța drept, fără să fie tulburat de vreo adiere. Aproape că simțeam mirosul de lemn ars.

– Câți să fie?

– Nu mai mult de o companie.

M-am întrebat dacă ei ne vedeau.

Două furgoane trase de cai. Bagajele sau intendența, cu provizii.

Costa își mijise ochii. Nu avea nevoie de binoclu.

– Vânători. Se uită la copacii care ne așteptau înainte. Încă mai putem să-i ocolim. Se întoarse spre mine, așteptând.

Oamenii tăceau. Rupseseră șirul. Am coborât vocea:

– Le-a ajuns pustietatea.

Își ținea capul înclinat într-o parte. Semăna cu un animal la pândă.

– Atunci să-i lăsăm să ne vadă.

Coborâșul fu lung și greu. Iar cei de jos ne descoperiră târziu. Santinelele lor se simțeau în siguranță. Linia frontului era departe.

La poalele muntelui, am intrat iarăși în pădure. Și ne-am pomenit urcând. Când mă întrebam dacă până la urmă Costa nu schimbase drumul, copacii se răriseră. Am ieșit în poiană.

Cerul înnorat tăia piscurile munților. Era altă lumină. Culorile erau vii. Până și frunzele căzute aveau o nuanță mai aprinsă de ruginiu.

Săpaseră întărituri în care își așezaseră mitralierele. Aveau multe mitraliere. Și uniforme noi, curate.

La capătul celălalt al poienii se zărea o cabană din lemn, acoperită cu șindrilă. Ridicaseră corturi în jurul ei. Furgoanele stăteau sub o stâncă. Deshămaseră caii și-i lăsaseră liberi.

Nu ne ieșiră înainte. Lângă o mitralieră, un plutonier ne cerceta cu binoclul. M-am întors spre sergenții noștri fără galoane.

– Țineți oamenii adunați. Să nu creadă că ne desfășurăm.

Costa îl chemă pe Ilina. Își puse carabina pe umăr și își scoase binoclul. Între noi și vânători nu era nici măcar o sută de metri. Șterse fără grabă lentilele și-l duse la ochi.

– Du-te să vezi dacă au înțeles că suntem de-ai lor.

M-am întors și m-am uitat spre trupă.

– Nuță, ia-ți drăcia aia de pe cap. Nuță David își ascunse în sac *pickelhaube*-ul[1].

Ilina ne făcu semne largi de lângă mitralieră

Ne-au lăsat să ne apropiem. Dar nu și să trecem. Plutonierul trimisese un soldat spre tabăra de corturi. Uniformele mitraliorilor aveau însemnele Batalionului I vânători. Le văzusem camarazii în prima zi, când ieșisem de la general. Atunci când o văzusem și pe Elena Nasta. M-am întins pe iarbă cu pușca pe piept.

Mă dureau părți ale trupului pe care nu le mai simțisem niciodată până atunci. Abia mi-am îndoit picioarele. Dacă aș fi închis ochii, aș fi adormit. I-am ținut deschiși. Am căutat forme și chipuri cunoscute între norii care parcă stăteau să cadă peste noi.

Soldatul adusese cu el un căpitan. Semăna cu un profesor. Ochelarii pe care îi purta îmi amintiră de bavarezul pe care îl părăsisem, să fie îngropat de străini.

M-am ridicat odată cu Costa. Dacă nu m-aș fi sprijinit de pușcă, aș fi căzut. Am așezat un picior înaintea celuilalt, ca și cum abia atunci învățam să merg.

Căpitanul se apropie. Mantaua îmi atârna țeapănă. Era atât de murdară, încât petele nu se mai distingeau între ele. Poate că era mai bine. Costa avea ochii înfundați în orbite. Și privirea străbătută de umbre.

Plutonierul și cu santinelele se țineau departe, de parcă am fi fost ciumați. Poate că ceva se lipise de noi în timpul nopții. Sau era doar mirosul sângelui, ce ne intrase în haine. Supraviețuisem. Pentru prima dată, m-am întrebat cu ce preț.

Stăteam umăr la umăr cu Costa. Aveam aproape aceeași înălțime. Căpitanul era cu un cap mai scund decât noi. Peste curiozitate se adăugă o urmă de teamă.

---

[1] Cască cu țepușă, desenată de regele Prusiei, Friederich Wilhelm (viitorul Kaiser Wilhelm al II-lea), în 1842.

Am schimbat saluturile. Costa îi întinse ordinele noastre. Căpitanul îşi scoase ochelarii ca să poată să le citească.

Lipseau patrule? El nu ştia nimic. De la ce regiment fuseseră? Nimeni nu ne spusese. Iar noi nu le găsisem, ca să aflăm.

Încercă să se uite în ochii noştri, dar privirea îi fugea spre petele de pe uniforme. Şi spre tocurile pistoalelor. Poate pentru o clipă se gândise să ne aresteze. Dar dorința de a ne vedea plecați fu mai puternică.

– Oamenii sunt flămânzi.

Cafea. Doar pentru noi, ofiţerii. I-am văzut uşurarea când l-am refuzat.

– Nu aveți învoire să treceți prin fortificații.

Trebuia să le înconjurăm. Dar nu prin poiană. Exista o cărare pe care o foloseau şi coloanele ce aprovizionau trupele de pe munte. Alți nedoriți.

Una urcase dimineața. I-am spus că alta avea să ajungă acolo înainte de întuneric. Trupă amestecată. Îşi pierduseră comandantul. Le rămăseseră animalele de povară şi patru morți.

Ne dădu escortă până la cărare. Se uită după noi, până când fu sigur că nu aveam de gând să ne întoarcem.

Ne-am îndreptat spre lizieră. Cărarea era acolo, după primul rând de copaci. Întinseseră sârmă ghimpată. Începuseră să ridice şi valuri de pământ, dar se opriseră. Soldații ne conduseră până la o trecere lăsată în rețeaua de sârmă. Mi-am adus aminte de alte fire, agățate între alți copaci. Fără sârmă ghimpată. Doar cu resturi de hoituri legate de ele.

Soldații ne salutară, petrecându-ne cu privirea pe când ne împleticeam spre vale. Corturile erau de partea cealaltă a îngrăditurii. Nu-ți puteai da seama dacă vânătorii abia veniseră sau se pregăteau de plecare.

Trei figuri cunoscute îmi atraseră atenția. Stăteau lângă unul dintre furgoane. Iosif Bălan era îmbrăcat în aceeaşi haină neagră. I-am simțit privirile până când cărarea s-a afundat în pădure.

– Era papistaşul...

N-am răspuns. Florea îşi îndreptă umerii, aşezând curelele puştilor.

– Ce-o fi căutând aici, domnule?

Pentru un moment mi-a trecut prin minte gândul că poate ne aşteptase pe noi.

Nu mai erau brazi. Înaintam pe un covor de frunze în care picioarele ni se adânceau până la glezne. Pe lângă paşii noştri, se auzeau ici şi colo foşnete. În sfârşit, erau păsări.

Mi-am scos ceasul. Am simţit bătaia mecanismului în palmă. Trecuse de trei. Mai rămâneau două ore de lumină.

Umezeala ceţii dispăruse. Parcă respiram mai bine. Mirosea a praf şi a scoarţă de copac. Poteca abia dacă se mai distingea în marea de frunze. M-am uitat în jur, cu o strângere de inimă. Poate că nu era drumul cel bun.

Costa mergea cu puşca aşezată pe braţ.

Mi-am adus aminte. Focurile. Stelele licărind. Reflectându-se în ochii lor.

Am simţit gheara în piept. Frica. Roşul frunzelor moarte păli. Crengile copacilor se închiseră deasupra mea, acoperind lumina. Gândurile mi se tulburară, de parcă aş fi avut în faţa ochilor imaginea unei oglinzi sparte. Mi-am încleştat fălcile. Ca să nu strig.

Momentul trecu greu. Mă lăsă golit pe dinăuntru. Era doar oboseala. Am strâns pleoapele.

Când le-am deschis, totul era aşa cum trebuia să fie.

Costa păşea peste frunze, fără să le împrăştie. Fără zgomot. Aşa cum făcuse întotdeauna. Nori cenuşii alergau deasupra noastră. Departe de tot ce era sub ei.

Coboram în cadenţă, ascultându-ne sunetul paşilor. Durerile fuseseră înlocuite de amorţeală. Mi se făcu frig.

Când am început să recunosc locurile, lumina scăzuse. Poteca se răsuci în jurul unei stânci rupte din coasta muntelui. Sub noi curgea o apă. Iar mai jos, zăream puntea. O trecusem

cu o zi înainte, când începusem să urcăm spre bordeiul pustnicului. M-am uitat peste vale. Erau doar copaci. Bordeiul era undeva, deasupra lor. Nu aveam să mai trecem pe acolo. În nări încă mai simţeam mirosul dulceag al resturilor agăţate de sârme.

Cărarea ajunsese în poiana schitului. Peretele de stâncă era afumat. Alături, un copac arsese din rădăcini. Era doar un trunchi negru, înconjurat de cenuşă umedă.

Din schit rămăsese numai brâul de piatră, şi, la colţuri, îmbinările bârnelor. Focul se stinsese.

Am trecut pe lângă ruine, fără să încercăm să le ocolim. Eram prea obosiţi. Iar acolo, în afară de o grămadă de bolovani şi de lemne arse, nu era nimic.

Ne apropiam de oameni. Mergeam pe o cărare umblată. Erau podeţe din bârne şi trepte tăiate în pământ, întărite cu ţăruşi din lemn. Cu o zi în urmă nu le luasem în seamă. Acum erau mai preţioase decât nişte catedrale ridicate în deşert.

– Trage artileria...

Am ridicat capul. Ecourile trecură peste vârfurile copacilor. Le-am ascultat, fără să ne oprim.

Am lăsat în urmă ruinele schitului. Şi muntele. Şi amintirea nopţii. Începuse să picure. Ploaia s-a înteţit când am ieşit din pădure.

Oraşul de la picioarele noastre se schimbase. În gară, trenurile stăteau unul lângă celălalt, pe toate liniile. Era o mare de vagoane, de toate felurile. Lipseau cele cu artileria grea, pe care le zărisem în dimineaţa plecării. Trenurile care nu mai încăpuseră la peroane fuseseră trase mai departe, pe liniile triajului. În faţă, era o garnitură vopsită în verde şi cenuşiu. Auzisem de ea. Era trenul generalului Averescu, comandantul Armatei a II-a.

De pe străzile din jur se ridicau coloane de fum. Întâi, am crezut că fuseseră bombardaţi. Apoi mi-am dat seama că

aprinseseră focuri pentru trupe. Pe şosea, şirul de furgoane şi automobile părea să se întindă pe kilometri întregi. Se pierdea în zare, de ambele părți, curgând spre țară, departe de graniță.

Începuse retragerea.

Se ridicaseră corturi în parc, între cazinou şi hotelul *Palace*. Fuseseră mutate cele de lângă mănăstire, pentru că acolo poiana era goală. Numai casele rămăseseră la fel de pustii. Coşurile lor nu fumegau.

Am coborât pe străzi lăturalnice. Chiar sub noi se zărea o vilă, cu un lac în față. Pe treptele de la intrare zăceau răsturnate două bărci.

Ne furişam. Am înțeles de ce abia când ne-a oprit prima patrulă.

Erau peste tot. La fiecare răspântie. Sau rătăceau amenințător pe străzile goale. Roşiori călare, cu săbiile scoase din teci, ținute la umăr.

Un locotenent cu tunica strâmtă cercetă ordinele lui Costa fără să descalece. Se strădui să le citească până la capăt, chiar dacă ochii continuau să-i fugă spre noi. Ceilalți cavalerişti ne priveau bănuitori. Parcă, dintr-odată, se gândeau că săbiile nu le mai erau de ajuns.

Rana mă ardea. Chipiul îmi strângea fruntea ca într-o menghină. L-am scos. Răcoarea fu o alinare.

– Dați-mi-l mie, domnule. Ilina întinse mâna.

– Pune-mi-l în raniță.

Calul locotenentului îşi scuturâ capul şi se dădu un pas înapoi. Ceva îl neliniştea. Poate mirosul nostru.

Mi-am apăsat fruntea cu degetele.

– Sunteți rănit.

Am mormăit un răspuns. Locotenentul foşni hârtiile, începând să le citească încă o dată. Spatele îmi era înțepenit. Cât mersesem, durerea fusese ascunsă într-o cămară din mintea mea. Acum, uşile se deschiseseră.

Dădu pinteni calului, care însă nu se mişcă spre noi. Fornăi, scuturându-şi căpăstrul. Locotenentul trebui să se aplece în şa ca să-i dea hârtiile înapoi lui Costa.

– Aveţi grijă mai departe. Au fost execuţii.

Am încropit un salut grăbit. Am auzit sunetul copitelor îndepărtându-se.

Ne mai opriră şi alte patrule. Apoi, în mijlocul oraşului, nimeni nu ne mai luă în seamă. Coloana în retragere trecea pe strada mare. Erau soldaţi din toate armele, cocoşaţi sub greutatea raniţelor lor. Nu mai aveau care pentru bagaje. Mulţi dintre ei abia dacă mai erau îmbrăcaţi cu ceva care să semene cu o uniformă. Costa se opri să vorbească cu un sergent, apoi ne ajunse din urmă.

– E Divizia 21. Se retrag la Băicoi.

Am simţit privirile celor cu care ne încrucişam. Zăboveau pe armele capturate, pe hamuri şi pe raniţele noastre.

La prima răscruce am ieşit de pe strada mare. Am sărit gardurile până am dat de o străduţă pavată cu piatră. Aici nu mai era nimeni. Nici măcar patrule. Am început să urcăm. Şoseaua se întindea sub noi, pe la poalele unei coline acoperite cu tufe şi lăstăriş. Mănăstirea era mai sus. Pe undeva prin apropiere trecea drumul pe care coborâsem spre hotel, împreună cu doctorul Brătescu.

Între noi şi şosea nu mai erau case. Nimic nu mai ascundea vederii coloana în retragere.

Sub noi era un teren gol, ce semăna cu un parc. Iarba îngrijită fusese tăiată scurt. Chiar şi în noiembrie se păstrase verde. Coloana de soldaţi se scurgea pe mijlocul străzii. Pe margine, zăceau mai mult de douăzeci de morţi, înşiraţi unul lângă altul. Îi lăsaseră numai în veston, fără manta şi centiroane. Unii dintre ei aveau picioarele goale. Cineva le aprinsese lumânări la cap. Erau vegheaţi de santinele. Lângă ei, soldaţii din plutonul de execuţie se înghesuiseră cu gamelele în jurul unei căruţe. Câţiva ofiţeri de rang înalt se retraseseră într-o parte, însoţiţi de un civil în palton gri.

Morții aveau pancarte la gât. Nimeni nu se îngrijise să le mai aşeze drept. Unele aveau găuri de gloanțe. Erau murdare de sânge. Al celui care o purtase sau al celui care murise alături.

Unii dintre cei executați aveau mâinile bandajate. Cei mai mulți însă îşi mutilaseră picioarele. Era mai uşor să te împuşti în picior. Iar mâinile rămâneau nevătămate, pentru munca de acasă. Încercaseră să scape. Într-un fel, reuşiseră.

Încetinisem. Ne uitam, fără să ne putem desprinde privirile. Era ceva hipnotic în şirul ordonat de cadavre. Ca şi în tremurul lumânărilor.

Drumul se bifurca. Am luat-o pe cel care se îndepărta de strada mare. Deasupra noastră era mănăstirea. Zidurile şi turnul clopotniței o făceau să semene şi mai mult cu o fortăreață.

Corturile dispăruseră. Vetrele focurilor semănau cu nişte răni proaspete. Ultima iarbă nu mai fusese cosită. Buruienile strivite de bocanci începeau să se îndrepte. Undeva, o fereastră uitată deschisă se izbea de un zid. O dată. Încă o dată. O bătaie monotonă, însoțită de şoaptele vântului.

Ne-am dus spre mănăstire. Între doi castani atârna o frânghie. Lângă ea, noroiul încă mai păstra urmele copitelor.

Poate fusese doar un cal scăpat. Ne tăiase calea, prin întuneric, mie şi maiorului. Aş fi vrut să pot să cred.

Un car de bagaje, părăsit. Avea o osie ruptă. Nimeni nu o mai schimbase.

Pe măsură ce ne apropiam, zgomotele crescură, ca atunci când te trezeşti din somn. Am văzut lumini aprinse. Peste drum de comandament erau adunate camioane. Şi automobile. Două dintre ele, descoperite, aveau uşile întărite cu tablă groasă. Am zărit soldați care stăteau de pază. Purtau pălării cu un smoc de pene negre, cizme lustruite şi tunici cu două rânduri de bumbi aurii.

Soldații mei de jucărie. Nu reuşeam să scăpăm de ei.

Se întuneca. Se aprinseseră felinare cu gaz aerian în fața comandamentului. Lumina se reflecta în vopseaua automo-

bilelor. Porțile mănăstirii fuseseră deschise larg. Nu mai erau cai în curte. Toată cavaleria plecase. Dar santinelele de la poartă erau tot acolo, chiar dacă acum uniformele erau ca ale noastre.

Ne văzură de departe. Când am ajuns, ne-au barat drumul.

Cred că erau gata să tragă. Aş fi vrut să mă întind pe jos. Să dorm.

Erau din Regimentul 61. Regimentul nostru. Niciunul nu-l crezu pe Costa când le spuse. M-am apropiat de el.

– Du-te la raport. Mă descurc eu cu ei.

N-ar fi vrut să-l lase să plece. Dar până la urmă se dădură la o parte.

Cel mai mare în grad era un sergent. Îmi puse baioneta în piept când m-am apropiat.

– Cheamă-ți comandantul. Camarade...

Se întoarse cu un locotenent.

– Ce-i cu haimanalele astea? Cine comandă?

Eu comandam. Deocamdată.

Am salutat. Regulamentar. Cuminte.

Cuprinse tabloul cu o privire.

– Ați fugit de pe front?

– Au spus că sunt din Regimentul 61, domnule. Vorbise sergentul.

– Ce regiment, boule? Ăştia-s dezertori! De unde veniți?

Făcu câțiva paşi hotărâți spre noi, dar ceva îl opri. Descoperise armele pe care le purtam.

– Dacă îmi permiteți...

Se întoarse imediat către mine.

– Ai furat uniforma, soldat? Mă apucă de mantaua descheiată. Ce-i cu jegul ăsta?

M-am aplecat până când fețele noastre au fost la câțiva centimetri depărtare.

– E sânge, domnule locotenent.

Îşi luă mâna de pe mantaua mea atât de repede, încât îşi pierdu echilibrul.

– Lăsați-i să treacă, domnule locotenent Stoenescu.

Negoveanu se apropie, însoțit de Costa. Îmbrăcat doar în tunică, sublocotenentul părea și mai slab. Costa își sprijinea carabina Mauser pe încheietura brațului. Mantaua atârna pe el de parcă ar fi fost udă. M-am întrebat dacă și eu arătăm la fel. Probabil că da, altfel nu-mi explic de ce aveau puștile îndreptate asupra mea.

Negoveanu nu-și ridică privirea din pământ. Nu purta nicio armă.

– Din ordinul cui?

Locotenentul își scosese o batistă cu care își ștergea mâinile. Avea un aer hăituit.

– Sunt încartiruiți aici.

– De când?

– Dinainte să veniți dumneavoastră, domnule locotenent...

– Înăuntru nu sunt decât ofițeri. Din Regimentul 61 și din 6 vânători...

Trebuia să-l dau la o parte din calea noastră. Îmi venea să-l arunc peste zid.

– Unde sunt ordinele? Locotenentul își ștergea mecanic palmele, mototolindu-și batista.

Costa i le întinse fără un cuvânt. Stoenescu nu le luă. Privirea i se fixase pe crucea alb-roșie a *Coroanei* de la gâtul lui. Își strânse batista în pumn și o băgă în buzunar.

– Cred că vă datorez scuze, domnule locotenent. Dumneavoastră comandați plutonul?

– Mi s-a spus că e o companie... Costa împături ordinele și i le dădu lui Negoveanu. Sunt Paul Costa. Nu trebuie să vă cereți scuze pentru că vă faceți datoria.

Locotenentul se înclină scurt.

– Locotenent Filip Stoenescu. Făcu semn santinelelor, fără să se întoarcă. Țevile armelor fuseseră deja coborâte. Soldații se dădură la o parte.

I se adresă lui Negoveanu:

– Domnule sublocotenent, sper că o să vă asumaţi răspunderea.

– Mă duc acum la domnul colonel Eliescu, să-l înştiinţez că s-a întors compania.

– Odaia e în chiliile bisericii vechi.

Ne salută. Am intrat în curtea mănăstirii cu sentimentul că, în sfârşit, ajunsesem la adăpost.

Negoveanu ne lăsă singuri. Dispăru fără un cuvânt. Am trecut prin spatele bisericii, ca să nu mai atragem şi alte priviri.

Zidul împrejmuitor avea pete de umezeală. Pe jos erau bălţi. Nu îngheţaseră. Nu venise încă gerul. Mi-am dat seama că uşa spre cămăruţele noastre era încuiată, chiar înainte să ajungem. Asta pentru că ne scoseseră bagajele afară, în dezordine.

Fostele grajduri erau ferecate cu un lacăt mare cât capul unui copil. M-am întrebat unde-l găsiseră. Am făcut-o în timp ce ridicam patul puştii, pregătindu-mă să-l sparg.

Cedă la a treia lovitură, când începusem să mă gândesc că trebuia să dau jos toată uşa.

Înăuntru era frig şi întuneric. Florea bâjbâi după lampa cu gaz. Era încă acolo. Ca şi proviziile de lemne. Lipseau doar mâncarea şi coniacul. Florea aprinse lampa, după care răsturnă câţiva stropi de gaz peste lemnele din sobă. Flăcările se revărsară prin uşiţă.

Nici nu-şi dăduseră jos sacii de pe umăr. M-am uitat la Costa, aşteptând împreună cu el. Îşi sprijini carabina de perete şi se aşeză primul.

– Amândouă patrulele au ajuns azi-dimineaţă. Se rătăciseră.

Am inspirat adânc. Începea să se simtă căldura. Nu trebuia să ne întoarcem pe munte. Nu imediat.

Un călugăr ne bătu la uşă. Căra două găleţi cu cărbune. Când intră, oamenii se ridicară în picioare. Se opri speriat în prag. Marcu Dănilă sări să-l ajute, purtându-se ca şi cum călugărul şi găleţile lui ar fi fost din sticlă.

I-am mulțumit. Ne întrebă dacă voiam să mâncăm. Voiam. Starețul ne acceptase. Sau se obișnuise cu ideea că nu putea să scape de noi.

Veni un plutonier. Costa era chemat de locotenent-colonelul Eliescu. Apoi apăru un soldat, îndrumat de locotenentul Stoenescu. Intendența ne căutase de două ori. Un sergent, cu un furgon.

– Unul negru, ca un dric?

– Chiar ca un dric, dom' sublocotenent! Dom' sergent, care-l mâna, a ordonat să vă spunem că se întoarce...

Petrea. Cioclul nostru... M-am întrebat pe unde se afla Doctorul. Poate salvase coniacul.

Afară se întunecase și era pâclă. Burnița udase geamurile. Luminile aveau halouri în jurul lor. Treceau călugări cu felinare prin curte. Fereastra se aburise de la respirația mea.

Am strâns puștile capturate și le-am ascuns în camera trupei, sub ranițe. Ne aduseră pâine. Era abia scoasă din cuptor. Eu am rupt-o, iar Gheorghe a spus o rugăciune deasupra bucăților, înainte să le împartă.

Am mâncat ciorbă de la călugări. O încălzisem pe sobă. Nuță David nu se îndurase să dea drumul toartelor oalei. Să nu se răstoarne. Când fusese potrivită, o lăsaseră jos, iar Nuță scosese din raniță o legătură cu bulgări de sare. Spărsese unul cu mânerul baionetei, înainte să-l presare înăuntru.

Fu cea mai gustoasă ciorbă pe care o mâncasem de multă vreme.

– Ardei usturați dacă aveam, dom' sublocotenent... Și niște afumătură... Nuță înghițise în sec, cu ochii întredeschiși. Lăsați, că poate fac eu odată o zeamă! O să mâncați până o să dați cu căciula-n câini!

Fața roșie și rotundă i se luminase ca o lună plină.

Se încălzise. Răzuiseră pereții oalei, până când am crezut că o să-i sară smalțul. Pe sobă rămăsese o singură gamelă plină. Iar pe masa micuță, o felie de pâine cât o palmă. Păstrate pentru Costa.

Întârzia. Fiecare minut care trecea mă neliniştea mai mult Mă aşteptam să se deschidă uşa, şi un ordin să ne scoată în ploaia rece. Să ne suie într-un tren. Sau să ne trimită înapoi pe munte. În ceaţă.

Gândurile îmi fugiră spre patrulele care se întorseseră. M-am întrebat dacă şi ei găsiseră ceva în drumul lor.

Nici ceilalţi nu se odihneau. Îmi simţiseră încordarea.

Mi-am mişcat degetele în ghete, stăpânindu-mi un geamăt. Ar fi trebuit să le scot şi să-mi dau jos moletierele. Dar Costa nu se întorsese încă.

Când se întunecă de tot, au început să-şi cureţe armele. Apoi am numărat cartuşele, despărţindu-le pe cele de 7,92, nemţeşti, de cele de 8 milimetri, ale armelor noastre franţuzeşti. Ilina mi-a luat puşca Mauser şi a învelit-o în pânză. Ne-am făcut de lucru. În vreme ce păndeam uşa.

Târziu, cineva ne zgârie la geam. Am tresărit cu toţii.

Când am deschis, sergentul Petrea stătea lângă zid, ţinându-se departe de lumina sărăcăcioasă a lămpii noastre cu gaz.

Am ieşit şi am tras uşa după mine. Se făcu întuneric. Ne-am dus în spatele bisericii, sub o streaşină, unde privirile celor din curte nu ajungeau.

– Nu-i aici?

– L-au chemat la regiment. E plecat de ceva vreme...

Ridică din umeri. Apoi mă întrebă un lucru la care nu mă aşteptam:

– V-aţi întors toţi?

Îşi scosese o foiţă, dar nu-şi răsuci ţigara. Punga cu tutun îi atârna între degete.

I-am spus că adusesem arme. Şi ceva efecte.

– Cu ranitele n-am ce face. Împărţiţi-le trupei. Sunt întregi?

Erau doar murdare. Şi îmbibate cu mirosul celor care le stăpâniseră înaintea noastră.

– Puştile le iau.

Încă nu puteam să i le dau. Costa nu era acolo.

Presără tutun pe foiță, trăgându-se mai aproape de zid, unde nu bătea burnița. Își înfipse țigara în colțul gurii și o aprinse. Inspiră cu nesaț primul fum.

– M-au găsit. Trebuie să mă duc pe linia frontului. N-o să fiu la îndemână câteva zile.

Vestea bună era că pleca cu furgonul încărcat cu de toate. Iar cei care îl umpluseră îl așteptau din nou în noaptea aceea. Dacă ar mai fi avut trebuință de ceva.

– Nu stau mult. Poate o săptămână...

Ne trebuiau ghete. I-am arătat talpa mea. Nu se obosi să se uite. Ne trebuiau ciorapi groși. Dintre oameni, cei mai mulți purtau obiele. Mai erau grenadele... Apoi mi-am amintit de afișul cu surorile de caritate... *Lifebuoy – Royal dezinfectant...* Aveam nevoie și de săpun.

– Doctorul mi-a cerut praf pentru păduchi.

– Doctorul? Unde e?

Când ridicaseră tabăra, îi mutaseră spitalul de campanie. Lângă un hotel, *Regal...*

– Am stat la *Regal* o noapte...

Doctorul voia praf pentru păduchi. Era iar pericol de tifos.

– O să doarmă aici, la mănăstire. Mi-a zis să stați fără grijă, că a ascuns coniacul.

Am zâmbit. Fața lui Petrea rămase neclintită.

Am căutat în buzunarul vestonului. Am scos batista cu noduri în care erau banii. Averea mea. Am ezitat. Apoi i-am dat-o sergentului.

– Ia-i toți. Plătește ce trebuie.

El nu ezită. Legătura dispăru.

– Mă întorc spre dimineață... Mă ajutați?

N-am înțeles. Îmi arată zidul. Atunci mi-am dat seama că furgonul nu era în curte. Sărise.

– Nu sunt santinele dincolo?

– Una. Mă așteaptă.

I-am ținut piciorul. Se ridică greoi pe margine.

– Să pregătiți puștile.

Își dădu drumul de partea cealaltă. Am auzit șoapte. Apoi se făcu iar liniște. M-am întors la ușă.

Mirosul mă izbi în față. Le-am făcut semn sergenților să iasă.

Deasupra muntelui încă era o dungă albicioasă pe cer, o ultimă rămășiță a zilei. Dinspre nord se auzea tir de artilerie. Un vuiet înfundat, ca valurile de furtună.

– Stați înăuntru. Dacă au nevoie la latrine, dați-le drumul pe rând.

– Plecați și dumneavoastră, domnule?

Mă duceam după Costa. Pentru că știam unde era.

Se codiră. Apoi Bucur îndrăzni.

– Ce o să fie cu noi, domnule?

– O să știm când ne vin ordinele.

Mă salutară în același timp. Am vorbit în șoaptă:

– O să fie bine, Floreo... Puneți ceva la geam, să nu se vadă lampa...

Am așteptat. Fereastra se întunecă.

Curtea era goală. La poartă aprinseseră un foc. În jurul lui erau patru santinele. Burnița rară nu reușea să domolească vâlvătaia. Fumul se încolăcea spre clopotniță.

Ferestrele chiliilor fuseseră acoperite. Ici și colo se zăreau fante subțiri, prin care lumina unei lămpi cu gaz sau cu ulei încerca să se strecoare afară.

Pe lângă ziduri se auziră pași. Apoi o tuse, în beznă.

Spre nord, cerul se aprindea în străfulgerări scurte. Aerul rece îmi pătrunsese prin haine, înfiorându-mă. Mi-am încheiat mantaua și am urcat treptele bisericii.

În pronaos ardeau câteva lumânări. Fuseseră prea aproape una de alta și se îndoiseră ca niște degete rășchirate. Se topeau sfârâind.

Pereții afumați tremurau. Mirosea a piatră veche.

Am păşit înăuntru. La altar era aprinsă o candelă cu sticlă roşie. Sângera peste ziduri, mânjind chipurile pictate. Ochii mi se obişnuiră cu întunericul. Deasupra capului se legăna uşor un candelabru legat cu lanţuri. Am mai făcut un pas, eliberându-mă de apăsarea lui.

Costa era lângă altar. Stătea cu mâinile pe genunchi. Pulpanele mantalei îi alunecaseră peste dalele de sub strană. Avea capul plecat. Semăna cu o statuie funerară.

Simţeam pardoseala pe care călcam, fără să o văd.

M-am aşezat alături de el în strană. Lemnul gemu. O răsuflare mângâie flacăra candelei, speriind-o. Îşi pusese pistolul pe treapta de la picioarele lui. O explozie îndepărtată făcu să tremure ferestrele de sub cupolă. Am ascultat cum se stingeau ecourile.

– E mai bine când nu e nimeni. Faţa îi rămase în întuneric. Nu-mi place să le aud şoaptele... Ar trebui să strige. Dacă nu le-ar fi ruşine ce-i cer...

Trăsăturile i se schimbaseră. Ar fi putut să fie oricine.

– Vor să se ascundă... Îşi duc mântuirea pe picioare, ca o boală.

Am auzit o bătaie regulată. Undeva, în întuneric, era un ceas. Sunetul lui mă ajută să le alung pe toate celelalte.

– A fost sergentul Petrea.

– Petrea... Îşi desprinse degetele de pe braţele stranei.

– Pleacă în linia întâi. I-am spus ce să ne aducă. Se întoarce în zori.

– Ţi-am zis că e învăţător?

M-am întrebat dacă băuse.

– Când o să se termine războiul, o să fie un învăţător bogat.

– Dacă o să trăiască...

Se îndreptă. Lumina candelei îi căzu pe faţă. În colţul gurii avea riduri pe care până atunci nu le văzusem.

– Învăţătorul o să trăiască. O să-i îngroape pe toţi şi o să le ia ultimul bănuţ din buzunare. Fără război, n-ar fi ştiut cine e. Şi-ar fi irosit viaţa, crezând că e altcineva.

În timpul asaltului, pe stâncă, şi eu uitasem cine eram.

Costa se întoarse spre altar. Fără să plece undeva, se îndepărtase de mine.

Iarna, pe strada noastră, zăpada se înnegrea repede. Erau căruţele, şi prea mult noroi. Fumul de cărbune. Iarna, când treceau, dricurile aveau roţile îngropate până la osii în zloata neagră. Auzeam sicriele lovindu-se de pereţi, înăuntru. Când fusesem copil, mă rugasem să nu mor iarna.

– A venit soţia ta.

Am repetat cuvintele lui în gând. Fără să le înţeleg.

– A venit de ieri. E la hotelul *Manolescu*. Am trimis un curier după ea.

– La hotelul *Manolescu*...

Se aplecă. Pistolul era aşezat pe o foaie de hârtie împăturită de mai multe ori. O luă cu grijă, de parcă n-ar fi vrut să mişte arma.

– Du-i asta lui Negoveanu. Poate curierul a găsit-o. Voia să plece.

Îmi întinse hârtia. Încă nu reuşeam să înţeleg ceea ce tocmai îmi spusese. Nu pe deplin.

– Comandamentul s-a mutat în oraş. Nu e nimeni. O să poţi să vorbeşti netulburat cu ea.

– Cum a ajuns aici?

– Învăţătorul a trimis o telegramă. Poate că a primit-o.

Mă ajunsese oboseala celor două zile. Mintea mi se goli. Costa mai spuse ceva. Nu l-am auzit. Candela clipi. Am crezut că avea să se stingă. Nu voiam să rămân în întuneric. Nu acolo.

M-am ridicat. Flacăra îşi reveni. Sfinţii de pe pereţi încremeniră din nou.

– Pot să ies pe poartă?

– N-au de ce să te oprească.

Stăteam pe loc, cu foaia de hârtie în mână. Îşi coborî bărbia în piept. Cozorocul îngust al chipiului îi ascunse ochii. Se închisese în el.

Am ieşit. Întâi, am simţit pe faţă căldura lumânărilor. Apoi, frigul.

M-am dus spre poartă. Santinelele se dăduseră la o parte din calea mea. Uitându-se la mantaua murdară. La rana nebandajată. La privirea mea rătăcită.

Strada era pustie. Sub fiecare felinar se vedea un cerc de lumină galbenă. Jos, în oraş, licăreau zeci de focuri. Nu se auzea nimic. Doar murmurul artileriei.

Am trecut drumul. Automobilele nu se mişcaseră. Pe cărarea pietruită ce împrejmuia mănăstirea se odihneau căruţe şi furgoane. Dar lângă ele nu era niciun cal. Am auzit voci în curtea comandamentului. Se îndepărtaseră înainte să intru pe poarta înaltă.

În curte era acelaşi Ford T din prima zi. Însemnele de pe portiere dispăruseră sub stratul gros de noroi. Avea geamurile sparte, iar jumătate din acoperiş căzuse în remorcă. Alături era o ambulanţă Commer, acoperită cu o prelată descusută. O mai văzusem la Azuga. Era ambulanţa Doctorului.

Trăseseră draperiile, dar, în spatele lor, câteva încăperi erau luminate. La intrare, ardea un bec înghesuit într-un felinar. Sub el, doi soldaţi păzeau uşa. Aveau puşti Martini-Henry cu baionete lungi cât nişte sulițe. Curaţi şi lustruiţi, ca la paradă. Tineri şi speriaţi. Unul avea o mustaţă subţire, ciuntită într-o parte de un brici grăbit.

Mă salutară, ferindu-şi privirea. Fără să întrebe nimic. Aveam capul descoperit. Chipiul rămăsese în cămăruţa de la mănăstire. Le-am răspuns, atingându-mi fruntea dezgolită. Eram ditamai generalul. Eram von Falkenhayn[1], venit să se predea.

Mi-am ciocnit ghetele, scuturând noroiul uscat. Am intrat.

---

[1] Erich von Falkenhayn – comandantul Armatei a 9-a germane din Transilvania.

În lumina crudă a singurei lămpi electrice, holul părea elegant. Întunericul îi ascundea goliciunea. Am căutat scările, urmărit de o santinelă refugiată la capătul coridorului.

Am crezut că aveam să mă pierd. Prin pereți se auzeau voci. Tavanul vibra sub apăsarea pașilor. Dar eu nu întâlneam pe nimeni. Am încercat mai multe uși încuiate, înainte să o nimeresc pe cea a cabinetului lui Negoveanu.

Era singur, cu fața la fereastră. Perdelele erau date la o parte. În geam se reflecta lumina de pe birou. O lampă cu picior de bronz, înconjurată de foi acoperite cu un scris mărunt. O manta agățată în cuier. Un *secretaire* deschis, cu sertarele scoase și aruncate pe podea, unul peste celălalt. Pe birou, o călimară goală, o ceașcă acoperită cu o farfurioară și un pistol Steyer.

Negoveanu se întoarse ca un somnambul. Avea ochii roșii și pete pe față.

Citise hârtia lui Costa apropiind-o de față, de parcă ochelarii nu i-ar mai fi fost buni. O pusese peste celelalte. Privirea îi întârzie la Steyer, înainte să se întoarcă iarăși către fereastră.

Am simțit că nu puteam să aștept în încăperea aceea, alături de el. Și de pistol.

L-am întrebat de patrule. Să-mi alung una dintre neliniști.

– I-au trimis la Azuga, să acopere pierderile.

Poate că în momentul acela erau morți, striviți de fierul venit din cer.

Negoveanu tăcuse. Am ieșit. În drum spre scări, am așteptat să aud împușcătura. Nu fu nimic.

Soldații erau tot la ușă, gata de defilare. În seara aceea, lumea se ducea dracului.

Am luat la rând automobilele. Poate căutam unul albastru. Dar erau numai Forduri de patrulare, murdare și cu tabla îndoită. Rătăcit între ele, unul descoperit, cu două locuri. Mi-am plimbat palma pe volanul de lemn. Era neted și umed. Pe radiator avea o emblemă ce semăna cu silueta unui om, cu mâinile depărtate. *Stutz*. Nu auzisem niciodată de *Stutz*. Dar eram gata să aflu. Și

pentru asta aş fi putut să stau acolo, lângă el, toată noaptea. Aş fi făcut orice, numai să amân clipa în care trebuia să mă îndrept spre cele două femei care mă aşteptau în faţa mănăstirii.

Sperasem până în ultima clipă ca soldatul trimis de Costa sau de Negoveanu să nu o mai găsească. Simţeam cum fiecare pas mă storcea de puteri. Maria vru să-mi iasă înainte, dar maică-sa o ţinu de braţ. Când mă văzu aproape, începu să plângă.

Îşi dusese mâna la gură. Umerii îi tresăltau. Întâi, am crezut că se prefăcea.

Am aşteptat să se liniştească, încercând să-mi amintesc ce ne unise. Întrebându-mă cum ajunsesem să fim ceea ce eram.

Încercă stângaci să mă ia în braţe, dar sângele de pe manta o făcu să ezite. Am făcut un pas înapoi. Să o ajut să renunţe.

Eram rănit. O spuse de două ori tare, apoi vru să plângă iar. Maică-sa murmură. Maria se opri.

Dintr-odată îmi veni să râd. M-am abţinut cu greu.

Se adună. Era rândul meu să spun ceva. N-am făcut-o.

– Eşti rănit!

Maică-sa o dădu la o parte.

Ştia să facă un reproş din fiecare cuvânt. Veniseră să mă vadă. Drumul fusese greu. Petrecuseră noaptea într-o cameră cât un coteţ, şi la fel de curată. Erau obosite şi sătule de ce înduraseră. Şi toţi se săturaseră să mă aştepte pe mine.

Maria îşi luă locul din faţă când voiam să întreb cine mai făcea parte din acei „toţi". Smulse din mâinile mamei ei un pachet legat cu sfoară şi mi-l întinse.

Paltonul meu bun, din stofă neagră. Îl şi curăţase. Zâmbi printre lacrimile ce i se uscau pe obraji.

M-am uitat la ea. Nu apucase să se pieptene. La început, ţineam mine că îmi plăcuse cum îi mirosea părul. I-am aşezat o şuviţă la loc, trecându-i-o peste ureche. Avea faţa albă, mai rotundă decât o ştiam. Roşul desenat pe obraji o făcea mai palidă.

Zâmbetul i se stinse.

– A fost *Universul?*

Niciuna nu înțelese. Maria se întoarse spre maică-sa, dar nu găsi sprijin. Fără să știu de ce, nu le-am spus nimic despre liste.

Aflaseră unde eram din telegrama lui Petrea.

Fusese un semn.

Acasă erau bombardamente. Aeroplane şi zepeline zi de zi. În tot oraşul nu mai era un pumn de cărbune. Nici măcar o stinghie de ars, de când se lăsase frigul. Nu se găsea mâncare. Iar prăvăliile se închideau pe rând. Negustorii fugeau.

Şi erau şi toate grozăviile...

Camioane care cărau morții după fiecare bombardament. Nimeni nu avea voie să se oprească pe stradă să se uite. Sergenții săreau să bată lumea, chiar şi pentru atât.

Aşa că hotărâseră că trebuiau să plece. Lăsaseră ucenicii să vândă ce mai era în magazii. Oricum, altă marfă nu avea să se găsească prea curând.

Se îngrijea Marin de tot. Îl ştiam eu, fusese înainte la prăvălia lui Cociu, la noi pe stradă.

Cuvintele treceau pe lângă mine. Le auzeam, dar nu însemnau nimic.

Putea să rămână doar bătrâna. Să păzească casele şi să țină prăvăliile, să nu fie fără stăpân. Era obişnuită să trăiască cu puțin. Putea să treacă de una singură iarna, chiar de-ar fi fost ocupație, cum se auzea.

Însă fetele, Maria şi cu sora ei, trebuiau să plece în refugiu.

Ioana. Îi spuneau Ionica. Se rotunjise deja, deşi era mai mică decât Maria. Pe ea, rochiile păreau nişte fețe de pernă. Nici nu mai ştiam cum îi suna vocea. Erau amintiri dintr-o altă viață.

Trebuiau să plece. Cât mai repede. Prin Buzău, la Iaşi. Era cineva acolo, să le aştepte. Trimiseseră scrisori şi telegrame, dinainte. Totul era pregătit. Plecau amândouă, cu automobilul.

Cu automobilul veniseră şi acum. Veniseră „toţi"... Trecuseră printre coloanele în retragere. Şoseaua era plină de soldaţi. Care nu se dădeau la o parte, să facă loc. Mai erau şi tunurile... Se speriaseră... Jos, la hotel erau oameni morţi afară, pe caldarâm! Iar de la cancelarie le spuseseră să nu iasă din camere, după ce se întuneca.

Veniseră pentru mine. Semnul le ajunsese la vreme. Dar acum trebuiau să fugă. Întâi, de aici. Apoi, după ce o lăsau pe bătrână acasă, şi din Bucureşti.

Am pus pachetul sub braţ.

– Aveţi bani?

Maria se întoarse din nou spre mamă-sa. De data aceasta găsi sprijin.

– N-a mai rămas nimic! Ne-a cerut să plătim hotelul încă o noapte. Dacă te găseam de ieri, nu mai plăteam degeaba!

Avea o voce ascuţită şi vorbea repezit. Uneori, mă întrebasem dacă, îmbătrânind, Maria avea să semene şi mai mult cu ea.

– Veniţi mâine-dimineaţă. O să vă dau eu ceva.

Urmă iarăşi dialogul mut dintre ele. Vorbi Maria:

– Plecăm în zori...

Soldaţii din jurul focului se uitau la noi.

– Cine v-a adus aici?

I-am simţit agitaţia.

– Cu automobilul... E... Se agăţă cu privirea de maică-sa.

– Cine v-a adus la mănăstire? Au trimis un curier. Unde e?

Bătrâna se dezmetici prima.

– Ne-a anunţat de la cancelarie. Când am coborât, nu mai era nimeni...

– Aţi urcat singure? M-am întors spre stradă. Conurile galbene de sub felinare continuau de-a lungul străzii. Dar nu până departe. Mai jos domnea întunericul.

Între două felinare era un automobil. Când trecusem spre Negoveanu, nu fusese acolo.

Era înalt cât o trăsură. Roțile aveau spițe argintii. Nu le vedeam de la distanța aceea, dar știam. Așa cum îi cunoșteam și culoarea: *albastru-safir*. Proprietarul îmi spusese. Când îl cumpărase.

Îl chema Alecu Stoenescu. Avea fabrica de sobe de teracotă de la capătul străzii Nerva-Traian. Pentru asta își zicea industriaș. Îi măsurasem curțile atelierelor, cu un an înainte, și, de atunci, mă mai căutase. De multe ori. Ca să-mi dea alte lucrări, pentru el sau pentru prietenii lui. Sau fără motiv. Nu avea prea multă imaginație ca să găsească ceva de fiecare dată.

Îl lăsasem în pace. Banii fuseseră buni. Și ușor de câștigat.

Mariei îi aducea bomboane de ciocolată. Îi plăceau cele umplute cu lichior sau coniac, de la *Alcalay*. Le înghițea una după alta, fără să se poată opri până le termina pe toate. Uneori, când mă întorceam acasă, găseam cutiile goale, și pe Maria amețită. De la coniacul din bomboane...

În ultimul an, începuse să se îngrașe și să țină tot mai bine la băutură.

Am stat câteva clipe, încercând să-mi dau seama dacă îmi păsa. Știusem? Probabil că da. Dar fusese ca atunci când alegi să nu vezi nimic printr-o fereastră. Când hotărăști că acolo e de fapt un zid.

Îmi irosisem viața. Și fusese nevoie de un război ca să aflu. Același care avea să mă omoare, înainte să apuc să schimb ceva. Pe Costa îl lăsasem în biserică. Pe Costa Scamatorul... Cineva ca el nu avea ce să caute într-o biserică. El credea în patimi, nu în mântuire. Începeam să înțeleg.

Stăteau în fața mea, pândindu-mă. Cu toate acestea, palma o luă prin surprindere. Capul i se răsuci într-o parte. Se poticni, dând peste maică-sa. Țipară amândouă în același timp.

Ochii i se umpluseră de lacrimi. Se învinețea ușor. Avea carnea moale.

Bătrâna dădu să strige la mine. M-am întors. Strigătul i se opri în gât.

Îşi pusese amândouă mâinile la gură. Lacrimile îi bălteau între degete. M-am întrebat de ce o lovisem. Nu mai simțeam nimic pentru ea. Şi îmi era indiferent ce făcuse.

Soldații de la poartă tăcuseră. În automobil înghețase orice mişcare. Alecu Stoenescu se ascundea în adăpostul său albastru-safir. Nu avea de gând să vină să apere pe nimeni.

Am tras-o spre mine cu mâna liberă. Încercă să scape, speriată. Am strâns-o la piept, după care mi-am lipit fruntea de a ei. I-am simțit căldura trupului pe rană.

N-am putut să o sărut. Nici măcar pentru ultima oară.

Am pus sub braț pachetul învelit în hârtie. Nu voiam să-l arunce pe undeva, în drum spre casă.

– Fă ce vrei. Eu nu mai vin înapoi.

Mi-am luat paltonul meu cel mai bun şi le-am lăsat acolo. Maria strigă după mine când deja eram la poartă. Le-am spus soldaților să le alunge, dacă mai zăboveau.

Nu m-am întors să mă uit în urmă. N-am simțit nevoia.

Cred că, o bucată de timp, mintea mi s-a închis. Când am reuşit să mă adun, stăteam pe treptele bisericii cu pachetul alături. Ploaia se oprise. Deasupra, norii se împrăştiau, dar stelele abia dacă mai aveau puterea să strălucească. Fumul focurilor îndepărtate se ridica spre cer, ca o umbră neagră, ce murdărea jumătate din boltă.

Pe lângă şirul chiliilor trecea o procesiune. Erau soldații mei, cu picioarele goale, dezbrăcați până la brâu. Pieriră, înghițiți de una din uşile ce dădeau spre curte. Se duceau să se îmbăieze.

M-am ridicat de pe trepte, ca un bătrân, şi m-am îndreptat spre odăile noastre.

Cei care nu apucaseră să plece se dezbrăcau. Gheorghe stătea lângă uşă, de parcă m-ar fi aşteptat. Era singurul în uniformă. Se uită la pachet. I l-am întins.

– Pune-l peste puştile nemțeşti.

Se întorsese Doctorul. Îmi apucă mâna şi mi-o zgudui. Cearcănele erau mai vineţii. Părul ud i se lipise de ţeastă. Avea vestonul mototolit şi nu purta centură. Îmi lasă miros de iod pe palmă.

Luase de pe masă nişte blocuri cenuşii, ce semănau cu pietrele lustruite de apă. Le împărţi celor care ieşeau pe uşă.

– Săpun cu sulf, pentru păduchi... Asta până găsesc ceva mai bun. Hai să stăm jos.

Ne-am aşezat. Doctorul se aplecă să scotocească în geanta lui mare.

– Dacă ar fi timp, l-aş instrui pe soldatul ăsta, pe Gheorghe. E potrivit. Aţi avea sanitar cu voi...

– Sau un preot.

– Asta nu ştiu să-l învăţ. Ce, e popă?

– Nu. Dar poate că o să se facă după război.

– Popă şi sanitar... Se potrivesc împreună...

Scosese triumfător două sticle de coniac. Destupă una.

– Salvate din ghearele cavaleriştilor! O să împart şi trupei, după baie. Ordinul lui Costa. Râse gâtuit. Şi sfatul meu!

– Au ordin să se îmbete?

– Nu le ajunge.

M-am întrebat când se întâlnise cu Costa. M-am întrebat dacă încă mai era în biserică, ascunzându-se de lumina candelei. Şi de oameni.

– Bea, domnule! Nu e din cel mai bun, dar e ceva...

N-am dus sticla la buze. N-aş fi putut să înghit.

– Doctore, crezi în Dumnezeu?

Râse din nou.

– În tranşee n-o să găseşti niciun necredincios. Ce-ţi veni?

– Mă întrebam ce e de partea cealaltă. După ce mori.

Privirea i se umbri. Doar pentru o clipă.

– Îngeri care zboară ca bondarii în luna mai şi băutură câtă vrei. Paradisul! Dă-mi sticla, că o verşi...

Am împins-o peste masă.

– Vrei să-mi zici ceva, Grigorescule?

Cu ce aş fi putut să încep?

– Nimic.

– Pune să-ţi cureţe mantaua. E sânge pe ea, şi după cât de frumos ţi-am cusut rana, aş zice că nu e al dumitale...

Arătam ca un măcelar. N-o spuse. Dar i-am citit-o în priviri.

Doctorul continuase să vorbească. Abia dacă îl auzeam.

– ...du-te la baie. Spală-te şi dumneata cu sulf... Săpunul ăla miroase ca primăvara în iad, dar păduchii nu ţin seamă de grad.

Când am ajuns afară, m-am uitat la el, prin geam. Stătea la masă, acoperindu-şi faţa cu palmele. Rămăsese singur. Poate că plângea.

Săpunul îmi arse pielea. M-am clătit cu apă rece. Ceilalţi terminaseră. O lampă agăţată de un cui în perete, podele ude şi pereţi goi... Am luat un lighean dintr-un colţ. Mi-am şters mantaua până când, la lumina lămpii cu gaz, păru să aibă o singură culoare. Am răsturnat ligheanul. Apa era neagră. Se întinse pe jos, scurgându-se spre mine, de parcă ar fi fost vie. Am ieşit repede din încăperea întunecată.

Costa se întorsese. Oamenii se strânseseră în camera cealaltă. Vedeam focul din sobă luminând tavanul. Caporalul Stancu descărca puştile germane şi le ştergea cu o cârpă de postav verde, parcă ruptă dintr-o masă de joc. Semăna cu un băiat de prăvălie pregătindu-şi marfa.

Coniacul dispăruse.

Doctorul ţinea un pahar. Unul adevărat, cu picior. Mai era unul pe masă.

Cineva îmi luă legătura cu haine ude din mână. Era Gheorghe. M-am întrebat de unde apăruse.

Doctorul respira adânc şi rar, ca şi cum ar fi dormit cu ochii deschişi. M-am apropiat. Pe masă erau bucăţi de zahăr candel. Costa culese una şi o ţinu deasupra paharului. Turnă peste zahăr un lichid verde dintr-o sticlă subţire şi prelungă. În pahar se învârteau umbre. Mi-l întinse.

Mi-am muiat buzele. Întâi fu un gust amar, apoi fu doar puterea alcoolului. M-am înecat. Am băut, simțind cum sângele îmi pocnea în urechi.

Îmi umplu paharul.

Am băut mai încet. Băutura se scurse în stomac. Urmă căldura. Focul se împrăştie în vene. Nuanțele de gust se schimbară. Am aşezat paharul gol pe masă.

Doctorul îmi zâmbi de departe.

– Absint. Să ne pierdem mințile.

Îşi trecu degetul peste piciorul paharului, mângâindu-l. Bău cu ochii închişi. Costa aşteptă. Apoi umplu iar paharele cu meticulozitatea unui alchimist.

Vedeam urmele degetelor. Cele mai mărunte scobituri din lemnul mesei. Fumul ieşind din lampă, pentru a urca spre tavan. Aş fi putut să văd fiecare crăpătură din perete. Chiar şi în întuneric.

Tâmplele îmi pulsau. Absintul curgea cu tunet de cascadă.

M-am pierdut.

Fumul se încolăcea, lipindu-se de geam. Feţele noastre tremurau în sticla fereastrei. Costa plecase. Doctorul tăcea, prăbuşit în scaun. Am lăsat ultimele picături uleioase să mi se scurgă în pahar. Mi-am aşezat bărbia pe masă. Absintul tresări leneş, ca un mercur verde. Mi-am închis palmele în jurul lui.

Vocile din camera de alături se îndepărtară. Zidurile deveniră transparente. Dar, de partea cealaltă nu era decât beznă.

Mi-am deschis braţele. M-am lăsat să plutesc. Auzeam o litanie. Mi se făcu frică. Litania deveni strigăt. Apoi se stinse.

Cădeam.

Am închis ochii. M-am aruncat în întuneric.

Ceața filtra lumina zorilor. Sau a asfințitului. Nu era cer. Era doar ceața.

Mă simțeam ud. Mi-am ridicat mâinile în fața ochilor. Erau murdare. Am strâns degetele, înfigându-mi unghiile negre în palmă.

Purtam haine care nu erau ale mele. Mi-am trecut mâneca peste frunte. Pe stofă rămase o pată.

Am strigat. Ceața îmi înghiți sunetul vocii. Am așteptat. Nu-mi auzeam nici respirația.

În spate...

M-am întors.

Doar ceață...

Am ridicat brațele. Dispărură, ca și cum le-aș fi băgat în apă. Aș fi putut să ating ceva. Le-am tras înapoi.

Pe jos nu era iarbă. Era pământ, ca acela de sub unghiile mele. Mai departe de vârfurile ghetelor nu era nimic.

Ceața aluneca spre mine.

Am încercat să mișc un picior. M-am gândit că în jurul meu se căsca un gol. Aș fi căzut. La cel dintâi pas.

Respiram ceața.

Voiam să strig iar. Dar nu trebuia. Era aproape. Ar fi putut să audă.

M-am lăsat jos. Am pipăit pământul, ca un orb. Nu simțeam nimic. Mâinile îmi erau amorțite. Am întors palmele. Erau roșii și umflate. Brăzdate de răni în care sângele se închegase.

Sub ochii mei, pielea se zbârci, și din carne începu să iasă limfă. Se scurse spre încheieturi. Alunecă pe sub mânecă, de-a lungul brațului. Apoi rănile se închiseră.

Am deschis gura. Urletul nu ieși.

Am început să fug. Ceața se agăța de mine, încercând să mă oprească.

e aproape...

În spate se auzi un sunet.

Se târa, pe pământul sterp, ca cenușa.

Totul încremeni. M-am oprit, de parcă m-aș fi lovit de un zid. În clipa aceea am știut că ceața nu exista decât pentru mine. Nu și pentru ce se ascundea înăuntrul ei.

Îi simțeam gândurile. Fără să le înțeleg. N-aș fi putut înțelege niciodată. Eram *atât de străini...*

Se apropia. Ceața tremură. Am deschis ochii. Chiar dacă nu aveam puterea să mă uit.

Stăteam sprijinit de perete. Lângă picioarele mele era o grămadă fără formă. Foaia de cort, raniţa şi hainele. Răvăşite pe podea. Le împrăştiasem când mă zbătusem în somn.

Trecură clipe lungi până mi-am dat seama unde eram.

Masa. Scaunele. Jarul din soba de fontă. Stratul subțire de tencuială căzuse de pe pereți, dezgolind lemnul de dedesubt. Îi auzeam pe ceilalți dormind în cămăruța de alături.

Locul lui Costa era gol. Îşi întinsese foaia de cort, cu raniţa la cap. Carabina era culcată unde ar fi trebuit să fie el.

Şi Doctorul lipsea. Dar el dormea în altă parte. Într-o chilie. Îmi aminteam.

Mi-am frecat tâmplele, luptându-mă să mă trezesc de tot. Jarul trosni în sobiță. Cineva se mişcă, apoi începu să sforăie încet. Florea Bucur. Era întins în faţa uşii. Rămăsese îmbrăcat. Îşi scosese doar mantaua şi centura. Picioarele îi ajungeau sub scaunul pe care stătuse Doctorul. Îl pusese cu spătarul sub clanță. O santinelă fără viață, să ne vegheze somnul

Ultimele rămăşiţe ale coşmarului se ştergeau încet.

Îmi vâjâia capul. Aveam piroane înfipte în tâmple. M-am ridicat, sprijinindu-mă de perete. Ghetele atârnau de parcă ar fi fost din plumb.

M-am împiedicat de masă. Un pahar se rostogoli. N-am reuşit să-l prind. Căzu pe scaun, iar apoi pe duşumea, fără să se spargă. În cămăruța cealaltă, cineva mormăi în somn. Am mers mai departe, chiar dacă podeaua se legăna sub mine.

Setea îmi uscase gâtul. Îmi ardea stomacul. Bidoanele dispăruseră. I-am blestemat, ştiind că nu aveam cum să-l găsesc pe al meu în raniță. Am mutat scaunul cât am putut de uşor. Frigul mă izbi în față, făcându-mă să tremur.

Când ieşeam, m-am întrebat cât era ceasul. Nu se simțeau zorii.

M-am oprit, crezând că încă mai erau rămăşiţe ale coşmarului. Însă şirul de forme negre rămase acolo. Călugări... Se duceau spre biserica mică. La poartă, focul încă mai ardea. Santinelele stăteau în jurul lui, cu gulerele ridicate. Abia dacă se uitară la mine.

În nord, artileria scormonea noaptea. Acolo, nimeni nu dormea.

Am apăsat de câteva ori braţul pompei, după care mi-am băgat mâinile sub jetul îngheţat. Mi-am udat faţa, după care am băut. Mult. Cu lăcomie.

Santinelele mă lăsară în pace. Tropăiau pe loc. Focul nu mai avea mult până să se stingă.

Mintea mi se limpezea. În timp ce mă întorceam, am încercat să-mi stăpânesc tremurul. Călugării plecaseră. M-am uitat după ei, prin intrarea boltită. În curtea bisericii vechi era linişte şi întuneric.

Pe scările bisericii mari şedea cineva. Dacă s-ar fi mişcat, poate l-aş fi zărit mai devreme.

Am ştiut cine era, înainte să mă apropii. Stătea în dreptul uşii ferecate cu fier. Avea cizmele murdare de noroi, până deasupra gleznei. Pulpanele mantalei erau sfâşiate. Nu îşi ascundea puşca. Prin uşa întredeschisă, i-am văzut înăuntru şi pe ceilalţi doi, înconjuraţi de lumânări.

Deşi eram în faţa lui, Iosif Bălan nu mă învrednici cu nicio privire.

Când am intrat, Florea Bucur se trezise. Mă recunoscu şi se culcă la loc. Mi-am scos ghetele şi m-am întins cu capul pe raniţă. Durerile se stinseră pe rând, în timp ce alunecam recunoscător într-un somn fără vise.

❋

În timpul nopţii, cu câteva ore bune înainte de a se lumina de ziuă, la două sute de kilometri depărtare, o companie de vânători germani trecu Dunărea. Pâcla întinsă deasupra fluviului

le ascunsese bărcile. Ajunşi în partea cealaltă, începuseră să sape tranşee. Erau puţini. Un contraatac i-ar fi aruncat înapoi în apă. Pe cei care ar fi putut să fugă.

Spre dimineaţă, când în curtea mănăstirii intra furgonul sergentului Petrea, capul de pod fusese deja întărit. Bărcile apucaseră să traverseze de multe ori, aducând alţi soldaţi. Intraseră în tranşeele săpate de vânători. Şi începuseră să aştepte.

Contraatacul. Care tot nu venise.

Petrea ne adusese bocanci. Erau desperecheaţi. Dar erau noi şi, mai ales, în cantitate suficientă. Cât să putem alege.

Am descărcat furgonul, trecând lucrurile din mână în mână. Aş fi vrut să avem mai mult loc unde să ascundem toate comorile sergentului. Ne adusese mâncare conservată în cutii de tablă. Mai erau grenade *Savopol* şi altele, franţuzeşti, mici cât nişte ouă. Am cărat lăzile, şi le-am pus cât mai departe de sobiţă, în cămăruţa din fund. Chiar dacă Costa spusese că nu era niciun pericol să se aprindă.

Costa se întorsese înainte să apară furgonul sergentului. Poate fusese la un joc de cărţi. Era mai bogat. Din banii pe care îi dădusem sergentului nu mai rămăsese mare lucru. Mi-i înapoiase Costa pe toţi, dintr-un teanc mototolit.

La urmă primiserăm prafurile pentru Doctor şi săpunul. Petrea îşi încărcase puştile în furgon. Le acoperise cu paltonul meu cel bun.

Caii erau lucioşi şi musculoşi, ca şi cei de la hipodrom. M-am întrebat cine îi călărise înainte de a fi înhămaţi la dricul sergentului. Furgonul ieşi pe poartă şi se pierdu în întuneric. Câţiva dintre noi aveau să prindă sfârşitul războiului. Costa spusese că învăţătorul se număra printre aceştia.

Lumina zilei topise pâcla de deasupra Dunării, descoperind monitoarele austriece ce se învârteau pe apă ca nişte câini de pază. Asta şi erau. Peste malul românesc se întinsese fumul obuzelor trase de pe nave. La vest de Zimnicea, traversau primele unităţi bulgare.

Niciun aeroplan românesc nu apăru pe cer. Nici la Dunăre şi nici în altă parte. *Maresciallo* Venturini fusese doborât cu o dimineaţă înainte, când noi ne apropiam de pichetul grănicerilor. *Farman*-ul lui căzuse sub focul mitralierelor a două *Hansa-Branderburg* austriece.

Împărţisem *grappa*. În seara aceea, la *Palace*, înclinasem să cred că *maresciallo* nu putea să moară.

Pe malul bulgăresc nu ajunse niciun obuz. Nimic nu tulbură traversarea.

Până seara, Diviziile 217 germană şi 1 bulgară erau pe malul stâng. Tot atunci începuse construcţia podului. Fu gata dimineaţa următoare. Restul armatei trecu în pas de paradă, cu fanfara în frunte.

Dar toate acestea le-am aflat mai târziu, la întoarcere.

Ieşisem din oraş odată cu prima lumină. Costa venise cu ordinele când oamenii se rugau. Călugării ne aduseseră pâine şi rămăseseră cu trupa la rugăciune.

Împreună cu Costa, îi aşteptasem în pragul uşii să termine. Doctorul avusese dreptate când spusese că în tranşee nu existau necredincioşi.

În dreptul taberei de lângă gară ne unisem cu un detaşament amestecat. Infanterie şi vânători. Aveam în sfârşit forţa unei companii, dar trupa era pestriţă. Pe ceilalţi îi comanda un sublocotenent. Abia dacă scosese câteva cuvinte. Ne spusese că soldaţii lui erau flămânzi.

Costa ne ţinu în urma lor, de parcă ar fi fost ciumaţi. Nu puteam evita însă coloana în retragere, ce se scurgea pe şosea alături de noi. Frica se răspândea mai repede decât orice boală.

Spre ieşirea din oraş, casele se răriseră. La o răscruce, în dreptul unei maghernițe cu uşile şi ferestrele bătute în cuie, ne-am despărţit în sfârşit de coloană.

Venise dimineaţa peste o zi întunecoasă. Norii îmbrăcaseră munţii. În aer se simţea umezeala ploii.

Înaintam printr-o vale. Drumul se îngustase repede. Mergeam de-a lungul unui pârâu. Costa tăcea. Nu l-am întrebat nimic. Îmi spusese tot ce trebuia să ştiu.

Colonelul Eliescu ceruse să se formeze un pluton de execuţie. Un ofiţer fusese trimis în faţa Curţii. Sentinţa nu fusese dată încă, dar toţi ştiau care avea să fie. Plutonul trebuia să fie pregătit.

Costa aflase vestea la masa de joc. Îl costase o datorie veche. Când curierii veniseră după noi, în fostul grajd de la mănăstire nu mai găsiseră pe nimeni. În contul datoriei intra şi o misiune de escortă.

Drumul era brăzdat de şanţuri săpate de roţi. Am ieşit de pe el, retrăgându-ne în pădure. Uneori, stratul de frunze ne ajungea până la genunchi. Pe marginea apei pământul era bun. Copacii crescuseră înalţi şi stufoşi.

Ceilalţi rămăseseră pe drum. Făceau zgomot. Îi auzeam chiar şi când pădurea îi ascundea. Sublocotenentul îşi dăduse seama că erau singuri abia când drumul se încrucişase cu albia pârâului. Se trezise cu noi înainte. Oamenii lui îşi târau picioarele cu priviri inexpresive.

La capătul drumului am găsit tranşee. Le săpaseră de o parte şi de cealaltă a văii, încercând să o închidă. Aveau o singură mitralieră. O puseseră în mijlocul şoselei desfundate. Mai aveau un mortier uşor, şi un tun de 53. Carele de baterie erau aşezate prea în spate, înghesuite între căruţe. Probabil că erau goale.

Îi comanda un căpitan. Avea faţa cenuşie. Un soldat de plumb, cu uniformă sărăcăcioasă. Se uitase lung la armele noastre.

– Aş fi vrut să fiţi dumneavoastră întăririle mele.

– O să fie bine, domnule căpitan. Până seara veţi mai primi trupe.

Costa o spusese cu convingere. Căpitanul înclina să-l creadă. Dar se agaţă de noi, încercând să ne întârzie plecarea.

Când ne-am întors, am mers mai repede.

Şirurile de soldaţi de pe şosea dispăruseră. Mai lipsea şi altceva. Tunurile din depărtare tăcuseră. Era o dimineaţă mohorâtă, într-un oraş pustiu.

Pe străzi nu mai treceau patrule. De după draperiile ferestrelor nu ne urmărea nimeni. Undeva lătra un câine. Ascuţit, cu disperare. M-am întrebat ce văzuse.

Am ieşit de pe strada mare, ducându-ne spre hotelul *Regal*. Parcul de la marginea drumului era gol. Luaseră cadavrele celor executaţi. Rămăseseră doar urmele de sânge. Un automobil trecu în viteză pe lângă noi. Avea roţile acoperite cu plăci de tablă, să fie ferite de gloanţe. Cei dinăuntru nu ne luară în seamă. Se pierdu după o curbă.

– S-o fi terminat războiul..., murmurase Nuţă din spate.

Am urcat până la mănăstire. M-am simţit uşurat văzând agitaţia din jurul comandamentului. Liniştea fusese ameninţătoare. N-am intrat. Am rămas lângă zid, iar Costa s-a dus singur la raport.

Pe stradă treceau alte automobile. Duceau ofiţeri, de la toate armele. Am mutat oamenii, să nu le atragem privirile. Costa întârzie mult. Când apăru, avea mantaua încheiată. Îşi ascunsese hamul prusac. Lăsă jos carabina şi raniţa.

– Plecăm iar în patrulă, peste râu. Spune-le.

Se întorsese apoi la comandament, făcându-şi loc printre automobile.

I-am lăsat să se odihnească. Oamenii se aşezaseră. Îşi scoaseră foiţele şi tutunul de zece bani, să-şi răsucească ţigări. Grigorie Toader trecu din mână în mână un chibrit aprins, şi toţi începură să pufăie, cu capelele date pe ceafă.

Învăţasem să furăm fiecare clipă de linişte. M-am sprijinit de zidul mănăstirii. Am închis ochii, încercând să nu mă gândesc la nimic.

O umbră apăru de partea cealaltă a pleoapelor. Era Costa. Adusese un binoclu, fără toc.

– E un *Görtz*. Ascunde-l. Ar fi în stare să ne împuşte numai pentru atâta.

Nu era singurul care strângea tot ce găsea. Pe drum, Nuţă David îmi dădu un şiret de piele păstrat de la una dintre ranițele germane. Am legat binoclul şi l-am agăţat de gât, pe sub veston. Şiretul îmi intră în carne. Aveam să mă obişnuiesc. Raniţa lui Nuţă era plină, dar n-am zărit forma *pickelhaube*-lui. L-am întrebat unde-l lăsase.

– Mi-a schimbat-o dom' sergent. Scoase din sân o capelă neagră. Am luat pe ea o felmuţă[1] şi nişte mirodenii... Să mai fie un strop de gust în mâncare, domnule.

Zâmbetul îi alungă umbrele din priviri.

Am trecut peste râu pe o punte de lângă gară. Acolo, liniştea se destrămase. Erau trenuri pe fiecare linie, într-o înghesuială de locomotive, cai şi oameni. Prin uşile bou-vagoanelor se vedeau soldaţi amestecaţi de-a valma cu răniţii, într-o aşteptare mută. Pe peroane alergau surori de caritate, împiedicându-se de bagajele abandonate. Caii se împotriveau să fie suiţi în trenuri, nechezând sub loviturile soldaţilor. Un ofiţer se urcase pe acoperişul unui vagon, şi, de acolo, urla spre peron, fluturându-şi pistolul. Dezordine. Disperare. Şi frică.

Roţile şi scuturile tunurilor de pe platforme erau pline de funingine şi de noroi. Unele dintre ele atârnau strâmb, legate cu lanţuri peste ţevi. Aburii locomotivelor cădeau spre pământ, învăluind peroanele şi liniile. Din când în când se auzea câte un şuierat, dar niciun tren nu pleca. Parcă toţi erau prinşi într-un infern din care nu se putea scăpa.

Când ne-am îndepărtat de gară, m-am simţit uşurat.

Urcam printr-o vale domoală. Nu-mi plăcea zgomotul pe care îl făceam, dar Costa nu părea neliniştit.

O oră mai târziu, trăseseră în noi.

---

[1] *Felmuţă* (germ. feldmütze)– bonetă folosită de trupele germane.

Înaintam printr-un lăstăriş. Fusese o singură împuşcătură. Glonţul trecu pe deasupra noastră cu un piuit prelung. În clipa următoare eram întinşi pe jos, căutându-ne adăpost. Strigătele în română ne opriră pe loc.

Soldatul care trăsese avea ochii injectaţi, iar cearcănele erau singura pată de culoare pe faţa lui. Dormise doar câteva ore în ultimele zile, între marşuri.

Acolo erau o companie. Cu totul, fuseseră două batalioane. Atâţia plecaseră din tranşee. Locotenentul care îi comanda ne spusese acelaşi lucru, dar adăugase şi că pe drum îi despărţiseră. Nu ştia unde erau ceilalţi. Ei primiseră ordin să se fixeze în teren şi să nu părăsească poziţia până la noi ordine. Cândva, în timpul nopţii, se treziseră singuri. Şi fără artilerie. Acum aveau aripile descoperite. Locotenentul nu se mişcase. Nu îndrăznise. Văzuse prea mulţi murind în faţa plutonului pentru mai puţin. Nu o spuse limpede. Dar i se citea în ochi.

Ne întrebă de mâncare. Ne întrebă de muniţie. Ne întrebă de unde veneam.

Se hotărâse să trimită o patrulă. Îi era frică să nu fie învăluiţi iar de nemţi. Honvezii crăieşti îi atacaseră întotdeauna de-a dreptul. Se obişnuiseră cu ei. Dar, cu trei zile în urmă, lângă Azuga, se treziseră în spate cu soldaţii germani. Câte trei. Câte patru. Se strecuraseră printre linii, noaptea, iar în zori căzuseră peste ei cu mitraliere uşoare şi grenade. Un asalt de câteva minute. Apoi dispăruseră.

Erau soldaţi îmbrăcaţi doar cu tunici. Sau cu mantale scurte, până la genunchi.

Sturmtruppen. M-am uitat la Costa. Apoi la artileriştii lui Ilina. Cei dintre noi care îi întâlniseră.

Costa îi spuse locotenentului să nu-şi împrăştie oamenii. Nu era nevoie de încă o patrulă. La întoarcere, aveam să-i aducem veşti. Îl întrebă numărul companiei, după care făcu un semn pe o hartă împânzită cu linii.

Acum măcar ştiam de ce venisem până acolo.

L-am lăsat pe locotenent lângă şirul de tranşee. Uniforma îi atârna pe trupul împuţinat. Fusese croită pentru altcineva. Sau locotenentul nu mai era acelaşi.

Am părăsit valea şi am început să urcăm prin pădure. Copacii desfrunziţi erau înşelători. Vedeam până departe, dar după fiecare trunchi se putea ascunde ceva. Ne îngropam în frunze. Traversam viroage în care vânturile le adunaseră. Uneori, abia dacă mai simţeam pământul tare sub picioare.

N-am mai găsit batalioanele locotenentului. Am găsit doar alţi soldaţi uitaţi.

Apăsaseră pe trăgaci înainte să vadă bine în ce trăgeau. Era frica celor părăsiţi.

Aproape de vârf, pădurea se terminase dintr-odată. Toată creasta era o poiană cu pante blânde. Pământul era plin de muşuroaie acoperite cu iarbă, dese şi înalte până la glezne. Se vedeau peste tot, cât cuprindeam cu ochii. Printre ele, ici şi colo, ridicaseră ţăruşi cu sârmă ghimpată.

Nu ar fi oprit pe nimeni. Nu mai mult decât ar fi făcut-o soldaţii ascunşi în adăposturile săpate în faţa unui bordei de pământ.

Erau ultimii. După ei, nu mai era nimeni. Undeva, în văile de cealaltă parte a muntelui, ar fi trebuit să fie aripa stângă a Armatei a IV-a. Ei nu văzuseră nimic. Ajunseseră acolo, pe creastă, ieşiţi din pădurile Azugii. Abia dacă ştiau unde sunt. Trecuseră două zile de când pe sublocotenentul lor îl îngropase artileria grea, în tranşeele de la Azuga. Împreună cu curierul companiei, şi jumătate din pluton. Aveau mâncare. Goliseră căruţele cu bagaje înainte să-i scoată din nămolul răscolit de obuze. Numai că li se terminase apa. Caporalul care îi comanda îl rugase pe Costa să-i luăm cu noi.

I-am părăsit şi noi. Nu se putea altfel. Dar le-am lăsat apa din bidoanele noastre. Oamenii se despărţiră fără cuvinte. Fiecare dintre ei se gândea că ar fi putut să fie în locul celorlalţi.

Ne-am îndreptat spre răsărit, ținându-ne aproape de liziera pădurii. Nu mai vedeam vârfurile stâncoase aflate de partea cealaltă a văii. Am coborât deasupra orașului, după care am intrat într-o pădure moartă. Fuseseră brazi, dar din ei nu mai rămăseseră decât schelete. Erau acoperiți cu un mucegai, ce se întinsese ca o pânză de păianjen peste crengi.

Pământul era moale sub tălpile ghetelor. Seva încetase să mai curgă. Pădurea se pietrificase.

Am simțit pace în tăcerea din jur. Pădurea aceea nu mai putea ascunde nimic. Acolo, totul era mort. Ne aflam la adăpost.

Am coborât. Pădurea de piatră rămase încet în urmă. Apărură din nou frunzele căzute și sunetele. Apoi munții de peste râu, văzuți printre trunchiurile vii.

Când lumina începuse să scadă, am ajuns înapoi la pozițiile locotenentului.

Erau în același loc. Ne-am apropiat nevăzuți și, câtă vreme am rămas ascunși printre copaci, Costa s-a dus să-și respecte promisiunea.

Am intrat în curtea mănăstirii odată cu întunericul.

Haosul din gară se întinsese iar în tot orașul. Furgoane, căruțe cu bagaje, tunuri trase de vite, cai morți sau trăgând să moară pe marginea drumului, o procesiune de oameni, animale și vehicule, scurgându-se prin noapte, în ambele direcții.

Sunetul pașilor târșiți. Un ritm apăsător, care ne însoți până la porțile mănăstirii.

Mutaseră automobilele în curte. Ordonanțele cărau bagaje, înghesuindu-le pe banchete. Am trecut printre ei. Costa ne opri în fața bisericii. Eram singurii nemișcați. Toți ceilalți alergau pe lângă noi. Se ciocneau între ei. Un maldăr de cufere se răsturnă, împrăștiind lucrurile dinăuntru pe jos. Din curtea bisericii vechi apăru în fugă un maior, cu o pereche de cizme lungi de cavalerie în brațe. I-am dat onorul. Se uită la noi, și fu gata să se împiedice.

O oră mai târziu, se lăsă o liniște nenaturală. Ordinele pe care noi nici nu apucasem să le primim fuseseră revocate. Înlocuite cu unul singur: toată lumea rămânea pe loc.

La Dunăre, pionierii germani aruncau cablurile, de-a lungul cărora avea să fie podul.

Când ne adună generalul Scărlătescu, deja aflasem ce se întâmplase. Locotenentul Gogu Demetriadi se agățase de mine în curtea mănăstirii, povestindu-mi ce se întâmplase pe Dunăre, cu amănuntele unuia care ar fi putut să fie de față.

Scărlătescu nu scosese niciun cuvânt. Avea uniforma nouă, dar în comparație cu ceilalți generali părea un sergent adus cu forța acolo. Ne înghesuiseră în holul întunecat al comandamentului. Toate lămpile electrice nu foloseau la nimic. Mulțimea în uniforme acoperise lumina lor. Parcă și aerul se împuținase.

Durase un timp până se făcuse liniște. Un râs înăbușit se stinse ultimul, întărindu-mi senzația că nimic nu era real.

Se vorbi mult. Fraze lungi, al căror înțeles se pierdea undeva, pe la jumătate. Murmurele reîncepuseră aproape imediat. În pauzele de respirație se ridicau la suprafață, mai puternice, ca o apă scăpată din zăgaz. Se opriră doar în clipele în care geamurile tremurară pentru prima dată. Când tirul de artilerie reîncepuse.

Rezistență... Dărurire... Curaj... Datorie... O voce bubuitoare, în față.

Se reface Armata I, să i-o dea lui Prezan... O șoaptă, șfichiuindu-ne de alături.

Rezerve suficiente. Vor ajunge curând întăririle... În față.

Ce brânză să facă Prezan? Alături.

Face, nu face, până acum a ținut trecătorile! Altă șoaptă. Mai moale.

Prostii! Erau trupe crăiești... Mare minune dacă nu s-au oprit singure... Un hohot, abia stăpânit.

Ceasul în care arătăm lumii... Jertfa cea mai scumpă... În față.

Averescu ce zice?

A cerut două divizii, să înceapă ofensiva prin Predeal şi Nămăeşti, spre Braşov.

Marghiloman a fost la Rege...

Când?

Ieri...

De unde ştii?

S-a aflat! E sigur!

Şi unde o să-i oprească Prezan?

La Dunăre...

Şi la Curtea de Argeş...

L-a împins în faţă regina... Ea-l ţine...

Poate că o să-i oprească. A ţinut trecătorile!

Acolo erau austrieci, dragule! Austrieci!

Nu se mai ştie nimic de Grupul Cerna... Trei regimente, ale lui Demetriad...

Demetriad? Cu Regimentul 31 e un văr de-al lui Finţescu... Ce s-o fi ales de el?

Bombardează Câmpulungul! A venit cablul acum!

A murit? Împăratul?

Alaltăieri. N-ai auzit? Unde dracu'ai fost?

Unul dintre generali citea ceva. Era o pagină de ziar. Încerca să pronunţe cuvintele cu intonaţie, dar se poticnea. Îşi întoarse foaia în lumină, mijindu-şi ochii.

Urmă un ordin. Peste mulţime trecu un fior. Pocnet de călcâie. Generalii se retraseră. Mulţimea se împrăştie. Murmurele deveniră vociferări, în timp ce se revărsau pe scări, afară. Costa se dădu la o parte, lăsându-i să treacă. Am stat lângă el. Ne-am retras spre colţul cel mai întunecos.

La intrare, santinelele îşi reluaseră locul. În hol mai erau câţiva ofiţeri. Încă mai vorbeau. În mijlocul lor stătea Laurian Moga, îmbrăcat într-o manta lungă care aproape că îi acoperea cizmele cu pinteni. Nu-l zărisem până atunci.

Am crezut că Paul Costa se oprise pentru el. Moga nu ne scăpa din priviri. Dar nu schiță niciun gest când am trecut spre cămăruța lui Negoveanu.

Era întuneric. Lumina din hol nu ajungea până la scări. Am coborât treptele răsucite într-o spirală strâmtă. M-am oprit să ascult. Nimeni nu ne urma.

Costa bătu o singură dată. Nu aşteptă să i se răspundă. Întâi, am avut senzația că încăperea era goală. Negoveanu se mutase. Era aplecat peste godin, cu un ceainic în mână. Mirosea a mentă.

Fără ochelari, ochii păreau mai mici, iar el mai tânăr. Avea părul zburlit într-o parte. Se îndreptă şi, apucând ceainicul cu ambele mâini, îşi umplu ceaşca de pe birou. Ceaiul dădu pe dinafară. Turnă mai departe, fără să-şi dea seama, până când primele picături se scurseră pe podea. Mirosul de mentă îmi umplu nările.

Îşi pusese ochelarii, fără să-i mai şteargă. Pe o lentilă avea o pată umedă.

– Îmi trebuie o hartă.

– Ce hartă, domnule locotenent?

Pentru o fracțiune de moment fu ca şi cum aş fi auzit voci în minte. Vocea lui Negoveanu şi altele, necunoscute. Se stinseră, brusc.

Costa se duse spre *secretaire*-ul de lângă geam. Găsi una şi o desfăşură în fața lui Negoveanu, prinzându-i marginile între cana cu ceai şi călimară.

– Kraft poate să lovească Piteştiul. Dacă se uneşte cu corpul de armata al lui Kuhne, vor ocoli trecătorile. Vor ajunge în spatele nostru. Şi atunci nu mai contează ce se întâmplă în valea asta...

Negoveanu clipi, ca şi cum vederea i s-ar fi înceţoşat.

– Aşa e?

Sublocotenentul împinse deoparte călimara grea, şi ținu el harta.

– E doar o ipoteză... Cum ați aflat?

– I-am auzit vorbind. Adineaori...

Nimeni nu vorbise. Dar Costa, într-un fel, auzise. N-am avut nicio tresărire. Atunci mi-am dat seama că era posibil să te obișnuiești cu orice. Și cu ceea ce nu putea fi înțeles.

– Unde o să fim noi, când o să se întâmple?

– Dacă se va întâmpla, domnule locotenent... Ezită. Generalul Scărlătescu a pierdut comanda. Colonelul Popescu-Cerna va prelua mâine și Regimentul 61...

– Vom primi ordine de la Moga.

Negoveanu întâi nu înțelese.

– Cine? Maiorul Moga? Aghiotantul colonelului?

Costa avea din nou privirea opacă. De parcă nu-l mai vedea.

Se scutură dintr-odată. Și-i întinse mâna lui Negoveanu. Îl surprinse. Și pe mine.

– Vă mulțumesc, domnule sublocotenent. Pentru tot.

Când am plecat, Negoveanu își luase cana de ceai și se dusese la fereastră.

Ieșeam. Ne îndreptam spre lumină. Costa mergea înainte, pierdut în labirinturile minții lui. M-am întrebat cât de nebun era.

Am urcat scările. Îi auzeam. Din când în când, vocea lui Moga le acoperea pe celelalte.

Costa se opri. Ascultă. Vocile erau un murmur neclar.

– I-ai spus ce s-a întâmplat pe munte? Sublocotenentului?

Se întoarse încet.

– Ce trebuia să-i spun?

Ce ar fi *putut* să-i spună?

Moga râse. Ceilalți i se alăturară.

Avea să ne comande. Costa știuse asta dinainte să coborâm la Negoveanu. Știa totul. Chiar și lucrurile nespuse.

M-am gândit la cei care muriseră în locul lui. Eram legați de el. Moga avea să lovească în toți.

Am avut senzația limpede că era în mintea mea. M-am întrebat dacă nu înnebuneam și eu.

– De ce vrea să te omoare?

Amețeală. Frânturi de imagini pe care nu le recunoșteam... Din ce în ce mai repede...

M-am dat un pas înapoi. Vârtejul se opri.

Dar imaginile rămaseră. Costa Scamatorul le împărțea cu mine.

Am deschis gura. Să respir. Să urlu. Să mă purific de amintirile ce nu erau ale mele.

Venise la Elena Nasta în ziua în care soția îi murise. Elena Nasta și cu Paul Costa. Două învelișuri goale.

Am văzut. Fu ca o lumină ce izbucnea în întuneric.

Încercase să fugă.

De gândurile ei. De cele înspăimântate ale copilului. Îi auzise până la capăt. Murise odată cu ei.

Am apucat balustrada scării în spirală. M-am sprijinit. Și am putut să mă uit la el. La monstru. M-am întrebat cum mai putea trăi. Ce-l împingea înainte.

Mi-am simțit sufletul bolnav.

– Ai avut vise.

Coșmarurile... Noaptea, pe munte, se amestecaseră cu realitatea.

Stătuse între fiare. Iar ele îl lăsaseră să le vadă frica. Se temeau de ceea ce aduceam cu noi.

Privirea îi era îndreptată undeva, înăuntru. L-am prins de braț.

– Ce a fost atunci lângă noi?

– E gol. E tăcere. Nu are gânduri...

Apăsarea din tâmplele mele scădea. Amintirile străine își pierdeau consistența. Mă întorceam în trecut.

Treptele. Scara în spirală. Vocile din hol. Erau din nou acolo.

Costa deschise uşa. Vocile se auziră mai tare. Podeaua scârţâi sub picioarele mele. Plecase. Am avut nevoie de toată voinţa să-l urmez.

Rămăseseră patru ofiţeri. Unul dintre ei era locotenentul Demetriadi, iar altul Moga. Pe ceilalţi îi văzusem în preajma generalilor.

Ne-am îndreptat spre ieşire. Când ne-am apropiat de ei, Moga murmurase ceva. N-am înţeles decât un singur cuvânt, pe care îl rostise apăsat. Jidoavcă. Demetriadi râse tare. Ceilalţi ofiţeri se întoarseră spre noi.

Am salutat imediat după Costa. Apoi mi-am continuat drumul spre uşă, ca un automat.

– Un moment, domnilor! Ajunsesem în prag, lângă santinele. Moga îşi flutură mănuşile spre cei de lângă el. Iertaţi-mă o clipă...

Se despărţiră cu zâmbete. Ca în foaierul unui teatru, în seara premierei. Războiul era departe. Artileria era doar un zgomot din decor.

Îl luă de braţ pe Costa, conducându-l afară, departe de santinele.

– Paul, Paul... Îl cercetă de sus până jos. De mâine, tot regimentul trece la noi. Voiam să-ţi dau eu vestea. După ce termin hârţogăraia, poate prind un moment, să-ţi trec plutonul în revistă... Trebuie să facem ceva cu uniformele voastre... Lovi cu mănuşile cartuşierele prinse pe hamul prusac. Trebuie să te scap de astea...

Se uită peste umăr, de parcă ar fi măsurat distanţa până la mine.

– Magda te sărută. Mi-a zis că s-a tot gândit la tine de când a început... nebunia asta. Scrie-i şi tu, o să se bucure. Scrie-i că în sfârşit suntem împreună, şi de acum pot să mă îngrijesc să-ţi meargă altfel. N-o să se mai frământe atât pentru tine. O ştii cum e...

Tăcu. Nu voia un răspuns. Dar prelungi aşteptarea.

– Vă mulțumim pentru grijă, domnule maior. În numele companiei, domnule...

Moga se răsuci.

– Nu cred că am vorbit cu dumneata.

În ochii lui Costa nu era nicio strălucire. Surâse, arătând spre mine.

– Îl cunoşti pe singurul meu ofițer? Ați stat alături, la *Palace*.

Îşi aminti. Mi-am înclinat capul, ferindu-mi privirea, pentru cazul în care şi el ar fi putut să citească gândurile.

– Ce face Magda?

Fu luat prin surprindere.

– Aşa e, n-ai văzut-o de la înmormântare... Încă e amărâtă pentru ce s-a întâmplat atunci. N-a încercat decât să te ajute. În momentele grele, familia trebuie să fie unită... Poți să ne laşi un moment, domnule sublocotenent?

Nu m-am clintit. Moga îşi scutură mănuşile spre mine.

– Marş!

Costa dădu din cap. M-am îndepărtat câțiva paşi. Santinelele erau încremenite de o parte şi de cealaltă a uşii, ca nişte statui. Mă durea capul. Aş fi vrut să plec. Să fug. Nu aveam unde.

Gândurile încercară să se întoarcă. Le-am gonit. Eram obosit.

Îmi închipuisem totul.

Un nebun ne salvase viețile. Dar era doar un nebun. Iar pe munte nu fusese nimic. Doar coşmaruri. Alt fel de coşmaruri.

Mi-am trecut palmele peste față, apăsându-mi pleoapele cu degetele. Când le-am dat la o parte, totul era încă acolo.

Nu mă puteam trezi.

Vorbea doar Moga. Costa îl asculta, cu surâsul sculptat pe buze.

Costa Scamatorul.

M-am apropiat de ei.

– Nu mai am cum să te apăr. Măcar pentru Magda, trebuia să te gândeşti... Am făcut tot ce puteam. Dar de acum am mâinile legate! Ţi-am spus să ne laşi, domnule sublocotenent...

– Grigorescu, domnule maior.

Un pas înainte. Am înclinat capul. Rigid. Regulamentar.

Grigorescu Simulantul.

Moga nu mai termină. Se duse spre uşă. Se opri înainte să intre:

– Mâine-dimineaţă, Paul.

Se pierdu în adâncimile holului. Am coborât treptele. Ambulanţa Doctorului nu mai era acolo. M-am întrebat dacă el reuşise să fugă.

Îmi veni să râd. Nu mai conta nimic.

Costa îşi descheie mantaua. Apoi vestonul. *Coroana* luci în lumina lămpilor de pe stradă.

– Cum ai reuşit să iei ordinul ăla? Ai avut şi vreun comandant care nu te-a vrut mort?

Strada era goală. Cerul se lumina din când în când deasupra văii.

– Regele. *Motu proprio*.

Am râs. Îmi făcea bine.

Nu înţelegea. Nu auzea. Era departe, pierdut în coşmarurile lui. Era nebun.

– O să murim.

Dar nu-mi păsa.

Soldaţii de la postul de gardă ne salutară. Am intrat pe poarta mănăstirii.

❋

M-a trezit sunetul picăturilor aruncate de vânt în fereastră. Din întuneric răzbătea o lumină, tăiată de şiroaiele de pe geam.

Iarna, care până atunci ne iertase, ne ajunsese din urmă. Îmi ieşeau aburi din gură şi se amestecau cu stropii de ploaie. M-am dezbrăcat şi m-am spălat în curte, la pompă, frecându-mi pielea cu apa mai caldă decât ploaia.

Încă nu căzuse lapovița. Zorii murdari erau ultima tresărire a toamnei.

Moga ceruse să predăm armele capturate. Cineva îi povestise despre ele. Crezuse că încă le mai aveam. Armele și tot echipamentul. Voia disciplină și era gata să ne dezarmeze, ca să o aibă.

Ploaia înghețată mi se scurgea pe spatele gol. Tremuram. Abia reușeam să țin bucata de săpun în mâini.

Când mă întorsesem, găsisem provizii proaspete și un călugăr în cămărușa din spate, înconjurat de soldații companiei. Vorbise cu fiecare în parte. Era un om blând, cu ochii albaștri și limpezi. Un om senin. Singurul din încăpere.

El ne dusese să ascundem muniția și lăzile cu grenade în grajduri. Hamurile încăpeau în ranițe. Nuță își băgase în sân avutul său cel mai de preț: felmuța.

Ne inspectase un căpitan. Nu știa bine de ce trebuia să fie acolo. Era încă devreme, iar artileria se auzea parcă mai aproape. Trecuse de la unul la altul, tresărind la fiecare explozie. I-am dat o pușcă Mauser, una cu patul crăpat. Sergentul Petrea nu o luase.

– V-am zis că o să ne prindă bine, îmi șoptise Ilie, a cărui pușcă cu lunetă era bine îngropată sub ranițe, împreună cu armele mele și ale lui Costa.

Apucasem o noapte de somn și ne umplusem burțile cu mâncare caldă.

Ne-am încolonat în șirul lung de soldați ce se adunase la ieșirea din oraș. Am plecat spre munte, ocolind șoseaua. Ne-au dus până în locul unde pădurea începea să se rărească, și ni s-a ordonat să săpăm tranșee.

Am săpat toată ziua și o bună parte din noapte. Lângă noi era o altă companie. Îi vedeam din când în când, printre copaci.

Locotenent-colonelul Solomon Eliescu venise de două ori. De fiecare dată ne întrebase cine eram. Trecuse călare, înconjurat de ofițerii lui. Printre ei se afla și Moga. Stătuse de

fiecare dată mai departe, şi poate că nu ne recunoscuse. Ne scosesem mantalele şi vestoanele, şi toţi eram acoperiţi de noroi din cap până în picioare.

Nu ne aduseseră mâncare. Nici măcar apă. Aveam doar bidoanele umplute la mănăstire. Spre seară am dat ordin să se bea cu măsură. Mi-am adus aminte de căpitanul Matheescu şi de prima zi de front. Mi se părea atât de departe în timp, încât ar fi putut să fie amintirile altcuiva.

În pădure se zăriseră focuri. Când am terminat de săpat, am făcut şi noi focurile noastre, luptându-ne să le ţinem aprinse sub ploaia măruntă şi rece. Le-am făcut în faţa tranşeelor, să lumineze întunericul. Să alunge umbrele.

Sunetul tunurilor nu se mai apropiase. Dar începuse să se audă iarăşi tunetul artileriei grele. Doar dintr-o singură parte. Şi nu era a noastră.

La mijlocul nopţii, Costa l-a trimis pe Ilina, să afle unde erau ceilalţi. Ilina se întorsese cu un caporal de artilerie înfăşurat într-o pelerină de ploaie. Se pierduse, căutându-ne cu ordinul de plecare.

Eram ud de atâta timp, încât uitasem cum era să fii uscat. Hainele se lipiseră de mine. Nu mai simţeam nimic. Ultimele flăcări se înecau în fum. Am lăsat focul să se stingă şi am plecat după restul trupei.

Ploaia curgea peste noi, deasă şi rece. Mergeam de-a lungul tranşeelor proaspăt săpate, alunecând pe mormanele de pământ. Când ne-am pierdut şi noi, Costa se dusese singur înainte. Caporalul se aşezase pe jos. Tremura. Gluga pelerinei îi căzuse, iar apa îi intra prin guler. Am aşteptat. În jur, oamenii stăteau cu armele pregătite, ameninţând bezna tăcută. Îmi scosesem pistolul din toc. Ploaia îmi uda faţa şi trebuia să mă şterg mereu.

– Vine.

Florea se ridică. Nu am văzut nimic, dar ştiam că nu se înşela.

Costa ne condusese prin întuneric. Am găsit cazmale abandonate şi urme de căruţe. Caporalul le recunoscu. Era locul unde se despărţise de camarazii săi.

– L-au părăsit, să-l ia dracu' împreună cu noi. Or fi avut necaz pe el. Nuţă David râse. Avea boneta germană trasă pe frunte, acoperindu-i vârfurile urechilor.

Copacii se terminaseră dintr-odată. Iar şoseaua era acolo, chiar în faţa noastră.

Căruţe. Caii uzi luceau în lumina torţelor. Ploaia era deasă ca o ceaţă. Părea să cadă din toate părţile. Soldaţii ieşiseră din pădure, şi se pregăteau de marş.

Îi întâlnisem pe cei pe care nu apucasem să-i vedem toată ziua.

Ne-am strâns unii în alţii, să nu ne pierdem. Caporalul se despărţi cu greu de noi.

Trecură pe lângă noi. Purtau pelerine lungi, care înveleau şi crupele cailor. M-am întrebat care dintre ei era maiorul Moga. Ar fi ajuns un singur foc. Venit din noapte. Pierdut în zgomotul ploii.

Se îndepărtară, în vreme ce fluierele începeau să se audă. Ne-am înghesuit, ascunzându-ne printre ceilalţi.

Eram în purgatoriul din spatele liniei frontului. Am ajuns din urmă o coloană în retragere. Ne-am amestecat cu ei. Automobilele înaintau la pas, în urma chesoanelor. Mergeam alături de alţi ofiţeri, cărora nici măcar nu le distingeam trăsăturile.

Îi ascultam vorbind. Rafalele de ploaie ne loveau, tăindu-mi respiraţia. Cuvintele se pierdeau, luate de vânt. Auzeam doar frânturi. Nici nu încercam să le înţeleg. Un sublocotenent se aplecase să-mi vadă faţa. Ne-am uitat unul la altul, apoi el a plecat mai departe, fără să spună nimic. M-am întrebat pe cine căuta. De cine se rătăcise.

După un timp, rămăsese doar ploaia şi sunetul paşilor ce mestecau noroiul. Şoseaua era iarăşi pustie. În spatele nostru

nu mai era nimeni. În zare, lumini tremurau printre crengile copacilor.

Am încetinit. Ilie mergea alături de Florea. Trecură pe lângă mine, cu capetele plecate. Mi-am scos chipiul. Am ridicat fruntea, lăsând apa să-mi spele noroiul de pe rană.

Drumul făcea o curbă. Nu mai zăream decât o parte din coloană. În față, luminile se făcură mai puternice. Ne apropiam de oraş.

M-am oprit pe margine şi m-am întors. Costa era în mijlocul drumului. Ultimul şir trecuse pe lângă el. Soldaţii îşi târau armele şi uneltele. Privirile le fugeau spre desişul ce mărginea şoseaua. Niciunul nu se uita la el.

Am deschis gura. Dar neclintirea lui mă făcu să mă opresc. Soldaţii veneau spre mine, neştiutori.

Crengile se uneau deasupra drumului, adâncind bezna. Ceva se mişca în dreptul lui Costa.

Încetineau. Stancu şi cu fraţii Dănilă. Abia dacă mi-am recunoscut vocea:

– Haideţi, mai repede!

I-am lăsat să treacă. Apoi m-am dus după Costa, luptându-mă să fac fiecare pas ce mă apropia de el.

Stătea nemişcat. Puşca îi atârna la capătul braţelor. L-am luat de umăr. Am crezut că avea să cadă.

Era în faţa noastră. O nuanţă diferită de întuneric.

Dar era acolo. Se mişcă spre noi. Bezna tremură. Am simţit privirea, fără să pot vedea ochii.

L-am tras după mine. Fugeam. Înotam în noroi. I-am dat drumul lui Costa şi m-am uitat prima dată în urmă. Şoseaua era din nou pustie. Doar copacii, aplecaţi deasupra ei, ca bolta unui tunel.

Coloana se răsfirase. Am reuşit să mă stăpânesc şi să-mi domolesc paşii. Înaintea noastră se zăreau siluetele cavaleriştilor. Pelerinele ude şi lucioase îi făceau să pară nişte statui neterminate.

– Caii... Ar fi trebuit să simtă...

Fusese aceeaşi senzaţie, ca pe munte. Şi acelaşi miros. Pământ umed. Şi altceva, dulceag...

Dar acum văzusem lupul. Îl văzusem... Sau...

– E acelaşi. A coborât până aici.

Între oameni. Între automobile şi animale. Lângă oraş... Gânduri neclare încercară să iasă la iveală. Apoi se pierdură.

– Nu s-a speriat... Bine că n-a fost toată haita... În urechi, vocea îmi sună strident.

Alte gânduri... Ca un ţipăt. Mi-am închis mintea. Ţipătul amuţi.

Costa mergea alături de mine. Faţa parcă i se schimbase. Trăsăturile se adânciseră, ca un desen făcut cu un creion prea gros. Dar Costa era nebun.

– Trebuia să încerci să tragi.

Nu auzea. Nu era acolo. Dar eu am vorbit mai departe. Să acopăr sunetul ploii cu vocea mea. Să alung frica. Mă uitam mereu peste umăr. Pe drum nu era nimic. Poate nici nu fusese vreodată.

Am tăcut doar când am ajuns din urmă grosul coloanei. Mergeau înainte prin ploaia nemiloasă, conducându-se după sclipirile luminilor din ce în ce mai apropiate. Eram ca un şarpe negru ce se târa pe drumul pietruit.

Privirea lui Gheorghe o căută pe a mea. În ochii lui am citit aceeaşi frică.

Nu spusese nimic. Nici când am ajuns la mănăstire, în cămăruţele noastre. Nici după ce venise Doctorul să împartă ultima rezervă de coniac, zicându-ne că trebuia să ne ţină loc şi de mâncare, şi de haine uscate. Aşteptase până când rămăsesem singur, cu lampa în faţă, în vreme ce ceilalţi se refugiaseră în somn.

– O să ne trimită de aici, domnule?

– Curând, Gheorghe.

Dădu din cap. Cuvintele mele erau singura certitudine de care avea nevoie.

– Mâine în zori, lăsați-i să meargă iar la biserică.

– Să se ducă, dacă asta vor.

Își feri privirea.

– Ar trebui să veniți și dumneavoastră.

– N-o să moară nimeni, Gheorghe.

– Asta nu puteți ști. Și nu puteți promite... Dacă e să fie rândul vreunuia, nu are cine să-l ferească. Oricât ar vrea sau ar promite. Omul nu se poate apăra de ce îi e scris, domnule... Dar mă gândesc că poate că așa o să scăpăm de ce se ține de noi, de când am găsit securea pustnicului...

Costa lipsea iar, așa cum făcuse în toate nopțile. Doctorul se întorsese în chilia lui, luând și ultimul deget de coniac cu el. Flacăra abia dacă mai mijea în lampă.

– Securea mutului?

– Nu e mut, domnule. A făcut doar legământ de tăcere.

Am ridicat capul.

– Ce e cu securea lui?

– Cu securea? De ce nu mă întrebați de Fiară?

Cuvintele căzură între noi. M-am întors, cercetând întunericul din cămăruță.

– Nu ascultă. I-a răpus oboseala. Și dintre ei, numai eu am văzut, domnule.

– Ce-ai văzut?

– M-am văzut pe mine.

M-am uitat la el fără să înțeleg. Își plecă bărbia în piept, de parcă obosise.

– Avea chipul meu. N-am avut putere să cred, și nici să spun cuiva. Am mers mai departe, gândindu-mă că e închipuire. Dar când v-ați întors după domnul locotenent Paul, am știut că nu fusese. M-am rugat pentru dumneavoastră... Dar n-am găsit curaj să mă întorc și eu...

– Gheorghe, ce era?

– V-am spus, domnule... Fiara. Cu chipul meu. Aşa a vrut să mi se arate mie. Poate pentru dumneavoastră a fost altceva... Întâia oară, fiecăruia i se arată altfel. Răspopitul a ştiut întocmai...

Am înţeles despre cine vorbea.

Iosif Bălan.

– A zis că pe secure a fost sângele Fiarei, şi când am găsit securea, ne-am legat cu sângele ei. În seara asta ni s-a arătat! S-a întâmplat cum a spus el, când ne-am spovedit! Mâine în zori, dacă veniţi şi dumneavoastră...

Pereţii cămăruţei se strânseră în jurul meu.

– Gheorghe, ce ai vorbit cu popa?

– Nu mai e preot, domnule. Nu mai îmbracă straiul. I-am spus ce a fost pe munte. Despre morţi... Şi ce s-a întâmplat atunci, noaptea! Se aplecă spre mine cu ochi sclipitori. El trebuie să ştie ce e de făcut! De asta a venit aici!

Cu greu am reuşit să-mi stăpânesc vocea.

– Cu care dintre voi a mai vorbit?

– Cu toţi. El a spus rugăciunea de dezlegare, când ne-am spovedit. Era în biserică... Am făcut ceva rău, domnule?

Privirea i se tulbură.

– Am vrut să vă chem şi pe dumneavoastră. Dar a plecat înainte... Am făcut rău, domnule?

– Nu, Gheorghe, n-ai făcut.

Clătină din cap. Îndoindu-se pentru prima dată.

– Şi le-a zis tuturor despre... Fiară?

– Nu. Numai mie. Domnule, dumneavoastră cum vi s-a arătat?

– Gheorghe, nu există asemenea fiare. Nu există decât spaime şi oameni care se folosesc de ele, ca să-i înşele pe alţii şi să-i manipuleze.

– Sunt multe lucruri care nu ar trebui să fie, domnule. Doar că noi nu le vedem sau nu le ştim. Dacă nu vreţi să-mi spuneţi, nu-i nimic. Iertaţi-mă dacă v-am supărat...

M-am uitat la el. Avea privirea limpede. Era împăcat.

– Mâine, o să permiteți să se facă spovedania?

– Trebuie să vorbesc cu starețul...

– O să vorbesc eu. Îl iau și pe Nuță. O să găsim niște mâncare, iar apoi o să mergem în biserică. Trebuie, domnule... Când ni s-a arătat, Fiara ne-a văzut. Și pe dumneavoastră, și pe domnul locotenent. Pe toți... Așa cum a spus preotul Bălan.

– Ai zis că nu e preot.

– Așa e, domnule. E preot căzut. Ca îngerii...

Gheorghe se întorsese la culcușul lui. Am stat să mă gândesc. Ceilalți dormeau, doborâți de oboseală. M-am îmbrăcat. Mi-am luat pistolul. După mult timp, rana mă durea. Mi-am dus degetele la frunte, pipăind firele. Carnea nu era fierbinte. Doctorul spusese că se vindeca.

Doctorul...

Chilia lui era în curtea mică, lângă cealaltă biserică. Am ieșit afară. Picăturile de ploaie se răriseră, dar erau grele și împrăștiaseră aburii ceții. Șiroaiele cădeau oblic, udând pereții mănăstirii. Am alergat spre chilii.

Ușa se deschise după multe bătăi. În prag era un sergent fără veston, cu pantalonii legați cu sfoară. Nimerisem bine, pentru că purta însemnele Corpului Medical.

Odaia strâmtă era plină cu bagaje. Am călcat printre trupurile de pe podea. Doctorul era lângă sobă. Pusese trei scaune, unul lângă altul, și se întinsese pe ele. Picioarele îi atârnau în gol. L-am scuturat. Tresări și fu gata să cadă.

Avu nevoie de un minut până să mă recunoască. Până și hainele cu care rămăsese îmbrăcat miroseau a coniac. Iosif Bălan... Numele nu-i spunea nimic. Dar recunoscu descrierea. Îi auzise pe soldații mei vorbind despre el... Papistașul... Stătea într-o chilie, deasupra vechii porți. Nu știa care, dar erau puține, și o singură scară pe unde se urca la ele.

L-am ajutat să se întindă la loc, urmărit de privirile cețoase ale sergentului de la ușă. Mă apucă de braț când mă ridicam să plec.

– Banditul ăla, al lui Costa... Sergentul...

– Petrea.

– El... L-au adus dimineaţă. A fost prins în baraj de artilerie. Am uitat să vă spun...

Îmi dădu drumul.

– Voiau să-i taie mâna de sub umăr. Dacă trece bine de noaptea asta, o să i-o salvez. Îi rămăsese un cal viu şi a venit călare pe el. A mai găsit putere să-i taie hamurile şi să-l scoată din fărâmăturile furgonului. A avut zile...

Ultimele cuvinte mă ajunseră din urmă, când ieşeam:

– Nu mai are cine să ne aducă alt coniac... Dar să-i zici lui Paul Costa că o să scape! Cât l-am operat, m-a înjurat tot timpul!

Am urcat pe nişte scări înguste. Zidurile mă apăsau din toate părţile. Sus era un coridor fără ferestre şi fără lumini. Am luat uşile la rând. Ploaia acoperea zgomotele, aşa că am bătut cu mânerul pistolului.

Îmi deschideau. Nu se speriau de mine. Mulţi dintre ei nici nu dormeau. Pentru călugări, războiul era mai aproape decât pentru soldaţi.

Iosif Bălan stătea la masă. Era în ultima încăpere. Avusese timp să audă că îl căutam. Uşa nu era încuiată. Am împins-o şi s-a deschis.

Înăuntru era un singur pat. O ladă şi o masă făceau chilia să pară şi mai mică.

În jurul mesei erau trei jilţuri grele, ce nu-şi aveau locul acolo. Stătea într-unul dintre ele. În faţă avea resturile unei cine târzii. Cei care o împărţiseră cu el nu mai erau acolo. Pe fundurile paharelor vinul se închegase ca sângele.

Iosif Bălan îşi scoase mâna pe care o ţinuse ascunsă sub masă. Avea un cuţit cu lamă subţire, cu plăselele din os. Era o armă, nu o unealtă.

– Intră.

Luă pâinea de pe masă şi tăie o felie, ţinând-o la piept.

– Stai jos.

Îşi puse felia lângă strachina de tablă. Tăie încă una, la fel de groasă, pe care mi-o întinse cu vârful cuţitului. Îşi umplu strachina dintr-o oală de pământ, după care turnă şi în a mea. Era fasole, cu bucăţi de carne. Şterse o lingură şi o împinse peste masă, spre mine.

Cuţitul îi rămăsese alături, la îndemână. Pe plăsele era săpat un cuvânt, dar, în lumina galbenă a lumânărilor, nu aveam cum să-l descifrez.

Începu să mănânce. Mesteca fără să se uite la mine. Lingura era strâmbă şi înnegrită la margini.

Apucă două pahare. Le scurse lângă masă. Turnă vin în amândouă, până aproape de buză. Îmi întinse unul cu un gest brusc, care făcu vinul dinăuntru să se reverse. Nu păru să observe.

– Soldaţii tăi n-or să fie mai sătui, dacă tu nu mănânci.

Dădu paharul peste cap. Apoi rupse felia de pâine şi o muie în zeamă, înainte să o ducă la gură.

Fasolea era rece. N-am simţit. Am şters pereţii strachinei cu ultima coajă de pâine.

– O să le spun în zori să vă aducă ce le-a rămas în *refectorium*[1]...

În ochi îi apăru o sclipire amuzată.

Răsturnă în strachini ce mai rămăsese în oală. Încă un dumicat.

Într-un cui bătut în perete, lângă uşă, atârna haina neagră. Era udă. Sub ea, pe podea, apăruse o baltă ce începea să se întindă. Iosif Bălan nu ajunsese cu mult înaintea mea.

Îmi surprinse privirea.

Şi cămaşa groasă de pe el era udă la guler. Purta o vestă de lână, tot neagră, iar mânecile cămăşii erau legate cu şireturi.

– Te aşteptam mai demult.

---

[1] *Refectorium* (lat.) – în mănăstirile catolice, încăperea unde se mănâncă.

Vinul era gros şi aspru.

– Ştii cine sunt?

– M-au căutat şi soldaţii tăi.

– Au căutat o biserică. Şi un preot adevărat.

Îşi împinse farfuria din faţă, răsturnând-o. Lingura căzu pe jos. Nu o luă în seamă. Îşi pipăi lama cuţitului. Din obişnuinţă.

– Ştiu cine eşti. Tu ştii de ce eşti aici?

– Caut.

– Tot un preot? Sau de-a dreptul mântuirea?

– Soldaţii mei îţi zic Papistaşul.

– Oamenii simpli văd mai departe, tocmai pentru că înţeleg mai puţin. Unul dintre ei are harul...

– Şi l-a recunoscut pe al tău?

– N-am avut niciodată. M-am îndoit, atunci când ar fi trebuit doar să cred.

– Mi-a spus că i-ai spovedit.

Era nebărbierit. Firele din barbă erau albe. La colţul gurii avea riduri adânci. Noroiul din păr începea să se usuce. M-am întrebat unde se ducea în fiecare noapte.

– I-ai înşelat, ca să-i interoghezi?

– Credinţa dă spoială unui târg. Oamenii cer ceva. Oferă căinţă, la schimb... Nu te simţi ca un moştenitor nevrednic? Ca şi cum înaintea noastră au fost alţii mai mari decât noi?

– Mi-ai înşelat soldaţii?

– Le-am dat ce au vrut. Au mărturisit. Eu i-am dezlegat. Pocăinţa e arderea inimii, pentru toată zidirea. Pentru făptură. Pentru oameni şi demoni.

Ultimul cuvânt răsună altfel. Ecourile lui rămaseră mult timp între noi.

– Au făcut ce trebuia. N-au de ce să se pocăiască.

– Ei nu cred asta.

Am tăcut. Greşisem venind acolo.

Iosif Bălan îşi turnă vin în pahar. Al meu era încă plin.

Secundele se târau. Auzeam apa scurgându-se prin streaşină. Simţeam umezeala hainelor. Nu apucaseră să se usuce. În chilia lui Iosif Bălan nu era niciun foc aprins. M-am sprijinit cu ambele mâini de tăblia mesei şi am împins jilţul.

– Stai jos.

M-am ridicat în picioare.

– Afară n-o să găseşti ce cauţi.

– Aici nu e decât un şarlatan.

Palma i se închise în jurul plăselelor. Strânse.

– Cred în Dumnezeu, dar sunt dezamăgit de El. Asta mă face şi preot, şi şarlatan. Stai jos, şi o să-ţi spun de ce ai venit aici.

Am ascultat ploaia. Rafalele de vânt. M-am aşezat.

Lăsă cuţitul. Îşi sprijini capul în mâini, apăsându-şi tâmplele.

– Am dezgropat trupurile celor pe care i-aţi îngropat voi.

– Asta căutai?

– Mi-au zis unde să-i găsesc.

– De ce?

– Trebuia să văd cu ochii mei. Să ştiu dacă i-a ucis.

M-am aplecat peste masă.

– Cine să-i ucidă?

– Am stat până s-a înserat. Am aşteptat să se întoarcă. Dar n-a venit. I-am lăsat neîngropaţi. Pentru altă zi.... Când o să caute iar sânge. Se uită la rana mea de la frunte. Îl simte...

– Ce naiba eşti?

– M-au chemat să-l opresc.

– Cine? Am înclinat capul spre uşă. Ei?

– Până acum, ucisese doar dintre ai lor. Dintre inocenţi...

Cei fără păcat.

– Pustnici?

– În primăvară a fost primul. Nu se topise zăpada. Un timp, nu s-a mai întâmplat nimic. Dar în vară a început prăpădul. Iar lupii nu coboară niciodată vara.

– N-a aflat nimeni? Oamenii din oraş? Armata?

– E război. Cui să-i pese?

O spuse fără niciun regret. Îşi dorea indiferenţa celor din afară.

– Câţi au fost?

– Patru. Cinci, cu cel din primăvară. După aceea a fost măcelul. Când nu s-a mai ascuns.

– Schitul?

– Schitul... Şi acum soldaţii.

Luă o înghiţitură de vin şi bătu cu degetul în paharul meu.

– Ţine de frig.

Am dat din cap. Oboseala îşi spunea cuvântul. Mă simţeam din ce în ce mai ameţit, iar jilţul mă îmbrăţişa tot mai strâns.

– Mai sunt şi alţii.

Paharul i se opri în aer.

– Am găsit într-o vale patru honvezi. O coastă întreagă era înroşită de sângele lor. Patru soldaţi cu arme, dar n-au putut să doboare nimic cu ele.

Am aşteptat. Dar el tăcea.

– Nemţii de la stâncă au fost tăiaţi. Cu o sabie sau cu un topor. Locotenentul a spus că austriecii erau sfârtecaţi. Dar aveau buzunarele golite...

– La stâncă, i-au tăiat după ce muriseră.

– De unde ştii?

– Întreabă-ţi prietenul doctor.

– N-a fost acolo.

– El nu.

Însoţitorii lui.

– Am crezut că sunt popi. Ca tine.

– Niciunul nu mai e.

– Şi acum ce sunteţi?

– Slujitori.

– Ai cui?

Îşi goli paharul. Apoi îşi trecu limba peste margine, lingând ultimele picături de vin.

– Lumea e măruntă. Oamenii au micşorat-o, până au croit-o după statura lor. Dar în adânc, seva curge la fel. Numai că rădăcinile nu mai ajung la ea. Uneori, seva se ridică şi începe să-şi caute singură rădăcini. Şi atunci copacii cresc altfel. Eu am grijă să fie tăiaţi. Şi să rămână neştiuţi.

Se aplecă spre mine.

– Cum ţi s-a arătat ţie, soldatule?

Fusese lângă noi. Dar caii nu simţiseră nimic. Nici mirosul ce îmi umpluse mie nările.

– Un lup... Unul singur. Pe munte a fost o haită.

– Haita nu v-a făcut nimic.

– Erau focuri în jurul nostru.

– Focurile le-a aprins pentru voi. Nu pentru lupi.

Am ridicat capul. Aştepta. Mă pândea. Pentru prima dată, îmi veni în minte că poate nici el nu înţelegea mai mult decât mine.

– I-ai spus că pe secure e sânge.

– A fost pătată de multe ori.

– Atunci pustnicul ştie.

– Dar tace. A făcut legământ. Să ispăşească vina unei vieţi ce nu trebuia să fie aşa.

– Idioata...

– E întoarcerea în lume a păcatelor lui. Atât a spus. Şi de atunci a tăcut.

– A fost călugăr în mănăstirea asta?

Mă privi cu ochii îngustaţi.

– Nu ştii rosturile, soldatule... Nu e călugăr şi n-a fost. A venit aici în toamnă, de la metocul Sloboziei. Au zis despre el că a fost comerciant de grâu. A avut avere, dar a pierdut-o când i s-a omorât nevasta. Şi-a dat foc în casă, şi împreună cu ea a ars tot. Pe fată a închis-o într-o cămară, să moară. Nimeni nu ştie cum a scăpat. Au găsit-o în curte, în vreme ce dinăuntru se mai auzeau zbierete. Au zis că femeia îşi pierduse minţile...

S-au pripăşit întâi la mănăstire, iar apoi Leonida a ridicat bordeiul. N-a avut ce să facă cu fata, aşa că a luat-o cu el. Mănăstirea îi ţine din milă, ca pe cerşetori, nu ca pe sihaştri.

– De ce?

– Pustnic cu tovărăşie nu se află nicăieri, soldatule. În sălaşul ăla n-o să găseşti nici măcar comboschine, darămite cărţi sfinte. Leonida a fugit de sărăcie şi de vorbele ce au rămas în urma lui după ce s-a răcit cenuşa casei. Acum tace, ca să nu-l mai întrebe nimeni, până când o să uite şi o să fie gata să se întoarcă iar în lume.

Încercă să-şi toarne vin. Cana era goală. Toarta îi scapă dintre degete. Cana se rostogoli pe masă şi se sparse la picioarele noastre. Zgomotul se pierdu în răpăitul ploii.

Am auzit paşi. Uşa se deschise.

Era unul dintre ei. Faţa părea făcută din bucăţi adunate, ce nu se potriveau între ele. Nu mai purta hainele negre. Era în picioarele goale, îmbrăcat numai cu pantalonii. Pielea avea o culoare bolnăvicioasă. Era ud. Se spăla, şi nu avusese vreme să se şteargă.

Se opri în prag. Cercetă cu privirea toată chilia.

– Nu-i nimic.

Iosif Bălan vru să mai spună ceva, dar o tuse uscată îi sufocă cuvintele. Reuşi să-şi recapete suflarea şi îşi flutură mâna spre cioburi.

– Strânge! Şi mai adu vin.

Bărbatul ocoli masa, frământând cioburile cu tălpile crăpate. Avea carnea vineţie. Când se aşeză în genunchi, Bălan îşi trecu vârful degetelor pe spinarea lui dezgolită. Muşchii se încordară. Trupul se înălţă, căutând mângâierea. Iosif Bălan se uita prin mine, de parcă nu aş fi fost acolo.

Pereţii mă striveau. Pe fereastra neagră, şiroaiele păreau vii. Lumina lumânărilor se oprea la uşă, ca la o graniţă peste care nu putea trece. Deasupra noastră, ploaia cădea nestăvilită, făcând bârnele acoperişului să trosnească.

Simțeam cum putrezesc zidurile. Aproape că le simțeam mirosul.

Bărbatul ieşi. Închise uşa. Balamalele gemură.

– *Ora pro nobis, peccatoribus, nunc, et în hora mortis nostrae*[1].

Ochii i se umplură de lacrimi. Şi le şterse de pe față cu mâneca aspră a cămăşii.

– O să-i spovedesc şi o să-i împărtăşesc. În zori.

– Pentru oameni şi demoni?

– Pentru demoni, soldatule.

I se înroşiseră ochii. Alte lacrimi erau aproape. Ce i se arătase lui, întâia oară?

Apoi m-am gândit la sălaşul lui Leonida. Şi m-am întrebat ce coşmar vedea el în fiecare noapte.

Demonii erau liberi. Se născuseră din noi. Acum rătăceau căutându-ne, să se răzbune.

– Spovedeşte-i.

Îşi luă pumnalul cu gesturi bruşte, de beţiv.

– Ei nu ştiu...

M-am ridicat. Jilțul se clătină. Poate putrezise. L-am împins, crezând că avea să se fărâmițeze în mii de bucăți.

– Stai. O să ne aducă alt vin.

– Ține-l. O să-ți trebuiască, mâine, în zori. Să-i înşeli la împărtăşanie.

Clipi printre lacrimi.

– Să nu le spui... despre mine...

Am stat în picioare, uitându-mă la el. Apoi am scos pistolul din toc. L-am îndreptat spre pieptul lui.

Îşi închise ochii. Pacea i se aşternu pe față.

Rămase cu ei închişi. Cuvintele mă ajunseră din urmă, când păşeam peste granița pragului:

---

[1] Fragment din *Angelus* – Roagă-te pentru noi, cei păcătoşi, acum, şi în clipa morții noastre. (lat.)

– *In hora mortis nostrae*, soldatule!

Am ieşit afară. Am ridicat fruntea, lăsând ploaia să mi-o ude. Am simţit răceala umedă şi îngheţată. Rana se închidea. Trupul era încă viu.

Costa se desprinse din întuneric.

Jarul unei ţigări străluci sub o streaşină, departe de noi. Mi-am pus chipiul peste părul ud.

– Celălalt?

Costa nu răspunse. Jarul căzu pe jos, spărgându-se într-un cerc de scântei. Lumină pentru o clipă silueta îmbrăcată în haine negre.

Deasupra noastră, fereastra se întunecă. Bălan stinsese lumânările. Sau altcineva. Ne-am uitat amândoi.

– Am vrut să-l împuşc.

– Ai căutat răspunsuri.

– Dacă sunt, el nu le ştie.

Am ieşit din curtea mică, mergând pe lângă ziduri. Ploaia ne biciuia, împinsă de rafalele de vânt. Băteau din toate părţile.

Mi-am ridicat privirea spre cer. Norii apăreau în noapte, ca luminaţi de fulgere. Sunetul artileriei ajungea mai târziu.

Ploaia îi umezise umerii mantalei. M-am întrebat dacă pe mine mă aşteptase. Sau pe Bălan.

Poate că nu existau răspunsuri. Credeam ceea ce voiam să credem. Ca să rămânem orbi, mai departe.

Când am intrat, căldura şi mirosul de trupuri ne izbiră în faţă. Era ultima noastră noapte acolo. Am ştiut, înainte să-mi spună.

Costa a adormit. Eu am rămas treaz. La lumina lămpii, iar apoi în întuneric, după ce gazul s-a terminat. Flacăra s-a stins. Mult timp nu mi-am dat seama. Aveam ochii deschişi, dar vedeau altceva. În noaptea aceea, m-am gândit că poate nu aveam să-mi mai găsesc somnul niciodată.

I-am trezit când răceala zorilor era încă departe. Gheorghe i-a luat pe toţi şi au ieşit în negura umedă de afară, furişându-se spre biserică. Costa a plecat împreună cu ei. Eu nu am avut putere.

M-am dus să caut mâncare. Să fur dacă era nevoie. Dar Iosif Bălan s-a ținut de cuvânt. Când m-am întors, masa era plină. Pesmeți, legume fierte şi carne afumată. Nu le simțisem gustul. Dar măcar fiertura era caldă şi din belşug.

Scosesem afară lucrurile ascunse în grajduri. Ploaia se transformase într-un abur ce părea să iasă din pământ. Prin el, farurile abia dacă luminau zidurile ude. În întuneric, automobilul era negru.

I-am dat la o parte şi am deschis portiera. Şoferul era singur. Costa coborâse.

Amestecul de mirosuri îmi umplu nările. Piele, lemn lăcuit ,i, doar o bănuială, parfumul ei.

Stivuiseră lăzile înăuntru, abia îndrăznind să atingă canapelele. Apoi automobilul întorsese, îngropându-şi roțile în noroiul din curte. Santinelele închiseră poarta în urma lui. Frigul zorilor era pătrunzător. Abia atunci îl simțeam.

Am ieşit din oraş într-o coloană lungă. Se strânseseră poate două companii, dar mulți soldați erau în zdrențe, iar alții nu mai aveau arme. În urma noastră veneau căruțele. Înăuntru nu era muniție, ci lopeți, țăruşi şi sârmă ghimpată.

Nu ne-au mai dus departe. Valea se deschidea de o parte şi de cealaltă a şoselei. Parcă mă aflam la Azuga, în prima zi. Doar pantele erau mai molcome, iar munții mai departe. Era prea deschis: o poziție uşor de învăluit pe ambele aripi.

Ne-au oprit şi au ordonat să săpăm.

Am scurmat în malurile pietroase ale râului. Fiecare palmă de şanț însemna timp şi sudoare. Am săpat. Se făcuse, întâi, lumină. Apoi, ceața se ridicase. După aceea, începuseră să cadă obuzele.

Nu ne căutau pe noi. Erau la capătul văii. Pământul ni se zguduia sub picioare. Am simțit cum mi se înfundau urechile. Întâi, tunurile de câmp, apoi, mortierele grele. Pe cerul de deasupra nu mai era niciun aeroplan care să le oprească. Cel puțin nu de partea noastră, pentru că, spre jumătatea dimineții,

în zare apăruse un punct ce se rotea peste vale. Aripile gălbui, pe care erau pictate crucile negre, se desenau pe fondul cerului plumburiu. *Taube*. Porumbelul.

Nu auzeam sunetul motorului. Doar exploziile. Acolo unde se oprise retragerea. Din când în când, câte unul dintre soldați se oprea din săpat și se uita în depărtare. Spre valurile de fum ce se ridicau spre cer, și spre aparatul ce dirija ploaia de fier.

– Nu-l dau jos de acolo, dom' sublocotenent?

Poate Grigorie nu se întreba decât când avea să ne vină și nouă rândul.

Spre prânz, mai sosise o coloană, care începuse lucrul de partea cealaltă a râului. Dar eram puțini. Pe șosea se perindau automobile cu ofițeri. De patru ori ne scoseseră din tranșeele neterminate și ne mutaseră mai aproape de drum, să începem altele.

Nu mai era timp. Nu trebuia să ne spună. Le citeam pe fețe.

În jur, oamenii săpau cu încrâncenare sub revărsarea de lovituri și de zbierete ale galonaților. Nici măcar nu mai arătau a soldați.

– Ce dracu' căutăm aici?

Costa nu-mi răspunsese. Pentru el nu era decât timp câștigat. Timp în care mai eram încă în siguranță.

Aproape că uitasem de aeroplan. Ne obișnuisem cu sunetul artileriei. Oamenii încetaseră demult să se mai întrebe unii pe alții de ce artileria noastră tăcuse. Înțeleseseră că atâta vreme cât zgomotul tunurilor nu se oprea, însemna că inamicul nu era gata să atace.

Când începuseră să treacă trenurile, ne-am îndreptat cu toții în șanțurile noastre, uitându-ne după ele. Aburii se întindeau peste râu și peste șosea. Trecuseră unul după celălalt, atât de repede, încât am avut senzația că aveau să se ajungă din urmă și să se împingă de pe șine.

Aeroplanul se înclinase pe aripi. Veni spre noi de-a lungul văii, lăsându-se din ce în ce mai jos. Coborî până deasupra şinelor, încrucişându-se cu garniturile ce treceau pe sub el.

Pe şosea apăruse un singur automobil. Când se apropie, am văzut că era un camion de trei tone, descoperit. Prelata fusese sfâşiată şi flutura în urma lui, ca un drapel.

Am crezut că începuse retragerea. Dar, în urma camionului nu mai era nimic.

Am ieşit din şanţ, ducându-mă spre grămada noastră de raniţe. Mi-am scos binoclul furat.

În camion se înghesuiseră câţiva ofiţeri şi o mână de soldaţi. Se ţineau cum puteau de scheletul acoperişului, clătinându-se la fiecare groapă.

Aeroplanul se întoarse şi dispăru peste munte. Mai târziu, zgomotul exploziilor se schimbă. Tirul se concentrase într-o altă zonă. Cea unde se opriseră garniturile de tren.

La jumătatea zilei, ne scoseseră din şanţuri, mânându-ne spre şosea în sunetul fluierelor. Ne ţinuseră acolo, aşteptând ceva ce numai ei ştiau. Stătusem o oră, în care tot felul de automobile trecuseră pe drum. Apoi, dintr-odată, sosise ordinul. Ne-am înşirat pe şosea şi am pornit în marş spre trâmbele de fum din depărtare.

Nu durase mult. Alt ordin ne ajunsese din urmă, oprindu-ne la un cot al drumului. Nu înţelegeam bine cine ne comanda. De la început fusese un căpitan. Apoi veniseră alţi ofiţeri, coborâţi din automobile. Toţi strigau. Nu cred că ştiau ce trebuiau să facă cu noi. Eram o adunătură ce semăna mai mult cu condamnaţii scoşi la muncă silnică. Dacă Moga ne trimisese acolo, atunci alesese bine locul. Eram împreună cu carnea de tun, îndreptându-ne spre front.

Pe şosea sporise agitaţia. Apăruseră furgoane. Încă nu se vedeau care de artilerie. În schimb, de la un timp, începuseră să treacă răniţi, unii pe picioarele lor, iar alţii în căruţe. Nu se

duceau spre oraş, ci coborau spre şinele de cale ferată de pe marginea râului. Sub noi erau trenurile, oprite, cu cazanele locomotivelor încinse. Bou-vagoanele aveau uşile deschise.

Ne strânsesem pe marginea drumului, uitându-ne la ele. Erau un şir lung, care, de unde stăteam noi, nu avea capăt. Atunci apăruse iarăşi aeroplanul.

Aluneca deasupra şoselei, apropiindu-se repede. În scurt timp, avea să fie deasupra noastră.

Ordinele ne goniră spre copaci. Am dus binoclul la ochi. Pata de pe cer îmi crescu în lentile. Coada semăna cu cea a unei păsări. Mai mult chiar decât aripile rotunjite. Crucile nu erau negre, ci cenuşii. Deasupra aripilor vedeam două forme omeneşti. Se aplecau peste margini, uitându-se în jos. Niciodată amândoi în aceeaşi parte. Era ceva de metronom în precizia lor.

Cel din faţă poate că ţinea o puşcă. Zăream o lucire care ar fi putut să fie ţeava unei arme.

L-am luat pe Ilie. Costa îmi dădu permisiunea. Altcuiva nu aveam cui să o cer. Se auzeau strigăte pe undeva, în apropiere. Dar n-am stat să caut.

Costa strânsese compania. Îi aşezase pe jos, lângă trunchiurile copacilor. Nu îi ameninţa nimeni. Tunurile aveau alte ţinte, iar aeroplanul nu ducea nicio mitralieră.

Ilie îşi sprijinise Mauserul cu lunetă de umărul meu.

– Nu vă mişcaţi, domnule sublocotenent...

Am lăsat binoclul. Aeroplanul zbura sus. Acolo unde gloanţele nu ajungeau. Se trăsese toată ziua în ei. Poate erau sătui.

– Se hâţână, lovi-l-ar boala...

Îşi goli toată magazia. La al patrulea foc, aeroplanul oscilă pe aripi, începând să întoarcă. Îmi ţiuiau urechile. Mă frigea pielea, pe gât, unde mă atinsese pentru o clipă ţeava Mauserului.

M-am uitat prin binoclul meu *Görtz*. Sus, cineva suferea. Era rândul lor.

Ilie îşi încărcase puşca, dar aeroplanul era departe. Ar fi fost cartuşe irosite.

– S-a hâţânat, domnule. Al dracu', cum s-a hâţânat... Dar l-am rănit pe ăla din faţă...

– Nu ducea el aeroplanul. Data viitoare o să ştim. Şi atunci o să-i dăm jos.

Simţeam gustul sângelui, ca o fiară. Îi uram. Şi nici nu i-aş fi putut recunoaşte, dacă-i întâlneam faţă în faţă.

Trenurile rămăseseră pe loc. Pe noi, în schimb, ne întorseseră din drum, chiar când ne încolonam să mergem mai departe, spre linia frontului.

Avusesem noroc. Din zona bombardată apăruse un mic convoi format din două automobile de patrulare, lovite şi zgâriate, şi un camion de trei tone, ce se zgâlţâia din toate încheieturile. Poate că nu ne-ar fi luat în seamă, dacă ar fi avut loc să treacă. Cei dinăuntru îşi pierduseră răbdarea. Tirul de artilerie devenise mai îndârjit. Dăduseră prelata camionului la o parte. Înăuntru erau numai ofiţeri, mulţi în uniforme negre, ale Cartierului General. Cred că am zărit şi galoanele unui general. Nu cunoşteam decât unul, pe Scărlătescu, şi nu era el.

Când îl recunoscuse pe căpitanul ce ne comanda, din camion coborâse locotenent-colonelul Eliescu. Ne gonise înapoi în oraş. Lăsase în urmă o cascadă de înjurături, în vreme ce fugea să prindă ultimul Ford de patrulare din convoi.

Veştile proaste aveau un mod straniu de a răzbate, chiar şi până în mijlocul unei coloane aflate în marş. Ne ajungeau din urmă, purtate de furgoane sau de ambulanţe. Frontul se muta din nou. Trei regimente veneau după noi. Se schimba ordinea de bătaie. Gruparea nu avea să se mai facă pe divizii, brigăzi sau regimente, ci pe sectoare de front, cu unităţile amestecate. Rămăseseră prea puţini soldaţi, ca să fie altfel.

Pentru cei din jurul meu erau doar cuvinte goale. Ce conta era că exploziile se auzeau în spate, iar noi ne îndepărtam de ele.

În oraş, trupa noastră s-a spart. Nu aveam să mai aflu niciodată cu cine împărţisem două zile de corvezi. Ne-am despărţit în marea de uniforme de pe străzile iarăşi pline.

Am trecut din patrulă în patrulă, până când am dat de primii ofiţeri din Regimentul 61. Camarazii noştri, pe care nici nu apucasem să-i cunoaştem.

Costa se întorsese repede cu ordinele. Regimentul rămânea pe loc, în rezervă.

Am trimis sergenţii noştri cu galoane de caporali să anunţe compania.

– Unde ne încartiruiesc?

– Habar n-au încă. O să găsim noi ceva. Costa se aşezase pe bordură, cu carabina pe genunchi. Îşi aprinse o ţigară scoasă dintr-o tabacheră pe care nu i-o mai văzusem până atunci. Ne pun la un loc cu vânătorii de la 6.

– Iar locotenentul Demetriadi... Frontul ăsta e tare strâmt, de ne întâlnim mereu cu el...

Stătea cu ţigara între degete, fără să fumeze. Am simţit că trebuia să vorbesc. Era ceva neliniştitor în tăcerea lui.

– Cât o să stăm în rezervă?

Nu răspunse.

– Ne trebuie provizii. Îl pun pe Nuţă să caute. Îl trimit la popi, la mănăstire...

Aruncă ţigara neaprinsă. Era lungă şi cafenie, din foi de tutun răsucite.

– Tot Popescu-Cerna e la comanda grupului. N-am scăpat.

Se gândea. În clipa aceea era un om obişnuit.

– Ce poate Moga să facă mai mult? De două zile săpăm tranşee, nu suntem în cele din linia întâi...

– Poate să ne lase aici.

M-am întors spre el.

– Ordinul de retragere o să vină prea târziu. Iar atunci cineva trebuie lăsat în urmă, să câştige timp pentru ceilalţi.

– Când o să vină?

– La Câmpulung l-au primit azi. Acum bombardează oraşul.

Tunurile pe care le auzeam erau încă la câţiva kilometri depărtare. Mai era vreme. Alt timp furat.

– Nu putem să murim în pădurea asta.

Se uită la mine, înclinând capul. Era din nou el însuşi. Cel care nu avea să-mi spună ce văzuse noaptea, pe şosea.

Mi-am pus puşca pe umăr.

– Plec după provizii. Mă duc să-l iau pe Nuţă.

Până seara am apucat să mâncăm de două ori.

Trecusem din casă în casă, căutând una locuită. Am găsit doar porţi şi uşi zăvorâte. Din când în când zăream pe cineva în dreptul cişmelelor de pe stradă, dar se îndepărta repede, ferindu-se de noi. Târziu, când mă gândeam să ne întoarcem, Nuţă mă strigase. Se oprise sub o firmă aurită: *Colisseul Oppler – Brasserie.*

– Miroase a mâncare, dom' sublocotenent.

Erau pe picior de plecare. Întârziaseră doar atât cât să ne frigă în untură carnea care le mai rămăsese. Nu mai erau nici mese şi nici scaune. Aşteptasem într-o sală goală. Plătisem cât pentru un ospăţ. Nuţă David se abţinuse cu greu.

– Ar fi aruncat-o, domnule! Dacă n-o luam noi, n-ar fi avut ce să facă cu ea...

Ştiam. Dar ştiam şi că o învinuire de jaf ar fi fost un cadou pentru maiorul Moga.

Am lăsat *Colisseul Oppler* ferecat şi pustiu. Evitând străzile, am luat-o de-a dreptul prin curţile caselor. După cât plătisem, mâncarea noastră era cea mai scumpă din tot oraşul, aşa că nu aveam niciun gând s-o împart cu vreo patrulă. Când am ajuns în locul unde lăsasem compania, nu mai era nimeni.

I-am găsit pe platoul din faţa mănăstirii. În ciuda frigului pătrunzător, eram lac de sudoare.

Pentru prima dată de când ajunsesem în oraş, părea să existe disciplină. Erau infanterişti şi vânători strânşi la un loc, dar exista o singură comandă, cu ofiţeri din regimentul nostru.

Ne ascunsesem poverile, strecurându-ne către companie. În jur erau figuri pe care le mai văzusem şi altă dată, dar care, pentru mine, nu aveau încă nume. Îl recunoscusem doar pe locotenent-colonelul Eliescu şi pe locotenentul care ne oprise la poarta mănăstirii. Îmi aduceam aminte că-l chema Filip Stoenescu. Şi el mă recunoscuse. Şi mă îndrumase către corturile pe care pusese stăpânire Costa.

Mâncasem cu graba celui care se temea să nu-şi piardă dumicatul. Proviziile şi odihna. Două arme la fel de ucigaşe ca mitralierele. Măcar asta apucasem să învăţ.

Ar fi trebuit să se adune trupă pentru două regimente. Pe hârtiile Cartierului General asta era scris. Dar, din Regimentul 61 infanterie, primiseră ordin să rămână pe loc doar două batalioane. Iar vânătorii abia dacă se strânseseră cât pentru două companii.

Vântul parcă mai spărsese norii, dar, de la oră la oră, se făcea mai frig. Pânza corturilor pocnea la fiecare rafală, ameninţând să se smulgă din ţăruşi. Nu se aprinseseră focuri, pentru că nu aveam lemne să ardem. Nu se întâmpla nimic, dar părea că se aşteaptă ceva.

Pe înserate, cerul se acoperise din nou. Vedeam iarăşi norii alergând deasupra munţilor. În aer se simţea o umezeală îngheţată. Când lumina slăbise într-atât, încât zidurile mănăstirii abia dacă mai aveau contur, pe şosea apăruse un şir de furgoane. Din primul se dăduseră jos ofiţerii. Printre ei era şi maiorul Moga.

Intraseră în casa aflată peste drum. La poartă stăteau santinele. Mai devreme, auzisem că o rechiziţionaseră pentru comandament. Maiorul ne respira în ceafă.

Am dat ordin să se ascundă tot echipamentul de captură. Apoi am început să aşteptăm şi noi.

O oră mai târziu primisem ordin să ne încolonăm. Colonelul Popescu-Cerna, însoţit de Eliescu şi de comandanţii de batalion, trecuseră în revistă trupa. Moga deschidea

alaiul, cu un pas înaintea colonelului său. Mantaua abia îl cuprindea pe Popescu-Cerna. Mergea greu pe picioarele mici, ferindu-şi cizmele de bălţile ce începuseră să îngheţe. Avea mustaţă şi favoriţi. Şi o privire albastră, bovină. Singura voce care răzbătea până la noi era cea a lui Laurian Moga.

Armele şi ranitele germane erau învelite într-o foaie de cort. Le pusesem în şanţul drumului, în spatele nostru. Bine acoperite cu frunze.

Colonelul încercase să spună ceva. Cuvintele fuseseră luate de vânt. Îl vedeam scuturând mâna, punctând fraze pe care nu le auzeam. Trupa se făcea că ascultă, în linişte. L-am zărit pe Demetriadi întorcându-se spre ofiţerii săi, cu un rânjet pe faţă.

Când s-a dat ordin de plecare, afară era întuneric.

Ne duseseră încă o dată la *Regal*. Hotelul era de nerecunoscut. Mobila şi toate covoarele dispăruseră, iar lumina electrică nu mai funcţiona. Semăna mai mult cu un grajd. Dar era cald, iar din furgoane începuseră să se descarce cazane, îndrumate de sergenţii de la partea sedentară spre bucătărie.

Apoi veniseră primele veşti sigure. Trupa avea să stea acolo. La fel şi subofiţerii. Ofiţerii urmau să treacă drumul şi să ocupe camerele din pensiunea *Carola*. Despre Eliescu se ştia că rămăsese în vila de lângă mănăstire, împreună cu comandanţii batalioanelor.

Ne împrăştiasem în tot oraşul. Iar noi eram suficient de departe de privirile lui Moga.

Am urcat la mansardă. Camerele erau pline. La fel şi holurile. Ion Alradii găsise gura podului. Spărsese lacătul cu patul puştii. Nu se locuise niciodată acolo, dar era loc cât să încăpem toţi.

Gheorghe scăpărase un chibrit, ridicându-l deasupra capului. În jur era mobilă veche, ascunsă sub preşuri vechi şi prăfuite.

– Marcu, Cristache! Scoateţi uşa din ţâţâni. Căldura se ridică. S-o lăsăm să intre.

Lemnul era bătrân şi uscat. Uşa se rupsese, sărind din balamale.

– O lumânare ar fi tare bună, domnule. În vocea lui Mitu Dumitran era teamă. Nu-i vedeam faţa. Un fir de lumină se plimbă printre bârnele podelei. În camera de sub noi, găsiseră o lampă cu gaz. Vocile şi zgomotele răsunau înfundat. Vântul făcea acoperişul să geamă.

Se dezbrăcaseră. Îşi făcuseră culcuşuri din raniţe şi haine. Dedesubt, lumina se mişca iar. Caporalul Ilina se mută, de parcă s-ar fi ferit de ea.

Din întuneric se auzise un pocnet metalic. M-am întors. Era doar capacul ceasului. Costa îl ţinu în dreptul razei ce ieşea dintre grinzi. Avea cadranul alb, de porţelan. Lanţul era de aur. În mâna lui Costa părea nelalocul lui.

Mâncarea fusese puţină. Dar oamenii apucaseră să se sature cu ce adusesem de la *Colisseu*. Băuseră doar zeama scursă în gamele. Restul ascunseseră în raniţe. Ca o rezervă atunci când foamea avea să se întoarcă. Nu fusese nevoie de ordin. Învăţaseră singuri.

Afară, zgomotele începură să crească, acoperindu-le pe cele de sub noi. Oameni şi motoare. Trupe în marş. Nechezat de cai.

Am coborât cu amândoi sergenţii. Păşeam peste trupurile întinse pe jos. Mirosul era greu. Şi eu mă simţeam la fel de murdar. Costa vorbise în şoaptă:

– Umpleţi toate bidoanele, Floreo.

– Trebuie să ne spălăm hainele, dom' locotenent...

– Or să iasă păduchii, domnule...

Tifos. Cuvântul pe care niciunul dintre ei nu îndrăzni să-l rostească. Dar care era acolo, în mintea fiecăruia dintre noi.

– Mai aveţi din prafurile Doctorului?

– Da, domnule. Le ţine Gheorghe Puiu. Săpunul cu sulf e la artilerişti. Îl are în grijă caporalul Ilina.

– Vorbiţi să ne permită să mergem şi noi la baie, domnule... Vânătorii au fost...

– Du-i, Ilie. Dă-le dracului de ordine! Se uitaseră amândoi la mine. Ştiţi cum să vă feriţi, să nu întrebe careva ce-i cu voi.

Am ieşit. Pe stradă era mai rău decât îmi închipuisem. Capătul coloanei se pierdea în întuneric. Aprinseseră focuri pe marginile şoselei, dar abia luminau câţiva paşi în jurul lor. Împinseseră în şanţuri furgoanele şi căruţele rupte, să facă loc celor care treceau.

– Golesc oraşul...

Se scurgeau spre strada mare, să se unească cu cei care veneau de pe linia frontului. Aşteptaseră noaptea. Atunci când nu mai erau aeroplane. Sticla geamurilor vibra înainte ca zgomotul exploziilor să ajungă la noi. Era întuneric. Dar artileria nu se oprise.

Am trecut strada. Un automobil din care nu mai rămăsese decât un schelet se târî pe lângă noi, lăsând un nor de fum alb în urmă. Înăuntru se înghesuiau patru ofiţeri cu glugi pe cap. Unul mi se păru cunoscut. M-am oprit, uitându-mă după el. Semăna cu căpitanul Matheescu.

– Ăla nu e...

Dar Costa o luase înainte.

Casa avea ferestrele la fel de întunecoase ca şi cele de la *Regal*. Am bâjbâit prin curte, încercând să-l ajung din urmă. Ne-am încrucişat cu doi soldaţi. Curieri. Ne salutară fără să se oprească.

Se strânseseră în sufragerie, lângă sobă. Mirosea a petrol de lampă şi a haine ude. Un locotenent ne ieşi în întâmpinare la uşă. Am salutat.

– Locotenentul Costa?

Din întunecimea îmblânzită doar de flacăra sobei, se auzi o voce cunoscută:

– El e, Hristescule! L-ai găs't, dhomnule! Costa, să fiu în locul dumitale, aş sta să beau un pahar. E o poşircă, dar să mă ia dhracu' dacă se plânge cineva!..

Costa citi hârtia pe care i-o întinsese locotenentul. Se întoarse către mine:

– Mă întorc. Vă urmez, domnule locotenent.

L-am prins de braţ. Clătină din cap. Nu era nimic rău. Ieşi, lăsându-mă în pragul uşii.

Discuţiile întrerupte se reluară. Nu puteam să-mi dau seama câţi erau. M-am dus la geam. Costa şi cu locotenentul traversau aleea, îndreptându-se spre poartă.

Gogu Demetriadi îşi strânsese curtea în faţa sobei, pe scaune şi pe o canapea. Alături era un locotenent de infanterie, îngropat în singurul fotoliu.

– Găseşte-ţi şi dhumneata un loc... Grigorescu, nu-i aşa?

– Da, domnule locotenent. Mihail Grigorescu. Am onoarea.

În pensiune intrau şi ieşeau alţi ofiţeri. Cineva vorbea tare pe hol. Auzeam paşi, deasupra, la etaj. Doar curtea lui Demetriadi rămânea neclintită.

Locotenentul de infanterie şi cu Demetriadi aveau gradele cele mai mari. Ceilalţi erau sublocotenenţi. Infanterişti şi vânători. Unul dintre ei îşi înclină capul. L-am recunoscut. Era unul dintre cei pe care Doctorul îi ajutase să treacă de „comandantul porţii", la *Palace*.

Băuseră. Unii erau pe punctul să adoarmă. Sau să alunece în inconştienţă. Gogu Demetriadi avea o sticlă la picioare. Era pe jumătate plină.

– Dhomnilor, dhânsul e sublocotenentul Mihail Ghrigorescu!

Am salutat, gândindu-mă cum aş fi putut să plec. Înainte să se întoarcă Costa.

– Faceţi-i loc! Încape între voi...

– De la cine eşti? Locotenentul de infanterie avea vocea răstită şi privirea apoasă.

– Cum ai spus?

– Ba... batalion, dom'le!

– Şaizeci şi unu infanterie, al patrulea...

– Patru? Trebuie să fie Șuțu... Șuțu o fi, domnu' Georges?

– Negreșit Șuțu! Gogu Demetriadi râse, cuprinzându-i mărinimos pe toți cu ochii săi mici. Spune-mi, dhomnule Ghrigorescu, pe unde v-a mai băgat Costa? Nu v-a scăpat din nici o încercuire, zilele astea?

– Am săpat.

– Ați săpat! Râse larg, îmbiindu-i și pe ceilalți să i se alăture. Așa se explică uniforma... Tranșee?

– Gropi.

Privirea în continuă mișcare i se opri doar o clipă asupra mea, măsurându-mă.

– Sau parcă Șuțu era la doi...

– *Au diable* cu Șuțu ăsta al dhumitale!

Locotenentul de infanterie îl prinse cu ambele mâini pe Demetriadi.

– Iartă-l, domnu' Georges, că e un dulce! Îl știu de la Craiova... Are case...

– Îi știi pe toți! Măcar de ai ști unde o să fim mâine...

Locotenentul îi dădu drumul, ca să se întoarcă triumfător spre mine.

– E prieten cu Moga! Al dracu' apaș, Moga ăsta, dom'le! Poți să crezi că înainte de război...

– Dacă dhumneata știi unde o să fim mâine, dhomnule Ghrigorescu, nu ne spune! Să rămânem împăcați în seara asta... Ce mai era la București, dhragule? Demetriadi i se adresă din senin sublocotenentului de lângă mine. Era singurul cu uniforma curată. Își pusese chipiul pe jos, cu mănușile înăuntru. Din când în când și le pipăia, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu le luase nimeni.

Sublocotenentul înțelese, în sfârșit, că lui i se vorbea.

– M-am întors. Azi-dimineață...

– Ești aici. Te vedem. Ne bucurăm pentru tine. Firește că te-ai întors!

– Pleacă spre Moldova. La război. Abia am putut să ieșim din oraș. Șoseaua Bonaparte era blocată.

– În Moldova? Ce dhracu' să facă în Moldova?

– Nişte copii... Elevi de licee, cercetaşi... Fără haine de iarnă, doar cu un sac la gât, cu câte o pâine înăuntru. Se duc să lupte. I-au împărţit în grupe. Sunt convoaie întregi. Camioane, căruţe cu apă, muniţii...

Se lăsă tăcerea. Geamurile din spatele nostru se clătinară. Focurile din stradă se reflectau pe tavan.

– A fost comunicatul...

– Da, dhragule, am auzit azi. Zicea cineva că or să-l publice mâine în toate gazetele...

– Dezminţirea...

– N-or să publice nimic!

– Poate în *Seara* lui Bogdan-Piteşti!

Locotenentul de infanterie învie:

– Asta vă ziceam şi eu, cu apaşul de Moga şi Bogdan-Piteşti...

– Slăbeşte-ne, dhragule, cu Moga al tău! Spune mai departe, ce a fost cu comunicatul!

– Mult nu ştiu. A apărut ieri-dimineaţă şi s-a împărţit pe foi volante. Era o telegramă, cu ştampila Poştei. Zicea că la Craiova i-am înconjurat, sunt zeci de mii de morţi dintre ai lor, la fel prizonieri. Şi captură de armament şi muniţie...

– Craiova a căzut... Şi n-am mai luat-o înapoi...

– S-a dat ordin să se arboreze drapelele. Sergenţii au împrăştiat foile în stradă. Le-au citit tare, la Palatul de Justiţie. Au crezut, până la ultimul rând.

Se ivi o altă sticlă. Demetriadi îmi împinse un pahar cu picior, plin cât să dea pe dinafară.

– Rachiu, dhragule. Şampanie nu s-a mai găsit. Râse tare, dar nimeni nu-i mai ţinu isonul. Veselia i se şterse şi lui de pe faţă. Îşi goli jumătate din pahar.

Unul dintre sublocotenenţii în uniformă de infanterie se aplecă înainte.

– Când o să înceapă şi aici?

Demetriadi nu răspunse. Se auzi altă voce, în întuneric:

– Dezmințirile? Telegramele? Sau să se îmbogățească listele din *Universul?*

Am simțit o privire îndreptată spre mine.

– Domnule sublocotenent, dumneavoastră ați fost cel declarat căzut?

Era tânăr. Își lăsase mustață, dar firele erau rare. Încetase să o mai îngrijească. Într-o parte crescuse mai mult, schimbându-i trăsăturile.

– Am fost mutat la 55, și am auzit despre cineva...

– O să mai câștigăm războiul, domnu' Georges?

Băuse două pahare, unul după celălalt. Și nu erau primele. Dar vocea nu avusese nicio ezitare. Își pierduse unul dintre epoleți, iar diagonala centironului îi alunecase de pe umăr. Trecuse pragul peste care băutura nu mai avea efect.

Demetriadi îi umplu paharul.

– Nu aici. Nu acum.

– Dar o să-l pierdem?

Demetriadi își ridică paharul, într-un toast mut, și-l dădu peste cap.

– Bogdan-Piteşti...

– Așa, coane Arghiriade, miluiește-ne cu Bogdan-Piteşti, cu toate casele din Craiova și cu tot ce-ți mai threce prin cap!

– De unde știi de case?

– Le-ai pomenit mai devreme, dhragule.

Gogu Demetriadi își aruncă paharul gol spre perete. Se sparse, nevăzut. Nimeni nu tresări.

– Înainte de război... Înainte să intrăm noi... La alegeri, Grigore, „Prensul"[1]... știi cum a fost... la Craiova, cu toate casele, nu ale lui Șuțu... Sau era la Slatina?

– Dhragule, ești incoerent.

---

[1] Grigore Cantacuzino. Poreclit în batjocură *Prensul* (prințul), pentru că insista să-și păstreze rangul nobiliar după abolirea acestuia.

Unul dintre vânători începu să plângă. Nu scotea niciun sunet. Doar lacrimile îi curgeau pe obraji. Ceilalţi întoarseră capetele, lăsându-l singur.

Locotenentul Arghiriade se adună. Răsuflă şi continuă încet, aproape în şoaptă:

– La Slatina era! „Prensul" şi ai lui s-au ales la Slatina... Bogdan-Piteşti i-a scos. Iar cu el a fost apaşul de Moga. Sunt prieteni.

Vocea i se stinse.

– Pe Bogdan-Piteşti l-au închis.

– Dar banii lui sunt la „Prens". S-a adăugat la ce îi lăsase „Nababul"[1]...

Sublocotenentul îşi şterse lacrimile şi se ridică. Se clătină spre hol. Demetriadi îl urmări cu privirea.

– Du-te după el. Şi ia-i revolverul.

Plecă unul dintre vânători.

– „Nababul" a lăsat două sute de milioane. I-ajunge!

Demetriadi îi turnă şi locotenentului Arghiriade, după care se întoarse către mine.

– Nu bei deloc, Ghrigorescule.

M-am aplecat şi i-am întins paharul. Îşi depărtă mâinile, fără să-l ia. L-am pus pe podea, între noi. Arghiriade bâjbâi după el.

– Îl răstoarnă careva şi se iroseşte. Toastă în direcţia mea. L-ai cunoscut pe bătrânul Cantacuzino, Grigorescule?

– N-am cunoscut pe nimeni.

– Ha! Pe nimeni, zici? Domnu' Georges, tu îl ştiai?

– E mort de trei ani, Dumnezeu să-l odihnească. Am fost la înmormântare.

– Să-l ierte, domnu' Georges, şi să-l odihnească după aia! Al naibii om! Grigore nu e nici jumătatea lui! Pe „Prens" îl cunoşti, domnu' Grigorescu?

---

[1] Gheorghe Grigore Cantacuzino. Numit *Nababul* din cauza averii sale colosale. Tatăl lui Grigore.

– Nu cunosc pe nimeni.

– O cârpă, dom'le! „Nababul" n-ar fi avut nevoie de un escroc ca Bogdan-Piteşti să câştige la Craiova!

– La Slatina.

Arghiriade încercă să-şi focalizeze privirea asupra celui care vorbise.

– Aşa-i, la Slatina... Au rupt colegiile în două! Bogadan-Piteşti şi cu maiorul ăsta, cu Moga. Apaşul!

– Pe care până şi dhumneata îl cunoşti, Ghrigorescule. E cumnatul lui Costa...

– S-a bombardat Piaţa Mare.

Vorbise locotenentul cu uniformă curată. Îşi ţinea mâinile pe genunchi. Mantaua îi era împăturită pe spătarul scaunului. La fel de curată. Carâmbul cizmelor lucea în tonuri roşietice. Părul fusese ud şi i se uscase în dezordine. Pe obrajii scobiţi începuse să-i crească barba. Părea un actor, îmbrăcat într-un costum ce nu i se potrivea. Continuă, ca un somnambul:

– Ştiţi Piaţa Bibescu? Unde vin zarzavagiii şi oltenii, cu cobilițele? Sunt ziduri înalte împrejur... Bombele au căzut ca într-un ţarc. I-au dus la Morgă cu ambulanţele. Când n-au mai avut ambulanţe, i-au cărat cu ce s-a găsit. Îşi ridică privirea goală. Am fost acolo. Era o fată... O puseseră în căruţa aia... Îi atârna părul pe caldarâm. I se despletise... Am strigat după ei. Nici măcar nu m-au auzit...

– S-a prăpădit carne tânără! Măcar era frumoasă ţăranca?

Arghiriade arăta cu douăzeci de ani mai mult decât avea. Fragil şi bătrân. O ruină, la nici patruzeci de ani. Râse şi se înecă. Îi întinseră alt pahar.

M-am dus la fereastră. Îmi lipsea aerul. Duhoarea mă sufoca. Nu mai era doar murdăria trupurilor.

Costa se întorcea. Traversă curtea. Era singur. L-am aşteptat pe coridor, încercând să nu ascult vocile.

– N-au ştiut unde am fost astea două zile. Moga ne-a ascuns. Măcar acum avem comandanţi.

– E şi unul Şuţu?

– Căpitan. La batalion. Ce a mai rămas din batalion.

Intră un locotenent, însoţit de un şir de soldaţi care cărau cufere. Am salutat. Ne-am strâns lângă perete, lăsându-i să treacă. Intră şi un sublocotenent.

– Mă iertaţi, domnul locotenent Arghiriade?

I-am arătat sufrageria.

– Poate că n-o să stăm toată noaptea aici. Frontul se mută.

– Unde ne duc?

– Spre munte. Părăsesc oraşul. Mai ţin la barieră câteva companii. Le întăresc poziţia cu ceva artilerie. Trebuie să reziste, cât să-i facă să-şi pună artileria la bătaie. Doar să-i întârzie.

– Iar noi?

– Or să ne lase aici.

Coridorul era luminat de două lămpi cu petrol, aşezate pe o măsuţă. Se strânseseră covoarele de pe jos. Rămăseseră urme decolorate pe podea. Era umed, ca într-o casă părăsită. Gogu Demetriadi apăru în prag. Îl urmau aproape toţi ofiţerii.

– Arghiriade s-a predat. Îşi mută privirea spre Costa. Ni te alături! Vine şi cina, aşa că ai ajuns la timp. Dhomnilor, cu phermisiunea voastră, mă duc să văd ce-mi face compania.

Ieşi în curte, însoţit de unul dintre vânători. Ceilalţi rămaseră pe loc. Unii urcară scările, spre etaj. Alţii se întoarseră în sufragerie.

– La Dunăre nu mai are cine să-i oprească. Averescu ştie. Dacă reuşeşte să plece acum, îşi salvează armata.

– Câţi o să fim?

– Câţi ai văzut azi, împreună cu cei de la barieră. Numai că ei vor primi ordin de retragere înaintea noastră. După prima salvă...

– Unde să mai fugă atunci?

– Pentru noi, ce mai contează?

Avea dreptate. Întotdeauna.

– Trebuie să te duci tu după muniţie şi grenade. Eu... nu pot să trec.

O Hispano-Suiza albastră. Mirosul de piele şi de lemn scump. Mirosul ei.

– Trebuie să te duci singur.

– Ce să fac eu...

– A mai murit un călugăr. A ajuns până sub zidurile mănăstirii. Mai sunt şi alţii... Vor să-i caute, dar aşteaptă lumina zilei.

– Papistaşul?

– A venit la Eliescu să ceară soldaţi şi arme.

– Dacă aşteaptă lumina... se fereşte de ceva.

Nu era o întrebare.

– De unul singur o să treci.

Era tot ce îmi putea spune. Poate tot ce ştia.

– Unde mă duc?

Îmi spuse. Era departe. În întuneric. Nu se mai aprinseseră lămpile pe străzi. Casele erau părăsite. Am simţit răceala învăluindu-mă. Nu se deschisese nicio uşă. Nicio fereastră. Totul era la fel ca înainte. Dar, dintr-odată, îmi era frig.

– Nu trage. Orice ţi s-ar părea că vezi.

– Ce ar putea să mi se pară?

Nu ştiu dacă am pus întrebarea cu voce tare. Oricum, nu-mi răspunse.

– Să nu fugi şi să nu tragi. Nu face zgomot.

Privirea i se opri pe tocul pistolului. Fără să-mi dau seama, mi-am aşezat palma pe el. Nu aveam să plec dezarmat.

– Suntem numai noi în oraşul ăsta, cine să mă audă?

În cadrul uşii apăruse sublocotenentul. Îl sprijinea pe Arghiriade. Locotenentul încercă să spună ceva. Nu reuşi. Plecară, lovindu-se de pereţi. I-am auzit pe scări.

Costa îşi întoarse spre mine privirea opacă. Lumina focurilor din stradă îi tremura pe faţă.

– Am văzut-o pe Miriam. Cu copilul în braţe. Am vrut să cred că e adevărat.

Vocea îi era egală şi fără viaţă. Ca o înregistrare de pe cilindrii *Aviston*-ului.

– Este un prag, pe care, dacă-l trece, devine carne. Ca o fiinţă vie. Dar trebuie să aibă celelalte fiare alături. Pentru asta aduce lupii.

Se aplecă spre mine. Faţa îi era învăluită de întuneric.

– Când nu poate să treacă cu totul, e ca o oglindă, în care fiecare se vede pe sine sau ce ţine ascuns în el. Spaimele... Dorinţele... Dar, când trece, ucide. Caută ceva... Nu ştiu ce. Pentru că nu are gânduri. Nu are nimic...

Am ascultat. Ceva ce nu voiam să aud. Să înţeleg.

Pătratele de sticlă tăiau în bucăţi noaptea de afară. M-am uitat la focuri. Am ascultat paşii soldaţilor. Roţile furgoanelor pe pavaj.

M-am simţit singur pe lume.

O imagine îmi apăru în minte. Copii bătându-se cu bulgări de zăpadă. Şi alt copil, privindu-i printr-un geam la fel ca acela. Cât timp trecuse? Ce drum mă purtase din dimineaţa aceea de iarnă, spre noaptea în care eram? Când mă rătăcisem?

– Elena vrea să plece în noaptea asta. Opreşte-o. Trebuie să aştepte până în zori.

– În zori?

– Rămâi cu ea. Nu încerca să te întorci, înainte să se lumineze de ziuă.

– Se face târziu lumină.

Nu spuse nimic. M-am dus spre uşă. Mâna mi se opri, înainte să atingă clanţa.

– Când moare cineva, gândurile şi visurile lui nu lasă un gol? Iar când tu eşti cel care a ucis, cât din golul acela rămâne cu tine?

Nu avea ce să-mi răspundă. Am ieşit.

Mi-am ridicat gulerul mantalei. Nu sufla nicio adiere. Deasupra focurilor se roteau scântei. M-am uitat pe unde să trec. La poartă se auzeau voci răstite şi tropot de cai.

Am ocolit casa.

În spate, gardul era din lemn. L-am lovit cu piciorul. Stinghiile umede se rupseră fără zgomot. M-am aplecat şi am trecut de partea cealaltă.

Urcam. Peronul *Palace*-ului rămânea în urmă, sub mine. Încărcau automobilele. Plecau şi ei. Am găsit trepte. Alt gard. L-am sărit, agăţându-mi poalele mantalei. Am căzut în genunchi. M-am ridicat, pipăindu-mi tocul pistolului. Era acolo.

Întuneric. Aş fi vrut să aud lătratul unui câine. Să văd pe cineva. Dar, în jur, nu erau decât ferestre întunecate şi acoperişuri pierdute în începutul de pâclă.

Sunetele se stinseseră. Mergeam pe străzi pe care nu le cunoşteam.

Cel mai greu era să mă opresc mereu. Dar trebuia. Să caut semnele pe care mi le spusese Costa. Să nu mă pierd.

Am călcat pe ceva. Sunetul unei pietre. Se rostogoli lângă picioarele mele. M-am răsucit. Mă auzeam respirând repede. Am făcut un pas, cu spatele. Am atins o poartă de fier. Se trânti, răsunând ca un clopot spart. Am apucat-o cu mâinile. Să o fac să tacă...

Am făcut un efort de voinţă să-mi descleştez degetele de pe metal. Mă luptam cu strigătele care continuau în mintea mea. Cu senzaţia că noaptea mă înconjura.

Mergeam din nou. Strada se îngustă. Erau ziduri de o parte şi de cealaltă. Am început să alerg. Strada se deschise. Zidurile se depărtară. Mute.

Păşeam pe iarbă. Şi pe pământ moale. Lumina se schimbase. Poate că erau stelele de deasupra, licărind rece prin aburii ceţii.

M-am oprit. Cunoşteam locul. Îl mai văzusem.

într-un vis...

Tălpile ghetelor mi se adânciră

în praful ca cenuşa

în noroi. M-am întors.

Erau acolo.

Cercul se închisese în spatele meu.

Am încetat să respir. O gheară îmi răsuci măruntaiele. Noaptea se reflecta în ochii lor. Stropi de lumină lichidă.

Am scos pistolul. A trebuit să-l țin cu amândouă mâinile. Altfel l-aș fi scăpat. Degetele îmi erau străine, ca și cum nu ar mai fi fost parte din trupul meu.

Umbrele nu se mai ascundeau. Am ridicat pistolul. Erau mulți. Mai mulți decât toate gloanțele mele. Dar n-am putut să cobor țeava. Brațele nu mă ascultau.

Auzeam doar bătăile inimii mele și foșnetul pașilor lor. Celelalte sunete fuseseră gonite altundeva. Departe de locul în care eram. Doar eu și cu ei.

Am făcut un pas înainte. Drumul nu mai era. Se pierduse, înghițit de noroi.

Se mișcară împreună cu mine. Dar cercul nu se mai strânse.

Case. Ziduri. Stâlpi de gaz aerian. Relicve fără viață.

Am mers mai departe. Nu știu cât. Timpul nu mai însemna nimic. Trăiam încă o clipă. Apoi alta. Înaintea noastră apăru o lumină. În singurătatea ei, adâncea întunericul din jur. O lampă, la o fereastră. Așa cum spusese Costa.

M-am oprit, încă departe de poartă. Cercul se desfăcu. Se dădură la o parte, fără să se ferească. Îmi gustară mirosul, cu gurile deschise. Când cercul se desfăcu, noaptea avu din nou sunete. Ca și cum m-aș fi trezit din vis.

Numai că nu era un vis.

Curtea era mică. Atât cât să încapă automobilul albastru. În vopseaua lustruită se reflecta sclipirea galbenă de la fereastră.

Am intrat pe poartă. Noaptea era vie în ochii lor. Așteptau.

M-am dus la ușă. Am bătut cu palma. Apoi cu pistolul. Îi simțeam în spate. Îi vedeam cu ochii minții, aruncându-se spre mine. Ecourile bătăilor se pierdeau în ungherele casei. Loveam ușa cu ambele mâini, fără să mă pot opri. Nici chiar când am auzit încuietoarea.

Lăsase lumânarea pe jos. Am împins-o înăuntru şi am trântit uşa, sprijinindu-mă cu toată greutatea de ea. Am pipăit după zăvoare. Îmi văzu pistolul şi se dădu un pas înapoi. Răsturnă lumânarea. Ceara se scurse sfârâind peste duşumele. Dar flacăra nu se stinse.

Era o cheie. Am răsucit-o. Nu i-ar fi oprit. Dar nu aveau să intre. Nu era locul lor acolo. Nu încă.

Se îmbrăcase în negru. Îşi strânsese părul, dezgolindu-şi gâtul fragil. Stătea nemişcată, uitându-se la mine. Flacăra lumânării pâlpâi, micşorându-se. Umbrele noastre se întâlniră pe perete.

Vru să se ducă la fereastră. Am prins-o de braţ. Pe ea nu trebuia să o vadă.

Căută zăvoarele. Le împinse, atingându-mi umerii. Se aplecă după lumânare. Flacăra crescu, despărţindu-ne umbrele.

– Vino.

Am urmat-o. Era o încăpere căreia abia îi distingeam pereţii. Mobila dinăuntru era grea şi întunecată. În mijloc se afla un pian, acoperit pe jumătate cu catifea. Deasupra, un sfeşnic. Ceara se scursese peste bronz, îmbrăcând braţele şi piciorul.

Mirosea ca într-o biserică. Dar, peste toate celelalte, era mirosul ei.

Elena Nasta trecu flacăra peste lumânările stinse din sfeşnic. Înviară.

Se auzi o uşă. Şoferul intră, ţinând deasupra capului o lampă cu petrol. În cealaltă mână avea un revolver. Privirea lui o căută pe Elena. Se opri asupra mea. Odată cu revolverul.

– Totul e în ordine.

M-am gândit la fiarele de afară. Le simţeam înconjurând casa. Niciuna dintre armele noastre nu ar fi fost de folos.

– Sigur, doamnă?

Avea o voce tărăgănată. Era mai obişnuit cu tăcerea decât cu cuvintele.

– Du-te!

Lumina lămpii coborî. Apoi dispăru. Se auzi din nou uşa.

Îşi strânse braţele la piept, de parcă i-ar fi fost frig. Soba încă dogorea, chiar dacă focul nu mai era aprins. Se uită iar spre fereastră. Draperiile lungi erau trase. Noaptea rămăsese de cealaltă parte a lor.

– Pune-l deoparte. Nu-mi plac armele.

Încă ţineam pistolul în mână. Am deschis tocul şi l-am băgat înăuntru. M-am simţit dezbrăcat.

Am dat la o parte draperia. Flăcările lumânărilor se reflectau în geam. Păreau să plutească într-o mare neagră. Imobile.

M-am aplecat. Draperiile se închiseră în spatele meu. Mi-am dus palmele la ochi. Fruntea îmi atinse geamul rece. Se făcu întuneric.

Ne despărţea doar bariera de sticlă. Fără ea ne-am fi atins. Nu putea să fie. Fu ultimul gând, înaintea groazei.

Nu erau ochii unui animal. Şi nici ai unui om. Erau un gol fără sfârşit.

Se schimba. Ca firele de nisip, în bătaia vântului.

Se schimba, dar rămânea la fel. Ca şi cum ar fi fost făcut din bucăţi ce încă luptau să fie împreună.

Ceva se smulse din mine şi se pierdu în privirea aceea nepământeană. În beznă.

M-am împins în tocul ferestrei, aruncându-mă înapoi. Am căzut cu faţa îngropată într-un covor aspru. Se auzea un sunet. Un horcăit. Atât putea să fie urletul meu.

M-am agăţat de picioarele pianului, încercând să mă ridic. Sfeşnicul se răsturnă. O ultimă strălucire, şi în încăpere nu mai fură decât umbre. Una dintre ele se aplecă peste mine.

Draperiile se închiseseră peste fereastră. Rămaseră nemişcate.

Căldura corpului ei. Braţele, încercând să mă ţină. Le-am dat la o parte. M-am ridicat, făcându-mă scut pentru ea.

Am aşteptat. Venele îmi pulsau în tâmple.

Nu se întâmplă nimic.

– Mă doare...

Am întors capul. O striveam. Eram amândoi în genunchi.

Senzaţia sângelui cald mă trezi la realitate. Mi se scurgea pe faţă. Rana se deschisese. Mă frigea.

I-am dat drumul. Elena Nasta gemu. M-am ridicat în picioare, şi, fără să-mi mut privirea, am pipăit după sfeşnic. Când l-am găsit, am prins-o de braţ.

– Lumină!

Nu spuse nimic. Înainte ca flăcările să pâlpâie, fiecare umbră fu altceva.

Nu voiam să mă întorc la fereastră. Aş fi vrut să mă ascund în ungherul cel mai îndepărtat al casei. Să aştept zorile. Fără speranţă că aveam să trăiesc până atunci.

M-am dus la geam pentru că nu exista nicio salvare. Şi pentru că trebuia să văd încă o dată. Nu am dat la o parte draperiile. Am păşit după ele. În întuneric.

Nu intraseră în curte, deşi poarta era deschisă. Erau iarăşi singuri. Se căutau unul pe celălalt. La fel de înfricoşaţi ca mine. Dacă aş fi ieşit, i-aş fi auzit scheunând. Dar nu aveam să ies. Nu până în zori.

– Ce ai adus cu tine?

Aprinsese alte lumânări. Ne trebuia lumină. Mirosea a ceară şi a lemn încins. Masa şi jilţurile păreau tăiate în piatră.

Am căutat un răspuns. Vru să vină la fereastră. Am împins-o înapoi.

– Unde s-a dus servitorul?

– Nu e servitor.

– Unde e?

– În camera lui. Sau alături.

– În casă?

Dădu din cap.

– Spune-i să stea înăuntru. Nu trebuie să iasă nimeni. Până dimineață.

Luă unul dintre sfeşnice cu ea. Lăsă uşa deschisă. I-am ascultat paşii. Apoi vocea, undeva departe, în adâncurile casei.

Se întoarse.

– O să doarmă.

Se apropie de mine. Îmi ridică sfeşnicul în dreptul feței. Luă chipiul şi îşi trecu degetele peste fruntea mea. Atingerea ei mă arse mai mult decât sângele proaspăt.

– Vino.

Mă conduse pe coridor. Apoi pe trepte. Am urcat, îndepărtându-ne de ei.

Casa era uscată şi caldă. Întrezăream bucăți din candelabrele pe sub care treceam. Am simțit că aş fi putut să mă pierd acolo. Că voiam să mă pierd.

O cadă cu picioare feline, din bronz. Apă fierbinte.

– Stai...

Rupse un ştergar cu dinții şi îl sfâşie. Sfeşnicul se reflectă într-o oglindă, apoi în ochii ei. Îmi aruncă chipiul în întuneric. Se ridică pe vârfuri şi începu să mă curețe. Sângele se amestecă cu apa, curgându-mi pe față. Nu-i mai vedeam ochii.

Am luat-o în brațe. Nu se împotrivi. Deveni doar rigidă. I-am dat drumul.

Îmi întinse ştergarul.

– Aştept jos.

Mă lăsă singur. M-am uitat la mine, în oglindă. M-am simțit murdar. Şi înfricoşat.

Am coborât după câteva minute. M-am oprit în prag, uitându-mă iar la fereastră. Cu ochii minții am văzut-o spărgându-se în cioburi, în vreme ce draperiile zburau de o parte şi de cealaltă. Am intrat.

Pusese farfurii şi tacâmuri pe masa mare cât un altar. Îmi cercetă fața.

– E mai bine.

– S-a închis.

– Mi-e foame.

Se aşeză înaintea mea.

– Mantaua... E cald.

Am scos-o de pe mine. Mâncarea era rece. Am mestecat-o, fără să-i simt gustul.

– Costa nu vine.

– Ştiu.

Abia dacă se atinsese de farfurie. Din când în când se întorcea spre fereastră. Eu pândeam sunetele casei. Şi ale nopţii.

– Lucrurile noastre...

– Sunt pregătite. Cum o să le duci?

– A spus...

– O să iei automobilul.

M-am întrebat câţi ani avea. În penumbră, pielea era şi mai albă. Am stat şi m-am uitat la ea. Altceva nu mai conta. Momentul acela fu doar al ei.

Fusese o viaţă irosită. Eram la capătul ei. M-am agăţat de clipa aceea. Dădea un sens tuturor celorlalte.

– Ştia că vrei să pleci. S-a gândit că o să găsesc o casă goală.

– Dar tu?

– Am sperat că o să mai fii.

Nu spuse nimic. Nu i-am tulburat tăcerea.

Vru să strângă masa. Se răzgândi. Se duse la fereastră. Mâinile mi se încleştară pe braţele jilţului. Dar nu atinse draperia. Se întoarse spre mine.

– Poţi să conduci singur automobilul? Sau îl trezesc?

– Trebuie să aşteptăm dimineaţa.

– O să plecăm toţi. Mâine, casa va fi goală. N-a mai fost de multă vreme. De prea multă...

Trecu prin cameră, stingând pe rând lumânările. Păstră doar sfeşnicul cu trei braţe.

– Îţi pregătesc baia. Eşti murdar de noroi şi de sânge.

M-am dus după ea. Am trecut pe lângă uşi închise. Pe lângă trepte ce se pierdeau în întuneric. Ne-am întors la cada cu ghearele încremenite. Puse sfeşnicul pe jos.

Apa nu făcea zgomot. Ca şi cum s-ar fi scurs pe pereţi de marmură.

Se aşezase pe margine. Îşi lăsă degetele în apă. Stăteam în picioare, fără să-mi pot desprinde privirea de la ea.

– Nu o să mă întorc aici... Mâna îi rămase în aer. La lumina lumânărilor, apa era un foc lichid. Se uită pe lângă mine, spre uşă. M-am întrebat pe cine vedea.

Zâmbi. Mie. Altcuiva.

– A fost cel mai frumos apus. Au fost nori. Soarele a trebuit să lupte...

– Unde o să te duci?

Zâmbetul fu pentru mine.

– Tu unde o să te duci?

N-am răspuns. Ridică mâna. Degetele umede îmi atinseră buzele.

– Ne-am pierdut. Amândoi.

Am apucat-o de încheietură şi am tras-o spre mine. Încet. Se eliberă doar ca să-mi înlănţuie gâtul cu braţele. Mă sărută. Înfometată.

Am ajuns jos, pe podea. N-am găsit bumbii. I-am sfâşiat hainele. Stătu nemişcată, agăţându-se de mine, până când fu în zdrenţe. Flacările lumânărilor tremurau alături de noi. Am desfăcut centura şi hamul. Mi-am aruncat vestonul. Se luptă cu cămaşa mea, smulgând-o. Mă împinse în perete şi mă muşcă de carnea dezgolită, între umăr şi piept.

Căzu peste mine. Pielea ei frigea. Îmi luă faţa în mâini, înfigându-şi unghiile. Se lipi de mine. I-am simţit lacrimile. Îşi strivi gura de a mea, înăbuşindu-şi gemetele. Am prins-o de coapse. Am strâns cu sălbăticie. Mă muşcă de buze, până când am simţit gustul sângelui.

Am strigat, amândoi.

Zăceam fără să ne desprindem unul de celălalt. Cada se umpluse. Apa începuse să curgă pe podea. Ajunse la noi. Am ridicat-o în brațe. Eram încă pe jumătate îmbrăcat. Se aplecă din brațele mele, şi închise robinetul.

– Lasă-mă jos şi dezbracă-te.

Am încăput împreună în cadă. Şi mai multă apă se scurse pe podea, înconjurând sfeşnicul ca pe o insulă. Mă săpuni. Mă sărută când aveam ochii închişi. M-am întrebat pe cine voia să vadă. Dar apoi mi-am dat seama că nu mă interesa. Am deschis ochii şi am ținut-o departe.

– Ce e?

– Nimic. Vreau să te țin minte aşa.

Mă văzu din nou doar pe mine. Erau umbre în privirile ei. Se luptă să se apropie. N-am lăsat-o.

M-am uitat la linia umerilor, unde se întâlneau cu gâtul. Mi-am trecut degetele prin părul ei, desfăcându-l. Se revărsă întunecat. L-am dat la o parte, dezgolindu-i fața.

– N-am avut nimic al meu. Au fost doar opțiuni mărunte. Dar acum totul e bine.

Îşi clătină capul. Părul îi ascunse iar fața. Am strâns-o la piept, umplându-mă de mirosul ei.

– Aş fi murit simțind doar frica.

Am luat sfeşnicul. Am trecut goi prin casă. Ne-am refugiat în patul ei, fugind de ce era dincolo de ziduri.

A adormit în vreme ce îi vegheam somnul. I-am ascultat respirația. M-am scufundat în aşternuturi, ca într-o mare fără fund. Un somn greu. Fără coşmaruri. Erau toate afară, aproape.

M-am trezit singur. M-am întors spre fereastră. Draperiile erau crăpate, dar printre ele nu se zărea nicio dungă de lumină. Cineva se mişcă, lângă mine.

Stătea în cadrul uşii. Îşi drese vocea din obişnuință, înainte să vorbească.

– Bună dimineața, domnule.

M-am întrebat cât aşteptase. Puse centura cu tocul pistolului pe pat, pe locul gol.

– Vă aduc şi celelalte haine. Cred că s-au uscat.

– Cât e ceasul?

– E lângă dumneavoastră. Nu m-am uitat. Nu mai avem electricitate de două zile. Şi din dimineaţa asta, nu mai sunt nici lumânări.

– E dimineaţă?

– Încă una. Ne-a fost îngăduit... Doamna Elena se pregăteşte de plecare. Eu sunt jos, dacă aveţi nevoie. O să scot ceva de mâncare, din ce luasem pentru drum.

M-am aşezat pe marginea patului, ţinându-mi capul în mâini. Mă dureau toţi muşchii. Dar era o durere bună, care alunga spaimele nopţii.

Vocea veni de aproape. Nu-l auzisem intrând iar.

– Aveţi schimburi proaspete.

Mi le puse alături. Lucruri noi, călduroase.

– Ale cui sunt?

– Ale mele. V-am curăţat uniforma şi am văzut că se potrivesc. Dacă am îndrăznit prea mult, şi vă jignesc...

– Nu jigneşti pe nimeni...

– Atunci domnul e mulţumit?

Vorbea ca un automat. Dar sclipirea din priviri nu avea nimic caraghios. La fel cum braţele erau prea puternice ca să-i servească doar să ţină volanul unui automobil.

– Îndatorat. Bagajele mi s-au pierdut, şi tot ce am era pe mine.

Dădu din cap, solemn.

În clipa următoare eram iarăşi singur.

Am întors ceasul. Puţin peste cinci. Abia dacă dormisem şase ore. Mă usturau ochii, dar avea să-mi treacă. Eram mai odihnit decât fusesem în ultimii ani. M-am dus la fereastră. Ceaţă. Din nou. Dar nu groasă. Pâcla de dimineaţă. Am deschis geamul. Frigul îşi trimise acele în pielea mea. Am ascultat.

Erau sunete vii. Apa scurgându-se prin streşini. Crengile copacilor atingându-se între ele. Liniştea avea nuanţe. Nu mai pândea nimic acolo.

Până şi tunurile tăcuseră la un moment dat, în timpul nopţii.

M-am spălat şi m-am îmbrăcat în câteva minute. Am căutat semnele lăsate de ea. Cutele de pe pernă şi de pe aşternuturi. Picăturile de apă, pe care le-am găsit în baie, pipăind prin întuneric.

Am coborât treptele. Nu era nici jos.

Mirosea a cafea. Mi-am dat seama cât îmi era de foame. M-am dus după miros.

Lăzile noastre fuseseră înghesuite pe un coridor mic. Uşa era deschisă, şi, la lumina unei lămpi cu petrol agăţată de clanţă, vedeam o bucată de curte.

– Luaţi tot, domnule?

Peste lăzi stăteau în ordine patru puşti Berthier. Ţevile fuseseră deja învelite în pânză.

– Pot să ascund aici ce nu luaţi. Dar nu ştiu ce o să se întâmple cu casa...

Am luat una dintre puşti. Era nouă.

– Le-a adus domnul Petrea.

– Îl cunoşti?

– A fost aici, domnule. Am stat cu el, când le-a înfăşat. Spunea că nimeni nu mai are răbdare s-o facă cum se cade. V-am pus ceva de mâncare în camera din faţă. Şi cafea. Foarte dulce. Cum trebuie să fie.

– Lăzile?

– Le aşez eu în automobil. Duceţi-vă. Dacă am nevoie de ajutor, o să-mi permit să vă chem.

După cum ridică lădiţa cu grenade, mi-am dat seama că se descurca de unul singur.

Aşa cum spusese, cafeaua era dulce şi fierbinte. Îmi alungă ultimii aburi ai somnului încă de la prima înghiţitură. Elena Nasta intră în cameră când umpleam din nou cana.

Îşi strânsese părul, ascunzându-l sub un şal. Peste haine purta o haină lungă de piele, aşa cum văzusem la automobilişti, iar la gât avea o pereche de ochelari cu sticlă groasă.

M-am uitat la ea, încercând să-mi dau seama ce simţeam.

Aş fi vrut să o iau de acolo şi să fugim. Pentru totdeauna. Fu primul gând. Apoi lumea se reaşeză în jurul nostru.

Drumurile ni se încrucişaseră. Primisem doar o clipă. Atât ne fusese îngăduit, cum ar fi zis bărbatul de afară.

– Bună dimineaţa.

Două cuvinte. Era din nou război. Avusese o altă viaţă înainte să mă întâlnească. Ce i-aş fi putut spune?

– Bună dimineaţa.

Iar ea ce mi-ar fi putut răspunde?

Am simţit tristeţea. Şi m-am împăcat cu ea.

Îmi luă ceaşca din mână şi bău. Se scutură.

– E prea dulce.

– A zis că aşa trebuie să fie.

Zâmbi. Unui gând. Nu mie. Am arătat spre holul ce ducea la uşa din spate.

– Cine e?

Cumpăni răspunsul.

– Un prieten. Ultimul care mi-a rămas.

– Şi Costa?

Îmi dădu ceaşca înapoi.

– Dar tu?

– Eu?

Să ieşim pe poartă. Să ne pierdem. Oriunde. Îmi opri cuvintele, punându-mi degetele pe buze. Apoi mă sărută. O atingere fugară. Cu care îmi cumpără tăcerea.

M-am desprins de ea. Tristeţea se întoarse, cu profunzimi noi.

– Unde e?

– Încarcă automobilul. O să plecăm împreună.

Se încordă. Doar o clipă.

– Nu e bine să rămâi aici. Singură.

– Ce ai văzut aseară pe fereastră?

– Nimic. Mi s-a părut...

Aşteptă.

– Paul nu a încercat să mă mintă. El nu mi-a răspuns.

– A fost aici?

– A venit cu un soldat. Erau cu o trăsură. Caii erau îngroziţi. I-au adus până la uşă. Au stat acolo cu ei, să-i ţină. Când nechezau, parcă plângeau. Ca nişte oameni. M-am închis, să nu-i mai aud. Am plâns şi eu, până s-au liniştit. Şi atunci a fost ceva afară.

Se uită în jur. Privirea i se opri asupra pianului. Întinse pânza, acoperindu-l complet. M-am întrebat ce sunet ar fi avut Beethoven între pereţii aceia. Dar în minte încă auzeam nişte cai plângând. Ca nişte oameni.

Mâna îi întârzie deasupra claviaturii.

– Acum nu mai contează. Casa o să rămână goală.

Răsună motorul automobilului.

– Cum îl cheamă?

– Filip. Uneori uit că mai are şi alt nume. El nu-l spune niciodată.

Zâmbi la fel ca mai devreme. Unei umbre. Căreia însă ea îi rosti numele:

– Petru m-a lăsat în grija lui. S-a despărţit de mine atunci când l-a adus în casa asta. A venit cu trandafiri albi şi cu un prieten. Apoi a plecat pentru totdeauna.

Zâmbetul îi rămase proaspăt pe buze. Timpul lacrimilor trecuse. Am ştiut că aşa aveam să o ţin minte.

Filip îşi drese vocea în spatele meu. Am tresărit.

– Doamnă Elena...

Umbrele se împrăştiară. Elena Nasta îşi scoase din buzunare o pereche de mănuşi lungi.

– Ai găsit cufăraşul meu?

– L-am luat, doamnă. L-am pus în spate, să vă fie la îndemână. Cu permisiunea dumneavoastră, domnule.

– A mea? Pentru ce?

– Nu vă mai rămâne mult loc.

Elena se aplecă spre mine, conspirativ, dar vorbi tare. Avea privirea absentă.

– Sunt bijuteriile. Tot ce mai am.

Reuşi să pară veselă.

Ce avea ea nu ar fi încăput în niciun cufăr. Am luat-o de umeri şi am întors-o spre mine. Mi-am întipărit în minte fiecare nuanţă schimbătoare a ochilor ei, fiecare cută a buzelor. Fiecare trăsătură care o făcea ceea ce era.

Pentru o clipă fu doar a mea. Apoi i-am dat drumul.

– E timpul...

Ieşi prima. Era un frig tăios. În aer se simţea zăpada.

– Filip, închide casa.

Se uita drept înainte, spre automobil. Fumul alb nu avea puterea să se ridice. Se rostogolea greu, ascunzând sub el aleea cu pietriş.

Întâi cheia, în încuietoare. Un lanţ şi un lacăt. Filip le încercă de două ori. Apoi aşteptă. Dar nu mai avea ce. Elena Nasta nu se mai întoarse pentru a arunca încă o privire. Filip o ajută să se urce în automobil, pe bancheta din faţă.

– Deschid porţile imediat, domnule.

M-am suit, printre lăzi şi bagaje. Ar fi fost mai mult loc dacă Filip ar fi coborât acoperişul. Dar, chiar şi atât de fragil, îl simţeam ca pe un adăpost. M-am înghesuit înăuntru şi am tăcut din gură.

Porţile rămaseră deschise în urma noastră. Automobilul îşi croi drum prin întuneric cu lămpile aprinse. La lumina lor nu mai recunoşteam străzile. Am scos Mauserul şi, pe ascuns, i-am verificat magazia. Nu l-am mai pus în toc.

– Unde vă ducem, domnule?

– La *Carola*.

M-am întrebat dacă aveam să mai găsesc pe cineva. În orele care trecuseră, ar fi putut ajunge departe. Iar eu poate că eram acum un dezertor.

– S-ar putea să ne oprească patrulele...

– O să vorbesc eu. Nu se întoarse. Spătarul banchetei era un zid înalt, ridicat între mine şi el.

M-am gândit la Maria. Fu un gând neclar, ca siluetele caselor, pierdute în pâcla dimineţii.

Mi-am aşezat mâna lângă umărul ei. Aproape că o atingeam, când automobilul se hurducă pe strada desfundată. M-am întors, să mă uit afară. Pe genunchiul drept simţeam greutatea liniştitoare a pistolului.

Filip ocoli pe un drum pe care nu-l cunoşteam. Mi-am dat seama unde eram, doar când, după o curbă, turlele mănăstirii ne apărură înainte.

Torsul motorului era singurul sunet. În curtea comandamentului batalionului de vânători nu mai era niciun automobil. Pe scări, nicio santinelă.

– Încetineşte!

Automobilul se opinti. Motorul tăcu. Roţile învelite în cauciuc nu mai făceau niciun zgomot pe pavaj. Am alunecat la vale, spărgând pâcla cu lumini tremurânde.

Nu fu nicio patrulă. Nici chiar în faţa *Palace*-ului. Fără felinarul de la peron, ar fi putut să fie o ruină părăsită.

Am ajuns la pensiunea *Carola*. Un bec electric, ascuns în spatele perdelelor, la mansardă. Doar un singur foc mai pâlpâia pe caldarâm. Santinele. În nări îmi ajunse mirosul cailor, înainte să descopăr animalele lângă zid.

Filip opri fără să fie nevoie să-i spun. Frunzele moarte foşniră sub roţi.

– Ar fi bine să cobor eu întâi, domnule.

L-am lăsat. Pentru că avea dreptate. Şi pentru că rămâneam singur cu Elena.

Ne despărţea o jumătate de palmă, dar ar fi putut tot atât de bine să fie o mare între noi.

– Să-i spun ceva lui Costa?

Tresări auzind numele. Apoi înţelese despre care dintre ei vorbeam.

Clătină din cap. Şalul îi ascundea faţa, ca o glugă monahală. Aş fi vrut să-l dau la o parte. Însă mâna îmi rămase neclintită.

Se întoarse şi îmi prinse încheietura. Cu o putere venită din amintirea unei alte încleştări. În alt timp. Nici sclipirea din ochi nu era pentru mine.

Vru să spună ceva. Nu avu ce.

Mi-am desprins mâna şi m-am dat jos. Filip se întorcea, însoţit de Dumitru Ilina. Am rămas lângă automobil, la adăpostul întunericului.

– Să trăiţi, dom' sublocotenent.

– Nu ştii cât mă bucur să te văd, caporal! Am crezut că aţi plecat.

– Păi... ceilalţi au plecat... M-au lăsat aici, să vă aştept.

– Unde sunt?

– În marş. Ne duc pe munte. Dar o să-i prindem din urmă, că se mişcă încet. Cică nemţii sunt tare aproape, dom' sublocotenent.

– Ne războim cu ei, Artilerie. Niciodată n-au fost departe. Cum dracu' o să cărăm numai noi doi lăzile astea? Hai să le scoatem...

– Cu tot respectul, dom' sublocotenent, dar au rămas şi băieţii mei. Dacă nu veneaţi până se lumina de ziuă, abia atunci eram numai eu şi cu dumneavoastră. N-aş fi avut inima să-i ţin aici, că-s fără minte, şi-i mai aresta careva, să-i împuşte ca pe otomutilaţii ăia, Dumnezeu să-i ierte. Dar eu stăteam cât ar fi fost nevoie. Am ştiut că, dacă sunteţi viu, o să veniţi.

– Şi dacă eram mort, Dumitre?

– Atunci ar fi ştiut dom' locotenent Paul şi nu m-ar fi lăsat să vă aştept. Cu permisiunea dumneavoastră, mă duc să-i chem...

Se pierdu în întuneric, strecurându-se cât mai departe de santinele. Filip vru să deschidă portiera. L-am oprit.

– Unde plecați acum?

– Doamna Elena nu mi-a spus.

– Nu vreau nimic de la ea. Vreau doar să știu că o să fie în siguranță!

– Îmi pare rău, domnule.

I-am dat drumul. Mâna îmi căzu pe lângă corp.

– Pot să vă ajut să descărcați, domnule?

Nu aşteptă un răspuns. Luă lăzile fără efort, fără nicio mişcare în plus, aşezându-le una peste cealaltă, pe caldarâm.

Aripile automobilului se acoperiseră cu brumă. Santinelele tropăiau pe loc. Noaptea fusese lungă.

Am ocolit automobilul. Am deschis portiera Elenei. Mi-am scos mănuşile, apoi i-am luat mâna. I-am scos şi ei mănuşa. Degetele îi erau reci. Le-am dus la buze şi le-am sărutat. O singură dată.

Plecară când Dumitru şi artileriştii săi încă se furişau printre caii legați. Lămpile automobilului se îndepărtaseră pe şosea. Apoi nu mai fu nimic. Doar eu, cu picioarele îngropate până la gleznă în frunze bătute de brumă.

Ne-am luptat cu lăzile, urcând pe străzile pustii. Ne-am oprit să ne odihnim în fața mănăstirii. Porțile erau închise, dar dinăuntru venea sunet de litanii. Tănase Bornaz se uitase cu teamă spre turle:

– Sunt Ceasurile. E timpul lor.

Am plecat de acolo, mânați de frica pe care o simțisem în vocile din spatele zidurilor.

Dintr-o curte am luat un căruț cu roți strâmbe. Am dărâmat gardul de stinghii, fără să mai avem răbdare să căutăm poarta. Primul câine pe care îl auzeam de multă vreme ne lătră de undeva, de departe. I se alăturară şi alții. Am fugit, împingând toți patru, încurcându-ne unul pe celălalt.

Când am intrat în pădure, am găsit semnele. Erau peste tot. În pământul răscolit, în buruienile tăvălite de picioarele lor. Pe drumul îngust, de munte, rămăseseră şanţurile săpate de roţile furgoanelor.

Am urcat fără să simţim oboseala. Fără să vorbim între noi. Pădurea tăcută ne pândea din toate părţile.

Lumina zilei era aproape. Crengile copacilor se împreunau ca nişte gheare descărnate. Deasupra lor, cerul începea să aibă culoare.

Dumitru Ilina trăsese de căruţ, ieşind de pe drum. Copacii se răriseră. Şi nu mai eram singuri. Ajunsesem din urmă ariergarda. Ne-am trezit mergând alături de una dintre patrulele de siguranţă.

Strigăte. Nechezat de cai. Soldaţii se opinteau, împingând chesoanele. Caii se zbăteau în hamuri, muşcaţi de bice, încercând să mişte tunurile mici, de 53. Să le elibereze din strânsoarea nămolului.

Treceam printre ei, fără să ne vadă. Patru oameni, cu un căruţ şubred. Parcă nici nu am fi existat.

– Regimentul şaizeci şi unu?

– Ăsta e regimentul şaizeci şi unu?

Nu se opreau pentru noi. Soldaţii îşi băgau capul în piept, căutându-şi galonaţii cu privirea. Un căpitan ne apăru în faţă. Nu se bărbierise de câteva zile, iar chipiul de pe cap era îndoit, ca şi cum cineva s-ar fi aşezat pe el.

Ne spuse că regimentul şaizeci şi unu era peste tot. Ca şi celelalte. Se amestecaseră. Se pierduseră unii de alţii.

Am dat peste alţi ofiţeri. M-am uitat după uniforme de cavalerie, ca a lui Moga. Erau strânşi într-un grup, la marginea potecii. Ţigări aprinse. Hărţi. Un baston de promenadă lovind ritmic o cizmă. Am respirat adânc şi m-am apropiat de ei.

Îmi dădură ceai. Era rece şi amar, dar l-am băut, urmărit de privirile celor trei soldaţi ai mei, înghesuiţi de trupele care treceau.

Ne trimiseră mai departe. O figură, în mijlocul unui pluton, îmi păru cunoscută.

– Domnule sublocotenent!

– Am onoarea...

Mă bătu pe spate, de parcă revedea un prieten vechi. Locotenentul Filip Stoenescu. Râdea nervos. Ne întâlnisem prima dată când noi ne întorceam de pe munte. Acum, acolo mergeam cu toții. Ironie...

– Îmi caut compania.

Fără ordine. Ca un dezertor. Privirea lui alunecă spre lăzile noastre.

– Muniție, domnule locotenent.

Ilina și artileriștii lui se strânseră mai aproape, apărându-și comorile.

– Sunt și puști... Mai bune decât Mannlicherurile noastre. Zi-le să nu se ferească așa. Nu vi le ia nimeni...

O ambulanță ne împinse în șanț. Motorul urla în chinuri, abia învârtind rotile îngreunate de noroi. M-am uitat spre locul de lângă șofer, sperând să-l văd pe Doctor. Dar era un necunoscut. Ca peste tot, în jur.

– Locotenentul Costa a trecut înaintea dumitale...

L-am lăsat acolo, uitând să mulțumesc. Aproape că alergam, trăgând cu amândouă mâinile de căruț. Tănase Bornaz murmurase printre dinți:

– Dacă au intrat în pădure, n-o să-i mai găsim.

Ilina îl îmbrâncise.

– Taci, mă! N-aduce ghinion!

O ladă le alunecă printre mâini. Ilina se întinse după ea. Îi căzu peste genunchi, împungându-l cu muchia ascuțită.

– Grijania ta, Tănase... Strânse din dinți.

L-am ajutat. Lemnul mă zgârie și pe mine. Se răzbuna, ca și cum ar fi fost viu.

Printre copaci erau soldați. Săpau tranșee. Oriunde am fi fost, ajunsesem la capătul drumului.

Am luat-o de-a lungul liniei de apărare. Aş fi vrut să mă apropii şi să întreb. Dar în Regimentul 55 era căpitanul Matheescu. Nici Moga nu putea să fie departe. Stăteam între camarazi, dar nu eram sigur că suntem şi între prieteni.

Linia de fortificaţii continua spre creastă. Când panta a devenit prea abruptă, am părăsit căruţul, despărţindu-ne de el ca de un animal credincios.

Am recunoscut locurile. Nu imediat, pentru că înaintam pe alt drum decât o făcusem cu câteva zile în urmă. Schitul era undeva sub noi. În faţă, se căsca valea ce tăia muntele până la sălaşul lui Leonida.

Am scos binoclul *Görtz*. Trupele din tranşee se schimbaseră. Vânători. Am zărit şi două întărituri la care încă se lucra. Mitralierele aşteptau alături.

– Dom' sublocotenent, aveţi grijă!

Artileriştii se ascunseseră. Mi-am întors binoclul. O coloană venea după noi. Aveau bagajele pe catâri. Cavaleriştii descălecaseră şi-şi trăgeau animalele pe poteca îngustă. Uniforme negre. Între ei maiorul Laurian Moga. Se uita drept spre noi, de parcă ar fi putut să ne vadă.

– Nu ştie unde suntem. Altfel ar veni drept aici.

Am tresărit toţi patru auzind vocea. Costa era deasupra noastră. Ghemuit, cu carabina Mauser pe genunchi.

M-am aşezat pe una dintre lăzi. Toată oboseala urcuşului mă ajunse din urmă.

Florea Bucur ne descoperise. Dacă n-ar fi fost el, am fi trecut pe lângă companie, fără să ne dăm seama.

– Ne ţin în rezervă. Intrăm în tranşee după ce trece primul asalt. Sau ne păstrează pentru contraatac.

– În rezervă?

– Noi şi câţiva vânători... Ar trebui să-i ţinem pe loc două zile. N-au spus de când încep să le numere...

Pe buze îi flutură zâmbetul îngheţat cu care nu mă puteam obişnui.

– Cât răgaz mai avem?

– De ieri, nemții își așază artileria. O să auzim când termină... Iar în noaptea dinainte, vor veni trupele de asalt.

Costa îi adusese pe Alradii și pe Grigorie Toader. Poverile se împărțiră mai ușor. Ne-am întors prin pădure, ocolind poteca unde era cavaleria.

Nu-și săpaseră adăposturi. Nu aveam să poposim multă vreme. Aprinseseră un foc peste care atârna o crăticioară de tablă.

– Cafea, dom' sublocotenent? Acu' s-a făcut. Nuță David luase crăticioara cu colțul pulpanei. Mirosul îmi umplu nările. Gheorghe Puiu îmi întinse o gamelă.

– E a dumneavoastră. Din raniță. V-am adus și pușca, domnule.

Cafea amară, fără zahăr. Aroma mi se răspândi în toată gura.

– I-ai văzut.

Ochii din noapte. Am încercat să alung amintirea. Dar ea rămase acolo.

Costa bău din gamela lui. Îl simțeam scotocindu-mi în minte.

Îmi închipuiam. Nimic nu era adevărat.

– Au fost doar vedenii.

– Știu cine e.

Cafeaua căpătă un gust metalic. Am clătinat din cap. Nu voiam să aud.

Se ridică în picioare. Am răsturnat gamela, scurgând ultimul strop. Crengile copacilor se clătinară încet. O suflare de vânt venită de nicăieri. Am strigat după el:

– Elena! Nu vreau să-mi spui nimic despre ea.

Niciodată. Cât timp îmi mai rămăsese.

Ascultaseră. I-am auzit vorbind.

– Lui Dumnezeu trebuie doar să-i ceri iertare și să-i mulțumești pentru ce-ți dă. Adică și pentru cafeaua asta! Nuță

David încercă marginea crăticioarei. Se răcise. Gheorghe stătea în faţa lui, cu raniţa mea alături. Nu trebuie să te rogi. Dacă nu-i ceri nimic, n-o ai de ce să-L blestemi, pentru că nu te aude.

– Cum să-L blestem, măi Nuţă?

– Tu poate că nu, că o să te popeşti, dacă scapi... Da' unul ca mine? Mai încolo, când o să-mi vărs maţele de frica morţii, ce crezi că o să fac?

– O să te rogi.

– O să mă rog să mă scape. Dar o să-L şi blestem, că mă încearcă aşa

– Mai e până atunci.

– Mai e... Iar pentru asta o să mulţumesc.

Se uitau pe furiş la mine. Fără să-mi vorbească. De parcă ar fi vrut doar să se convingă că mai eram acolo.

Aveam să murim împreună. Vieţile noastre erau mai legate decât dacă am fi fost de acelaşi sânge.

Se auzea doar sunetul oaselor ciocnindu-se de bucăţile de tablă.

Nu era nici zi şi nici noapte, chiar dacă ceasul încă arăta orele după-amiezii.

Mi-am şters palma pe pânza cu care era învelit patul puştii, după care am căutat trăgaciul. Aveam mâinile umede de transpiraţie, cu toate că frigul îmi muşca din carne cu dinţi de fier.

Unul dintre ei se mută de la un copac la altul. Mitu Dumitran. Se trânti lângă trunchi, cu ţeava sprijinită de o rădăcină ieşită din pământ.

– Ilie!

– Dacă e ceva acolo, Mitu o să tragă primul. Şi o să nimerească, dom' sublocotenent.

Ilie Simion îşi mişcă Mauserul, în vreme ce se uita prin lunetă.

– S-ar putea să fie de-ai noştri, domnule.

N-am răspuns. Am ridicat braţul spre Costa, care stătea ascuns în urma noastră. O rafală de vânt mişcă iar oasele. Se izbiră iar. Fu ca un strigăt.

Plecară alţi doi. Fraţii Dănilă. Se aşezară lângă Mitu Dumitran. Închisesem ultimul gol. Cine era în colibă, nu mai avea unde să se ducă. Doar în sus, spre munte.

Nu se zărea fum. Nu făcuseră niciun foc. Din când în când, vântul aducea cu el un iz dulceag şi greţos. Miros de hoit.

Degetul îmi alunecă de pe trăgaci. Aş fi vrut să-mi şterg din nou palmele. Mi-am apăsat fruntea pe umăr, împingând cozorocul chipiului în sus.

În dreptul ferestrei cu obloane grele apăru o siluetă.

– N-am văzut! A trecut prea repede, domnule.

Costa nu se mişca. Poate că încerca să vadă şi să asculte. În felul lui. Dar gândul acela nu mai avea consistenţă. La lumina zilei, totul era altfel.

– Dumitre, poţi să te târăşti pe sub sârme?

– Or să mă audă dinăuntru.

Vorbeam în şoaptă, chiar dacă până la bordei erau zeci de metri. Vântul purta sunetele departe.

Am aşteptat. Costa nu dădu nicio comandă. Mă ardeau ochii, dar nu îndrăzneam să-i închid. Într-o clipă se putea întâmpla orice.

Ajunsesem iarăşi acolo. Aveam aceeaşi senzaţie ca prima dată. Dezgust şi frică. Ca atunci când trebuie să intri într-o apă murdară, fără să ştii ce se ascunde în adâncul ei.

La mai puţin de un kilometru, se afla linia de fortificaţii. Undeva, acolo, era şi poziţia noastră. Când încă stăteam în pădure, venise la companie comandantul batalionului. Se făceau legăturile între unităţile din tranşee. Se trimiteau curierii. Fiecare voia să ştie pe cine are pe flancuri.

Era doar un căpitan. Mărunt şi slab, cu faţa albă. Avea aerul prăfuit al unui funcţionar. Uniforma îi fusese bună, înainte

să ajungă atât de slab. Mantaua făcea cute sub strânsoarea centironului. Nu purta armă. Nici el şi nici aghiotantul său. Se recomandase: căpitan Emil Hotineanu. Paul Costa şi Mihail Grigorescu. Amândoi la ordinele sale.

Căpitanul Hotineanu comanda batalionul de două zile. Ofiţerul pe care îl înlocuise era în drum spre Bucureşti, doborât de dizenterie. Fusese comandantul lor de la începutul campaniei. Trecuse cu ei în Transilvania, apoi îi adusese înapoi, cu grija unui părinte. Nu pierduseră mai mult de un pluton. Până atunci. Cu două zile în urmă, după ce le suiseră comandantul în vagonul cu răniţi, le înjumătăţiseră efectivele. Nu fusese inamicul, ci un colonel, Popescu-Cerna. Cavalerist... Da, avea aghiotant un maior, ce-i stătea tot timpul alături, mai aproape decât o umbră la amiază...

– Dacă vă urcaţi pe movila asta, o să-i vedeţi. Inspectează linia, cu ofiţerii de la comanda regimentelor.

Nu ne clintisem. Niciunul dintre noi nu era curios.

Aghiotantul îi dăduse harta.

– Nădejdea mea e să ne lase timp până la noapte. Abia au ajuns companiile de la Regimentul 3 pionieri, de la Focşani. Câte au mai apucat să se întoarcă din drum... I-au adus să ajute la fortificaţii. N-or să fie gata, dar oricât am săpa în stâncile astea, n-o să fim gata niciodată.

Harta începuse să se rupă la îndoituri. Batalionul se afla la capătul aripii stângi. După noi nu mai era decât coasta muntelui. Iar aceasta nu era îndeajuns de abruptă să oprească o învăluire.

– Mi-au promis mitraliere. Dar şi cu ele, tot le rămâne loc de trecere. Trebuie să creadă că avem liniile mai lungi. Şi trebuie să-i facem să creadă timp de două zile... E nevoie de mult zgomot. Şi de cineva care să umple golurile la nevoie. Ai mei pot să facă zgomotul...

Am vorbit eu. Paul Costa rămăsese cu privirea fixată pe cutele hărţii.

– Înseamnă că noi o să umplem golurile...

Şterse cu dosul palmei firele de ţărână de pe hârtie. Costa îşi mută privirea. Se întorsese printre noi.

– Mai e compania de vânători...

– Da, ei... Asta-i toată rezerva aripii stângi... Vânătorii şi plutonul dumneavoastră. Ridică din umeri. Compania dumneavoastră...

– Dacă nu ajung mitralierele?

– Trebuie să ajungă.

Aghiotantul nu scosese un cuvânt. Era copia şi mai ştearsă a comandantului său. Strângea colţurile hărţii de parcă s-ar fi ţinut de ele să nu cadă.

– Instalez postul de comandă aici. Să ştiţi unde vă întoarceţi.

Ne trimisese înapoi, spre valea pe unde ar fi putut să coboare cercetaşii şi patrulele infiltrate pe munte. Valea unde era şi bordeiul lui Leonida.

Unde eram acum.

Am ridicat braţul. Florea şi cu Stancu erau lângă sârmele întinse. Din locul unde se aflau, niciunul nu vedea bordeiul. Noi eram ochii lor.

Bătăile inimii. Uscăciunea din gât. Frica era mereu la fel.

Am strâns puşca, ştergându-mi iar palmele pe pânză.

Costa se ridică în genunchi. Florea şi cu Stancu se despărţiră, luând fiecare câte un soldat cu el. Se pierdură printre crengile joase.

– Acum!

Alergam. Îi auzeam gâfâind în spatele meu. Crengile aproape că îmi smulseră puşca din mâini. Îmi zgâriară faţa. Chipiul îmi zbură de pe cap. L-am lăsat acolo. Nu m-am oprit decât câţiva paşi mai departe, prins în păienjenişul de sârme.

Vasile Iancu se împiedică, izbindu-se cu umărul de un trunchi. Înjură printre dinţi şi ridică lopata. Lama ascuţită tăie primul fir de fier. Apoi urmară celelalte. Când cădeau, se zbăteau ca nişte şerpi. Încă o lopată. Ion Alradii ciunti crengile, mărind gaura. Resturile încă agăţate de sârme săriră în toate părţile. Un craniu de oaie mi se rostogoli printre picioare.

În față.

Cineva era lângă peretele bordeiului.

– Jos!

– Nu trage! Am apucat țeava lui Ilie. Am ridicat-o spre cerul care stătea să se prăbușească peste noi. Norii atârnau deasupra copacilor. Negri și groși, ca fumul de cărbune.

Am rămas nemișcați. M-am întrebat unde ajunseseră Florea și cu Stancu.

Alte zgomote de pași. Costa își croia drum printre sârme, alături. Nu răsună nicio împușcătură. M-am ridicat primul. Am trecut prin gaura tăiată în încrengătura de fire. M-am aruncat printre copaci. Veniră după mine.

Ieșisem în luminișul din jurul bordeiului. Ultimele crengi încercară să mă agațe, să mă țină pe loc. M-am zbătut, ferindu-mă de ele. Țineam pușca la șold. Baioneta parcă nu avea luciu. Era mată. La fel ca lumina din jur.

Nu era niciun adăpost. M-am oprit doar o clipă, cât să se adune și ceilalți lângă mine. Costa era la mai puțin de zece pași. Auzeam sunetul apei. Vedeam trunchiul căzut. Și urmele focurilor.

Ne-am desfășurat, înconjurând bordeiul. Alergam cu capul între umeri, așteptând ca ploaia de gloanțe să izbucnească de peste tot. Și să aud sunetul lor, când se înfigeau în carne.

Nu se auzi nimic.

Ne-am trântit la pământ. I-am împins. Să se depărteze unul de celălalt.

– În urmă!

Alradii se răsturnă. Își sprijinea pușca pe mânerul lopeții. În spatele nostru nu era nimic. Doar Bucur și cu Stancu, ascunși undeva. Gata să ne acopere, dacă ar fi fost nevoie.

Costa făcu ultimii pași ca la promenadă. Lovi cu țeava carabinei unul dintre obloane. Zgomotul mi se păru asurzitor. Dispăru după colțul zidului. Apăru în dreptul ușii. Se uita spre munte. Parcă amușina aerul, ca un animal.

M-am apropiat de bordei, ţinându-mă în unghiul mort al ferestrei.

– Ilie?

– Aici, dom' sublocotenent.

Vocea lui îmi făcu bine.

– Du-te la fereastră. Marcu şi Cristache, la mine!

Mă încadrară. Se uitau în jur. Costa ne aştepta.

– Sunt la apă. Urcă acum.

– Înăuntru?

Ridică două degete.

Împinse uşa cu piciorul. Ne-am dat toţi la o parte. În afară de el. Uşa se răsuci greu în balamale. Prin deschizătură am văzut că miezul pereţilor era din piatră. Bordeiul era mai mult o cazemată. Costa îşi înclină capul, uitându-se înăuntru. Arma i se odihnea pe încheietura cotului. Nu-şi desfăcuse tocul Mauserului.

Paşi repezi. Ceva încercă să treacă pe lângă el. O învălmăşeală de zdrenţe murdare de pământ. Patul carabinei ţâşni înainte. Fratele Leonida se prăbuşi în patru labe, între noi.

– Ţine-l!

Cristache îl luă pe sus. Faţa pustnicului era o mască de sânge închegat. Un ochi era umflat şi stătea închis.

– Uşor, mă, că-l omori! Vezi dacă are armă!

– Nu trageţi!

– Ieşi afară! Costa îşi îndreptă carabina spre uşă..

Bărbatul avea o secure la brâu şi o puşcă Martini-Henry în mână. Încercă să o ridice deasupra capului. Se lovi de tocul uşii.

Ultima dată îl văzusem călcând pe cioburi, în chilia lui Iosif Bălan. Era îmbrăcat în surtucul negru de lână. Cizmele din picioare aveau talpa ţintuită cu fier. Privirile ni se încrucişară.

Îşi coborî încet puşca şi o aşeză pe jos.

Am arătat spre securea de la brâu.

– Şi aia!

Avea mânerul de lemn. Nu era securea lui Leonida.

– Am crezut că sunteţi nemţi. De aceea ne-am ascuns...

– Nu suntem. Domnul fie lăudat... Costa îl împinse cu ţeava carabinei, îndepărtându-l de arme. Apoi intră în bordei. I-am auzit paşii pe podeaua de lemn.

Paşii se opriră. Înăuntru se aşternu tăcerea. Am aşteptat. M-am întrebat ce făcea.

– Mai e cineva? Bărbatul avea ochii adânciţi în orbite.

Leonida urlă dintr-odată, smucindu-se în strânsoarea lui Cristache. Marcu îi aşeză baioneta la gât. Strigătul se transformă într-un geamăt. Saliva i se scurgea printre buzele tumefiate.

– Daţi-i drumul. Fraţii Dănilă ezitară. Acum! Leonida se eliberă. Se împletici câţiva paşi, care îl aduseră până în faţa bărbatului în negru. Se îndepărtă de el, mult mai sprinten decât mă aşteptam. O clipă am crezut că avea să se năpustească asupra noastră. Fraţii Dănilă se dădură înapoi. Armele se îndreptară spre pustnic. Leonida îşi acoperi capul cu mâinile, scâncind.

Paşi.

Costa ieşi.

Sandu Jucan alerga spre noi.

– Domnule locotenent!

Costa cercetă pădurea, căutându-i cu privirea pe cei lăsaţi în urmă. Se apropiaseră. Îl vedeam pe Florea printre copaci.

– Plecăm. Adună oamenii.

Gemetele lui Leonida se opriră. Ne privea printre braţele încrucişate. Sandu Jucan ajunse lângă noi.

– Vine cineva, dom' locotenent.

Costa îşi înfăşură cureaua carabinei în jurul pumnului.

– Ştiu. I se adresă bărbatului în negru. Sunt înarmaţi?

– Nu toţi... Dar au o călăuză cu...

– Ai auzit, Sandule? Du-te şi spune-le. Să nu vă apucaţi să trageţi. Când te întorci, ia-i şi pe ceilalţi cu tine. Executarea!

Jucan o luă la fugă. Costa se uită în direcţia în care ar fi trebuit să fie muntele. Norii îl înghiţiseră până deasupra copacilor.

– Să mai stăm până-şi trag sufletul.

Nu-mi răspunse.

– Mai avem de urcat, ar fi bine să fie odihniţi...

– Nu mergem mai departe.

– Ne întoarcem?

Privirea i se desprinse de pe ceaţa ce învăluia muntele. Arăta de parcă se agăţa de ultima fărâmă de luciditate.

Am ridicat vocea.

– Ilie, strânge-i şi pe ăia din urmă.

– Pe toţi, domnule?

Am cumpănit pentru o clipă. Costa intrase din nou în bordei. Era chiar la uşă, cu spatele la noi.

– Ia-l pe Mitu şi rămâneţi doar voi doi.

– Am înţeles.

Plecă. Alerga fără să facă zgomot. Se schimbase. Toţi ne schimbasem. Puţinele zile trecuseră peste noi cu forţa unor ani.

Leonida îşi coborî braţele. Reprezentaţia se terminase. I-am urmărit privirea. Dinspre pârâu venea Sandu Jucan. Escorta trei civili. Pe doi îi cunoşteam. Cel de-al treilea ducea câinii. Se smuceau în curele, târându-l după ei. Dar nu lătrau. De aceea, nu-i auzisem apropiindu-se.

Florea Bucur şi cu Gheorghe Stancu ieşiseră din pădure. Erau lângă noi.

Leonida mă măsură pe ascuns. Apoi expresia i se schimbă. Pe chipul lui se citea disperarea. Se târî la picioarele mele şi vru să mă apuce. M-am dat înapoi. Cristache Dănilă ridică puşca.

– Lasă-l!

– Are cârpă, domnule. Nu-l zdreleşte... Arătă pânza cu care era învelită arma.

– S-a terminat războiul, domnule ofițer? Nu mai sunt dușmani? Nu v-au rămas decât civilii, și dintre cei blajini, pe deasupra?

Iosif Bălan se opri înaintea noastră. Se sprijini de pușcă, ca de un baston. Era un *Lebel* nou.

– Voi nu mai aveți locuri de vânat? Ce cauți aici, prin bârlogurile blajinilor tăi?

L-am apucat pe Leonida de bărbie și i-am ridicat fața.

– Pe cine n-a mulțumit legământul lui de tăcere?

– Omul acesta este sub protecția mea, domnule ofițer.

– Nu se bucură... Aș zice că mai degrabă ar vrea să se țină departe de voi.

Leonida se agăță de curelele raniței și de centiron. Mâna îi ajunse foarte aproape de tocul Mauserului. Și frații Dănilă văzuseră. Se strânseră spre el.

Iosif Bălan nu se mișcă. Și el și cei doi însoțitori ai săi păreau dăltuiți în piatră. Doar câinii se agitară, abia stăpâniți de cel ce-i ducea. Începuseră să scheaune și încercau să se ducă spre bordei.

– Ești călăuză?

– Am lucrat la pădure pentru Eforie[1]. Mai știu locurile. Da' nu-s călăuză. Aici n-avem așa ceva...

– Ale tale sunt animalele?

Rânji cu o gură plină de dinți stricați:

– De ei ziceți, domnule? Ai mei sunt. Câini buni, de urmă și de pază. Obișnuiți cu sălbăticiunile...

– Azi de ce i-ai luat? Să vă păzească sau să caute urme?

Rânjetul se stinse. Privirea îi alunecă într-o parte, căutând-o pe cea a lui Iosif Bălan. Întârzie, făcându-și de lucru la curelele câinilor, care se smuceau din ce în ce mai tare. Erau animale tăcute, obișnuite să nu latre.

---

[1] Eforia Spitalelor Civile – societate ce a gestionat proprietățile rezultate din secularizarea averilor Mănăstirii Sinaia până după cel de-al Doilea Război Mondial.

M-am dus spre ei. Începură să mârâie. Unul îşi dezgoli colţii. O amintire încercă să-şi facă loc... Îmi trebui toată voinţa să o gonesc. Mi-am coborât ţeava armei spre ei şi am continuat să înaintez. Pădureanul trase de curele.

– Să nu mi-i împuşcaţi, domnule!

– De ce să-i împuşc? Ai zis că-s câini buni. Cu ce fel de sălbăticiuni sunt învăţaţi?

M-am lăsat jos. Când câinii se repeziră spre mine, curelele se întinseră. Ajunseseră atât de aproape, încât le-am simţit răsuflarea pe faţă. Începură să latre, învălmăşindu-se unul peste celălalt.

Imaginea se suprapuse peste ce stătea închis în mintea mea. Ochii lor îşi schimbară culoarea. Deveniră galbeni. Sângele începu să-mi alerge în vene, de parcă ar fi vrut să-şi croiască drum afară. Am întins mâna spre toate coşmarurile mele.

– Dom' sublocotenent!

Dumitru Ilina sări în faţă. Câinii se îndreptară spre el, forţând curelele.

– Stai acolo, Artilerie. În spate am auzit sunetul armelor. Am ridicat braţul. Uşor! Nu-i nevoie să-i omorâm... Privirea mi se mută de la pădurean către Iosif Bălan. Animalele n-au nicio vină că sunt aici.

Câinii se întoarseră iar spre mine. Nu m-am mişcat. După câteva secunde lătrăturile se rărira. Apoi deveniră scheunături. M-am ridicat în picioare.

– Uite că avem şi un ofiţer îmblânzitor de câini... Acum, dacă s-a terminat cu circul...

Nu l-am lăsat să vorbească. M-am uitat drept în ochii pădureanului.

– Ai fost cu ei când l-au bătut pe nenorocitul ăsta?

Era prea speriat să mai caute sprijin în altă parte.

– Nu, domnule! Doar l-au adus până aici! Cât am fost eu, nu l-a bătut nimeni...

– Avea o fată. Unde e?

– Dumneata comanzi aici?

Iosif Bălan mă ocoli, îndreptându-se spre cabană. Palma stângă a lui Costa mângâia uşa deschisă. Abia atunci am văzut zgârieturile. Cele mai vechi fuseseră acoperite cu răşină amestecată cu pământ şi abia se mai distingeau. Dar, altele, mai proaspete, încă aveau aşchiile ieşite din lemn.

Bălan îşi duse mâna la buzunarul mantalei. Scoase o hârtie împăturită.

– Am permis de trecere. Pentru mine şi pentru cei care mă însoţesc. I-l întinse lui Costa.

Costa nu se clinti. Doar degetele i se mişcau, pe lemnul uşii. Bălan vru să spună ceva. Nu i-am lăsat timp. Am venit prin spate şi i-am luat hârtia.

– Nu cred că e pentru tine, domnule ofiţer.

– N-are importanţă ce crezi.

Am despăturit hârtia. Într-un târziu, Costa se uită la ea.

– E semnată de colonelul Cerna. Acolo, dedesubt.

– Ajutor şi liberă trecere...

– După cum vedeţi, domnule ofiţer.

– N-ar trebui să mai fie cineva împreună cu voi?

Mă fixă fără să clipească.

– Suntem toţi.

I-am înapoiat hârtia.

– Aveţi permisiune să vă duceţi unde vreţi. Ajutor vă trebuie?

– Nu.

– Atunci poate o să ne ajutaţi voi. Aţi trecut peste apă... Era bună de băut?

Aveau cizmele ude. Iar pantalonii erau stropiţi până deasupra genunchilor. Când Costa vorbi, vocea era cea dintotdeauna.

– Ne trebuie apă?

– Bidoanele sunt goale, domnule locotenent.

– Atunci să le umplem. Dacă apa e bună.

Privirea lui Bălan trecu de la unul la altul.

– Noi am băut dimineață. El, arătă spre Leonida, o bea dintotdeauna.

L-am dat la o parte pe pustnic. Se trase spre ușa bordeiului, dar fără să se apropie de Costa. M-am uitat la fețele din jurul nostru. Pe frații Dănilă voiam să-i am lângă mine. Și pe Florea. Am ales dintre ceilalți.

– Grigorie! Și tu, Sandule... Adunați toate bidoanele. M-am întors către Bălan. Dintotdeauna? Parcă se pripășiseră aici doar din toamna trecută. Amândoi... Călugărul și cu fata...

– Ți-am zis că nu e călugăr.

Eram față în față. Ceilalți nu ne auzeau.

– De ce-l vrei?

– Citește hârtia. Ajutor și trecere liberă. Nu-mi sta în cale.

Armele ni se atinseră. Nu se dădu înapoi.

– O să-mi spui. Dacă nu, îl iau cu mine.

– Întreabă-ți comandantul. El știe. Mai bine decât poți tu să-ți închipui...

– Pot să-mi închipui multe.

– Nu. Pentru că nu crezi. Ai rămas singur. Toți soldații tăi cred. Ai ochii larg deschiși, dar nu vezi. Ai mintea închisă și plină de spaimă. Nu ești ca ei.

– Dacă te împușc acum, niciunul n-o să mă oprească.

Își sprijini patul puștii pe pământ și își desfăcu brațele.

– Împușcă-mă! Și o să-i omori și pe ei! Vorbi tare, spre cercul din jurul nostru. Pustnicul e în grija mea! Coborâm la adăpost, la mănăstire...

– Noaptea trecută nu le-a folosit la nimic adăpostul tău.

Bălan i se adresă lui Costa.

– Nu poți să ne oprești! Hârtia asta îmi dă voie să plec fără îngăduința cuiva!

– O să pleci fără el. Unde-i fata?

Bălan se întoarse încet spre mine.

– La mănăstire. Își așteaptă tatăl...

Câinii se aşezaseră lângă picioarele pădureanului. Erau liniştiţi acum. Câini pentru urme. Îi aduseseră acolo pentru ea.

Privirea mi se întâlni cu cea a lui Leonida. Masca îi căzuse. Uitase să se mai prefacă.

– Am umplut bidoanele, dom' sublocotenent!

– Împarte-le, dobitocule!

Grigorie Toader rămase cu mâna întinsă. I-am văzut privirea speriată. Şi rănită.

– Mai aveţi?

– Câteva, dom' sublocotenent... Ne ducem acum...

– Grăbiţi-vă! Dacă e nevoie, mai ia pe cineva cu voi!

Trebuia să plecăm cât mai repede. Nu era locul nostru acolo. Simţeam apăsarea.

Costa se îndepărtă de bordei. Se uita spre norii ce ascundeau crestele. Buzele i se mişcau. Vorbea. Dar nu era nimeni lângă el.

– Gheorghe!

L-am luat cu mine.

– Stai cu locotenentul! Până te goneşte sau până tace.

Să nu fie singur. Să nu afle ceilalţi că era nebun. Trebuia să plecăm. Repede. Cât mai repede.

Am intrat în bordeiul pustnicului. Era întuneric şi frig. Am aşteptat să mi se obişnuiască ochii. În nări îmi ajunse un miros pe care îl mai simţisem. Dar acum era mai puternic. Mai apropiat. M-am aplecat să pipăi podeaua. Era podită cu bârne de lemn. Jos, mirosul deveni şi mai puternic. Îmi era cunoscut, dar, în acelaşi timp, străin. Îmi amintea de ceva, dar nu ştiam de ce. Fusese dulce şi plăcut. Acum era veşted şi putred. Mă luptam cu greaţa. Aveam nevoie de aer. M-am dus spre fereastră. Nu se deschise. Mă sufocam. Ochiurile mici de geam erau murdare. La colţuri, lemnul se înverzise. Am împins cu umărul. Fereastra cedă, desfăcându-se în balamalele rigide. Am respirat de câteva ori. Mirosul se stinse. Intrară şi sunetele de afară, alungând tăcerea.

Mi-am plimbat privirea prin încăpere. Am văzut cele două cuie din peretele gros. Strâmbe şi ruginite, ca şi cum ar fi fost smulse de multe ori, îndreptate şi bătute la loc. Dar securea lipsea.

O vatră într-o gaură din podea, înconjurată de pietre afumate. În colţ, un culcuş, făcut din zdrenţe şi paie. Am dat la o parte zdrenţele cu ţeava puştii. În nări îmi ajunse alt miros. Sudoare stătută. Erau pături cusute între ele, umplute cu paie. Le-am aruncat în mijlocul încăperii. Căzură ridicând praful. Deasupra era un aşternut din pânză groasă, ca de sac. Îşi pierduse culoarea, oricare ar fi fost ea. Acum era ca cenuşa udă. Acolo unde jegul nu intrase adânc în ţesătură. Şi unde nu erau pete galbene, uscate.

Am stat nemişcat, cu ochii la aşternutul în care ar fi încăput un singur trup. Aveam dinţii încleştaţi.

Creştetul îmi atingea tavanul. Mi-am adus aminte că, venind acolo, îmi pierdusem chipiul. Îl lăsasem printre copaci. Gândul acela mă scoase pentru o clipă din întunecimea bordeiului. Fu un gând bun.

Pereţii erau goi. Niciun alt cui bătut. Nimic scrijelit. Era doar un foc stins şi un culcuş părăsit.

– Dă-te la o parte!

M-am întors.

– Lasă-l, Cristache.

Cristache îi făcu loc lui Iosif Bălan, dar intră şi el, oprindu-se în dreptul uşii. Tavanul jos îl forţa să stea aplecat.

Eram trei înăuntru. Abia atunci mi-am dat seama cât de mare era bordeiul. Şi îmi păru şi mai gol.

– Soldaţii tăi nu mă lasă să plec.

– Arată-le hârtia. Sau spovedeşte-i.

Se apropie de mine. Intră şi Marcu Dănilă. Încadră uşa, împreună cu fratele său.

– Nu poţi să mă opreşti.

– Atunci de ce nu pleci?

Eram aproape unul de altul.

– Nu ştii ce faci.

M-am uitat peste umărul lui.

– Spune că nu ştiu ce fac. Voi ce ziceţi?

Răspunse Cristache, cum se întâmpla întotdeauna.

– Poate că e şpion, domnule. Are armă, ca un şpion, şi hălăduieşte prin locuri unde n-are treabă să fie, tot ca un şpion. De spus, dânsul poate să spună orice. Aşa cum fac şpionii...

– Unde-i fata?

Se apropie şi mai mult. Un muşchi îi tresărea pe obrazul stâng.

– S-ar putea să fie moartă...

– Pentru asta ai adus câinii?

Dădu din cap.

– Pentru asta l-ai bătut pe Leonida?

Dădu iar din cap.

– El a omorât-o?

– Aseară, când au coborât de pe munte erau patru. Doi au murit sub zidurile mănăstirii. El a fost singurul care a scăpat. Fata nu e nicăieri.

Am continuat în locul lui.

– Amândoi au văzut... Ea nu mai e, iar pustnicul tace...

Mi-am amintit felul în care Leonida se uitase la mine. Îi era frică. Dar nu de noi. Nu de ceva ce era acolo. Şi pentru el, realitatea începuse să se rupă. Ţesătura fragilă se putea destrăma în orice clipă, aruncându-l într-un loc în care nimic nu l-ar mai fi atins. Aşa cum i se întâmpla lui Costa.

Fata era cheia tăcerii lui. Încă mai era.

Iosif Bălan era un om slab. Dar acum slăbiciunea îi dădea putere. Şi Iosif Bălan era prins într-un timp care curgea altfel.

– Dacă o găseşti, şi e moartă?

– Şi hoitul e de folos.

Am coborât privirea. M-am simţit complicele lui.

– O să vorbească. L-am făcut scăpat, ca s-o caute singur. A înțeles, şi a vrut să se ascundă... Acum trebuie să căutăm împreună. Mai avem răgaz până la căderea întunericului. Când o s-o găsim, o să fac ce trebuie făcut... Şi o să se termine totul... Înainte să fie prea târziu. Cu fiecare ceas care trece, cineva e mai aproape de moarte. Eşti gata să-ți rişti viața?

Îşi miji ochii, uitându-se la mine. Cercetându-mă.

– Poate că eşti... Tu şi cu el... El a murit deja... Dar ei?

Arătă spre uşă.

L-am prins cu mâna de gât. Am strâns.

Furia se risipi repede. M-am simțit murdar în timp ce-mi descleştam degetele. Îşi apropie buzele de urechea mea. Şopti:

– Lasă-mă s-o găsesc... Să tai... şi să-i dau să înghită... Să se împărtăşească din carnea ei... Şi nu o să mai fie niciun legământ...

L-am împins departe de mine. Mirosul se ridica din podele. Intra în noi. Putrezeam împreună, acolo, înăuntru.

Se îndreptă spre uşă. Fraţii Dănilă se postară în faţa lui. Ca doi lupi, gata să sfâşie. Eram fiare cu toţii. I-am dat la o parte.

– Pleacă!

Ieşi. Fără să se uite în urmă. Poate că dacă ar fi făcut-o, l-aş fi ucis.

Pereți goi. Nici măcar o cruce scrijelită pe lemn. Era un sălaş păgân.

Am urcat treapta săpată în pământ, ridicându-mă la suprafață. Aerul era bun. Îmi înghețа plămânii. O picătură rece mi se scurse pe obraz. Am simțit altele în păr. Ningea. Fulgii rari alergau printre soldații adunați înaintea bordeiului.

Marcu şi cu Cristache mi se aşezară de o parte şi de cealaltă. Bălan îl ridică de păr pe Leonida. Câinii săriră în picioare, înconjurându-şi stăpânul.

Se pierdură printre copacii ce înconjurau jgheabul cu apă. În depărtare, sârmele se mişcară pentru câteva clipe, apoi nu mai fu decât suflarea vântului.

– Vine viscolul. Dacă mai e cineva pe creastă, acum e în mâinile lui Dumnezeu.

Fulgii se lipiseră de poalele umede ale mantalei lui Grigorie. Ţinea bidoanele pline în braţe.

Se strânseseră unul în altul, dornici să simtă apropierea celorlalţi.

Copacii se aplecau în bătaia vântului pornit dintr-odată. Pădurea voia să se smulgă din pământ şi să caute drumul spre noi.

– Mergem înapoi. Vocea mi se sparse. Fulgii se topeau pe iarba uscată. Avea să se întunece. Floreo, adună-ţi oamenii în coloană.

M-am dus spre marginea luminişului. Vântul îmi răscolea părul. Gheorghe îşi strângea în pumn crucea de la gât. Privirea îi era la fel de fixă ca a lui Costa. M-am oprit în faţa lor.

– Putem să mergem.

Vântul îmi luă cuvintele.

– Ordinul a fost să cercetăm şi să ne întoarcem să spunem ce am văzut. E vremea să ne întoarcem.

Lumina părea să scadă de la o clipă la alta. De parcă timpul curgea mai repede în apropierea bordeiului.

Am simţit răceala pe şira spinării. O atingere mai îngheţată decât cea a vântului.

– Nu se mai aude nimic... Costa nu ne vedea. Nu pe noi.

Îşi puse carabina pe umăr. Plecă spre bordei, mergând din ce în ce mai repede. M-am dus după el. Gheorghe se clătina sub greutatea raniţei şi a armei.

– Doar atâta a zis, domnule. Dar acum parcă e bine. Spunea că nu mai aude, dar uitaţi-l!

Costa strigă un ordin. Coloana începu să se mişte.

– Hai, Gheorghe, că ne lasă aici.

Mergea cu paşi mici, abia ţinându-se după mine. Cu mâna stângă mai strângea crucea de lemn agăţată cu sfoară. Îi dădu drumul şi mă ajunse din urmă.

– Domnule... În prima zi, când ne retrăgeam... Mai ştiţi, când ne-am despărţit de dumneavoastră, înainte să ne întâlnim cu vânătorii...

Sub ochi avea pungi întunecate. Ridurile îi brăzdau faţa. Nu mai rămăsese nimic din ordonanţa care atunci pierduse bagajele ofiţerului său.

Se opri. Îşi ridică puşca la piept. Părea prea mare pentru el.

– Erau peste tot. A trebuit să trecem printre ei... Domnul locotenent ne-a dus...

Uniforma înroşită de sânge.

Ştiam cum fusese. Trăisem acelaşi lucru. În altă zi.

– Am omorât pe unul dintre ei!

Îşi întinse palma dreaptă, ca şi cum încă s-ar fi aşteptat să găsească sânge pe ea.

– Era înfricoşat, domnule, mai mult decât mine... Mi s-a făcut negru în faţa ochilor... Şi l-am omorât!

– E război, Gheorghe...

– Nu, domnule! Puteam să fug şi nu mi-ar fi făcut nimic. Dar eu am stat... Am dat cu patul puştii şi n-am putut să mă opresc. Am lovit, de parcă aş fi vrut să-l mai omor o dată. A fost ceva în mine... Ceva... cum e în pădurea asta... M-a durut... aici...

Îşi deschise mâna ca o gheară, pe piept.

– M-am spovedit papistaşului... Dar trebuia să mai spun... Pentru că unele lucruri cresc atunci când rămân ascunse. Iar în locul ăsta, Dumnezeu nu are putere să ne apere.

Fiara se arăta fiecăruia altfel. Gheorghe se văzuse pe el însuşi.

M-am oprit să-mi găsesc chipiul. Când i-am ajuns pe ceilalţi, se desfăcuseră în două şiruri. Coboram, din ce în ce mai repede. La răscrucea cu poteca ce ducea spre schitul ars, alergam cu toţii. Zăpada ne alunga din spate. Deasupra, norii se opriseră. Nu mai aveau unde să se ducă. Vântul bătea din

toate părţile. Lumina scăzuse, ca la asfinţit. Dar apoi, pentru un singur moment, norii se dădură la o parte, iar ruginiul frunzelor fu inundat pentru ultima oară de razele rătăcite. Cristalele de zăpadă se aprinseră în aer, ca nişte flăcări îngheţate.

Doar o clipă. Apoi ziua muri.

Începea viscolul.

– Ce, Doamne iartă-mă, i-ai făcut? Doctorul îmi apăsă fruntea.

– S-a deschis?

– S-a deschis, dar s-a prins la loc. Ai noroc că ai carnea bună... Îţi scot firele. Îşi şterse ochii tulburi. Mâna îi tremura. Îmi surprinse privirea. Se opreşte. Nu-ţi face griji.

Nu-mi făceam. Foaia de cort mă izbi în spate. Limbile flăcărilor se culcară peste zăpadă. Era de mirare cum rămânea aprinse.

Aveam toate simţurile amorţite. Doctorul îşi şterse faţa cu mâneca. Am închis ochii, gândindu-mă că aş fi putut să prind un ceas de somn. Numai că îmi era frică de visele ce stăteau la pândă.

Am deschis ochii.

Îşi scutură mâna. Pe zăpadă apăru o pată roşie. Firele.

– Încă o zi, şi trebuia să te tai... Le-a înghiţit rana. N-ai simţit?

– Nu. Poate de acolo se trag vedeniile...

Umerii caporalului Stancu se încordară. Dar nu spuse nimic.

Doctorul era beat. Mai beat decât fusese oricând, de când îl cunoşteam. Ajunsese la o oră după noi. Îl dăduseră jos din şa, cărându-l pe braţe. Furgonul lor rămăsese undeva, în vale. Îl părăsiseră. Sanitarul deshămase caii. Îi pierduseră pe toţi în pădure, în afară de cel pe care stătuse Doctorul. Cu braţele încolăcite în jurul gâtului şi faţa îngropată în coamă.

Îşi şterse palmele pe zăpadă. Poalele mantalei măturară jarul din jurul focului. Le-am dat la o parte, să nu se aprindă. Umplu cana de tablă, lovind-o de gâtul sticlei. I-am luat-o din mână. Îmi turnă peste degete.

– Otrava... Îşi trecu limba peste buze.

Am băut. Absintul îmi tăie respiraţia.

– Jumătate de sticlă... Nu ne ajunge să trecem noaptea.

Noaptea... Era întuneric de ore întregi. Mi se părea că nu fusese niciodată altfel.

– Mai aveam... Unde dracu' le-aţi pus? Vru să se ridice. Nu reuşi. Se târî până la geanta pe care o adusese sanitarul.

Fuseseră patru sticle. Trei i le dădusem lui Nuţă, pentru oameni. Dacă le-aş fi păstrat, Doctorul ar fi fost mort.

Legasem foi de cort în jurul trunchiurilor, ancorându-le cu ranițele şi cu ţăruşi tăiaţi din crengile copacilor. Ne făcusem adăposturi. Zăpada intra peste tot. Dar mai domoleau vântul. Aprinsesem focuri. Căpitanul Hotineanu nu se împotrivise. În viscol, abia dacă se vedea ceva mai departe de douăzeci de paşi. Probabil că ardeau focuri şi în tranşee. Acolo, foile de cort erau acoperişuri, iar fumul era rătăcit de vânt, imediat ce ieşea la suprafaţă.

Ajunsesem în iad. Dar iadul era acelaşi pentru toţi. Şi pentru cei care se pregăteau să ne atace.

Gheorghe Stancu îşi frecă palmele deasupra flăcărilor. Îşi scosese mantaua şi se aşezase desculţ pe ea. Ghetele se aflau la granița dintre jar şi zăpada topită. Pielea era crăpată la cusături.

– N-ai unele noi?

– Sunt în raniță, dom' sublocotenent. Le încalţ după ce se zvântă astea.

Am dat din cap.

– Să aveţi grijă de Doctor. Când adoarme, trageţi-l departe de foc.

Mi-am luat puşca şi m-am ridicat. Vântul mă izbi cu toată forța. În jur, trunchiurile copacilor se îmbrăcaseră în alb.

Era o lumină ce nu făcea umbre. Am închis ochii pe jumătate, încercând să mă feresc de înțepătura fulgilor. Cu o mână îmi țineam chipiul pe cap. M-am îndreptat spre următorul adăpost.

Sanitarul cu care venise Doctorul îl tundea pe Florea. Foarfeca era prea mare. M-am întrebat la ce o folosea de obicei. Dădură să se scoale în picioare. Erau amândoi sergenții, caporalul Ilina și Nuță David.

– Stați jos! M-am ghemuit lângă ei. Legaseră mai multe foi de cort. Erau înclinate, lăsând viscolul să-și găsească drum mai ușor. Cum e, Floreo?

– Mă fac frumos, dom' sublocotenent. Cum a ordonat dom' maior Brătescu.

Absintul era de la ultimul pacient al Doctorului, sergentul Petrea. Sergentul plecase cu un tren de răniți. Doctorul rămăsese. Și găsise drumul până la noi. Îmi făcea bine să-l știu aproape. Poate curând avea să fie nevoie de el. Și, până atunci, putea să se trezească.

Pe jos, în zăpadă, erau fire de păr. Se tunseseră toți.

Le luceau ochii.

– Nuță, mai aveți răchie?

– Mai e, domnule. Destulă. Mi-ați zis să le dau să bea, nu să-i îmbăt. Arde ca naiba!

O gură, cât să gonească gândurile rele.

– Floreo, schimbă santinelele din oră în oră. Să apuce să se odihnească toți, până intrăm în tranșee.

– Când ne cheamă, domnule?

Nu era nevoie de răspuns. Nimeni nu-l aștepta. M-am uitat afară. Zăpada înghețată pe trunchiuri parcă avea nuanțe roșietice.

– De sus, de pe munte, s-or fi văzând focurile... Ilina curăță gheața de pe un vreasc înainte să-l arunce în flăcări.

– Nu e nimeni să se uite, Dumitre.

– Doar cât ține viscolul, domnule...

Am cercetat toți noaptea, în tăcere. Lumina nu răzbătea în afara adăpostului, de parcă întunericul s-ar fi hrănit cu ea.

– S-a lăsat gerul. Ilina scormoni jarul, trezindu-l la viață. Ce-or face amărâții ăia în tranșee?

Vântul se strecură printre noi. Foarfeca sanitarului tăcu.

– Unde-i locotenentul?

– Cu santinelele, domnule.

Nuță David își făcu de lucru cu o gamelă, așezând-o deasupra flăcărilor proaspete. Zăpada dinăuntru începu să se topească.

– A mai rămas un deget de cafea de la popi. O fac imediat.

– Fă-o, Nuță. Mă întorc până e gata.

M-am desprins cu greu de căldura focului. Atâta câtă era.

Am ieșit din adăpost. Noaptea se aruncă asupra mea, neagră și înfuriată. M-am întors cu spatele la vânt și m-am uitat în urmă. Focul pâlpâia ca o lumânare.

Zăpada nu apuca să se așeze. Simțeam frunzele pocnindu-mi sub tălpi. Gheața le cuprinsese într-un păienjeniș de vine albe. Se auzea geamătul copacilor. Și voci, în pauza dintre rafale.

Douăzeci de oameni. Încăpeam în câteva adăposturi, împrăștiate pe o colină în mijlocul pădurii. Între focuri abia dacă erau câțiva pași. Dar viscolul îi transforma în granițe dintre lumi.

Hotineanu așezase comanda batalionului lângă noi. Câtă vreme mai fusese lumină, văzusem curierii venind și plecând. Se îngropase în pământ, atât cât putuse săpa. Un adăpost scobit între rădăcini, un foc, și câteva foi de cort.

Gheorghe Puiu era în dreptul ultimului adăpost. Stătea ghemuit afară, în bătaia viscolului. Vru să se ridice. I-am pus mâna pe umăr și m-am așezat alături de el.

– Unde e?

Zăpada îi intrase în cutele mantalei prea mari. După lumina focurilor, mă obișnuisem iar cu întunericul. Vedeam jarul roșu al unei țigări.

– Du-te şi tu să te încălzeşti.

Îşi legase crucea de lemn peste gulerul mantalei.

– Pot să mai stau, domnule.

– Du-te, Gheorghe. E ordin.

Lumini apăreau şi dispăreau. Se mutau dintr-o parte în alta, într-un dans. Am strâns pleoapele. Fu iarăşi doar beznă.

Era ferit de vânt. Parcă stăteam în ochiul furtunii. M-am întrebat cum găsise locul acela. Zăpada spulberată se îngrămădise sub un trunchi căzut, transformându-se în zid. Aroma fumului îmi înţepă nările. Mă făcu să mă gândesc la gustul de ierburi al absintului.

Jarul pluti în aer. Îi lumină faţa. Fumul apucă să se ridice până deasupra capetelor noastre, după care se împrăştie, înghiţit de viscol.

Pământul se păstrase uscat. Nu erau nici măcar frunze. M-am sprijinit cu spatele de scoarţa aspră, punându-mi puşca alături. Lângă carabina lui Costa.

Era pace. Fulgii de zăpadă dădeau nopţii o strălucire albastră. Se zbăteau în aer, căutându-şi odihna.

Jarul ţigării coborî.

– Toamna e anotimpul fără speranţă. E doar aşteptarea, înaintea iernii. Când eram copil, lunile astea mi se păreau cele mai lungi.

Cuvintele îmi muriră pe buze. Vorbeam despre un străin. Nu mai erau amintirile mele. Era ca şi cum m-aş fi născut în pădurea aceea. Am încercat să mă gândesc la Maria. Trăsăturile ei mi se tulburară în minte, până când nu mai fu nimic.

Cenuşa se scutură, eliberând jarul. Costa strângea ţigara în căuşul palmei, apărând-o de rafalele ce nu aveau cum să ajungă la noi. Mi-am lăsat capul pe spate. Am rătăcit cu privirea printre copaci. Cum făcea şi el.

Am stat. Fără să gândesc. Costa a fumat. După un timp, ţigara s-a stins, dar n-a aruncat-o. Am ascultat sunetul vântului, tulburat uneori de vocile dinăuntrul meu. Când au tăcut, a rămas doar viscolul.

Un val de cristale se sparse în vârtejuri deasupra noastră. Suflete prizoniere, în ultima lor clipă pe pământ. Mi-am şters faţa. Fulgii se topiră în căldura palmelor.

Frigul începea să muşte. Veniră gânduri proaspete, despre focuri şi absint. Despre Doctor şi despre soldaţii mei. Gânduri limpezi şi puternice. Poate o bucată din mine chiar se născuse în pădurea aceea.

Mi-am luat puşca şi m-am întors spre Costa. Fulgii i se aşezaseră pe umeri. Îi acoperiseră chipiul. Întâi, am crezut că şi la tâmple era tot zăpadă. Apoi am văzut că firele erau albe.

Când se mişcă, iluzia nu dispăru. Pentru că nu era nicio iluzie. Părul lui Costa avea culoarea zăpezii murdare.

Se rupsese ultima punte. Iar acolo unde se dusese el, niciunul dintre noi nu-l putea urma. Avea ochii opaci. Ferestre deschise spre un mormânt.

Se aplecă spre mine. Nesigur, ca un bătrân. Dar mâna cu care mă apucase avea forţa de dinainte. Vru să vorbească. Nu reuşi. Îşi închise ochii.

Când îi deschise iar, am înţeles. Vocile lui Paul Costa amuţiseră. Rămăsese singur. Doar cu amintirile.

Cuvintele se înşiruiră greu. Se întâmplase când intrase în bordei. Un ultim strigăt, revărsându-se din toate ungherele minţii lui. Apoi nimic.

Îmi dădu drumul. Se deprindea cu durerile, ca un copil ce se ridică în picioare pentru prima dată.

– E la fel ca atunci...

Ca şi cum atâta vreme timpul ar fi fost oprit, iar acum începea să curgă iar...

Ea.

Copilul.

Şi cioburile vieţii lui.

L-am ascultat. Paul Costa trecuse pragul nebuniei. Asta era tot ce voiam să ştiu. Ce acceptam. Ce puteam să cred.

Când tăcuse, m-am gândit la Elena. M-am întrebat dacă mai trăia. Dacă şi ea, acolo unde era, se înfrunta cu umbrele ei.

Viscolul smulgea frunzele pe care zăpada nu apucase să le înghețe. De undeva, de aproape, se înalță urletul unui lup. Acoperi vântul. Pieri într-un ecou, apoi reîncepu.

Am sărit în picioare, aplecându-mă sub bătaia nemiloasă a viscolului. Urletul se frânse dintr-odată, ca şi cum fiara ar fi aşteptat ca cineva să i se alăture. Dar nu fu niciun răspuns. Rafalele vântului năvăliră peste noi.

Costa avea ochii închişi.

Inima îmi rupea pieptul. Cu o noapte înainte fuseseră lângă mine. Cercul lor se strânsese în jurul meu.

– Aş vrea să ştiu ce spune.

– Îi e frică.

Am crezut că avea să se ridice. Pentru o clipă, în întuneric sclipi catarama centurii. *Gott mit uns*. Dar oare unde era El?

– Se uită întotdeauna în urmă. Chiar când trebuie să fugă să-şi salveze viața, lupul se opreşte să se uite în urmă. Ca să îşi privească duşmanul în față, încă o dată.

Urletul singuratic se pierduse în zvârcolirea zăpezii. Nălucirile căpătau viață, hrănindu-se din spaimele noastre. Ne pândeau din întuneric, aşteptând să fim toți nebuni. Cum era Costa. Cum începeam să fiu şi eu.

– O să murim aici...

M-am întors spre vânt. Cristalele îmi biciuiră fața, orbindu-mă. Mi se topeau pe piele. Le simțeam fierbinți. Un urlet sfâşie bezna în spatele nostru. Răspunsul. Alte voci i se alăturară. Apoi tăcură iar, aşteptând. Urmă vocea singuratică. Peste ea se suprapuse o alta. Corul le însoți. Erau peste tot. Ne înconjuraseră.

Costa stătea alături de mine, cu carabina îndreptată spre trunchiurile învelite cu zăpadă. Ce văzusem de partea cealaltă a ferestrei? Ce fusese adevărat şi ce fusese închipuire?

Urletele se opriră. Se stinseră în viscol.

Noaptea avea să fie lungă. Noaptea lor.

M-am uitat la Costa. Mantaua i se zbătea în bătaia vântului.

– La bordei era ceva. Ceva adus de unul dintre noi.

– Iosif Bălan? Clătină din cap.

– Bălan rătăceşte în întuneric... Lumina pe care o poartă cu el îi face bezna şi mai adâncă.

Îşi aşează carabina pe braţ.

– Mă duc la santinele. Tu întoarce-te la oameni. Au auzit lupii...

Vântul îi mătură urmele paşilor. Am sărit peste trunchiul copacului. Am vrut să merg încet, dar amintirea urletelor era prea proaspătă. Îi revedeam lângă mine, cu lucirea stelelor în ochi. Am început să alerg.

Am dat la o parte colţul foii de cort. Fumul îmi făcu ochii să lăcrimeze.

– De ce aţi stins focul?

– Am primit ordin, dom' sublocotenent...

Am auzit un zgomot în spate. M-am răsucit cu arma ridicată. Aghiotantul lui Hotineanu se feri de mine. Căpitanul însă nu se clinti.

– Unde vă sunt santinelele?

Mi-am descleştat cu greu dinţii.

– În pădure.

În jur, copacii erau tineri. Mai departe, spre coastele muntelui, erau bătrâni şi deşi. Acolo, pădurea rămânea întunecată, chiar şi sub haina zăpezii.

– Arătaţi-mi, domnule sublocotenent.

Porni înainte. Se opri în faţa adăposturilor. Aghiotantul i se aşeză mut alături, apărându-l de viscol. Vântul se stinse pentru o clipă, ca răsuflarea unui muribund, lăsând să se audă doar fiarele.

– Unde?

Am ridicat braţul la frunte, ferindu-mi rana de înţepătura fulgilor. I-am arătat formele zgribulite ascunse după trunchiuri.

– Pot să ne lovească din spate!

– Pe unde să treacă, domnule? Nu auziți?

Două voci se desprinseseră între celelalte. Inflexiunile erau aproape omenești. Parcă erau cuvinte. Hotineanu ridică o creangă pe jumătate îngropată în zăpadă. O aruncă orbește, printre copaci. Aghiotantul se apropie, dar nu îndrăzni să-l atingă. Hotineanu se aplecă iar. Nu mai găsi nimic. Abia am putut să-l aud:

– Împușcați-i! Faceți-i să tacă!

Se stăpâni. Aghiotantul se depărtă, fără să știe ce să facă. Ne legănam în vânt, ca pe puntea unei nave.

– Cheamă santinele. Vânătorii au plecat, fără să spună. Tranșeele lor sunt goale.

L-am trimis pe Ilina. M-am gândit că pe Costa nu avea să-l mai găsească. Dar se întorseseră toți.

Mi-am pus rănița în spate. Oamenii vorbeau tare între ei. Voiau ca vocile lor să acopere urletele lupilor. Am ridicat privirea, sperând să găsesc un cer deasupra copacilor. Dar nu era decât beznă.

– Unde ne duc, dom' sublocotenent?

– În tranșee, Floreo.

– Poate o să fie mai bine decât aici.

Doctorul veni, sprijinit de Gheorghe Puiu. Sanitarul se lupta cu bagajele și cu calul, în urma lor.

– Doctore, trebuie să coborâți în oraș...

– Pe unde naiba să trecem?

– Sunt doar niște animale.

– Iar noi suntem doar oameni. Doi, și neînarmați, pe deasupra... Îl împinse la o parte pe Gheorghe.

Reuși să stea singur în picioare.

– Vă dau arme. Avem în...

– Cine să tragă cu ele? Eu? Sau copilul ăsta?

– Nu pot să vă dau escortă, domnule maior.

– Ți-am spus să mă slăbești cu gradele. Nu ți-am cerut nicio escortă. E prea târziu să mai plecăm. Era deja prea târziu când am urcat până aici. Măcar n-o să ne execute nimeni pentru că ne-am rătăcit în linia întâi. Încercă să zâmbească. Avea obrajii scobiți și era pământiu la față. Ce zici de asta? Fugise calul, dar s-a întors. L-au speriat animalele tale.

Erau toți. Sergenții îi strânseseră la un loc. Costa spărsese ultima lădiță cu muniție, iar artileriștii lui Ilina începeau să împartă cartușele. Grenadele erau în sacii de pâine sau în cei agățați de hamurile nemțești.

– Oamenii or să se bucure, Doctore. Au pe cineva care poate să aibă grijă de ei, la nevoie.

Am urcat colina pe care fusese comanda batalionului. Am găsit urme în zăpadă și ne-am luat după ele.

Costa mergea alături de mine. Zăpada umedă ne lovea din față, lipindu-se de pieptul și umerii mantalelor. Îi văzuseră părul alb. Îi auzisem vorbind. Erau și mai speriați.

Lupii nu tăceau. M-am întrebat dacă cineva se putea obișnui cu urletele lor.

Erau doar copaci și zăpadă. Uneori, pete de pământ dezgolit, în locurile în care viscolul găsise un obstacol. Mi se părea că rătăceam de minute lungi, dar, când m-am uitat în spate, colina încă se mai zărea printre copaci.

– Ce e?

Costa nu răspunse. Am avut senzația că ținea ochii închiși.

– Domnule locotenent?

– Sunt lângă noi.

Din spate, calul nechează. Sanitarul îi scapă frâiele, iar animalul se repezi în șirurile noastre. Răsturnă doi soldați, după care se răsuci în loc, gata să lovească cu picioarele. În șa, Doctorul își pierduse echilibrul. Căzu peste Florea.

– Prindeți-l!

Marcu Dănilă îl apucă cu amândouă mâinile de gât. Calul zbieră. Își azvârli copitele înapoi. Oamenii se aruncară pe jos, ferindu-se.

Printre copaci trecu o formă întunecată. Apăru pe fondul alb al zăpezii. Dură doar o clipă. Dispăru în viscol, fără un sunet.

Sandu Jucan era în genunchi. Îşi duse arma la umăr. Costa veni de nicăieri şi-l opri.

– Lasă-l, soldat. Nu trage nimeni! Nu ridică vocea. Dar îl auziră cu toţii.

Calul gemu, ca un om. Marcu îşi lipi obrazul de gâtul lui. Şoptea ceva, fără întrerupere. Ne-am îngrămădit unii în alţii, cu armele îndreptate spre pădure.

– Apără-ne, Doamne! Vocea lui Gheorghe Stancu se sparse.

Costa era iarăşi lângă mine.

– Unde sunt tranşeele?

Am răspuns înainte să gândesc. Semnele de pe jos, colina, înclinarea copacilor... Vedeam prin perdeaua de zăpadă. Fără să fie nevoie să gândesc. Am întins mâna.

– Acolo.

Nu puteau fi departe.

– Stai ultimul. Nu-i lăsa să rămână în urmă.

L-am ajutat pe Doctor să se suie pe cal.

– Sunteţi bine?

Doctorul încercă să se îndrepte în şa.

– Cred...

Marcu Dănilă mângâia calul pe bot. Îl ţinea de dârlogi.

– O să înnebunească iar. Simte fiarele.

– Încalecă şi tu, Marcule! Dă-mi mie puşca. Doctore, fă-i loc!

Marcu urcă în şa. Calul se roti în loc, după care ţâşni după coloană. Rămăsesem singur. Pădurea se întinse spre mine. Am încrucişat ţevile puştilor, una peste alta. Viscolul ridica o cortină între mine şi ceilalţi. Urletele se mişcau. Tot mai aproape. Am început să alerg.

Îi pierdusem. Costa greşise drumul. Sau eu. Îmi auzeam paşii în zăpadă. Era un sunet străin, de parcă m-aş fi observat

de undeva, din afară. Gâfâiam, dar nu simțeam oboseala. Bătăile inimii... Rare... Sângele îmi încetinea în vene... Fulgii mi se așezau pe obraji, fără să se mai topească...

Zidul de zăpadă se dădu la o parte. Degetele îmi scapără prin apărătorile trăgaciurilor.

Uniformele nu mai aveau culoare. În lumina aceea, nimic nu mai avea culoare. Era doar albul zăpezii, luptându-se cu întunericul. M-am lovit de ei.

– Aici!

Vocea lui Costa.

Vântul ne izbi cu toată forța. Îi acoperi cuvintele. Se uitau la noi din tranșee. Nu mai aveau figuri. Își pierduseră și forma omenească.

Hotineanu veni, împins de la spate de viscol. Mantaua i se zbătea, gata să i se smulgă de pe trup. Îl urmau doi ofițeri. Unul își scosese chipiul. Sau și-l pierduse.

M-am întors cu spatele la ei. Și cu fața la copaci. Vârtejurile de zăpadă făceau întunericul înșelător. Copacii apăreau și dispăreau, într-un dans fără noimă.

Hotineanu și cu ceilalți ofițeri se strânseră în jurul lui Costa. Marcu și cu Doctorul stăteau cu capetele în piept. Calul își depărtase picioarele. I-am văzut mușchii tresărind.

Costa ridică brațul. Am pornit după el. Mergeam de-a lungul tranșeelor. Panta era ușoară, dar am alunecat. Mă prinse Dumitru Cobuz, încurcându-se în țevile puștilor mele.

Când ne-am oprit, pe albul dinaintea noastră nu era nicio pată. Și niciun contur. Zăpada înghițise șanțurile săpate de oameni. Nu plecaseră demult, pentru că urmele nu apucaseră să se șteargă. Am coborât în tranșee, adâncindu-ne doar până deasupra genunchilor

În spatele nostru, copacii se răriseră. Erau tineri și subțiri. Crengile cele mai înalte se arcuiau, unindu-se între ele. După trunchiurile lor nu s-ar fi putut ascunde nimic.

Costa trecu printre noi, cu lopata în mână. Nu avea carabina, și își scosese chipiul. Părul nu era alb, ci cenușiu. În

ochi avea o sclipire nouă. Privirea celui care trecuse pragul dintre viaţă şi moarte şi reuşise să se întoarcă înapoi.

Striga, să acopere viscolul:

– Dacă vreţi să trăiţi, săpaţi!

Am săpat. Am cioplit rădăcinile îngropate cu tăişul lopeţilor. Pământul nu apucase să îngheţe. Noroiul şi frunzele moarte se întinseră peste zăpadă. Valul începu să se ridice pe marginea şanţului. Costa trecu peste el, bătătorindu-l cu picioarele. Întâi doar el, apoi cu artileriştii.

– Mai repede!

Lopeţile se înfigeau. Săpând. Netezind pereţii. Lărgind şanţul. Mai repede. Calul necheza, frământând cu copitele şaua aruncată lângă el. Urletele fiarelor îl scoseseră din minţi. Marcu îl legase de trunchiul unui copac. Se învârtise, strângându-şi legătura, până când nu mai putu să se mişte. Nimeni nu se apropie de el. Săpam. Mai repede. Mai repede.

Negrul pământului păta albul zăpezii.

– O să se vadă de la depărtare.

– Într-un ceas, îl acoperă viscolul... Ieremia Constantin îşi şterse lama lopeţii cu zăpadă. Nu-i aşa, domnule?

– Şi dacă vin mai înainte? Vasile Iancu se uitase la mine.

– N-or să vină. Până atunci odihneşte-te, soldat.

– Să mă odihnesc?

– E ordin.

La capătul tranşeei, Ilina ieşise din şanţ. Cu el era un soldat pe care nu-l cunoşteam. Dispărură amândoi printre copaci. Soldatul mergea înainte.

– Unde se duce?

Privirea opacă a lui Costa trecu prin mine.

– Fără vânt, ar fi linişte...

Din corul fiarelor se desprindeau două voci. Începeau pe rând, dar urletele le terminau mereu împreună. Ca să înceapă altele. Şi altele...

– Linişte?

Îşi puse carabina pe valul de pământ. Răsuci închizătorul de cinci ori, până când magazia fu goală. Prinsese gloanţele în palmă. Îşi încărcă din nou carabina, ştergând fiecare cartuş pe mânecă.

– Nu mai e nimeni pe aripa dreaptă. Curierul spune că mai devreme s-au auzit focuri de armă.

– Poate au schimbat poziţiile.

– Artileristul o să-i găsească. Dacă mai are ce găsi. Luă carabina şi îşi înfăşură cureaua pe încheietură. Au fost focuri răzleţe. Altfel am fi auzit şi noi.

În faţă aveam câmp deschis. Zăpada spulberată se ridica în coloane, arcuindu-se spre copacii ce apăreau din când în când în depărtare.

– Nu e încă iarnă. Nu e ger adevărat. E doar o furtună şi n-o să dureze. Îşi închise ochii pe jumătate, iar nările îi fremătară. Nu miroase a iarnă.

Zloată şi zăpadă înnegrită de fumul de cărbune. Decovilul se auzea mai tare în nopţile cu ger. N-am răspuns, pentru că iernile mele mirosiseră altfel.

Nu spusese nimic, multă vreme. Alături, oamenii se aşezaseră pe fundul şanţului, apărându-se de vijelie. Florea ieşise din tranşee şi stătea singur, în picioare, lângă un trunchi înzăpezit. Calul se liniştise. Nu-l mai vedeam pe Doctor.

Costa vorbise primul:

– Tatăl ei îi spunea Miriam. Nu s-a obişnuit niciodată cu Maria. După ce ea nu a mai fost, Isac Abramovici s-a stins repede. Am plecat, ştiind că la întoarcere nu o să-l mai găsesc. Dacă m-aş fi întors vreodată... M-a iertat pentru că i-am luat-o. A fost ultimul lucru pe care mi l-a dăruit. Dar au crezut că a mai fost şi altceva. Ceva ce nu vreau să împart cu ei.

– Asta vrea Moga? Pentru nişte bani am ajuns aici?

– Nu. Aici suntem pentru că trebuia să fim.

Am stat cu faţa în bătaia vântului. Lumina se schimbase, dar, întâi, nu am înţeles cum. Apoi, mi-am dat seama că începusem să zăresc cerul. Sau bucăţi din el. M-am lăsat jos.

Ascultam vântul, ghemuit între pereții de pământ. Costa se îndreptă. Şi altceva se schimbase. Se auzea doar viscolul. Urletele încetaseră.

– Au plecat?

Nu mai răspunse. M-am ridicat. Zăpada se depusese peste pământ. Se mai vedeau pete întunecate, din loc în loc. În spate, abia dacă se mai distingeau trunchiurile copacilor înzăpeziți. Ninsoarea se înteţise. Fulgi mari şi grei se învârteau în aer, luptându-se să ajungă jos. Unul mi se aşeză pe obraz. M-am şters cu dosul palmei, după care am rotit piedica puştii.

Doctorul venea spre noi, prin tranşee. Oamenii se înghesuiau, făcându-i loc. Mergea aplecat, ascunzându-se după valul de pământ. Se opri, alături de mine.

– S-a liniştit. I s-au terminat chinurile.

M-am uitat peste umărul lui. Lângă copacul de care legaseră calul era mişcare.

– Îi desfac frâiele. Se încurcase în ele şi căzuse... Dacă nu s-ar fi temut de zgomot, sergentul vostru ar fi ordonat să o împuşte.

Îşi descheie cu greu mantaua. Avea degetele înghețate.

– Nu e doar frigul. E şi carnea mea bătrână... Scoase o sticlă mică din sân. Luă o înghițitură. Absint şi valeriană, domnilor. Eu o să dorm în noaptea asta.

Din întuneric veni sforăitul calului. Doctorul îşi astupă sticla.

– Deja a uitat totul. Aş vrea să fiu ca ea.

– Ea?

– E iapă, Grigorescule. Nu eşti băiat de la țară. Sanitarul meu ştie şi cum o cheamă. Nenorocitul... Dacă nu se încăpățâna să vină cu mine, la ora asta ar fi fost într-un tren. Ne întinse sticla. Nu v-am întrebat dacă vreți...

Costa se uită lung. Pentru o clipă am crezut că avea să bea.

– Bănuiam... Dar trebuie să fii politicos. Până la capăt. Îşi aşeză sticla în poală. Doamne, ce ninge! O să ne îngoape. Parcă nu se mai aude nimic. Nici măcar viscolul.

– Dacă vă ridicaţi de acolo, o să-l auziţi.

– Mulţumesc. Zâmbi. Stau bine.

Îşi frecă mâinile. Lângă noi, soldaţii erau nişte statui albe. Puştile învelite cu pânză nu se mai distingeau pe zăpadă. O rafală învârti fulgii, spulberându-i spre tranşee.

– Paul, eşti bine?

Privirea lui Costa se îndreptă spre deşertul alb.

– Din când în când ai putea să-mi răspunzi. Oamenilor le face bine să se audă între ei. Zâmbi iar. Ce pot să vă spun, e că am mai găsit o sticlă de absint ascunsă în geanta agăţată de şa. Şi n-a apucat s-o spargă iapa noastră. Îmi întinse mâna. Mă ajuţi?

Se sculă în picioare. I-am dat drumul. Stătu un moment cu capul plecat, ţinându-se de marginea şanţului.

– Doamne, încă n-am uitat unde suntem... Mă duc să văd ce-mi face sanitarul. Paul Costa, dacă te răzgândeşti şi crezi că ai nevoie de mine, ştii unde mă găseşti. Nu plec nicăieri. Niciunul dintre noi nu pleacă.

Se opri după doi paşi. Se sprijini cu ambele mâini de margini. Respiră adânc. Am vrut să mă duc spre el. Mă opri cu palma ridicată.

– Parcă ţi-am dat un brici, Grigorescule.

– E în raniţă. O să-l folosesc mâine-dimineaţă.

– Dimineaţa e tare departe... Acum, un om bătrân o să se ducă să doarmă. Înainte să dispară efectul valerianei.

Plecă, lovindu-se de pereţii tranşeei.

Ilina apăru la lizieră. Se uită dintr-o parte în alta, apoi se rostogoli lângă mine şi Costa. Era plin de noroi. I se lipiseră frunze ude pe postavul mantalei.

– Zi-ne, Dumitre!

– Sunt nişte viroage mai jos. Înfundate cu bolovani şi crengi. Deasupra s-a pus zăpadă. Sub ele e o râpă mare...

– Ai găsit pe cineva?

Tuşi sec, a boală.

– Da... După râpă. Departe de aici. Or fi crezut că au dat de coasta muntelui, şi de aia nu au mai urcat.

– De-ai noştri?

– Ai noştri trebuie să fie... Sunt îngropaţi ca noi.

– Trebuia să cobori la ei, Dumitre... Să cauţi un ofiţer...

Ridică imediat privirea. Am văzut frica. Că l-aş fi putut trimite înapoi.

– Mai era ceva acolo, Dumitre?

– N-am văzut nimic, dom' sublocotenent.

– N-am întrebat dacă ai văzut.

– Ceva am auzit, când mă întorceam... Am fugit, şi n-a venit după mine. A rămas pe buza râpei. Dar n-am văzut ce era, domnule...

– Stai liniştit, Dumitre. O fi fost doar viscolul.

Viscolul. Şi ce se ascundea în vâltoarea lui.

Îşi şterse faţa. Mâneca îi era murdară de noroi. Căută u: loc cât de cât curat.

– De aici şi până la râpă nu mai e nimeni, domnule.

– Pot să treacă?

Dădu din cap.

– Fără să-i simţim. Nu ştiu cum e panta... Cât de greu se coboară... Dar până acolo, au tot locul pe unde să ne ocolească. Să ne ajungă în spate.

– Cât de mare e golul până la râpă?

– Nu-l umple un batalion, domnule. Un batalion adevărat, nu ca ăsta...

Auziseră. Tăceau. Aşteptau. M-am întors spre Costa.

Stătea sprijinit de peretele tranşeei. Se uita drept înainte, spre întuneric.

– Măcar ştim unde sunt. L-am strâns de umăr pe artilerist. Du-te şi curăţă-te. Vezi dacă Nuţă a mai păstrat ceva prin gamele.

– Mai bine m-aş duce până la batalion, să-i raportez şi domnului căpitan...

– Îl trimit pe Grigorie...

– Nu nimereşte, domnule. Lăsaţi-mă pe mine. M-am obişnuit cu viscolul.

I-am citit în priviri. Nu era numai viscolul.

– Mai ia un om.

– Mă mişc mai uşor de unul singur.

– Aşteaptă. Costa se uita pe deasupra noastră.

Florea Bucur se târa spre noi. Îşi părăsise ascunzişul dintre copaci. Se opri pe margine, întins pe burtă.

– Se apropie cineva.

– Unde?

M-am dat la o parte. Sergentul trecu peste tranşee şi se aşeză pe valul de pământ. Oamenii se agitară.

– Dumitre, ţine-i jos!

Ordinul trecu din gură în gură. Costa ieşi din şanţ şi se duse lângă Bucur, cu binoclul în mână. Îi auzeam şoptind.

– Să se lase vântul... Erau în faţa copacilor...

– Câţi?

– Nu ştiu. I-am văzut când au ieşit din pădure.

Mi-am scos binoclul şi l-am bătut cu el pe coapsă. Bucur se întoarse spre mine.

– Nu-mi trebuie, dom' sublocotenent. M-am uitat şi prin luneta lui Ilie, şi se înceţoşează. Se vede mai bine fără ea. Numa' să se mişte...

– Arată-mi unde erau.

Florea întinse braţul.

– De la copaci, cam cincizeci de paşi. Şi eu aş fi venit tot pe acolo. Trebuie să fie patrulă. Sau telefoane, pentru artilerie.

Costa alunecă în şanţ. Îşi scoase ranița şi începu să-şi desfacă hamul.

– Dă-i binoclul. Nu e ca luneta.

Florea îl luă, fără un cuvânt. Se sprijini pe coate, ducându-l la ochi.

Costa îşi dădu jos mantaua, după care îşi puse hamul peste veston. Tocul lung al pistolului era la spate. Îşi trecu tăişul lopeţii pe palmă.

– Artilerie!

Ilina se strecură înapoi.

– Cât de repede ajungi la batalion?

– E aproape, domnule.

– Spune-i căpitanului că e o patrulă lângă noi. Să nu tragă. Du-te repede.

Mitu Dumitran îl sprijini. Artileristul se căţără pe margine şi se îndepărtă spre lizieră.

Costa îşi aşeză carabina peste mantaua împăturită, alături de chipiu. Îşi strânse de câteva ori pumnul, până când mâna încetă să-i tremure.

– Vezi ceva, sergent?

Bucur îmi răspunse după o pauză.

– Nimic, dom' sublocotenent...

Costa veni lângă mine.

– Cheamă-l şi pe Ilie. Să fie mai mulţi ochi.

M-am apropiat. Am vorbit foarte încet.

– Vrei să mori? Să scapi şi să-i laşi de izbelişte?

Ochii îi deveniră şi mai sticloşi. Se întoarse cu spatele la mine.

– Ia comanda cât lipsesc.

Trecu printre oameni până la capătul şanţului. Uitându-mă atunci la ei, mi-am dat seama cât de puţini eram. Costa îşi aruncă lopata afară. Se ridică în mâini şi dispăru.

Nu aveam cum să-i opresc să se uite.

– Capul jos, soldat!

Ordinul fu inutil. Dar învăţaseră cum să stea. Ţevile învelite în pânză se îngropaseră în zăpadă. Florea Bucur îmi dădu binoclul înapoi.

– Luaţi-l, dom' sublocotenent. Nu e de folos în viscol...

Alb. În lentile, fiecare denivelare se transforma într-o prăpastie fără contururi precise. Umbrele se amestecau cu zăpada. Mi-am agăţat binoclul de gât şi l-am băgat în manta, la piept. Cum spusese sergentul, era mai bine fără el.

L-am văzut pe Costa retrăgându-se spre vale. Înainta oblic, spre flancul drept. Unde Dumitru nu găsise pe nimeni. Urmele lui erau deja spulberate de vânt. Se pierdu în vârtejurile viscolului.

Florea ne făcu semn. Întâi, n-am distins nimic. Apoi, ceva se mişcă prin vânt. Florea se întoarse spre mine. Am dat din cap, fără să-mi iau ochii de la formele din întuneric. M-am mutat mai aproape de Ilie. Îmi era frică să clipesc. Să nu-i pierd. I-am arătat. Văzu imediat. Îşi potrivi luneta.

– Câţi sunt? Respiraţia mea topea zăpada, dezgolind pământul bătătorit.

– Trei... Sau patru...

– Locotenentul e acolo?

– Nu.

Pe jos, petice de iarbă rămăseseră descoperite. Era ca un canal îngust, ce tăia poiana. La vremea dezgheţurilor, apele îşi croiau drum prin el. O scobitură nu îndeajuns de adâncă să ascundă un om. Dar mai erau şi vârtejurile de zăpadă.

– Dacă ajunge la copaci, e în spatele lor. Ilie îşi mişcă încet luneta, căutându-l pe Costa.

Şoapte. Caporalul Stancu le amuţi. Oamenii se ghemuiră în tranşee. Nuţă David şi cu Gheorghe Puiu se aşezaseră pe jos, cu picioarele la gură. Gheorghe îşi ţinea ochii închişi. Ar fi putut să doarmă. Crucea de lemn îi atârna peste ţeava puştii.

Paşi repezi. Aproape. Ne-am întors, cu armele pregătite.

Dumitru Ilina ieşi din pădure. Se târî pe coate şi genunchi, ţinându-şi puşca cu amândouă mâinile. Coborî lângă mine.

– Dom' căpitan a zis că dă ce ordine crede dânsul de cuviinţă. Vine încoace.

– Acum?

– E în urmă. Merge mai încet... Se înalță peste margine. L-am văzut pe dom' locotenent Paul... Acolo, pe mâna dreaptă... Unde-i ruptura dinaintea râpei...

Ne-am uitat toți. Degeaba.

– A trecut... Își culcă obrazul pe pământ, cu fața la mine. Dom' capitan n-o să dea ordin să se deschidă focul. Vă zic eu.

– Nici n-are cum, Artilerie. De vreme ce o să fie aici, cu noi, nu la batalion... Ilie schiță un zâmbet, care se pierdu în aburul ce-i ieșea din gură.

Încet, se așternu liniștea. Îi auzeam frământând fundul șanțului cu picioarele. Sunete mici, purtate de vânt. Din când în când, se întorceau să se uite spre copaci. Spre pădure. Fiarele tăcuseră. Dar tăcerea lor era și mai apăsătoare.

– Cum o fi? Să stai acolo, în întuneric...

M-am întrebat la cine se gândea Florea. La Costa sau la cei care veniseră să ne ucidă...

Umerii lui Ilie Simion se încordară. I-am văzut și eu. Se apropiaseră. Le distingeam doar căștile de oțel de pe cap. Purtau tunici albe, care-i făceau aproape invizibili în zăpadă. Se opriră, să se aștepte unul pe celălalt. Viscolul îi învălui protector.

Nouăsprezece oameni. Eram acolo, în fața lor, iar ei încă nu ne descoperiseră. Vântul îi dezveli iar.

Ne-ar fi ocolit. Se duceau spre flancul nostru stâng, spre tranșeele batalionului lui Hotineanu. Oprindu-se des, la pândă. Fără să riște. Bănuitori și precauți.

Cel din frunte sări peste o viroagă. O denivelare ce n-ar fi putut ascunde nici măcar un câine. Dar Costa nu era un câine. Apăru în mijlocul lor, ca ieșit din pământ. Roti lopata. Tăișul îl lovi pe unul dintre ei în mijlocul feței. Soldatul căzu, când Costa lovea din nou. Sunet de metal. Slab. Vântul abia dacă îl aduse până la noi. O cască zbură prin aer. Aburi de sânge. Lopata sfărâmă osul, sub ceafă. Corpul rămase drept, pentru o clipă. Brațele tresăriră dezordonat. Apoi genunchii se frânseră.

O pușcă se ciocni de mânerul lopeții. Nu fu nicio luptă. Costa alunecă pe lângă cel care încercase să țintească. Împunse cu lopata, ca și cum ar fi fost o suliță. Soldatul primi tăișul tot în față. Se clătină. Scăpă arma. Își duse mâinile la ochi. Strigătul se pierdu în viscol.

Dispărură, înghițiți de un nor de zăpadă.

Am ascultat. Toți nouăsprezece.

În întuneric, Costa săpa în carne. Îl auzeam.

Vântul se stinse, mutându-se în altă parte. Fulgii plutiră încă un moment. Erau primii ce se așterneau peste petele fierbinți din jurul trupurilor. În viroagă erau acum numai cadavre. Dar nu și Costa.

Nimeni nu spuse nimic. Din gropile noastre, sfredeleam bezna cu privirea. Așteptând.

Hotineanu venea însoțit de un sergent și de un soldat. Se apropiaseră dinspre pădure, fără să se ferească.

Am coborât binoclul. Tunicile albe se amestecau cu zăpada.

Hotineanu rămăsese în picioare, deasupra noastră. Oamenii murmurară. L-am prins de poala mantalei. Se dezechilibră. Dar înțelese. Coborî lângă mine, urmat de cei cu care venise. Își învelise ceafa și partea de jos a feței cu un fular. Nu avea mănuși. În întuneric, mâinile îi păreau negre.

– Se întoarce! Florea nu apucă să ne arate. Costa ieși din furtună. Alergă ultimii metri și se aruncă în tranșee.

Langă tâmplă avea o tăietură adâncă. Sângele i se scursese pe gât, îmbibând gulerul vestonului. Rana deja se umflase, deformându-i trăsăturile.

– Caporal, adu-l pe Doctor.

Sângele de pe veston însă nu era al lui. I-am citit o agitație nouă în priviri. Ca și cum ar fi băut. Se duse la capătul șanțului, unde își lăsase ranița și mantaua.

– Domnule căpitan, nu v-am văzut mitralierele.

– N-a ajuns niciuna.

Costa luă un pumn de zăpadă și își șterse lama lopeții. Se întoarse spre Dumitru Ilina.

– Artilerie, au apucat să sape tranşee între noi şi batalion?

– Au scurmat ceva, domnule... Adânci până la genunchi. S-au întins şi-n pădure cu ele.

– Le-au scurmat... Costa înfipse lopata în peretele tranşeei. Îşi adună lucrurile.

Florea îşi schimbă poziţia. Am pus binoclul lângă el. De data asta îl luă.

Cearcănele făceau ochii lui Hotineanu să semene cu nişte găuri. M-am întrebat de cât timp nu dormea.

Gheorghe Puiu se ridică dintr-odată în picioare. Puşca îi alunecă alături. Apucă cu degetele răşchirate marginea şanţului.

– Când se va termina mărturisirea lor, Fiara venită din Adânc va face război cu ei şi-i va birui. Iar trupurile vor sta neîngropate şi nu vor mai fi puse în mormânt!

Fraţii Dănilă îl traseră jos. Gheorghe nu se împotrivi. Îşi cuprinse capul cu mâinile. De pe buze îi mai ieşi un susur:

– Trupurile neîngropate... Toţi... Cu trupurile neîngropate...

Urletul izbucni din deşertul alb. Acoperi viscolul, secunde fără de sfârşit. Făcu vântul să amuţească.

Era în minţile noastre. Ni se scurgea ca o otravă, în sânge. Am simţit frică. Am simţit nebunia, la pândă. Aproape. Răsuflându-mi în faţă.

Am putut să respir abia când urletul s-a oprit. Costa îşi îmbrăcă mantaua. Am crezut că nu auzise. Dar când i-am zărit mâinile, tremurau nestăpânit.

Doctorul ajunsese lângă noi. Stătea nemişcat, privind peste marginea tranşeei. Nu erau decât nori de zăpadă, fierbând în viscol. Cadavrele erau pierdute în întuneric. De unde venise urletul.

– Ce, Doamne iartă-mă, a fost asta?

Cuvintele lui Hotineanu mă treziră la viaţă. Am văzut cu coada ochiului zbaterea de lângă copaci. Iapa Doctorului se lupta să se smulgă din legături. Am făcut un efort de voinţă ca să nu mă uit iar spre beznă. I-am spus lui Costa:

– În noaptea asta nu avem focuri.

– Nimeni nu are. Nici noi, nici ei. Sergent, se vede ceva?

Florea coborî binoclul.

– Zăpadă şi vânt. Nu mai sunt nici morţii.

– Ce morţi?

– Au trimis o patrulă. Să afle unde suntem. Dacă deschideaţi focul, ar fi aflat. Sângele i se întindea pe faţă. Doctorul trecu repede pe lângă mine. În nări îmi ajunse mirosul de ierburi al absintului.

Costa îl apucă de braţ pe Ilina. Se ţinu de el, să nu cadă. Hotineanu abia atunci descoperi gradele de pe umerii Doctorului. Făcu ochii mari.

– Domnule maior...

– Dă-te la o parte şi scuteşte-mă cu maiorii dumitale!

Dinspre vale se auzi un ropot de împuşcături. Ecourile lor se împrăştiară printre copaci. Am tresărit cu toţii.

– Puşti ca ale noastre, spuse Ilie.

Răsunară alte arme. Răspunsul, din depărtare.

– Ăştia-s puţini...

– Trei sau patru. Tot o patrulă.

Puştile germane tăcură. Nu şi celelalte.

– S-au retras.

– Sau sunt morţi, spuse Hotineanu.

M-am întors spre el.

– Nimeni nu trage după morţi, domnule.

Gheorghe Puiu se zbătu fără vlagă în strânsoarea lui Cristache.

– Ne amăgeşte... Astea sunt semnele Fiarei...

Nu mai striga. Şoptea, uitându-se de la unul la altul cu ochi pustii, ca ai unui orb. Fraţii Dănilă îl culcară cu forţa pe fundul tranşeei. Gheorghe gemu. Îi astupară gura.

– Lăsaţi-l să respire! Îi dădură drumul. Gheorghe se înecă şi începu să tuşească.

Hotineanu nu mai voia să fie acolo. I-am citit-o în priviri.

– N-o să puteți să opriți toate patrulele. Data viitoare când se apropie, ordon să se tragă.

– Cât de mult trebuie să se apropie?

– Cât să pot vedea în ce trag. E tot ce pot să-ți promit, domnule sublocotenent.

– Îmi ajunge.

Hotineanu trecu pe lângă mine.

– Ai prea multă încredere în locotenentul dumitale.

– Nu mi-a rămas altceva, domnule.

Dădu din cap.

– Mi-a raportat artileristul unde sunt ceilalți. Acum, că i-am auzit, trimit un curier. Să aflu de ce au plecat vânătorii. Şi unde sunt mitralierele noastre. O să treacă prin spatele vostru. Ca să știți...

Se cățără afară. Sergentul şi soldatul îl urmară. Fixă încă o dată învolburarea zăpezii, în depărtare.

– Suntem alături. Când se luminează, o să ne vedeți. Schiță un salut pentru maior şi se furişă spre copaci, însoțit de umbrele sale.

M-am dus spre capătul şanțului. Doctorul luă o sticlă plină din geantă. Turnă absint peste un bandaj şi începu să curețe rana lui Costa.

– Uite cum irosesc băutura! Ia un gât. Să-ți amorțească durerea, când te cos.

– Nu-mi trebuie. Mai toarnă. Să acopere mirosul sângelui...

Râse. Avea ochii sticloşi, fără nicio lumină în ei. Sângele i se întinsese pe obraz şi în păr. Fața era murdară, ca şi cum ar fi purtat doar o jumătate de mască.

Gheorghe se agită pe fundul şanțului.

– Doamne... Doctorul scoase sticla în care amestecase absintul cu valeriană. Se ridică cu greu şi se îndreptă spre Gheorghe.

– Ajutați-mă!

Frații Dănilă îl ținură. Doctorul îi duse sticla la buze. Păstră ultima înghițitură pentru el, apoi aruncă sticla goală în noapte.

– Măcar cu asta o să dorm, orice ar fi. Ai face bine să te întinzi. Arăți mai rău ca Paul.

– Tot dumneata mi-ai oblojit rana, Doctore.

– Ca să-l cos cum trebuie, ar fi trebuit să fiu treaz. Sau mult mai beat.

Când termină, firele erau încrucișate gros peste buzele rănii. Dar sângerarea se oprise. Costa nu-și mai pusese chipiul. Se duse lângă Florea. Amândoi scrutau întunericul. Curierul lui Hotineanu abia trecuse.

Pe Ilie l-am mutat la celălalt capăt al tranșeei. Aveam nevoie de ochi buni peste tot. Nu mai știam cât era ceasul. Al meu se oprise după ora zece. Ziua sau noaptea. L-am întors, doar ca să simt într-un fel scurgerea timpului. Minutele erau ore. Viscolul continua cu aceeași forță, umplând cu zăpadă și ultimele petice de pământ rămase dezgolite. Curând, totul fu alb.

Doctorul adormise. La câțiva metri de el, mai sus, iapa stătea cu botul lipit de trunchiul copacului. Sanitarul îi pusese pe spinare o foaie de cort. Nu se mai auzeau urlete. Pe cel dinainte poate că îl uitase. Era binecuvântarea ei.

Era mijlocul nopții. Nu-mi trebuia un ceas ca să știu că zorii erau departe.

– Or să ne atace, dom' sublocotenent?

Aerul era încărcat de umezeala zăpezii proaspete.

– Poate în zori, Nuță. Dar mai e mult până atunci.

M-am uitat la Costa. Era singur. Florea se ghemuise pe jos, încercând să adoarmă.

Costa avea ochii deschiși. Stătea nemișcat, măturat de rafalele vântului. O parte din zăpada depusă pe păr se topise și înghețase. Fața îi era albă ca porțelanul. Părea că și sângele scurs pe obraz înghețase. Abia dacă se mai distingeau pete vineții în jurul rănii. Nu dormea. Vocile tăcuseră. Pentru el nu avea să mai fie odihnă.

Schimbasem santinelele. Oamenii trebuiau să se odihnească. Măcar să se refugieze în liniștea de pe fundul șanțului,

simțind căldura trupurilor celor de alături. Să fure câteva momente de pace, departe de vuietul viscolului.

M-am dus lângă Gheorghe Puiu. Nu mai scosese un cuvânt. Frații Dănilă ațipiseră de o parte și de cealaltă a lui. Gheorghe era în picioare. Somnul dat de valeriana Doctorului fusese scurt.

M-am lăsat jos, cu pușca sprijinită de umăr. Ceasul îmi bătea secundele în palmă.

Nuță David povestea ceva. Cobuz, Mitu Dumitran și cu Nicu Ciucu erau lângă el, așezați pe ranițe. Îl ascultau cu capetele plecate. Nuță termină și râse răguşit. Doar el. Nu păru să observe. Se cuibări mai bine în locul strâmt.

Am ridicat ochii. Cerul de deasupra era mai negru decât marginile tranșeei. Jos, vântul aproape că amuțise. Caporalul Stancu trecea de la o santinelă la alta, păşind peste cei adormiți. Simțeam mirosul de pământ și de rădăcini. Somnul mă ajunse pe nesimțite. Sunetele erau din ce în ce mai depărtate. Cineva gemu încet. Costa luă un pumn de zăpadă și-l apăsă pe rană. Apa i se scurgea printre degete. Fu ultima imagine, înainte să alunec în vis.

Cunoșteam pădurea. Știam că o cunosc, chiar dacă nu recunoșteam nimic din ce era în jur. Erau doar copaci tineri. Zăpada le îngreuna crengile subțiri. Nu era nicio adiere de vânt. Niciun zgomot. Pașii mei rămâneau muți.

Coboram. Panta era lină. Simțeam muntele undeva, înapoi. Aproape, era valea de unde ar fi trebuit să se audă apa curgând.

Nu vedeam decât copaci. Între ei, acoperite de zăpadă, erau forme lungi de trunchiuri căzute. Pădurea veche, din cadavrul căreia își trăgea seva cea tânără.

Îmi ieșea abur din gură. Rămânea suspendat în aer. M-am oprit și am dat cu palma peste el. Mi se încolăci în jurul degetelor, iar apoi încremeni din nou în nemișcare. Am pornit mai departe. Știam unde eram și știam unde trebuia să mă duc.

Liniștea era densă. Mă apăsa cu greutatea ei.

Firele nu mai existau. Se prăbușiseră odată cu copacii de care fuseseră legate. Se îngropaseră împreună cu ei. M-am

aplecat şi am dat zăpada la o parte. Se mişcă leneş, de la sine, ca aburul. Dedesubt erau frunze, mâncate de putreziciune, de parcă ar fi fost carne moartă. Sârmele zăceau încă întinse, printre ele. Se înnegriseră. Ca şi oasele legate de ele. Am simţit un gol în piept.

Cu coada ochiului, am prins o mişcare de o clipă. Alb deasupra albului.

Când am întors capul, nu mai era nimic.

M-am ridicat. Voiam să fug. Aş fi făcut-o, dacă picioarele mi s-ar fi desprins din zăpada ce se închisese în jurul lor.

Bătăile inimii mi se domoliră treptat.

Picioarele mi se mişcară. Numai că nu le simţeam. Am dat la o parte o creangă. Zăpada de pe ea nu căzu. Nu păstră nici măcar urma atingerii mele.

Un copac tânăr, la pământ. Nu mai apucase să crească. L-am ocolit. Crăpăturile de pe scoarţă se adânciseră. Marginile lor luceau. Am pus palma pe el. Era rece şi tare. Devenise piatră.

Am descoperit bordeiul în faţa mea. Părea mai scund. Troienele îl înconjuraseră, dar zăpada nu se aşternuse pe acoperiş şi pe pereţi. Am înaintat, până când am simţit căldura pe faţă. Căldura care topea zăpada.

Acoperişul era umed. Picăturile de apa erau imobile. Nu se scurgeau. Se opriseră, înainte să alunece.

Uşa fusese închisă cu un drug de fier, pe dinafară. L-am apucat cu amândouă mâinile. Nu se clinti. I-am dat drumul şi am făcut un pas înapoi. Îl simţisem cum mi se împotrivea.

Un sunet. Un miros.

M-am apropiat din nou. Drugul se desprinse, fără să-l ating. Căzu. Pământul uleios îl înghiţi.

Apa mustea între cuiele uşii. Le măcinase. Rugina se scursese peste lemn. Alcătuia un desen. Am distins un contur. Ceva ce mai văzusem în altă parte.

Am întins mâna. L-am pipăit.

O străfulgerare. Creierul mi se goli. O singură imagine.

Şi o singură senzaţie.

Rece... Ca sticla ferestrei, pe fruntea mea. Ochi, ţintuindu-mă din noapte...

N-am mai simţit nimic. Mi-am auzit strigătul, de parcă ar fi fost vocea altcuiva.

Timpul era altfel... Mă rătăceam în el...

Eram tot în faţa uşii.

Sunetul... Mirosul...

Înăuntru...

Uşa se roti în balamalele ruginite, fără niciun zgomot.

Căldura îmi mângâie faţa. Lumânări. Sute de lumânări. Flăcările se ridicau drept, fără să tremure. Ceara se scursese pe duşumea. Lacrimi de ceară.

Lumina flăcărilor nu reuşea să răzbată spre tavan. Nu existau umbre. Întunericul rămăsese la fel de greu deasupra lumânărilor.

Dar totul era acolo: pereţii goi, fereastra cu oblonul închis, culcuşul, zdrenţele. Însă nu le vedeam. Vedeam doar deschizătura din podea, înconjurată de lumânări.

Trapa avea un zăvor. Aproape de culcuş. Ca mâna celui întins să poată ajunge la el. Să-l ţină închis. Mereu.

Dar acum era tras. Şi gaura se căsca în podea, descoperită.

Am intrat, călcând peste lumânări. Se răsturnară. Nu se stingeau. Flăcările lingeau ceara de pe jos, topind-o printre crăpăturile podelei. Groasă, ca un puroi.

Colţurile se tociseră. Peste trapă se aşezase ţărână. Lemnul îşi pierduse culoarea. Dar, acolo, în bordei, totul avea aceeaşi culoare. Roşul flăcărilor.

Pereţii se zguduiră. Oblonul ferestrei se smuci în balamale. O izbitură. Vibraţia trecu prin sufletul lemnului, până la tălpile mele. Ceva ocolea bordeiul, venind spre uşă. Zgâriind pereţii.

Eram în mijlocul încăperii. Doar la un pas de trapa din podea. Săpase în stâncă. Nu adânc. Atât cât să încapă un singur trup prizonier. Unul mărunt. Ca al unui copil.

Râcâitul se întrerupse.

Ajunsese la uşă. În spatele meu.

O respiraţie.

Flăcările tremurară. Apoi se stinseră, toate o dată. Uşa se trânti. Am urlat.

Îmi trebuiră câteva momente să-mi dau seama că aveam ochii deschişi.

Când am început să simt frigul, am clătinat capul. Chipiul îmi alunecă pe umăr şi căzu. Stăteam ghemuit, cu genunchii la gură. Muşchii amorţiţi îmi trimiseră semnalele durerii, trezindu-mă de tot.

Viscolul urla deasupra mea. Am gemut, aplecându-mă într-o parte. Am atins patul unei puşti. Caporalul Stancu se trase spre Gheorghe, făcându-mi loc. Se uită în treacăt spre mine, după care privirea îi fugi peste marginea tranşeei.

M-am ridicat în genunchi, aşteptând să încep să-mi simt picioarele.

Un sunet îndepărtat. O împuşcătură. În vale. Am ascultat. Se auzi încă una.

Mi-am descleştat pumnul. Ţineam ceasul în palmă. L-am ridicat în dreptul ochilor. Trecuseră doar puţine minute. L-am scuturat. Ticăia regulat, aşa cum făcuse şi până atunci.

Fraţii Dănilă îşi deschiseră ochii în acelaşi timp. Nu trebuiră să se mişte. Aveau deja puştile în mâini.

– Staţi liniştiţi! Nu-i nimic... Cristache, când am trecut prima dată pe la bordeiul călugărului, tu ai fost înăuntru...

– Nu e călugăr, dom' sublocotenent.

– Pustnic, călugăr... Ce-o fi... Tu ai intrat înăuntru?

– Da, domnule. Am găsit securea aia. Pe care i-aţi dat-o înapoi...

– Ai văzut vreun beci sau ceva care să...

– Era, domnule. O gaură în podea! Ca o cămară, să stea bucatele îngropate. V-am spus şi atunci...

– Era deschisă?

– Atunci era. Astăzi nu. Dumneavoastră n-aţi văzut-o?

Am clătinat din cap.

Se uită la mine, gândindu-se.

– Uşiţa nu e din acelaşi lemn ca duşumeaua. Ar fi trebuit să răsune altfel când aţi călcat deasupra.

– Era ţărână pe jos. Peste tot.

– Întâia oară, când am fost doar eu, era mizerie şi putoare de hoit, dar pe podele nu era ţărână. Probabil că a presărat-o după aia. Dumnezeu ştie de ce, că nu e în toate minţile...

– Cât de adâncă era?

Pe faţă îi trecu o umbră. Înţelese.

– Credeţi că şi-a băgat fata înăuntru?

– Ar încăpea?

– Culcată, da. Şi cu picioarele strânse... Nu e prea înaltă... Dom' sublocotenent, credeţi că a omorât-o şi a pus-o acolo?

– De ce să fie moartă, Cristache?

– Păi... N-o fi nici ea întreagă la minte, dar închisă acolo, în întuneric, nu cred c-ar sta de bunăvoie... Şi nu s-a auzit nici măcar un oftat, cât am fost noi înăuntru. Ce facem, domnule?

– Ce să facem? Simţeam din nou amorţeala. Ce putem să facem noi, Cristache? Nu e treaba noastră. Nu ştiu nici dacă o să mai ajungem vreodată acolo.

Erau unul lângă celălalt. Privirile lor mă ardeau.

– Cum ziceţi dumneavoastră, dom' sublocotenent. Dar mă gândeam... Îşi alese cuvintele. Mirosul morţii adună fiarele. Şi prea multe fiare s-au arătat în noaptea asta. Ceva nu e cum trebuie să fie, domnule. Şi poate că ar trebui îndreptat.

Mi-am luat doar puşca. Am pus ranița între ei.

– Staţi pe ea. Pământul e rece. Mai dormiţi, până vă vine rândul să schimbaţi santinelele.

Ne-am uitat toţi trei la Gheorghe Puiu. Fixa întunericul, cu patul armei înfipt în umăr.

M-am ridicat. Muşchii picioarelor mă săgetară. M-am oprit lângă Gheorghe.

– Scutură-te...

Zăpada se depusese pe capelă şi pe umerii mantalei. Nu răspunse. Nu se mişcă.

Stancu se trase lângă peretele tranşeei, lăsându-mă să trec. Am păşit peste Doctor. Sanitarul îi veghea somnul, frecându-şi mâinile îngheţate.

Ilie Simion şi cu Alradii erau ultimii din şir. Viscolul îi îngropase şi pe ei. Mai departe era doar pădurea, pierdută undeva, prin norii de zăpadă.

– S-a întors curierul?

– Nu, domnule.

– Poate a trecut prin altă parte.

Ilie întinse braţul şi îmi arătă o pată întunecată pe albul zăpezii. Lupul părea o buturugă sau un bolovan mai mare. Alături erau alte urme. Vântul încă nu le ştersese.

– A stat tot timpul lângă noi. Şi nu cred că a venit singur, domnule. Socot că dacă curierul s-ar fi întors, l-am fi simţit. Noi sau ei...

Copacii se dizolvară iarăşi în viscol. Mi-am şters zăpada de pe pleoape. Ultimii aburi ai somnului se împrăştiaseră.

– Mai degrabă n-a găsit pe nimeni, dom' sublocotenent. Şi atunci a fugit.

– Artilerie a zis că erau alte tranşee, spre vale.

– A trecut ceva timp de când a fost Artilerie să le vadă.

– Nu-i nici o oră, Ilie.

– Se poate face mult drum într-o oră, domnule.

– Nu ne-au părăsit, sergent. I-ai auzit trăgând.

Se uită la mine, după care ridică din umeri.

– Cum spuneţi dumneavoastră... Dar flancul ăsta tot descoperit stă, cu sau fără ei.

Ar fi putut să caute golul şi să ne învăluie. Dacă s-ar fi domolit viscolul.

– Curând, s-or sătura să aştepte. Ne-ar fi prins bine măcar o mitralieră, domnule.

– Şi o armată să ne păzească, dom' sergent. Alradii încercă să râdă. Îşi acoperise urechile cu o fâşie tăiată dintr-o foaie de cort. Un ciuf blond îi îngheţase deasupra frunţii.

Ilie cercetă iarăşi pădurea din spate. Apoi copacii care reapăruseră prin viscol, în vale.

– Pune cât mai mulţi oameni la odihnă, sergent. Deocamdată ajung ochii voştri.

– Cât mai e până în zori, domnule?

Am deschis inutil capacul ceasului. Apoi l-am strecurat în buzunar.

– Aş vrea şi eu să ştiu.

Acolo, timpul trecea altfel.

– Aş zice că e încă noapte plină, domnule.

– Gerul muşcă... Mai treziţi-i, să nu îngheţe în somn.

Cei care putuseră să adoarmă. Fără valeriană şi absint. Liniştea din sticla Doctorului.

M-am dus spre capătul celălalt al şanţului. Tranşeea noastră. Ne apăra, dar tot atât de bine ar fi putut să ne fie şi mormânt.

M-am apropiat iarăşi de Gheorghe. Nu se clintise din locul lui. Carnea încă trăia. Dar, înăuntru, ceva se stinsese.

Sanitarul îşi frământa mâinile, de parcă ar fi vrut să-şi smulgă degetele. M-am lăsat jos lângă el. Îşi suflă în pumni.

Faţa Doctorului era caldă. Am avut senzaţia că respiraţia stătea să se oprească din clipă în clipă.

– Ţi-e frig, soldat?

– Nu, domnule...

Privirea i se opri într-un târziu asupra mea.

– Atunci, poate îi e maiorului.

– Nu simte. Mâna îi fugi spre marginea foii de cort, cu care era învelit Doctorul. Trase de ea, pentru a suta oară. E bine... Trebuie să doarmă...

– Şi tu?

– Eu... nu pot, domnule.

– De unde eşti, soldat?

– Din Vlaşca.

– Vlaşca... Te aşteaptă cineva acasă?

– Părinţii, domnule. Şi o soră, mai mică decât mine.

– O să-i vezi, soldat. O să te întorci la ei.

Era slab. Avea riduri pe frunte, ca un bătrân. Vru să zâmbească. Înghiţi cu greu. Îşi strânse mâinile la piept.

– Ai puşcă?

– Nu. Mi-au luat-o...

– Cere una. O să-ţi dea galonaţii. Stai cu Doctorul şi n-o să păţeşti nimic.

L-am lăsat. Singur. Cum eram toţi.

La capătul celălalt, nimeni nu dormea. Caporalul Ilina, Mitu Dumitran şi cu Florea Bucur. Erau la câţiva paşi de Costa. Parcă voiau să se ţină cât mai departe de el.

– Se vede ceva, Floreo?

– Numai ei... Îmi arătă, fără să se întoarcă. Obosise să-i mai privească.

Lupii stăteau strânşi unul în altul. Zăpada se depusese peste ei. Amândoi erau cenuşii, dar viscolul îi îmbrăcase în alb. În jurul gâturilor, blana îngheţase. Vântul îi biciuia dintr-o parte. Nu se fereau. Dispăreau şi apăreau, între vârtejuri.

– Aşteaptă să crăpăm, spuse Mitu.

– Dacă asta ar fi vrut, erau în viroage, să caute nemţii din patrulă.

– Or fi alţii acolo, dom' caporal.

– Ceva a fost... Doar am auzit cu toţii. Ilina îşi scutură zăpada de pe pânza ce înfăşura ţeava.

– Când au venit?

– După ce s-a auzit... Florea aruncă o privire fugitivă către Costa. Ce o fi fost acolo...

Locotenentul stătea întins pe spate, cu carabina Mauser în braţe. Faţa ar fi putut să-i fie tăiată în gheaţă. Singura pată întunecată era rana de lângă ureche.

Nemişcaţi, cu spinările arcuite, lupii se uitau la el.

Era cel mai aproape de ei. Mi-am spus-o în gând de mai multe ori.

– Ne pândesc... Ar trebui să le-o luăm înainte... Două gloanţe. Unul pentru fiecare, murmură Mitu Dumitran.

– Nu fiarele alea sunt grija noastră, mârâi Florea Bucur cu dinţii strânşi.

Artileristul îşi culcă ţeava puştii pe marginea şanţului. Îndreptată spre ce ascundea viscolul. Dar privirea îi fugea mereu spre cei doi lupi.

– Ştiţi de ce mi-e mie frică? De ce o să se întâmple când or să plece.

Lupii plecaseră două ceasuri mai târziu.

Nu mai puteam să mă gândesc la altceva decât la frig. Aveam toţi muşchii încordaţi şi nu reuşeam să-mi stăpânesc tremurul. Zăpada mi se aşeza pe obraji şi nu se mai topea. Din când în când, o ştergeam. Pielea mă durea când rămânea iarăşi descoperită.

Nu era ger. Era frigul umed al unei ierni începute prea devreme. Dar în trupurile noastre, amintirea ultimelor zile de toamnă încă nu se stinsese.

Lupii se ridicaseră cu urechile fremătând. Ne obişnuisem în asemenea măsură cu nemişcarea lor, încât, în prima clipă, n-am înţeles ce se petrecea. Se retraseseră spre pădure, cu cozile între picioare. Şi, aşa cum spusese Costa, acolo se opriseră încă o dată, să ne măsoare cu ochi cruzi şi inteligenţi.

Simţiseră.

După minute lungi, primul tun lătră în vale, unde ar fi trebuit să fie poziţiile celorlalţi. De unde nu se mai întorsese niciodată curierul lui Hotineanu. O voce singuratică, în viscol. O piesă de câmp, cum auzisem la Azuga. Şi, tot ca acolo, când primi răspunsul, marginile cerului se desprinseră, iar noaptea se sparse în bucăţi în jurul nostru.

Obuzele cădeau într-un ritm precis, ca de ceasornic. Pământul se scutura sub noi, aruncându-ne dintr-un perete în altul. Pădurea se aprinsese în vale, luminând norii grei de zăpadă. Auzeam tirul obuzierelor grele apropiindu-se. Metodic. Pas cu pas. Strivind totul în drumul lor. Copacii explodau în aşchii şi flăcări, zburând în noapte. Pădurea murea sub bătaia fierului. Care ne căuta pe noi, cei îngropaţi în pământ.

Am încercat să număr secundele dintre explozii. Apoi le-am pierdut şirul. Urlam neauzit, cu urechile astupate. Fuseseră întâi obuzierele grele. Li se alăturaseră aruncătoare de 270 de milimetri şi tunuri de câmp, al căror sunet abia dacă mai răzbătea printre tunetele celorlalte guri.

Focul se mută. Veni spre noi. Aproape. Din ce în ce mai aproape. Fu în jurul nostru. Iar apoi peste noi.

Pământul se sfărâma. Se rupse, lăsându-ne să cădem în adâncuri Aerul, dintr-odată fierbinte, îmi arse gâtul şi plămânii. Apoi gura îmi fu plină de nămol cu gust de fum. Trupuri veniră peste mine, acoperindu-mă. M-am luptat să ies, să respir. Deasupra noastră, un brad se dezintegră într-un glob de foc, iar bucăţi din el, transformate în jar aprins, se revărsară peste noi. Noaptea se făcu roşie. Crengile în flăcări căzură în tranşee. Cineva se ridică, încercând să le scoată de acolo. Dar suflul îl smulse, aruncându-l în vâlvătaie. Un nou tunet. Cu ochii larg deschişi nu vedeam decât forme neclare. Lumini. Picioare care mă călcau. Apoi luminile dispărură. M-am întors cu faţa în sus. Treptat, marginile şanţului se opriră din mişcare, recăpătându-şi conturul. Simţeam exploziile îndepărtându-se. Dar nu le mai auzeam. Noaptea mea devenise tăcută.

O melodie... Degetele ei abia atingeau clapele. Foşnetul ascuns al mătăsii, când se aplecase peste pian. Notele se prelungiră, întârziind să se stingă. Ochii ei se închiseseră. Asculta orchestra care nu era acolo. Pentru ea, încăperea întunecată era plină, iar candelabrele de cristal îşi împrăştiau

lumina orbitoare peste instrumente. Mâinile coborâră din nou peste clape. Iar atunci am putut să văd şi eu orchestra. Şi n-a mai fost nimic altceva. Doar ea şi muzica.

Lacrimile mi s-au amestecat cu noroiul. Am ascultat pe cineva care nu mai era în lumea asta. În noaptea de foc, am ştiut că rămăsesem singur.

Fum. Zăpada dispăruse. Doar ici şi colo, pete albe. Eram în picioare. Mă ridicasem singur. M-am împiedicat de ceva. Un trup ghemuit. Se mişca. Trăia. Ca şi mine.

Am înghiţit, simţind pentru prima dată durerea. Cineva mă răsuci. Figura Doctorului îmi apăru înainte. Spunea ceva. Mă lovi peste faţă. Am ridicat mâinile, să mă apăr. Mi le dădu la o parte. Mă atinse din nou, pe urechi, apoi îmi arătă palmele. Vorbea. Zâmbea. Mă bătu pe umăr şi se aplecă peste trupul de lângă mine.

Sunetul deveni mai puternic. Un tren, intrând într-o gară goală.

Doctorul stătea deasupra lui Sandu Jucan. Se zbătea, ferindu-se de mâinile Doctorului, care îi căutau ochii. Striga. Iar eu am început să-l aud.

Noaptea se întoarse cu un vuiet în jurul meu. Exploziile răsunau acum pe flancul stâng. Departe, unde nu mai era nimeni. Poate doar fiarele.

Costa mă cerceta, cu ochii săi opaci. Între noi, Florea Bucur şi cu Dumitru Ilina se ridicau din tranşee. Costa era în acelaşi loc, de parcă nu s-ar fi clintit nicio clipă. Am urlat, auzindu-mi vocea cu ecou.

– E moartă! M-am dus spre el, îmbrâncindu-i pe ceilalţi. E moartă, şi tu ai ştiut...

Vocea mi se frânse.

Se uită peste mine. Vorbi tare, să acopere exploziile şi trosnetul copacilor sfârtecaţi de ele.

– Sergent! Scoate trei oameni din întărituri, să stingă focurile din spatele nostru!

Cioturile aprinse ne luminau adăpostul. Chiar şi prin viscol.

– Mă duc eu, domnule!

– Nu tu, Artilerie. Tu o să te duci la batalion, să vezi ce-i cu ei.

Fum înecăcios. Cenuşa se stingea în noroiul de pe fundul tranşeei. Valurile de zăpadă rece năvăliră asupra noastră, ca o binecuvântare.

Doctorul venise după mine.

– Băiatul ăsta n-o să mai lupte. Nu ştiu cât de afectaţi sunt ochii. Trebuie să aştept până la ziuă... În rest... Sunt toţi...

– Nu s-a terminat.

Exploziile se apropiau iarăşi. Costa era în picioare, pe marginea tranşeei. Asculta, scrutând întunericul.

Două explozii cutremurară pământul. Şi mai aproape.

Şuierăturile veniră dinspre cer. Fără vocea tunurilor, înaintea lor. Aruncătoare.

Obuzele căzură în pădure. Suflul mătură fulgii de zăpadă spre noi. Costa îşi acoperi faţa cu braţul. Apoi coborî în tranşee, lângă mine.

– Elena nu mai voia să trăiască. Ai ajuns prea târziu, să mai schimbi ceva.

Exploziile izbucniră în faţa noastră, luminând cortina de zăpadă. Pentru o clipă apărură siluetele copacilor. Costa asculta. Ochii i se adânciseră în orbite. Erau două hăuri fără fund.

– Trag orbeşte! Nu ştiu unde suntem...

Obuzele de 42 centimetri loviră pământul ca două ciocane. Am simţit cum oasele mi se fărâmiţau în corp. Crăpături late de o palmă apărură în pereţii şanţului, în vreme ce noroiul de pe fund ţâşni până deasupra capetelor noastre. Am scăpat puşca. Degetele cu care o ţinusem erau amorţite.

Dar căzuseră departe. Pădurea gemu în spatele nostru, mărunţită de şrapnele. O ploaie strălucitoare se ridică spre cer. Ca şi cum stelele încercau să se întoarcă pe boltă.

– Crucea şi dumnezeii mamii lor! mumură Ilina, întins pe spate.

– Fuzante!

– Capul jos! Era vocea Doctorului, de undeva, de la jumătatea tranşeei.

Puține ajunseră până deasupra noastră. O ultimă licărire, şi se stinseră în beznă.

Căzură altele. Am săpat, cu lopeţile şi cu mâinile. Ne-am ghemuit în scobiturile proaspete. Urlând, atunci când în aer era doar fier.

De câteva ori, între explozii, pentru mine fusese iarăşi doar tăcere. Dar nu am mai auzit pianul.

Veniseră zorii. Întâi, i-am simţit doar în felul în care vântul îmi tăia faţa în momentele în care ne ridicam să ne uităm afară. Atunci când tirul se muta spre vale. Unde părea să întârzie tot mai mult. Apoi, prin norii de zăpadă apăruseră resturile fumegânde ale copacilor. Iar după aceea, începuseră să se zărească întăriturile lui Hotineanu.

Tirul artileriei încetase.

Atunci ieşiseră din întuneric şi soldaţii cenuşii.

– Vin!

Doctorul îşi coborâse bărbia în piept, aşezând palma pe fruntea lui Jucan. Ţevile înfăşurate în pânză se înşiraseră pe valul de pământ.

Costa se întorsese spre mine.

– Pădurea e în spate. Putem să ne pierdem, înainte să ne vadă.

Gândurile îmi îngheţară.

– Ce crezi că pot face nouăsprezece oameni, altceva decât să moară?

Aşteptă. Apoi spuse tare:

– Nu trage nimeni! Floreo! Schimbă-l pe Ilie. Îl vreau aici.

Bucur fugi prin tranşee. Tropotul paşilor lui îmi răsună în urechi mai puternic decât vuietul viscolului.

Costa se aplecă spre mine.

– Dar poate că o să trăim... Râse încet. Îşi golise cartuşierele pe margine, de o parte şi de cealaltă a ţevii.

Cuvintele îmi ieşiră de pe buze, zgâriindu-mi gâtul:

– Puneţi baionetele!

Fier atingând alt fier. Mâini nesigure. Gheara din piept. Mi-am scos lopata şi am înfipt-o lângă mine.

– Artilerie, flancul drept! Stancule, la mijloc!

Veneau. Fără să alerge. Din când în când, norii de zăpadă îi ascundeau. Vântul purta până la noi ordinele comandanţilor lor.

În vale începură împuşcăturile. Acoperiră viscolul. Şi sunetul ultimelor obuze.

Din poziţiile lui Hotineanu răsună un singur foc de armă.

Costa urlă:

– Nu trageţi! Ilie! Împuşti pe cine trage fără ordin!

Lui Gheorghe îi alunecă patul puştii pe umăr. Se clătină. Marcu Dănilă îl apucă de centură, ţinându-l să nu cadă.

Gheara îmi scormonea adânc pieptul.

– Mitraliere, dom' locotenent. Vocea lui Ilie nu avea nicio inflexiune. Se culcase peste Mauserul cu lunetă, ancorându-se cu genunchii în peretele tranşeei.

Costa îşi scoase binoclul. Îi şterse lentilele cu mâneca.

– Lasă-i să iasă dintre copaci.

– Caută loc să le aşeze!

– Aşteaptă...

Nu vedeam nimic. Fulgii spulberaţi de vânt îmi intrau în ochi.

Focul de armă scăpat din tranşeele lui Hotineanu îi gonise la adăpost. Dar pentru că nu mai urmaseră altele, se ridicau. În spatele lor, copacii începuseră să se mişte.

– Cavalerie!

Traversau prin faţa lizierei. Am simţit pământul trepidând. Coborau. Se duceau spre vale. Dispărură, înghiţiţi de viscol.

Deasupra văii, pâcla dimineții era roşie. Sunetul împuşcăturilor era acum continuu. Mi-am şters ochii, îngropându-mi faţa în îndoitura cotului.

Un vuiet. Obuze de 42. Căzură în râpa lui Ilina. O perdea de pământ se ridică spre cer. Se prăvăli peste pădure, zdruncinându-ne în adăposturi.

Curățau drumul pentru şarjă.

Hotineanu deschise focul.

– La comanda mea! Aşteaptă!

În zare, soldații începură să alerge. Uralele sălbatice ajunseră la noi.

– Ilie, mitralierele?

– Se mută!

– Încă puțin, sergent.

Veneau în salturi scurte. Erau prea departe pentru gloanțele soldaților lui Hotineanu. Iar viscolul era înşelător.

Mă auzeam respirând Repede. Prea repede. Palmele îmi erau umede. Cartuşele... Alături... Nu le vedeam... Le-am pipăit încă o dată. Nu-mi ajungeau! Mi-am deschis cartuşierele de pânză de la brâu. Degetele mi se înțepeniră. M-am oprit. Încă o mişcare, şi gloanțele dinăuntru s-ar fi împrăştiat pe jos...

Piedica... Trăgaciul... Am atins rania cu piciorul. Era lângă mine...

Binoclul. Mantaua era descheiată. L-am scos. În lentile totul era alb. Numai alb...

Apărură atât de brusc, încât am tresărit, gata să fac un pas înapoi. Întâi, o singură pată cenuşie. Apoi, alta. Şi încă una...

Mi-am îndesat binoclul în veston. Țeava tremura. Am împins patul în umăr. Aş fi vrut să mă pot gândi la ceva. La orice. Mintea îmi era golită de gânduri. Am strâns ulucul învelit în pânză. Tremurul se opri.

– Vezi cavaleria, Ilie?

– Nu ştiu, domnule. Am pierdut mitralierele!

Le regăsi atunci când un râu de gloanțe se revărsă spre pozițiile lui Hotineanu. Infanteria se ridică din zăpadă și porni la atac.

Încercau o învăluire. Din tranșee abia dacă se mai trăgea. Puștile tăceau, amuțite de grindina de metal. Se desfășuraseră. Erau mulți. N-am încercat să-mi dau seama câți. Se deschiseră spre flancuri, ținând la mijloc mitralierele care se mutau pe rând.

Nu ne văzuseră. Era de necrezut, dar nu ne văzuseră. Vântul spulbera zăpada între noi. Nu mai existau distanțe. Erau doar valurile de zăpadă.

Se apropiau. Zăream flăcările împușcăturilor. Trăgeau ordonat. O linie acoperind înaintarea celeilalte. Își păstrau gloanțele. Ocoleau flancul lui Hotineanu.

Ajunseră între tranșeea noastră și mitralierele lor.

Am tras înainte ca strigătul lui Costa să se termine. Cinci cartușe fierbinți plecară spre învolburarea de zăpadă. Am încărcat, fără să-mi iau privirea de la ei. Mâinile mi se mișcau singure. Împușcăturile de lângă mine mă asurziră încă o dată. Aveam doar un vuiet în urechi. Am deschis gura.

Am încărcat și am tras. Apoi am încărcat din nou. Patul puștii îmi izbea umărul la fiecare foc. Nu știam în ce trăgeam. Magazia se goli. Nu am mai găsit lamele pline. Am început să încarc cartuș după cartuș. Vocea lui Costa răsuna vătuit. Cuvintele nu aveau înțeles.

Clipeam. Ochii îmi erau încețoșați. M-am șters. Vântul începu să împrăștie fumul.

– Ajunge, mă! Opriți-vă!

L-am recunoscut pe Florea.

Alte voci. M-am întors. Doctorul nu mai avea chipiu. Căzuse pe fundul șanțului, între picioarele lui Stancu. Doctorul era aplecat deasupra lui. Încerca să-i descheie mantaua și vestonul. Striga cuvinte pe care nu le mai auzeam.

Gheorghe Stancu muri cu ochii larg deschişi, uitându-se în jur cu mirare. Glonțul îi trecuse prin gât. Se sufocase cu sângele lui.

Doctorul se ridică, neputincios. La capătul şanțului era întins Sandu Jucan, cu capul bandajat. Doar el şi cu Stancu. Toți ceilalți erau în picioare. Sanitarul închise ochii caporalului şi se duse după maior.

Costa nu lăsă binoclul de la ochi. Alături de el, Ilie Simion se uita prin lunetă.

Doctorul legă încheietura lui Nuță cu o fașă. Sanitarul tăie pânza cu o baionetă care nu era a lui.

– S-au retras.

– A doua oară n-o să se mai întâmple. Acum ştiu că suntem aici.

Ilie trase. Încărcă fără să-şi ia luneta de la ochi. Sunetul împuşcăturii se pierdu în deşertul alb.

– Îşi vor mitralierele înapoi?

– S-au răzgândit, dom' locotenent.

– N-or să renunțe. Dacă nu pot singuri, o să-i ajute artileria.

Spre vale, vârfurile copacilor erau înconjurate de halouri. Împuşcăturile nu se opriseră.

– Ne rămâne timp până când îşi trimit curierii la comanda bateriilor.

Abia atunci am înțeles. Se retrăseseră, părăsindu-şi mitralierele. Mintea mi se limpezea. Focul lor se oprise imediat după ce începusem să tragem. Ilie le amuțise pe rând.

– Unde sunt?

Costa punea cartuşe în lamelele goale.

– Departe. Şi pentru noi, şi pentru ei.

Am scos binoclul. Aburii dimineții se colorau în gri. Dar încă era întuneric. Vârtejurile se mutau dintr-o parte în alta, în voia viscolului. N-am zărit nimic în zăpadă. Nici măcar un cadavru. M-am întrebat unde ajunseseră toate gloanțele trase de noi.

– Pot să le găsesc cu ochii legați.

Nu era nicio mitralieră. Doar umbre înșelătoare. Și vocea lui Ilie Simion:

– Trimiteți-l pe Artilerie la batalion, să le spună... Ies după ele, domnule locotenent...

Costa nu răspunse.

– N-au scuturi. Le car ușor pe amândouă, domnule! Dați-mi voie să mă duc!

Zăpada se ridica înaintea noastră, ca un zid. M-am întrebat unde se retrăseseră.

Vorbea Dumitru Ilina. Vocea îi era încă alterată din cauza fricii.

– Una are treizeci de kile, dom' sergent. Și fără apă în țevi, tot nu le cărați de unul singur... Dacă-mi permiteți, merg și eu... Trimiteți pe altcineva la batalion.

Mi-am auzit vocea.

– Dumitre, te duci la batalion, că s-au învățat cu tine. Eu pot să car șaizeci de kilograme. Ilie o să vină să-mi arate drumul și să mă acopere.

Se uitau la mine. Toți, în afară de Costa.

– Cu permisiunea dumneavoastră, domnule...

Dacă nu ar fi avut părul alb, ar fi fost cel din prima zi, când îl cunoscusem. Simțeam în el aceeași încordare ascunsă. Acum știam și ce însemna. Costa se pregătea să ucidă din nou.

– Artilerie, spune-i căpitanului că scoatem doi oameni după mitraliere. Aleargă!

Am așteptat ca Ilina să se întoarcă. Secundele abia se târau. Încă era întuneric, dar flăcările luptei din vale semănau cu un răsărit.

Am ieșit din tranșee. Ilie Simion o luă înainte, conducându-mă printre hârtoape. Pământul era răscolit de obuze. Când m-am uitat peste umăr, n-am mai zărit fortificațiile. Ne-am lăsat jos, într-o viroagă. L-am oprit când voia să pornească mai departe.

– De aici merg singur.

Două mitraliere.

Pe zăpadă am zărit primele urme de paşi. M-am ţinut după ele. Se adăpostiseră mereu. Uneori, găseam formele trupurilor lor în zăpadă, unde se culcaseră la pământ. Vântul începea să le şteargă. Curând nu avea să mai fie nimic. Aşa cum nu erau nici cadavrele.

Nu luasem puşca. Nici mantaua. Să mă mişc uşor.

M-am rostogolit într-o viroagă. Am ridicat un pumn de zăpadă. Era neagră. Dacă ar fi fost mai multă lumină, ar fi fost roşie. Sângele se răcise repede.

Ajunsesem unde Costa întâlnise prima patrulă. Semnele luptei erau peste tot. M-am ridicat. Trebuia să văd. Dar nu aveam ce. Nici morţii lui Costa nu mai erau. Am scormonit în zăpadă. Se auzi un sunet. M-am răsucit, cu pistolul Mauser în mână. Ilie Simion apăru alergând.

– Nu v-am mai văzut, domnule...

Am coborât ţeava Mauserului. În clipa aceea îmi făcea bine să-l ştiu alături.

Am plecat amândoi, grăbindu-ne să ieşim de acolo. Pe jos erau dâre de sânge pe care ninsoarea nu putuse să le acopere. Duceau spre copaci. Spre munte. M-am întrebat de ce trebuia să ia cadavrele. Pentru un animal ar fi fost hrană. Pentru oricare alt animal.

Ilie mă opri. Ne-am lăsat jos. Vântul purta sunete străine cu el. O creangă mişcată. Poate voci... Îşi duse luneta la ochi. Apoi se uită pe deasupra ei, pentru că pe lentile se topeau fulgi răzleţi.

Mitraliera stătea răsturnată. Semăna cu o insectă moartă, zăcând cu picioarele în sus. Vântul sufla zăpadă peste ea, încercând să o ascundă. Ilie rămase pe loc. M-am târât până acolo.

Unul dintre ei căzuse cu faţa în jos. Stătuse în genunchi. Încă mai era. Celălalt ţinuse mitraliera. În piept avea două pete

roşii. Mai trăise o vreme, după ce Ilie îl împuşcase. Lăsase urme, ca nişte aripi, în jurul braţelor. Ultimul glonţ îi străpunsese casca. Îl aruncase peste cutiile cu cartuşe.

Am tras de mitralieră. Nu avea roţi şi, cum văzuse Ilie Simion, nici scut. Picioarele de fier îmi zgâriară bărbia. În faţă, la câţiva paşi, era alt cadavru. Zăpada i se aşeza pe spinare. Încă nu venise nimeni după ei. Dar, ceva, în adâncul meu, îmi spunea că putea să vină oricând.

Am ridicat mitraliera pe umăr. Nu-i simţeam greutatea. Am împins cu piciorul trupul căzut peste cartuşe. Cutiile de tablă se răsturnară. M-am lăsat cu un genunchi jos şi am pipăit în zăpadă până când am apucat o bandă.

Am strâns-o la piept, ascultând.

Urletul viscolului. Şi *altceva*.

Am închis ochii. Ameţeam. Dar m-am ridicat. Paşi, în spate. Strigătul mi se opri pe buze. Era Ilie. Se aplecă după cutiile cu muniţie.

– Lasă-le!

Am mers mai departe. Nu mai ştiam unde eram. Alergam, luptându-mă să nu mă împiedic. Fiecare gură de aer îmi ardea gâtul.

Alt cadavru.

L-am părăsit, să fie acoperit de zăpadă. Viscolul se învârti în jurul nostru. Apoi ne lovi din faţă. Am întors capul, încercând să mă feresc.

Şi atunci *am văzut*.

Întunericul înainta odată cu noi. În nări îmi ajunse un miros. Unul pe care îl cunoşteam.

M-am oprit. Ilie se izbi de mine. Am căzut amândoi.

Norii de zăpadă se ciocniră deasupra noastră. Am aruncat mitraliera. Ilie ridică puşca, căutând o ţintă. L-am ţintuit la pământ.

Mirosul. Aproape. Am aşteptat, încercând să-mi domolesc bătăile inimii. Ilie nu se mai mişca. Vârtejurile se sparseră, şi

bezna nu mai fu atât de adâncă. Din pământ ieşeau rădăcini. Eram lângă un copac.

Mirosul mă izbi din toate părţile. Dură doar o clipă. Apoi se împrăştie purtat de vânt, ca şi cum n-ar fi fost niciodată. Îmi rămase doar greaţa.

– Domnule, cealaltă mitralieră...

Era încă acolo.

Altfel...

Viscolul se prăvăli iarăşi peste noi. L-am lăsat pe Ilie şi am pornit în fugă spre copaci.

Se îndepărta. Se pierdea în norii de zăpadă ai viscolului. Sau era doar în mintea mea. Crengile se agăţau de mine. Zăpada umedă şi grea se scutură, fără să mai apuce să ajungă jos. Vântul o luă cu el.

Lupul era în faţa mea. M-am oprit gâfâind.

Fulgii începeau să i se depună pe blană. Avea spinarea neagră. La fel ca şi gulerul din jurul gâtului. În rest, era cenuşiu cu nuanţe de argint vechi. Căzuse pe o parte, cu labele dinainte îndoite. Mi se păru mic. Şi fragil. Am scos pistolul, chiar dacă am ştiut că nu-mi mai era de folos. Pe zăpadă începuse să se întindă o pată caldă.

Am trecut Mauserul în mâna stângă şi m-am aşezat în genunchi alături de el. Am întins încet palma. Blana era aspră. Am mangâiat-o, simţind respiraţia repezită. Şi bătăile inimii, din ce în ce mai rare. Muri sub atingerea mea, fără să ştie că eram acolo.

Am auzit zăpada scârţâind sub tălpile lui Ilie. Pentru un moment, vântul tăcuse. Se uită la lup, cu ochi încercănaţi. Apoi, privirea i se mută alături.

La picioarele lui, zăpada fusese împrăştiată. Ca şi cum un trup mult mai mare decât al lupului se prăbuşise întâi acolo. Urmele labelor păreau să apară de nicăieri.

Mă ajută să mă ridic. Lumina venită din vale abia dacă mai putea fi acoperită de viscol. Aproape de noi, răsunau voci.

Ne-am oprit unde lăsasem mitraliera. Încă mai aveam pe mână mirosul animalului. Ilie mă întoarse:

– E acolo, dom' sublocotenent! Haideţi repede!

Ne-am furişat. Am găsit a doua mitralieră. Şi pe cei care o mânuiseră. Toţi doborâţi de gloanţele lui Ilie. Fuseseră multe. M-am întrebat de câte ori trebuise să încarce.

În întuneric înflori o flacără. Sunetul împuşcăturii nu mai ajunse până la noi. M-am aplecat, clătinându-mă sub povară. Ilie îşi puse puşca în bandulieră, la spate.

Primul glonţ trecuse departe de noi. Am împins amândoi cadavrele. Nu voiam să las jos mitraliera. Nu eram sigur că aş mai fi putut să o ridic. Ilie apucă un trup inert şi-l împinse. Postavul uniformei se sfâşie.

Nu reuşeam să eliberăm ţeava. Am tras împreună. Ilie căzu. Alte focuri porniră spre noi. Mai apropiate. Ca şi vocile.

– Nu mai e vreme, dom' sublocotenent!

M-am aplecat din nou. Roţile. Mi-am adunat toată forţa, şi m-am ancorat cu mâna liberă de ele. Mitraliera se mişcă, odată cu unul dintre cadavre. În jurul nostru, noaptea luase foc. Ilie reuşi să-l împingă.

– Cartuşe!

Era în genunchi. Mătură prin zăpadă, cu palmele deschise. L-am luat de guler. L-am târît de acolo.

Ridică mitraliera în braţe, ca pe un copil. Am încercat să-i uşurez povara şi am prins afetul. Am început să alergăm, lovindu-ne unul de celălalt.

O rachetă sparse întunericul deasupra noastră. Piciorul îmi scăpă într-o adâncitură. Am căzut amândoi. Şi ne-am ridicat.

Tranşeea ne apăru înainte. Am strigat către cei dinăuntru. Din gură mi-a ieşit doar un horcăit. Armele erau îndreptate spre noi. Am văzut chipuri pe care nu le recunoşteam. Mâini se întinseră, să ne primească. Am sărit înăuntru, peste ei.

Cineva îmi luă mitraliera. Am putut să respir iarăşi.

Ilie tușea alături. Stătea cu fața la mine, fără să dea drumul mitralierei lui. Puşca cu lunetă îi alunecase într-o parte, peste umăr.

– Apă!

O mână aspră îmi întinse un bidon. Am băut două înghițituri. Încet, încălzind-o în gură. Lângă mine, soldatul se uita peste marginea tranşeei. L-am tras de poalele mantalei.

– Unde sunt?

Auzeam împuşcături. Gloanțele încă ne mai căutau. Un trosnet sec. Grenade.

Toți se ridicaseră. Hotineanu își făcea loc printre ei. Soldatul se aplecă spre mine.

– Nu se mai vede nimic, domnule.

Ilie așeză mitraliera pe roți. Semăna cu o locomotivă în miniatură.

– Dacă nu trag după noi, cu cine se luptă?

Un gând... L-am gonit. Aducea cu el amintirea unui animal căruia îi simțisem ultima respirație.

– Se bat între ei, Ilie. Până or să-şi dea seama că nu mai suntem acolo.

Ilie Simion începu să râdă. Poticnit, ca cineva care abia învață cum se face. Am râs şi eu. Cu mintea golită de gânduri.

I-am lăsat lui Hotineanu amândouă mitralierele. Nici nu fusese nevoie să le ceară. Cu câtă muniție adusesem pentru ele, ar fi folosit doar să câştigăm câteva minute. Dar, rămase în mâinile germanilor, ar fi făcut timpul nostru să curgă mult mai repede.

Eram îmbrăcați amândoi numai în vestoane. Tremuram de frig, fără să ne dăm seama. Hotineanu își scotea morții din tranşee. Îi duseseră aproape, doar până la liziera pădurii, urmând să-i îngroape când avea să se facă zi.

– Câți ați pierdut, domnule sublocotenent?

– Avem un rănit. Şi ne-a căzut unul dintre caporali.

Nu-mi mai aminteam figura lui Stancu. Parcă nu existase niciodată.

– Dacă aveţi răniţi, îi spun artileristului să-l aducă pe maior...

– Ştie. O să vină când se luminează. Treceţi dincolo. O să îngheţaţi.

Ilina ne condusese prin pădure. Oamenii ne primiseră cu bucurie.

– Când aţi luat-o spre întăriturile batalionului, au vrut să strige după voi, îmi spuse Doctorul. Nu le-a dat voie Paul. Dar i-a ţinut cu baionetele puse. Dacă vă ajungeau din urmă, i-ar fi scos din tranşee, să vă apere. Eşti bine? Lasă-mă să mă uit...

Mă durea tot corpul. Au trebuit să mă ajute, ca să-mi îmbrac mantaua. Doctorul ne dădu câte o gură de absint. Dar tremurul nu se opri.

Ziua veni fără lumină. Nu mai era nici cer şi nici pământ. Doar un alb fără de sfârşit. În vale, luptele se stinseseră. O vreme mai răsunaseră explozii rare, de artilerie. Apoi se făcuse linişte. O tăcere care îmi făcea urechile să ţiuie.

Costa nu-şi părăsise locul de la marginea tranşeei. Se uita la pădurea pe care viscolul o lăsa să iasă la iveală din când în când.

Nu mai ştiam orele. Aşteptam.

Căpitanul Hotineanu venise împreună cu Dumitru Ilina să-l ia pe Doctor. Când îl adusese înapoi, se oprise pentru un deget de absint. Ţinuse sticla cu mâna stângă. Dreapta îi era agăţată de gât cu o faşă mototolită.

Nu mai aveam mâncare. Nuţă David adunase ultimele resturi din sacii noştri şi făcuse porţii pentru toţi. Puţinul acela abia trecuse de nodul meu din gât. Apa ne îngheţase în bidoane. Dar aveam zăpada.

Uneori, apăreau sclipiri în viscol. Vârtejurile purtate de vânt se mişcau altfel şi luau forma unor chipuri. Atunci închideam ochii. Îi ţineam închişi, până nu mai era nimic.

Începusem să ne obişnuim cu liniştea dintre rafalele de vânt. Aşa că strigătul ne făcuse pe toţi să sărim în sus.

Venea din pădure, din spatele nostru. Era vocea unui om. Unul speriat. Ilie îşi întorsese puşca, scrutând copacii prin lunetă. M-am ridicat, cu binoclul la ochi.

– Ăsta nu e neamţ, domnule...

Costa era singurul care nu se clintise. Zăpada i se aşezase pe umeri. Panglica albastră a ordinului *Coroanei* i se umezise la gât.

Strigătul izbucni iar. Şi nu se mai opri.

– Ne aduce toţi spionii pe cap!

M-am înălţat puţin, atât cât să zăresc trei soldaţi ieşind din tranşeele lui Hotineanu.

– Căpitanul a trimis o patrulă.

Se pierdură imediat în vâltoarea viscolului. Mi se păru că în strigătul depărtat distingeam nişte cuvinte. Sau era doar jocul vântului.

– Să-i închidă dracului gura aia! O să stârnească artileria! Nicu Ciucu îşi mută puşca dintr-o mână în alta. El îl cărase pe caporalul Stancu. Îl dusese între copaci, îngropându-l sub o palmă de zăpadă, până când aveam să putem să-i săpăm un mormânt. Sau, dacă noi n-am mai fi fost, până când aveau să-l găsească fiarele.

Vorbiseră despre el. Fără emoţie, de parcă ar fi fost doar plecat pentru un timp. Călcaseră prin sângele lui, până când se amestecase cu noroiul de pe fundul tranşeei. Aveam senzaţia că mulţi dintre ei încă se mai aşteptau să-l descopere alături, nevătămat.

Strigătul se curmă brusc.

Mi-am frecat ochii obosiţi. Costa se scutură de zăpadă. Îşi puse alături carabina Mauser, apoi se căţără pe marginea tranşeei. Vântul îi umflă poalele mantalei.

Oamenii se uitau la el. Le-am citit în priviri că aşteptau sunetul primului foc de armă, venit de undeva, din faţă. Costa îşi lăsă capul pe spate, în bătaia ninsorii.

Nu răsună nicio împuşcătură. Doar vântul. Fără să ştiu bine ce făceam, am pus jos puşca, apoi am ieşit şi eu din tranşee. Viscolul mă izbi cu toată furia.

Am zărit poziţiile lui Hotineanu. Vedeam doar un capăt al tranşeelor. Celălalt se pierdea în norii de zăpadă.

Totul era alb. Lumea parcă se micşorase. Cerul coborâse deasupra pădurii. Copacii, cu zăpada îngheţată pe trunchiuri, erau nişte fantome.

Costa îşi şterse faţa. Frigul nu-i readusese nicio pată de culoare în obraji. Rana era uscată, ca şi cum prin corp nu-i mai curgea niciun strop de sânge.

– Le e foame şi sete. Le e frică.

Era palid ca o statuie de marmură.

– Încă ne mai ascunde viscolul... Îşi întinse mâna. Câţiva fulgi i se lipiră de degete. Dar vremea se schimbă. Se înmoaie gerul.

– N-au trimis provizii. Intendenţa ar fi trebuit să ştie unde suntem.

Nu răspunse. Nu mă auzea. Se uita spre pădure.

– Avem iapa... Dacă nu vin până mâine...

Vorbisem singur.

– Plecaţi, Doamne iartă-mă, de acolo! Ce faceţi? V-o căutaţi cu lumânarea?

Doctorul îşi făcu loc printre oameni. Îşi scosese chipiul. Am văzut că firele de păr i se răreau în creştetul capului.

– S-a întors artileristul cu ordin de la căpitan. Vrea pe unul dintre ofiţeri. Nu pe mine... Vrea pe unul dintre cei cu haine nemţeşti. Unde o fi văzut el haine nemţeşti? S-or fi purtând mantalele jegoase în armata Kaiserului?

Am coborât în tranşee. M-am simţit uşurat.

Doctorul îl cercetă pe ascuns pe Costa. Apoi se întoarse către mine.

– Du-te dumneata, Grigorescule. Trebuie să-i mai curăţ rana. După ce-l dau jos...

– Ilie, la mine!

– N-a zis să iei pe cineva...

– Vreau să se uite cum au pus mitralierele noastre.

L-am luat pe Ilie Simion cu mine. Ne-am rostogolit afară din tranşee. Am ocolit, adâncindu-ne între copaci. Prin pădure, drumul se lungea. Dar era mai sigur.

Înainte să cobor în tranşeele batalionului, m-am uitat spre câmpul deschis. Parcă vântul se domolea. Dar nu şi ninsoarea. Deasupra copacilor alergau iar aburi de ceaţă.

Se dădură la o parte, întrerupându-şi lucrul. Soldaţii batalionului întăreau pereţii şanţurilor cu lemne şi bolovani. Hotineanu se pregătea pentru următorul baraj de artilerie. Sau voia să le dea oamenilor o ocupaţie.

Pe măsură ce ne apropiam, am înţeles de ce ne chemase. Patrula se întorsese. Şi îl adusese cu ea pe Iosif Bălan, împreună cu unul dintre însoţitorii săi.

Am salutat. Căpitanul Hotineanu îndreptă mâna înmănuşată spre bărbatul cu surtuc negru.

– A spus că vă cunoaşte. E adevărat?

– L-am întâlnit în oraş.

– Era înarmat. Puşca Lebel ajunsese în mâinile aghiotantului. O ţinea la distanţă, de parcă ar fi fost gata să explodeze.

Nu fusese arma lui Bălan. Avea încă strălucirea lucrului nou, iar Bălan arăta ca şi cum soldaţii l-ar fi târât până acolo. Stratul de noroi de pe haine era atât de gros, încât nu mai îngheţase. Carâmbul uneia dintre cizme era ferfeniţit. Printre tăieturi se scurseseră dâre de sânge.

Arma nu era a lui. Nici nu ar mai fi ştiut să o folosească.

M-am aplecat până când am ajuns faţă în faţă cu Iosif Bălan. Nu-şi ridică privirea. Îşi freca neîncetat dosul palmei. Avea unghiile negre. Pielea i se umflase şi pocnise, lăsând să iasă limfa. Dar Bălan nu mai simţea durerea.

Am întins mâna spre el. Soldaţii îl traseră înapoi.

– Nu-l atinge! O să zbiere!

M-am oprit. În ochii lui Bălan, orice sclipire se stinsese. Ca un foc, din care nu mai rămăsese decât cenuşa.

– Cine e, domnule sublocotenent?

– Îl cheamă Iosif Bălan. E un fel de popă. Celălalt, nu ştiu... I-am văzut împreună.

– Iosif nu e preot, domnule ofiţer. După cum ştii foarte bine. Iar pe mine mă cheamă Voicu... Voicu Gheron.

Avea o voce joasă, cu care modela plăcut cuvintele. Era un om obişnuit să vorbească şi să fie ascultat.

– Sunt sublocotenent.

– Îmi pare rău, nu cunosc rangurile voastre.

– Dar poţi să deosebeşti uniformele.

– Nu... Ştiu să deosebesc cuvintele. Îşi coborî privirea spre catarama centironului meu. *In treue fest...*

– Eşti neamţ? Sunteţi spioni? Hotineanu nu aşteptă un răspuns. Se întoarse spre mine. I-am cules din pădure. Ce fac cu ei? Îl măsură pe Voicu Gheron. Ce cauţi aici? Cu puşca după tine?

Voicu Gheron arătă spre Bălan.

– Pe el.

– L-ai găsit. Eraţi trei. Unde e celălalt? Şi pădureanul, cu câinii?

– N-au mai apucat dimineaţa.

Hotineanu ne asculta atent.

– Vorbeşte, popă! O să fie greu să convingi pe cineva de aici că nu ai venit să spionezi!

– Sunt împăcat cu Domnul...

– Atunci o să te cheme la el. Foarte curând...

– Predaţi-ne comandanţilor voştri. Ei ştiu mai bine ce să facă cu noi...

– Comandanţii sunt departe, spuse Hotineanu.

Privirea lui Gheron se plimbă atent de la mine la căpitan. Soldaţii încă îl ţineau de braţe, chiar dacă încetase să se împotrivească. Îşi coborî capul în piept. Împăcat cu Domnul lui... Oricare ar fi fost.

Hotineanu mă conduse prin spațiul strâmt, câțiva pași mai încolo. Încropiseră un adăpost întărit pentru mitraliere. Erau amândouă, una lângă alta. M-am uitat spre Ilie.

– Cine sunt ăștia, domnule sublocotenent? A pomenit o grămadă de nume și de grade. N-am recunoscut decât vreo două, dar unul era al colonelului Popescu-Cerna. Cunoștea uniformele dumneavoastră... Știa și că sunteți aici... Dar, în afară de asta, n-a vrut să scoată un cuvânt. Nu înțeleg nici ce vorbești dumneata cu el...

– Am fost încartiruiți împreună, jos, la mănăstire. Ieri am dat peste ei în pădure. Căutau o copilă, care acum s-ar putea să fie moartă. Aveau și o călăuză, pe cineva din oraș...

– Domnule, vreau să știu ce e cu el! Avea un Lebel, din care eu nu strâng zece în tot batalionul, cunoaște toată comanda diviziei și se plimbă împreună cu un nebun prin spatele pozițiilor mele... Când ne pregătim să fim atacați din nou! În locul meu, ce ai crede?

– L-aș întreba.

– Ce să-l întreb? Dacă e spion? Ce dracu' crezi că o să-mi răspundă?

– Vreți să-i împușcați, domnule?

Se uită spre soldații de la mitraliere. Așezaseră puținele cartușe între ele și le acoperiseră cu două foi de cort, să le țină uscate.

– Nu pot să am grija lor.

– Așa că o să-i împușcați...

Era obosit. Noaptea îi adăugase câțiva ani și niște riduri noi. Umbra bărbii nerase îi acoperea obrajii supți. Atunci ar fi putut să facă orice. Fără să se gândească. Dacă trăia, poate că mai târziu ar fi regretat. Numai că, în momentul acela, căpitanul Emil Hotineanu își pierduse speranța că avea să vadă sfârșitul zilei.

Și eu mi-o pierdusem. Dar încă mai gândeam.

– Lăsați-mă să-l întreb eu.

Ridică din umeri, fără să-şi ia ochii de la ceaţa ce cobora spre noi dinspre munte.

M-am apropiat de Voicu Gheron şi de ce mai rămăsese din Iosif Bălan.

– Daţi-i drumul. Soldaţii îl căutară din priviri pe căpitan. Dar Hotineanu nu mai era acolo. Executarea, soldat!

Gheron se apropie de Bălan. Se aşeză alături de el, fără să-l atingă.

– Ce are?

Clătină din cap. Ar fi vrut să-l apuce de mâini şi să-l oprească să-şi mai facă rău. Dar nu schiţă niciun gest.

– Aşa l-am găsit.

– Urlând?

– Nu. Asta a fost mai târziu.

M-am lăsat jos, sprijinindu-mă cu spatele de peretele întărit cu butuci. Mi-am pus puşca pe genunchi.

– Unde l-ai găsit?

Am aşteptat.

– Întâi am dat peste... ceilalţi. Au încercat să fugă... El a rămas. Poate că de aceea a scăpat.

– Ceilalţi?

– Ceilalţi doi. Şi câinii.

M-am aplecat spre el.

– Unde? La bordei?

– Nu. Mai sus... Aproape de stâncă... De morminte. Am coborât până aici. Când a început să zbiere.

Se uită pieziş la Iosif Bălan. Am înţeles ce gândea, mai bine decât dacă ar fi vorbit cu voce tare.

– Ai vrut să-l părăseşti.

– Nu se oprea. Cineva putea să audă...

– Cineva...

Îşi băgă capul între umeri. Îmi evită privirea.

– Aseară nu s-au mai întors. Trebuiau să vină la mănăstire, până la căderea nopţii. Întotdeauna înainte de întuneric... Aşa

a fost mereu. Am aşteptat să se facă zi şi am plecat după ei. A fost greu să ies pe ascuns din oraş...

– Pe ascuns?

– Noaptea trecută au ajuns germanii. Erau soldaţi şi în faţa mănăstirii.

– Lângă mănăstire e comanda diviziei. Nu erau soldaţi germani...

Era un om fără trăsături. Mi-ar fi fost greu să ţin minte cum arăta, după ce nu l-aş mai fi avut înainte. Faţa părea cioplită de un copil, în lemn moale.

Dar nu mintea. Se strecurase printr-un oraş ocupat. Purtând o armă.

– Oraşul s-a predat. Sunt ştergare albe la toate ferestrele.

– De ce te-au lăsat pe tine, de unul singur, la mănăstire?

– Să fiu acolo, dacă s-ar fi întors...

– Leonida?

Clătină din cap.

– Nu... Fata.

Se dădu o luptă în interiorul lui. Ultima. Se întoarse spre Iosif Bălan.

– Fata ştie... Atâta a spus, înainte să plece după ea.

– Avea minţile rătăcite. Ca el, acum. Fata e moartă, ascunsă în bordei, sub podele. Au murit toţi pentru un hoit.

– Nu toţi. Pe Leonida nu l-am găsit...

Îmi era frig. Mă simţeam obosit. Voiam să mă întind chiar acolo. Să dorm. Să nu-mi pese. Să mă îngroape zăpada. Numai că nici măcar nu mai ningea. Iar oboseala îmi sluţea gândurile, ca o oglindă de panoramă.

Voicu Gheron continuă, mai încet:

– Dar erau alte hoituri...

– Ce hoituri?

– Soldaţi... Cai...

– Unde? M-am ridicat în picioare. L-am prins de piept. Soldaţii se strânseră mai aproape de noi. Unde?

– Lângă locul unde ne-au găsit...

Obuze rătăcite. Căzute în pădure. Îşi omorâseră patrulele, cu barajul de artilerie. Îmi citi în priviri.

– N-au fost tunuri. Nu sunt gropi. Atunci a început să strige. Chiar înainte să dăm de leşuri... Se uită în ochii mei. A ştiut că sunt acolo. Sau, dacă mintea i se mişcă după altă rânduială, a simţit...

I-am dat drumul. Căzu peste Iosif Bălan, care nu scoase niciun sunet. Îşi înfipse doar mai adânc unghiile în carne.

Am plecat spre Hotineanu. Numai că nu terminasem. Mai era ceva. M-am întors la Voicu Gheron.

– Cine a omorât-o? Leonida?

– De ce să fie moartă? Arătă spre epava de lângă el. N-ar fi căutat-o degeaba. I-a dat drumul lui Leonida, doar ca să-l ducă la ea.

– Bordeiul e podit. Şi-a săpat o cămară sub duşumele. Avea unde s-o ascundă.

– Dacă voia s-o ascundă, era loc în toată pădurea, s-o îngroape. Iosif n-a adus câini ca să caute un hoit...

Am vorbit, fără să mă gândesc.

– În zori a fost un lup... A murit în faţa mea. A apărut de nicăieri...

– Au fost mereu lupi... Îi găseam ziua. Uneori fără răni. Alteori sfârtecaţi. Toţi morţi. Toţi apăruţi de nicăieri...

L-am apucat de bărbie pe Iosif Bălan. I-am ridicat faţa spre mine, pândind o lumină în ochii lui. Dar era rătăcit în beznă.

– Dacă nu mai zbiară, pot să cobor la mănăstire până se înserează. Mă ţin departe de soldaţi! Spune-i să ne dea drumul, ofiţerule!

– Fugi de întuneric?

– Ziua e scurtă. La noapte, niciunul n-o să mai poată să plece.

Trecusem pragurile. Graniţele se amestecaseră. Unii rămăseseră prinşi între lumi. Poate că ei erau cei norocoşi.

– Pe cărarea spre creastă nu era nimeni?

– Dacă a fost cineva, acum nu mai trăieşte.

– Spre bordei?

– Cum ți-am zis: leşuri de cai şi de oameni. Adunate grămadă. N-au murit toți acolo. I-a strâns de peste tot... Aşa cum face...

L-am lăsat pe Iosif Bălan.

– N-o să vă dea drumul. Dar spune-i să nu vă lege.

M-am dus cu Ilie până la cuibul mitralierelor. Căpitanul scria. Aghiotantul se aşezase cu spatele la vânt, apărându-l de ultimii fulgi rătăciți.

– Oraşul a căzut. În timpul nopții sau în zori.

Penița se oprise în aer. O picătură de cerneală se scurse pe lângă coala de hârtie.

– Aşa ți-a spus? Preotul ăsta sau ce e?

– A văzut trupe pe străzi. Azi-dimineață.

– Iar dumneata îl crezi?

– Dacă minte, nu înseamnă nimic. Dacă e adevărat, atunci pe lângă flancuri, avem ceva mai mult de apărat. Până când o să ajungă la noi ordinul de retragere. Dacă o să mai ajungă.

– Au spus două zile...

Clătină din cap, absent. Am continuat să vorbesc. Ca să fug de celelalte întrebări pe care le-ar fi putut pune.

– Au trimis patrule în spatele pozițiilor noastre. Au avut şi cavalerie.

– Au avut?

– Nu v-au zis nimic soldații?

– Nu.

– Mai trimiteți-i o dată. Să caute împrejurul locului unde au găsit popii.

– Îmi ajunge câți oameni am pierdut! Am văzut cu ochii mei husarii, dimineață. Nu mai pun pe nimeni să le caute cadavrele, dacă asta îmi ceri să fac.

Îşi plimbă palma peste coala de hârtie. Rândurile scrise mărunt se amestecară între ele. Aghiotantul se clătina sub suflarea vântului.

– Ce ne-a încolţit în pădurea asta?

Îşi întoarse privirea bântuită spre mine.

– În zori au plecat doi curieri. Cu cel de azi-noapte, sunt trei. Nu s-a întors niciunul. Şi n-a ajuns nimeni la noi. Nu se poate să fim singuri... Şi nimeni să nu ştie unde suntem.

Îşi mototoli scrisoarea.

– Întoarce-te la compania dumitale. Spune-i locotenentului să vină la mine.

Am salutat. Când treceam pe lângă mitraliere, Ilie îmi şopti:

– Nu pot să tragă decât o rafală. Atât ajung gloanţele... Câteva clipe. Nu trebuia să le aşeze la un loc.

– Poate or să fie clipele potrivite.

– Ar fi trebuit să le ţinem noi, domnule...

N-am răspuns. Ninsoarea se oprise de tot. Cortina de zăpadă se spărgea, descoperind un cer încărcat de nori. Cel mai întunecat dintre ei se răsturna spre orizont.

Voicu Gheron ne petrecu cu privirea. Nu spuse nimic. M-am uitat încă o dată la cer. O suflare de vânt trecu printre crengile goale, de parcă pădurea ar fi respirat.

Frig.

Atât de frig...

Tremuram. Am lăsat puşca, atât cât să-mi strâng curelele raniţei. Sub ea, spatele îmi era mai apărat.

– Luaţi grenade, dom' sublocotenent... O şoaptă. Abia am distins faţa lui Nuţă David. Am dat din cap. Nu puteam să-mi descleştez fălcile. Trecu mai departe. Grenadele i se ciocneau în saci, ca nişte pietre. Se opri lângă fraţii Dănilă.

Ceaţa nu era groasă. Doar un abur. Zăpada se îngreunase. Se topea. Stăteam în noroi până la glezne. La fiecare mişcare ne afundam mai adânc în tranşee.

Mi-am ridicat mâna dreaptă la gură şi am suflat. Nu am simţit nicio căldură.

– N-ar trebui să vă duceţi, dom' sublocotenent.

Iar artileriştii lui n-ar fi trebuit să meargă cu mine. Ilina avea dreptate.

– Ţi-i aduc înapoi, Dumitre.

– De ce ne aleg mereu numai pe noi, domnule?

– Suntem mai pricepuţi.

Două patrule. Patru oameni de la compania noastră. Ordinul venise când deja se înserа. Batalionul trimisese o patrulă mai devreme, să caute restul corpului. Poate îl găsiseră. Dar noi nu aveam să aflăm. Soldaţii nu se mai întorseseră.

Oamenii aflaseră. Veştile rele erau greu de oprit. Chiar dacă între tranşeele noastre şi ale lui Hotineanu erau câteva zeci de metri de mocirlă şi gropi.

Eu şi cu Ilie reuşisem să ne întoarcem. Dar norocul putea să ne fie pe sfârşite. Nu voiam să pierd patru oameni, numai pentru că ceaţa ne acoperea poziţiile, şi era atât de uşor să te rătăceşti. Hotărâsem să ies cu ei. Să le arăt drumul. Să fiu acolo şi să-i primesc, când aveau să se întoarcă.

Nu-i cerusem permisiunea lui Costa. Nu mai aveam cui. Locotenentul nu se mai mişcase de pe valul de pământ de la capătul tranşeei. Se uita spre ceaţă, de parcă ar fi putut să vadă prin ea. Sau i-ar fi vorbit.

Legătura lui Costa cu realitatea se subţiase pe măsură ce lumina zilei scăzuse. În ultima oră, mă trezisem că-l pândeam, aşteptând clipe lungi, să văd dacă mai respira. Încă mai era o bucată din el în lumea aceasta. Numai că vocile lăsaseră un gol, pe care trebuia să înveţe cum să-l asculte.

– Nu luaţi raniţele. Nici mantalele. Baionetele în teacă.

Nu mi-am dat jos raniţa, dar mi-am demontat şi eu baioneta. Îmi scăpă printre degetele nesigure. Trebui să las puşca, ca să nimeresc teaca. Dar era întuneric. Ceilalţi nu văzuseră.

Gheorghe Puiu şi cu Grigorie Toader. Ion Alradii şi Vasile Iancu. Eu şi artileriştii lui Ilina.

Părul blond al lui Alradii se vedea în întuneric. Nuță David îi luă capela și-i așeză altceva pe cap. O *feldmütze* de la vânătorii bavarezi.

– Ia asta, mă. Poate o să se gândească înainte să tragă.

Toată ziua nu răsunase niciun singur foc de armă. Nu mai căzuse niciun obuz. Liniștea se transformase într-un urlet ce îmi scormonea creierul.

Gheorghe se oferise voluntar. Venise la mine. Avea iarăși privirea lui de om bătrân.

– Acum sunt bine, domnule. A trecut.

Nu trecuse. Dar poate că învățase să-și suporte frica. Să trăiască cu ea, în fiecare clipă.

– Lăsați-mă să merg și eu. Măcar acolo n-o să fie nevoie să împușc pe nimeni.

Am stat un moment pe marginea tranșeei. Ceața se mișca, alunecând spre vale. Deasupra, norii se spărseseră. Alergau pe cer, lăsând din când în când să apară puncte albe, fără viață. Stele...

Am ieșit primul. Se aliniară în spatele meu. Le auzeam pașii dezordonați. Curând zăpada dispăru. Călcam pe iarbă udă. Bocancii mi se afundară în noroi. Am strâns pușca la piept.

Ceața trecu pe lângă noi. Printre noi. M-am întors, uitându-mă spre tranșee. În fața valului de pământ, zăpada nu se topise. Se întindea pe toată lățimea pozițiilor, până sub crengile copacilor. Cine ar fi ajuns până unde eram noi ar fi văzut fiecare om dinăuntru.

Mocirlă. Plescăitul pașilor în noroi. Am încetinit. Se adunară lângă mine. La picioare ni se căsca o viroagă. În întuneric era ca o prăpastie. Ca un râu negru, ce curgea dinspre munte. Sau direct din cer. Am păşit în gol, cu frica ascunsă că aveam să mă prăbușesc într-un hău fără fund.

Între marginile viroagei apăru șerpuirea zăpezii ce încă nu se topise. Am început să urcăm. Nu eram adăpostiți. Malurile abia dacă ne ajungeau la șold.

Am atins ceva tare. În spate, unul dintre artileriști se împiedică. Un strigăt abia stăpânit. Ne-am aruncat la pământ. M-am rostogolit pe o parte. M-am oprit, cu fața lipită de o mână rece ca marmura, și la fel de tare.

Am închis ochii și i-am deschis.

Capul îi era pe jumătate îngropat în zăpadă. Gura rămăsese deschisă. Nu-i vedeam ochii. Casca învelită în pânză îi acoperea.

I-am auzit alături, respirând repede. Frica lor o alungă pe a mea. Slăbiciunea lor mă făcu să mă simt puternic. Pentru ei.

Erau două cadavre. Nimeni nu încercase să le târască de acolo. Poate că eram în siguranță. Se strânseră în jurul meu.

Era timpul să ne despărțim.

Știau cum să vină înapoi. Puteau să găsească viroaga. Apoi ar fi coborât prin firul ei, să ajungă la noi. Asta trebuia să creadă. Că era ușor. Chiar dacă mai existau și alte șanțuri. Dar ei aveau să-l găsească la întoarcere doar pe acesta. Iar noi aveam să fim acolo. Ascunși între morți.

Noaptea era neagră. Zăpada avea culoarea păcurii. Se îndepărtară, parcă plutind prin ceață. Mi-am scos ceasul. Se oprise. L-am scuturat. Mecanismul nu se mai clinti.

Tănase Bornaz se târî până lângă unul dintre cadavre. Am auzit sunetul baionetei ieșind din teacă. Tăie postavul mantalei, să ajungă la buzunare.

Am ascultat noaptea. Aș fi vrut să știu unde ajunseseră.

Am întors capul. Tănase se ghemuise lângă soldatul prusac. Îi desfăcuse cartușiera și mantaua. Alături, Nicolae Groza își punea încă o pușcă în bandulieră pe spate.

În spatele lor, cerul se mișca. Sau o bucată din noapte.

Pentru o clipă, timpul muri. Teroarea mi se împrăștie în fiecare nerv.

Pe marginea viroagei, norii se deformară, ca și cum ar fi fost văzuți printr-un geam spart. Cerul se îndoi în jurul unei forme aproape transparente. Nicolae răsturnă corpul înțepenit, căutând rănița.

Era deasupra lor. Mut.

Niciunul nu se întoarse. Niciunul nu se uită la mine.

Când încetini, păru să capete substanță. Sări de pe o margine pe cealaltă, într-o singură mișcare lină. Transparența dispăru. Se destinse în aer, în toată lungimea sa. Era mai mare decât oricare dintre noi. Capul, cu botul prelung, era cât tot brațul meu.

Nu i-am zărit ochii. Dar știam cum erau. Îi văzusem în coșmarurile mele.

Se contură peste lumina rece a stelelor, ca o umbră chinezească.

Când atinse zăpada de partea cealaltă, se auzi primul sunet. Pentru mine fu mai puternic decât un tunet. Pentru că era real. Coșmarurile se întrupaseră. Trecuseră pragul în lumea noastră. Tănase și cu Nicolae își ridicară capetele în același timp. Se răsuciră amândoi, cu armele pregătite. Și, în sfârșit, văzură.

Se destrămă sub ochii noștri. Se amestecă iarăși cu noaptea. Plecă mai departe, și fu iarăși doar o tulburare în țesătura întunericului.

Încetasem să respir. Am avut senzația că și inima mi se oprise. Dar m-am mișcat primul.

Târându-mă pe coate, am ieșit din viroagă. Rănița îmi veni peste ceafă, culcându-mi fruntea în mocirlă. Grenadele din sac îmi apăsau șoldul drept. Dar nu simțeam nicio durere.

Zăpada se topise, scoțând la iveală ici și colo iarba dezgolită. Doar petele acelea întunecate îmi dădeau o măsură a distanțelor. Am ascultat, pândind un zgomot. Ceva care să-mi spună că soldații mei erau aproape. Că îi mai puteam salva.

Artileriștii urcară pe margine, după mine. M-am ridicat în genunchi, uitându-mă în jur. Am șoptit. Vocea îmi tremura.

– Depărtați-vă! Să nu treacă pe lângă noi, fără să-i vedem!

Nu se clintiră. Mă priveau ca pe un nebun.

– Mișcați-vă! Hai să-i găsim și să plecăm de aici!

– Să plecăm acuma!

– Dacă ne despărțim, putem să-i găsim pe toți! Chiar dacă au rătăcit viroaga!

– Domnule, n-o să mai vină niciunul!

Am citit certitudinea în ochii lor. Alături de groaza gata să scape de sub control.

Erau la un pas să fugă. Dar aveam nevoie de ei. Am lăsat puşca jos. Am scos pistolul din toc. În întuneric, țeava îmi lungi brațul amenințător.

– Or să se întoarcă! Despărțiți-vă!

I-aş fi împuşcat. Înțeleseră. Fugiră. Gâfâind la fiecare pas. Sau gemând.

În gură aveam gust de fiere. Am înghițit cu greu. Am pus pistolul la loc şi m-am întins în zăpadă.

Unde se dusese?

Nu trebuia să mă gândesc. Mi-am închis mintea.

Un murmur în beznă. Tănase Bornaz se ruga. Sau plângea.

Rămăseseră prea aproape de mine. Ar fi trebuit să-i gonesc. Sau aş fi putut să mă ridic în picioare şi să încep să trag. Să fac zgomot. Să înțeleagă că trebuiau să se întoarcă.

Dar nu era bine. Fiara trecuse pe lângă noi fără să ne vadă, deşi artileriştii fuseseră atât de aproape, încât ar fi putut s-o atingă. Dacă putea fi atinsă. Costa spusese că nu avea gânduri. Şi că simțea altfel. Dar ceva trebuia să se fi păstrat din animalul a cărui formă o luase. Fiara căuta moartea. Poate învățase să recunoască zgomotul ce o aducea.

Am aşteptat. M-am ridicat când n-am mai avut răbdare. Apoi m-am stăpânit şi m-am culcat iarăşi în zăpadă.

– Stați acolo... Stați acolo... Şopteam numai pentru mine. Tănase şi cu Nicolae se făcuseră una cu pământul. Nu îndrăzneau să se mişte. Îi vedeam tresărind. Şi întorcându-se după sunetele pe care le auzeau. Sau erau în închipuirea lor.

Nechezat de cai. Se răspândi de-a lungul lizierei, trecând de la un copac la altul. Aproape că am văzut cu ochii minții animalele îngrozite rupând-o la goană. Apoi se auziră strigăte. Şi primul foc de armă.

Veni tot dinspre copaci. Am recunoscut pocnetul unei puşti Mauser.

Urmă o revărsare de împuşcături, ca o grindină de vară. Liziera se lumină de flăcări. Se trăgea fără ordin, dezordonat.

Alte împuşcături, în spatele nostru, spre vale. Iar apoi dinspre munte, în flancul poziţiilor lui Hotineanu. Numai că nu erau Mannlicherurile lui. Şi erau mai departe decât tranşeele.

Se trăgea din toate părţile. Gloanţele rătăcite şuierau pe deasupra noastră. Tănase îşi acoperise capul cu mâinile, înfundându-se şi mai mult în zăpadă.

Tropotul cailor umplu pădurea. Poate că veneau spre noi. Dar nu vedeam nimic. Doar flăcări izbucnind împrejurul nostru.

Strigăte. Apoi urlete. M-am ridicat.

– Înapoi! Înapoi!

Împuşcături, aproape. Şi voci cunoscute. Cineva mă culcă la pământ.

– Staţi jos! Trag în dumneavoastră!

L-am împins la o parte pe Nicolae, eliberându-mă.

Alte strigăte. Ordine. Caii se îndepărtară în beznă. Împuşcăturile se rărira. Spre munte se stinseră cu totul. M-am gândit la mitraliere. La cât timp i-ar fi trebuit lui Hotineanu să le schimbe aşezarea. Şi m-am rugat să nu se întâmple.

Dar, chiar atunci, în noapte se revarsă lătratul lor continuu. O limbă de foc se întinse peste zăpadă, luminând coroanele copacilor din spatele tranşeei. Am sărit în picioare. L-am luat pe Nicolae Groza cu mine. M-am oprit să-l ridic şi pe Tănase. Şi toţi trei am plecat înainte, spre liziera unde auzisem caii fugind.

Am căzut în genunchi. Raniţa mă târî după ea, răsturnându-mă. M-am îndreptat, cu puşca la şold. Cineva venea. L-am recunoscut.

Trecu pe lângă noi fără să se oprească, de parcă nici n-am fi fost acolo. Îşi pendula puşca în aer la fiecare pas, ţinându-şi

echilibrul. Era Ion Alradii. L-am ajuns din urmă şi l-am trântit jos. Se zbătu. Se luptă. Îmi trecu puşca peste cap, încercând să mă sugrume.

– Ţineţi-l!

Unul dintre picioarele lui se împletici printre ale mele. M-am lăsat cu toată greutatea peste el. Tănase şi cu Nicolae îl apucară de mâini. Vru să strige. I-am acoperit gura.

Privirea i se focaliză treptat asupra mea. Alţi paşi. M-am întors. Vasile Iancu ieşea din întuneric. Îl căra pe Grigorie în spate. Se clătină până la noi. Artileriştii îi prinseră când se prăbuşeau.

– Unde-i Gheorghe?

– E mort!

Am dat să mă ridic. Se agăţă de mine.

– Nu vă duceţi, domnule!

M-am uitat spre beznă. Nu mai venea nimeni.

L-am apucat pe Grigorie, încercând să-l ridic. Ţipă. Nu putea să stea în picioare. Mi-am scos ranița şi am aruncat-o spre artilerişti. Şi puştile noastre. L-am luat în spate.

Am alergat. Nu ştiu cum. Mă gâtuia cu amândouă braţele. La un moment dat, cred că am încetat să respir. Ne apropiam de viroagă. Pas după pas. Privirea mi se înceţoşă. Am căzut înăuntru, rostogolindu-ne. Prima gură de aer îmi trezi toate durerile.

Grigorie îşi muşcă mâneca vestonului. Dar nu reuşi să-şi înăbuşe strigătul. Alradii vru să fugă mai departe. Artileriştii îl ţinură. Se întoarse spre ei, cu ochi demenţi.

– Unde l-aţi lăsat?

Mitralierele tăcuseră. Pentru totdeauna. Acum erau doar două bucăţi de fier, fără folos. Nicio armă nu le mai răspundea. Toate ecourile se împrăştiaseră printre copaci.

Răspunsese Vasile Iancu.

– A rămas acolo, domnule.

– L-aţi părăsit!

– Nu aveam ce face!

M-am întors.

– Grigorie, tu ai fost cu el...

Avea fața plină de noroi. Ochii îi erau două pete albe.

– Ne-am trezit cu ei peste noi. Trăgeau la întâmplare. Pe Gheorghe l-au împuşcat de două ori. N-a avut timp să se ferească. Nici măcar nu ne vedeau... Iar apoi a venit ceva... M-a aruncat jos! Nici nu s-a oprit...

– Ne-am dus după ei, dom' sublocotenent, spuse Vasile Iancu. Aşa l-am luat pe Grigorie. Dar Gheorghe ne-a gonit! A zis că simte cum i se scurge sângele în piept! Ne-a gonit, domnule...

Ion Alradii mă apucă de braţ.

– Dacă stăm aici, o să murim! A intrat între nemți! I-am auzit țipând! O să ne omoare şi pe noi!

Din beznă se ridică un strigăt. Se curmă brusc. Iar apoi ajunse la noi vocea lui Gheorghe. Răsuna în noapte, cu aceeaşi forță cu care s-ar fi auzit într-o catedrală.

– *Chiar de ar fi să umblu prin valea umbrei morții, nu mă tem de niciun rău, căci Tu eşti cu mine!*[1]

M-am târât afară din viroagă. Ceața se încolăcea, închipuind iarăşi forme în întuneric.

– *Toiagul şi nuiaua Ta mă mângâie...*

Era aproape. Era lângă noi. Vocea se frânse într-un murmur:

– *Fericirea şi îndurarea mă vor însoți... în toate clipele mele... şi voi locui în casa Domnului... zile îndelungate...*

Un geamăt. După care strigătul izbucni iarăşi. Mai repede. Mai străin. Până când cuvintele se învălmăşiră, de neînțeles. Apoi tăcu dintr-odată. Nu mai fu nimic. Nici măcar împuşcăturile. Auziseră şi ei.

M-am întors în viroagă. Stăteau adunați la un loc, pe peticul îngust de zăpadă.

---

[1] Psalmii – Cartea întâi. Psalmul 23.

Trebuia să fugim.

L-am luat pe Grigorie, ţinându-l între puşti, ca pe o targă. Am coborât, până când panta s-a rupt. Acolo am ieşit din viroagă şi ne-am îndreptat spre pădure, fără să ne uităm în urmă.

Am alergat până au apărut tranşeele înaintea noastră.

Nu ne-am oprit. Nici când au tras în noi dinspre poziţiile batalionului, spărgând tăcerea fragilă a nopţii. Din spatele nostru le răspunseseră alte împuşcături. Şi lor le era frică. Întunericul era acelaşi pentru toţi.

Vasile Iancu se aşezase înaintea lor, cu mâinile întinse, de parcă ar fi vrut să prindă gloanţele. Din gură i se revărsa un şuvoi de blesteme. Focurile de armă se opriră.

M-am prăbuşit în tranşee, chemându-l pe Doctor.

– Lumină!

Aprinseră o cârpă, pe care Alradii o ridică deasupra noastră. La capătul şanţului, Costa se întoarse o singură dată.

– Ţine-o mai jos! Doctorul îi apăsă braţul lui Alradii.

Lui Grigorie Toader îi tăiară pantalonii până la şold, cu baionetele. Ajunseră la oasele ce îi ieşeau prin carne. Doctorul îi luă faţa în mâini.

– O să te duci acasă! O să fie bine!

Îi strânsese capul la piept. I-am văzut lacrimi în ochi. Grigorie gemu. Doctorul îi sufocă geamătul în pieptul mantalei. L-am smuls de acolo.

– Ţine-l în viaţă! Nu pot să mai pierd încă unul.

– N-a rămas nimic din os!

– Mai are picior! Când o să plecăm, o să meargă cu noi!

– N-o să mai plecăm niciodată de aici. O să murim, şi cine ştie ce o să ne vegheze în râpa asta până la sfârşitul lumii!

Se trăgea. Oamenii îşi scoseseră puştile peste margini. Focurile de armă izbucniră lângă noi. Fraţii Dănilă erau umăr la umăr. Între ei se căsca locul gol unde stătuse Gheorghe. Le-am văzut feţele în lumina flăcărilor scuipate de puşti. Marcu ţinea două cartuşe între buze.

– În pădure! Floreo! Ilie Simion se răsuci, aşezându-se spate în spate cu Costa.

M-am înălţat şi m-am uitat.

Erau peste tot. Şiruri de foc se înlănţuiau în noapte.

Am alergat să-mi iau puşca. Am tras până am golit magazia. Am încărcat. Cartuşele încercară să-mi alunece printre degete. Strigam. Şi eu, şi ceilalţi. Deasupra noastră răsuna vaierul gloanţelor ce se întâlneau.

Veneau şi din spate. Ceaţa se lumina cu împuşcăturile lor. Tranşeele batalionului erau atacate şi prin flanc, dinspre munte. Păreau incendiate. Hotineanu îşi scotea oamenii din adăposturi, o ;sfăşurându-i de-a curmezişul întăriturilor.

Sclipiri de jar în beznă. Jucau într-un dans, printre copaci. Veneau spre noi cu grenade. Privirea mi se întâlni cu a lui Costa. Încărca, scoţând gloanţele din cartuşierele de la piept. Mâna părea să nu i se mişte.

Tunetul împuşcăturilor acoperea orice alt sunet. Am văzut buzele lui Florea mişcându-se, înainte să-i aud cuvintele.

– Cade flancul! O să ajungă peste noi!

Explodă prima grenada. Fu o strălucire albă.

Costa îşi ridică amândouă picioarele pe marginea tranşeei. Îşi sprijinise puşca de peretele de pământ. Se îngrijea de lucrurile lui. Nu aveau viaţă. Nu-i vorbeau.

Am înţeles ce voia să facă.

Ilina trecu în fugă, înghesuindu-se printre noi. Avea ochii ieşiţi din orbite. Striga ceva fără încetare. Am auzit abia când fu lângă mine:

– Ranitele jos! Lăsaţi ranitele!

Se pierdu spre capătul şanţului.

– S-a terminat.

Nu mi-am dat seama cine vorbise. Poate fusesem eu.

Am lăsat să-mi cadă curelele raniţei. Îmi smulseră epoleţii.

Costa avea pistolul în mâna stângă. Lopata era prinsă în ham, de-a curmezişul pieptului. În dreapta ţinea o grenadă.

– Puneți baionetele! Era vocea mea, numai că o auzeam de undeva, din altă parte. Scoateți grenade!

Strigară și galonații. Florea... Ilie... Și Dumitru Ilina.

Pădurea se deschise și-i lăsă să iasă.

Armele noastre tăcuseră. Cu coada ochiului am zărit șirurile lui Hotineanu. Uniformele încă nu se amestecaseră. Mai erau câteva clipe.

Un ordin. Costa alunecă înapoi în tranșee. Brațul i se destinse. Ca și al meu. Ca și ale celorlalți. Grenadele se rotiră, tăcute, spre liziera unde era îngropat caporalul Gheorghe Stancu.

M-am întors spre maiorul Brătescu.

– Așteaptă-ne, Doctore.

Nu explodară toate în același timp. Aerul cald îmi atinse fața. Noroiul îmi curse pe umeri și pe chipiu. Am lăsat puşca. Aveam lopata. Și pistolul. Ca Paul Costa.

Am urlat. Alte voci se uniră cu a mea.

Am ieșit din tranșee.

Am apucat să mă gândesc că aș fi vrut să văd cerul. Apoi o explozie mă scutură, aruncându-mă înapoi. Trecură pe lângă mine. M-am ridicat de jos. Alergam, încercând să-i ajung din urmă. Eram între copaci. Bucăți de scoarță mă loviră în față, smulse de gloanțe. Nu vedeam de unde veniseră. Nu vedeam nimic.

– Jos!

Nu mai aveam timp să ne ferim. Nu trebuia să-i lăsăm să se dezmeticească. M-am târât, de la un trunchi la altul. Erau după mine. Florea, frații Dănilă, artileriștii... Ceilalți îl urmau pe Costa. Îi auzeam. Erau aproape de noi.

Gloanțele treceau printre copaci, biciuind crengile. Înfigându-se în lemn. Foșnetul frunzelor călcate de multe picioare. Apoi zăpada... Jarul sclipi în întuneric, ca un ochi roșu. Alături apăru încă unul. Voci. M-am întors către frații Dănilă. Se repeziră amândoi, mergând în patru labe, ca niște

animale. Îşi găsiră trunchiuri după care să se adăpostească. Apoi aruncară grenadele. Ne-am lipit de pământ. Grenadele căzură printre crengi. Jarul se mişcă. Târziu. Dispăru, înghiţit de foc.

Ne-am ridicat. Fraţii Dănilă ajunseră primii. Baionetele lor găsiră carnea. Strigătele de agonie încetară. Am trecut mai departe.

Costa o luase înainte. Eram iarăşi două şiruri. Ne întorceam spre poziţiile noastre. Îi ocoleam.

Dintr-odată am fost între ei. Un fluier răsună chiar lângă mine. Am tras cu pistolul. Flacăra lumină o bucată de pădure. Şi o figură albă, cu ochii larg deschişi.

– Stai aproape!

Unul lângă celălalt. Să nu ne împuşcăm între noi.

Strigăte. Siluete, trecându-mi prin faţă. Doi soldaţi, alergând. Umbre alungite nenatural de căştile cu ţepuşă. Nimeni nu trase spre ei. Traversară rândurile noastre, fără să se oprească. Fără să ne recunoască.

– Stai aproape!

– Stânga!

M-am aruncat jos. Ţeava pistolului atinse un umăr. Mitu Dumitran. Trase de două ori spre nimic. Sau spre ceva ce văzuse doar el.

Eram iarăşi în picioare. O grenadă trosni în spatele nostru. Ilina se izbi de mine. Ţinea altă grenadă în mâna stângă.

Vocea lui Costa. Rece, fără nicio inflexiune:

– Înainte! În linie!

Se mişcau în întuneric. Am tras, împreună cu ceilalţi. Încă opt gloanţe. Încă opt... Am repetat, agăţându-mă de gândul acela.

L-am apucat pe Ilina, oprindu-i braţul.

– Nu da! E prea aproape!

Se smuci, ţipând. Grenada îi fumega în mâna. O aruncă.

– Fereşte! Culcat!

Zăpada udă îmi zgârie obrazul şi buzele. Mingea de foc lumină pentru o clipă un trup.

Un urlet care nu se mai termina. Apoi iarăşi Costa, ducându-ne mai departe.

Cârpe arse. Mirosul îmi invadă nările. Ceva mi se mişca la picioare. Am lovit cu tăişul lopeţii. O dată. De două ori. Amândoi fraţii Dănilă împunseră cu baionetele. Alături, Ilina striga un nume. Nu l-am recunoscut. Era doar un sunet de neînţeles.

Costa ne ducea mai departe.

Eram iarăşi între ei. Ne înconjurau din toate părţile. Unii se opriseră, de parcă nu ar fi ştiut ce trebuiau să facă. Se întorseseră spre noi, neînţelegând de unde veneam.

Am tras, numărând gloanţele. Strigătele noastre se ciocniră sălbatic.

Lemn şi metal întâlnind carnea. Spărgând osul. Privirea mi se împăienjeni. Corpul mi se mişca singur. O flacără şi un suflu de aer fierbinte. Dumitru Cobuz rămase drept, ca şi cum ar fi fost înfipt în singurul picior pe care îl mai avea. Apoi căzu. Când ţeasta atinse pământul, se desfăcu, ca un fruct prea copt.

L-am urmat pe Costa.

Un soldat îmi apăru înainte. Tăie în gol cu baioneta dreaptă şi subţire. Casca îi alunecase într-o parte, acoperindu-i jumătate din frunte. Urla. Sau spunea ceva. Am tras ultimul glonţ. Trecu departe de el. Vru să-şi împlânte iarăşi baioneta. Mă căută întâi pe mine. Apoi pe Marcu Dănilă, care nici nu-l văzuse. Se loviră între ei. Neamţul zbură într-o parte, scăpând puşca. Cei care veneau din spate săriră peste trupul lui, de parcă ar fi fost un butuc uscat. Am stat deasupra lui, cu lopata ridicată. Se târa pe jos. L-am lăsat. Am plecat mai departe. După Costa.

Ne opri la lizieră. Abia respiram. Aerul avea gust de fum.

Se trăgea în depărtare. Mult mai aproape, auzeam tropotul cailor. Şi nechezatul disperat. Încercaseră să traverseze câmpul cu viroage. Să încheie ce începuseră ceilalţi.

Dar nu mai aveau să ajungă. Îi auzeam murind.

– Doamne Dumnezeule mare! murmură Florea Bucur lângă umărul meu.

Ceața îi acoperise. Venea spre tranşee. Împreună cu ce se ascundea în ea.

Eram unii lângă alţii. În lumina puţină aş fi putut să le disting trăsăturile. În tranşee, focurile de armă se stingeau. Hotineanu îşi adunase oamenii care îi rămăseseră, pregătindu-se pentru lupta la baionetă. Marginile erau presărate cu cadavre.

Costa ne împinse înainte. Eram încă în pădure. Germanii ajunseseră în câmp deschis. Se treziră cu noi în spate. Linia se clătină şi începu să se frângă. Deasupra împuşcăturilor răsunară fluierele. Începură să se retragă spre munte.

Din ceaţă ieşi un cal fără călăreţ. Alerga, smucind din cap în toate părţile, cu o dungă umedă de sânge pe tot gâtul. Căzu în tranşee. Picioarele din spate îi tresăreau spasmodic.

Mi-am lipit ţeava fierbinte a Mauserului de obraz. Arsura mă ajută să-mi păstrez luciditatea.

Am ieşit dintre copaci, aruncându-ne la pământ. Dinspre tranşee veniră focuri speriate. Am strigat. Împuşcăturile se opriră târziu, doar ca să se îndrepte în partea cealaltă, spre ceaţă. Şi spre urletele de acolo.

Vedeam mitralierele, răsturnate pe parapeţii întăriţi cu crengi. Am fugit spre tranşeele noastre. Costa îşi găsi carabina, apoi începu să-şi încarce pistolul. Mâinile păreau să aibă o viaţă proprie. Privirea îi era îndreptată spre câmpul unde se aşternea iarăşi liniştea.

Aproape, răsună o singură împuşcătură. M-am întors. Marcu Dănilă era lângă cal. Picioarele animalului nu mai tresăreau.

– Trecem dincolo.

– Unde?

Nu-mi răspunse. Îşi punea ranița în spate. Cineva mă apucă de umăr. Era Doctorul. Avea o puşcă în mână. Costa vorbi din spatele nostru:

– Strânge compania. Acum!

Mi-am căutat raniţa şi puşca. Erau îngropate în noroi.

– Adu răniţii, Doctore.

– Mai e doar unu. Orbul s-a dus...

– Dacă nu poate să meargă singur, rămâne. În vocea lui Costa nu era nicio emoţie.

M-am întors spre el.

– O să-l cărăm în braţe.

– Adună oamenii.

I-am adunat. Se mişcau ca nişte somnambuli. Mi-am încărcat pistolul, după care l-am băgat în toc. M-am uitat pentru ultima oară la grămăjoara fără formă de pe fundul tranşeei. Fusese un om.

– Artilerie, du-te înainte. Spune-le că venim.

Încă se mai trăgea. Focuri rare, îndreptate spre ţinte pe care nu le vedeam. Un corp mare zăcea lângă un copac ciuntit de grenade. Iapa Doctorului. Capul îi spânzura de hamul legat de crengi. Am ieşit din şanţ. Fraţii Dănilă îl luaseră pe Grigorie. Nu-şi abandonase puşca. O ţinea în braţe, ameninţând întunericul cu ea.

Am traversat puţinii metri şi am sărit în tranşeele lui Hotineanu. Batalionul se transformase într-o companie. Nu avuseseră timp să-şi aleagă răniţii. Îi întinseseră alături de cadavre. Unii tăceau. Alţii urlau de durere. Mulţi din cei încă teferi îşi pierduseră armele şi stăteau ghemuiţi pe jos. Ne-am străduit să nu călcam pe trupuri.

Costa o luase înainte. Sări peste picioarele aghiotantului lui Hotineanu. Era aşezat. Chipiul îi căzuse în poală. Nimeni nu-i închisese ochii.

Doctorul înota în noroi, venind după mine. Îl urma grupa condusă de Ilie. Un sergent cu uniforma sfâşiată se încrucişă cu noi. Ne-am oprit să-i facem loc. Trecu printre noi, de parcă n-am fi fost acolo.

Hotineanu era lângă mitraliere. Le aruncaseră afară din întărituri. Alături de el era un galonat care-şi pierduse epoleţii

şi capela. Şi prizonierii. Aveau mâinile legate. Lui Iosif Bălan îi puseseră căluş. Şi-l muşcase. Saliva amestecată cu sânge îi cursese pe bărbie. În clipa aceea era în stare de inconştienţă.

Costa îşi sprijini carabina pe braţ, uitându-se peste marginea tranşeei.

– Doctore, hotărăşte ce răniţi luăm de aici.

Hotineanu îşi deschise gura de două ori, ca un peşte care se sufoca. Am zărit firicelul de sânge ce îi ieşea din ureche.

– Sunteţi bine?

Îşi atinse obrajii. Apoi urechile. Se opri, când simţi durerea.

– Ăştia sunt toţi... Atâţia au rămas...

– Trebuie să plecăm, domnule căpitan! Costa nu ridică vocea. Cerceta cu privirea copacii din spatele poziţiilor.

Hotineanu plecă fruntea.

– Eu voi da ordinul. Nimeni altcineva nu este răspunzător. Nu vreau să fie nimeni vinovat... Domnule maior, vă rog să fiţi martor. Pentru mai târziu... Dacă va fi nevoie...

– Aveţi cuvântul meu, domnule. Paul, pe care îi aleg?

– Pe cei care stau în picioare.

Hotineanu se uită la noi.

– Şi ceilalţi? Nu putem să-i părăsim...

– Dacă vor cădea prizonieri, vor fi îngrijiţi. Mai bine decât aş putea să o fac eu, acum.

– Nu vor trăi să ajungă prizonieri. Abia dacă mi-am recunoscut vocea. Mi-am scos baioneta şi am tăiat legăturile lui Gheron. Du-te cu Doctorul, popă. Alină-i cât poţi.

Voicu Gheron îl urmă pe maior, fără să spună nimic. Costa îl chemă pe Ilie Simion.

– Caută-le galonaţii. Spune-le să dea ordine să se strângă muniţia de la cei căzuţi.

Privirile ni se întoarseră spre ceaţa plumburie. Şi spre licăririle împuşcăturilor, ce o luminau din când în când.

– Ce e acolo, domnule locotenent? Cu cine se luptă?

Costa nu-i răspunse căpitanului. Vorbi cu Dumitru Ilina.

– Artilerie, grăbeşte-l pe Doctor. Lăsaţi armele răniţilor care mai pot să le folosească.

Am plecat şi eu cu Ilina. Simion începuse să scoată soldaţii din tranşee. Sergentul cu uniforma zdrenţuită rătăcea pe valul de pământ, cu câteva puşti pe umăr.

Văzându-l pe Doctor, răniţii începuseră să strige. L-am luat de acolo.

– Câţi merg, Doctore?

Clătină din cap.

M-am ţinut de parapet. Pământul se învârtea cu mine. M-am aplecat. Un spasm îmi strânse stomacul. Dar era gol. Am vomitat un lichid ce îmi ardea buzele.

Când ne-am strâns, în depărtare nu se mai trăgea. Întunericul ne învăluia din toate părţile. Se aşternuse iarăşi liniştea. Un fel de linişte. Zorii nu aveau să mai vină niciodată. Timpul se oprise.

Lui Hotineanu nu-i mai rămăseseră ofiţeri. Îl mai avea doar pe sergent, şi nişte caporali. Se grupară lângă noi. Abia dacă se mai ţineau pe picioare. M-am întrebat cât de departe puteau să ajungă.

Fraţii Dănilă îl cărau pe Grigorie Toader. Grigorie ducea şi puştile lor. Cristache îi legase strâns coapsa cu o bucată de postav tăiată dintr-o manta. Grigorie avea dinţii încleştaţi. Îl ridicară pe braţe până pe marginea tranşeei. Ilina trecu pe lângă ei şi se furişă spre copaci.

Grigorie îmi prinse privirea.

– O să trag eu pentru toţi trei, dom' sublocotenent!

Am dat din cap, simţind gust de fiere în toată gura.

Voicu Gheron îl dezlegă pe Iosif Bălan. Stătu o clipă cu legăturile în mână, apoi le aruncă. Nu-i scoase şi căluşul. Bezna din ochii lui Bălan era mai adâncă decât cea care ne înconjura.

O puşcă rămăsese lângă un corp inert. Am luat-o şi i-am întins-o lui Gheron.

– Dacă ţi se termină gloanţele, ai baioneta.

– Când or să se termine, o să am destule puşti încărcate la îndemână.

– De ce crezi că tu o să mai fii în picioare, să le iei?

– Pentru că vreau să trăiesc.

Am ieşit din tranşee şi ne-am avântat în noapte.

❋

Eram în întuneric, fără niciun reper. Toţi copacii erau la fel.

Stăteam întins în zăpadă. Răniţii erau în urmă. Nu ne desfăşurasem.

Se auzea sunet de copite şi de crăci rupte. Fornăi un cal. Un cavalerist mergând la pas apăru ca o nălucă printre copaci. Apoi dispăru.

Şoapte. Sunetul se schimbă. Caii stăteau pe loc, târându-şi nervos copitele.

Costa ridică braţul.

Erau dragoni[1]. Unul dintre ei se materializă lângă noi. Vru să strige. Costa îşi smuci în sus carabina. Baioneta pătrunse pe la baza gâtului, înaintând spre creier. Corpul germanului se zbătu în şa, după care alunecă spre crupa calului. Costa îl sprijini până când fu la pământ. Îşi scoase baioneta, şi i-o înfipse în piept. Nu se auzi niciun zgomot. În întuneric, copitele frământau mai departe zăpada.

O chemare. Cuvinte într-o limbă pe care nu o înţelegeam.

Ieşiră alţi doi dragoni din desiş. Îşi ţineau caii la pas. Nu avură timp să-şi dea seama ce se întâmplă. Soldaţii lui Hotineanu îi înconjurară într-o luptă surdă. Îi traseră jos de pe cai. Puştile se ridicară şi coborâră în întuneric.

– Încă unul!

– Doboară-l, Ilie!

---

[1] Corp de cavalerie ai cărui soldaţi erau înarmaţi cu puşti.

O singură împuşcătură. Un trup căzu, lovindu-se de crengi. Calul se îndepărtă la trap. Celelalte animale nechezară scurt şi îl urmară.

M-am apropiat. Crăcile se agăţau de raniţa mea. Zăcea răsturnat, cu picioarele desfăcute. Nu mişca. Am strâns din dinţi, şi am înfipt baioneta în pieptul lui. Lama se prinse în ham. Am smucit-o, zgâlţâindu-l ca pe o păpuşă. Pe pânza de pe ţeavă se întinseră petele negre.

Focuri de armă. Aveau un ritm, nu erau trase la întâmplare. M-am întors în fugă înapoi.

Semănau cu nişte bolovani risipiţi prin pădure. Erau la fel de tăcuţi. Păreau mai puţini decât fuseseră în tranşee. Şi doar unii dintre ei mai puteau să lupte.

Trebuia să ne îndepărtăm repede. Auziseră împuşcătura lui Ilie şi aveau să vină după noi.

Înaintam greu. Coloana se mişca în pasul răniţilor. M-am apropiat de Costa.

– Ne ajung din urmă.

– Nu sunt numai ei...

Pădurea se termină. Eram pe o margine abruptă. Sub noi se vedeau doar aburii grei ai ceţii.

– Pe unde?

Nu-mi aminteam nimic din ce era în jur.

– Pe aici nu se poate trece călare. Ar trebui să coborâm.

Costa asculta întunericul. Poate că vocile se întorseseră.

În spate, trupa se agita.

– Coborâm?

– Nu. Sunt deja acolo... Mergem spre creastă.

– Grigorie!

Strigătul îmi muri pe buze. Pe Grigorie îl cărau în braţe fraţii Dănilă. Munteanul nostru nu putea să ne mai ajute.

– Floreo, găseşte-ne un drum!

Oamenii se agitară iarăşi. Fugeau de întunecimea de lângă copaci. Voicu Gheron îşi ridică arma.

Pădurea fremătă. Crengile se zbătură, atinse, una după cealaltă.

– Se joacă cu noi!

– Se joacă? Nu, ofiţerule. Vine să ucidă!

Florea alerga înapoi.

– Mai sus se poate trece peste vale. E un pârâu...

Un pârâu. Ca şi cel care curgea spre bordeiul lui Leonida.

Coloana se opri dintr-odată. Câţiva soldaţi, în faţă, se retraseră spre marginea prăpastiei. Unul dintre ei alunecă. Căzu în gol, fără un sunet. Cineva urlă. Trunchiurile şi crengile dezgolite fură luminate de flăcările împuşcăturilor. M-am aruncat la pământ, ferindu-mă de gloanţe. Trăgeau nebuneşte, fără să mai ţintească. Trăgeau în toate părţile.

Întunericul se întinse spre ei printre copaci. Sergentul lui Hotineanu deschise larg gura, dar nu apucă să strige. Capul îi dispăru. Corpul cuprins de spasme zbură într-o parte, împroşcându-i pe cei de alături cu valuri de sânge.

Armele celor din faţă se descărcaseră. Am reuşit să ne ridicăm. Gheron o luă la fugă. Am plecat după el.

– Înainte! Nu vă opriţi!

Ceva trecu pe lângă fraţii Dănilă. Apoi pe lângă mine. Nu ne atinse, dar am simţit vibraţia în aer. Alergam după Gheron, fără să gândesc.

Cadavrul sergentului. L-am ocolit. Sunetele se stinseră, unul după celălalt, de parcă am fi înaintat prin apă. Era ca în coşmarurile mele.

De jos răsunară împuşcături. Depărtate, ca nişte bătăi din palme. Apoi, la a doua rafală, zgomotele căpătară iarăşi forţă. Întunericul se retrăgea spre pădure.

Germanii erau în spatele nostru. Am recunoscut pocnetul puştilor Mauser.

Costa se împleticea, gata să cadă. L-am sprijinit, eu de o parte şi Florea Bucur de cealaltă.

– Treceţi cu răniţii înainte! Ilie, stai aici!

Nu aveam după ce să ne adăpostim. Ne-am lăsat jos. Costa se prăbuşi în zăpadă. Gheron ezită un moment, prins între noi şi coloana care continua să urce. Dar se întoarse.

Ilie îşi sprijini ţeava puştii pe cot.

– E doar un pluton, domnule... Fără cavalerie...

Trase o singură dată. În depărtare, un soldat care urca alături de linia de trăgători căzu. Împuşcăturile reîncepură, dar dezordonat.

– Au rămas fără galonat... Poate se răzgândesc...

Vocea îi muri. Soldaţii dispăruseră. Erau încă acolo, dar, între noi şi ei, bezna se tulbură, de parcă ar fi fost un ochi de apă în care cineva aruncase o piatră.

– Spune-i să nu mai tragă, ofiţerule...

Rămăsesem doar noi cinci. Niciunul nu apăsă pe trăgaci.

De jos veniră împuşcături. Apoi urlete.

Costa se ridică în picioare. Stătea iarăşi drept, fără să se clatine.

– Arată-ne drumul, Floreo!

Sunetele răsunau vătuit. Poate era mai bine. Nu mai erau doar urletele soldaţilor. Era şi *altceva*.

Florea Bucur plecă spre creastă. Ilie îl urmă, alături de mine. Voicu Gheron se desprinse la câţiva paşi de noi. Costa era ultimul.

Am ajuns coloana, când traversarea începuse. Apa curgea printr-o îngrămădire de bolovani, mari cât un stat de om. De o parte şi de cealaltă, pereţii se strângeau în jurul nostru, şi erau doar piatră dezgolită. Trecerea dură mult. Prea mult.

Ieşisem din capcana pereţilor de stâncă. De acolo puteam să coborâm. Ne-am îndepărtat de vale. Pădurea se îndesise. Coloana se răsfiră printre copaci, cu răniţii la mijloc.

Doctorul îşi făcu loc până în capul coloanei.

– Înaintăm prea încet... Lăsaţi-mă aici, cu răniţii. Aştept să se lumineze şi încerc să dau de liniile noastre...

– Niciunul dintre voi n-o să prindă zorile, Doctore.

– Fără noi, până dimineață o să fiți departe. Trebuie să încerc...

– Are dreptate, ofițerule... Și poate o să aibă și zile... Gheron căpătase un pumn de gloanțe. Își umpluse magazia puștii. Restul cartușelor îl pusese în îndoitura mânecii, la îndemână. Începeam să-l cred că nu era preot.

Din întuneric ne apărură înainte rămășițele unei baterii de artileric. Tunuri de munte. Artileriștii care le serviseră erau aruncați printre ele. Doar câțiva dintre ei mai aveau trupurile întregi.

Costa împinse coloana adânc în pădure, ocolind bateria.

– Erau de-ai noștri, dom' sublocotenent.

– Știu, Floreo.

Cum știam și că nu soldații îi uciseseră pe artileriști.

Mai jos răsunau fluiere. Ne-am oprit.

– Sunt peste tot, în paștele mă-sii!

Veniseră dinspre oraș. Să ne lovească prin spate. Curând aveau să descopere că, în afară de noi, mai era și altceva în pădure.

Noroiul se uscase pe fața căpitanului Hotineanu. Sudoarea îi săpase șanțuri pe frunte și pe obraji. Avea o pușcă, dar o purta de parcă nu ar fi știut ce să facă cu ea.

– Cum trecem?

M-am întors spre Costa.

– Unde sunt?

– Nu-i aud... E prea aproape...

Hotineanu deschise gura să mai spună ceva. Strigătele începură în aceeași clipă. Gheron duse pușca la ochi.

Ne-am strâns la un loc, cu țevile îndreptate spre desiș. În urma noastră zăceau două cadavre. Hotineanu pierduse încă doi soldați. Întunericul le înghiți încet. Am auzit cum ceva le târa prin zăpadă.

Fluierele încetaseră. Erau alte zgomote acum, în vale. Și veneau spre noi.

– O să ne omoare pe rând, ofițerule... Până să ajungă nemții. Gheron își ținea puşca la umăr, în timp ce privirea îi țâşnea în toate părțile.

– De s-ar termina mai repede, murmură Alradii.

– A plecat, spuse Costa. Putem să mergem!

Voicu Gheron îşi coborî țeava. Baioneta atinse pieptul lui Costa.

– Iosif a zis că unul dintre voi are putere să vadă. Mai limpede decât el...

Costa împinse baioneta cu dosul palmei.

– Iosif Bălan zace într-un şanț. Pentru că a fost orb.

Deasupra, norii se spărgeau. Apăruseră iar pete de cer. Am plecat mai departe. Coboram, ascunzându-ne în beznă. M-am întrebat cât aveau să mai reziste soldații, înainte să-şi arunce armele şi să încerce să fugă. Oriunde. Doar ca să se salveze.

Costa îmi întinse busola.

– Unde suntem?

Am aruncat o singură privire, după care m-am uitat în jur. Nu erau semne pe care să le citesc. Nu încă. Dar acul busolei se aşeză şi în mintea mea. Am vrut să i-o dau înapoi.

– Ține-o.

Când am băgat-o în buzunar, din vale porni o salvă. Erau încă departe de noi. Copacii îi înşelaseră. Gloanțele se duseră spre trunchiuri şi spre umbrele dintre ele. Sau fusese numai o singură umbră...

Ordine şoptite. Eram toți întinşi pe jos. Strigăte şi fluiere. Atacau. Dar nu pe noi. Flăcările împuşcăturilor dispărură după spinarea unei coline împădurite.

O colină... Am întors capul. Şi am găsit ceea ce aşteptam. În perdeaua de copaci era un gol. Am coborât, strecurându-mă printre crengi. În nări îmi ajunse iz de lemn ars. Am dat zăpada la o parte. O groapă. Şi cenuşă umedă.

Ştiam unde ajunsesem.

Am venit înapoi, ţinându-mă în întunericul cel mai negru. În depărtare, soldaţii nevăzuţi se opriseră. Împuşcăturile se răreau. M-am lăsat în genunchi între ei. Nu le vedeam feţele.

– E tabăra noastră...

Doctorul dădu să întrebe ceva. Costa îl opri. Hotineanu se uită în jur.

– Mai încolo a fost comanda batalionului, domnule.

Înţelese abia după câteva clipe.

– Avem pe unde să-i ocolim...

– Ce folos? Gheron se ghemuise lângă un copac. Nu mai era decât o pată în beznă. O să vă prindă oricum.

– Parcă voiai să trăieşti, popă!

– Încă mai vreau. Pe voi vă caută...

– Atunci du-te de unul singur, popă.

Se aplecă spre mine. Faţa îi ieşi din întuneric.

– De ce mă laşi să plec, ofiţerule? Ca să mă împuşti în spate? Sau o să dai cu lopata, să nu faci zgomot?

Era linişte. Prea multă linişte. Împuşcăturile din vale încetaseră. Nu se mai vedea nicio străfulgerare în noapte.

– Are dreptate, spuse Costa. Am avut senzaţia că adulmecă mirosurile din aer.

– Că vrea să plece?

– Domnule căpitan, ştiţi cum să ajungeţi în oraş?

Hotineanu era în genunchi şi se sprijinea de puşcă, să nu cadă. Cuvintele trecură pe lângă el. Costa se întoarse spre sergent.

– Simioane?

– De aici, cu ochii închişi, dom' locotenent.

Costa se uită apoi la Voicu Gheron.

– Unde vrei să te duci?

– Departe de voi.

Îl fixă îndelung, cu capul înclinat. Gheron îşi ridică braţul, de parcă s-ar fi ferit de ceva.

– Nu, nu poţi... Eşti slab... Ca Iosif Bălan.

În jurul nostru, şirurile de soldaţi se frământau. Întunericul îi apăsa. Echilibrul stătea să se rupă. Curând nu avea să mai conteze decât frica.

Costa se ridică în picioare.

– Doctore, Ilie o să vă îndrume. Staţi departe de case. Trebuie să fie santinele pe toate străzile... Ilie, mai ştii răscrucea de la ieşirea din oraş? Unde erau nişte magherniţe părăsite?

– O ştiu, dom' locotenent.

– Nu staţi pe şosea. Duceţi-vă spre râu! Pe acolo trebuie să fie şinele de tren. Ţineţi-vă după ele şi n-aveţi cum să vă pierdeţi. Poţi să-i duci la răscruce, Ilie?

– Dacă ne ajută Dumnezeu...

– În noaptea asta, nu-l ai pe Dumnezeu. Trebuie să te descurci de unul singur.

– Mă are pe mine, dom' locotenent, spuse Dumitru Ilina de alături.

Avea douăzeci de ani mai mult. Mâna îi tremura pe ulucul puştii. Nu se ascundea. Nici nu-şi dădea seama.

Ce mai rămăsese din compania noastră se adunase împrejur, despărţindu-ne de soldaţii lui Hotineanu. Privirea lui Costa trecu de la unul la altul. Aşa cum făcusem şi eu în prima zi, când îi alesesem. Şi-i condamnasem să fie acolo.

Am respirat adânc. Aerul era rece. Se simţea în el mirosul de cetină.

Fraţii Dănilă nu-l lăsaseră jos pe Grigorie. Ar fi putut să-l care până la capătul lumii, dacă ar fi fost nevoie. Nuţă David abia dacă îi ajungea la umăr lui Alradii. Dar în tranşee, luptaseră împreună. Şi trăiau amândoi. Nicu Ciucu... Mitu Dumitran, cel care îşi scotea mereu baioneta de pe armă, pentru că învăţase că glonţul mergea mai drept aşa... Vasile Iancu, cu mantaua lui murdară de noroi şi de sânge... Ieremia Constantin... Tănase Bornaz, singurul artilerist ce îi mai rămăsese caporalului Ilina... Fără să-şi dea seama, lăsaseră goluri între ei, pentru cei care nu mai erau cu noi. Cei care nu aveau să ne mai ajungă niciodată din urmă.

Voicu Gheron simțise. Venise vremea să ne despărțim.

– Și eu, dom'locotenent? întrebase Florea Bucur.

Din nou trebuia să fac eu alegerea.

– Tu mergi cu noi, Floreo.

– Du-te, Doctore!

Maiorul se uită de la unul la altul. Poate că înțelese. Îl ajută pe Hotineanu să se ridice.

– O să vă aștept la răscruce...

– Fugi, spuse Costa. Nu te îngriji de altceva! Dacă ajungeți înainte de răsărit, odihniți-vă. Aveți unde să vă ascundeți, iar patrulele n-or să iasă înainte să fie soarele sus.

– O să vă aștept până se luminează. Se întoarse spre mine. Mai am un deget de absint. Vi-l păstrez vouă.

Plecă primul. Șchiopăta, așa că Ilie și cu Dumitru Ilina i se așezară de o parte și de cealaltă, gata să-l ajute.

Costa îl apucă de braț pe Voicu Gheron, ținându-l pe loc.

Coloana se îndepărtă. Zăpada le înăbușea sunetul pașilor. Se pierdură pe rând, în întuneric. Am simțit un gol în piept.

Costa o luă înainte. Am urcat pe vârful colinei împădurite. Ne-am întins pe jos, între două trunchiuri căzute. Acolo, pădurea avea alte zgomote. O adiere înghețată mișca ultimele frunze încă agățate de crengi.

Erau lângă noi. Îi auzeam. Dar nici Costa și nici Voicu Gheron nu se uitau spre locul de unde aveau să apară soldații, ci spre panta pe care abia o urcasem.

– N-o să se oprească, șoptise Voicu Gheron.

– Nu mai are puterea să o stăpânească. De acum e singură.

Vântul ne aduse miros de pământ și de putreziciune. Mirosul pe care îl simțisem de fiecare dată în apropierea Fiarei. Pe care, în sfârșit, îl recunoșteam.

Costa nu vorbise despre Fiară. Vorbise despre *ea*.

Era mirosul *ei*... Gândul fusese în mintea mea tot timpul. Dar alesesem să nu înțeleg. Să nu văd... Să fiu orb.

Ca să văd, trebuia să cred. Și abia atunci credeam.

Voicu Gheron se întorsese spre Costa.

– *Ea?* Nu se poate! E Leonida! Iosif a ştiut! A ştiut dintotdeauna!

Iosif Bălan rătăcise în întuneric. Lumina lui adâncise bezna. Şi plătise cu viaţa.

Voicu Gheron vru să mai spună ceva. Costa ridică braţul.

– E aici!

Se aşeză în genunchi. Îşi descheie epoleţii şi lăsă să-i alunece raniţa din spate. Îşi scoase lopata, apoi îmi întinse hamul. Tocul pistolului se legăna greu.

– L-ai mai avut o dată... Luă carabina de jos. Poţi să mai cari o raniţă, Floreo? Sunt multe lucruri de folos înăuntru.

– O să pot, domnule!

Nu-şi încheie mantaua. Îşi smulse panglica albastră a *Coroanei* de la gât şi o aruncă între copaci. Era doar fier şi cârpă.

– Goleşte cartuşierele. Scoate-mi toate gloanţele pentru carabină.

Curelele hamului îmi scăpau printre degete. Mâinile îmi îngheţaseră. Abia le mai simţeam. I-am răsturnat cartuşele în chipiu.

– Unde mergem, domnule? Vocea lui Florea era nesigură.

Costa nu răspunse. Despică pulpanele mantalei, iar apoi le sfâşie. Dinspre munte răsună o împuşcătură. Ne-am ghemuit. Dar nu trăgeau în noi. Costa răsuci fâşiile de postav în jurul mânerului de lemn al lopeţii. Îşi făcea o torţă.

Mi-am pus hamul lui. Tocurile pistoalelor se loviră unul de celălalt.

Îşi aranjă împrejur lucrurile care îi mai rămăseseră. La îndemână. Locul era bun. Apărat. Trebuiau să lupte ca să ajungă până la el. Florea încă nu înţelegea, iar toate gândurile lui Gheron erau în altă parte. I-am citit frica în priviri. O frică nouă.

– N-o să aveţi mult timp.

Nu voiam să mă întorc la bordei.

– Putem să-i atragem spre creastă. Să-i îndepărtăm...

Nu credeam. Dar aş fi spus orice, să amân clipa în care trebuia să plec prin întuneric. Groaza era aproape. O simţeam pândind din cotloanele minţii mele.

Costa nu asculta. Nu vedea nici siluetele ce apăruseră printre copaci. Asculta singura voce pe care o mai auzea.

A ei.

– Domnule, eu rămân aici, cu dumneavoastră... Bucur înţelesese, în sfârşit.

M-am ridicat în picioare. Înăuntrul meu se căsca un pustiu.

– Nu, Floreo. Trebuie să vii şi tu.

Costa se întoarse din hăurile în care era pierdut. Pentru ultima oară fu alături de noi. Se uită la Florea Bucur, iar apoi la mine.

– Lui o să-i fie cel mai greu. Încă nu a văzut... Dar el o să vă salveze... Dacă mai există salvare. Acum duceţi-vă!

I-am luat cu mine. Am căzut prin desiş, spre poalele colinei. M-am oprit, înainte să ajungem prea departe. Mi s-a părut că-l mai văd o dată, ascuns între trunchiurile moarte.

Am început să alerg.

Nu o făcea pentru altcineva. O făcea pentru el. Era cea din urmă voce. Când avea să tacă, pacea îl putea cuprinde în îmbrăţişarea ei.

În spatele nostru, pădurea se aprindea. Umbrele ni se lungiseră la picioare. Brazii ardeau pe vârful colinei, mistuindu-se în noapte. Erau celelalte torţe ale lui Costa.

Nu încercară să vorbească. Nici măcar Voicu Gheron. Mă urmau, alergând în acelaşi pas cu mine. Iar eu îi conduceam fără ezitare, ca şi cum calea prin pădure ar fi fost însemnată. Înapoia noastră, vâlvătăile se ridicau spre nori. Şi erau tot mai îndepărtate.

Ne-am oprit câteva clipe, la stâncă. Era o masă neagră, fără contururi. Se înălţa ameninţător, acoperind cerul întunecat.

Gropile bavarezilor fuseseră răscolite. Mai întâi de oameni... Brazii din jur erau atât de deşi, încât nu lăsaseră zăpada să cadă printre trunchiurile lor. Coroanele se sufocau între ele, ucigându-se.

Liniştea minerală ne goni mai departe.

Petele de zăpadă se făcură mai întinse. Copacii se răreau. Erau uscaţi. Crengile fuseseră acoperite cu un linţoliu viu, ce se hrănea din seva lor. În pădurea aceea, şi sunetele erau moarte. Pentru că ar fi trebuit să aud pârâul, undeva sub noi.

O mişcare. O fulgerare de o clipă. Sau doar o părere...

M-am răsucit, căutând cu ţeava armei. Dar era doar întunericul. Şi albul, cu nuanţe de albastru, al zăpezii.

Am mers mai repede. Să nu mă vadă. Să nu-mi simtă frica.

Panta se stinse sub picioarele noastre. Mergeam pe o potecă dreaptă.

– Ascultaţi! Florea se întoarse.

Apa. Eram aproape.

Spre munte, o dungă roşie mânjea burţile norilor. Focurile lui Costa se întindeau.

Peste zăpadă trecu ceva. Fără să facă zgomot. O umbră mai întunecată. Se pierdu printre celelalte. Ne-am oprit toţi trei, strângându-ne unul în altul.

Nimic nu se clintea în jur.

– Haideţi să ne întoarcem... Vocea lui Voicu Gheron era schimbată. Ocolim prin hornuri... putem să ieşim la schit...

Bordeiul era aproape. Acolo ne trimisese Costa.

M-am răzvrătit. Şi m-am îndoit de el. Ce voia să facem? Ce puteam îndrepta noi?

– Dom' sublocotenent!

Lui Florea avea să-i fie cel mai greu. Aşa spusese Costa. Dar ce ştia el?

Nu ştia nimic! Gândul năvăli cu forţa unei revelaţii. Costa era doar un nebun. Iar totul nu era decât coşmarul meu, din care încercam să mă trezesc.

Am simțit răceala blândă a primei seri de toamnă. Frunzele erau încă verzi. Doar marginile lor începuseră să aibă culoarea aurului vechi. În întuneric însă toate erau argintii, lucind umed după ploaia ce abia se sfârșise. Nicio adiere nu legăna bolta de viță de la poartă.

De cât timp stăteam acolo, uitându-mă la ea?

Viața mea fusese întotdeauna... fără întrebări... Fără îndoieli.

Maria nu știuse niciodată să zâmbească. Fericirea ei era stângace. Dar, în seara aceea, în ochii ei văzusem căldura ultimei ploi de vară.

Am încercat să mai simt ceva din ceea ce simțisem atunci.

Erau amintirile unui străin.

Se risipiră.... Eu nu mai aveam nimic.

Am ținut ochii închiși. Când i-am deschis, zăpada și copacii goi erau tot acolo. Iar deasupra, se vedeau norii în care se oglindeau focurile lui Costa. Aprinse să cheme. Și să ucidă.

Am ridicat țeava puștii. Am apăsat pe trăgaci de trei ori. Ecourile se împrăștiară prin pădure, de parcă ar fi fost vii. Am tras iarăși, doar ca să nu le mai aud. Alături, Florea își descărcă arma cu furie, smulgând închizătorul după fiecare foc.

Tăcerea se așternu la loc, mai grea. Am îndreptat pușca spre Voicu Gheron.

– Mai am un glonț.

Își coborî arma îndreptată spre mine.

– De ce?

– Ca să nu mai credem într-o cale de întoarcere.

Florea își încărcă pușca. Am așteptat să termine. Apoi am încărcat și eu. Peste noi trecu o suflare de vânt, ca o respirație. Trunchiurile se clătinară abia simțit. Copacii morți gemură.

Umbrele se trezeau la viață în jurul nostru.

Am început să fugim. Florea rămase ultimul, în urma lui Gheron. Să îl păzească.

Fără ei, nu aş fi avut putere. Poate că aş fi găsit curaj, să încerc. Dar m-aş fi oprit învins, să aştept zorile. Sau sfârşitul... Voicu Gheron ştia ce trebuia făcut. Fusese alături de Iosif Bălan. Dar îl părăsise. Era gata de orice, ca să trăiască. Chiar să mă ucidă. Pentru asta aveam nevoie de Florea. Să fie balanţa dintre noi.

Asta ştiuse Paul Costa. Numai noi trei puteam să fim acolo. Iar el trebuia să rămână în urmă. Niciunul nu avusese vreodată de ales.

În faţă, printre crengile brazilor uscaţi, se legănau pete albe. Toate în acelaşi timp. Oasele agăţate de fire se atingeau între ele. Se mângâiau.

Voicu Gheron sări într-o parte, ferindu-se. La picioarele noastre era un cal înşeuat. Se hrăniseră din carnea lui. Capul îi rămăsese întreg. Lacrimile scurse din ochi începeau să îngheţe. Îi rupseseră spinarea. Nu mai avea picioarele dinapoi. Le smulseseră cu colţii şi le târâseră între copaci. Acolo unde o mână grijulie ar fi cules oasele proaspete. Şi le-ar fi legat alături de celelalte.

Gheron încercă să fugă. Florea îl prinse.

Era prea târziu.

Ne înconjuraseră.

O imagine se suprapuse peste realitate. Eram iarăşi lângă casa Elenei. Aceeaşi teroare mă gâtui. Eram singur. În jur, vedeam zidul alcătuit din ochii lor.

Un strigăt mă aduse înapoi. Florea Bucur era răsucit într-o parte. Voicu Gheron încercase să-l înjunghie cu baioneta. I-am trântit patul Mauserului în spate. Gheron căzu în genunchi. Florea îşi îndreptă puşca spre el. M-am aruncat între ei.

– Ajută-l să se ridice!

Erau peste tot. Pădurea înviase, scormonită de labele lor. L-am apucat pe Gheron. Eu de un braţ, iar Florea de celălalt. Gemu, dar nu dădu drumul puştii.

Nu era încremenirea de la casa Elenei Nasta. Ne ocoleau, apropiindu-se tot mai mult de noi. Ne încercau slăbiciunea. Ne căutau spatele. L-am aşezat în picioare pe Gheron şi i-am dat drumul. Nu mai avea unde să fugă.

Unul dintre ei se aruncă spre Bucur, cu colţii dezgoliţi. Muşcă în gol şi se retrase. M-am răsucit după el. I-am atins spinarea cu lama baionetei. N-am împuns. Fără sânge. Echilibrul era fragil. Gata să se rupă.

Florea ţinti. I-am smucit ţeava în sus.

– Nu trage! Staţi lângă mine!

Nu trebuia să ne despărţim. Şi nici să ne oprim.

Am simţit muşcătura, deasupra genunchiului. Colţii străpunseseră pulpanele mantalei. Am măturat lupul cu patul puştii. Se rostogoli peste ceilalţi. Imediat sări în picioare, apărându-se de muşcăturile ce îl căutau. Am strigat, făcându-i să se retragă pentru un moment. Fără sânge. Fără moarte. Asta căuta *ea*. Asta ar fi adus-o mai repede acolo...

Deasupra frământării fiarelor se auzeau împuşcături. Focurile de armă izbucniseră cu furie, mai sus, unde ardea pădurea. Unde rămăsese Costa.

Respiraţia lui Florea era un şuierat. Mergea cu spatele, umăr la umăr cu Gheron, spintecând aerul cu baioneta. Voicu Gheron îi opri braţul.

– Ajunge, soldatule... Nu-i răni...

Îi vedeam frica în priviri. Încă putea să o stăpânească.

Dar Florea nu mai asculta. Am încercat să-i iau arma din mâini. Mă împinse, gata să mă arunce între lupi. Gheron îl lovi în spatele genunchilor. Florea căzu urlând, aproape de boturile fiarelor. I-am smuls puşca. Gheron îl apucă de gât, trăgându-l după noi. Mai departe. Fără să ne oprim.

O cale de trecere ni se deschidea înainte. Am intrat printre copaci. Trunchiurile subţiri ne apărau. Fiarele muşcau crengile joase, strângându-se iarăşi în jurul nostru.

Un fir metalic îmi atinse faţa, zgâriindu-mă. Oasele agăţate de el se scuturară. Sunetul se propagă mai departe.

– Dă-i drumul!

Florea se clătina. I-am dat puşca. Fu gata să o scape.

Erau atât de aproape, încât i-aş fi putut atinge. Spinările le luceau în întuneric. Erau ca o apă, tălăzuind spre noi.

M-am aplecat. Sârmele mi se agăţară de raniţă. Le-am depărtat, fără să simt durerea când fierul îmi tăie mâna.

Se aruncară spre mine. Am dat cu piciorul. I-am auzit schelălăind. Am căzut pe spate. Eram în partea cealaltă.

Am înfipt puşca, cu baioneta în pământ. Am apucat sârmele şi le-am căscat. Florea se strecură primul. Apoi Voicu Gheron. Zidul lupilor se închise, strivindu-se de graniţa de care nu aveau putere să treacă.

Nu se mai auzeau focuri de armă. Peste pădure trecu iarăşi un freamăt.

Lupii tăcură dintr-odată.

Florea stătea cu puşca îndreptată spre ei. Fiecare respiraţie era un geamăt. Nu-şi dădea seama.

– N-or să intre. Lasă-i, soldatule!

Se retrăgeau. Ultimul se opri şi se mai uită o dată spre noi. Apoi se contopi cu întunericul.

Un urlet singuratic se ridică spre cer. Îi răspunse un scâncet, care traversă bezna. Din piept în piept. Erau încă acolo. Aşteptând. Pe noi. Sau pe *ea*.

Cu mâna stângă am luat puşca. Mi se păru prea grea. Am trecut-o în mâna cealaltă.

Eram încă în desiş. Pârâul nu se mai auzea. Parcă şi zgomotul paşilor noştri răsuna altfel.

– Unde voiai să te duci?

– Spre hornuri, ofiţerule.

– Te-ar fi sfâşiat, ca pe cal.

– Nu... N-ar fi venit după mine. Nu e prima oară... Am mai fost aici, ofiţerule. Dar n-am trecut de fiare niciodată. Iosif n-a vrut. Era prea devreme. Nu erau nopţile potrivite... Dacă există asemenea nopţi...

– Închide-ți gura aia, popă, murmură Bucur printre dinți. Mergea, uitându-se mereu în urmă. Așteptând să vadă iar fiarele.

Umbrele se schimbau înaintea noastră. Copacii apăreau și dispăreau. Căutam trunchiul prăvălit peste potecă. Unde era jgheabul pustnicului.

N-am mai luat în seamă altceva. Fu o scăpare de o clipă.

Am văzut lama căzând spre mine. Apăruse din beznă. M-ar fi despicat în două. N-am avut timp să mă feresc. Am ridicat doar puşca. Lama alunecă peste țeavă. Ulucul se frânse ca o surcea uscată, și puşca îmi zbură din mâini.

Leonida nu pierdu niciun moment. Ieşi înaintea mea, rotind securea. Pregătindu-se pentru altă lovitură. M-am aruncat într-o parte. Lama îmi şuieră pe lângă frunte. Când am ajuns jos, m-am rostogolit și am încercat să mă ridic. Leonida venea după mine. M-am întors cu fața, așteptând lovitura. Am auzit fierul ciocnindu-se de fier. Și un strigăt.

Nu mai era nimic. Doar Voicu Gheron, în genunchi, cu mânile goale.

– Unde e?

Florea mă fixă cu ochii măriți. Nu apucă să răspundă. Leonida se întrupă între noi, de parcă întunericul l-ar fi scuipat acolo.

Voicu Gheron căzu din nou la pământ. Asta îi salvă viața. Era jos, neajutorat. Leonida se îndreptă spre Florea Bucur.

Scosesem pistolul lui Costa. Am încercat să trag. Nu puteam să țintesc. Totul se petrecea prea repede. Leonida se aplecă, strecurându-se pe sub țeava puştii lui Florea. Baioneta nu-l atinse. Iar el ajunse în spatele sergentului. Avea securea ridicată și dinții dezgoliți, ca fiarele ce ne hăituiseră până acolo.

Am apăsat pe trăgaci. Flacăra le lumină fețele. Gheron avea gura deschisă. Îmi striga ceva. Cuvintele se pierdură în tunetul Mauserului.

Lama securii coborî. Florea se prăbuşi.

Leonida dispăruse.

Am țâșnit în picioare. Gheron îmi apucă mâna cu care țineam pistolul.

– Nu-l omorî!

Se agățase de mine. Brațul stâng îi atârna inert. Mergea în genunchi.

Nu mai aveam în cine să trag. În jur erau doar copacii. M-am aplecat. Florea mârâi și se răsuci pe o parte. Fără să cobor arma, m-am așezat lângă el. Se sprijini de mine, căutându-și pușca.

Era viu. Îmi venea să urlu de ușurare.

– Nu-l împușca, gemu Voicu Gheron din spatele nostru.

– Pe paștele mă-sii!

– Nu-l împușca! Se târî între noi. El o ține departe! Trebuie să ajungem întâi la bordei!

Își ridică mâna în fața ochilor. Avea încheietura sfărâmată. Încercă să-și deschidă degetele. Gemu, strângând din dinți. Își culese pușca de jos, și și-o sprijini de cot.

– Cum e, Floreo?

– M-a salvat ranița, domnului sublocotenent... Cred că a străpuns-o... Mă frige spinarea...

Purtase pe umeri ambele răniță. Cea rotundă, din piele, îi fusese ca un scut. Am încercat să i-o dau jos. Se depărtă de mine.

– Nu-i vreme, domnule! Să mergem după jivina aia, până nu se pierde în pădure!

– Nu se duce nicăieri. Gheron înghiți, înecându-se cu saliva. Ne pândește. Își șterse colțul gurii pe umărul hainei. Nu m-ai lăsat să plec, ofițerule... Dacă simt că nu mai am scăpare, o să te împușc, doar ca să te văd murind înaintea mea...

– Atunci o să stau în spatele tău, popă. De aici, doar tu știi drumul.

– E bine... Când o să vină iar, voi o să-i fiți în cale...

L-am ajutat. Apoi l-am ridicat pe Florea. Am coborât cu degetul cocoșul Mauserului și l-am pus la centură. Am pipăit zăpada, până când am dat peste pușca mea.

– Ce faci cu ea, ofițerule?

– Mă îngrijesc să nu mă împuște altcineva în afară de tine.

Închizătorul se roti cu greu. Aşchiile de lemn rupte din uluc îmi împungeau palma. L-am deschis de cinci ori, până când toate cartuşele s-au împrăştiat pe jos. După care am aruncat rămăşiţele armei spre locul unde ar fi trebuit să fie pârâul.

Paşi în pădure. Alerga. Îşi târa picioarele printre frunzele uscate. Să-l auzim. Ne-am întors, urmărindu-i mişcarea. Sunetul se stinse dintr-odată.

– Ne ademeneşte...

– Bălan s-ar fi dus după el... Nu-i aşa, popă?

Gheron îşi trecu cureaua puştii peste gât. Încetă să respire, când ţeava alunecă, oprindu-i-se pe încheietura ruptă.

– Ne-a amăgit pe toţi, ofiţerule. Pe Iosif cel mai mult...

Îşi lăsă capul pe spate. Închise ochii. Un moment. Apoi îşi răsuci cureaua puştii în jurul braţului. Muşchii gâtului i se încordară. Dar nu strigă.

– Ştii cum o să fie, ofiţerule? O să crăpăm. Toţi... Şi noi, şi camarazii tăi. N-o să afle nimeni ce s-a întâmplat aici. Iar ei doi or să aştepte să se termine războiul. Şi după aia or să plece unde vor... Neştiuţi şi nebănuiţi...

Mi-am simţit gura uscată. În pădure, paşii se auzeau iar. Ocolindu-ne. Era singurul zgomot, de parcă toate celelalte ar fi fost supte de întuneric.

– Vino, ofiţerule.

– Unde?

– Unde ar fi trebuit să se ducă şi Iosif. În sălaşul lor.

Pe Iosif Bălan îl amăgise. Sau se amăgise singur.

– A crezut că e Leonida...

– Nu. El a căutat un ucigaş. Un om... Unul cu putere peste animale, dar un simplu om. S-a înşelat, şi e mort. Eu încă sunt aici, ofiţerule. Împreună cu voi. Nici nu ştiu dacă e mai bine...

Aerul era greu. Ca într-o casă veche şi pustie, în care umezeala macină în tăcere zidurile. Şi în care zgomotele nu ajung niciodată departe.

Crengile copacilor păreau să-şi schimbe forma când nu mă uitam la ele. Când le vedeam doar cu coada ochiului. Trebuia să ajungem la bordei. La cel din visul meu.

Florea ridică mâna, arătând în spate. M-am întors. O jumătate din cer era luminată. Se zărea conturul văii prin care coborâsem. Deasupra ei, norii alergau spre munte.

– Arde toată pădurea.

Nu lăsase focul să se stingă. Costa încă mai era acolo.

– Stai la urmă, Floreo.

Am pornit primul. Paşii încetaseră. Auzeam doar fierul securii lovindu-se de copaci. Era peste tot, în acelaşi timp. Am strigat spre pădure:

– Vino!

Scosesem şi celălalt Mauser. Aveam un pistol în fiecare mână. M-am desprins de ceilalţi. Să mă vadă întâi pe mine.

– Vino!!

În jur nu mai erau copaci. Pădurea se terminase. Ajunsesem în poiana în care îşi ridicase bordeiul. Poiana lui. Din depărtare se auziră iar împuşcături. Unde copacii se mistuiau în foc.

Am tras cu amândouă pistoalele odată. Gloanţele se pierdură în noapte. Dar se făcu lumină. Flăcările se reflectară în lama securii.

Venea dintr-o parte. Fără niciun sunet. Doar o altă umbră. Am apăsat încă o dată pe trăgaci. Leonida urlă de durere.

Bucur era lângă mine. Îl mâna furia. Îşi aruncă puşca spre Leonida, ca pe o suliţă. Baioneta se înfipse. Urletul răsună din nou.

Florea se împiedică.

– L-am atins!

În spatele nostru, Voicu Gheron striga. Încerca să ne oprească. L-aş fi ucis dacă s-ar fi aşezat între mine şi pustnic. Nu mai gândeam. Am tras, cu mâinile depărtate de corp. Am tras orbeşte, fără să ţintesc. Doar ca să văd din nou. Dar Leonida nu mai era.

Am călcat pe ceva tare. Nu m-am mişcat. Am aşteptat ca Florea să-mi fie alături. Apoi m-am aplecat. Era securea. Mai păstra căldura mâinii lui.

Am pus pistoalele în tocuri şi am ridicat-o la piept. N-am şters-o. Încă avea sânge pe lamă.

– Taci, popă! Nu mai e înarmat!

Lama era lungă, ca tăişul lopeţii lui Costa. Dar mai îngustă.

Gheron ajunsese lângă noi. Florea îşi găsi puşca. O ridică şi ameninţă întunericul cu ea.

Niciun sunet. Pe Leonida îl înghiţise pădurea.

Realitatea se dizolvă. Ca şi cum aş fi trecut peste un prag.

Mergeam pe o potecă. O recunoşteam. Era poteca din visele mele. Cărarea ce ducea spre o altă casă. Pe care încă nu o vedeam. Dar ştiam că era aproape. De sub tălpile ghetelor se înălţa praful. Pământul era uscat. Cerul de deasupra îşi pierduse adâncimea. Parcă ar fi fost vopsit pe un tavan.

Nu mai erau cu mine. Nici Florea şi nici Voicu Gheron. Nu exista decât cărarea care şerpuia prin lumea aceea moartă. Nu-i zăream capătul. Mă înconjura o pădure. Uscată. Copacii erau umbre.

Durerea...

Îşi picura otrava în mine. Lacrimile îmi inundară ochii, fără să ştiu de ce erau acolo. Dar pentru mine nu trebuia să fie decât cărarea. Trebuia să merg pe ea. Până la capătul ei.

Durerea dispăru. Rămase în urmă.

Casa era înaintea mea. Casa din vis. Apoi vedenia îşi pierdu substanţa. Se făcu iarăşi întuneric.

Am auzit întâi paşii lui Florea în spatele meu. Apoi pe cei ai lui Gheron.

Bordeiul era în faţa noastră. Întunericul se deschisese, nemaiputând să-l ascundă.

Am ridicat securea. Nu mi-am recunoscut vocea.

– Stai înapoi, Floreo.

– L-am rănit, dom' sublocotenent...

– Cât e viu, o să ne hăituiască!

Uşă avea zăvoare pe ambele părţi. Demult, într-o dimineaţă, mă întrebasem la ce foloseau. Acum ştiam. Cel de afară era tras. Ca să nu lase să iasă ce era închis înăuntru.

Copacii se îndoiră sub suflarea vântului. Focurile se stingeau.

Îl ucisese pe Costa.

Dar încă nu ne vedea. Nu ştia cât de aproape ajunsesem. M-am întrebat dacă putea să simtă frică. Şi mi-am dorit să poată.

Am smucit zăvorul. Nu se întâmplă nimic. Gheron mă împinse la o parte. Îl lovi cu piciorul. O dată. De două ori. Alunecă pe nămolul amestecat cu zăpadă. Se prăbuşi în genunchi, cu umărul sprijinit de perete. Zăvorul nu se mişcă.

Urletul izbucni deasupra noastră. Leonida se aruncă spre noi de pe acoperiş. Îl aşteptam. Aveam braţele deschise. L-am apucat din aer, rostogolindu-mă cu el. Am ajuns deasupra lui. L-am dat cu ceafa de pământ, căutând pietrele. Apoi i-am pus mânerul securii la gât, şi am apăsat, pândind pocnetul oaselor. Aveam faţa lipită de a lui. Am muşcat. Sângele îmi curgea printre buze. Încercă să se elibereze. Am apăsat şi mai tare.

Când nu se mai mişcă, i-am dat drumul. Dar nu era mort. Gheron se aplecă asupra lui. M-am târât în genunchi până la uşă. Am dat cu securea în zăvor. Aşchii de lemn săriră în toate părţile. Şi scântei, atunci când lama atinse fierul. Zăvorul se îndoi.

Florea trăgea cu puşca spre pădure. Îmi striga ceva. Mi-am închis mintea. Să nu aud. Nu mai vedeam decât uşa. Ciopârţeam lemnul, care, la fiecare izbitură, parcă se întărea mai mult.

Lama rămase înfiptă. Mânerul îmi fugi din mână. M-am aruncat cu umărul în uşă. Zăvorul se clătină. Am izbit cu piciorul. Zăvorul se desprinse, iar uşa se deschise.

Am smuls securea din lemn.

– Înăuntru!

Voicu Gheron se uită încă o dată spre pădure, apoi îl târî pe Leonida peste prag. Florea ne împinse, şi intră ultimul.

Lumânări. În vis fuseseră lumânări peste tot.

Dar acolo era un singur opaiț, în mijlocul încăperii. Împrăștia un cerc galben pe podele. Florea trânti ușa și se propti cu spatele în ea. Flacăra tremură. Florea dădu drumul puștii și trase cu amândouă mâinile zăvorul dinăuntru.

Bordeiul se zgâlțâi din temelii. Ceva se lovise de peretele gros. Apoi, după o clipă, fu pe acoperiș. Bârnele gemură sub greutate. Se desprinseră pietre din ziduri. Le-am auzit căzând.

Leonida își revenise. Stătea ghemuit, cu capul în mâini. Își ascundea fața. Murmura cuvinte de neînțeles.

Flacăra opaițului se culcă, împinsă de curent.

– Oblonul!

Nu mă puteam ridica. Raniţa mă ținea jos. Voicu Gheron călcă peste Leonida.

Acoperișul trosni, eliberat de greutatea trupului nevăzut. Apăsarea se mută spre ziduri. Praful sărea din pereți.

Se ducea spre fereastră.

Gheron nu nimeri zăvoarele. Mâinile îi tremurau. Reuși să apuce oblonul. Apoi zăvoarele alunecară în lăcașurile lor. Voicu Gheron se ancoră de fereastră, așa cum făcea Florea la ușă.

Leonida șoptea. Ca și cum ar fi alintat un copil mic. Gheron strigă:

– N-o să țină!

– Nici ușa!

Zidurile vibrară. Căzu pământ uscat din bârnele acoperișului. Mă uitam la flacăra opaițului. O vedeam cu ochii minții stingându-se. Aruncându-ne în beznă. Pentru totdeauna.

Zdrențele de pe Leonida erau îmbibate cu sânge. M-am întrebat ce forță îl împinsese să se urce pe acoperiș. Și să mai atace încă o dată.

Pereții se zguduiră iar. Bârnele de deasupra noastră trosniră, dând drumul unui nor de praf.

M-am ridicat. L-am împins cu piciorul pe Leonida, departe de opaiț. De singura noastră lumină.

În vis fuseseră lumânări. Dar acum nu mai era niciun vis.

Am încercat podeaua cu lama securii, căutând o crăpătură. Tot bordeiul se clătina. M-am lăsat jos şi am pipăit cu palma. Uşa tresăltă în balamale. Florea căzu în genunchi. Se întoarse şi înţepeni zăvorul cu baioneta puştii.

Nu era nicio trapă. Nu fusese niciodată. Cristache minţise. Am simţit disperarea. Am şters lemnul cu amândouă mâinile. Iar degetele întâlniră o adâncitură.

Leonida urlă şi se aruncă asupra mea.

M-a luat prin surprindere. Mă culcă la pământ. Îmi căuta ochii. L-am lovit cu capul. Chipiul îmi zbură departe, rostogolindu-se lângă opaiţ. Am apucat securea. L-am tăiat. Dar nu mai simţea. Am împins lama spre gâtul lui. Leonida se răsuci sub mine. Am căzut pe spate, cu securea la piept. Se lăsă cu toată greutatea şi îmi cuprinse gâtul cu amândouă mâinile. Privirea începu să mi se tulbure.

Nu încă...

Se agăţase cu coatele de mine, ţintuindu-mi braţele. Îmi rămâneau câteva clipe. Dar voiam să-l iau cu mine. Era singurul gând lucid care îmi trecea prin minte.

Am mişcat mânerul securii. Milimetru cu milimetru. Era din ce în ce mai întuneric. Lama se eliberă. Nu mai vedeam. Dar încă îi simţeam mirosul. Şi greutatea. Lama pătrunse în carne. Am împins. Cu ultimele forţe.

I-am simţit tresărirea. Degetele i se descleştară. Căutau securea, care i se implântase în carnea moale, sub ureche. Plămânii mi se umplură cu aer. L-am aruncat de pe mine.

Nu încercă să se împotrivească. Ţâşni pe lângă mine cu mâinile întinse.

Pistolul lui Costa era pe podea.

Timpul se opri. Am văzut uşa, în spatele lui Florea Bucur. Balamalele se desfăcuseră din perete. Singurul lucru care o mai ţinea închisă era forţa sergentului.

Florea strigă. Se uita la mine cu ochi larg deschişi, în care flacăra opaiţului proiecta sclipiri galbene.

Voicu Gheron porni spre pustnic. Nu avea să ajungă.

Leonida ridică pistolul. M-am aruncat spre el, ca şi cum aş fi plonjat în apă.

Nu am auzit împuşcătura. Fu doar o lumină albă. Am căzut peste el. L-am simţit zbătându-se. Întorcând ţeava spre pieptul meu. L-am lovit cu cotul. Capul i se răsuci într-o parte.

Trase iar. Glonţul mă izbi ca un pumn de fier. O arsură.

Eram cu faţa în sus. Florea era deasupra noastră. Îşi ţinea puşca cu amândouă mâinile. Uşa era căscată. Atârna, prinsă doar în zăvor.

L-am ţinut pe Leonida. Baioneta coborî. Lama îi intră în umăr, înfigându-se până în plăsele.

Apucă să mai tragă o dată. Glonţul plecă spre perete. Florea răsuci baioneta în carne. Leonida urlă şi scăpă pistolul. L-am măturat cu încheietura mâinii, departe de el. Urletul lui Leonida se transformă în cuvinte. În chemare.

Mă târam. Nu-mi simţeam trupul. Dar puteam să mă mişc. Am cules securea. I-am băgat lama în scobitură şi am apăsat pe mâner.

Trapa se deschise.

Voicu Gheron abia apucă să se ferească. În spatele lui, oblonul se sparse în zeci de bucăţi, ce se pierdură, supte în noapte. În golul negru al ferestrei nu apăru nimic. Nu mai era acolo. Am auzit cum zgâria zidurile. Venea spre uşă. Condusă de vocea lui Leonida.

Am vrut să-i strig lui Florea să-l amuţească. Dar de pe buze nu-mi ieşi niciun sunet.

Capacul trapei se înclină şi căzu cu un tunet alături de deschizătură.

Lumina opaiţului se revărsă până în adâncul gropii săpate în stâncă.

Ochii mi se înceţoşară. Am încercat să mă agăţ de realitate.

Eram în faţa casei. Ajunsesem la capătul cărării. M-am întors spre pădure. Lupul aştepta, fără să se mai ascundă. Privirile ni se întâlniră. Fu lângă mine. În ochii lui galbeni era pace.

ridică-te!

Voiam să-i vorbesc. Să-l întreb.

ridică-te!

Privirile ni se despărțiră. Era din nou departe, o formă abia bănuită între copacii încremeniți. M-am simțit singur. Dar m-am dus spre ușă. Am deschis și am intrat.

Lumânările mă orbiră.

Doar o clipă.

Pe coapse erau tăieturi ce nu mai sângerau. Avea încheieturile subțiri, ca ale unui copil. Și șoldurile înguste. Lumina părea să nu-i atingă pielea.

Pentru că nu mai erau lumânări. Era doar opaițul de lângă noi.

Fața îi era murdară. Pământul i se uscase pe piept și pe brațe. O culcase peste cârpele lui. Nu mai avusese cu ce să o acopere. Era goală. Strângea la piept

copilul lor

cadavrul unui prunc. Putreziciunea mâncase demult carnea. Mâinile și picioarele mici se uscaseră, strâmbându-se ca niște sfori. Capul era aplecat într-o parte, așa cum înghețase în moarte.

Mirosul îmi umplu nările. Mirosul ei și al copilului mort. Al Fiarei.

Fata se uita la mine. Ochii ei aveau culoarea argintului topit.

Împreună cu ea, Fiara mă văzu.

I-am simțit frica.

Leonida își smulse oțelul baionetei din umăr. Se agăță de marginea scobiturii, trăgându-se înăuntru. S-o apere. Pe ea. Și pe Fiară.

Toate zidurile se clătinară în același timp. Ușa sări din țâțâni, izbindu-l în spate pe Florea. Pușca îi scăpă din mâini. Căzu, agățat în curelele raniților.

Am ridicat privirea. Voicu Gheron urla. Spre ce era în spatele meu, la ușă.

Lumânările erau iarăși în jurul nostru.

Sunetele se stinseră.

Securea nu mai avea greutate. O ţineam, fără să o simt. Am crezut că avea să rămână suspendată în aer. Lama reflectă lumina lumânărilor.

Pe frunte îi răsări o singură pată. Se mări ca un soare negru. Mâinile ei mai strânseră o dată trupul fără viaţă.

copilul lor

Era înaintea mea, în picioare. Înconjurată de tremurul miilor de lumânări. Părul îi cădea în bucle moi pe umeri. Îmi întinse mâna albă. Degetele le atinseră pe ale mele, desprinzându-le pe rând de pe mânerul de fier. Securea căzu fără zgomot.

Zâmbi. În ochii ei apăru lumina ochilor galbeni ai lupului. Şi pacea lor.

Voicu Gheron îngenunchease alături de ea. Dar nu o vedea. Vorbea cu mine. Îmi spunea cuvinte pe care nu puteam să le aud. Strălucirea lumânărilor se tulbură. Treptat, se făcu întuneric.

În timp ce mă prăbuşeam, am simţit braţe, prinzându-mă.

Îmi descheiaseră vestonul. Noaptea se întorsese cu toate sunetele ei de partea cealaltă a pleoapelor mele. Numai că încă nu voiam să le deschid. Îmi dezgoliră pieptul. Cămaşa udă mi se lipea de piele.

– Caută-i în raniţă!

– Nu! Avea dom' locotenent Paul...

O durere îmi explodă deasupra şoldului. Mă aduse înapoi. Am deschis ochii.

Gheron era la uşă. Îi auzeam paşii pe lemnul podelei. Florea stătea aplecat peste mine. Curelele raniţei îmi ajunseseră peste coate. Nu le mai prinsesem în epoleţi. Acum eram înlănţuit cu ele. M-am răsturnat pe o parte şi m-am eliberat.

I-am îndepărtat mâinile lui Florea.

– Curge sânge, dom' sublocotenent!

Trebuia să o văd.

Gaura se căsca lângă noi. Un dreptunghi negru.

Am reuşit să mă ridic în genunchi. Ranița îmi căzu din spate. Hamurile îmi atârnau pe umeri. Amândouă desfăcute. Am căutat Mauserul. Apoi pe Leonida. Fiecare era în alt colț al bordeiului.

– Pistolul!

Nu mi-am recunoscut vocea. Era un horcăit. Întâi, Florea nu înțelese. Apoi îmi dădu bandajul înroşit de sânge. L-am pus peste şold. Durerea mă fulgeră din nou.

Se duse după Mauser. M-am aplecat după opaiț. Flacăra ardea. Era o minune. Cea mai neaşteptată din noaptea aceea. Am întins opaițul deasupra gropii din podea. Trupurile erau în mormântul lor. Unite şi după moarte.

Leonida gemu. Voicu Gheron se adăpostise lângă uşa făcută bucăți. Stătea cu puşca îndreptată spre pădure. Afară, pe trepte, era o formă nemişcată. Ca o grămadă de câlți.

M-am întors cu opaițul în mână. Florea ajunsese în faţa mea, cu mâinile pline de arme. Puşca lui. Securea. Pistolul meu.

M-am aşezat, înainte să mă prăbuşesc iar. Mi-am depărtat poalele vestonului. Aveam dinții strânşi. Am mârâit ca un animal, în vreme ce duceam opaițul mai aproape de rană.

– Curăț-o!

Florea îşi deschise braţele. Armele căzură, ciocnindu-se între ele. Luă bandajul. Abia dacă mă atinse.

– Şterge bine, omul lui Dumnezeu!

Apăsă. Mi-am încleştat şi mai mult dinții.

Buzele umede ale rănii nu se uneau. Musteau de sânge. Între coaste şi şold. Nu era o gaură. Era ca şi cum cineva încercase să cioplească din mine. Şi apucase să facă doar prima tăietură.

I-am luat bandajul din mână. Florea se duse la ranița lui Costa. Am văzut că lovitura lui Leonida o despicase dintr-o parte în alta. Aruncă foaia de cort deoparte. Scoase o cămaşă.

– Dă-mi-o, Floreo!

Am sfâşiat-o cu dinţii. Mi-am legat-o în jurul brâului. Strâns.

Gheron tăcea. Alături de el, Leonida se mişcase iar. Avea capul în altă poziţie.

– Lasă-mă acum... Vezi ce-i cu pustnicul!

Florea mă fixă cu o privire inexpresivă.

Cel mai greu fu să-mi închei hamurile. Am strigat, fără să încerc să mă stăpânesc.

Se schimbară între ei. Bucur se duse la uşă. Gheron se aşeză în genunchi, deasupra gropii.

Afară nu se auzea nimic. Niciun urlet. Nicio izbitură în zidurile de fortăreaţă ale bordeiului.

Nu reuşeam să-mi adun niciun gând. De parcă abia mă trezisem dintr-un somn greu.

Am încercat să mă ridic. Picioarele nu mă ţinură. M-am sprijinit în mânerul securii. Lama îmi împunse încheietura. Dar am ajuns în picioare.

Spusese o rugăciune. Când termină, Gheron îşi trecu palma peste fruntea ei, închizându-i ochii. Acoperi cele două trupuri cu zdrenţele din groapă. Un timp nu putu să se îndrepte. Rămase acolo, deasupra lor, cu mâinile atârnând.

Opaiţul clipi. Umbrele noastre tremurară pe pereţi.

Am mers cu paşi mici până la uşă. Afară, noaptea era limpede. Zăream peticele de zăpadă pe poiană. Poate că aşa fuseseră de la început, dar abia atunci aveam puterea să văd lucrurile cum erau cu adevărat.

Florea mă lăsă singur. Gheron îi spunea ceva. Simţeam pe faţă aerul îngheţat. Nu-i ascultam. Pe prag era trupul frânt al unei lupoaice. Avea labele subţiri şi lungi. Ca şi botul, lipit de tocul uşii. Din orbitele goale se scurgeau doua firicele de sânge. Se uniseră, pătând blana din jurul ochilor. Avea răni. Spinarea ruptă îi ieşise prin carne.

M-am întrebat dacă o lăsase să moară înainte să ajungă acolo. Sau dacă chinul ei durase până în ultima clipă. M-am lăsat jos. Am pus securea alături şi am mângâiat-o, aşa cum făcusem şi cu cel care fusese înaintea ei.

Era cea din urmă care murea.

Am stat la uşă, lângă lupoaică. Fără gânduri. Fără să încerc să înţeleg. Pregătindu-mă pentru truda cea mai grea. Să încep să uit.

Florea luase pe umeri toate raniţele.

– Puteţi să mergeţi de unul singur, domnule?

Puteam. O făcusem deja. Am ieşit afară. Norii alergau deasupra noastră. Focurile de pe munte se transformaseră în fum. Se întindea peste vârfurile copacilor, mânjind stelele abia apărute.

Mi-am încărcat cu mâini nesigure pistoalele. Apoi le-am pus în tocuri. Începeam să-mi simt iar toate părţile corpului. Şi toate mă dureau.

Mi-am şters faţa. Pe degete aveam pulbere arsă şi sânge.

– Celălalt glonţ, dom' sublocotenent. Primul... O să fie încă un semn... Aţi avut zile...

Putu să zâmbească.

Voicu Gheron rămăsese înăuntru. Pentru muribund.

Am aşteptat. Florea stătu alături de mine. Cufundat în adâncimile sufletului lui.

Strigăte. Sugrumate. Vocea lui Gheron, ridicându-se într-o litanie. Apoi linişte.

Târziu, două împuşcături.

Flăcările pâlpâiră. Întâi apărură de sub bârnele acoperişului, unde era învelişul de paie. Gheron ieşise pe uşă cu o cârpă aprinsă în mâna sănătoasă. Florea tăie crengi din brazii de la marginea poienii şi i le aduse. Le tăie cu securea *mea*.

Focul se întinsese greu. Păru că era gata să se stingă, când, dintre bârne se ridicase dintr-odată o vâlvătaie. Apoi nu mai

fusese decât puțin. Acoperișul se surpase înăuntru, lăsând să se înalțe spre cer un nor de scântei.

Le-am văzut de departe, când coboram.

Gheron își goli arma pe care nu o mai putea căra. Florea îl ajută. O aruncară în prăpastia ce se căsca alături de poteca noastră.

– Să nu mă împuște altcineva, ofițerule...

Mergeam greu, sprijinindu-ne între noi. De câteva ori am căzut și am crezut că nu aveam să mă mai ridic. Dar am făcut-o de fiecare dată.

Am coborât, fără să ne mai ascundem. Niciunul nu mai avea putere. Dar eram singuri. Muntele rămăsese pustiu.

La puntea de sub schit ne-am oprit și am băut apă, ducând-o la buze în căușul palmelor.

– Copilul s-a născut mort. Gheron își scăldase încheietura ruptă în apa înghețată. La câteva luni după ce maică-sa a încercat să o ardă. A crezut că așa o s-o salveze de el. Și a vrut să moară împreună cu ea, ca să-și ispășească păcatul că nu a vrut să vadă al cui era pruncul. Când s-a născut, a rupt-o pe dinăuntru. A fost moartă... O zi. Dar s-a întors. Și a adus ceva cu ea.

Își șterse încet încheietura pe pieptul mantalei. Rana de la șold îmi pulsa. Dar nu mai sângerase.

– Voia alt copil. Așa că l-a lăsat pe Leonida să trăiască. Să fie tată încă o dată... Dar ce mai rămăsese din ea, cea dinainte, trebuia să-l omoare. Alții au murit în locul lui.

Se ridicase, sprijinindu-se de bolovanii alunecoși.

– Și-a rupt legământul, ca să se spovedească. A crezut că sunt preot. Că pot să-i dau iertarea...

Mai jos, am ieșit de pe potecă. Am mers mai departe printre copaci. Era o pădure tânără. Zăpada se așternuse nestingherită. Am ocolit, să ni se piardă urmele.

N-am mai vorbit. Liniștea nopții își făcuse loc, pe nesimțite, și în mințile noastre.

❋

Am respirat adânc, înainte să încerc să mă ridic. Câteva clipe trebui să mă ţin de copac. Oamenii se uitau la mine cu priviri furişe.

Genunchii amorţiţi abia dacă se îndoiau. Am urcat până pe şosea. Ar fi trebuit să fie uşor. Un picior înaintea celuilalt. O făcusem de atâtea ori.

Dar, de data aceasta, fu greu.

Caldarâmul se stricase. Trecuseră prea mulţi, în prea puţin timp. Acum însă nu mai trecea nimeni. M-am dus până în mijlocul drumului.

La poale încă era noapte. Dar, deasupra munţilor, cerul aluneca spre albastru, iar zăpada de pe creste era purpurie, de parcă ar fi fost cuprinsă de flăcări.

Răsărea soarele.

– Soldaţii tăi îşi fac griji, ofiţerule.

Nu m-am întors. Gheron îmi veni alături. Ne-am uitat amândoi la ziua care începea.

– Le e frică că or să te vadă patrulele.

– E devreme. Suntem departe de oraş.

Doctorul îi bandajase încheietura. Nu mai avusese feşe să-i lege braţul de gât. Dar îi dădusem hamul meu. Eu îl aveam pe al lui Costa.

Inspiră adânc aerul dimineţii.

– Nu e devreme. Şi nici departe. Dar astăzi suntem nemuritori. Doar pentru că am prins răsăritul ăsta.

Am tăcut împreună. Unul lângă celălalt.

Noaptea era o amintire nedesluşită. Poate că avea să se întoarcă. În alte nopţi. Dar mai era până atunci. Acum aveam zăpada ce ardea pe creste.

– Trebuia să fim noi, ofiţerule?

N-am răspuns. Nu ştiam. Singurul care ştiuse era mort.

O adiere îmi desfăcu pulpanele mantalei. Le-am adunat în jurul meu, acoperindu-mi tocurile pistoalelor. Am mângâiat

cu degetul coroana de pe catarama de argint. Şi literele săpate în jurul ei.

Gheron pleca. Se întorcea în oraş. Să adune ce lăsase Iosif Bălan în urmă. Şi să-i ia locul.

Nu ne-am strâns mâinile. Se opri puţin mai departe. Împrăştie cu vârful ghetei o grămăjoară de pământ.

– Astăzi, Dumnezeu e în noroiul drumurilor, ofiţerule... Nu meritam. Niciunul. Dar ne-a lăsat să trăim.

Am aşteptat să se piardă în pâcla dimineţii. Când n-a mai fost, m-am uitat încă o dată la munţi.

Ilie era aproape. Stătuse ascuns între copaci, aşteptându-mă.

Avea uniforma mai murdară decât a mea. Îşi curăţase doar pânza ce învelea ţeava pustii. Coborî în spatele meu, ca o umbră credincioasă.

Doctorul se suise pe capra furgonului. Îl furaseră în zori, de la marginea oraşului. Caii stăteau cu capetele plecate, împăcaţi cu soarta, oricare ar fi fost ea. Înăuntru, răniţii tăcuseră.

– Poţi să dai ordinul de plecare.

– Căpitanul trebuie să-l dea.

Căpitanul Hotineanu stătea pe un bolovan lustruit de ape, lângă râu. Câţi mai rămăseseră din batalionul lui se strânseseră în jurul lui. Erau puţini. Atât de puţini.

– De la tine trebuie să-l audă.

Ne aşteptaseră. Chiar dacă nu fusese nicio speranţă.

Iar noi venisem.

Doar Costa nu avea să mai ajungă niciodată.

Îi golisem raniţa în furgon. Oamenii se uitaseră de departe, fără să îndrăznească să se apropie. Erau haine. Şi bani, într-un portofel. Lucrurile lui Costa. Tot ce mai rămăsese dintr-o viaţă. Ascuns între haine, am găsit un carnet mic, cu coperţi maronii. Paginile erau acoperite cu şiruri de litere scrise cu cerneală neagră. N-am citit. Cuvintele erau doar ale lui. Am stat o vreme

pe malul râului, gândindu-mă. Apoi am aruncat carnetul în apa învolburată de zăpezile ce deja se topeau.

Coperțile se desfăcuseră. Cerneala se întinsese peste pagini, înainte să se piardă în valuri.

Doctorul stătuse lângă mine. Urmărisem amândoi zbaterea de aripi frânte, până când nu mai fusese nici măcar o părere.

Eu trebuia să dau ordinul.

Mi-am luat rania. Curelele îmi muşcară din umeri. Era o durere benefică. Îmi spunea că trăiesc.

Am ridicat brațul. Se întoarseră spre mine, adunându-se la un loc.

Avea să fie un drum lung. Acum nu mai ştiam unde era capătul.

Am făcut primul pas.

Iar ei m-au urmat.

SFÂRŞIT

După succesul repurtat cu „Anotimpurile lupilor", publicat în România în două ediții, apreciatul scriitor MAX SEYDLITZ (pseudonim utilizat de un autor surpriză) revine în forță cu o poveste plină de dramatism, neprevăzut și suspans.

Acțiunea se desfășoară în România, în timpul primului Război Mondial, în contextul luptelor duse de armata română cu trupele germane, pe Valea Prahovei.

Extrem de bine documentat, autorul dezvoltă o problematică apropiată de cea întâlnită în capodopera lui Camil Petrescu – *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* – însă, la cu totul alte cote emoționale și în care ponderea nu mai e deținută de o relație de cuplu ce se destramă, ci de tragismul unor situații create de război.

Cea mai lungă noapte este trăită de un grup izolat de soldați în retragere, care se confruntă cu inamicul, cu fiarele pădurii și cu o forță misteroasă... O noapte fără sfârșit, în care supraviețuirea pare de domeniul miracolului.

Un roman pasionant, cu abordări multiple, ce se citește la cele mai înalte nivele de adrenalină.

EDITURA LIDER

ISBN 978-973-629-154-8

Preț 32,9 LEI (29,6 + 2,71 TVA + 0,59 T.L.)